

Suûdü'l-Mevlevî

Hayatı, Eserleri ve Dîvânı

(Zâdegân)

Necati İŞLER

OKU OKUT
YAYINLARI

Suûdü'l-Mevlevî:

Hayatı, Eserleri ve Dîvânı

(Zâdegân)

Dr. Necati İŞLER

Oku Okut Yayınları
yayin.okuokut.org

Yayınevi | Publisher: Oku Okut Yayınları | Oku Okut Publishing
Yıldırım Beyazıt Mah. Fatih Cad. No. 8/2 06760 Ankara, Türkiye
https://yayin.okuokut.org | yayin@okuokut.org
Sertifika No | Certificate Number: 49846

Yayın No | Publication Number: 9
Edebiyat Araştırmaları Dizisi | The Series of Literature Studies: 1
ISBN: 978-605-74416-8-3
Kitap Adı | Book Title: Suûdü'l-Mevlevî: Hayatı, Eserleri ve Dîvânı (Zâdegân)
Çeviri Adı | Translated Title: Suūdu'l-Mevlevī: His Life, Works and His Dīvān (Zādegān)
Yazar | Author: Necati İşler ORCID: 0000-0001-9645-8320
Dizi Editör | Series Editor: Hüseyin Şıra ORCID: 0000-0002-7690-2217
Genel Yayın Yönetmeni: Abdullah Demir ORCID: 0000-0001-7825-6573

Yayın Türü | Publication Type: E-Kitap | eBook
Yayım Tarihi | Year of Publication: 19 Kasım | November 2021
Yayım Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye
Yayımlandığı Ortam | Publishing Format: PDF
Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish
Ebat | Dimensions: 16 x 24 cm
Sayfa Sayısı | Pages: 681

İşler, Necati
Suûdü'l-Mevlevî: Hayatı, Eserleri ve Dîvânı (Zâdegân)/ Necati İşler. – Ankara : Oku Okut Yayınları, 2021.
681 s. ; 16 x 24 cm. - (Oku Okut Yayınları ; 9. Edebiyatı Araştırmaları Dizisi; 1)
ISBN: 978-605-74416-8-3
1. Edebiyat | Literature
2. Türk Edebiyatı | Turkish Literature
3. Dîvân Şiiri | Dīvān Poetry

Atıf Bilgisi | Cite as: İşler, Necati. *Suûdü'l-Mevlevî, Hayatı, Eserleri ve Dîvânı*. ed. Hüseyin Şıra. PDF: Oku Okut Yayınları, 2021.

SUMMARY

SUŪDU'L-MEVLEVĪ: HIS LIFE, WORKS AND HIS DĪVĀN (ZĀDEGĀN)

Suūdu'l-Mevlevī is a poet and calligrapher who witnessed the last period of the Ottoman Empire and the first years of the Republic of Turkey. In addition to his father's contribution, Tahirü'l Mevlevī and the cultural environment of Istanbul contributed much to his literary capacity. He has also trained himself in calligraphy by taking lessons from the famous calligraphers of his age. Suūdu'l-Mevlevī working as clerk in the Dīvān for twenty years has also taught the calligraphy in madrasahs. He has officiated in Millet Library and Merkez Efendi Mosque. Suūdu'l-Mevlevī has fallowed a group of poetry aggregated under the name of "Encümen-i Şuara". He has followed in footsteps of Yenişehirli Avnī, the powerful poet of this society. The only work of Suūdu'l-Mevlevī, aggregating all of his poems is *Zādegān*. He has used the penname of "Suūd" in almost all of his poems. Suūdu'l-Mevlevī has written many qasidah and ghazels. There are 806 poems in Zādegān. 389 of them is ghazels. His love for Mevlānā and Mesnevī is given special room in Zādegān.

Keywords: 20th Century Dīvān Poetry, Mehmet Suūd Yavsi Ebussuutoglu, Suūdu'l-Mevlevī, Calligrapher, Dīvān Poet, Zādegān.

ÖZET

SUÛDÜ'L-MEVLEVÎ: HAYATI, ESERLERİ VE DÎVÂNI *(ZÂDEGÂN)*

Suûdü'l-Mevlevî, Osmanlı'nın son dönemine, Cumhuriyet'in ise ilk yıllarına şahit olmuş hattat ve şâir bir zattır. Edebi kişiliğinin oluşmasında babasının, Mevlevî dostlarından Tahirü'l-Mevlevî'nin ve İstanbul'un ilim ve kültür ortamının katkıları olmuştur. Dönemin ünlü hattatlarından dersler alarak kendisini hat sanatında yetiştirmiştir. Osmanlı döneminde yirmi yıl encümen katipliği yapan Suûdü'l-Mevlevî, medreselerde yazı muallimliğinde de bulunmuştur. Millet Kütüphanesi ve Merkez Efendi Camii'nde görev yapmıştır. Suûdü'l-Mevlevî, "Encümen-i Şuara" adı altında bir araya gelen şâirler topluluğunu takip etmiştir. Bu topluluğun kuvvetli şâirlerinden Yenişehirli Avnî'yi örnek almıştır. Suûdü'l-Mevlevî'nin bütün şiirlerini toplayan tek eseri *Zâdegân*'dır. Şiirlerinin tamamına yakınında "Suûd" mahlasını kullanmıstır. Pek çok gazel ve kaside yazmıştır. *Zâdegân*'da 806 adet manzume vardır. Bu manzumelerden 389 adedi gazeldir. Mevlânâ ve *Mesnevî* sevgisi *Zâdegân*'da ayrı bir yer tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: 20. Yüzyıl Dîvân Şiiri, Mehmet Suûd Yavsı Ebussuutoğlu, Suûdü'l-Mevlevî, Hattat, Dîvân Şâiri, Zâdegân.

YAZAR HAKKINDA

Necati İŞLER, 1976 yılında Kırıkkale'de doğdu. 1993'te Kırıkkale İmam Hatip Lisesi'ni, 1999'da Ankara İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. 1999 yılında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olarak göreve başladı. 2005 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Suûdü'l-Mevlevî, Hayatı, Eserleri ve Dîvânı (Zâdegân)" adlı teziyle yüksek lisansını, 2021 yılında aynı enstitüde "Muhammed b. İbrahim'in Manzûm Şir'atü'l-İslâm Tercümesi (Şir'a-i Manzûme)" adlı teziyle doktorasını tamamladı. Halen Ankara Maltepe Ortaokulu'nda öğretmenlik görevine devam etmektedir.

ABOUT THE AUTHOR

Necati İşler was born in 1976 in Kırıkkale. He graduated from Kırıkkale Imam Hatip High School in 1993 and Ankara University Faculty of Divinity in 1999. In 2005, he completed his master's degree at the Institute of Social Sciences of Ankara University with his thesis "Suūdu'l-Mevlevī, His Life, Works and His Dīvān (Zādegān)" and in 2021, he completed his doctorate at the same institute with his thesis "Muhammed b. Ibrahim's Poetic Shir'at al-Islām Translation (Shir'a-i Manzūme)". Currently, he is a teacher at Ankara Maltepe Secondary School.

ORCID: 0000-0001-9645-8320
E-Posta: necatiisler76@gmail.com

EDİTÖR HAKKINDA

Hüseyin ŞIRA, Kastamonu Tosya'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Tosya'da tamamladı. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi'nde "Rusçuklu Ali Fethi Efendi, Hayatı, Eserleri ve Hilyesi" başlıkla teziyle tamamladı (2008). Hâlen Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktorasını sürdürmektedir. 2006-2017 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği yapan Şıra, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

ABOUT THE EDITOR

Hüseyin ŞIRA was born in Kastamonu Tosya. He completed his primary, secondary and high school education in Tosya. Graduated from Marmara University Faculty of Theology (2005). He completed his master's degree at Marmara University with the thesis titled " Rustchuk Ali Fethi Efendi, His Life, Works and Hilye". He is currently pursuing his doctorate at Ankara University, Institute of Social Sciences. He worked as a Religious Culture and Moral Knowledge Teacher in schools affiliated to the Ministry of National Education between 2006-2017. Currently he works as a research assistant at Ankara Yıldırım Beyazıt University.

ORCID: 0000-0002-7690-2217
E-Posta: hsira@ybu.edu.tr

THE SERIES OF LITERATURE STUDIES

Okut Okut Publishing was founded on February 5, 2021 by Oku Okut Association to publish original research, compilations, and translated works in the field of humanities and social sciences.

Okut Okut Publishing embraces open access, non-commercial, scientific publishing. We share studies with our readers free of charge in e-book formats when they are considered appropriate for publication upon review processes and the decision of the editorial board.

Okut Okut Publishing aims to contribute to the dissemination of ever-expanding scientific knowledge by publishing high-quality open access books, in compliance with international publishing standards and ethical principles.

Okut Okut Publishing uses the *ISNAD Citation System* as its academic writing and referencing style. Each publication includes Turkish and English abstract.

This work in your hand is the first book in the Series of Literature Studies of Okut Okut Publishing. In this study he deals with Suūdu'l-Mevlevī. Suūdu'l-Mevlevī is a poet and calligrapher who witnessed the last period of the Ottoman Empire and the first years of the Republic of Turkey. Suūdu'l-Mevlevī has fallowed a group of poetry aggregated under the name of "Encümen-i Şuara". He has followed in footsteps of Yenişehirli Avnī, the powerful poet of this society. The only work of Suūdu'l-Mevlevī, aggregating all of his poems is *Zādegān*. He has used the penname of "Suūd" in almost all of his poems. Suūdu'l-Mevlevī has written many qasidah and ghazels. There are 806 poems in Zādegān. 389 of them is ghazels.

Okut Okut Publishing is willing to publish your works in open access format with a detailed summary in English.

Libraries, researchers and readers can feel free to use, store and share our publications in PDF format.

I wish you good reading.

Hüseyin ŞIRA

Editor of the Series of Literature Studies

EDEBİYAT ARAŞTIRMALARI DİZİSİ

Oku Okut Yayınları, 5 Şubat 2021 tarihinde Oku Okut Derneği tarafından sosyal ve beşerî bilimler alanına ilişkin araştırma, derleme ve çeviri türü eserleri yayımlamak üzere kurulmuştur.

Oku Okut Yayınları; açık erişimli, gayri ticari, bilimsel yayıncılığı benimsemiştir. Başvuru sonrasında yapılan incelemelerde ve Yayın Kurulu'nca alınan kararda yayımı uygun görülen çalışmalar, e-kitap formatlarında ücretsiz olarak okuyucularımızla buluşturulmaktadır.

Oku Okut Yayınları; uluslararası yayıncılık standartları ve etik prensipleriyle uyumlu, yüksek kalitede kitapları açık erişimli olarak yayımlayarak sürekli genişleyen bilimsel bilginin yayılmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Oku Okut Yayınları, akademik yazım ve kaynak gösteriminde *İSNAD Atıf Sistemi*'nin kullanılmasını benimsemiştir. Yayımlanan tüm kitaplar, Türkçe ve İngilizce özeti ile birlikte yayımlanır.

Elinizdeki bu çalışma, Oku Okut Yayınları'nın Edebiyat Araştırmaları Dizisi'nin ilk kitabıdır. Çalışmada Suûdü'l-Mevlevî'nin hayatı ve eseri *Zâdegân* konu edilmektedir. Suûdü'l-Mevlevî. Osmanlı'nın son dönemine, Cumhuriyet'in ise ilk yıllarına şahit olmuş hattat ve şâir bir zattır. Suûdü'l-Mevlevî, "Encümen-i Şuara" adı altında bir araya gelen şâirler topluluğunu takip etmiştir. Bu topluluğun kuvvetli şâirlerinden Yenişehirli Avnî'yi örnek almıştır. Suûdü'l-Mevlevî'nin bütün şiirlerini toplayan tek eseri *Zâdegân*'dır. Şiirlerinin tamamına yakınında "Suûd" mahlasını kullanmıstır. Pek çok gazel ve kaside yazmıştır. *Zâdegân*'da 806 adet manzume vardır. Bu manzumelerden 389 adedi gazeldir. Mevlânâ ve *Mesnevî* sevgisi *Zâdegân*'da ayrı bir yer tutmaktadır.

Oku Okut Yayınları, sizlerin de çalışmalarını İngilizce ayrıntılı özeti ile birlikte açık erişim formatında yayımlamaya taliptir.

Kütüphaneler, araştırmacılar ve okurlar; yayınlarımızı PDF formatında kullanabilir, depolayabilir ve özgürce paylaşabilirler.

İyi okumalar dilerim.

Hüseyin ŞIRA

Edebiyat Araştırmaları Dizisi Editörü

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.g.	: Adı geçen gazete
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.y.	: Aynı yer
Ap.	: Âsâr-ı Peder
A.Ü.	: Ankara Üniversitesi
Bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
H.	: Hicrî
Hz.	: Hazret-i
İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi
Ktp.	: Kütüphanesi
M.	: Mîlâdî
M.E.B.	: Milli Eğitim Bakanlığı
No. / Nr.	: Numara
R.	: Rûmî
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
ts.	: Tarih yok
Yayınları	: Yayınları
y.y.	: Yer yok
z.	: Zâdegân

ÖNSÖZ

1882-1948 yılları arasında İstanbul'da yaşamış hattat ve şâir bir zât olan Suûdü'l-Mevlevî'nin hayatını, eserlerini, edebî kişiliğini ve *Dîvân*'ını incelediğimiz bu çalışmamız, kısa bir giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. I. bölümde, Suûdü'l-Mevlevî'nin hayatını, kendi eserlerinden, hakkında yazılanlardan ve yaşayan torunlarından aldığımız bilgi ve belgelerle ayrıntılı bir şekilde ele aldık. Ayrıca bu bölümde eserlerini tanıtıp edebî kişiliğini de inceledik. II. bölümde ise Suûdü'l-Mevlevî'nin *Dîvân*'ını *(Zâdegân)* inceledik. Son olarak da, *Zâdegân*'ın transkripsiyonlu metnini çalışmamıza ekledik.

Üzerinde ilk çalıştığımız elyazma nüshası, Suûdü'l-Mevlevî'nin Millet Kütüphanesi'ne 1931'de memuriyeti zamanında kaydettirdiği 237 sahifeden müteşekkil *Sadâlarım (Nümûne-i Dîvân)* olmuştur. Çalışmamızın hayli ilerlemiş bir safhasında, müellifin yeniden tertib ve tanzim edip 1935'te tebyizini tamamladığı, 1944 yıllarına kadar da boş yapraklarına şiirlerini yazmaya devam ettiği büyük *Dîvân*'ı olan *Zâdegân*'a ulaştık. Nihâî metin *Zâdegân*'a göre oluşturulmuştur. *Zâdegân*'dan yapılan alıntılarda, elyazmanın orijinal sayfa numaraları kullanılmıştır.

Bu çalışmamızda birçok güzel insanın emeği var. Suûdü'l-Mevlevî'nin *Dîvân*'ının son tertibi olan *Zâdegân*'ın kopyasını İstanbul'da yaşayan torunlarından temin ettik. Şüphesiz ki, bu çalışmanın hazırlanmasında *Dîvân*'ın orijinal tek nüshasına ulaşmamızın önemi çok büyüktü. Bu *Dîvân*'la birlikte diğer belge ve fotoğrafları evlerine konuk ederek bize veren Hasan Adli Ebussuudoğlu'na, Sabahat Ebussuudoğlu'na, Refia Kerra Atasagun'a, Adviye Yılmaz'a ve Zeynep Yılmaz'a şükranlarımı takdim ediyorum. Bizleri böyle bir çalışmaya teşvik eden, çalışmam esnasında her türlü yardımlarını ve mesâilerini esirgemeyen muhterem hocam Prof. Dr. Mehmet Akkuş'a ve çalışmamın her aşamasında rehberliğini gördüğüm muhterem hocam Prof. Dr. Zülfikar Güngör'e de en samimi teşekkürlerimi arzediyorum. Ayrıca desteklerinden dolayı sevgili arkadaşlarım Prof. Dr. Abdülmecid İslamoğlu'na, Prof. Dr. Kamil Kömürcü'ye, Dr. Ali Gül'e, Dr. Kenan Özçelik'e, tez çalışmam için ilk belgeleri temin eden Muzaffer Aydın'a, Oku Okut Yayınları genel yayın yönetmeni Dr. Abdullah Demir ve Oku Okut Yayınları edebiyat araştırmaları dizisi editörü Arş. Gör. Hüseyin Şıra'ya çok teşekkür ediyorum.

Ve son olarak çalışmamın bütün safahatında desteğini daima yanı başımda bulduğum sevgili eşim ve hayat arkadaşım Ayşegül'e çok teşekkür ediyorum.

Gayret bizden, tevfîk Allâh'tandır.

Dr. Necati İŞLER

GİRİŞ

Çokdan beridir ayrılalı isr-i selefden
Kaybetdi gazel zevkini Türk'ün şu'arâsı

Suûdü'l-Mevlevî

Hayatını, eserlerini, edebî kişiliğini ve *Dîvân*'ını inceleyeceğimiz Suûdü'l-Mevlevî, Osmanlı Devleti'nin siyâsî, iktisâdî, askerî sahalarda tarihinin en büyük sorunlarıyla karşı karşıya olduğu bir dönemde yaşamıştır. Osmanlı'nın son yarım asrına, Cumhuriyet'in ise ilk yıllarına şahit olmuştur. 18. yüzyılın sonlarında başlayan ve 19. yüzyılda hızını iyice artıran Osmanlı'nın gerileme ve çöküşü, Suûdü'l-Mevlevî'nin yaşadığı dönemi hazırlayan süreç olmuştur. Devleti yönetenlerin Batı'ya yönelme ve Batı'nın tekniğinden yararlanma girişimleri de bu gerilemeyi bir türlü durduramamıştır. 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı ile devletin zirvesinde başlayan yenileşme temayülü yavaş yavaş halkın arasına da inmiş her alanda alafranga yaşayış tarzları tercih edilmeye başlanmıştır. [1]

Tanzimat Fermanı ile toplumda çeşitli alanlarda yapılmaya çalışılan yenilik hareketlerine paralel olarak 19. yüzyılda edebiyatta da edebî türler ve içerik açısından yeni bir edebî anlayışın ortaya çıkmaya başladığı görülmektedir. Ancak yeni ortaya çıkan edebiyat eskiden tamamıyla kopmamış özellikle şiirde eski ile yeni arasında önemli bir fark olmamıştır. Dil, vezin ve nazım şekilleri büyük ölçüde korunmuştur. Ayrıca yeni edebiyatın öncülüğünü yapan isimler eskiyi öğrenerek yetiştikleri için eski tarzda yazmayı sürdürmüşlerdir. Bununla birlikte, devlet idaresinden toplum hayatına kadar her alanda görülen eski yeni ikiliği edebiyatta da ortaya çıkmış; ancak edebiyat alanındaki değişiklikler yavaş olmuştur.[2]

Eski edebiyatımızın kuruluş döneminde olduğu gibi çöküş döneminde de dînî-tasavvufî şiire ilgi artmıştır. Bu dönem şâirlerinin büyük bir kısmı tarikatlardan herhangi birine müntesipti. Bu yüzden hemen her şâirin dîvânında tasavvufî şiir örneklerine rastlanabilir. Ayrıca herhangi bir tasavvufî meşrebe bağlı bulunmayan şâirler de tasavvufun bilinen telmih ve mecazlarını kullanmışlardır. Fakat bu kullanımlarla asla eski şâirlerin gücüne erişememişlerdir.[3]

---

[1] Ahmed Hamdi Tanpınar, *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, c. I, 2. Baskı, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1956, s. 97-100; Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004, s. 229, 230

[2] Mine Mengi, *a.g.e.*, s. 231

[3] Mine Mengi, *a.g.e.*, s. 231, 232

18. yüzyıl sonlarından başlayarak yükselişe geçen Batılılaşma cereyanı, Şinâsi, Ziyâ Paşa ve Namık Kemal'in elleriyle sanat dünyamıza "Tanzimat Edebiyatı"nı hediye etmiştir.[4] Batı Edebiyatı'nı örnek alarak yeni bir edebiyat anlayışı getirme arayışlarının yanı sıra, Tanzimat'tan sonra da Dîvân şiirinin geleneksel asaletini yaşatmak isteyen şâirler olmuştur. "Encümen-i Şuara" adıyla bilinen bu topluluğun içinde Leskofçalı Galip Bey, Hersekli Arif Hikmet Bey, Osman Şems Efendi, Koniçeli Kazım Paşa, Manastırlı Hoca Naili Efendi, Halet Bey, Recâizâde Celal Bey, Yenişehirli Avni Bey ve Üsküdarlı Hakkı vardır.[5] "Neo-Klasik" olarak da isimlendirilen bu şâirler eski şiir anlayışını 19. yüzyılda devam ettirmeye çalışmışlardır.[6] Fakat eski şiir son sözünü çoktan söylemiştir.[7]

Suûdü'l-Mevlevî, kendi halinde yaşamış Mevlevî bir şâirdir. "*Mesnevî* şakirdi" veya "Mevlevî bendesi" olarak kendini tanıtan şâir, Dîvân Edebiyâtı'nın son kuvvetli şâirlerinden Yenişehirli Avnî'yi takip etmiştir. Selefin izinin ve seleften miras kalan gazel zevkinin çoktan terkedildiğini söyleyen Suûdü'l-Mevlevî, Fûzûlî, Neşâtî, Nef'î, Nailî, Nâbî, Nedîm, Şeyh Gâlib gibi büyük şâirlerin ve döneminin söz ustalarının şiirlerinden ilham alarak kendi şiirlerini inşâ etmiştir. Dîvân Edebiyâtı'nın bilinen şekil ve muhtevâlarına bağlı kalmakla birlikte, 19. yüzyıl Dîvân şiirinin revaçta olan nazım şekillerinden[8] terkib-i bend, terci-i bend ve özellikle şarkı ve tarih kıtalarını da bolca kullanmıştır. Böylece, doğduğu ve yaşadığı şehrin kadîm geleneğini devam ettirmiş ve klasik şiirimizin güzel örnekleriyle dolu müretteb bir dîvân bırakmıştır. Sekiz yüzün üzerinde manzûmenin yer aldığı bu hacimli *Dîvân*, klasik tarzda yazılmış ve tertip edilmiş son dîvânlardan birisidir.

Dîvân'ın baş kısımlarında yer alan münâcât ve tevhidler, na't-ı nebevîler, Mevlânâ ve Mevlevîlikle ilgili kasideler, gazeller, kıt'alar, rubâîler, kimi yerlerde beşerî aşkla mezcedilmiş olsa bile, şiirlerindeki dînî muhtevâ ve dînî motifler, onu ve *Dîvân*'ını Dînî Edebiyât'ın araştırma konusu yapan unsurlardır.

⇒

---

4 Fuad Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1999, s. 299; Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi* (I-II), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 2001, c. II, s. 858

5 Mine Mengi, *a.g.e.*, s. 232

6 Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara, 1964, s. 604-607

7 A. Hamdi Tanpınar, *a.g.e.*, c. I, s. 103

8 Mine Mengi, *a.g.e.*, s. 232

BİRİNCİ BÖLÜM

SUÛDÜ'L-MEVLEVÎ: HAYATI, ESERLERİ ve EDEBÎ ŞAHSİYETİ

1. HAYATI

1.1. Adı ve Mahlasları

Şâirin asıl adı Mehmed Suûd, soyadı Yavsi Ebussuudoğlu'dur.[1] Nüfus Kütüğünde "Mehmed Suûd Yavsi Ebussuudoğlu" olarak yazılıdır.[2] Babası Rıza Safvet Bey'in annesi tarafından nesebi[3], Şeyhülislâm Ebussuûd Efendi'nin babası olan İskilipli Şeyh Muhyiddin Yavsî'ye[4] dayandığı için bu soyadını almıştır ve hâlen Kadıköy'de yaşayan torunları da "Yavsı Ebussuudoğlu" soyadını devam ettirmektedirler. Kaynaklarda

---

1 *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu (I-IV),* M.E.B. Kütüphaneler Genel Müdürlüğü Tasnif Komisyonu, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1967, c. IV, s. 1078. (Bu çalışmamız 2005 yılında tamamladığımız yüksek lisans tezimiz gözden geçirilerek yayıma hazırlanmıştır. Bk. Necati İşler, *Suûdü'l-Mevlevî, Hayatı, Eserleri Ve Divanı (Zâdegân)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005. Ayrıca *Zâdegân* ve müellifi ile ilgili daha önce yaptığımız makale yayımı için bk. Necati İşler, *"20. Yüzyıl Dîvân Şâiri Hattât Suûdü'l-Mevlevî ve Dîvânı (Zâdegân)"* İlahiyat Araştırmaları Dergisi, 11 (2019) 79.

2 Suûdü'l-Mevlevî'nin küçük oğlu Celâleddin Yavsi Ebussuudoğlu'na ait Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü "16.163.580" No'lu Sicil Dosyası içinde yer alan resmi bir belgede şairin adı sehven "Mehmet Suat" olarak kaydedilmiştir. Yaşayan torunlarından elde ettiğimiz şecerede şairin adı "Mehmed Suud Yavsı Ebussuudoğlu" olarak geçmektedir. Şâirin adı mezar kitâbesine ise "Suud Yavsı Ebüssüudoğlu" olarak yazılmıştır. Bkz., Ekler, Belge-1, Resim 10.

3 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân* (Elyazması, Torunu Hasan Adlî Yavsi Ebussuudoğlu'nda bulunan Dîvân), Âsâr-ı Peder Bölümü, s. 23-24; Bk. Ekler, Belge-1.

4 Mustafa Aşkar, *İskilipli Şeyh Muhyiddin Yavsî, Hayâtı, Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, Verâ Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 1996, s. 25-40; Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, Maarif-i Umumiye Matbaası, İstanbul, 1333, I/198'de yer alan Şeyh Muhyiddin Yavsî'nin tercemesinin dipnotunda şu bilgiler kayıtlıdır: "Yavsi kelimesinin kene denilen hayvancık manasında müsta'mel olduğu bir İskilipli tarafından tahkîk edildi. Sahib-i tercemenin [Yavsî Muhammed Muhyiddîn İmâdî] ilm-i şerîfe kene gibi yapıştığından kinaye olsa gerek."; Ayrıca Mustafa Aşkar da bu dipnota atıf yaparak, Şeyh Yavsî'nin sadece şer'î ilimlere değil maneviyata da kene gibi yapıştığından dolayı bu lakabın verilmiş olabileceği söyler. (Yavsı: bit yavrusu, böcek yavrusu, kene, at sineği. Bk. Cem DİLÇİN, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, A.Ü. Basımevi, Ankara 1983)

kendisinden "Suûdü'l-Mevlevî", "Mehmed Suûd", "Suûd Bey", "Mehmed Suûd Bey" adlarıyla bahsedilmektedir.[5]

Beyânü'l-Hak mecmuasında yayımlanan Şeyhülislâm Ebussuûd Efendi'nin terceme-i hâline dair makalesinde "Hattât Vahdetî Efendi Hafîdi Suûd"[6] imzasını kullanmıştır. Mecmuada yayımlanan diğer manzum eserinde ise ismi "Suûdü'l-Mevlevî" olarak geçmektedir. "Mevlevî" ünvânını kullanmaya başladığı yıllar Tâhirü'l-Mevlevî ile Mesnevi okuduğu yıllara tekabül eder.[7] Araştırmalarımıza göre, "Mevlevî" ünvânını ilk olarak Tâhirü'l-Mevlevî'ye nazîre olarak yazdığı 14 Temmuz 1319[8] (1903) tarihli "Aşk-nâme" isimli manzûmesinde kullanmıştır.[9] Özellikle 1910 yılında gerçekleştirdiği Konya seyahatinden[10] sonra yazdığı manzûmelerde Mevlevî ünvânını daha sık kullanmıştır.

Adını ve künyesini kendisine ait eserlerinde "Bende-i Nâçîz-i Mevlânâ"[11], "Ebu's-Suûdzâde Hattât Suûd", "Suûdü'l-Mevlevî"[12], "Mevlevî Bendesi Hattât Suûd"[13], "Dervîş Suûdü'l-Mevlevî"[14] olarak vermiştir. Şehremini Halkevi'nin yayımladığı *Şâir Mustafa*

---

5 Tahir Olgun, "Acı Bir Kayıp: Hattât ve Şâir Suûdü'l-Mevlevî", *İslam Yolu (Dînî, İlmî, Ahlâkî Haftalık Gazete)*, Yıl 1, Sayı 4, 28 Ekim 1948, s. 3-4; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri (I-III),* Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1970, c. III, s. 1714; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Hattatlar*, Maarif Basımevi, İstanbul, 1955, s. 374, 440; Şevket Rado,*Yirminci Yüzyılda Türk Hattatları*, Yayın Matbaacılık Tic. Lid. Şti., ts., s. 214.

6 Suûdü'l-Mevlevî, "Şeyhu'l-İslâm Ebu's-Suûd Efendi Merhumun Terceme-i Hâli-I", *Beyânü'l-Hak (Dînî, Edebî, Siyâsî, Fennî Haftalık Gazete),* S. 43, 5 Ramazan 1327/ 7 Eylül 1325, s. 933.

7 Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e,* s. 62 (Tâhirü'l-Mevlevî ile muhtemelen bu vesile ile tanışmışlardır. Nasıl tanıştıklarına dair kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşamadık.)

8 Bu manzûmenin tarihi, *Zâdegân*'da "14 Temmuz 1320" olarak geçmektedir.

9 Suûdü'l-Mevlevî, "Aşk-nâme", *Beyânü'l-Hak*, S. 76, 1 Ramazan 1328/ 23 Ağustos 1326, s. 1462; Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 380.

10 Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e,* s. 430.

11 Suûdü'l-Mevlevî, *Berg-i Sebz*, Elyazması, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, İbnülemin Mahmud Kemâl İnal Bölümü, Nr. 3088, İç kapak.

12 Suûdü'l-Mevlevî, *Sadâlarım (Nümûne-i Dîvân)*, Elyazması, Fatih Millet Ktb., Ali Emirî Ef., Manzum, Nr.526, İftitâh.

13 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* Mukaddeme; Suûdü'l-Mevlevî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Avnî*, Elyazması, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Böl., No: 4356, Tabsıra, s. 11.

14 Suûdü'l-Mevlevî, "Tarih-i Kadîm İçin Mersiye", *Beyânü'l-Hak*, S. 138, 18 Zi'l-Hicce 1329/ 28 Teşrin-i Sânî 1327, s. 2471.

Zekâi[15] isimli monografik çalışmasında ismi, "Süud Yavsı Ebüssüudoğlu"[16] olarak geçmektedir. Biz bu çalışmamızda "Suûdü'l-Mevlevî" ismini kullanmayı tercih ettik.

Şâir, şiirlerinin tamamına yakınında "Suûd" mahlasını kullanmıştır. Çok az şiirinde olsa da "Safvetî", "Dervîş Suûd-ı Mevlevî", "Suûdü'l-Mevlevî", "Suûdü'l-Münzevî", "Ebussuûdoğlu" mahlaslarını tercih etmiştir. Suûdü'l-Mevlevî, 17 Şubat 1313 (1897) tarihli gazeline düştüğü dipnotta "Safvetî" mahlası için şöyle der: "Gazelin tarihinden de anlaşılacağı vechile bu sözlerim eyyâm-ı tufûliyete aid âsâr-ı ma'sûmânemdendir. Mahlas bana peder merhûmun yâdigâr-ı ta'limidir ki, sülüs ve nesh yazılarını ta'allüm ile icâzet aldığım zaman vermişdi. Muahharan yazıda ve şiirde bu mahlası terk ettim."[17] Bu mahlas babası tarafından 12 Cümâde'l-âhire 1312 (11 Aralık 1894) tarihinde Suûdü'l-Mevlevî'ye hediye edilmiştir[18]

Mahlaslar *Zâdegân*'da şu şekilde geçmektedir:

1.1.1. Suûd

ʿĀlemde Suʿūd olsa da biñ māniʿa her ān
Ṣarṣılmadı ṣarṣılmayacaḳ dilde bu īmān
Daʿvāma bu mıṣrāʿ ki benimdir ola bürhān
El-minnetü li'llāh Müselmān-ı ḳavīyim (z. 5)

Dervīş-i nālāndır Suʿūd ġāyet perīşāndır Suʿūd
Muḥtāc-ı iḥsāndır Suʿūd yā Ḥażret-i Mevlānā (z. 63)

Öyle mecnūnum ki bir dil-ber yüzünden ey Suʿūd
Ḥālimi taʿrīfe taʿbīr-i cünūn kāfī değil (z. 252)

Suʿūd özge naṣībim āhdır bezm-i muḥabbetde
Bi-ḥamdi'llāh vücūd-ı zār-ı rāzı nāya beñzetdim (z. 265)

El-vedāʿ eyler cihān-ı ʿaḳl u idrāke Suʿūd
Olsa vāḳıf bir dem īmā-yı nihān-ı ġamzeñe (z. 329)

---

15 Zekâi Dîvânı için Bk. Haluk İpekten-Mustafa İsen, *Basılı Dîvânlar Kataloğu*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997, s.118.

16 Süud Yavsı Ebüssüudoğlu, *Şair Mustafa Zekâi*, C.H.P. Şehremini Halkevi Neştiyatı, Osmanbey Matbaası, İstanbul, 1941, s. 1.

17 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 136.

18 *A.g.e.*, Mukaddeme.

1.1.2. Safvetî

Sen emīn ol dem-ā-dem saʿy ederseñ şübhesiz
İḳtidārıñ Ṣafvetī günden güne efzūn olur (z. 136)

Şāʿir-i ḳudsī-nevāyım Safvetī ās̱ārımın
Rūḥ-ı pāk-i Ḥażret-i Nācī de taḥsīn-ḫ̬ˇānıdır (z. 137)

Sözlerim rengīn olurdu Ṣafvetī
Vaṣlına ersem o gül-ruḫ̬sāremiñ (z. 230)

Cūy-ı ṭabʿım cūşa geldi bir ġazel ṭarḥ eyledim
Ṣafvetī sīr-āb-ı feyż olsun bütün dil-teşne-gān (z. 298)

1.1.3. Dervîş Suûd-ı Mevlevî

Ser-nāme-i nām-ı iftiḫ̬ārım
Dervīş Suʿūd-ı Mevlevī'dir (z. 163)

Bir şey değilim cihānda ancaḳ
Dervīş Suʿūd-ı Mevlevīyim (z. 278)

Dervīş Suʿūd-ı Mevlevī'yim
Allāh derim hemīşe ezber (z. 177)

1.1.4. Suûdü'l-Mevlevî

Dost görmekse ümīdiñ ey Suūdü'l-Mevlevī
Diḳḳat et vardır nigāh-ı āşinā āyīnede (z. 341)

Ḫ̬oş-nevāsın ey ney-i kilk-i Suʿūdü'l-Mevlevī
Bezm-i ünsā-ünsde bir dāne gördüm ben seni (z. 361)

1.1.5. Suûdü'l-Münzevî

Buldu cā miʿrācını tervīḫ̬ için
Beyt-i ātī ey Suʿūd-ı Münzevī (z. 484)

1.1.6. Ebussuûdoğlu

Yazdı tārīḫ̬ Ebu's-Suʿūdoġlu
Beyt-i bercestedir nihād-ābād (z. 573)

1.2. Nesebi

1.2.1. Şeceresi

Hacı Emrullah Efendi[19]

Nûri Bey

Vahdetî ♥ Âişe Sıddîka

Rıza Savfet Bey[20] ♥ Refîa Rukia

Ahmed Nûri Bey

Râbia Adviye *(İlk Eşi)* ♥ **SUÛDÜ'L-MEVLEVÎ**

Mehmed Rıza

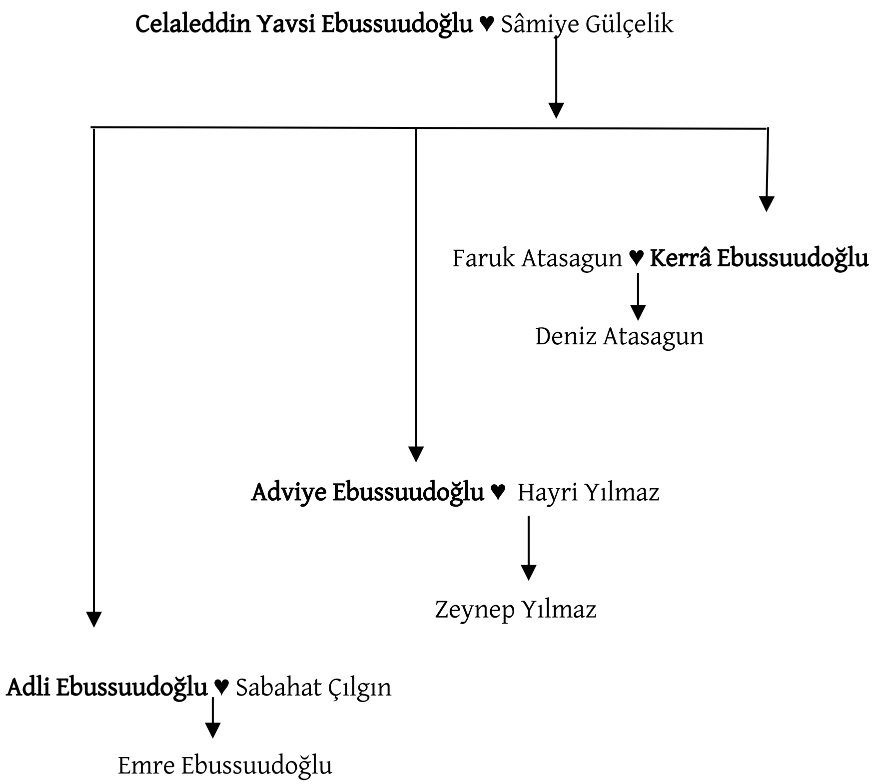
Refîa

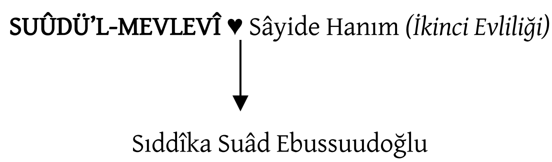
Celaleddin Yavsi Ebussuudoğlu ♥ Sâmiye Gülçelik

---

19 Bu şecere, Suûdü'l-Mevlevî'nin baba tarafından şeceresidir. Anne tarafından Ebussuud Efendi'ye ittisal eden geniş şecere Ekler'de Belge-1 ve Belge-2 olarak verilmiştir.

20 Rıza Savfet Bey, ikinci evliliğini Emine İnşirah Hanım'la yapmıştır. Bu evlilikten Fatma Saadet Hanım, dünyaya gelmiştir. (Bk. Ekler, Belge-1)


Celaleddin Yavsi Ebussuudoğlu ♥ Sâmiye Gülçelik
Faruk Atasagun ♥ Kerrâ Ebussuudoğlu
Deniz Atasagun
Adviye Ebussuudoğlu ♥ Hayri Yılmaz
Zeynep Yılmaz
Adli Ebussuudoğlu ♥ Sabahat Çılgın
Emre Ebussuudoğlu


SUÛDÜ'L-MEVLEVÎ ♥ Sâyide Hanım (İkinci Evliliği)
Sıddîka Suâd Ebussuudoğlu

1.2.2. Dedesi

Suûdü'l-Mevlevî'nin dedesi Mehmet Şevket Vahdetî hakkında birkaç kaynakta bilgi bulunmaktadır. Bunlardan en geniş olanı *Son Hattatlar*'dadır. İbnülemin Mahmud Kemal İnal, Rıza Savfet Bey'in *Hazine-i Fünûn*[21] ismindeki mecmûada neşrettiği terceme-i hâlde yer alan bilgilere de dayanarak Vahdetî'yi anlatmıştır.[22] Suûdü'l-Mevlevî'nin, babası Rıza Safvet Bey için yazdığı biyografide de bazı bilgiler mevcuttur.[23] Şevket Rado'nun *Yirminci Yüzyılda Türk Hattatları* ismindeki eserinde yer alan bilgilerin hemen hepsi de *Son Hattatlar*'dan alınmıştır.[24] Biz bu kaynaklardaki bilgilere dayanarak hayatını kısaca vermeye gayret edeceğiz.

Bahsi geçen kaynaklarda yer alan bilgilere göre, Mehmet Şevket Vahdetî, Tekfurdağı'nda (Tekirdağ) mutasarrıf iken vefat eden Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyundan Elhac Nuri Efendi'nin oğludur.[25] Dedesi de Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyundan olup Hacı Emrullah Efendi'dir.[26] Vahdetî, hicrî 1249 senesinin Zilhicce ayında (Mart/Nisan 1834)[27] İstanbul'da doğmuştur. On üç yaşında iken babası vefat etmiştir. Önce Salih Ferdî ismindeki bir hattatdan ders görerek hicrî 1262'de (1846) icâzet almıştır. Sonra Kazasker Mustafa İzzet Efendi'den ders almıştır. Ayasofya Camii ders-i âm hocalarından Osman Recâi Efendi'nin derslerine devâm ile hicrî 1277'de (1861) icâzetnâme almıştır.[28]

On dört yaşında Dîvân-ı Hümâyun kaleminde, sonra Mühimme kaleminde kâtip olarak vazife aldı. Bu esnada, Şeyhülislam Ebussuûd Efendi'nin soyundan Îsâzâde Sâdeddîn Efendi'nin kızı[29] Şerife Âişe Sıddîka Hanımla[30] evlenmiştir. Bu evlilikten Fatma İnayet Hanım ve Rıza Safvet Bey olmak üzere iki çocukları olmuştur.[31]

---

21 Dönemin süreli yayınlarından olan bu mecmuaya ulaşılamamıştır.

22 İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Hattatlar*, s. 435.

23 Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e.*, Âsâr-ı Peder Bölümü, s. 23-43.

24 İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Hattatlar*, s. 434-441; Şevket Rado, *Yirminci Yüzyılda Türk Hattatları*, s. 212-214.

25 İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Hattatlar*, s. 434.

26 Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e.*, Âsâr-ı Peder Bölümü, s. 23.

27 Bilgisayar programı ile bulduğumuz bu tarih *Son Hattatlar*'da "1833" olarak verilmiştir. Belge-1'de Vahdetî'nin doğum ve ölüm tarihleri "1833-1871" olarak geçmektedir. Çalışmamızda geçen ve ay ve günleri belirtilen hicrî tarihler bilgisayar programı ile milâdiye çevrilmiştir. Diğerleri ise kaynaklarda geçtiği şekliyle aktarılmıştır.

28 İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Hattatlar*, s. 434.

29 *A.y.*, s. 434.

30 Bk. Ekler, Belge-1. Hasan Adlî Bey'in vermiş olduğu bilgilere göre Şerife Âişe Sıddîka Hanım da hat sanatına vakıf imiş. Hattatlık mührü için Bk. Ekler, Resim 24.

31 Bk. Ekler, Belge-1.

Mühimme kaleminde menşûr-nüvislik yapan Vahdetî, Süleyman Şevket Paşa'nın vezirlik menşurunu o vakte kadar görülmemiş bir biçimde, her satırını bir başka renk altınla yazarak Celî Dîvânî'deki ikitidârını göstermiştir. Devrin sadrâzamı Reşit Paşa kendisini takdir ederek Dîvân-ı Hümâyun Nişan kalemine terfi ettirmiş ve rütbesini artırmıştır. Artık para ressamlığı yapmaya başlayan Vahdetî, iki defa Londra'ya ve Paris'e gönderilerek posta pullarının, kâğıt paraların ve hisse senetlerinin hazırlanıp basılmasında kontrol görevi yapmıştır. Bilhassa banknotlara, ancak lup ile okunabilecek kadar küçük olarak yazdığı, paranın kıymetini ifade eden yazılar ve çizdiği nakışlar hayret ve takdir uyandırmıştır. Paris'de bulunduğu sırada III. Napoleon'a, kendisinin ve eşi Kraliçe Öjeni'nin şifre hat ile isimlerini yazarak takdim ettiği kol düğmeleri çok iltifat görmesine sebep olmuştur.[32]

Vahdetî, on sekiz hat çeşidinin hemen hepsinde mahir bir üstâd idi. Aynı zamanda ressamdı ve hak sanatını biliyordu. Dîvânî yazıda Nasıh Efendi'den icâzet almıştı. Celî yazıda Râkım tarzını izlemiştir. İstifleri de güzel olan Vahdetî, Reyhânî yazıyı lalîf bir şekilde yazıyordu. Büyük sanatlara imza atabilecek bir yaşta, henüz otuz sekiz yaşında iken siroza yakalanarak 22 Muharrem 1288'de (13 Nisan 1871) vefât etmiş ve Şeyhülislâm Ebüssuûd Efendi'nin türbesi hazîresinde defnedilmiştir.

Şevket Vahdetî, zamanında çok sevilmiş, çok hayranlık toplamış, devrin padişahı Abdülaziz'den takdir görmüş, birçok sahada maharet sahibi, pek değerli sanatkardı. Bilgisi musiki sahasına kadar uzanıyordu. Çok iyi kanun çaldığı ve hatta Üstâdı Ömer Efendi'ye bile tefevvuk ettiği nakledilir.[33]

Vahdetî'nin pek çok eserinin olduğu kaynaklarda geçmektedir: Nuruosmaniye Camii'nde ve Bâbıâli'deki Nallımescid'te "Bilâl-i Hâbeşî" levhaları, Bursa'da Ulu Cami'de büyük bir levha, Merkez Efendi Türbesi'nde Kubbe yazısı, Ayasofya Câmii'nde "İnnâ Ce'alnâke..." ayet-i kerimesinin ve "Accilû bi's-salâti..." hadis-i şerîfinin yazılı olduğu levhalar,[34] Ebussuûd Efendi haziresinde bulunan kayınpederine ait kitabe, Cerrahpaşa'da Kargı sokağında Keçecizâde makberesindeki çeşmenin kitâbesi onundur. Yusuf Kâmil Paşa ve zevcesi Zeynep Hanım Efendi'nin Vezneciler'deki konaklarının yukarısına celî sülüsle hak edilmiş "Fa'llâhu Hayrun Hâfizan..." levhası, en güzel eserlerindendir. Ayrıca Vahdetî kâtı'lık sanatını bilirdi. İbnülemin koleksiyonunda bulunan, "Men zâra kabrî..." levhası beyaz kâğıt kesilip kırmızı zemin üstüne yapıştırılarak vücuda getirilmiştir. Altında "Amel-i Vahdetî" yazılıdır. Torunu Suûdü'l-Mevlevî'nin İbnülemin'e hediye ettiği *dil-rubâ çiçek*, kâtı'lıktaki ustalığını da açıkça göstermektedir.[35]

---

32 İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *a.g.e.*, s. 435.

33 *A.y.*, s. 435-440.

34 Ayasofya'daki bu levhalarından dolayı Sultan Abdülaziz, Vahdetî'ye ihsan ve taltifde bulunmuştur. (Bk. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *a.g.e.*, s. 440)

35 İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *a.g.e.*, s. 439-440. Vahdetî'nin eserlerine çalışmamızın sonundaki "Ekler" bölümünde yer verilmiştir.

1.2.3. Babası

Ben Rıżā-zādeyim rıżā-cūyum
Lākin vāreste-i tekā-pūyum (z. 60)

Suûdü'l-Mevlevî, babası Rızâ Safvet Bey'i[36] bir gazelinde bu latîf cinasla anmaktadır. Rızâ Safvet Bey'in hayatı hakkında ilk elden bilgi, Suûdü'l-Mevlevî'nin yazdığı terceme-i hâlde bulunmaktadır.[37] *Dîvân*'ının nihâî tertîbi olan *Zâdegân*'ın *Âsâr-ı Peder* bölümüne derc ettiği bu terceme-i hâlde Suûdü'l-Mevlevî, babası hakkında geniş ve ayrıntılı bilgilere yer vermektedir. Hatta bu bölümde, Rızâ Safvet Bey'in kendi ifadeleriyle "İsmim Mehmed Rıza..."[38] diye başlayan kısa bir hayat hikayesi de mevcuttur. Kanaatimizce *Son Asrın Türk Şâirleri*'nde yer alan terceme-i hâli[39] Suûdü'l-Mevlevî İbnülemin'e kendisi vermiştir. İbnülemin'de yer alan bilgiler, "Âsâr-ı Peder"e dercedilmiş olan terceme-i hâllerin özeti niteliğindedir. Biz bu terceme-i hâllerde yer alan metinleri bazen doğrudan iktibas ederek, bazen de yeniden ifadelendirerek Rızâ Safvet Bey'in hayatını vermeye çalışacağız.

Bahsi geçen terceme-i hâlde yer alan bilgilere göre, Es-Seyyid Mehmed Rızâ Safvet Bey, Hattat Mehmet Şevket Vahdetî Efendi'nin oğlu olarak, 14 Şaban 1273 (8 Nisan 1857)[40] tarihinde İstanbul Hocapaşa Dâye Hatun Mahallesi'nde ceddinin konağında dünyaya gelmiştir.[41] Annesi Şerife Âişe Sıddîka Hanım'ın babası da ricâl-i ilmiyyeden Îsâzâde Sâdeddîn Efendidir[42] ki, nesebî silsilesi dokuzuncu kuşakta Şeyhulislâm Ebussuûd Efendi merhuma dayanmaktadır. Bu yüzden "Ebussuûdzâde", "Îsâzâde Hafîdi", "Vahdetîzâde" lakablarıyla anılmıştır. Bizzât seçtiği ünvân ise, "Vahdetîzâde" olmuştur.[43]

Rızâ Safvet Bey, ilk tahsilini Ayasofya Sıbyân Mektebi'nde ve evlerinde özel muallimlerden tamamlamıştır. Beşiktaş Rüşdî Mektebinin dördüncü sınıfına devam ederken, hicrî 1288 Muharreminde (Mart/Nisan 1871) vefat eden babasının görev yaptığı

---

36 Rıza Safvet Bey'in hayatı ve eserleri ile ilgili geniş bilgi için bk. İşler, Necati, "Hattât Ve Şair Mehmed Rıza Safvet Bey'in (1857-1911) Hayatı Ve Şiirleri (Âsâr-I Peder)", *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8 / 1 (June 2021): 469-499)

37 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* Âsâr-ı Peder Bölümü, s. 23-43.

38 *A.y.,* s. 34-37.

39 İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, III/1483.

40 İbnülemin Mahmud Kemal İnal'ın kitabında Rızâ Safvet Bey'in doğum tarihi "4 Şaban 1273" olarak gösterilmiştir. (Bk. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *a.g.e.,* III/1483) Kanaatimizce bu yanlışlık basımdan kaynaklanmaktadır.

41 Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e.,* Âsâr-ı Peder Bölümü, s. 23.

42 Rızâ Safvet Bey, dedesinin gazeline tahmîs yazmıştır. Bk. Âsâr-ı Peder, s. 15.

43 Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e.,* Âsâr-ı Peder Bölümü, s. 23, 24.

Dîvân-ı Hümâyûn Kalemine Sadrâzam Ali Paşa'nın himmetiyle alınmış ve onun maaşı ve zeameti de kendisine tahsis edilmiştir. Daha önce babasından almaya başladığı hat derslerini, Dîvân-ı Hümâyun Dairesinin usulü gereği dairenin hat muallimi Nâsıh Efendi'den almaya devam etmiştir. İcazet aldıktan sonra kendisine "Safvet" mahlâsı verilerek Mühimme Kalemine nakledilmiştir.[44] Hicrî 1290 (1873) yılında Meydâncık'da Âşir Efendi Kütüphanesi'nde siyâhî Hoca Reyhan Efendi'den birkaç sene istifâde ettikten sonra, kayınpederinin yönlendirmesiyle Hâfız Esad Efendi'nin dersine dokuz sene devam ederek hicrî 1304'te (1886) aklî ve naklî ilimlerden icâzet almıştır. Daha sonra yine Hâfız Esad Efendi'den Farîsî okumuş, kendisini fıkıh, tefsir ve hadis ilimlerinde de daha çok yetiştirmek için derslerine devam etmiştir. Bilahere Kütahya ulemasından Fettâhzâde Hoca Osman Efendi'den ayrıca Hadis-i Şerif icâzesi almıştır.[45]

Değişik hat türlerindeki tahsilini tamamlayarak Hoca Nâsıh Efendi'den icâzet aldıktan sonra, Kuruçeşme'de yalı komşuları olan Reisü'l-Hattâtîn Muhsinzâde Abdullah Bey'den de sülüs ve nesih yazılarını temeşşuk etmeye başlayarak senelerce hat sanatının inceliklerini öğrenmeyi sürdürmüştür.[46]

Bir süre Dîvân-ı Humâyun mühimme kaleminin mâlî işler bölümünde memurluğa devam ettikten sonra 1301'de (1883) Bâbıâlî'de yeni kurulan Kuyud Odası Deftercili-ğine alınmıştır. 1309'da (1891) bu odaya mümeyyiz olarak terfî olunmuştur. 1314'te (1896) Dîvân-ı Humayun Beylikci muâvin-i sânisi oldu ve dördüncü rütbeden Osmanlı ve üçüncü rütbeden mecidî nişanlarıyla taltîf edildi.[47] Meşrutiyetin ilanıyla bulunduğu memuriyet makamı kaldırılınca, Kuyûd ve Kavânin Odası Mümeyyizliği'nde tekrar görevlendirildi.[48]

26 Rebiu'l-Evvel 1329'da (27 Mart 1911 Pazartesi) 12 gün süren nefes darlığı hastalığı neticesinde 56 yaşında vefat etmiş ve ertesi gün cedd-i pâki Ebussuûd Efendi'nin hazîresine defnolunmuştur.[49] Suûdü'l-Mevlevî vefatına yazdığı tarih kıt'asında babasını, "Benim hem vālid-i pākim idi hem şeyḫ u üstādım" diye yâdeder:

Ḥaḳīḳatde gelendir küşte bismil-gāh-ı dünyāya
Giden maẓhar olur bir zindegī-i ḥayret-efzāya

Bilen sırr-ı vücūdu cān için ifnā-yı cism eyler
Teemmül ḳıl dem-ā-dem müncezibdir ḳaṭre deryāya

---

44 *A.y.*, s. 24-25.

45 *A.y.*, s. 26.

46 *A.y.*, s. 26-27.

47 *A.y.*, s. 27.

48 *A.y.*, s. 28.

49 *A.y.*, s. 28.

Libās-ı ʿāriyetden farḳı var mı cism-i insānıñ
Bu maʿnā-yı görürsün diḳḳat eyle zīr ü bālāya

Yeter ḫˇābidegī ey dil uyan artıḳ ṣabāḥ oldu
Nedir farḳa çalış ʿömr-i beşerden maḳṣad u ġāye

Sem-ender-sem hevā-yı māsivā ʿālem fenā-ālūd
Beḳā maḫṣūṣ-ı muṭlaḳ Ḥażret-i Ḫālıḳ-ı Teʿālā'ya

Giden āzāde-i ḳayd u taʿalluḳ nāil-i vuṣlat
Esīr-i miḥnet-i hicrān ḳalan efsūs ferdāya

Tefekkürle güẕār-ı bā-şitāb-ı ʿömr-i bī-sūdu
Yine daldım melāl-engīz biñ sūzişli ḫülyāya

Otuz yıllıḳ sitād u dād kām-yāb-ı ḥayātımdan
Ḳalan bir āh-ı āteş-nāk ancaḳ elde sermāye

Naṣıl āh etmeyim bir vālid-i müşfiḳden ayrıldım
O gitdi bāġ-ı ʿAdn'e ben atıldım çāh-ı ġayyāya

Vücūdu rūḥuma bi'llāh medār-ı zindegāniydi
Onu ġāib edince beñzedim ḥayf ā ki mevtāya

Benim hem vālid-i pākim idi hem şeyḫ u üstādım
Girāndır ḥaḳḳı bende iḳtidārım yoḳdur īf ā ya

Melek-sīretdi ehlu'llāh idi insān-ı kāmildi
Medār-ı faḫr idi ehl-i teberrā vü tevellāya

Selefden yādigār-ı muḥteremdi dest-i aḫlāfa
Fażīlet-mend idi maẓhardı el-ḥaḳ ḫulḳ-ı aʿlāya

Rıżā-yı Ḥaḳḳ'a vaḳf-ı cism ü cān etmişdi el-ḥāṣıl
Dil-āgāhāne vü merdāne gitdi bezm-i ʿuḳbāya

Bu süflī ḫāk-i miḥnetden olup nefretle rū-gerdān
Hümā-yı rūḥ-ı pāki bāl açıp yükseldi bālāya

Suʿūd eyler şu mıṣrāʿ-ı güher miʿrācını işʿār
Rıżā-yı pāk-dil ṣafvetle ʿāzim oldu Mevlā'ya (1329)

26 Rebīʿü'l-Evvel 1329 / 14 Mart 1327 Pazartesi (z. 466)

Suûdü'l-Mevlevî, terceme-i hâlin devamında babasını şöyle anlatır: "Peder merhûm lisân-ı mâder-zâdı kadar Arabîye de vâkıf olup bilhassa ilm-i Tefsîr ve Hadîs ile mütevaggil idi. Ekseriyâ *Celâleyn* ve *Hâzin* tefsirlerini mutalaa ederdi. Buhârî-i Şerif'i mükerreren hatm etmiş idi. Ciddî bir sûrette Fârisî bilirdi. Şarkın sanayi'-i nefîsesinden şiirde, mûsikîde, hüsn-i hatta üstâd-ı kâmil idi. Tarz-ı Arab üzere gayet dil-nüvâz kânûn çalardı. Üstâd-ı mûsikî Hâcı Arif Beyle Tanbûrî Ali Efendi merhûmlardan musikî taallüm ettiğini hikâye ederdi. Tatlı, muhtezz, hazîn, muhrik sadâsı var idi. *Arûz-ı Endülîsî*'yi Arabî'den Türkçe'ye tercüme etmiştir. *Oruç Risalesi* ünvânıyla gayet müfîd ve vecîz bir eseri vardır. Bunlar matbu' değildir. *Hazîne-i Fünûn* ve *Terakkî* isimli mevkût mecmualarda ba'z-ı âsâr-ı manzûme ve mensûresi intişâr eylemiştir. Merhûmun nazm ve nesri kendine mahsûs latîf bir vâdîde idi. Hilkaten ve tab'an tam ma'nâsıyla şâir olduğu halde zamân-ı şebâbından sonra şi'r ile hemen hiç iştiğâl etmemiş, ciddiyyâta hasr-ı evkât etmişdi."[50]

Suûdü'l-Mevlevî, babasının ahlâk ve etvarı hakkında da genişçe bilgiler vermektedir. Babasının namuslu, haysiyetli, salih, müttaki, nazik, mütevâzı, edîb, zarîf, afîf, müstakîm, nüktedân, karıncayı incitmeyecek derecede halîm ve selîm, tam anlamıyla kâmil bir insan olduğunu söyler.[51]

Hicrî 1292 (1875) yılında "Arpacılar Sofusu" ve "Sofi Hoca" namıyla bilinen[52] Arpacılar Camii İmâmı Hafız Ahmed Efendi'nin Kızı Refîa Rukia[53] ile evlenen Rızâ Safvet Bey'in ilk oğlu Mehmed Suûdü'l-Mevlevî'dir. Suûdü'l-Mevlevî'den önce de "Meyyiten zuhûr" eden iki mahdumu daha olmuştur.[54] Yaşayan ikinci oğlu ise Ahmed Nûri Bey'dir. Refîa Rukia Hanım'ın vefatı üzerine Rızâ Safvet Bey ikinci evliliğini Emine İnşirah Hanım ile yapmıştır. Bu evlilikten hicrî 1314 (1896) yılında Fatma Saadet Hanım dünyaya gelmiştir.[55]

Suûdü'l-Mevlevî, Rıza Safvet Bey'in eserlerini "Âsâr-ı Peder" ismiyle *Zâdegân*'ın içerisine dercetmiştir. Bu bölüm, 26 Zi'l-Ka'de 1298 (19 Ekim 1881) tarihli on dört Beyitlik Arapça bir münâcât ile başlar.[56] Bu bölümde biri Arapça olmak üzere gazel nazım şekliyle yazılmış iki münâcât; ikisi gazel, biri muhammes formatında üç na't; biri tamamlanmamış münacat, üçü tarih olmak üzere yedi kıt'ası; yine altı tarih beyti ve

---

50 *A.y.*, s. 28-29.

51 *A.y.*, s. 29.

52 *A.y.*, s. 25; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, III/1483.

53 Bk. Ekler, Belge-1.

54 Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e.*, Âsâr-ı Peder Bölümü, s. 32.

55 *A.y.*, s. 33; Bk. Ekler, Belge-1.

56 Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e.*, Âsâr-ı Peder Bölümü, s. 1.

dedesi Îsâzâde Sâdeddîn Efendi'nin ve Kuruçeşme'deki yalı komşuları Sa'îd Bey Efendi'nin gazellerine yapılmış iki tahmîs, beş gazel ve dokuz şarkı vardır. "Âsâr-ı Peder"de toplam 34 adet manzume mevcuttur.[57] Rıza Safvet Bey'in bazı şarkıları dönemin musîkî üstâdlarından Reşid Efendi ve Tanbûrî Ali Efendi tarafından bestelenmiştir. Aşağıdaki şarkı Reşid Efendi tarafından bestelenmiştir:

Ey melek-sīmā meh-i ġarrā-ṣıfāt
Luṭf edip ḳıl beẕl-i tāb-ı iltifāt
Şuʿle-i rūyuñla dil bulsun ḥayāt
Luṭf edip ḳıl beẕl-i tāb-ı iltifāt

Ṣormadıñ aḥvālimi ḫaylī zamān
Eylediñ hem kārımı zār ü figān
El-amān ey bī-vefā! Ṣad el-amān
Luṭf edip ḳıl beẕl-i tāb-ı iltifāt

Tīr-i hecr ü cevr ile cismim şehā
Dāġ-dār ettiñ yeter ser-tā-be-pā
Çākeriñ Ṣafvet eder dāʾim recā
Luṭf edip ḳıl beẕl-i tāb-ı iltifāt (Ap. 8)

1.3. Doğum Yeri ve Tarihi

Suûdü'l-Mevlevî 2 Receb 1299[58] tarihinde (19 Mayıs 1882), bugün Beşiktaş Belediyesi sınırları içerinde yer alan[59] Kuruçeşme'de doğmuştur.[60] Rızâ Safvet Bey oğlunun doğumuna şu tarihi düşürmüştür:

Nice yüz biñ şükr etsem becādır Rabb'ime
Etdi elṭāfıyla bu ʿāciz ḳulun mesrūr-ı bāl

Ṭoġdu bir oġlum ede Ḥaḳḳ ʿömrün mezīd
ʿİlm ü fażl ile ola ceddi gibi ṣāḥib-i kemāl

Söyledim Ṣafvet onuñ tārīḫi tāmü'l-ʿayār
Şükr ola geldi Suʿūd'um dehre saʿd ile bu sāl

---

57 *A.y.*, s. 1-22.

58 Bk. Ekler, Resim 7'nin arkasına kendi el yazısıyla doğum tarihini kaydetmiştir.

59 www.besiktasbelediyesi.org (Beşiktaş'ın Tarihi bölümü)

60 İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, III/1714; *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu (I-IV)*, IV/1077; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Hattatlar*, s. 373; Tahir Olgun, *A.g.g.*, s. 3.

1299 Sene-i Hicriyye (Ap. 18)

Gençlik dönemine ait bir manzumesinde de Suûdü'l-Mevlevî doğup büyüdüğü yerleri şöyle anlatır:

KURUÇEŞME'DE BAHĀR U MEH-TĀB

Boġaziçi ne de ḫoş cāy-ı şāʿiriyyetdir
Ki heyʾetiyle bugün ġıbṭa-baḫş cennetdir

Bahārı, ṣayfı, şitāsı, ḫazānı, meh-tābı
Ḫulāṣa her demi, bir ān-ı ẕī-leṭāfetdir

Ġurūbu girye-nümādır, ṭulūʿu şevḳ-efzā
Ẓalām-ı şāmı ḥazīn, ṣubḥu pür-şeṭāretdir

O yer laṭīfdir ammā bütün mevāsimde
Bahārı başḳaca bir ʿālem-i saʿādetdir
...
21 Şubat 1316 (1900) (z. 511)

1.4. Tahsili, Memuriyeti ve Hizmetleri

Suûdü'l-Mevlevî, orta tahsilini Beşiktaş Hamîdî Mektebi'nde tamamlayarak 1315 Şa'bân'ında[61] (1897/98) mezun olmuştur. Daha sonra babasından ve husûsi muallimlerden Arapça ve Farsça okumuştur. Hicrî 1317'de (1899) Dîvân-ı hümâyun Mühimme Kalemine girdi. Sülüs ve nesih yazılarını babası ve Hattât Beşiktaş'lı Nûrî Efendi'den, daha sonra Reisü'l-Hattâtîn Muhsinzâde Abdullah Bey merhûmdan, dîvânîyi Dîvân-ı Hümâyun'da yazı muallimi olan Hacı Kamil Efendi'den, celî dîvâniyi Sami Efendi'den ve tuğrayı Tuğrakeş İsmail Hakkı Bey'den temeşşuk ederek Dîvân dairesinden hattatlık şehâdetnâmesi aldı ve kendisine Beylikci Nâsır Bey'in Himmetiyle sâlise rütbesi verildi. Dîvân'da on sekiz sene hizmetten sonra 1918'de Meclis-i A'yân kitâbetine nakledildi. Daha sonra "1400" kuruş maaşla encümen kâtibi oldu. [62]

Dîvân'daki görevinden başka, Medreselerde yazı ve usûl-i tahrîr muallimliğinde de bulunmuştur. Osmanlı Devleti'nin yıkılıp Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması hengâmında açıkta kalmıştır. Tâhirü'l-Mevlevî'nin çıkardığı *Mahfil* mecmuasının

[61] Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e.,* s. 175, 297.

[62] Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e.,* s. 185; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, III/1714; *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu (I-IV),* IV/1077; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Hattatlar*, s. 374; Tahir Olgun, *A.g.g.,* s. 3

Bâbıâli caddesindeki bürosunun bir köşesinde[63] hattatlıkla geçimini sağlamaya başladı.[64]

Şapka kanunu ve diğer inkılaplar aleyhine İstanbul'dan Ankara'ya gönderilen imzasız mektupların[65] kendisine ait olduğu iddia edilerek, İstiklal Mahkemeleri'nde yargılanmıştır. İskilipli Atıf Hoca ve Ali Rıza Hoca'nın idamına ve Tahirü'l Mevlevi'nin de beraatine karar verilen davada Suûdü'l-Mevlevî de 10 sene hapse mahkum olmuştur.[66] 1925-1927 yılları arasında bir sene Ankara Cebeci Hapishanesi'nde ve bir sene de İstanbul Sultanahmed Hapishanesi'nde hapis yatmıştır.[67] Daha sonra isnad olunan mektupların başkası tarafından yazıldığı adliyece sabit olduğundan tahliye edilmiş[68] Dönemin mebuslardan Halil Nihad Boztepe'nin delâletiyle Büyük Millet Meclis'ince hukukunun iadesine karar verilmiştir.[69] Suûdü'l-Mevlevî, Külliyât-ı Dîvân-ı Avnî'nin istinsâhına başladığı sırada başına gelenleri ve mahkumiyet günlerini şöyle anlatır:

"... Dîvânı sırasıyla istinsâh etmek üzere sahife-i ûlasına bir 'Besmele-i şerîfe' yazmak için kalemi elime aldığım sırada 7 Kanun-i Evvel 1341 [1925] Pazar gecesi polis memurları tarafından hânem taharrî edildi. Beni tevkif ettiler. Pek nâkesâne ve bî-vukûfâne bir azv ve iftirâ ile Ankara İstiklâl Mahkemesi'ne sevk edildim. İstanbullu ve taşralı bir hayli zevât dahi bu seyâhat-i ıztırariyede benimle refîk idiler. Ankara Hapishanesi'nde iki ay kadar mevkûfen ikâmetten ve bir hafta zarfında mükerreren mahkemeye gidip gelmekden sonra sathî ve kışrî bir muhâkeme netîcesinde bana on sene kürek cezası verildi. Rüfekâ-yı felâketin kimi adem-âbâda gönderildi, kimi benim gibi kürek cezasıyla ten'îm edildi, kimi nefyedildi, bir kısmı da beraat etti. Hapishane koğuşunda bu mahkûmiyetten sonra iki ay daha yatırıldım. Bilahere hapishanenin müdüriyyet dairesine çıkarıldım. Orada kalem işlerinde ve mahkûmîn-i adliyyeye ders

---

63 Suûdü'l-Mevlevî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Avnî*, Tabsıra, s. 4.

64 İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, III/1714; *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu (I-IV),* IV/1077; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Hattatlar*, s. 375; Tahir Olgun, *A.g.g.,* s. 3.

65 Yenişehirli Avnî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Avnî*, Tabsıra Bölümü, s. 7; İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, C. III, s. 1714; İnal*, Son Hattatlar*, s. 376; Olgun, "Acı Bir Kayıp: Hattât ve Şâir Suûdü'l-Mevlevî", s. 3; Sadâlarım'ın iç kapağında üçe katlanmış olarak bulunan 94-95 nolu eser tanıtım fişi.

66 Ethem Erkoç, İskilipli M. Atıf Hoca Hayatı Düşünceleri ve İdamı, Çorum Belediyesi'nin Kültür Yayını, Çorum, 2016, s. 76; Atilla Şentürk, *Tahir'ül Mevlevi Hayatı ve Eserleri*, Nehir Yayınları; İstanbul, 1991, s. 41-44

67 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 93, 238, 283; Yenişehirli Avnî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Avnî*, Tabsıra Bölümü, s. 5-7 (Bu süre 94-95 nolu Eser tanıtım fişinde "6 ay Ankara ve bir buçuk sene İstanbul" olarak ifade edilmiştir.)

68 Suûdü'l-Mevlevî, *Sadâlarım (Nümûne-i Dîvân)*, 94-95 nolu eser tanıtım fişi; İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, C. III, s. 1714; *Son Hattatlar*, s. 376.

69 Suûdü'l-Mevlevî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Avnî*, Hâtime, 10-11.

göstermek ve yazı yazdırmak gibi umûrda istihdâm edildim. Hapishane Müdürü Hacı Abdullah Bey ile Jandarma Kumandanı İsmail Hakkı Bey'e mâdâme'l-ömr müteşekkirim. Âcizi himaye ettiler ve hakk-ı hakîrânemde muâvenât ve taltîfât-ı mümkine de bulundular.

Mahkûmiyetim tarihinden dört ay sonra yeni ceza kanunu çıkmışdı. Ankara Adliyesi bu kanuna tatbîkan müddet-i cezâiyemi iki sene hapse tenzîl buyurdu. Kabahatimi ilk mahkum olduğum sıralarda asla bilmezdim. Hapishane müdüriyyet kaleminde esnâ-yı istihdâmımda evrâk-ı muhâkememi görerek öğrendim ki İstanbul'dan Ankara ricâl-i hükümetine tehdîd mektupları yazmış imişim. Sebeb-i mahkûmiyetim bu gayr-i vâki' ve gayr-i mutasavver cürmüm imiş. Heyhât heyhât! La-havl gûyân-ı zuhur-ı mukadderâta intizâr ile sabr ve sükûneti ihtiyâr etdim... Bir sene Ankara'da bir sene İstanbul hapishanesinde bilâ-mûcib yattıktan sonra ikmâli müddetle tahliye edildim. (7 Kanun-i Evvel 1343 / 1927 Çarşamba)"[70]

Yukarıda ifade edildiği gibi Ankara Hapishanesinde mahkumlara yazı hocalığı yapmasını bir şiirinde şöyle dile getirir:

Ederim meşḳ-i ṣafā ġam-zedegān-ı devre
Ben de üstādı kesildim bu debistān-ı ġamıñ
1 Kānūn-i Evvel 1342 / 1926 Ankara (z. 238)

Mahkumiyetten kurtulmasına vesile olan Babanzâde Ahmed Naim[71] ve Halil Nihad Bey'e minnet ve şükranlarını Dîvân-ı Avnî'nin hâtimesinde şöyle takdim etmiştir:

"Sergüzeşt-i elîmim, ba'zı hak-perestân-ı ehibbâyı cidden müteessir etmişti. Ale'l-husûs şeref-i iltifât ve teveccühleriyle dâimâ müftehir bulunduğum mülgâ hey'ât-ı a'yân a'zâsı kirâmından mefharu'l-muhakkikîn, hâtimetü'l-muhaddisîn, el-yevm Dârulfünûn'da ekmelü'l-müderrisîn üstâd-ı nezih âlî-nijâdımız, Babanzâde Naîm Bey Efendi Hazretleri başıma gelen felâket-i gayr-i muntazaraya gâyet âli-cenâbâne ve insâniyyet-kârâne tahassüsler izhâr ve hakkımda revâ görülen haksızlığın tashîh ve hukukumun iâdesi husûsuna şefâat ve delâlette bulunmak gibi bir âtıfet-i necîbâne ibzâl ederek muhibb-i muhlisleri Gümüşhâne meb'ûs-i muhteremi şâir-i halûk nezâhet-perver Halil Nihad Bey Efendi hazretlerine mâcerâyı hikâye etmişler ve meb'ûs müşârün ileyh beynimizde henüz muârefe-i vicâhiye bulunmadığı hâlde ulüvv-i fıtratları muktezâsı olarak mevâni'-i berendezâne ve adâletkârâne teşebbüslerle Büyük Millet Meclisi'nden hakkımda bir "Afv-ı Husûsî Kanûnu" istihsâline muvaffak olmuşlardır... Müşârün ileyhimâ Ahmed Naîm ve Halil Nihad Bey Efendilere karşı vecîbe-i minnet ve şükrânemi şu muharrerât-ı nâçîzâneme hüsn-i hâtime olmak

[70] Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e.*, Tabsıra, s. 5-7.

[71] "Hâtimetü'l-Muhaddisîn", "mefhar-i ehl-i yakîn", "nûr-i ayn-i mü'minîn", "sertâc-ı kâmilîn" vasıflarıyla andığı "Tecrîd-i Sarîh" sahibi Ahmed Naîm Bey Efendi'nin irtihâline Dîvân'ında tarih düşürmüştür. (Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 489-492)

üzere kayd ü tekrâr ve Hazret-i Avnî-i lâhûtînin rûh-ı âsmân-seyerânını Fâtihalarla ve hürmetlerle yâd ve tezkâr eylerim. (Hazret-i Merkez, 28 Rebîu'l-Âhir 1348)"[72]

Halil Nihad Bey'e minnetlerini bir kaside ile de sunmuştur:

Velīyy-i niᶜmet-i ḥürriyyetim Ḫalīl Niḥād
Ki ẕātıdır beni şāyeste-i nevāli gören

Yed-i ḳażā baña etmişdi sell-i seyf-i ġażab
O oldu naẓra-i ūlāda insilāli gören

Ḥayāt-ı s̱āniye baḫş etdi cism-i maᶜdūma
Felekde varsa benim baᶜs̱i irtiḥāli gören (z. 82)

Suûdü'l-Mevlevî, hapishanede geçirdiği "felâket günlerin"nde[73] yazdığı bir şiirinde "Suûdü'l-Münzevî" mahlasını kullanmış ve kendisini de "İstiklâl-zede"[74] olarak nitelemiştir. Suûdü'l-Mevlevî masum olarak mahkum edilmesini Ankara Cebeci Hapishanesi'nde iken yazdığı bir şiirinde şöyle anlatır:

Bī-cürm ü ḳuṣūr u bī-sebeb maḥbūsum
Cürmüm: Lekelenmemiş olan nāmūsum!
Yā Rabbi tecellī vü tesellī eyle
Bāzīçe-i dest-i ṭāliᶜ-i maᶜkūsum!

Ankara, 18 Ağustos 1342/1926 (z. 434)

Mahkumiyet günlerini, edebiyatımızdaki "Hz. Yusuf" ve "Zindân" motifleri ile kimi şiirlerinde işlemiştir.

Ben bu yolda sevdiğim zindāna düşmüş Yūsuf'um
Nīl-i aşḳıñ kām-ı mülk-i ümm-i dünyādır baña
Ankara Hapishanesi 11 Teşrīn-i Evvel 1342 / 1926 (z. 93)

Ḥażret-i Yūsuf'a ḥayru'l-ḫalef oldum lākin
Meskenim taḫt-geh-i Mıṣra müḳābil maḥbes
20 Kānūn-i S̱ānī 1342 / 1926 Sultanahmed (z. 198)

Oldu baña bādī-i belā Ḥaḳḳ'a ᶜalāḳam
Bī-şāibe Yūsuf gibi zindānda bulundum

---

72 Suûdü'l-Mevlevî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Avnî*, Hâtime, s. 10-11.

73 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân*, s. 584

74 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân*, s. 484

26 Eylül 1343/1927 Sultanahmed (z. 283)

O Yūsufdur ki ḳalmış rūḥ-ı giryān
Esīr-i ibtilā zindān içinde
17 Ağustos 1342 / 1926 Ankara (z. 337)

Hapiste geçirdiği günlerdeki acısı, feryadı ve tevekkülü diğer bazı manzumelerine şöyle yansımıştır:

Ankara'da ilk sözüm:
Yārdan geçmem ser-i ḳūyumda aġyār olmasın
Nūra meylim var faḳaṭ pīrāmenim nār olmasın
Cebeci, 26 Mayıs 1342 / 1926 (z. 310)

Rūḥum bunalır yeʾs ile eyvāh derim
Ṣabrım ṭutuşur yanıḳ yanıḳ āh derim
Encām olaraḳ ser-be-zemīn teslīm
Allāh der Allāh der Allāh derim (z. 435)
Ankara, 15 Eylül 1343 / 1926

Ey ʿilm-i İlāhī'ye emīn Mevlānā!
Nūr-ı naẓar-ı çeşm-i yaḳīn Mevlānā
Bī-çāre vü dil-şikesteyim imdād et
Ey bī-kes-i ġam-ḫ̮ˇāra muʿīn Mevlānā (z. 434)
Ankara, 7 Temmuz 1342 / 1926

Yetiş imdādıma ey ẓıll-ı Ḫudā Mevlanā
Bestedir luṭfuña ümmīd-i Suʿūd-ı bikes (z. 201)
Sultanahmed, 20 Kānūn-i S̱ānī 1342 / 1926

Firḳat-zedeyim vuṣlat ile şād eyle
Bir mürġ-i ḳafes-nişīnim āzād eyle
İḥsānıña merbūṭ ümīd-i ḳalbim
Yā Ḥażret-i Merkez! baña imdād eyle (z. 435)
16 Nisan 1343 / 1927 Sultanahmed

Muḫālif rūzgār esdi ṭutuldum dām-ı tezvīre
Kemend urdu yed-i nā-merd pāy ü dest-i tedbīre
Ḳırıldı göñlüm oldu cā-be-cā muḥtāc taʿmīre
Saña maʿlūmdur ḥālim ne ḥācet arż u taḳrīre
"Miyān-ı lücce-i miḥnetde ḳaldım bī-kes ü tenhā

Amān yā Ḥażret-i Mollā Celāle'd-Dīn Mevlānā"[75] (z. 59)
Sultanahmed, 1 Ẕi'l-Ḥicceti'ş-Şerīf 1345 - 1 Haziran 1346

Öyle maḥkūmum ki bilmem bāʿis̱-i daʿvā nedir
Ben kimim ḥākim olan kimdir bu hūy u hā nedir (z. 165)
Sultanahmed, 4 Temmuz 1343 / 1926

Tefvīż-i umūr eylerim Allāh'ıma her-gāh
Er-rızḳu ʿale'llāh tevekkeltü ʿale'llāh (z. 444)
Sultanahmed, 1 Şubat 1342 / 1927

Yine Halil Nihad Bey'in vasıtasıyla[76] Kânûn-i Sânî 1930'da Fatih'de Millet Kütüphanesi'ne memur tayin olunmuştur.[77] Buradaki memuriyetinden başka, hayatının son dönemlerinde Merkez Efendi Camii'nde imamlık görevinde de bulunmuştur. 1947'de felç olmuş ve sol tarafı hareketsiz kalmıştır. Yaklaşık iki sene bu halde yattıktan sonra 23 Şevvâl 1367'de (28 Ağustos 1948) Cumartesi günü vefat etmiştir. Cenaze namazı Pazar günü Kocamustafapaşa Camii'nde kılındıktan sonra imamı bulunduğu Merkez Efendi Camii Haziresi'ne defnedilmiştir.[78]

Suûdü'l-Mevlevî, İbnülemin'in ifadeleriyle; "Okur-yazar vasfına bihakkın lâyık olan bir ilim erbabıydı. Tarz-ı kadîmde her istediği vâdide nazma muktedir ve sülüs, celî ve dîvânî yazılarda mahir idi. Mütedeyyin, müstakim, müeddeb, mütevâzı, hodfuruşluktan müctenib bir merd-i necîbdi."[79]

Sefîne-i Evliyâ müellifi Osmanzade Hüseyin Vassâf da, Suûdü'l-Mevlevî'yi dîvânındaki şu gazelle anmıştır:

Peyrev-i pîr-i tarîkatdır Suûdü'l-Mevlevî
Mazhar-ı izz ü saâdetdir Suûdü'l-Mevlevî

Neş'e-i ma'nâ ile bulmuş safâ-yı devleti
Lâik-i tevkîr u midhatdir Suûdü'l-Mevlevî

---

[75] Beyit, Yenişehirli Avnî'ye aittir.

[76] *Nümûne-i Dîvân*'ın yazma nüshasının iç kapağında üçe katlanmış olarak bulunan eser tanıtım fişi, Fiş No: 94-95.

[77] İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, III/1715; *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu (I-IV),* IV/1077; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Hattatlar*, s. 376; Tahir Olgun, *A.g.g.,* s. 3.

[78] *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu (I-IV),* IV/1077; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Hattatlar*, s. 376; Tahir Olgun, *A.g.g.,* s. 3.

[79] İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, III/1715.

Feyz-i Mevlânâ ile irmiş makâm-ı rıfka
Sâhib-i irfân u izzetdir Suûdü'l-Mevlevî

Hüsn-i hattı hüsn-i hâli meslek-i müstaḥseni
Bâis-i fahr u meveddetdir Suûdü'l-Mevlevî

Muhlisi Vassâf'ı meftûn eyledi hoş hasleti
Ârif-i esrâr-ı vahdetdir Suûdü'l-Mevlevî[80]

Yakın dostu ve üsâdı Tâhirü'l-Mevlevî de, 28 Ekim 1948 tarihli *İslam Yolu* gazetesinde vefâtına şu tarihi düşürmüştür:

Ah kim mîr-i Suûdü'l-Mevlevî
Eyledi ukbâsına tevcîh-i rû

Müctemi'di onda lutf-i Hak ile
Şi'r ü hüsn-i hatt ile hulk-ı nîkû

Eyledi terk-i cihân-ı bî-sebât
Kaldı cây-ı ekmelinde bir hulû

Kabrini kılsın münevver haşre dek
Lem'a-i ism-i celâl, envâr-ı hū

Rûh-i pâki âlem-i ervâhda
Pîr-i kudsîsiyle olsun rû-be-rû

Mâtemiyle yandı ey Tâhir dilin
Kalmadı bende mecâl-i güft-gû

İrtihâl-i sâlini kayd etmeğe
Dāl geldi: **Yā ilâh iğfir lehû**
1367[81]

---

[80] Mustafa Tatçı, Mehmet Akkuş, İsmail Kasap, *Divan-ı Vassaf*, Kırkambar Kitaplığı, İstanbul, 2012, s. 421.

[81] Tahir Olgun, *A.g.g.*, s. 4 ("Yā ilâh iğfir lehû" ifadesi "4" değerinde olan "Dal" harfi ile "1367" etmektedir.)

1.5. Kronolojik Biyografi

1882 : İstanbul'da doğdu.[82]
1894 : Babası tarafından "Safvetî" mahlası hediye edildi.
1895 : Mekteb-i Hamîdî'nin rüştiye kısmının 1. sınıfına başladı.
1896 : İlk şiirlerini kaleme almaya başladı.
1897 : *Türkü* ve *Terakkî* mecmualarında ilk eserleri neşredildi.
1898 : Mekteb-i Hamîdî'den mezun oldu.
1899 : Dîvân-ı Hümâyun Mühimme Kalemine girdi.
1903 : Tâhirü'l-Mevlevî ile tanıştı.
1910 : Konya'ya gitdi ve Mevlevî sikkesini giyerek Mevlevî oldu.
1911 : Büyük oğlu Muhammed Rıza doğdu.
1914 : Babasının ve kendisinin manzum eserlerini "Zâdegân" adıyla tedvîn etti.
1916 : Küçük oğlu Celalleddin Nizamî doğdu.
1917 : Müretteb *Dîvân*ını tamamladı.
1918 : Meclis-i Ayân kitâbetine nakledildi. (Sonra Encümen kâtibi oldu.)
1918 : İlk eşi Râbia Adviye Hanım'ı ve üç aykıkken kızı Refîa'yı kaybetti.
1921 : İkinci eşi Sâyide Hanım'dan Sıddîka Suâd adında bir kızı oldu.
1923 : Osmanlı Devleti yıkılınca hattatlıkla geçimini sağlamaya başladı.
1925 : İnkılap aleyhtarlığından yargılandı ve 10 sene hapse mahkum edildi.
1927 : İstanbul ve Ankara'da 2 yıl hapis yattıktan sonra tahliye oldu.
1930 : Millet Kütüphanesi'ne memur tayin olundu.
1935 : *Zâdegân*'ı yeniden tertib ve tanzim ederek tebyizini 1935'de tamamladı.
1941 **:**Hayatının son dönemlerinde kadar Merkez Efendi Camii'nin imamlığını yaptı.
1947 : Felce tutuldu.
1948 : İstanbul'da vefat etti. Merkez Efendi Haziresine defnedildi.

1.6. Kardeşleri, Eşi, Çocukları ve Yakınları

Suûdü'l-Mevlevî'nin yakınları hakkındaki bilgilerin birçoğuna *Dîvân*'ından ulaşılmıştır. Ayrıca ekler bölününde yer alan şecerenin de katkıları oldu. Daha önce verilen şecerede Suûdü'l-Mevlevî'nin usul ve furuunu açık bir şekilde görmekteyiz. Suûdü'l-Mevlevî, "Karındaşım"[83] isimli şiirinden anladığımıza göre annesi Rafia Rukia Hanım'ı Rûmî 1315'ten[84] "üç sâl" önce, yani 1896 yılında kaybetmiştir.[85] Babası Rıza Savfet Bey'i

---

82 Bu Kronolojik Biyografi, Suûdü'l-Mevlevî başta kendi eserleri olmak üzere, kaynaklardaki hicrî, rûmî ve milâdî tarihlerden faydalanılarak hazırlanmıştır.

83 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân*, s. 498.

84 *A.y.*, s. 499.

85 Ekler bölümündeki şecerede Rafia Rukia Hanım'la ilgili "1887" şeklinde farklı bir tarih de mevcuttur. Fakat annesinin ölüm tarihinin bu olması imkansızdır. Şiirde Suûdü'l-Mevlevî

ise 1906'da kaybetmiştir. Suûdü'l-Mevlevî'nin iki kardeşi vardır. Annesi ayrı olan[86] kızkardeşi Fatma Saadet Hanım, erkek kardeşi ise Ahmed Nûri Bey'dir.[87] Ahmed Nûrî Bey 1934 yıllarında İstanbul Evkaf İdâresi murakıblarından imiş.[88] Ekler bölümünde verilen ayrıntılı şecerede mühürdâr sıfatıyla geçmektedir.[89] Hasan Adli Bey'in verdiği bilgilere göre, hayatta olan torunları Suadiye'de yaşamaktadırlar. Suûdü'l-Mevlevî, kardeşi Ahmed Nûrî Bey'in küçüklüğünü "Karındaşım" şiiriyle anlatmıştır:

Minicik, az ṣarışın çehre, ḳararmış eller
Ḳaşları belli belirsiz, naẓarı ḥüzn-āver

Gözlere diḳḳat edilse görülür nūr-ı ẕekā
O ẕekā kim onu bād-ı ḥased etmez iṭfā

Gerçi söz diñlemeyip baʿżı zamānlarda biraz
Yaramazlıḳ eder ammā ki değildir ḥaylāz

Gece gündüz çalışır dersden aṣlā bıḳmaz
Ders çoḳ olduğu demler oṭasından çıḳmaz

Onu mektebde muʿallimleri taḳdīr eyler
Nāmını medḥ ü sitāyīş ile teẕkīr eyler

O ḥazīn çehreye, çeşmāna olunsa diḳḳat
Çarpar ol dem göze bir ḥālet-i maḥrūmiyyet

Anamız eyledi üç sāl oluyor, ġaybūbet
Ḥaḳ Teʿālā ede müstaġraḳ-ı lutf u raḥmet

İşte ondan beri geldi çocuġa ol ḥālet
Āh gördükce onu ḳalbe gelir bir riḳḳat

Çünki yek-dīğere etmiş bizi merbūṭ H̱udā
Öyle bir rābıṭa kim hīç bozulmaz aṣlā

---

okula giden kardeşinden bahsediyor. Oysa kardeşi Ahmed Nûri Bey'in doğum tarihi 1887'dir. Bk. Ekler, Belge-1.

86 Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e.*, Âsâr-ı Peder, s. 32.

87 Bk. Ekler, Belge-1.

88 Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e.*, Âsâr-ı Peder, s. 32.

89 Bk. Ekler, Belge-1.

Ḥāṣıl olduḳ ikimiz bir peder ü māderden
Olmuşum ol küçücük şaḫṣa büyük dāder ben

ʿÖmr ü ʿirfānını efzūn ede her ān Allāh
Olsun erbāb-ı fażīlet ile dāim hem-rāh

Yağmasın bāġçe-i ʿömrüne bārān-ı keder
Görsün envāʿ-ı mürüvvātını dāderle peder!
1 Temmuz 1315 (z. 498-499)

1.6.1. Suûdü'l-Mevlevî'nin İlk Evliliği

Suûdü'l-Mevlevî, iki evlilik yapmıştır. İlk evliliği Râbiâ Adviye Hanım (1886-1917) iledir.[90] Bu evlilikten Muhammed Rıza (1911-1967)[91], Celâleddin (1916-1981)[92] ve Refîa isminde üç çocukları olmuştur.[93]

Râbiâ Adviye Hanım, 1917'de genç yaşında vefât etmiştir. Vefât etttiğinde Refîa henüz elli günlükdür.[94] Üç ay sonra[95] Refîa da annesine kavuşmuştur.[96] Oğullarıyla kalan Suûdü'l-Mevlevî yoğun bir hüzün yaşamıştır. Bu hüzn ve sarsılmalar şiirlerine de yansımıştır. *Dîvân*'ının 545 ve 562. sayfaları arasını bu vefâtın hüzünlü şiirleri ile doldurmuştur. Suûdü'l-Mevlevî eşi için 161 beyitten müteşekkil terkib-i bend şeklinde "ser-nüvişt" nâmıyla uzun bir mersiye yazmıştır. Suûdü'l-Mevlevî, bu mersiyede geçen şu şâirâne beyitle aşkı, hüznü ve hicrânı birlikte ifade etmiştir:

Bir beyt ikimizden oldu ḥāṣıl
Bir mıṣraʿ-ı diğerim idiñ sen (z. 551)

Bu mersiyede, henüz yirmi yaşlarında bir delikanlı iken anne babasını kaybedişini; Râbia Adviye Hanım'ın vefatı ile evinin dağılmasını; üç çocuğuyla yapayalnız kalışını işlemiştir. Hüznü o kadar büyük yaşamıştır ki, isyâna yaklaşan sözlerinden Allâh'a sığınmıştır:

Yā Rab! Beni ṭoğrusu çoḳ ezdiñ
Senden saña çoḳ şikāyetim var

---

90 Bk. Ekler, Belge-1.

91 Bk. Ekler, Belge-1.

92 Bk. Ekler, Belge-1.

93 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 547, 556.

94 Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e.*, s. 545.

95 *A.y.*, s. 545.

96 *A.y.,* s. 560'da bu süre, "Dört mâh" olarak ifade edilmiştir.

Maᶜṣūmlarıñ nedir ḳuṣūru
Taᶜyīn edemem, ġabāvetim var

Fermān ü irāde hep senindir
Ben kim beşerim, ne ḳuvvetim var

ᶜAfv eyle ḳuṣūrumu İlāhī
ᶜĀciz ḳuluñum, ḍalāletim var

Destimde ne iḫtiyār mevcūd
Ne ṣabr u sükūna ḳudretim var

Muḥtāc-ı ḥimāyetim İlāhī
Rācī-i ᶜināyetim İlāhī (z. 545, 555)

Ser-nüvişt isimli bu mersiyenin diğer bazı dizeleri şöyledir:

Yā Rab! kerem ü ᶜināyet eyle
Evlādımı sen ḥimāyet eyle

Kim yaḳdı derūn-zārı, ḳoydu
Evlādım ile beni bu ḥāle

Gitmekde irādetim elimden
Baḳdıḳca Rıżā ile Celāl'e

Ḳundaḳda olan Refīᶜacıḳ, āh
Şām u seḥer eyledikce nāle

Lebbeyk demez misin İlāhī
Ol yavrucaġıñ nedir günāhı (z. 546, 547)

Yaşadığı ayrılığın hüznünü "Sevgili Çocuklarıma", "Ziyâret", "Nevha", "Tahassür"[97] isimli manzûmelerinde de işlemiştir. Râbia Adviye Hanım'ın vefâtına

[97] *A.y.*, s. 556-562.

"Gazeliyyât" bölümüne dercedilmiş beş tane gazel[98] ve "Bükâ-yı Rûh"[99] ve "Hasbihâl"[100] isimli iki mutavvel gazel de yazmıştır. Aşağıdaki beyitler "Bükâ-yı Rûḥ"dandır:

Verdi o rütbe buḥrān ālām-ı intiẓārıñ
Taṣviri ġayr-ı mümkün ḥāl-i dil-i nizārıñ

Gitdiñ o dem ki āh ey rūḥ-ı revān elimden
Tims̱āli oldu beytim metrūk bir mezārıñ

Żabṭ-ı bükāya imkān belki olurdu ḥāṣıl
Bir ẕerresi bulunsa destimde iḫtiyārıñ

Bi'llāh ġıdā-yı maḥż-ı cānımdı her nigāhı
Ḥālā gözümde tāb-ı çeşm-i ṣafā-nis̱ārıñ

Almaḳ için nevīdiñ bād-ı ṣabādan ey yār
Bī-ḫ˘āb dāḫilinde seyr eylerim bu dārıñ

Ḳābil değil taḥammül ālām-ı iftirāḳa
Ṣarṣıldı tā esāsı mebnā-yı ıṣṭıbārıñ

Ümmīd-i vuṣlatıñla ey nūr-ı çeşm-i vicdān
Kaʿbe gibi muṭāfım olmaḳdadır civārıñ

Hecr āteşi o rütbe oldu baña mües̱s̱ir
Döndü ramāda sīnem destinde rūzgārıñ

Āh ey Suʿūd-ı bed-baḫt ey sīne-sūz-ı firḳat
Hem-reng-i mātem oldu leyliñ dem-i nehārıñ
30 Mart 1334 Gecesi (z. 382)

Suûdü'l-Mevlevî, Râbia Adviye Hanım'ın vefâtına aşağıdaki tarihi düşürmüştür:

Yā Rabbi mezār-ı pāki olsun
Ebrāra muṭāf ilā-nihāye

---

[98] *A.y.*, s. 96, 267-270.

[99] *A.y.*, s. 381.

[100] *A.y.*, s. 382-383.

Ḳıymetli refīḳa-i ḥayātım
Yükseldi o ḫākdan semāya

Billāh o şehīde-i ʿafīfe
Lāyıḳ idi ḥürmet ü s̱enāya

Şeyḫ ʿAdli Efendi duḫteri kim
Tims̱āl idi ʿismet ü bahāya

Üç yavru bıraḳdı genc gitdi
Her ḳalb yanar bu mācerāya

Ḳundaḳda bıraḳdığı Refīʿa
Dünyā denilen şu Kerbelā'ya

Dört māh ḳadar olup müsāfir
Āġūşuna gitdi ilticāya

Bir muḫlisa-i Muḥammedīdir
Yā Rab ola maẓhar-ı ḥimāye

Çıḳdı iki mıṣraʿı Suʿūd'uñ
Tārīḫ, bu hicret-i ʿalāya:

Rūḥ-ı ʿAdiviyye ḳıldı miʿrāc
Dergāh-ı celīl-i Kibriyā'ya (1336) (z. 560)

1.6.2. Büyük Oğlu Muhammed Rıza

Muhammed Rıza, 1911 yılında Suûdü'l-Mevlevî'nin ilk oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Muhammed Rıza Bey'in ismi Ekler bölümünde verilen şecerede Mehmed Rıza Yavsi Ebussuudoğlu[101] olarak geçmektedir. Hasan Adli Bey'in verdiği bilgilere göre öğretmen emeklisi olarak hayatını tamamlamıştır. Suûdü'l-Mevlevî, Muhammed Rıza'nın doğumuna şu gazelle tarih düşürmüştür:

Ḫudā-yı kerem-pīşe Ḫallāḳ-ı ʿĀlim
Suʿūd'u übüvvet ile ḳıldı mesʿūd

Bir oġlum tulūʿ etdi el-ḥamdü-li'llāh
Ola ʿömrü efzūn ü iḳbāli memdūd

---

[101] Bk. Ekler, Belge-1.

Firāḳı pederle göñül münkesirken
Tesellī için baẖş olundu bu mevlūd

Nigāh eyledikce bu maʿṣūma şimdi
Baña gelmede vālidim ṣanki mevcūd

Salāḥ ü kemālāt-ı cedd-i güzīni
Tamāmıyla olsun cebīninde meşhūd

O yatdıḳca olsun muʿammer bu nev-zād
Bi-cāh-ı Rasūl-i Aḥad Ẕāt-I Maḥmūd

Cenānımda cā buldu tārīẖ-i tāmı
İlāhī Muḥammed Rıżā bād mesʿūd (1329)

25 Recebü'l-Ferd 1329
9 Temmuz 1327, Cumartesi, Eẕānī Sāʿat: 8:53 (z. 467)

Muhammed Rıza'nın Kur'an hıfzına başlamasına ise babası şu tarihi düşürmüştür:
Ḥıfẓ-ı Ḳurʾān'a başladı oğlum
Rabbim etsin s̱ebāt ü şevḳ iḥsān

Bāreka'llāh bu bedʾ-i mesʿūda
Oldu tārīẖ: Ḥāfıẓ-ı Ḳurʾān (1340) (z. 485)

1.6.3. İkinci Oğlu Celâleddin Nizâmî

Celâleddin Bey, Suûdü'l-Mevlevî'nin küçük oğlu olarak 1916 yılında dünyaya gelmiştir. Emekli Sandığı'nda bulunan sicil kayıtlarına göre 1935-1941 yılları arasında Merkez Efendi Camii'nde vekil ve asil imamlık görevlerinde bulunduktan sonra askere gitmiştir. Askerlik dönüşü 1944 yılında Sümerbank'ta satış kısmı memuru olarak göreve başlamıştır.[102] 1949'da Sâmiye Gülçelik Hanım'la evlenen Celâleddin Bey'in üç çocuğu olmuştur. Bizi evlerinde misafir ederek çalışmamız için gerekli olan belgeleri, bilgileri, fotoğrafları ve *Dîvân*'ı bize sunan Hasan Adli Bey, Refia Kerra Hanım ve Adviye Hanım, Celâleddin Bey'in şu anda Kadıköy'de yaşayan bu üç çocuğudur. Sümerbank'tan başveznedâr ünvânı ile 1970'te emekli olan Celâleddin Bey, 1981 yılında vefât etmiştir. Fotoğrafçılığa da merakı bulunan Celâleddin Bey, bugünkü adı İFSAK

[102] Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü, *16.163.580* No'lu Sicil Dosyası.

(İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği) olan "Erenköy Amatör Fotograf Kulübü"nün 1959'da kurucu üyeleri arasında yer almıştır.[103]

Suûdü'l-Mevlevî, ikinci Oğlu Es-Seyyid[104] Celâleddin Nizâmî'nin doğumuna da şu tarihleri düşürmüştür.

El-ḥamdü-li'llāhi'l-Kerīm oldum dü-ferzende peder
Bā-luṭf-ı Mevlā her biri aḫyārdan maʿdūd ola

Oġlum Rıżā kim vālid-i ẕī-şānımıñ hem-nāmıdır
İlk ʿömrümüñ maḥṣūlüdür ʿömrü hemān memdūd ola

Ṭoġdu bir oġlum da bu yıl imdād-ı ehlü'llāh ile
ʿÖmrü bu nev-zādıñ daḫi efzūn ola, pür-sūd ola

Ḫāmem kemāl-i ṣıdk ile oldu güher-pāş-ı duʿā:
Yā Rab Celālü'd-Dīn Niẓāmī şād ola, mesʿūd ola (1335)

7 Muḥarremu'l-Ḥarām 1335 / 22 Teşrīn-i Evvel 1332
Cumartesi Gündüz Saʿāt 3 Ġurūbī (z. 471)

Celâleddin Bey'in doğumuna babası tarafından düşürülen diğer tarihler:
Yazdım ikinci oġluma cevherle tārīḫ-i ṭulūʿ:
Seyyid Celālü'd-Dīn Niẓāmī şād ola mebrūk ola (1335)

Yazdı tārīḫ-i vilādet vālidiñ oġlum saña
Ehl-i idrāk ol Celālü'd-Dīn Niẓāmī Bey yaşa (1335)
Rabbimiñ lüṭfuña biñ şükr olsun
Bu ikinci veled-i şīrīnim
Ḫāmeden çıḳdı bir aʿlā tārīḫ:
Gün gibi ṭoġdu Celālü'd-Dīn'im (1335) (z. 472)

1.6.4. Suûdü'l-Mevlevî'nin İkinci Evliliği

Suûdü'l-Mevlevî, ikinci evliliğini 1887 doğumlu olan Sâyide Hanım'la[105] muhtemelen 1920 yılında yapmıştır. Bu evliliğin ne kadar devam ettiği ve Sâyide Hanım'ın ne zaman vefat ettiği hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlayamadık. Sâyide Haınım'a ithâfen *Dîvân*'da herhangi bir manzume de mevcut değildir. Suûdü'l-Mevlevî'nin bu ikinci evliliğinden 1921 yılında Siddîka Suâd isminde bir kızları olmuştur.

103 Http://www.fotografya.gen.tr

104 Bk. Ekler, Resim 30.

105 Bk. Ekler, Belge-1.

Sıddîka Suâd Hanım, yeğeni Hasan Adli Bey'in bize verdiği bilgilere göre, hiç evlenmemiştir. Babasının vefatından sonra Heybeliada'ya yerleşmiştir. Heybeliada Sanatoryumu'nda göğüs hastalıkları mütehassısı olarak görev yapmış ve 1981[106] yılında orada vefat etmiştir. Kabri Merkez Efendi'dedir.

Babası tarafından doğumuna şu tarih düşürülmüştür.

Ḥamdü-li'llāh Teʿāle'l-Vehhāb
Luṭf-ı Mevlā ile şādım müjde

Cümle ḫīşānıma tebşīr ederim
Verdi Allāh murādım, müjde

Geldi āġūşuma Ṣıddīḳa Suʿād!
Duḫter-i pāk-i füādım müjde

İki tekbīr ile tevrīḫ etdim
Meh gibi ṭoġdu Suʿādım müjde! (1339)

1339 Cümāde'l-ʿŪlā

Bir ḳızım geldi cihāna ederim Ḥaḳḳ'a teşekkür
Dilerim mecd ü şerefle onu meşḥūn ede Rabbim

Mıṣraʿım maḳdem-i mesʿūduna tārīḫ-i güherdir
Ṭoġdu Ṣıddīḳa Suʿād ʿömrünü efzūn ede Rabbim (1339)
1 Şubat 1337 Pazartesi Gecesi Ez̠ānī saʿāt: 1 (z. 485)

Suûdü'l-Mevlevî, "Kızım Suâd'a" diyerek ithaf ettiği şu beyitte henüz bir yaşlarında olan kızını şöyle sevmektedir:
Vechiñe ḫande yaḳışdı, gül ḳızım!
Gül ḳızım, bülbül ḳızım, sünbül ḳızım
R. 1338/1922 (z. 443)

1.7. Dostları

Suûdü'l-Mevlevî'nin dost ve arkadaş halkası, edebî ve Mevlevî kişiliğiyle şekillenmiştir. En yakın dostlarınının hayatındaki yerlerine kısa kısa değinelim:

---

106 Bk. Ekler, Belge-1.

1.7.1. Tâhirü'l-Mevlevî

Osmanlı döneminde yetişmiş ve Cumhuriyet döneminde de eserler vermiş bir mutasavvıf, edebiyatçı ve ilim adamı[107] olan Tâhirü'l-Mevlevî ile Suûdü'l-Mevlevî'nin tanışmaları muhtemelen 1900'lü yılların başlarında olmuştur. Suûdü'l-Mevlevî'nin gerek kişiliğinde gerek edebî yönünde tesîri büyük olmuştur. Suûdü'l-Mevlevî, eserlerinde onu, *"Şeref-yāb-ı ülfet-i müstefīd-i fażīletleri olduğum şaʿir-i ʿafīf ü ḫalūḳ"*, *"Ṭāhirü'l-Mevlevī Bey üstādımız"*, *"Üstād-ı nezīh"*,[108] gibi hürmet ifadeleriyle anar. Ondan aldığı *Mesnevî* dersleriyle ruhunun semâlarına "Hilâl-i Mevlânâ"[109] doğmuştur ve 1910 yılında Konyâ'ya giderek Mevlevî dervişi olmuştur. Tâhirü'l-Mevlevî'nin çıkardığı *Mahfil* mecmuasında yazıları ve şiirleri yayımlanmıştır. Dostluklarının yirmi dokuzuncu yılında Tâhirü'l-Mevlevî'nin tebyîzini yaptığı *Dîvân*'ı için yazdığı manzûmeden bazı beyitler:

Āṡār-ı bülendiñ seniñ ey Ṭāhir-i üstād!
Genc-i güher ü lüʾlü-i meknūn-i meʿānī

Bir **siḥr-i mübīn**dir ki eder dilleri tesḫīr
Her ṣatr-ı güzīnindeki efsūn-ı meʿānī

Bir bāde ki her cürʾası meşbūʿ-ı meʿālī
Bir bāde ki her ḳaṭresi meşḥūn-ı meʿānī

Allāh bilir ʿāşıḳ-ı ʿirf ā n ü kemāle
Her bir süḫanıñ dil-ber-i mevzūn-i meʿānī

Sensin bu ḥikem-ḫāne-i taḥḳīḳde el-ḥaḳ
Reşk-āver-i Soḳrāṭ u Felāṭūn-ı meʿānī

Tebyīż ile kesb-i şeref ü mefḫaret etdim
Olsun laḳabım kātib-i ḳānūn-ı meʿānī

Oldu ḳalem-i ʿācizi sāyeñde **Suʿūd**'uñ
El-minnetü li'llāh ki merhūn-i meʿānī

Enf ā sıñı memdūd ede, eşvāḳıñı efzūn
Rabbü'l-ḳalem ü Ḫālıḳ-ı bī-çūn-i meʿānī (z. 419, 420)

---

[107] Zülfikâr Güngör, *Tâhirü'l-Mevlevî (Olgun) Hayatı Eserleri ve Dînî Edebiyatla İlgili Şiirleri*, Ankara. Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1994.

[108] Suûdü'l-Mevlevî, *Sâdâlarım*, s. 15; *Zâdegân*, s. 62,92.

[109] Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân*, 62.

Ünvânı hakkında bilgi verirken de belirttiğimiz gibi, "Mevlevî" ünvânını da ilk olarak Tâhirü'l-Mevlevî'ye nazîre olarak yazdığı "Aşk-nâme" isimli manzûmesinde kullanmıştır.[110] Bu manzûmesinde onun şâirliğini şöyle över:

İlhām eden ***ʿAşḳ-nāme*** oldu
Oldumsa naġam-serāsı ʿaşḳıñ

Bī-şübhe **Suʿūd**! o şiʿr-i üstād
Bir levḥa-i bī-bahāsı ʿaşḳıñ

Taḳlīdine ictisār gerçi
Cürʾetse de muḳteżāsı ʿaşḳıñ
14 Temmuz 1320 (z. 380)

1.7.2. Şeyh Abdü'l-Bâkî Dede Efendi

1935 yılında vefat eden Yenikapı Mevlevîhânesi son potnişîni Seyyid Muhammed Abdülbâkî Dede Efendi ile 25 yılı aşkın bir dostlukları olmuştur. Suûdü'l-Mevlevî *Dîvân*'ında onu, "Şâir-i fâzıl", "Şeyh-i rûşen-dil", "Üstâd-ı sühan" "Ârif-i âlî-nazar", "Huzûr-ı sohbetine can atarak rûhumuzu tağdiye ve tesliyeye meʾlûf olduğumuz bu bakiyyetü's-selef merd-i zarîf-i Mevlevî" diyerek hürmetle anmıştır.[111] Abdülbâkî Dede Efendi, Suûdü'l-Mevlevî'ye ciltli bir defter hediye etmiş ve *Dîvân*'ının tebyîzini bu deftere yapmasını tenbîh ve tevcîh buyurmuşlardır.[112] Bu tenbîh ve tevcîh ile Suûdü'l-Mevlevî, *Dîvân*'ını tebyîz ederek şiirlerine son şeklini vermiştir. Suûdü'l-Mevlevî *Dîvân*'ındaki şiirlerini yazarken onun şiirlerinden de ilham almış onun on iki şiirine nazire yazmıştır. İlk örnek aldığı şiiri 1909 yılına aittir.[113] Aşağıdaki nazireyi de ona ithaf etmiştir:

Ṭoġdu bir ġarra-i ümmīd şeb-i ṭārımıza
İnʿikās etdi o meh ṣafḥa-i efkārımıza

İltimaʿ eylediği demde hilāl-ebrūsu
Ṣubḥ-ı ʿīd oldu nümāyān dil-i bīdārımıza

E̱ser-i mihri olup rūze-i hicrānda ʿayān
Nūrlar ṣaçdı yine leyle-i ifṭārımıza

---

110 Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.g.*, S. 76, 1 Ramazan 1328/ 23 Ağustos 1326, s. 1462; Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e*, s. 380.

111 Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e*, s. 570.

112 *A.y.*, s. 570.

113 *A.y.*, s. 330.

Ramażān mı bizi ṭutmuş onu biz mi ṭutarız
Fırṣat elverse ṣorardık bunu dil-dārımıza

Şerbet-i vuṣlatını cām-ı lebinden içelim
Nūş-dārū budur ancaḳ ten-i bīmārımıza

ʿAyn-ı niʿmet biliriz ṣoḥbet-i Bāḳī'yi **Suʿūd**
Aḥsen-i ṣūret odur maʿnī-i eşʿārımıza
25 Şubat 1929 (z. 341-342)

Abdülbâkî Dede Efendi'nin vefatı kendisini çok müteessir etmiştir. *Zâdegân*'daki "Yâd-ı Hazin" başlıklı yazısında şunları söyler: "Müşārün ileyh dād-ı Ḥaḳ bir istiʿdād-ı māder-ẓād ile şiʿriñ her nevʿinde bi'l-ḫaṣṣa tārīḫ söylemekde ās̱ār-ı iʿcāz gösterir daḳīḳa-dān ve bülbül-dehān bir şāʿir-i ḥassās idi. Çoḳ inḳilābāta maʿrūż oldu. Boyandığı rengler onu bilinmez ḥallere getirdi, faḳaṭ her zamān ʿulüvv-i fıṭratı bāḳī idi. Bināen ʿaleyh beḳāya muʿteḳid göñüllerde o dāimā bāḳī ḳalacakdır."[114]

Suûdü'l-Mevlevî, onun vefâtına şu tarihleri düşürmüştür:

Şemsi ġāib olunca devrānıñ
Ufḳu reng-i siyāh-ı ġam bürüdü
Bir muḥib geldi söyledi tārīḫ:
Şeyḫ Bāḳī-i Mevlevī yürüdü (1353)

Suʿūd! Muḫṭıra-i intiḳālidir şu sözüm:
Ṭarīḳ-i ʿaşḳda Bāḳī beḳāya erdi bu sāl (1353) (z. 572)

1.7.3. Müstecâbîzâde İsmet Bey

Suûdü'l-Mevlevî'nin hayatındaki önemli kişilerden biri de, eserlerinden istifade ettiği, teveccüh ve iltifatlarına mazhar olduğu ve kendisine "Üstâd-ı İrfânım"[115] diyerek hürmet ettiği Müstecābîzâde İsmet Bey'dir. Kıymeti bilinmeyerek vefat edişi Suûdü'l-Mevlevî'yi çok üzmüştür. Aralarındaki dostluğu şu satırlar daha iyi ifade edecektir:

"Ās̱ār-ı kemterāneniñ bir ḳısmında esātiẕe-i muʿāṣırımızıñ pek muḳtedirlerinden Şāʿir-i bülen-fıṭrat Müstecābī-zāde ʿİṣmet Bey Efendi merḥūmuñ enẓār-ı teveccüh ve iltifāt mündemicdir. Edebiyāta ilk intisābımdan beri merḥūmuñ efkārından istināre, ās̱ārından istifāża etmişdim. Beynimizde uḫuvvet-i ḥaḳīḳiye derecesinde bir

[114] *A.y.*, 570, 571.

[115] *A.y.*, 453.

muḫādenet mevcūd olduġundan irşādāt-ı f ā żılānesinden pek çoḳ müstef ī d oldum. Memleketimizde ḳadr ve ḳıymet denilen şey umūr-ı mechūleden olduġundan ʿİṣmet Bey merḥūm da bir cevher-i ʿirf ā n ve kemālāt olduğu ḥālde mechūlāta ḳarışdı gitdi. Faḳaṭ keşke maʿlūmlarımız o mechūluñ heyūlāsına olsun benzeyebilselerdi"[116]

"Üstād-ı edeb ve fażīlet, şāʿir-i bülend-fıṭrat Müstecābī-zāde ʿİṣmet Bey Efendi, fıṭratıñ ender yetişdirdiği dühāt-ı maʿrifetden idi. Tā küçük yaşımdan beri ās̱ār ü efkārından pek çoḳ müstef ī d olmuş biʾl-āḫere kendisiyle muʿārefe peydāsıyla envār-ı kemālātından bir ḫaylī zamānlar istināre etmişdim. El-ḥāṣıl irtiḥālinden dolayı tees̱s̱ürātım pek büyük ve memleketimizde öteden beri bu gibi aṣḥāb-ı ʿirf ā n ve feżāile ḳarşı gösterilen lā-ḳaydīden nāşī nefret ü istikrāhım da o ḳadar vāsiʿdir."[117]

Suûdü'l-Mevlevî, İsmet Bey'in irtihalinden senelerce sonra çıkarılan *Mahfil* mecmuasında "Müstecābîzâde İsmet Bey" başlıklı bir kaç makale de yayımlamıştır.[118] Vefâtına şu tarihi düşürmüştür:

Bir İlāhī edīb-i kāmil idi
Vāṣıl oldu Ḫudā'ya ʿİṣmet Bey
Oḳu bir F ā tiḥā'yla tārīḫin:
Rıḥlet etdi beḳāya ʿİṣmet Bey (1335) (z. 473)

Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân* ve *Sadâlarım*'da anlattıklarına göre, dayısı Arif Bey vasıtası ile Midilli adasında sürgün olan İsmet Bey'e bazı şiirlerini göndermiştir. İsmet Bey de bir şarkıda geçen "Târik-i hicrân" kelimesini, "yeldâ-yı hicrân" ile değiştirmiş ve yine aynı şarkıda geçen "Verir sûret-i nihânî her enîne" mısraını bilhassa takdîr buyurarak "Bu söz cidden sezâ bin âferîne" mısraını da ilave etmiştir. Dayısına hitaben yazılan "29 Temmuz 1320" tarihli iâde mektubunda İsmet Bey, gençlerin artık âsâr-ı kudemâya rağbet etmedikleri şeklindeki düşüncesini, Suûdü'l-Mevlevî'nin kadîm tarzda yazdığı şiirlerle tashih ettiğini söyler.[119]

Suûdü'l-Mevlevî'nin hayatındaki diğer önemli isimler ise, Şeyh Elîf Efendi, İbnülemin Mahmud Kemal İnal, çeyrek asırlık hukukları ile Mehmet Akif Ersoy[120] ve

---

116 *A.y.,* Mukaddeme.

117 *A.y.,* s. 472.

118 *A.y.,* s. 473.

119 Suûdü'l-Mevlevî, *Sadâlarım*, s. 232-233; *Zâdegân,* s. 453.

120 "Şarḳ ve garbıñ bütün ʿulūm ve fünūnundan behre-dār ve elsine-i müteʿaddideye vāḳıf olmaḳla beraber ḥıfẓ-ı Ḳurʾān ile de mümtāz", "Aḥsen-i ḳırāata ve aḥsen-i aṣvāta mālik bir ḥāfıẓ-ı Ḳurʾān", "Peyember-i şuʿarā" sözleriyle vasfettiği Akif'in vefâtına "Gitdi efsūs şāʿir-i İslām" mısraıyla tarih düşürmüştür. Ayrıca (Bk. *Zâdegân,* s. 577, 579)

kendisinin mahkûmiyetten kurtulmasına vesile olan Babanzâde Ahmed Naim ve Gümüşhane Mebusu Halil Nihâd Boztepe'dir.[121]

1.8. Mevlevîliği

Suûdü'l-Mevlevî hatlarıyla, şiirleriyle kendi hâlinde yaşamış Mevlevî bir dervîşdir. Mevlânâ ve *Mesnevî* sevgisi *Dîvân*'ında ayrı bir yer tutar. Kendisini bir Mevlevî bendesi, bir *Mesnevî* şakirdi sayan Suûdü'l-Mevlevî, *Dîvân*'ının kaside bölümünde "Nu'ût-ı Mevleviyye"[122] adıyla özel bir kısım da tertîb etmiştir. Ondaki Mevlânâ ve *Mesnevî* aşkı bu bölümde daha bir yoğun işlenmiştir. Bu bölümde yer alan gazel ve kasidelerin dışında da gazeller, kıt'alar ve rubâiler yazmıştır. Manzûmelerinde "semâ", "ney", "sikke" gibi Mevlevî motiflerini de sık sık kullanmıştır. En yakın arkadaşı, dostu ve üstâdı Tahirü'l-Mevlevî'den *Mesnevî* okuduğu zamanlarda yazmış olduğu şu gazel ondaki aşkı daha iyi anlatır:

ʿAyān olup baña sırr-ı cemāl-i Mevlānā
Semā-yı rūḥuma ṭoġdu hilāl-i Mevlānā

Bütün cihān gözüme vādī-i tecellādır
Ki dilde oldu hüveydā ḫayāl-i Mevlānā

Celāl-i Dīn-i Aḥad kāşif-i künūz-i ebed
Lisān-ı ḥaḳda budur vaṣf-ı ḥāl-i Mevlānā

Yegāne vāḳıf-ı sırr-ı Muḥammedī ki eder
Bu ḳavle ḥüsn-i şehādet meḳāl-i Mevlānā

Taḥayyür-āver olur sākinān-ı ʿarş bile
Kitāb-ı ʿulvī-i Mevlā meāl-i Mevlānā

Yegāne ġavs̱-i muʿaẓẓam ki dehre şāmildir
ʿŪlüvv-i ʿāṭıfet-i bī-mīs̱āl-i Mevlānā

Ḫudā'ya şükr-i hezārān ki oldu göñlümde
Ġarīḳ-i neşve-i feyż ü kemāl-i Mevlānā

Kemāl-i ʿaşḳıma şāhid olur **Suʿūd** benim
Dilimdeki emel-i imtis̱āl-i Mevlānā

---

[121] Çalışmamızın "Tahsili, Memuriyeti ve Hizmetleri" bölümünde Babanzâde Ahmed Naim ve Halil Nihâd Boztepe için yazdığı teşekkür cümleleri ve şiirleri vardır.

[122] Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* 49.

11 Ağustos 1320 (1904) (z. 62)

Bu gazelin telifinden altı yıl sonra Konya'da sikke giyerek Mevlevî dervişi olmuştur. Kendisi, metnini verdiğimiz gazele düştüğü haşiyede Mevlevî oluşuyla ilgili şöyle der: "Bu es̱er-i faḳīrāne Ṭāhirü'l-Mevlevī Bey üstādımızdan Mes̱nevī-i Şerīf oḳuduğum āvān-ı mesʿūde es̱nāsında yazılmışdı. Tārīḫ-i nazmından altı sene ṣonra lehu'l-ḥamd ve'l-minne Ḳonya'da ḥużūr-ı ḫudāvendigārımda şeref-i intisāb ve iktisā-yı sikke-i pākīze ile nāil-i emel oldum."

1910 yılında gerçekleştirdiği Konya seyahati dönüşü esnasında ve devam eden günlerde yazdığı kıt'alar onun duyduğu sevinci daha iyi anlatmaktadır:

Etdik dār-ı iḥsānıñı miḥrāb-ı sücūd
Etdir bize rāh-ı ʿaşḳda maḥv-ı vücūd
Dil-ḫānemizi feyżiñ ile sīr-āb et
Şeyʾen li'llāh emān eyā ṣāḥib-i cūd

Yā ḥażret-i mevle'l-ʿuref ā Mevlānā
Ser-levḥa-i levḥ-i iʿtilā Mevlānā
Etdik der-i iḥsānıñı miḥrāb-ı sücūd
Ol bizlere Allāh-nümā Mevlānā

ʿÖmrümde nice rāh-ı maḫūfa ṣapdım
Mebnā-yı dili gāh yıḳıp geh yapdım
Encām olaraḳ nāil-i aḳṣā-yı murād
Ben dergeh-i Mollā'da külāhı ḳapdım

Bin şükür ola lüṭf u kerem-i Mevlā'ya
Gönderdi beni ez-ser-i nev dünyāya
Mevlā ne demek olduğunu farḳ etdim
Ben bende olup Ḥażret-i Mevlānā'ya

Ey mihr-i münīr-i Ḥaḳ-nümā Mevlānā
Ey nūr-ı Ḫudā şems-i hüdā Mevlānā
Eyle şeb-i aḥzānımı bir ṣubḥ-ı mesā
Şeyʾen li'llāh emān eyā Mevlānā!

Ey maşrıḳ-ı envār-ı hüdā Ḥażret-i Şems
Ey tāb-ı dih-i ṣubḥ-ı ṣaf ā Ḥażret-i Şems
Bıḳdım şu ẓalām-ı leyle-i hicrāndan
Li'llāhi ṭuluʿ eyle eyā Ḥażret-i Şems

Sulṭānı olan kişver-i istiġnānıñ

Sulṭānı olur cümle şeh ü sulṭānıñ
Derseñ bulayım bu rütbe vālāyı
Gel bendesi ol Ḥażret-i Mevlānā'nıñ

Sen kān-ı kerem, kenẕ-i ʿaṭāsın pīrim!
Enmūzec-i raḥmet-i Ḫudāsın pīrim!
İḥsānıña şāyeste buyur ben ḳuluñu
Hem Mevlā'sın, hem Mevlānā'sın pīrim! (z. 430-431)

Suûdü'l-Mevlevî, *Dîvân*'ını Mevlevî motifleri ile süslemiştir. İkinci bölümde bu motifler ve örnekleri ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır. Aşağıdaki gazel ve devamındaki beyitler de Mevlevîliğini güçlü bir şekilde yansıtmaktadır:

Başḳa bir şeyle faḫra ʿār ederim
Mevlevīlikle iftiḫār ederim

Feleğe minnet eylemem ammā
Pīrime arż-ı iftiḳār ederim

Rāzıma kimseler değil vāḳıf
Ney gibi gerçi āh u zār ederim

Kūşe-gīr-i semāʿ-ḫāne-i dil
Olaraḳ ẕikr-i Kird-gār ederim

Baña maʿnā gerek göñül lāzım
Ṣūrete ṣanma iʿtibār ederim

Germ ü serd-i cihānı hīçe ṣayıp
Luṭf-ı Mevlā'ya intiẓār ederim

Şāhid-i ārzūyu bir dem olur
Ben de elbette der-kenār ederim

Mevlevīyim **Suʿūd** tā-be-ebed
Mevlevīlikle iftiḫār ederim
Sultanahmed, 8 Şubat 1343/1927 (z. 278, 279)

İs̱r-i ʿAvnī'den döner mi Mevlevī-i dil Suʿūd
Dil ki farḳ eyler süḫandan maḳṣad-ı aḳṣā nedir (z. 165)

Mihr-i ʿalem-gīr-i Mevlānā ile her-dem Suʿūd

Ẕerreler, Allāhü ekber, āfitāb-ı ʿaşḳ olur (z. 169)

Suʿūd'um bende-i dīrīn-i Mevlānā-yı Rūmī'yim
Ṭarīḳ-ı ʿaşḳına ʿazm-i şitābım artar eksilmez (z. 190)

Yetiş imdādıma ey ẓıll-ı Ḫudā Mevlanā
Bestedir luṭfuña ümmīd-i Suʿūd-ı bī-kes (z. 201)

Vech-i cānānı gözet tekbīr-ḫ˘ān ol ey Suʿūd
Maʿbed-i ʿālemde Mevlānā imāmıñdır seniñ (z. 243)

Bāb-ı Mevlānā'ya baş kesdim de cān buldum Suʿūd
Yalıñız ondan ʿināyet, ondan iḥsān isterim (z. 288)

İḥsānıña muḥtācım Yā Ḥażret-i Mevlānā
Dervīş-i ġarībiñ pek bīmār ü nizār oldu (z. 358)

1.9. Hattâtlığı

Suûdü'l-Mevlevî'nin ilim, sanat, edebiyat merakı ailesinden gelmektedir. O, ilim ve sanat erbabı insanlar yetiştiren ve memur geleneğine sahip bir aileye mensuptur. Uzak dedelerinden başlayarak kendisine kadar gelen silsilede şeyhulislâmlar, kazaskerler, kadılar, âlimler vardır.[123] Daha önce bahsettiğimiz gibi, Suûdü'l-Mevlevî'nin dedesi Vahdetî Efendi dönemin ünlü hattatlarından idi. Babaannnesi Âişe Sıddîka Hanım'da da hattatlık var idi. Babası Rıza Savfet Bey de ilim aşkının yanında hattatlık konusunda kendisini yetiştirmiş bir insandı.

Bu ilim ve sanat havasını teneffüs eden Suûdü'l-Mevlevî, dönemin ünlü hattatlarından dersler alarak kendini yetiştirmiştir. Kazandığı bu sanatla Dîvân-ı Hümâyun'da uzun süre görev yapmıştır. Osmanlı Devleti'nin yıkılmasının ardından yeni dönemde açıkta kalınca, geçimini Bâbıâlî'de hattatlık yaparak sağlamaya çalışmıştır.[124] Eserlerini kendi hattıyla yazmıştır. Üstâdı ve yakın dostu olan Tâhirü'l- Mevlevî'nin *Dîvân*'ını da kendisi tebyîz etmiştir.[125] Torunu Hasan Adli Bey'in verdiği bilgilere göre küçük kağıtlara yazdığı hatları bayramlarda yakınlarına ve misafirlerine hediye edermiş.[126]

---

[123] Bk. Ekler, Belge-1.

[124] İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, III/1714; *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu (I-IV),* IV/1077; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Hattatlar*, s. 375; Tahir Olgun, *A.g.g.,* s. 3

[125] Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e*, s. 419-420.

[126] Hasan Adli Bey de, dedesinin bu geleneğine uyarak "Yâ Hazreti Mevlânâ" hattını şahsıma hediye etmiştir. Hediye edilen bu küçük hat örnekleri ve diğerleri "Ekler"de yer almaktadır.

Suûdü'l-Mevlevî, on yedi yaşlarında iken yazdığı "Hücre-i Şâir" isimli manzûmesinde hat sanatına olan merak ve gayretini şöyle dile getirmiştir:

Çār dīvārına çoḳ levḥa olunmuş taᶜlīḳ
Ġālibā baᶜżısını ṣāḥibi etmiş tenmīḳ

Ki merāḳı var idi ᶜṣanᶜat-ı ḫaṭṭa ġāyet
Ṭıfl iken saᶜy ile taḥṣīline etdi raġbet

Kim ki dünyāda neye cidden ederse ġayret
Onu taḥṣīle muvaffaḳ olacaḳdır elbet
17 Temmuz 1315 (z. 499)

2. ESERLERİ

Yakın dönemde yaşadığı için ve İstanbul'daki torunlarından da büyük destek gördüğümüz için Suûdü'l-Mevlevî'nin kaynaklarda bahsi geçen[127] birkaç küçük çalışması dışında bütün eserlerine, hakkındaki bilgi, belge ve fotoğraflara ulaşma imkânına sahip olduk. Suûdü'l-Mevlevî'nin mürettep *Dîvân*'ından başka Reisü'l-Hattâtîn Muhsinzâde Abdullah Bey, Şâir Müstecâbîzâde İsmet Bey ve Şeyh Zekâî Efendi haklarında yazdığı haltercümeleri vardır.[128]

Suûdü'l-Mevlevî, Yenişehirli Avnî Bey'in matbû dîvânında olmayan eserlerini toplayarak bir dîvân da vücûda getirmiştir. Eserin mukaddemesinde Avnî Bey'in haltercemesini de vermiştir. Eserin sonunda "28 Rebîu'l-Âhir 1347 tarihi ve Elmüstensihu'l-Hakîr Suûdü'l-Mevlevî" yazısı kayıtlıdır. Suûdü'l-Mevlevî'nin kendi hattıyla yazdığı "Külliyât-ı Dîvân-ı Avnî" isimli bu eser, oğlu Celâleddin Bey'in vâsiyetiyle Adli Ebussuudoğlu tarafından 1992 yılında Süleymâniye Kütüphanesi'ne bağışlanmıştır. [129]

Mevlevîliğe intisabı dolayısıyla önceleri Suûdü'l-Mevlevî imzasıyla *Türkü*, *Musavver Terakkî*, *Mahfil* ve *Beyânü'l-Hak* gibi zamanının bazı mecmualarında şiirleri yayımlanmıştır. Burada yayımlanan şiirlerini daha sonraları dîvânında toplamıştır. *Beyânü'l-*

---

127 *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu*, s. 1077; *Zâdegân,* s. 473, 480.

128 Süud Yavsı Ebüssüudoğlu, *Şair Mustafa Zekâi*, C.H.P. Şehremini Halkevi Neştiyatı, Osmanbey Matbaası, İstanbul, 1941, s. 1. Diğer haltercemelerine ulaşılamamıştır.

129 Külliyatt-ı Avni, süleymaniye ktb. (Yenişehirli Avnî Bey'in Dîvânı üzerine bir doktora çalışması yapılmıştır. Lokman Turan, "Yenişehirli Avni Dîvânı'nın Tenkitli Metni, Tahlili ve Encümen-i Şuarâ'dan Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatına Geçiş. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum, 1999)

Hak mecmuasında "Şeyhülislâm Ebussuûd Efendi Merhumun Terceme-i Hâli" ve "Tarih-i Kadîm İçin Mersiye" ismiyle yayımlanmış iki makalesi de vardır.[130]

Suûdü'l-Mevlevî, manzûmelerini farklı zamanlarda farklı adlarla kitaplaştırmıştır. Eski şirlerinine yenilerini katarak, kimi zaman da seçmeler yaparak, manzumelerini kendi hattıyla yazmıştır. Eserlerini yeniden yazarken kimi yerlerde düzeltmeler ve kelime değişiklikleri de yapmıştır. Nihâî olarak 1935 yılında bütün eserlerini yeniden tertib ve tebyiz ederek Zâdegân'da bir araya getirmiştir. [131] Derleme ve biyografik nitelikli yazı ve kitaplarının dışında Suûdü'l-Mevlevî'nin bütün şiirlerini toplayan tek ve nihâî eseri mürettep dîvânı olan "Zâdegân"dır. Müellif hattı olan el yazmaları istinsah tarihilerine göre şöyle sıralayabiliriz:

1913 tarihli *Berg-i Sebz* 54 sayfa (İ.Ü. Nadir Eserler, İbnül Emin, No: 3088.)
1928 tarihli *Gazeliyât* 18 varak (Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz FB 628)
1928 tarihli *Gazeliyât* 16 varak (İ.Ü. Nadir Eserler, Yer Numarası: 894.35-1)
1931 tarihli *Sadâlarım* 237 sayfa (Beyazıt Kütüphanesi, Millet, Manzum, No: 526)
1933 tarihli *Sadâlarım* 34 varak (Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 1821)
1935 tarihli *Zâdegân* 593 sayfa (Hasan Adli Yavsı Ebussuutoğlu Koleksiyonu)
1936 tarihli *Divançe* (Beyazıt Kütüphanesi, Millet, Manzum, No: 309/1)

Bu el yazmalarından çalışmamız esnasında kullandığımız üç tanesini burada kısaca tanıtacağız.

2.1. Berg-i Sebz

İ.Ü. Nadir Eserler, İbnülemin, No: 3088.

Eserin iç kapağında İbnül Emīn Mahmud Kemal İnal'ın imzasını taşıyan 15 Zi'l-Hicce 1331 [14 Kasım 1913] tarihli şu yazı mevcuttur: "Sâhib-i eser Suûd Bey Efendi ihdâ eyledi". "Berg-i Sebz", yeşil yaprak, hediye, armağan anlamlarına gelen bir Mevlevî terimidir.[132] Suûdü'l-Mevlevî'nin manzum eserlerinin küçük bir kısmını ihtiva eden *Berg-i Sebz*'de, 3 kasîde, 1 Tahmîs, 2 Murabba, 32 Gazel, 16 Rubâî (1 tanesi Farsça), 8 kıt'a bulunmaktadır.

Başı : Hüve'l-Feyyāżu'l-Ḳadīr (1. sahife)
Ḳaṣīde-i Seḥer berāy-ı āsumān-ı

---

130 Suûdü'l-Mevlevî, a.g.m., *Beyânü'l-Hak*, S. 43, 5 Ramazan 1327/ 7 Eylül 1325, s. 933; "Şeyhu'l-İslâm Ebu's-Suûd Efendi Merhumun Terceme-i Hâli-II", *A.g.g.*, S. 44, 12 Muharrem 1327/ 11 Kânûn-i Sânî 1325, s. 943; *A.g.g.*, S. 138, 18 Zi'l-Hicce 1329/ 28 Teşrin-i Sânî 1327, s. 2471.

131 *Sadâlarım* ve *Zâdegân*'ın mukaddemelerinde eserlerin nasıl vücûda getirildikleri hakkında ayrıntılı bilgi bulunmaktadır.

132 Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2001, s.73.

Ḥażret-i Peyġamber ʿaleyhi ṣalavātu'llāhi'l-ekber

ʿArż-ı rū etdi yine dilber-i yektā-yı seḥer
Āh pek cez̠be-fezā ṭalʿat-ı ḥüsnā-yı seḥer

Sonu: Ravża-i pür-nūruña olsun selām-ı bī-ḥisāb (54. sahife)
Tā ki diller cilve-gāh-ı vuṣlat u hicrān olur
29 Mayıs 1329

Eserin istinsah tarihini, son sahifenin altındaki "29 Mayıs 1329" olarak kabul ediyoruz. Bu küçük eser, 54 sahifedir. Eser, muhtelif satır, rik'a yazı, aharlı filigranlı Avrupa kâğıt, siyah bezle kaplı, 202 x 130 mm ebatlarında mukavva ciltlidir. Metinde siyah mürekkep kullanılmıştır.[133]

2.2. Sadâlarım (Nümûne-i Dîvân)

Beyazıt Ktp, Millet, Manzum, No: 526

Suûdü'l-Mevlevî, babasının kendisi hakkında yazmış olduğu manzûmeyi serlevha-i teberrük ittihaz ederek şiirlerini 1336 Muharremi'nde (1917) tedvîn etmiştir. Bu tarihden sonra da birçok şiir yazmıştır ve kendisi bu şiirlerin başkaca bir dîvân oluşturacak kadar çok olduğunu söyler. 1917'den sonra meydana getirdiği beş şiir defterinden üçü, 7 Kanun-i Evvel 1341 (1925) Pazar gecesi hanesine yapılan polis baskınında ve taharrîde zâyî olmuştur. İşte "*Sadalarım*" ismini verdiği müretteb *Dîvân*'ı, 1917'de tertîb edilen hacimli *Dîvân* ve taharrîden kendisini kurtarabilmiş şiir defterlerinden şeçilmiş manzûmelerden müteşekkildir. Suûdü'l-Mevlevî, 1350 Cümâde'l-Âhire'sinde (1931) yazmış olduğu iftitâh ile bu *Dîvân*'ını, me'mûr olarak çalıştığı Millet Kütüphanesi'ne Ali Emirî Efendi'yi rahmetle yâd ederek kayd etmiştir.[134] Müellifin iç kapağa düştüğü hicrî tarih kaydı 1346'dır.

Suûdü'l-Mevlevî, bazıları hariç *Berg-i Sebz*'deki bütün manzûmeleri *Sadâlarım*'a almıştır. *Nümûne-i Dîvân* olarak da isimlendirdiği bu eserini müretteb bir dîvân olarak tertîb etmiştir. Fakat tevhid ve münacaat bölümleri yoktur. Manzûme numaralandırması da yapılmamıştır. *Dîvân*'ın bu eksikleri ikinci tertîb ve tebyîzinde, yani *Zâdegân*'da giderilmiştir. *Nümûne-i Dîvân*, 1 dibâce, murabba formatında yazılmış 1 mezhebname, 1 na't, 4 Mevlânâ medhiyesi, 2 kaside, 183 gazel, neşâid başlıklı altı manzume, 43 kıta,

---

[133] Elyazma eserlerin resimlerine Ekler'de yer verilmiştir.

[134] Suûdü'l-Mevlevî, *Sadâlarım,* iftitah; *Zâdegân,* Mukaddeme*; Külliyât-ı Dîvân-ı Avnî,* Tabsıra s. 5; *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu*, s.1078.

9 beyit, 19 Rubâî, 4 mütenevvi manzume, 3 murabba, 1 muhammes, 6 şarkı, 15 tarih, 1 manzum fıkra, 1 tazmin ihtivâ etmektedir.[135]

Başı : Tārīh-i tevellüdüm 1299 sāl-i hicrīsidir. (İftitâh)

Sonu: Seyr eyle gāh ḫande, gehī girye eylerim (246)
Sünnet çocuḳları gibidir ḥāl ü manẓaram
Bir beht-i bu'l-ʿaceb ile şām u seḥer **Suʿūd**
"Ḥayrān-ı Ḥaḳḳ'a bāzi-i īn çarḫ-ı çenberim!"
9 Ağustos 1325

İstinsah tarihi : 1 Cümâde'l-Âhire 1350

Bu eser, 119 varaktır. Sayfa numaralandırılmasında hata yapılan yerler ve mükerrer sayfa numaraları vardır. Mavi mürekkep kullanarak latin rakamları ile düzeltme yapılmıştır. Bu düzeltmelerin müellife ait olup olmadığını tesbit edemedik. 3 sayfalık dibace ve tashih edilmiş numaralandırmaya göre 234 sayfalık manzûme bölümü olmak üzere toplam 237 sayfadır. 192 x 132 mm, muhtelif satır, rik'a yazı, beyaz Avrupa kâğıt, arkası ve köşeleri bez, üstü kağıt kaplı cilt özelliklerine sahiptir. Metinde siyah mürekkep kullanılmıştır.

2.3. Zâdegân (Dîvân-ı Suûdü'l-Mevlevî)

Hasan Adli Ebussuudoğlu Koleksiyonu. Kadıköy/İstanbul

Metin transkripsiyonunu yaptığımız bu eser hakkında ayrıntılı bilgi II. Bölümde verilecektir.

3. EDEBÎ ŞAHSİYETİ

Bu bölümde, Suûdü'l-Mevlevî'nin edebî kişiliğini, kendi eserlerinden ve kendisi hakkında yazılanlardan hareketle çocukluğundan başlayarak ortaya koymaya çalışacağız.

3.1. Edebî Kişiliğini Oluşturan Çevre

Suûdü'l-Mevlevî'nin şiir ve edebiyat merakı henüz on iki yaşlarında iken başlamıştır. Mekteb-i Hamîdî'nin birinci sınıfında okurken, Beşiktaş Muhafızı Hasan Paşâ'nın

---

135 *Sadâlarım*'daki manzumelerin adedine ait bu bilgiler, "İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu" isimli eserden alınmıştır. Bk. s.1078. Sadâlarım üzerine 2009 yılında bir yüksek lisans çalışması da yapılmıştır. Bk Gökçe Seren Yüksel, *Suûd Mehmed Yavsî Efendi Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri Ve Divanı'nın Tenkidli Metni*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Muğla, 2010.

oğlunun mektebe başlama merasiminde okunan ilâhi ile ilgili anısını kendisi şöyle nakleder:

"... O akşam, eve avdetimde olan biten şeyleri - mu'tad üzere – pederim Rıza Safvet Bey'e anlattım. Mektep merasiminden ve ilâhiden bahsettim. Peder önce bana ilahinin güftesini okuttu. Sonra birtakım kelimelerin ne demek olduğunu sordu. Daha sonra bestesini dinledi. Babam merhum devlet memurlarının âlimlerinden şâir, hattat ve musikîşinas idi. Güfteye de besteye de âşina çıkdı. Okuduğum şi'rin güftesinde ve bestesinde bir iki tashih yaptıktan sonra güftenin, Halvetî şeyhlerininin en değerlilerinden biri olan şâir-i ârif Mustafa Zekâyî Efendinin ve bestenin de [Bu isim hatırımda kalmamış] Efendinin olduğunu ve cidden üstâdâne yapılmış eserlerden bulunduğunu söyledi.

Daha sonra da -şimdi benim kullanmakta olduğum- kütüphanesinden çıkardığı bir kitabı bana uzatarak 'Arada bir okumaya çalış, anlamadığın yerlerini bana sorarsın. İnşallah yakın zamanda anlıya anlıya okumağa ve okutmağa da muvaffak olursun!' dedi.

Bu kitab Zekâyî Dîvânı idi. Bir iki yıl sonra dürüstçe okumaya ve mealini de az çok anlamaya başladığım sıralarda peder merhûmun hissettiği memnuniyet ve bu sâika ile bana icrâ eylediği teşvîkât hâlâ kulağımda ve aziz pederimin hayâli de -her zaman olduğu gibi- şu satırları yazdığım sıralarda temamen gözümün önündedir. İşte bu güzel dîvândır ki beni manzûm söz yazmağa özendirmiş ve şiir ve edebiyat zevkini ruhuma derinden aşılamıştır. Peder merhûm benim bu şiir heveskârlığımdan pek memnun olmuşdu. Hattâ o sırada beni şu manzûm sözlerle taltif ve tergîb etti:

Bâreka'llâh nûr-i ʿaynim sevgili oğlum Suûd
Artıyor günden güne şiʿr u beyânın cevdeti
Feyż-i feyyāż-ı ezel rehber ola dâim sana
Akl u iz'ânın bula ol feyz ile her kuvveti

Ah! geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer. Bu taltifnâmeye hemen o gün şu cevabı yazıp kendisine takdim etdim:

Bey baba Allâh müzdâd eylesün ikbâlini
Gönlüme teʾsir kıldı şi'riniñ mâhiyyeti
İltifâtıñla beni tekrar ihyâ eyledin
Lutfunun hakkâ hayatımdan da yüksek kıymeti

Bu hâtırat 1312 (1894) senesine aittir. İşte Mustafa Zekâyî Efendi merhumu o tarihden beri tanıyorum. Nasıl tanımayım ki ilk üstâd-ı şi'rim, bu ilâhî âşıkdır."[136]

Kendi ifadelerinden de anlaşıldığı gibi, Suûdü'l-Mevlevî'nin edebî kişiliğinin oluşmasında en büyük etki babası Rıza Safvet Bey'e aittir. Suûdü'l-Mevlevî'nin ifadelerine göre tab'an şâir olan Rıza Safvet Bey, oğlunun da bu şiir ve edebiyat zevkiyle

[136] Süud Yavsı Ebüssüudoğlu, *Şair Mustafa Zekâi*, s. 4-6.

yetişmesini istemiştir ve onu teşvik etmiştir. Rıza Safvet Bey oğlunu teşvik için söylediği manzum sözlerini yeniden düzenleyerek mahlasnâme[137] türünde bir şiir haline getirmiş ve "Safvetî" mahlası ile 12 Cümâde'l-Âhire 1312 (11 Aralık 1894) tarihinde ona hediye etmiştir. Edebî kişiliğininin oluşmasında babasının önemli rolünü *Zâdegân*'ın mukaddemesindeki şu satırlar daha iyi anlatmaktadır:

"Yirmibeş otuz sene evvel şiʿr ve edebiyāt merāḳına dūçār olduġum ṣıralarda pederim merḥūmuñ ez-cümle şöyle bir teşvīḳ-i übüvvet-kārānesine maẓhar olmuşdum:

Bāreka'llāh nūr-ı ʿayn-i iftiḫārım ṣafvetī
Artıyor günden güne şiʿr u beyānıñ cevdeti

Feyż-i feyyāż-ı ezel reh-ber ola dāim saña
Aḳl u iẕʿānıñ bula ol feyż ile her ḳuvveti

İnbisāṭ-efzā-yı dildir incilā-baḫş-ı ʿuyūn
Nes̱r u eşʿār u ẕekā-i ṭabʿınıñ ṣāfiyyeti

Bir mükemmel şāʿir-i şīrīn-zebān ol şöyle kim īī Īī
Şiʿrin ās̱ār-ı selef-āsā ḳazansın şöhreti
Yalıñız eşʿāra ḥaṣr etme ṣaḳın evḳātıñı
Eyle taḥṣīl-i kemālāta dem-ā-dem raġbeti

İs̱r-i ecdādı bıraḳma yād etdir nāmıñı
Böyledir insān olan ādemleriñ māhiyyeti

Ḥażret-i Ḥaḳḳ ʿömrüñ efzūn eylesin oġlum seniñ
Vālidiñ Ṣafvet saña eyler hemīşe daʿveti"[138]

Suûdü'l-Mevlevî, babasının teşvik ve taltiflerinin kendisine hissettirdiklerini yıllar sonra şöyle dile getirmiştir: "Bu dil-nüvāzāne teşvīḳāt baña cidden medār-ı saʿy u ġayret olmuşdu. İşte her bildiğim şeyde olduğu gibi şiʿrde daḫī ilk üstād ve vācibü't-tebcīlim peder-i maġfūr-ı mebrūrumdur. Cenāb-ı Ḥaḳ revān-ı ʿilliyyīn cevālānını maẓhar-ı iltifāt-ı bī-pāyān buyursun āmīn."[139]

---

137 Mahlasnâme: Yeni şiir söylemeye başlamış olan bir şâire, üstâd bir şâir tarafından verilmiş bir mahlas konusunda yazılan manzûme. Bu manzûmede yeni şâire verilen mahlas ve onun için verildiği hakkında açıklamalar bulunur ve genç şâiri över tarzda beyitlere yer verilir. (İskender Pala, *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*, İstanbul, Ekim 2003, s. 307)

138 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* Mukaddeme.

139 *A.y.*

Suûdü'l-Mevlevî babaannesinin babası olan Îsâzâde Sâdeddîn Efendi merhûmun da şâir[140] olduğunu söyler ve Sâdeddîn Efendi'den birkaç beyit zikrederek şu kaydı düşer: "Bunu vesīle-i ḥürmet olmaḳ üzere ḳayd ediyorum. Yoḳsa eb u ceddimden baḥs̱ edişim, ne neseble tefāḫur maḳṣadından münbaʿis̱dir ne de kendime şāʿir-i māder-zād süsü vermek içindir. Belki şiʿr ve edebiyāt merāḳının baña eb u ceddimden mevrūs̱ bir ṭabīʿat-ı s̱āniye olduğunu ʿarż etmekten ʿibāretdir."[141]

Beyânü'l-Hak mecmuasında ceddi Ebussuûd Efendi'nin hayatını kaleme alırken de aynı kaygısını şu manzûmeyle ifade etmiştir:

Pâkdır neslim fakat etmem onunla iftihâr
Eylemez insân olan seng-i mezâra i'tibâr
Hânedânın senden etsin ibtidâ ersen eğer
Âdemiyyet böyledir insâna etmez iftikâr[142]

Edebî kişiliğinin oluşmasında ailesinin yanında, daha önce adları geçen Mevlevî dostlarının ve yetiştiği kültürel çevrenin büyük katkısı olmuştur. Suûdü'l-Mevlevî, sanat ve edebiyatta batılılaşmayı kalbinde hisseden bir şehirde doğmuş olsa da bu şehrin kadîm geleneğini devam ettirmiş klasik şiirimizin güzel örnekleriyle dolu bir dîvân bırakmıştır. Dostu İbnül-Emin, Suûdü'l-Mevlevî'yi şöyle vasfeder: "Ebussuûd'un hafidi Suûd, okur-yazar vasfına bihakkın lâyık olan erbâb-ı dânişdendi. Tarz-ı kadîmde her istediği vâdide nazma muktedir ve sülüs, celî ve dîvânî yazılarda mahir idi. Mütedeyyin, müstakim, müeddeb, mütevâzı, hodfuruşluktan müctenib bir merd-i necîbdi."[143]

3.2. Şâirliği ve Etkilendiği Kişiler

Suûdü'l-Mevlevî'nin içindeki şiir yazma yeteneği çevresinin de büyük katkısı ile neşvünemâ bulmuştur. Çocuk yaşta şiir yazmaya başlamıştır. Aşağıdaki şarkı dizeleri de emsâlini *Dîvân*'ına almadığını ifade ettiği ilk manzum sözleridir:

Ettiğim īmāyı aṣlā çaḳmadı
Bir ḳadeh olsun o meh-rū çaḳmadı
Bunca ibrām u niyāza baḳmadı
Bir ḳadeh olsun o meh-rū çaḳmadı
26 Kānūn-i S̱ānī 1312 (1896) (z. 449)

---

140 Sa'dî ve *Divançe*'si için bk. Fatma Sabiha Kutlar, "Sa'dî ve Dîvânçesi", Türkoloji Dergisi, 2003, C. XVI, S. 2,

141 *A.y.*

142 Suûdü'l-Mevlevî, A.g.m., *Beyânü'l-Hak,* S. 43, 5 Ramazan 1327/ 7 Eylül 1325, s. 931.

143 İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri (I-III),* III/1715.

Döneminin süreli yayınlarında şiirleri ve yazıları yayımlanan Suûdü'l-Mevlevî'nin *Terakkî* risalesine dercedilen ilk eseri on beş yaşlarında iken yazmış olduğu şu na't kıt'asıdır:

Ġubār-ı maʿṣıyetle cism-i zārım istitār etdi
Nesīm-i luṭfuñ eyler yā Rasūla'llāh bunu tebʿīd
Ḥudūdu aşdı ṭaşdı Nīl-i ʿısyānım amān şāhā
Der-i ʿālem-penāhıñdan şefāʿāt eylerim ümmīd
1 Eylül 1313 (1897) (z. 44)

Suûdü'l-Mevlevî, o dönemler kendisini, henüz çocuk sayılacak bir müteşâir görmektedir. Yine aynı yıllarda Osmanlı Ordusu'nun Yunan harbinden galebe-i kâmile ile çıkması üzerine Münîr İsmetî Bey'in "Terāne-i Ḥarb" isimli muhammesine şu "taklîd"i yazmıştır:

Bir Os̱manlı neferi lisānından:

Terāne-i Ḥarb

Ḥaḳ yolunda tārik-i cān ü cihān derler bize
Ḳorḳmayız düşmenden aṣlā ḳahramān derler bize
Vermeyiz aʿdāya meydān bī-amān derler bize
Ṣavleti dehşetli bir şīr-i jıyān derler bize
Faḫr edersek çoḳ mudur Os̱māniyān derler bize
...

Şānlı şāhen-şāhımız tebrīke şāyāndır bugün
Ehl-i īmān maʿnevī neşveyle ferḥāndır bugün
Düşmen-i bed-ḫ˘āh ber-bād-ı perīşāndır bugün
Cümle-i Os̱māniyān'a pek büyük şāndır bugün
Şimdi herkes ḳahramānān-ı zamān derler bize
1 Mayıs 1313 (1897) (z. 495)

Kendisini, "edebiyāt ismindeki Leylā'ya tutulmuş dîvâne"[144] bir âşık olarak gören Suûdü'l-Mevlevî, on yedi yaşlarında yazdığı "Ḥücre-i Şâ'ir" isimli manzumesinde şiirlerinin nasıl oluştuğunu şöyle anlatır:

Düşünür dest-be-ser.. gāh yazar gāh bozar
Gāh sākin oṭurur baʿżı da şiddetle ḳızar
O sükūnet o düşünmek o tuḫaf ḥiddetler

---

[144] Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân*, s. 290.

Bir yere ṭoplanaraḳ şiʿr teşekkül eyler
17 Temmuz 1315 (1899) (z. 499-500)

Suûdü'l-Mevlevî, birkaç yazısı dışında bütün eserlerini *Zâdegân*'da toplamıştır. Bu hacimli *Dîvân*, onun edebî zevki, tercihi ve kişiliği ile ilgili yeterli fikir verebilecek bir eserdir. Suûdü'l-Mevlevî, Türkçe'nin yanında sayıları az da olsa Farsça ile de manzum eserler vermiştir. *Dîvân*'ın mukaddemesinde yer alan "âsâr-ı perîşânım", "âsâr-ı fâkîrânem", "âsâr-ı kemterânem", "güftâr-ı perîşânım", gibi ifadelerle şâirâne bir tevazû sergiler. Ayrıca, şâirliğin gereklerinden saydığı "zamânen lazım olan mâlûmatı" iktisaba bir türlü nail olamadığını, hayal gücünü sınırlandıran olaylardan zihnini uzak tutmayı başaramadığını dile getirerek eserlerinin iltifat ve itibâra layık olmadığını söyler. Eserlerine kıymet kazandıran yegâne şeyin Müstecâbîzâde İsmet Bey, Tâhirü'l-Mevlevî, Abdülbâki Dede Efendi gibi değerli zatların bakışlarının nûruna mazhariyyet olduğunu belirtir.

Eserleri bugüne kadar yayımlanmadığı için, Suûdü'l-Mevlevî geniş kitleler tarafından tanınma imkanına sahip olamamıştır. O, 20. yüzyılda klasik şiirimizin son örneklerini bize bırakan bir Dîvân şâiridir. Suûdü'l-Mevlevî, dîvân şiirinin terkedilişinden yakınır ve bize miras kalan edebiyat zevkinin kaybolmasından da şikâyet eder:

Çoḳdan beridir ayrılalı i̱sr-i selefden
Ġayb etdi ġazel ẕevḳini Türküñ şuʿarāsı
26 Kānūn-i S̱ānī 1349 (1934) (z. 368)

Suûdü'l-Mevlevî'nin şiirlerinde kendisinden önceki büyük şâirlerin etkisini açık bir şekilde görebiliriz. O gerek Dîvân Edebiyatımızın büyük şâirlerinden gerekse döneminin söz ustalarından birçoğunun şiirlerinden ilham alarak kendi şiirlerini inşâ etmiştir. Mevlânâ, Veled Çelebî, Fuzûlî, Nedîm, Nâbî, Nâilî, Neşâtî, Şeyh Gâlib Dede, Yenişehirli Avnî, Yahyâ Kemâl, Muallim Nâcî, Ḳoca Râğıb Pâşâ, Ali Emîri Efendi, Hazret-i Şeyh Bâkî-i Mevlevî, Tâhirü'l-Mevlevî, Müstecâbîzâde İsmet Bey, Hersekli Ârif Hikmet, izinden gittiği isimlerdir. Onların şiirlerine nazîreler yazmış; birçok şiirinde onları kendi ifadesiye "ta'kîb" ve "taklîd" etmiştir. Bu şâirlerin bazı şiirlerinin terbi'lerini, tahmîslerini, tesdîslerini de yapmıştır. İsmi geçen bütün şâirleri kendisine üstâd edinerek "kümeyt-i hâme"yi[145] şiir vâdisinde koşturmuştur. Bir sonraki bölümde *Zâdegân*'ı incelerken bu isimler tablo halinde gösterilecektir.

Suûdü'l-Mevlevî'nin isimlerini zikrederek doğrudan örnek aldığı şâirler:

---

[145] Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân*, s. 80.

Fuzûlî'nin 32 beyitlik "Su Kasidesi"ni taklîden 40 beyitlik bir kasîde yazmıştır. Fuzûli'nin kasidesinde geçen "teşne-i dîdâra su", "sâbit ü seyyâra su", "dil-i bîmâra su", "çâk çâk olsa", "Ahmed-i Muhtâra su" "gülzâre su" [146] gibi ifadelerini Suûdü'l-Mevlevî kendi şiirinde de kullanmıştır. Özellikle aşağıdaki beyitlerde Fûzûli'nin etkisi daha fazla hissedilmektedir:

Gam günü etme dîl-i bîmardan tîğin diriğ
Hayrdır vermek karanû gecede bîmâre su (F)

Cān bilip bīmār-ı cürmüm mā-i ġufrān isterim
Sünnetiñdendir verilmek cān bilip bīmāra ṣu (S)

*

Yümn-i na'tinden güher olmuş Fuzûlî sözleri
Ebr-i nîsandan dönen tek lü'lü-i şeh-vâre su (F)

Eyledim dürdāne-i eşkimle icrā-yı s̱enā
Sāḥa-i medḥiñde döndü lüʾlü-i şeh-vāre ṣu (S)

Kılmak için taze gül-zâr-i nübüvvet revnak
Mu'cizinden eylemiş izhar seng-i hâre su (F)

Kelle-i aʿdāsına düşdükce seng-i ḥār olur
Muʿcizinden eylese iẓhār seng-i ẖāre ṣu (S)

Neşâtî'nin "nihânız" redifli 7 beyitlik gazeline nazire yazmıştır. Ortak ifadeler şunlardır: "şeydāda nihānız", "maʿnāda nihānız", "muʿammāda nihānız". Gazellerin matla' beyitleri ise şöyledir:

Şevkiz ki dem-i bülbül-i şeydâda nihânız
Hûnuz ki dil-i gonçe-i hamrâda nihânız[147]

ʿAşḳız ki dil-i ʿārif-i maʿnāda nihānız
Derdiz ki ten-i ʿāşıḳ-ı şeydāda nihānız (z. 182)

Nedim'in "olsun da gör" redifli 5 dörtlükten oluşan şarkısını ta'kîben, 5 beyitlik bir gazel yazmıştır:

---

[146] Adem Çalışkan, *Fuzûlî'nin Su Kasidesi Şerhi*, DİB Yayınları, Ankara, 2001, s. 57-59.

[147] Bayram Ali Kaya, *Neşâtî*, Şûle Yayınları, İstanbul, 1998, s. 132.

Iyd gelsin bâis-i şevk-i cedîd olsun da gör
Seyr-i Sa'd-âbâd'ı sen bir kerre ıyd olsun da gör
Gûşe gûşe mihrler mehler bedîd olsun da gör
Seyr-i Sa'd-âbâd'ı sen bir kerre ıyd olsun da gör[148]

ʿĪş ü nūşu ey diyen ʿālemde ʿīd olsun da gör
ʿĪdi sen bir kerre ol meh-rū bedīd olsun da gör (z. 143)

Nâilî'nin "olur" redifli 5 beyitlik gazelini, 6 beyitlik bir gazelle ta'kîb etmiştir. "ḥarf-endāz olur", "nāz olur", "iʿzāz olur" ifadeleri ortaktır. Gazellerin matla' beyitleri ve Suûdü'l-Mevlevî'nin makta' beyti şöyledir:

Nâleler kim nağme-senc-i hâhişe demsâz olur
Mutrıb-ı çeşmi hemân meşgûl-i sâz-ı nâz olur[149]

Çeşm-i efsūn-kārı kim revnaḳ-nümā-yı nāz olur
Nükteler ifhām eder gūyā süḫan-perdāz olur (z. 153)

Nāil-i ʿizz-i ḥużūr-ı Nāilī olsa eğer
Ey **Suʿūd** elbet bu şiʿrim maẓhar-ı iʿzāz olur (z. 154)

Dîvân'da isimlerini zikrederek en çok örnek aldığı şâirler ise Yenişehirli Avnî, Abdülbâkî Dede Efendi, Tâhirül'l-Mevlevî ve Müstecâbîzâde İsmet Bey'dir. Yenişehirli Avnî'nin 21 gazelini örnek almıştır. Suûdü'l-Mevlevî'nin taklîd ettiği gazellerden bir tanesinin ve kendi gazelinin matla' beyitleri şöyledir:

Ḫırāmān ol ki naḫl-i Ṭūr reftār etdi ṣansıñlar
Yine mihr-i tecellī ʿarż-ı dīdār etdi ṣansıñlar (Yenişehirli Avnî, z. 140)

Süzülsün çeşm-i mestiñ meyl-i güftār etdi ṣansınlar
Ḫudā nev-ḫāriḳā nev-ḥikmet iẓhār etdi ṣansınlar (Suûdü'l-Mevlevî, z. 140)

Tesbit ve kanaatimize göre Suûdü'l-Mevlevî'nin, yukarıda belirtilenlerin dışında da başka şâirlerin etkilerini taşıyan şiirleri ve beyitleri de vardır. Bunları madde madde ele alabiliriz:

Nef'î'nin Sultan Ahmed vasfında söylediği ve Edirne şehrini anlattığı 41 beyitlik kasidesine benzer Suûdü'l-Mevlevî'nin de 46 beyitlik "Kaside-i Der-medh-i Hazret-i

[148] Muhsin Macit, *Nedîm Dîvânı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, s. 243.

[149] Haluk İpekten, *Nâilî Dîvânı,* Akçağ Yayınları, Ankara, 1990, s. 171.

Mevlânâ ve Ta'rîf-i Ḳubbe-i Hadrâ" isimli kasidesi vardır ki vezinleri aynıdır ve bazı beyit ve redifleri benzerlik arzetmektedir. Kasidelerin matla' beyitleri şöyledir:

Edirne şehri mi bu yâ gül-şen-i me'vâ mıdır
Anda ḳaṣr-ı pādişāhī cennet-i aᶜlā mıdır[150]

Ḳonya mı manẓūr ufuḳdan başḳa bir dünyā mıdır
ᶜĀlem-i ṣūrī içinde gül-şen-i maᶜnā mıdır (z. 49)

Suûdü'l-Mevlevî'nin bir müseddes na'tındaki nakarat beyti ve "Leyle-i Celîle-i Mevlidi'n-Nebî" isimli murabbaındaki bir mısra', Şeyh Gâlib'in meşhur müseddesinin nakarat beytini andırmaktadır:

Sen Ahmed ü mahmûd u Muhammedsin Efendim
Hak'dan bize sultân-ı mü'eyyedsin efendim[151]

Hādī-i cihān server-i ẕī-şānsın efendim
Sen bādī-i ābādī-i devrānsın efendim (z. 38)

Muḥammedsin eḥadsin aḥmediyyetle müeyyedsin
Tecellī-gāh-ı Raḥmān maᶜkes-i dīdār-ı sermedsin (z. 39)

Suûdü'l-Mevlevî'nin "Mezhebnâme"si, yine Şeyh Galib'in bir müseddesiyle vezin ve muhtevâ açısından benzerlik arzetmektedir:

Sanman bizi kim beste-dil-i nefs-i gavîyiz
Hâk-i Kadem-i Al-i Abâ Mustafavîyiz
Ne havf-ı emîrân biliriz ne bedevîyiz
Râzî-şüde-i hükm-i kazâ Murtazavîyiz
İkrârımıza ser veririz ahde kavîyiz
Biz şâh-ı velâyet kuluyuz hem Alevîyiz[152]

Ben çāker-i Āl-i Nebevīyim ᶜAlevīyim
Sünnī Ḥanef ī Muṣṭafavī Murtażavīyim
Ḥāşā ne Ḥurūf ī ne de Şīᶜī-i ġavīyim
El-minnetü li'llāh Müselmān-ı ḳavīyim (z. 4)

---

150 Metin Akkuş, *Nef'î Dîvânı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, s. 62.

151 Muhsin Kalkışım, *Şeyh Galib Dîvânı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1994, s.188.

152 Muhsin Kalkışım, *a.g.e*, s.189.

"Ḫoş geldiñ eyā berīd-i cānān"[153] mısraını tazmin ederek Şeyh Gâlib'in tardiyesine benzer bir tardiye yazmıştır.[154]

"Rûz u Şeb" ve "Çerâğ" gibi Mevlevî şâirlerde[155] yaygın olan rediflerle yazılmış gazel ve kasidesi vardır.[156]

Suûdü'l-Mevlevî, eserlerinde ve ayet hadis iktibaslarına, Mevlevî motiflerine, deyimlere, atasözlerine, Dîvân edebiyâtının meşhur mazmunlarına, mitolojik kahramanlara da yer vermiştir. Telmihleri ve tarihi motifleri başarıyla kullanmıştır. *Dîvân*'ın muhtevasını incelerken bu dînî ve edebi unsurlar tek tek ele alınacaktır. Bu bölümü, *Dîvân*'ından seçtiğimiz beyitlerle noktalıyoruz:

Mevlevīyim Mevlevīyim Mevlevīyim ey Suᶜūd
Mevlevīlik aᶜẓam-ı elṭāf-ı Mevlā'dır baña (z. 94)

Sende bir cūşiş ki var ey baḥr-i mevc-ā-mevc-i dil
Keştī-i çarḫ-ı felek bir pāre-i mūdur saña (z. 94)

Girye-i ᶜāşıḳı bīçāreye cūşiş demidir
Bence taḳvīmde eyyām-ı maṭardan maḳṣad

Buᶜd-ı hicrānıdır ol dil-ber-i āteş-ḫūyuñ
Dehşet-i maḥża olan rāh-ı saḳardan maḳṣad (z. 129)

Şart-ı evvel terk-i cāndır vuṣlat-ı cānān için
Başḳadır ḳānūn-ı erbāb-ı temennā başḳadır (z. 141)
Feżā-yı bī-ḥudūd-ı ᶜaşḳ cevlān-gāhım olmuşdur
Hümā-yı lā-mekān seyrim ki bālım āhım olmuşdur (z. 142)

Ṭūr-ı süḫanda şimdi Kelīm'im ḳalem-i **Suᶜūd**
Firᶜavniyāna dem-be-dem ejder-nümūn olur (z. 168)

Öyle ᶜulvīdir meāl-i çeşm-i efsūn-kārı kim
Başlasam tefsīrine ümmü'l-kitāb-ı ᶜaşḳ olur (z. 169)

---

153 Muhsin Kalkışım, *a.g.e*, s. 176.

154 Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e*, s. 524.

155 Ahmet Arı, *Mevlevîlikte Bir Hanedanlık Kurucusu, Sâkıb Dede ve Dîvânı*, Akçağ Yayınları, 1.Baskı, Ankara, 2003, s.170; Muhsin Kalkışım, *a.g.e*, s. 49; Bayram Ali Kaya, *Neşâtî*, Şûle Yayınları, İstanbul, 1998, s. 32, 60.

156 Suûdü'l-Mevlevî, *a.g.e*, s. 52, 216.

Eyledi inṭāḳ ẖāmūş-ı taḥayyür ẖāmemi
Mürdeyi ʿĪsā gibi iḥyāya ḳādir gözleriñ (z. 235)

Añlamaz luṭf-ı süẖandan ġayr-ı nāṭıḳlar Suʿūd
ʿİnd-i ḥayvānīde yoḳdur ḳıymeti dürdāneniñ (z. 236)

Öyle mecnūnum ki bir dil-ber yüzünden ey Suʿūd
Ḥālimi taʿrīfe taʿbīr-i cünūn kāfī değil (z. 252)

Ġavġā ise murād-ı ʿadüvv elde ẖāmedir
Ḳaṭʿ-ı zebān-ı münkire şimşīrimiz bizim (z. 263)

Delerek bağrımı tesbīḥ gibi dest-i ḳader
Ben daẖi rişte-i ḳānūn-ı ḳażādan geçdim (z. 277)

Tevlīd-i felāḥ etmedi bir kerrecik olsun
ʿĀlemdeki her leyle-i ḥublāya gücendim (z. 293)

Rāh-ı ġamda ḳaldım aṣlā yoḳ enīs ü hem-demim
Öyle mecnūnum ki ḳuş ṭutmaz başımda āşiyān (z. 298)

İnsilāẖ-ı pīrehenden ḳaṣdıñ ey billūr-ten
ʿAḳlımı vermek midir yağmaya Allāh ʿaşḳına (z. 335)

Şāhid-i bāzāra döndü çehre-i şiʿr ü edeb
Bikr-i fikriñ nāmı ḳaldı ṣafḥa-i eşʿārda (z. 384)

Olmadım ʿālemde ihsān-dīdesi bir kimseniñ
Deyn-i şükrāndan müberrāyım, bu kāfī dir baña
Çekmeğe bār-ı ḥayātı kesb-i ḳudretse murād
Bir dilim ekmekle bir bardaḳ ṣu vāfī dir baña (z. 410)

RUBAİLER'den
Ey çeşm-i ümīde māh olan Mevlānā!
Ey merdümde nigāh olan Mevlānā!
Bir bende-i dermāndeyim imdād eyle
Bī-çārelere penāh olan Mevlānā! (z. 437)

Çeşmān-ı semā-fā mına baḳdım ḳaldım
Ben manẓara-i ṣunʿ-ı H̱udā'ya daldım
Dīdārıña ḳarşı iẖtiyārım gitdi
Ḥayrān ḥayrān hezār tekbir aldım (z. 438)

Mevlā seni öğmüş de yaratmış ey māh!
Ruḫsārıña reng-i nūr ḳatmış ey māh!
Bi'llāh o güzel çehreyi dest-i ḳudret
Envāʿ-ı bedāʿatle donatmış ey māh!   (z. 439)

ŞARKI
Firāḳ āteşleriyle yandı cānlar
Yıḳıldı, söndü bir çoḳ ḫānümānlar
Saña kār etmedi bunca zamānlar
Bükālar, nāleler, āh ü fiġānlar

Sen ey meh! Āsumānī bir belāsın..
Göñül taḫrībine pek mübtelāsın
Naṣıl bir āfet-i ser-der-hevāsın
Bilirler zülfüñe ber-dār olanlar   (z. 456)

İKİNCİ BÖLÜM

SUÛDÜ'L-MEVLEVÎ'NİN DÎVÂNI (ZÂDEGÂN)

1. DİVAN'IN İNCELENMESİ

Suûdü'l-Mevlevî, Millet Kütüphanesi'ne kaydettirdiği *Sadâlarım (Nümûne-i Dîvân)* isimli eserini ileride yeniden istinsâh ederek kütüphaneye tekrardan tevdi' etmek arzusunda olmuştur.[1] Fakat kanatimizce bu arzusu gerçekleşememiştir. Bir takım düzeltme ve değişiklerle beraber bütün eserlerinin nihâi şeklini bir araya getiren *Zâdegân* isimli *Dîvân*'ını yaşayan torunu Hasan Adli Ebussuudoğlu Beyefendi'den almış bulunuyoruz. *Zâdegân*'ın yazıldığı ciltli defter, Suûdü'l-Mevlevî'ye Abdülbâkî Dede Efendi tarafından hediye edilmiştir. Abdülbâki Dede Efendi, Dîvân'ının tebyîzini bu deftere yapmasını tenbih ve tevcîh buyurmuşlardır.[2] Abdülbâkî Dede Efendi bu esere şu takrîzi ve tarihi yazmıştır:

Bu bir es̱er ki cihānda cihān ḳadar değeri
Bu bir es̱er ki zamānda zamān ḳadar ileri

Bu bir es̱er ki çemen-zār-ı bāġ-ı ʿirf ā ndır
Bu bir es̱er ki değer gül-sitāna verd-i teri

O āteşīn süḫan ü Mevlevī-nijād o Suʿūd
Ki ẕātı ʿaṣrımızın bir edīb-i müfteḫiri

Bu rütbe vaṣfına ḥācet mi var ki ʿālemde
Ẕeḳā-i ṭabʿına kāf ī değil midir es̱eri

Bu pāk deftere cemʿ oldu vālid ü velediñ
Güzel es̱erleri ʿālī süḫanları hüneri

Alıp da destine şöyle düşünmeli insān
Kemāl-i ḳudret-i ferzendi himmet-i pederi

---

1 Suûdü'l-Mevlevî, *Sadâlarım,* İftitah.

2 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân*, s. 570.

Ḳulūba ṭarz-ı nev'i baḫş-ı ẕevḳ ü şevḳ eyler
Ġıdā-yı rūḥ-ı edībān denilse yoḳ mu yeri

Ki yoḳ içinde o ḫāyīde köhne mażmūnlar
Ne ser ü ḳāmet ü ne zülf-i ejder ü ne perī

Füzūn ḳıl ʿömrünü yā Rabb bi-ḥaḳḳı Mevlānā
Cihānda görmeye aṣlā meşāḳḳat ü kederi

Dīvān-ı Suʿūd-ı Mevlevī kim
ʿAvn-i Ḥaḳḳ ile ḫitām buldu

Tārīḫ-i tāmām-ı **Zādegān**ın
Ās̱ār-ı nesīm-i ʿaşḳ oldu (1333)[3]

Suûdü'l-Mevlevî, *Dîvân*'ının ikinci tertîb ve tanzîmine şu kaydı düşmüştür:

Ḥamden li'llāh ḫaṭṭ-ı destimle Suʿūd
Dīvānımı tebyīże muvaffāḳ oldum
Ās̱ārıma reşk eder faḳaṭ idrākim
Zīrā ter ü zinde sözlerim ben ṣoldum

Cumʿa, 11 Ẕi'l-Ḳaʿde-i Şerīfe 1353 Ḫitām-ı Tebyīż (15 Şubat 1935)[4]

Transkripsiyonlu metnini de çalışmamızda verdiğimiz bu *Dîvân*, Suûdü'l-Mevlevî'nin bütün manzum eserlerini eksiksiz biraya getirmiştir. Muntazam bir tertîbe sahip olan *Zâdegân*, Mukaddeme, Âsâr-ı Peder, Dîvân-ı Suûdü'l-Mevlevî olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. *Dîvân*'ın özellikleri şöyledir:

Başı :	Destūr Yā Ḥażret-i Mevlānā	(Mukaddeme)
Sonu :	Bi-ḥamdi'llāh Necātī-i melek-ḫaṣlet ḥafīdiyle Mübeşşer oldu, iḥsān aldı sū-yı Ḥayy-ı Muṭlaḳ'dan Güher tārīḫi müşʿir bir duʿā çıḳdı lisānımdan Ḥasan Ferruḫ ṭulūʿ etdi ʿatāya cânib-ı Ḥaḳḳ'dan 10 Muḥarremü'l Ḥarām 1363 Yevm-i Tevellüdü	(593)

[3] Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân*, Mukaddeme.

[4] Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân*, Mukaddeme.

İstinsah tarihi : 11 Ẕi'l-Ḳaᶜde-i Şerīfe 1353

Zâdegân'ın giriş kısmı 10 sayfa, Âsâr-ı Peder (Rıza Safvet Bey'in manzum eserleri ve terceme-i hali) bölümü 46 sayfa, Suûdü'l-Mevlevî'nin *Dîvân*'ının bulunduğu asıl bölüm ise 593 sayfadır. *Dîvân*'ın gazel kısmındaki her harf arasına daha sonra düzeltmeler ve eklemeler yapabilmek amacıyla 3-4 sayfalık boş yapraklar bırakılmıştır. Bu boş yapraklardan bazıları tebyiz tarihi olan 15 Şubat 1935'ten sonra yazılan gazellerle dolmuştur. Bu boş sayfalar bazı harflere yetmediği için 581. sayfadan itibaren bu harflere yazılan zeyillerle *Dîvân*'a yeni gazeller de eklenmiştir. *Dîvân*'ın son sayfası olan 593. sayfadan sonra da boş yapraklar mevcuttur. Sayfa numaralandırılmasında hata yapılan yerler ve mükerrer sayfa numaraları vardır. Biz müellifin numaralandırmasını tashîh yapmadan vermeyi uygun bulduk. Eser, 200x150 (165x115) mm boyutlarında, muhtelif satır, rik'a yazı, beyaz Avrupa kâğıt, ön ve arka dış kapağının ortasında 140x60 mm boyutunda yıpranmış yeşil bez kısım bulunmaktadır. Sırtı deri mukavva ciltlidir. Müellifin iç kapağa düştüğü hicrî tarih kaydı 1350'dir. Defterin sırtında, üzerinde "Dîvânım" yazan bir etiket vardır. Ayrıca yine defterin sırtında imal tarihi olarak 1316 yazılıdır. Metinde siyah mürekkep kullanılmıştır.

1.1. Nazım Şekilleri

Suûdü'l-Mevlevî, manzûmelerini şu sırayla *Dîvân*'ına yerleştirmiştir: Kasideler, Gazeller, Kıtalar, Rubailer, Müfred-Matla'-Mısra'lar, Şarkılar ve Tarihler. Ayrıca Âsâr-ı mütenevvia bölümlerinde Terci-i bend, terci-i bend, Murabba, muhammes, tahmîs gibi musammatlara yer vermiştir. Suûdü'l-Mevlevî, bilinen nazım şekilleri dışında yeni tarzlar da denemiştir.[5] Âsâr-ı mütenevvia bölümünde "bba cca" kafiye düzeni ile yazılmış iki tane müselles vardır.[6] Şeyh Galib'e yazdığı terbi'[7], Mevlânâ'ya yazdığı tahmîs[8], Fuzûli'ye yazdığı tahmîs[9] ve tesdîs[10] de bilinen tarzların dışındadır. Bu musammatlar bir gazelin her beytine yeni beyit ya da mısralar eklenmesiyle vücûda getirilirken; Suûdü'l-Mevlevî, tazmin ettiği tek bir mısraı ya da beyti nakarat şeklinde kullanarak yazmıştır.

Suûdü'l-Mevlevî, *Dîvân*'ına gazel formunda yazdığı münâcâtla başlar. Devamında yine gazel, kıt'a ve rubâî formunda gelen tevhidler de vardır. Murabba nazım şekliyle yazılmış Mezhebnâme'den sonra, kaside, gazel, murabba, muhammes, müseddes, kıt'a

---

5 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 509, 522, 537, 564.

6 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 496, 520.

7 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 562.

8 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 530.

9 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 527.

10 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 528.

nazım şekilleriyle yazılmış na't-ı nebevîler vardır. Nu'ût-ı Mevlevî'ye bölümünde ise kaside ve ve gazel nazım şekilleriyle yazılmış Mevlânâ ve Mevlevîlikle ilgili na'tlar mevcûttur. Abdülbâki Dede, Sultân II. Abdülhamid Han, Sultan Vahideddîn Han gibi zamanının önemli şahsiyetlerine yazdığı kasidelerden sonra *Dîvân*, Gazeliyyât bölümüyle devâm eder. *Dîvân*'ın büyük bir bölümü gazellerden oluşmuştur. Suûdü'l-Mevlevî, yoğun olarak aşkı işlediği gazellerinin arasında Mevlânâ ve Mevlevîlikle ilgili gazellere de yer vermiştir. Rubâilerinde Ömer Hayyam etkisi açık bir şekilde hissedilir. Şarkılarının birçoğu gençlik dönemine aittir. Nazım türü özelliğinden dolayı şarkıları çok sadedir. Hayatında ve sonrasında bestelenen olmamıştır. Dost ve arkadaşlarına yazdığı 82 adet tarih kıtası mevcuttur. Eserlerinin çoğunu Türkçe ile yazan Suûdü'l-Mevlevî'nin Farsça ile gazel formunda yazdığı bir na't-ı nebevî[11],4 gazel[12], 7 Rubâî[13], biri tarih kıtası olmak üzere 2 kıt'a[14], bir müfredi[15] vardır. Kısaca değindiğimiz bu nazım şekilleri "Çizelgeler" bölümünde tablo hâlinde gösterilmiştir.

Suûdü'l-Mevlevî, Fûzûlî, Neşâtî, Nef'î, Nailî, Nâbî, Nedîm, Şeyh Gâlib gibi büyük isimlerden ve döneminin söz ustalarından birçoğunun şiirlerinden ilham alarak kendi şiirlerini telif etmiştir. Şiirlerini yazarken yolundan gittiği şâirleri de tablo hâlinde gösterdik. Suûdü'l-Mevlevî, üstâdlarının beğendiği şiirlerini örnek alırken şu ifadeleri kullanmıştır: "Taklîd", "Ta'kîb", "Peyrevlik", "İlhâm", "Feyz", "İstifâza" "Mülhem", "Tanzîir", "Nazîre". Bu ifadelerin hepsinin aynı anlamda kullandığını, ıstılâhî bir seçimin sözkonusu olmadığını söyleyebiliriz. Sayılan ifadelerden sadece "Nazire" bir şiir terimidir ve bir şiirin (genellikle gazel) başka bir şâir tarafından aynı vezin ve kafiye ile yazılmış benzerlerine denir.[16] Nâzire yazmada en mükemmel olanı söyleme amacı sözkonusu olabilmekte ise de, Suûdü'l-Mevlevî'nin böyle bir amacının olmadığını şiirlerinden anlamaktayız. Sadece beğenip takdir ettiği söz ustalarının uslüpları ile şiirlerini güzelleştirmiştir. Örnek alırken, kendi orijinal üslubunu da şiirlerine yansıttığı için kuru bir taklidden bahsedemeyiz. Bu yüzden tablomuzda, "Taklîd", "Peyrevlik", "İlham", "Mülhem", "Feyz", "İstifāza" kelimelerinin yerine "Ta'kîb" kelimesini tercih ettik. Edebî bir terim olması hasebiyle "Tanzir"/"Nazire" kavramlarını müstakil olarak verdik. Tabloda da açıkça görüleceği üzere, en çok örnek aldığı şâir Yenişehirli Avnî'dir. Yenişehirli Avnî'nin matbu dîvânında olmayan pek çok eserinin elinde bulunmasının bunda etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Bu eserleri Külliyât-ı Dîvân-ı Avnî adıyla biraraya getirmiştir. Hangi şâirin nasıl ve ne kadar örnek alındığı "Çizelgeler"de daha iyi görülmektedir.

---

11 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 31.

12 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 105, 284, 311.

13 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 428, 433, 434, 435, 436, 437.

14 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 395, 572.

15 Suûdü'l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 444.

16 İskender Pala, *a.g.e,* s. 367.

1.2. Vezin

Suûdü'l-Mevlevî bütün şiirlerini aruzla yazmıştır. Diğer şâirlerimizin benimseyip çokça kullandıkları vezinleri tercih etmiş ve 21 değişik vezin kalıbı uygulamıştır. Rubâilerini ise Ahrem'e göre daha ahengli sayılan Ahreb kalıplarıyla yazmıştır. Ayrıca Suûdü'l-Mevlevî, bilinen aruz kalıpları arasında rastlayamadığımız iki vezin kalıbını da kullanmıştır. Suûdü'l-Mevlevî kullandığı bütün aruz kalıpları "Çizelgeler"de gösterilmiştir.

1.3. Nazım Şekilleri Çizelgeleri

GAZELLERİN HARFLERE GÖRE DAĞILIMI

ا	14	ض	1
ب	2	ط	2
ت	4	ظ	1
ث	1	ع	1
ج	1	غ	1
چ	1	ف	2
ح	2	ق	5
خ	1	ك	28
د	8	ل	12
ذ	1	م	61
ر	78	ن	36
ز	18	و	1
س	2	ه	36
ش	3	ى	41
ص	1		
		365 GAZEL	

Çizelge-1

NAZIM ŞEKİLLERİ

Kasîde	20
Gazel	389
Rübai	57
Mesnevî	9
Kıt'a	200
Nazm	17
Müfred	5
Matla'	19
Mısra'	1
Müselles	3
Murabba	18
Terbi'	2
Şarkı	31
Muhammes	11
Tardiye	1
Tahmîs	6
Taşdir	1
Müseddes	3
Tesdîs	2
Terci-i Bend	1
Terkib-i Bend	2
Diğer	8
TOPLAM	806

Çizelge-2

1.4. Vezin Kalıpları Çizelgesi[17]

Remel	Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün	185
	Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün	73
	Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün	15
	Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün	27
Hezec	Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün	69
	Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün	27
	Mef'ûlü Mefâ'îlün Mef'ûlü Mefâ'îlün	7
	Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün	47
	Mef'ûlü Mefâ'ilün Fe'ûlün	58
Müctes	Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün	71
	Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün	1
Muzâri	Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün	11
	Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün	52
Hafif	Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün	63
Mütekarib	Fe'ûlün Fe'ûlün Fe'ûlün Fe'ûlün	9
	Fe'ûlün Fe'ûlün Fe'ûlün Fe'ûl	7
Recez	Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün	6
	Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün	1
Seri'	Müfte'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün	14
Münserih	Müfte'ilün Fâ'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün	2
Kamil	Mütefâ'ilün Fe'ûlün Mütefâ'ilün Fe'ûlün	1
Rubaî Kalıpları	Ahreb	57
	Mefâ'ilün Mefâ'ilün	1
	Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün	1
TOPLAM		805

Çizelge-3

[17] Çizelge-2 ve Çizelge-3'te verilen manzûme sayıları ile vezin kalıpları arasındaki sayısal fark, Bilgisayar'da yapılan otomatik vezin taramasından ve Farsça manzumelerin tarama dışında tutulmasından kaynaklanmıştır.

1.5. Etkilendiği Şairler

	Tazmin	Tahmîs	Terbi'	Tesdîs	Taklid-Takib	Tanzir	Toplam
Abdü'l-Bâkî Ef.					5	7	**12**
Ali Emiri						1	**1**
Ali Ruhi Bey					1		**1**
Ali Salahaddin Bey					1		**1**
Celâl Paşa						1	**1**
Cemâlü'd-dín Efendi					1		**1**
Fuzûlî		1			1		**2**
Halíl Nihâd Boztepe	1				2		**3**
Hersekli Ârif Hikmet					4		**4**
Hüseyin Sîret Bey					1		**1**
Sultan Veled					1		**1**
İsmâil Safâ	1						**1**
Koca Râgıb Pâşâ					2		**2**
Mevlânâ		1					**1**
Muallim Nâcî					3		**3**
Muhammed Celâl Bey		1					**1**
Muhammed Elíf Efendi					1		**1**
Muhyi'd-Dîn Râif Bey					2		**2**
Müstecâbîzâde İsmet Bey	2	1			5		**8**
Nâbî					1		**1**
Nâilî					1		**1**
Nedîm					6		**6**
Neşâtî					1	1	**2**
Şeyh Gâlib	1		1	1	1		**4**
Şeyh Remzi Efendi					1		**1**
Tâhirü'l Mevlevî	1				3	4	**8**
Yahyâ Kemâl					1		**1**
Yenişehirli Avni	2			1	21		**24**

Çizelge-4

1.6. Dîvân'da Yer Alan Dînî ve Edebî Unsurlar

1.6.1. Ayet ve Hadis İktibasları

Dîvân Edebiyâtı şeklen sınırlı bir yapıya sahip ise de muhtevâ yönünden nâmütenâhi zengin ve çeşitli kaynaklardan beslenir. Bütün dînî ve felsefî müdevvenât, Kur'ân-ı Kerîm, Hadis-i Şerifler, kıssalar, mucizeler, tarih, esâtir, tabiat, kozmoğrafya, zihniyet, olaylar, dil vb. pek çok alanda bir şâirin sahip olduğu her türlü birikim, bu edebiyatta vezne dökülür.[18] Bu şiir geleneğini, 20. yüzyılın ilk yarısında devam ettiren Suûdü'l-Mevlevî'nin şiirleri de bu kaynaklardan beslenmiştir. Manzûmelerinde ayet ve hadislerden bazen telmih yoluyla, bazen mealen bazen de aynen iktibaslar yapmıştır. Bunların çoğunda ayet ve hadislerde geçen bazı ifade ve kelimeler doğrudan iktibas edilmiştir ya da değişik terkiplerde kullanılmıştır. Özellikle "**Sînâ, Ṭūr, Vâdi'l-Eymen, Kelîm, Mûsâ, Len-terânî, Nahl**"[19] ifedeleriyle Allâh Teâlâ'nın Hz. Mûsa ile konuşması, peygamber seçildiğini ona bildirmesi hengâmını anlatan ayetlere gönderme yapılarak aşk, sevgili, gönül, tecellî, kelâmın ve ma'nânın gücü sanatlı bir dille birçok manzumesinde sıklıkla işlenmiştir:

Ṭūr-ı süḫanda şimdi **Kelīm**'im ḳalem-i **Suʿūd**
Firʿavniyāna dem-be-dem ejder-nümūn olur (z. 168)

Vādi-i Eymen-i vuṣlatda Kelīm isterler
Nādi-i ünsde insān-ı fehīm isterler (z. 171)

Bir Kelīm-i Ṭūr-ı maʿnāyken ḫamūş-ı ḥayretiz
Ḫalıḳ-ı ilhāmdan yārā-yı güftār isteriz (z. 187)

Bāng-ı Mevlānā'yı gūş etdikce gāhī semʿ-i cān
Çār-küncü Ṭūr ẕātın Mūsī-i ʿümrān bulur (z. 56)

Mūsi-i bī-**len terānī**dir ki Ṭūr-ı ʿaşḳda
Rüʾyeti hem ṣoḥbeti hem de yed-i beyżāsı var (z. 65)

Olunca ʿāşıḳāne rūy-māl-ı dergeh-i feyżi
O cāy-ı ḳudsu Ṭūr'a kendimi Musā'ya beñzetdim (z. 265)
Ṭūr-ı cihānda tābiş-i envār nev-be-nev
Mūsā-yı cānda cünbiş-i güftār nev-be-nev (z. 322)

Ṭūr'a ʿazm eylemem olsam da Kelīm
Sīne-i müʾmini Sīnā bilirim (z. 381)

---

[18] İskender Pala, Dîvân Edebiyatı, Ötüken Yayınları, İstanbul, Kasım 1999, s. 45.

[19] Mü'minun, 20; Tin, 95; Kasas, 29, 30; Araf, 143; Taha, 12.

Ḳūy-ı vaṣlıñ Vādi'l-Eymen'dir Kelīm-i ḳalbime
Gözlerim doldu o vādi'l-eymen'i ḫāṭırladım (z. 276)

Etse müştāḳānına bir kerre iẓhār-ı cemāl
Farṭ-ı ḥayretden bilinmez sīneler Sīnā mıdır (z. 51)

Görse dīdārını Cenāb-ı Kelīm
Ṭūr'da eylemez idi tek ü pū (z. 19)

Feyż-i dīdārıyla cānānıñ Kelīm oldum Suʿūd
Nār u nūr-ı imtizāc ṭarz-ı beyānımdır benim (z. 293)

Şuʿle-i dīdār görsün ey Kelīm-i dil gözüñ
Eyle diḳḳatle temāşā nūr u nār-ı sīneyi (z. 357)

Bi-ḥaḳḳı naḫl-i tecelli güzelsin ey dil-ber
Kelīm olursa revā sendeki kemāli gören (z. 82)

Vālihāne Ṭūr'a ben ʿazm eylemem olsam Kelīm
Sīne-i Sīnā'da pür-tāb-ı tecellādır göñül (z. 248)

Dikkat çeken bir diğer iktibas ise, "**ʿİrciʿī**"dir.[20] "Ey huzura ermiş nefs, **dön** Rabbine, sen O'ndan O senden hoşnut olarak" mealindeki ayette geçen bu ifade, *Dîvân*'ın "Târîhler" bölümünde kullanılmıştır. *Dîvân*'da yer alan diğer ayet iktibasları ise şunlardır: "berd ü selām"[21], "büşrā leküm"[22], "cāe'l-ḥaḳ"[23], "cāhidū"[24], "cennetü'l-meʾvā"[25], "dārü's-selām"[26], "ʿalleme'l-esmā"[27], "ʿulu'l-ʿazm"[28], "ev-ednā"[29], "feʿazzeznā

20 Fecr, 28.

21 Enbiyâ, 69.

22 Âl-i İmran, 123.

23 İsrâ, 81.

24 Mâide, 35; Tevbe, 41;Hacc, 78.

25 Secde, 19; Necm, 15.

26 Yunus, 25.

27 Bakara, 31.

28 Ahkaf, 35

29 Necm, 9.

bi-s̱ālis̱"[30], "innā fetāḥnā"[31], "kün"[32], "lā-raybe fīh"[33], "lez̠z̠eten li'ş-şāribīn"[34], "raḥmeten-li'l-ʿālemīn"[35], "rayb'el-menūn"[36], "sicīll-i münṭavī"[37], "siḥr-i mübīn"[38], "şarāb-ı ṭahūr"[39], "ḳālū belā"[40], "ḳul yā ʿibādī"[41], "ḳurbā"[42], "Ümmü'l-Ḳitāb"[43], "yevme't-tenād"[44]. Örnekler çok fazla olduğu için burada bir kısmına yer verilecektir.

Raḥmeten lil-ʿālemīndir Ḥażret-i ḳudsī-demi
Cān bulur tesnīm-i lüṭfundan içen bī-çāre ṣu

Lez̠z̠eten li'ş-şāribīn sırrı olur ṣūret-nümā
Neşʾe-i feyżinden erse sāġar-ı ser-şāra ṣu

Oldu İbrāhīm'e ẓāhir cilve-i **berd ü selām**
Dest-i imdādıñ dökünce kūre-i eşrāra ṣu (z. 7-8)

Ḥażretiñde müncelī Ḥaḳḳ'ıñ ṣıf ā t-ı raḥmeti
Yerde gökde **raḥmeten li'l-ʿālemīn** ʿünvān saña (z. 35)

Muṣṭaf ā vü Müctebā kim nām-ı pāk ü aḳdesi
Ṣafḥa-i **ümmü'l-ḳitāb**-ı raḥmete ünvān olur (z. 13)

Naʿt-ḫ̮˘andır Rasūl-i Ẕīşān'a
Her lisān bunda ez-dem-i **ḳālū** (z. 18)

30 Yasin, 14.

31 Fetih, 1.

32 Bakara, 177.

33 Bakara, 2.

34 Saffat, 46; Muhammed, 15.

35 Enbiyâ, 107.

36 Tûr, 30.

37 Enbiyâ, 104.

38 Mâide, 110.

39 Enbiyâ, 21.

40 A'raf, 172.

41 Zümer, 10.

42 Şûrâ, 23.

43 Âl-i İmran, 7.

44 Müʾmin, 32.

Nuṣreti vaʿd eylemişdir bizlere ẕāt-ı Ḫudā
Sūre-i **innā fetāḥnā** pek büyük şāhid buña
Biz de bu vaʿde bināen açdıḳ aʿdāya ġazā
Ḥamdü-lillāh vaʿd-i Ḥaḳ oldu hem-ān-dem rū-nümā
Düşmeni ḳahr eyledik, ṣāḥib-ḳırān derler bize

Müddet-i cüzʾiyyede çoḳ belde tesḫir eyledik
Düşmen-i bed-ḫ˘āhı yer yer ḳahr ü tedmīr eyledik
Her hücūm etdikce ismu'llāhı teẕkīr eyledik
Cāhidū fermānını ḥaḳḳıyla tefsīr eyledik
Aldığı fermān ile ʿāmil olan derler bize[45] (z. 494-495)

Öyle ʿulvīdir meāl-i çeşm-i efsūn-kārı kim
Başlasam tefsīrine **ümmü'l-kitāb**-ı ʿaşḳ olur (z. 169)

Çıḳar **dārü's-selām**a dönme rāh-ı istiḳāmetden
Bu yolda iḥtirāz etme ṣaḳın seng-i melāmetden (z. 304)

Müjde ey dil sırr-ı **cāe'l-ḥaḳ** tecellī eyledi
Bāṭıl olsun ṭurmasın dār'ul-bevāre rū-be-rāh (z. 74)

Çoḳdan dürülüp bükülmüşüm ben
Gūyā ki **sicīll-i münṭavī**yim (z. 278)

Bir **siḥr-i mübīn**dir ki eder dilleri tesḫīr
Her ṣatr-ı güzīnindeki efsūn-ı meʿānī[46] (z. 419)

Şevḳ-i cülūsu dil-i ehl-i dile
Verdi dem ü keyf-i **şarāb-ı ṭahūr[47]** (z. 72)

Aşağıda verilen örneklerden anlaşılacağı üzere, Suûdü'l-Mevlevî, kimi beyitlerinde ayet metinlerini, Mevlevî kişiliği ile mezcederek yeniden yorumlamıştır.

Bişnev ez-ney iltifatı sālik-i āgāhına
Nāṭıḳ-ı maʿnā-yı tām-ı **ʿalleme'l-esmā** mıdır (z. 51)

---

45 1897 Yunan Harbindeki galibiyet üzerine yazılmıştır.

46 Tâhirü'l-Mevlevî için yazılmıştır.

47 Sultan Vahdettin için yazılmıştır.

Ḥavl-i pākiñde o ṣāf ü ḫoş-nümā ṣādurvān
Selsebīl-i dil-rübā-yı **cennetü'l-meʾvā** mıdır (z. 50)

Zâdegân'da tesbit edebildiğimiz Hadis iktibasları ise şunlardır. Hz. Âişe'den rivayet edilen "Onun ahlakı Kur'an ahlakı idi"[48] hadisini aşağıdaki beyitler anlam olarak havidirler:

Āyet āyet onda ḥüsn-i Aḥmedīyi seyr eder
Her kimiñ kim muḳtedāsı **Ḥażret-i Ḳurʾān** olur

Ezber etdim ben ki Furḳān-ı Kerīm-i vaṣfıñı
Bir ġazelle başlasam tefsīrine şāyān olur

Ḥabbeẕā teʾlīf-i Rabbānī ki her bir ḥarfine
Āsumān ḥayrān zemīn ḥayrān zamān ḥayrān olur

"Allah Âdem'i kendi sûretinde yarattı."[49] hadis-i şerifini ise şâir, Peygamberimiz (s.a.v) için şöyle kullanmıştır:

Naṣb-ı ʿayn eyle kitāb-ı ḥüsn-i Faḫr-i ʿĀleme
Gördüğüñ maʿnā **meāl-i ṣūret-i Raḥmān olur** (z. 13-14)

Ṣūretiñde maʿnī-i Raḥmān'ı ʿaynen farḳ eder
Vaḳf-ı enẓār eyledikce dīde-i imʿān saña (z. 35)

"Dünyâ müʾminin zindânı, kafirin cennetidir."[50] hadis-i şerifinden sadece zindan anlamına gelen "Sicn" kelimesi şu beyitte kullanılmıştır:

Sicnidir ehl-i kemālin bu cihān-ı fānī
Acırım ben olana bunda giriftār-ı ḥuẓūẓ (z. 212)

"Kendini bilen Rabbini bilir."[51] Tasavvufta önemli bir yer tutan ve "kendini bilme"nin sırrını anlatan bu hadis-i şerife, **"men ʿaraf"** ifadesiyle şu beyitte yer verilmiştir:

---

48 Ahmed b. Hanbel, *El-müsned (I-VI)*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981, VI/91,163, 216

49 Muhammed b.İsmâil, *Sahîhu'l- Buhari*, "İsti'zân", 1 (No. 6227), Dâru İbn-i Kesir, Beyrut, 2002, s. 1554

50 Zerkeşî, *Et-Tezkiretü fi'l-ehâdîsi'l-Müştehera*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1986, s. 123.

51 El-Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ (I-II)*, Beyrut, 1351, II/234.

İnsān iseñ ol ᶜārif-i esrār-ı **men ᶜaraf**
Vahdetdir āşikāre bu faṣlü'l-ḫiṭābda (z. 330)

"Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım"[52] hadisi ile "Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik" ayeti aşağıdaki beyitte biraraya gelmişlerdir.

Olanlar nüktedān-ı cilve-i **levlāk ü erselnāke**
Bilirler ḳadriñi Mevlā-nişānsın yā Rasūla'llāh (z. 34)

"İnsanların en hayırlısı insanlara faydalı olandır."[53] hadisine aşağıdaki beyitle işaret edilmiştir:

Keremde maẓhar-ı tām meāl-i **ḫayru'n-nās**
Nice ẕevāt ki memdūḥ-ı mihr-bānım olur (z. 78)

1.6.2. Peygamberler

Suûdü'l-Mevlevî, *Dîvân*'ında Peygamberlere birçok şiirinde yer vermiştir. Hz. Nuh Tûfan ve uzun ömrüyle, Hz. Musa Kelîm vasfıyla, Hz. İsâ diriltici nefesiyle, Hz. Süleyman hatemiyle anılmıştır. Ankara ve İstanbul'daki hapis günlerini de kimi beyitlerinde "Hz. Yusuf" ve "Zindan" motifleriyle işlemiştir. Peygamberler dışında edebiyatımızda sık sık kullanılan, Lokmân, Hızır, Zü'l-karneyn gibi mübarek şahsiyetler; İblis, Sâmirî, Firavun gibi peygamber düşmanları da şiirlerinde yer alan sembol şahşiyetlerdir:

Laᶜli cānānıñ miṡāl-i rūḥdur
Cilvesi insāna ᶜömr-i Nūḥ'dur (z. 181)

Nā-gehān bir ḍarbecik ṣaḥrā eder deryāları
Süfle firᶜavnīler ᶜāciz mi ṣanır Mūsā'ları (z. 352)

Ẓāhir olduḳda tecellī eder esbāb-ı ẓuhūr
Sen Süleymān ol esef çekme ki ḫātem bulunur (z. 155)

Eyledi inṭāḳ ḫāmūş-ı taḥayyür ḫāmemi
Mürdeyi ᶜĪsā gibi iḥyāya ḳādir gözleriñ (z. 235)

Bir ṭarafdan nefḫ-ı rūḥ eyler leb-i ᶜĪsā-demiñ
Bir ṭarafdan ḳaṣd-ı cān etmek şiᶜār olmuş saña (z. 100)

---

52 El-Aclûnî, *a.g.e.*, II/164; Şevkânî, *El-fevâidü'l-Mecmûa*, Beyrut, 1987, s. 326.

53 Zerkeşî, *a.g.e*, s. 198-199.

Derd-i ʿaşḳı öyle pinhān et ḥarīm-i sīnede
Olmasın Loḳmān bile nabż-āşinā-yı ʿilletiñ (z. 243)

Ḥıżr’a muḥtāc mıdır ʿālem-i f ā nīde **Suʿūd**
Var iken āb-ı ḥayāt-ı lebiñe nisbet-i rūḥ (z. 122)

1.6.3. Mevlevî Motifler

Suûdü’l-Mevlevî kendisini bir *Mesnevî* şakirdi, bir Mevlevî dervîşi olarak görmektedir. Mevlevî kişiliğini ele alırken verdiğimiz örneklerden de anlaşılacağı üzere Mevlevîliğini eserlerine de yansıtmıştır. Mevlevî şâirlerin şiirlerini örnek alarak birçok manzume vücûda getirmiştir. Manzumeleri arasında Şeyh Galib’in şiirlerine yazdığı terbi’[54] ve tesdîs[55] vardır. Yine Mevlevî bir şâir olan Neşatî’nin iki gazeline nazire yazmıştır.[56] 19 yüzyılın önemli şâirlerinden olan ve tamamlanmamış *Mesnevî* tercümesine de sahip bulunan Mevlevî şeyhi damadı[57] Yenişehirli Avnî’nin birçok gazelini ta’kîb etmiştir.[58] Suûdü’l-Mevlevî’nin şiirleri üzerinde çağdaşı bulunan dostlarından Şeyh Abdülbâki Dede Efendi ve Tâhirü’l-Mevlevî’nin de etkileri olmuştur. Suûdü’l-Mevlevî’nin, manzum eserlerini bir araya getirdiği ilk kitabına “Berg-i Sebz” adını vermiş olması da anlamlıdır. Yeşil yaprak, hediye, armağan anlamlarına gelen bu terim, Mevlevî dervişlerinin dedeye ve dergâha sundukları hediyeye denmektedir. *Zâdegân*’ın “Nu’ût-ı Mevleviyye” bölümünde özellikle “Semâ vü Devrân” kasidesinde bu Mevlevî üslup daha fazla hissedilir. Burada *Zâdegân*’da geçen Mevlevî motiflerine örnekleriyle yer verilecektir.

Semâ (Devr / Devrân) - Çarh - Aynu’l-Cem

Mûsıkî heyeti eşliğinde belli bir düzen dahilinde icrâ edilen Mevlevî ayinine semâ; bu âyîne katılan dervişlere semâ-zen, âyînin icra edildiği yere semâhâne denir.[59] Çarh (Çark), gök ve dönen şey anlamına gelir. Mevlevîler sağ ayağa çark, sol ayağa direk derler. Semâ-zen’in kalbi etrafında bir tur dönmesine de çark denir.[60] Vahdet neşʾesiyle ihvânın bir arada semâ’ ve safâ şemsiyesi altında toplanıp birleşmesine de

---

54 Suûdü’l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 562.

55 Suûdü’l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 528

56 Suûdü’l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 182, 238.

57 Nihad Sami Banarlı, *Türk Edebiyatı Tarihi (I-II),* II/975, 976.

58 Suûdü’l-Mevlevî, *Zâdegân,* s. 58, 93, 95, 140. “Şahıs Dizini” bölümünden diğer gazellerin sayfa numaralarına ulaşılabilir.

59 Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2001, s. 308.

60 Süleyman Uludağ, *a.g.e.*, s. 93; Hüseyin Top, *Mevlevî Usûl ve Âdâbı*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2001. s. 270.

aynu'l-cem denilir.[61] Mevlevîliğe göre, en küçük âlemden en büyük âleme kadar her şey var olma sebebleri olan dönme ve hareket ile bu âyîni icrâ ederler. Dünyâ dönmede, yıldızlar dönmede, atomlar, elektronlar dönmede, semâ' etmekdedirler.[62]

Sū-be-sū ecrām bī-ārāmdır ṭurmaz döner
Mevlevīlik ʿāleminde neşve-i **devrān** bulur (z. 55)

Mihr ü mehde var sükūn ü ḥālet-i vecd ü **semāʿ**
Farḳ eder ḥāli ḳılan diḳḳat ser-ā-ser rūz u şeb (z. 53)

Çeşm-i ʿibretle **semāʿ**-ı kāinātı seyr eden
Sırr-ı Pīr-i Aʿẓamı her ẕerrede pinḥān bulur (z. 54)

Kehkeşān gūyā ki **ʿaynü'l-cemʿ** teşkīl eylemiş
Her berīn ehl-i temāşā neşveden raḳṣān bulur (z. 55)

Mevlevī-i **çarḫ**ı gör devr etmeğe meydān bulur
Feyż-i Rūḥu'l-Ḳuds Mevlānā ile imkān bulur (z. 55)

Ḥavl-i pāk-i dergehinde **devr** eden ehl-i **semāʿ**
Kendine her kūşede bir melce-i ġufrān bulur (z. 56)

Per-güşā vü lā-mekān-peymā **semāʿ** erbābına
Rüʾyet-i dīdār için her ḳūşe bir meclā olur (z. 174)

Bütün semāʿ ü niyāzım Cenāb-ı Pīrimedir
Suʿūd gerdiş-i çarḫ-ı devāna uymamışım (z. 271)

Naġme-i Ḥaḳ dost'u gūş eyleyen ehl-i **semāʿ**
Yükselir her **devr**ede eflāk ile hem-pā olur (z. 173)

Nây (Ney) – Neyzen

Nây (Ney), kamıştan yapılan ve kaplumbağa kemiğinden yapılmış baş-pâresi olan, yedi delikli bir mûsikî aletidir. Mevlevîlik'te ney, kutsal bir saz olup mürşîd-i kâmilin sembolüdür. Hz. Mevlânâ, *Mesnevî*'sine "Dinle neyi..." diyerek başlar; "Beni dinle, sözlerimi dinle..." demek ister. Ney üfleyene neyzen denir.[63] Suûdü'l-Mevlevî, bazı

---

[61] Hüseyin Top, *a.g.e.*, s. 270.

[62] *A.y.*, s. 78.

[63] *A.y.*, s. 277.

beyitlerinde "ney" motifini, "hame" ve "kilk" kelimeleriyle beraber kullanarak kaleminin ney ile hem-aheng olduğunu ifade etmiştir.

Bang-ı naʿt-ı Seyyidü'l-Ebrārı **ney** tekrār eder
Bī-ḥurūf u lafẓ her bir naġme bir maʿnā olur (z. 174)

Her ṣadāsı böyle vecd-engīz olur muṭlaḳ Suʿūd
Naġme-i **nāy-ı ḥaḳīḳat** ḫāme-i ʿirf ā ndadır (z. 181)

Ḫoş-nevāsın ey **ney-i kilk**-i Suʿūdü'l-Mevlevī
Bezm-i ünsā-ünsde bir dāne gördüm ben seni (z. 361)
Geh mey gibi revnaḳ-dih-i bezm-i **cem**-i şevḳiz
Geh **ney** gibi nālende-i teʾs̱īr-i hevāyız (z. 182)

Lākin ey kilk-i **ney**-āheng seni
Hem-dem-i bülbül-i şeydā bilirim (z. 381)

Bir İlāhī naġmedir ṣanma ṣarīr-i ḫāmedir
Nāy-zen rūḥāniyān ṭabʿım neşāid-ḫ˘ān olur (z. 12)

Suʿūd özge naṣībim āhdır bezm-i muḥabbetde
Bi-ḥamdi'llāh vücūd-ı zār-ı rāzı **nāy**a beñzetdim (z. 265)

Ey kilk-i Suʿūd olmadasın **ney**le hem-āvāz
Teʾs̱īr-dihi sīne-i şūrīde-dilānsın (z. 308)

Merd-i derdim ey Suʿūd āvāz-ı **nāy-ı ʿaşḳ**dır
Nāleler kim oldu peydā ḫāme-i çālākdan (z. 303)

Bulma tehī naġme-i **nāy**-ı dili
Böyle ṣadā yār sevenden gelir (z. 161)

Diñlerim sīnemiñ ef ġ ānını ḫāmūş ḫāmūş
Geçdim ey ehl-i ṭarab **nāy vü nevā**dan geçdim (z. 377)

Âyîn - Âyînhân – Gül-bang

Semâ' edilirken okunmak üzere bestelenen, genellikle güftesi Hz. Pîr'e âit olan büyük formdaki ilâhî türü bestelere âyin, bunu okuyanlara da âyîn-hân denir.64

[64] *A.y.*, s. 270.

Mevlevîlerin semâ merâsimi için de âyîn kullanılır.65 Gül-bang ise, gül sesine, bülbül şakımasına denir. Merâsimlerde yapılan tertiplenmiş sesli dualara gül-bang denir.66

Pey-rev-i **āyīn**-i Mevlānā'dır eşyā mā-ḥaṣal
Eyleyen tedḳīḳ ḫilḳatde uṣūl erkān bulur (z. 377)

Gül-şen-i her-dem bahār-ı maʿrifetdir ravżası
ʿĀndelībi onda ʿāşıḳ-ı naʿt ü **āyīn-ḫˇān** bulur (z. 377)

Hū denir vaḳtā ki āyīniñ ḫitāmında Suʿūd
ʿArş-ı Raḥmān maʿkes-i **gül-bāng**-ı Mevlānā olur (z. 377)

Sikke - Tennûre

Damga ve âlâmet mânâsına gelen sikke, Mevlevî külâhına alem olmuştur.[67] Sarıklı külahlara destârlı külah, sarıksız olanlara dal sikke denir.[68] Mezar taşlarının baş kısımlarının da sikke şeklinde yapılması Mevlevî geleneğindendir.[69] Tennûre ise, Mevlevî dervîşlerinin giydikleri kolsuz, yakasız, yırtmaçlı, beli kırmalı, uzun ve geniş elbisedir. Hizmet tennûresini mutfakta görevli canlar giyer. Semâ tennûresi âyîn-i şerîf esnâsında giyilir.[70]

Ḥażret-i Mollā-yı Rūm'uñ dergeh-i feyżiñde biz
Sikke-pūş u ḫırḳa-ber-dūşuz, İlāhī çākeriz (z. 377)

ʿÖmrümde nice rāh-ı maḫūfa ṣapdım
Mebnā-yı dili gāh yıḳıp geh yapdım
Encām olaraḳ nāil-i aḳṣā-yı murād
Ben dergeh-i Mollā'da **külāh**ı ḳapdım[71] (z. 377)

Sikkesi altında oldum maẓhar-ı emn ü emān
Dest-i iʿzāzımda menşūr-ı cihān-fermāsı var[72] (z. 64)

---

65 Süleyman Uludağ, *a.g.e.*, s. 56.

66 Süleyman Uludağ, *a.g.e.*, s. 149; Hüseyin Top, *a.g.e.*, s. 273.

67 Hüseyin Top, *a.g.e.*, s. 281.

68 Süleyman Uludağ, *a.g.e.*, s. 315.

69 Server Dayıoğlu, *Galata Mevlevîhanesi*, Yeni Avrasya Yayınları, Ankara, Nisan 2003. s. 147-150.

70 Süleyman Uludağ, *a.g.e.*, s. 347

71 1910 yılında Konya seyahati dönüşü yazılmıştır.

72 Abdülbaki Dede için yazılmıştır.

Sikke-pūş olmuş hilāl-i nev kemāl-i mihrden
Çehresi günden güne min-baᶜd nūr u ān bulur (z. 55)

Bir teᶜālī-gāhdır dārü's-semāᶜ-ı Mevlevī
Sālike **tennūre**si şeh-bāl-ı istiᶜlā olur (z. 173)

Destûr

Destûr, izin anlamına kullanılır. Bir Mevlevî hücresine ziyarete gidildiğinde, kapısında yumuşak bir sesle "Destūr" denir, içeriden "Hû" sesi gelirse kapı açılıp içeri girilir. Eğer ses gelmezse, iki kere daha "Destûr" denir, cevap verilmezse dönülüp gidilir.[73] Suûdü'l-Mevlevî, *Dîvân*'ına "Destûr Yâ Hazret-i Mevlânâ" diyerek başlamıştır. Ayrıca bu Mevlevî terimini Mevlânâ için yazmış olduğu iki na'tın başında da kullanmıştır. Bu na'tların matla' beyitleri şöyledir:

Destūr
Ümmīd ü penāhımsın yā Ḥażret-i Mevlānā
Meh-kevkebe şāhımsın yā Ḥażret-i Mevlānā (z. 61)

Destūr Yā Ḥaẓret-i Mevlānā
Aḳla ṣığmaz kemāl-i Mevlānā
Maᶜni-i ḥaḳ meāl-i Mevlānā (z. 63)

Ser-tarîkat

Ser-tarîkat, tarikat başı anlamına gelir. Çelebi Efendinin yardımcısı ve Konyâ Mevlevîhânesi'nin şeyhi yerindeki kıdemli dedenin ünvânı, "Ser-tarîkat" idi. Çelebi Efendi'nin Konya'dan bir yere gitmesi durumunda, mukabele-i şerif dışında, her işe o bakardı.[74]

Mihr şeyḫ ü **ser-ṭarīḳat** māh dervīşān nücūm
Mevlevī erkānını icrā ederler rūz u şeb (z. 53)

Ser-ṭarīḳ-i dergeh-i ḳuddūs-i Mevlānā Celāl
Kim cemālinde naẓarlar ṣūret-i Raḥmān bulur (z. 56)

---

73 Hüseyin Top, *a.g.e.*, s. 272.

74 Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi Yayınları, 19. Baskı, Ankara, 2002, s. 944; Hüseyin Top, *a.g.e.*, s. 54; Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Anka Yayınları, Ankara, 2. Baskı, Eylül 2004, s. 561.

1.6.4. Tarihî ve Mitolojik Şahsiyetler

Dîvân şiiri, tarih sahnesinde herhangi bir yönüyle ünlü olmuş kişiler ile esâtir denilen hayal-gerçek karışımı olaylarla da süslenmiştir. Birçok şâir telmih yoluyla bu kahramanlardan bahsetmiştir. Dîvân şiirinin mitolojisi doğrudan doğruya Şehnâme'den, büyük masallardan ve Arap kültüründen alınmıştır. İran ve Arap kültürü olduğu kadar, Hind, Çin, Ortadoğu'nun başka milletleri, Yunan ve Anadolu'da yaşamış diğer milletlerin mitolojilerinin de Dîvân şiirinin iç yapısında izleri vardır.[75] Suûdü'l-Mevlevî de bu efsanevî şahsiyetlere birçok şiirinde yer vermiştir. *Dîvân*'da geçen Acem menşeli kahramanlar, "Afirāsyāb", "Dārā", "Erdşīr" ve "Behmen" dir. Suûdü'l-Mevlevî şâirâne bir tefâhurla bu kahramanları şu beyitlerinde zikreder:

Geçse dārātı çoḳ mu Dārā'yı
Reşk-i Afirāsyāb'dır fikrim

Behmen ü Erdşīr'i bend etse
Yeri var zer ṭınābdır fikrim (z. 87)

Dîvân'da geçen hükemâ ve filozoflar ise Sokrat, Eflâtun, Aristo ve Calinus'dur. Akıl ve zekânın sembolü olan Eflâtun, Sokrat'ın talebesidir. Aristo edebiyatımızda ilim, akıl, isabetli görüşe sahip olma, mantık ve hizmet sembolü olarak karşımıza çıkar. Calinus da Yunan'lı bir hekimdir. Her derde devâ bulmaya çalışan Calinus hekîm sembolü olmuştur.[76] İslam kültüründeki "Lokman Hekim"in mukabili olduğunu söyleyebiliriz. Suûdü'l-Mevlevî'nin beslendiği önemli kaynaklardan biri olan *Mesnevî*'nin ilk sayfalarında da Eflatun ve Calinus birlikte anılır.[77] Bu şahsiyetler *Dîvân*'da şöyle geçmektedir:

Sensin bu ḥikem-ḫāne-i taḥḳīḳde el-ḥaḳ
Reşk-āver-i Soḳrāṭ u Felāṭūn-ı meᶜānī (z. 419)

Felāṭūnlar cidāl-ı mebḥaṡ-i ḥikmetde ḳalsınlar
Arisṭolar nizāᶜ-ı lafẓ-ı māhiyyetde ḳalsınlar (z. 140)

Görse Eflāṭūn daḫi endāmıñı mecnūn olur
Ḥüsnüñü seyr eyleyen mecnūnlar Eflātūn olur (z. 136)

ᶜAḳl-ı Eflāṭūn'a cinnet-baḫş olur māhiyyeti

---

75 İskender Pala, *Dîvân Edebiyatı*, Ötüken Yayınları, İstanbul, Kasım 1999, s. 49, 50; Dursun Ali Tökel, *Dîvân Şiirinde Mitolojik Unsurlar (Şahıslar Mitolojisi)*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000, s. 97.

76 İskender Pala, *Dîvân şiiri sözlüğü*, Eflatun, Aristo ve Calinus maddeleri.

77 Şefik Can, *Mesnevî Tercümesi*, Ötüken yayınları, Ankara, 6. Baskı, 2003, s.15.

Meşreb-i şūḫāne-i ʿuşşāḳ-ı şeydā başḳadır (z. 141)

Ḥikmet-i giryemi ger bilse Felāṭūn aġlar
Muṭṭaliʿ olsa benim ḥālime Mecnūn aġlar (z. 137)

Zihī dāru'l-cünūn-ı ʿucbe bünyād-ı muḥabbet kim
Mecānīn bī-ḥadd Eflāṭūn u Cālīnus nā-peydā (z. 91)

Ünlü aşk kahramanları olan Leylâ ve Mecnūn (Ḳays), Ferḥād ve Şīrīn ise *Dîvân*'da şöyle geçmektedir:

Şimdi Mecnūn'a derim ḥażret-i üstād **Suʿūd**
O ḳadar lāf ü güzāf-ı ʿuḳalādan geçdim (z. 277)

Ünsiyyet-i nā-cins eder insāna ġam īrās̱
Mecnūn ile ülfet eder ʿaḳla elem īrās̱ (z. 109)

Tims̱āl-i cünūn nümā-yı ʿaşḳım
Mecnūn gibi āşinā-yı ʿaşḳım (z. 257)

Hem-şuʿūr etdi beni Ḳays-ı cünūn-perver ile
Dilde ẓāhir olaraḳ neşve-i cūşān-ı ġamıñ (z. 238)

Deşt-i hevāda Ḳays gibi olmuşum zebūn
Leylā-yı zülf-i yār baña reh-ber-i cünūn (z. 316)

Nice Leylā'ları eder Mecnūn
Mevcelense o leyle-i gīsū (z. 20)

Dil-i ḥassāsı Mecnūn eyledi Leylā-yı dīdārıñ
Ne sāḥirsin ki bir hüşyārı sen dīvāne-dār etdiñ (z. 246)

Bī-çāreyim esīr-i ġamım mest-i ḥayretim
Mecnūn da duysa aġlar idi dāstānımı (z. 347)

Bī-muḥābā ḳalʿ-ı küh-sār-ı vücūd etmek gerek
Vuṣlat-ı Şīrīn'iñi ümmīd eden Ferḥād'lar (z. 175)

Örnekleri verilenlerin dışında *Dîvân*'da geçen diğer tarihî semboller ise, "Manṣūr", "Ḫıżır", "Nīl" "İrem", "Ceyḥūn", "Kerbelā", "Ṭāvūs", "Ḳāf", "Beyża-i ʿAnḳā" dır.

1.6.5. Atasözü ve Deyimler

Suûdü'l-Mevlevî şiirlerinde birçok deyim ve atasözünü de kullanımıştır. Kimi söyleyişleri Ziya Paşa'nın Terkîb-i Bend'indeki[78] üslûbunu andırır:

Añlamaz luṭf-ı süḫandan ġayr-ı nāṭıḳlar Suʿūd
ʿİnd-i ḥayvānīde yoḳdur ḳıymeti dürdāneniñ (z. 236)

Hüner vaḳti gelince bī-tevaḳḳuf etmedir is̱bāt
Kolaydır yoḳsa **dem urmaḳ metānetden şecāʿatden** (z. 305)

Sükūndan nefret etse dāhiyān zannetme vāhīdir
Gelir ḥāl-i ʿufūnet āb-ı ṣāfīye sükūnetden (z. 305)

Ṭıfl-ı ṣāmit şīrden maḥrūm olurmuş ey Suʿūd
Eyleyip meyl-i tebākī işte her-bār isteriz (z. 187)

Yeter ey müddeʿī-i naḥnaḥa-zen lāf ü güzāf
Çenberinden felegiñ biz de mürūr eylemişiz (z. 188)

Herkes bu kār-gāhda etdiklerin bulur
Ṭurmaz döner **Suʿūd** bu devrān zamān zamān (z. 307)

Nāfı çatlar gülmeden erbāb-ı ʿaḳl u ḥiḳmetiñ
Bir alay lāf ü güzāfa ḥüsn-i niyyet nāmına (z. 333)

Söylenilmez sırr-ı ʿaşḳ-ı ʿālem-ārā başḳadır
Ḳālıb-ı taʿbīre ṣığmaz āh o maʿnā başḳadır (z. 141)

Ne yārdan ne de serden geçer mes̱el ise de
Ne serdedir ʿuḳalā-yı zamān ne yārdadır (z. 147)

Ḳīl ü ḳāl-i ʿuḳalā **ninni gelir gūşumuza**
Biz ki mecnūnlara taʿlīm-i şuʿūr eylemişiz (z. 187)

Mecnūn gibi ḍarbu'l-mes̱el-i şūr-ı ġarāmız
Sevdā gibi **gözden göze dilden dile geldik** (z. 239)

Bütün seḥerleri **ḳan aġlıyor** ḳıyās ederim
Gözümden āteş-i ḥasretle dem revān olalı (z. 350)

---

78 Nihad Sami Banarlı, *a.g.e.*, II/873, 875.

Hecriñ faḳaṭ ey yār **ḳopardıḳca ḳıyāmet**
Dem-beste olur ṣadr nihān-ı nālelerimden (z. 310)

Etmişim ẕāti bu yolda ezelī vaḳf-ı vücūd
Reh-i ʿaşḳıñda **görünmez** güzelim **cān gözüme** (z. 326)

Kem naẓardan esirgesin Yaradan
ʿAyn-ı nūr-ı nigāhdır çeşmiñ (z. 240)

Bī-cā mı bu nālişler **cevri ciğere işler**
Hep bildiğini işler ammā ki o dürdāne (z. 333)

Nāfile **yoḳ düşmüşe imdād-res**
Düşme ḫayāle göñül ümmīdi kes (z. 198)

Ḥaḳḳ'a bāṭıl ġalebe eyleyemez
Bir yere gelse cihānlar boşdur
Lāfa pāpūş bıraḳmaz ʿāḳil
Bıraḳan yā deli yā serḫoşdur (z. 410)

1.7. Dîvân'da İşlenen Konular

1.7.1. Peygamber Sevgisi

Suûdü'l-Mevlevî, *Dîvân*'ın kasâid bölümünde Hz. Muhammed'e (s.a.v) olan sevgi ve bağlılığı na'tlarıyla işlemiştir. Peygamber Efendimize (s.a.v) gazel ve kaside formatlarında 15 tane na't yazmıştır. İlk na'tını Fuzûli'nin "Su Kasidesi"ni takliden yazmıştır. Bu bölümlerden seçtiğimiz örnekler bu sevgiyi daha iyi göstermektedir:

Cān bilip bīmār-ı cürmüm mā-i ġufrān isterim
Sünnetiñdendir verilmek cān bilip bīmāra ṣu

İntisābım var bi-ḥamdi'llāh ulu dergāhıña
Çāk çāk olsam ḥarāretden demem aġyāra ṣu

Etmese īcāb olurdu münʿadim āb-ı ḥayāt
Ravża-ı arş-iḥtivā-yı Seyyidü'l-ebrāra ṣu

ʿAyn-ı aʿyān menbaʿu'l-ʿirfān Muḥammed Muṣṭafā
Kim o menbaʿdan gelir aʿyāna ṣu enhāra ṣu (z. 7-8)

Diğer na'tlarda da şu güzel beyitler geçmektedir:

O gece gündüzüdür cümle-i maḫlūḳātıñ
Ondan aḫẕ etdi żiyā şem-i şeb-ārā-yı seḥer (z.10)

Sensin ey faḫr-i cihān maṭlab ü maḳṣūd-ı **Suʿūd**
Ne tevellā-yı felekdir ne tecellā-yı seḥer (z.11)

*

Şübhesiz idrāk eder maʿnā-i insāniyyeti
Ol göñül kim vāye-dār-ı niʿmet-i īmān olur

Aḥmed-i mürsel Nebiyy-i enbiyā Yār-ı Ḫudā
Kim vücūd-ı ʿālemīne ẕāt-ı pāki cān olur

Ol hümāyūn-pāye kim Ḳıṭmīr-i bāb-ı dergehi
Ḫıṭṭa-i dāreyne istiḳlāl ile sulṭān olur

Menbaʿ-ı raḥmet ki īmā etse bir kerre eğer
ʿĀlem-i dūzaḫ cināna ḥāiz-i rüchān olur

Müstenīr-i mihriñ olmasa eğer ḥayf u dirīg
Şüphesiz dünyā vü mā-fīhā baña zindān olur

Dil-şikeste ḫaste-i nālān-ı hecriñdir **Suʿūd**
Yalıñız iksīr-i enfāsıñ oña dermān olur (z.12-14)

*

Der-i lüṭfuñdan özge āsitāna intisābım yoḳ
Bi-ḥamdi'llāh baña kāfī bu devlet yā Rasūla'llāh (z. 30)

Cihāna müstaḳıllen ḥükm-fermā olmaġa bi'llāh
Müreccāḥ bāb-ı lüṭfuñda esāret yā Rasūla'llāh (z. 31)

Esīrimdir buyur kāfī **Suʿūd**'a rūz-ı maḥşerde
Ne ḥācet istemem bir başḳa niʿmet yā Rasūla'llāh (z. 31)

Naṣīb aldı beşer sāyeñde ẕevḳ-i ādemiyyetden
Veliyy-i niʿmet-i ʿirfānı sensin yā Rasūla'llāh (z. 35)

Senden öğrendi beşer aḥkām-ı insāniyyeti
Dāimā medyūn-ı şükrāndır olan insān saña (z. 36)

Kelāmında onu bi'ẕ-ẕāt tavṣīf eylemişken Ḥaḳ

Ne mümkün mebḥas̱-i medḥinde daʿvā-yı sühan-dānī (z. 22)

Bütün ümmīd-i ḳalbim sendedir ey ḳıbletü'l-ḥācāt
Bıraḳma deşt-i ḫüsrānda bu ʿāṣī-i perīşānı (z. 23)

Medār-ı şems-i ḍuḥā ʿālemīne bedr-i dücā
ʿUyūna ʿayn-ı żiyā Ḥażret-i Muḥammed'dir (z. 33)

Suʿūd-ı ser-be-sücūdum ḥużūr-ı nāmında
Emīr ü şāh baña Ḥażret-i Muḥammed'dir (z. 33)

Maḥż-ı kerem ü raḥmet-i Raḥmān'sın efendim
Bī-çāreleriñ derdine dermānsın efendim
Ümmetleriñe ḥüccet-i ġufrānsın efendim
Dillerde nihān gevher-i īmānsın efendim
Hādī-i cihān server-i ẕī-şānsın efendim
Sen bādī-i ābādī-i devrānsın efendim (z. 38)

Şerʿ-i vālāsı bir ḥiṣār-ı metīn
Oña Ḳurʾān'ı āhenin bārū

Bir siyeh-rū isem de ġam çekmem
Ki lehu'l-ḥamd melceim o ḳapu

Şefḳatiñden ümīdimi kesmem
Cünd-i yeʾs etse de hücūm u ġulū (z. 19-20)

ʿĀleme düstūr-ı insāniyyet iʿlān eyleyen
Ādemi ẕevḳ-āşinā-yı ʿaşḳ u īmān eyleyen
ʿAḳlı ser-gerdān eden efkārı ḥayrān eyleyen
Ey kitāb-ı lā-mekān-ārā meāliñdir seniñ (z. 40)

1.7.2. Sahabe ve Ehl-i Beyt Sevgisi

Suûdü'l-Mevlevî, *Dîvân*'ın ilk manzûmelerinden olan "Mezhebnâme"de sahabe sevgisini, özellikle dört halife ve ehl-i beyt sevgisini ve onlara bağlılığı işler. Bu sevgi ve bağlılık Hz. Ali'de sembolleşir:

Ayrılma is̱r-i pāk-i ʿAlī'den ṣaḳın **Suʿūd**
Eyle s̱ebāt ṣāḥib-i reʾy-i rezīn iseñ (z. 234)

Evlād-ı ʿAlī çākeriyiz ṭālib-i ḥaḳḳız

Yār-ı suʿadā ḫaṣm-ı eşirrāyız efendi (z. 358)

Suʿūd bāb-ı ʿAlī'niñ kemīne çākeriyim
Bu nisbetim eder elbet pür-iftiḫār beni (z. 352)

Yā ʿAlī der giderim cennet-i aʿlāya ḳadar
Emevīler ile bir laḥẓa ber-ā-ber değilim

Ṣıdḳıma Ḥażret-i Ṣıddīḳ ola şāhid yā Rabb
Pey-rev-i zümre-i aʿdā-yı Peyember değilim (z. 262)

Bi-ṣıdḳ-ı ẕāt-ı Ṣıddīḳ ü bi-ʿadl-i Ḥażret-i Fārūḳ
Bi-ʿilm-i şīr-i Yezdān u bi-ḥilm-i pāk-i ʿOs̱mānī (z. 29)

Çehār-erkān-ı dīn, yār-ı Peyember
Ebū Bekr u ʿÖmer, ʿOs̱mān ü Ḥayder (z. 445)

Maġbūṭ-ı ʿālem olsa revā istiḳāmetim
Bir müstaḳīm bende-i yār-ı Peyemberim
Minnet Ḫudā'ya cevher-i maḥżım ki ey **Suʿūd**!
Ben ḫāk-i pāy-i Ḥażret-i Ṣıddīḳ-i ekberim (z. 405)

Muḥibb-i āl-i Rasūlüm, Muḥibb-i āl-i Rasūl
Bu bābda ṭanımam īn ü ān ü būd u nebūd
O dūd-mān-ı celīle muḥabbetim muṭlaḳ
Olur mu baḥs̱-i muḥabbetde hīç şurūṭ u ḳuyūd (z. 415)

1.7.3. Edebiyat ve Şiir

Suûdü'l-Mevlevî edebiyatı, şiiri, şiir anlayışını, şiirini nasıl vücûda getirdiğini, kalemle olan dostluğunu, dönemindeki şâirâne riyâkarlıkları da manzumelerine konu edinmişdir. Kimi şiirlerinde şâirâne bir üslupla şiirinin üstünlüğüyle övünürken, kimi şiirlerinde de tevazusunu fazlasıyla sergilemiştir:

Çoḳdan beridir ayrılalı is̱r-i selefden
Ġayb etdi ġazel ẕevḳini Türküñ şuʿarāsı (z. 368)

Ḳarġalar bülbül kesildi ṣaḥne-i gül-zārda
Şimdi onlar ḫutbe-ḫ˘ āndır minber-i eşcārda
Şāhid-i bāzāra döndü çehre-i şiʿr ü edeb
Bikr-i fikriñ nāmı ḳaldı ṣafḥa-i eşʿārda (z. 384)

Dīvāne **Suʿūd**'um edebiyāt
İsmindeki Leylā'ya ṭutuldum (z. 290)

Derdimi şimdi añladım ki **Suʿūd**
ʿİllet-i ḳīl ü ḳāle uġramışım (z. 291)
Beyt-i süḫanımda münzevīyim
Müstaġraḳ-ı ẕevḳ-i maʿnevīyim
Bir şiʿr-i basīṭ isem de ḥālen
Maġmūn-ı raḳīḳi muḥtevīyim (z. 278)

Ḳalem ḳalem şu tükenmez leyāl-i hicrānda
Benim enīs-i dilim, maḥremim, şefī ḳimsin
Sen olmasan kime rāz-ı derūnu añladırım
Yegāne derd-keşim, hem-demim, refī ḳimsin (z. 395)

Yoḳsa da bir dār-ı maʿmūrum şu mihmān-ḫānede
Ġam değil biñlerce beytim var metīn ü dil-nişīn
Ḫāne vīrān olsa da beyt-i dilim maʿmūredir
Reşk eder ʿumrān-ı fikr ü ṭabʿıma ʿarş-ı berīn (z. 411)

Görülür ki büyücek bir ḳanepe ṣolda ṭurur
Bir kaġıt bir ḳalem elde biri orda oṭurur
Düşünür dest-be-ser.. gāh yazar gāh bozar
Gāh sākin oṭurur baʿżı da şiddetle ḳızar
O sükūnet o düşünmek o tuḫaf ḥiddetler
Bir yere ṭoplanaraḳ şiʿr teşekkül eyler (z. 499)

*

Ehl-i süḫanıñ **Suʿūd** zīrā
Maʿdūdum muʿteberlerinden (z. 312)

Suʿūd o Ġālib-i ʿaṣrıñ kemīne muḫliṣiyim
Ser-āmed-i şuʿarāyım bu iʿtibār ile ben (z. 313)

Gül-şen-i evṣāfıñın kemter ḳaṣīde-ḫ˘ānıyım
Güfte-i şiʿrimde sāmiʿ naġme-i ʿirf ā n bulur (z. 57)

Ṭūr-ı süḫanda şimdi Kelīm'im ḳalem-i Suʿūd
Firʿavniyāna dem-be-dem ejder-nümūn olur (z. 168)

Reşk eder ās̱ārıma elbet **Suʿūd**

Olsa edībān-ı zamān muṭṭaliᶜ (z. 214)

Rūḥ-baḫş fikret-i erbāb-ı ᶜirf ā ndır **Suᶜūd**
Ṣāᶜirāne nükteler kim ḫāme-i seḥḥāra ḫāṣ (z. 206)

*

Bir ḫaylī metīn beytim var gerçi **Suᶜūd** ammā
Maᶜmūre midir ṭabᶜım vīrāne midir bilmem (z. 267)
Ḫoş değildir bilirim ās̱ārım
Diñlenilmez o ḳadar güftārım (z. 507)
Yoḳdur bilirim es̱erlerimde
Tenşīṭ-ı ḳulūba ḳabiliyyet
Taḳdīmine cürʾetimden ancaḳ
Maḳṣūd teeyyüd-i muḥabbet (z. 400)

Bilirim ḳārii yoḳ gerçi **Suᶜūd**
Yine tanẓīm-i ġazelden geçemem (z. 295)

1.7.4. Aşk - Sevgili - Şiir

Suûdü'l-Mevlevî, *Dîvân*'ının yarısına yakınını teşkil eden gazellerinin çoğunda aşk konusunu işlemiştir. Aşk gazellerinin çoğunda da Dîvân Edebiyâtı'nın aşk temalarından olan yârin cevrinden, hasretten, hicrandan, vuslattan, cânânın güzelliğinden bahseder. Suûdü'l-Mevlevî'nin asıl ilham kaynağı sevgilinin güzelliğidir. Birçok dizesinde o, şiir ve sevgiliyi beraber işlemiştir, sevgiliyi şiir ve edebiyat ıstılahlarıyla anlatmıştır. Ona göre, sevgili bütün güzelliğiyle gerçek şiirdir. Şi'r-i müzeyyen, şi'r-i lâhûtî, şi'r-i ter, şi'r-i müstesnâ'dır. Hem ilham kaynağı, hem de ilhamın kendisidir sevgili. Suûdü'l-Mevlevî, aşkı, şiiri ve sevgiliyi Yenişehirli Avnî'yi taklîden yazdığı şu şiirinde mezcetmiştir:

Gerçi naẓm u nes̱r ile az dāstān söylenmedi
Ḳadd-i mevzūnuñ gibi şiᶜr-i revān söylenmedi

ᶜĀlem-i inşād-ı ḫilḳatde zamānlardan beri
Öyle bir berceste naẓm-ı dil-sitān söylenmedi

Söz açıldı ḥālet-i çeşm-i kebūduñdan faḳaṭ
Ondaki reng-i beḳā-yı cāvidān söylenmedi

Muṣḥaf-ı ruḫsārıñı tefsīr ile uġraşdılar
Şīve-i ḫaṭṭ-ı bedāᶜat-iḳtirān söylenmedi!

Ehli demler urdu deryādan, semādan, arżdan
Hīç ḳalb isminde baḥr-i bī-kerān söylenmedi

Ḥāl-i dilden ey **Suʿūd** olsun mu maḥbūbān ḫabīr
Ḫāki-i süflīye sırr-ı āsumān söylenmedi (z. 370)

Aşkı, şiiri ve sevgiliyi beraber işleyen *Dîvân*'dan seçtiğimiz diğer örnekler ise şunlardır:

Şiʿrim ilhām-ı semāvīdir bu yüzden şüphe yoḳ
Çünki ey meh-pāre çeşmiñ āsumānımdır benim (z. 293)

Ey kitāb-ı ḥüsn ü ān şiʿr-i baña meşḳ eylediñ
Defter-i eşʿārımı bir maʿkes-i ʿaşḳ eylediñ (z. 442)

Meleklerden mi öğrendiñ bu ṭarz-ı ḫāṣı cānānım
Ki raḳṣān-ı ṣaf ā etmekdedir ervāḥı güftārıñ
Baña şāʿir diyorsun sevdiğim lākin ḥaḳīḳatde
Mücessem şiʿr sensin her kelāmıñ rūḥu eşʿārıñ (z. 397)

Şiʿrim saña olmasın mı dāir
Ḥüsnüñdür eden **Suʿūd**'u şāʿir
Ey ṣunʿ-ı bedīʿ-i Rabb-i Ḳādir!
Yoḳdur olamaz naẓīr-i ḥüsnüñ (z. 526)

Ḳaşlarıñdır ḥüsn-i maṭlaʿ şiʿrime
Ṭabʿım ey mihr-i emel memdūḥdur (z. 181)

Evvelā gizlenip sutūrumda
Beni sen ʿaşḳıña kitāb etdiñ (z. 239)

Ser-ā-pā heyʾetiñle şiʿr-i tersin
Meāliñ zār-ı ḳalbe tercümāndır (z. 180)

Gece gündüz ḫayal-i canāna
Ṣanki bir cāme-ḫʿābdır fikrim (z. 87)

Bir kāküle bendiz ki hevā-yı şikeninden
Elfāẓ perākende vü maʿnā müteḥayyir (z. 164)

O insicām o tenāsüb o ḳadd-i mevzūnla
Ṭabīʿatım seni bir beyt-i şāʿirāne ṣanır (z. 153)

Mıṣraᶜ-ı āzāde-i muᶜciz-beyāndır ḳāmetiñ
Sevgilim dillerde ᶜulvī dāstāndır ḳāmetiñ

Çeşm-i naḳḳād-ı felek emṡālini görmüş değil
Bir bülend-üslūb şiᶜr-i dil-sitāndır ḳāmetiñ

İnsicāmı şīvesi maṭbūᶜ ṭarzı dil-nişīn
Muḫteşem manẓūme-i pāk u revāndır ḳāmetiñ (z. 244)

Maᶜnā-yı çeşmi ṣūret-i eşᶜāra ān verir
Elbet o çeşme şāᶜir-i bī-çāre cān verir

Biñ derd bī-devāya devāken baḳışları
Ḥikmet nedir ki dillere derd-i nihān verir

Bir nev-bahār-ı ḥüsndür amma o gül-nihāl
Sevdāsı rūy-ı ᶜāşıḳa reng-i ḫazān verir

Bir naẓra-i ġażūbu ḫarāb eyler ādemi
Bir ḫandesiyle zindegi-i cāvīdān verir

ᶜUşşāḳının ḥayāt ü memātı elindedir
İsterse öldürür yine isterse cān verir (z. 155)

1.7.5. Şikâyet

Suûdü'l-Mevlevî'nin şiirlerinde dönemin karamsar ve şikâyetçi üslübuna da sık sık rastlarız. O, felekten, devirden, hayattan, gençliğin geçişinden, yaşlanmaktan, riyakârlıktan, dalkavukluktan, kendi milletimize, kendi dinimize yabancılaşma temayâlünden, toplumsal ahlâkın çöküşünden, erkeklerin kadınsı tavırlarından, ekâbirlikten, asrîlikten, zâmânenin gayr-i insânîliğinden şikâyet eder. İstikameti, namusu, dürüstlüklüğü, aklı, idrâki hiciv konusu yapıp; cunûna, cehle, kahbeliğe, ikbal düşkünlüğüne övgüler yağdırır. Eserlerinde bu şikâyetlerin çok örnekleri olduğunu yine kendisi ifade eder:

Tām otuz üç sāl ben etdim şikāyet ḥālden
Mebḥaṡ-i şekvāya āṡārımda çoḳ emṡāl var (z. 166)

*

ᶜÖmr-i bī-fāideye ṣarf olunan himmete yuf
Şaḫs-ı bī-ḳıymete ḳarşı edilen ḥürmete yuf

Cehl ü ġaflet ile teʾsīs olunan devlete ḥayf

Ẓulm ü ʿudvān ile teʾmīn ḳılınan şevkete yuf

Ṣoñu ḫüsrān ü meẕellet olan efʿāle dirīġ
İbtidāsında vaḳāḥat olan ünsiyyete yuf

İçi başḳa ṭışı başḳa eriniñ ʿavretiniñ
ʿAṣrımızda yetişen her ere her ʿavrete yuf

Erẕel-i ʿömr denen ḥāl-i elīme nefret
Hele temdīdi için eylediğiñ ġayrete yuf

Ḳaḥbelik masḫaralık ḥikmet-i ʿaṣrıyye imiş
Bu derin felsefeye böyle geniş ḥikmete yuf
Pek yazıḳ geçdi Suʿūd eks̱er-i eyyām-ı ḥayāt
Bugünü bulmaḳ için çekdiğimiz zaḥmete yuf (z. 219)

*

Ṭaleb-kārı yoḳdur meziyyet bulunmaz
Reẕīlet çoḳ ammā fażīlet bulunmaz

Ne isterseñ az çoḳ bulunmaḳda lākin
Bizim memleketde ʿadālet bulunmaz

Taḥarrīye ḳalḳışma bī-tāb olursun
Bu devr-i dilārāda rāḥat bulunmaz

Düşünseñ żarardır bütün kār u bārıñ
Bu bāzārda istiḳāmet bulunmaz

Geçen demleri etme aṣlā ṭaḫattur
Ki māżīye imkān-ı ricʿat bulunmaz

Suʿūd olma dil-beste elvān-ı ʿaṣra
Bu yüzlerde reng-i ḥaḳīḳat bulunmaz (z. 190)

*

Nasībe-dār-ı cünūn olmamaḳ felāket imiş
Ben añladım delilik en büyük saʿādet imiş

Ẕeḳā vü ḥiss hele mübrem belā imiş beşere
Edeb ḳuṣūr kemāl ü hüner ḳabāḥāt imiş

Zamānede urulur dem gehī ʿadāletden

Merāḳ eder ṭururum görmedim ne ḥālet imiş

Yazıḳ ki etmemişiz ilticā zamānında
Meğer penāh-ı bihīn sāye-i cehālet imiş

Suʿūd farḳ ederek ḥāli ḥayrete düşdüñ
Yegāne düşmenimiz çünki ādemiyyet imiş (z. 202)

İğrenmişiz ol rütbe kim milletimizden
İmkānını bulsaḳ abe çingāne olurduk
İḳbāl **Suʿūd** olsa idi ḳısmetimizde
Nāmūs denen devlete bī-gāne olurduk (z. 229)

Būy-ı kes̱ret duyulur gül-şen-i vaḥdetde bile
Ṣāf bir manẓara yoḳ sāḥa-i ḥayretde bile

O ḳadar etdi tebeddül ki secāyā-yı beşer
Ḳaḥbelik ḥāleti var ehl-i kühūletde bile

Faḥş-ı ʿuryān o ḳadar yüzdeki diḳḳat edene
Görünür şāibeler çehre-i ʿiṣmetde bile

Ne taḥavvül ne tebeddül ne televvündür bu
Başḳalıḳ ḥiss olunur neşʾe-i ḫilḳatde bile (z. 242)

Ādemiyyetden uṣandım müştekī-i ḫilḳatim
Cān ü dilden tevbe-kār-ı cürm-i insāniyyetim

ʿÖmrümü etdim ṭarīḳ-ı istiḳāmetde hebā
Maẓhar-ı ʿafv olmasa çoḳ mu zamānen töhmetim

Cins-i āḫārdan gelirdim geşt-zār-ı ʿāleme
Gittiğim yerden eğer mümkün olaydı ʿavdetim (z. 286)

O ḳadar milletiñ idrāki teʿālī etdi
Ki der-i könne-i deyri yeni miḥrāb ṣanır

Ḳalmamış bir ḳafada cevher-i idrāk **Suʿūd**
ʿUḳalā şimdi edebsizliği ādāb ṣanır (z. 151)

Kāşkī olmasa idrāk ile ünsiyyetimiz
Ẕevḳini biz de sürerdik bu kühen bünyādıñ (z. 233)

Ehl-i ʿirf ā n āh ġurbet der-vaṭan ḥālindedir
Ey **Suʿūd** artıḳ vaṭanda cāy-ı rāḥat ḳalmadı (z. 365)

İstiḳāmet denilen derde giriftār olana
Āh ü feryād ile imrār-ı zamān gāye imiş (z. 203)

Tā esāsından onu taḫrīb ü imḥā etdiler
Bir nişāne ḳalmadı ʿirf ā n-ı millet nāmına (z. 232)

Bu kadar şikayetten sonra nihâyet Suûdü'l-Mevlevî de yine aynı iğneleyici üslüpla teslim bayrağını kaldırmıştır:

Ben de ʿaṣrī ādem oldum insilāḫ etdim **Suʿūd**
Her neye māliksem idrāk ü meziyyet nāmına (z. 333)

1.7.6. Sosyal Konular (Hürriyet, Asrîlik, Yabancılaşma vs.)

Suûdü'l-Mevlevî eserlerinde döneminin sosyal konularına çok az yer vermiştir. Bir önceki bölümde de örnekleri görüldüğü gibi döneminin sosyal konuları ancak şikâyet tarzında manzûmeler ve beyitlerle sınırlıdır. Kimi Müslümanların, hacı-hocaların sahtekarlığından, hürriyet ve terakkî rüzgarıyla gelen süfliyattan, kadın-erkek ilişkilerindeki serbestlikten, bıyıksız ya da kırpık bıyıklı erkeklerden, Hıristiyanlaşma/Batılılaşma temayülünden duyduğu rahatsızlığı şiirlerinde şöyle dile getirmiştir:

Müslüman mālını fırṣatda çalıp çırparsın
Eylemezsin o zamān ġayret-i dīniyyeyi yād
Ez-ḳażā mālıña bir kimse faḳaṭ verse żarar
Müslümanlıḳda bu yoḳdur diye ḥāżır feryād (z. 416)

Şeyḫler keşşāf-ı ʿavret ḫˇāceler üstād-ı bāh
Başḳalıḳ var başḳalıḳ ebrārda aḫyārda (z. 385)

O es̱nāda bir ḫˇāce etdi ẓuhūr
Görünce onu rūḥa geldi fütūr
ʿAcāyib, biçimsiz, tuḥaf ḫˇācedir
Ki merde caket, zenne ferrācedir
Yutar dāimā f ā iż-i bī-ḥisāb
Ne ḫavf-ı İlāhī, ne ḫavf-ı ʿaẕāb (z. 503,504)

Sū-i ẓannımsa günāhı bañadır
Çoḳ Müslümānları tersā bilirim (z. 381)

Ḫaṭṭ-ı cedīde döndü ḥayātım zamānede
İşkeste-beste nāme-i tersāya beñzerim

Ḳāfirler etmesin baña beyhūde kec naẓar
Āġūş açınca ben de çelīpāya beñzerim (z. 288)

Eyledi efkār aḥrārāna yer yer inkişāf
Kimseler artıḳ değil ḳayd-ı ḥicāb ü ʿārda

Mihr-i ḥürriyyetle süfliyāta geldi inkişāf
Belli efʿāl-i ḳıyām ecnās-ı mūr u mārda
Herkesin güya ki ḥürriyet elinde ḳalḳanı
Şimdi müstaʿmel odur es̱nā-yı gīrūdārda
Cennet-ābād-ı teraḳḳīdir cihān seyr et **Suʿūd**
Ḥūr u ġılmān leb-be-leb esvāḳda bāzārda (z. 284-285)

İnḳılāb-ı devre baḳdım dūr-bīn-i çeşm ile
Oldu her bir ṣūret-i maymūn medār-ı ḥayretim

Beñzeyip māhī-fürūşān-ı Yeḥūd u Ermene
Ser-be-ser aʿcūbe olmuşdur muʿaẓẓam milletim

El-vedāʿ ey neşve-i nāmūs-ı millī el-vedaʿ
Ben ki ʿaṣrīyim seniñle munḳaṭıʿdır nisbetim (z. 286-287)

Bıyıḳ altından etsem ḫande çoḳ mu ḥāl-i efvāha
Ricāliñ şimdi tüysüzlükde şaḫṣı, ʿavreti birdir (z. 427)

Ḳırpıḳ bıyıḳ insanlar ile ḫavf-ı telāḳī
Etmektedir ancaḳ beni bīzār-ı cehennem (z. 287)

1.7.7. Şahıslarla İlgili Manzumeler

Hacimli bir divana sahip olan Suûdü'l-Mevlevî'nin şahıslarla ilgili manzumeleri de bir hayli fazladır. Peygamber Efendimiz'e (s.a.v) ve Mevlânâ'ya kaside ve gazel nazım şekilleri ile yazmış olduğu na'tlar dışında zamanının önemli şahsiyetlerine ve dostlarına da kasideler yazmıştır. Abdülbâki Dede, Sultân II. Abdülhamid Hân, Sultan Vahideddîn Han, Arif Hikmet Paşa, Ser-kâtip İsmâil Müştak, Halil Nihad Boztepe, Trabzon Mebusu İbrahim Alaaddin Bey, Münîr İsmetî Beyler için kasideleri; dost ve arkadaşları için yazmış olduğu 70 kadar tarih kıtası; Reîsü'l-Hattâtîn Muhsinzâde Abdullâh Bey Efendi, Hüseyin Vassâf Bey Efendi, eniştesi Türşîcizâde Ali Ataullah Mollâ Bey ve ilk eşi Râbiâ Adviyye Hanım haklarında yazmış olduğu mersiyeler vardır. Mekteb-i

Hamîdî'den hocası olan Hilmi Bey Efendi'nin bir eseri için takrîz ve hocalarından Muhammed Bektaş Efendi'nin bir kitap hediyesi üzerine kıt'a; Harâbî-mahlas Muhammed Ali Efendi merhuma manzum bir mektup; Ali Salâhaddîn Bey Efendinin bir gazeline cevab, kayınpederi Adlî Efendi hakkında bir kıt'a ve değişik dostlarına verdiği fotoğraflar için kıt'alar yazmıştır.

2. METİN TRANSKRİPSİYONU İÇİN TEKNİK ESASLAR

Dîvân'ın metni kurulurken 15 Şubat 1935 tarihinde müellif tarafından tebyizi tamamlanan "Zâdegân" esas alınmıştır.

Müellifin tertibi olduğu gibi korunmuştur, bütün manzumeler asıl yerlerinde bırakılmıştır.

Dîvân'ın manzum bölümlerinde yaygın olarak kullanılan transkripsiyon alfabesi tercih edilmiştir. Kelime içindeki harekeli hemzeler ve kelime sonlarındaki hemzeler gösterilmemiştir. Fāiḳ, şuūn, semā vs.

Dîvân'ın metin transkiripsiyonunda, bazı istisnalar dışında bugünkü söyleyiş esas alınmıştır. Özellikle eklerin yazımında günümüz Türkçe'sindeki sesler tercih edilmiştir. Bakub/bakıp, neye/niye, nîçün/ niçin, söylesün/söylesin vs.

Dilimize yerleşmiş olan Farşça kelimeler, asıllarına göre değil yaygın kullanılışları ile yazılmıştır. Āsuman, pādişāh, āşinā vs.

Dîvân'ın transkripsiyonlu metninde şahsımıza ait dipnotlar, orijinal dipnotlarla karışmaması için "[N.İ.]" harfleriyle gösterilmiştir.

Yazma'nın orijinal sayfa numaraları "/571/" şeklinde, sayfanın en sağında gösterilmiştir.

Sayfa ve manzumelerin numaralandırılmasında müellif tarafından hata yapılan yerler ve mükerrer numaralandırmalar vardır. Suûdü'l-Mevlevî, *Dîvân*'ını yazmak için kullandığı derftere daha sonra ekleme yapmak için boş sayfalar da bırakmıştır. Bu yüzden "/571/" şeklinde gösterilen numaralandırma ardışık olarak devam etmemektedir. Biz hatt-ı müellife müdahalede bulunmadık, mükerrer numaralandırmalar dipnotlarda belirtilmiştir.

Müellif tarafından manzume numaralandırması yapılmayan yerler transkripsiyonlu metinde tarafımızca numaralandırılmıştır.

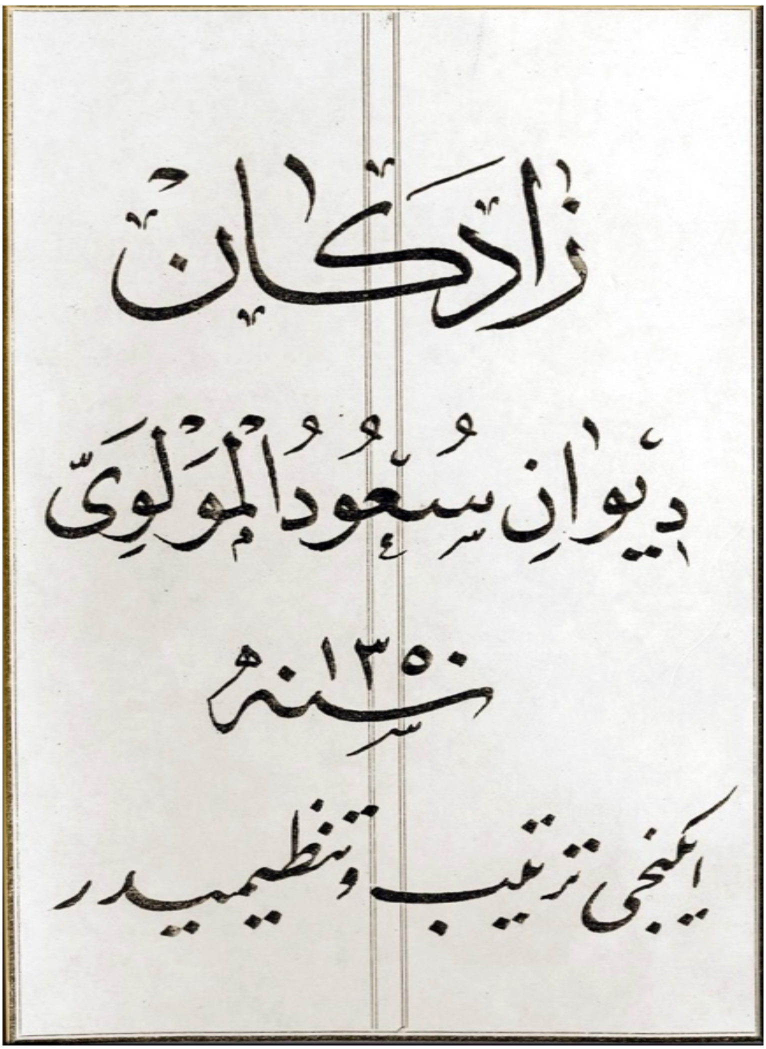
"321" şeklinde üç rakamlı tarihlerin başına "1" getirilerek "1321" şeklinde yazılmıştır.

Metinde bulunan ayet ve hadis iktibas ya da telmihleri koyu, düz metinle gösterilmiştir. Orijinal metinde tırnak içinde verilen alıntılar ise, koyu ve italik olarak vurgulanmıştır.

Metinde bulunan sınırlı sayıdaki Arapça ve Farsça manzumeler müellifin orijinal hattıyla verilmiştir.

3. ZÂDEGÂN (DÎVÂN-I SUÛDÜ'L-MEVLEVÎ)

Dîvân-ı Suûdü'l-Mevlevî
H. 1350
İkinci tertîb ve tanzîmidir



Destûr Yâ Hazret-i Mevlânâ

3.1. MUḲADDEME

Şu mecmūʿa ictimāʿ etmiş iki ḥayāt-ı s̱āniyedir ki bir ḳısmı pedere, bir ḳısmı da ferzende ʿāiddir.[79] Pederiniñ āṣārı ḥaḳḳında oğlundan muṭālaʿa beklemek zāiddir. Bināen ʿaleyh bu mebḥas̱de şaḳḳ-ı şefeye bence imkān ġayr-ı müsāiddir.

Pederim Es-Seyyid Muḥammed Rıżā Ṣafvet[80] Bey ki mefḫar-i ʿulemā-yı Rūm Ebu's-Suʿūd Efendi merḥūmuñ ḥaf ī di ve ḫalḳan ve ḫulḳan vāris̱-i ʿirf ā n ve kemālātı idi. 14 Şāʿbānuʿl-Muʿaẓẓāmda İstanbul'da dünyāya gelmiş, 1329 Rebīʿü'l-Evveliniñ yirmi altıncı Pazartesi günü ʿālem-i rāz ü ḥaḳīḳate şehper-küşā-yı irtiḥāl olmuşdur.

Vef ā tı, mezāya-şināsān-ı eḥibbāsından olup öteden beri müstef ī ż-i ʿirf ā n ve feżāili olduġumuz üstād-ı edīb ve ʿāf ī fimiz Tāhirü'l-Mevlevī Bey Efendi ṭarafından ber-vech-i āti tervīḫ edilmişdir.

Bī-beḳādır demiş bu dünyāya
Baḫş-ı hestī eden berāyāya

Ebediyyet naʿīmini teʾḫīr
Eylemiş bir cihān-ı uḫrāya

Gelecekler bu ʿāleme gidecek
O fenā nā-peẕīr olan cāya

Köprüdür bu güẕer-geh-i f ā nī
Üzerinde revende her pāye

Her nefesde bütün ẕevi'l-ervāḥ
Yaḳlaşır bir adımla ʿuḳbāya

ʿİrciʿī cāẕib-i ḫalāiḳdir
Ṭutulanlar o ceẕb-i akvāya

Cān atarlar haḳīḳat ʿālemine
Göz yumup da ciḫān-ı ḫülyāya

---

79 Suûdü'l-Mevlevî'nin babası Rızâ Safvet Bey'in eserlerinin yer aldığı "Âsâr-ı Peder" bölümü çalışmamızın haricinde tutulmuştur. [N.İ.]

80 "Ṣavfet" peder-i merḥūmuñ dīvān-ı humāyūn dāiresinde uṣūl-i ḳadīme vechile aldığı maḫlaṣdır. Merḥūm oradan neşʾet etmiş ve ḥīn-i irtiḥālinde ḳuyūd oṭası mümeyyizi bulunmuşdu. Rāḳimü'l-ḥurūf da o dāirede on sekiz sene kitābetde bulundum.

İşte etdi sefer Rıżā Bey de
O güzīde makām-ı meʾvāya

O münevver naẓar ki mālik idi
Nükte-i **Küllü men aleyhā**'ya
Uyanıḳdı ʿuyūn-ı ḥaḳ-bīni
Beñzedirdi ḥayātı rüʾyāya

Cedd-i pāki Ebu's-suʿūd gibi
Müntesibdi ʿulūm-ı ġarrāya

İttibāʿ-ı **taḫallaḳū** ederek
Maẓhar olmuşdu ḫulḳ-ı aʿlāya

Elli altı yaşında ḳıldı vedāʿ
Şu serāb-ı ḫayālet-efzāya

Ede nāil ʿ ināyet-i Raḥmān
Ẕātını neşve-i **feterżā'** ya

Yād-ı ān-ı vef ā tı olmaḳ için
Beyt-i ātī çekildi imlāya

Rūḥ-ı Savfet edip de meyl-i ʿalā
Vāṣıl oldu rıżā-yı Mevlā'ya (1339)

İrtiḥāl-i pedere, ṭaraf-ı ḥaḳīrānemden yazılan tārīḫ de bu mecmūʿanıñ ās̱ār-ı kemterānemi iḥtivā eden ḳısmında mündericdir.

Pederim ṭabʿan şāʿir olmaḳla beraber ʿilmen ve aḫlāḳen de mefḫar-i ekābir idi. Şiʿir ile iştiġāli pek az ve hemān avān-ı şebābına münḫaṣır olduġundan zamān-ı kemālinde es̱er-i manẓūm vücūda getirmemiş, bināen-ʿaleyh ās̱ār-ı manẓūmesi pek maḥdūd bulunmuşdur. ʿAdeden maḥdūd, faḳaṭ göñlümce ḳıymetleri nā-maʿdūd olan bu es̱erleri merḥūm ḥayātında bu ʿācize tevdīʿ ve ihdā etmiş idi. Bugüne ḳadar hepsini ḥırz-ı cān edindim. İnşā'allāhü Teʿālā bundan böyle de żiyāʿına maḥal ve meydān ḳalmamış ve kendi ās̱ār-ı perīşānımıñ ehemmiyetsizliğini, onlarıñ ser-levḥa-i teberrük olması dolayısıyla mümkün mertebe izāle edebilmek için Dīvān-ı bī-miḳdārımıñ ṣaḥāif-i muḳaddemesini enf ā s-ı pederle tezyīn eyledim.

Yirmibeş otuz sene evvel şiʿr ve edebiyāt merāḳına dūçār olduġum ṣıralarda pederim merḥūmuñ ez-cümle şöyle bir teşvīḳ-i übüvvet-kārānesine maẓḥar olmuşdum:

Bāreka'llāh nūr-ı ʿayn-i iftiḫārım Ṣafvetī[81]
Artıyor günden güne şiʿr u beyānıñ cevdeti

Feyż-i feyyāż-ı ezel reh-ber ola dāim saña
Aḳl u iẕʿānıñ bula ol feyż ile her ḳuvveti

İnbisāṭ-efzā-yı dildir incilā-baḫş-ı ʿuyūn
Nes̱r u eşʿār u ẕekā-i ṭabʿınıñ ṣāfiyyeti
Bir mükemmel şāʿir-i şīrīn-zebān ol şöyle kim
Şiʿrin ās̱ār-ı selef-āsā ḳazansın şöhreti

Yalıñız eşʿāra ḥaṣr etme ṣaḳın evḳātıñı
Eyle taḥṣīl-i kemālāta dem-ā-dem raġbeti

İs̱r-i ecdādı bıraḳma yād etdir nāmıñı
Böyledir insān olan ādemleriñ māhiyyeti

Ḥażret-i Ḥaḳ ʿömrüñ efzūn eylesin oġlum seniñ
Vālidiñ Ṣafvet saña eyler hemīşe daʿveti

Bu dil-nüvāzāne teşvīḳāt baña cidden medār-ı saʿy u ġayret olmuşdu. İşte her bildiğim şeyde olduğu gibi şiʿrde daḫi ilk üstād ve vācibü't-tebcīlim peder-i maġfūr-ı mebrūrumdur. Cenāb-ı Ḥaḳḳ revān-ı ʿilliyyīn-i cevālānını maẓḥar-ı iltifāt-ı bī-pāyān buyursun āmīn.

Ne çāre ki zamānen lāzım olan maʿlūmātı iktisāb ile ber-ā-ber muḫayyileye direng-āver olacaḳ aḥvālden fikri dāimā ḫālī bulundurmaḳ aḳdem-i levāzım-ı şāʿiriyyet iken bu saʿādete bir türlü nāil olamadığımdan ās̱ār-ı faḳīrānem iltifāt ve iʿtibāra şāyān değildir.

Pederimiñ vālidesiniñ pederi olan ricāl-i ʿilmiyeden olan ʿĪsā-zāde Saʿdeddīn Efendi merḥūm da şāʿirdi. Küçük bir mecmuʿa ḥālinde nezdimde maḥfūẓ bulunan ās̱ārı meyānında:

Gerçi bütün ʿālem saña meftūndur efendim
Mihriñ dil-i şūrīdede efzūndur efendim

81 Bu maḫlaṣ baña pederim merḥūmuñ yādigār-ı taʿlīmidir. Kendisinden bi'l-ikmāl s̱ülüs̱ ve nesḫden icāzet aldığım ṣırada uṣūl-i eslāfa tevfīḳan iʿṭā eylemiş idi. 12 Cümāde'l-Āḫire 1312 (11 Aralık 1894)

Dil silsile-i zülf-i perīşānıñ ucundan
Zencīre çekilmiş gibi mecnūndur efendim

*

Ḳızarmış gül gül olmuş tāb-ı mülden reng-i ruḫsārı
Lebi ġonca ruḫu gül dense ol şūḫa muvāfıḳdır

Parçaları gibi ḫoş-āyende sözler vardır. Bunu vesīle-i ḥürmet olmaḳ üzere ḳayd ediyorum. Yoḳsa eb u ceddimden baḥs̱ edişim, ne neseble tefāḫur maḳṣadından münbaʿis̱dir ne de kendime şāʿir-i māder-zād süsü vermek içindir. Belki şiʿr ve edebiyāt merāḳınıñ baña eb u ceddimden mevrūs̱ bir ṭabīʿat-ı s̱āniye olduġunu ʿarż etmekten ʿibāretdir.

El-ḥāṣıl güftār-ı perīşānımıñ ḥaḳīḳaten bī-miḳdār ve perīşān olduġunu dāimā kemāl-i ḥicāb ile iʿtirāf etmekden ḥaẓẓ-ı vicdānī duyarım. Ancaḳ sözlerimiñ cidden değerli ẕevāt tarafından nūr-ı naẓara maẓhar olduḳlarını maʿreż-i şükrānda söylerim ki şikeste-beste sözlerimiñ yegāne ḳıymet ü meziyyetleri bu maẓhariyetden ʿibāretdir. Ez-cümle bu ās̱ār-ı kemterāneniñ bir ḳısmında esātiẕe-i muʿāṣırımızıñ pek muḳtedirlerinden şāʿir-i bülend-fıṭrat Müstecābī-zāde ʿİṣmet Bey Efendi merḥūmuñ enẓār-ı teveccüh ve iltifatı mündemicdir. Edebiyāta ilk intisābımdan beri merḥūmuñ efkārından istināre, ās̱ārından istifāża etmişdim. Beynimizde uḫuvvet-i ḥaḳīḳiye derecesinde bir muḫādenet mevcūd olduġundan irşādāt-ı fāżılānesinden pek çoḳ müstefīd oldum.

Memleketimizde ḳadr ü ḳıymet denilen şey umūr-ı mechūleden olduġundan ʿĪṣmet Bey merḥūm da bir cevher-i ʿirfān ü kemālāt olduġu ḥālde mechūlāta ḳarışdı gitdi. Faḳaṭ keşke maʿlūmlarımız o mechūluñ heyūlāsına olsun benzeyebilselerdi!

Müstecābī-zāde ʿİṣmet Bey,

Sermedī bir setre-i iclāl ile semā-yı rāz
Çeşm-i idrākāt-ı insānīden etmiş iḥticāb
İşte ʿaḳl-ı pür-ġurūruñ zübde-i idrāki şu:
Ḫākdan geldiñ nihāyet ḫāka ettiñ inḳilāb

ḳıṭʿasıyla terāne-sāz-ı ye's ü ḥırmān olaraḳ 1335 sāl-i hicrīsine muṣādif 1333 Mayıs'ında Isparta'da irtihāl etmiş ve oraya defn olunmuşdur. Müstaġraḳ-ı raḥmet olsun āmīn.

***

Bālādaki suṭur-ı perīşān, 1336 Muḥarreminde [1917 Ekim-Kasım] itmām ettiğim dīvān-ı mürettebiñ muḳaddemesidir. Bu tarīḫden ṣoñra yazdığım manẓūmāt, büyük

küçük beş defteri ṭoldurduġundan başḳaca bir dīvān teşkīl edebilirdi. Ḥayfā ki 1343 senesi Cümāde'l-Āḫiresinde [1924 Aralık/ 1925 Ocak] başıma gelen ve eḥibbāca maʿlūm olduġu gibi ayrıca bir defter-i maḫṣūṣda ve āḫiran istinsāḫ ve istikmāline muvaffaḳ olduġum şāʿir-i muʿaẓẓam Yenişehirli ʿAvnī Bey merḥūmuñ külliyāt-ı ʿālisiniñ nihāyetine yazdıġım "Tebṣıra" ʿünvānlı maḳalede muḳayyed bulunan ḳażā-yı nāgehānī esnāsında polis idāresinde ve bi'ṭ-tabʿ nā-ehil ellerde o üç büyük defter-i eşʿārım żāyiʿ oldu. Bu dīvānıñ nüsḫası da bir müddet ġāib olmuşdu. Ḥamd olsun ki bi'l-āḫere bulundu. Şu ḥālde āsār-ı āḫirem, elimdeki üç küçük defterimden ʿibāret ḳaldı. Bunları metn-i dīvāna ʿilāve ve dīvānıñ münderecātını da cā-be-cā taṣḥīh ve tenḳīḥ ederek ve bundan böyle söz söylemek muḳadder ise onları da ʿāid oldukları ḳısımlara derc edebilmek üzere her ḥarf-i hecā için birḳaç saḥīfe açıḳ maḥal bıraḳaraḳ bu ṣuretle dīvān-ı kemterānemi yeniden tebyīż ve tertīb eyledim.

Üssü'l-esās-ı maḳṣad bu ḳubbe-i fīruze-fāmda bir ṣadācıḳ bıraḳmaḳ ve lisān-ı raḥmetle yād olunmaḳ için bir vesīle tehyie etmekdir.

Ve min'Allāhi't-tevfīḳ ve Huve niʿme'l-Mevlā ve niʿme'r-Refīḳ

İstanbul, Ḥażret-i Merkez Maḥallesi
20 Ẕi'l-Ḳaʿde-i Şerīfe 1350
Mevlevī Bendesi Ḫaṭṭāṭ **Suʿūd**

Mülġā meclis-i aʿyān aʿżāsı kirāmından Fāiḳ Bey Efendi Ḥażretlerinden şeref telaḳḳī ettiğim nüvāziş-nāme-i ʿālīdir:

Bāreka'llāh ey Suʿūd bin Suʿūd
Feyżiñi efzūn ede Rabb-i vedūd

Oḳudum āsārıñı ser-tā-be-pā
Birbirinden cümlesi rengīñ-edā

Luṭf-ı ṭabʿıñ neşʾe-mend etdi beni
Kem naẓardan ṣaḳlasın Mevlā seni

Yoḳ sözüm taḳrīż ü taḥsīne sezā
Eylerim ancaḳ bu beytimle duʿā

Bāreka'llāh ey Suʿūd bin Suʿūd
Feyżiñi efzūn ede Rabb-i vedūd

Bebek, 11 Kânûn-i Sânî 1330

***

Muḥterem üstād-ı nezīh ü fāżılım Ṭāhirü'l-Mevlevī Bey Efendi'niñ bir yādigār-ı şāʿirāneleri:
Görmek dileyen ʿayān ü bāhir
İlhām-ı celīl-i maʿnevīyi
İmʿān ile eylesin ḳırāat
Dīvān-ı Suʿūd-ı Mevlevī'yi

***

Fużālā-yı eḥibbā-yı kirāmdan edīb-i müfliḳ Enver Bey Efendi'niñ es̱er-i teveccüh ve iltifātları:
Dīvān-ı Suʿūdü'l-Mevlevī ki
Pür-şaʿşaʿa bir bahāra beñzer
Maʿnāsı sürūd-ı ʿandelībe
Elfāẓı da cūy-bāra beñzer

5 Teşrîn-i Sânî 1927

***

ʿUlemā ve üdebānıñ efāżılından Dārü'l-fünūn esbaḳ Fārisī müderrisi İzmirli Muḥammed Żiyāüddīn Mollā Bey Efendi'niñ iltifāt-nāme-i üstādāneleri:

Feyż-i ṭabʿ-ı dil-pesendiñ ey Suʿūd-ı muḥterem
Ḥażret-i Ḥaḳḳ'ıñ büyük bir niʿmet-i iḥsānıdır
Öyle bir Dīvān yazıp etdiñ ki dehre yādigār
Ṭarz-ı iʿcāzı ʿulüvv-i ṭabʿıñıñ bürhānıdır
Żiyāüddīn

Ḥamden li'llāh ḫaṭṭ-ı destimle Suʿūd
Dīvānımı tebyīże muvaffāḳ oldum
Ās̱ārıma reşk eder faḳaṭ idrākim
Zīrā ter ü zinde sözlerim ben ṣoldum

Cumʿa, 11 Ẕi'l-Ḳaʿde-i Şerīfe 1353 Ḫiṭām-ı Tebyīż

***

Muḫliṣ-i ʿaziz-i ʿirfān-penāhımız Eş-Şeyḫ ʿAbdü'l-Bāḳī Efendi Ḥażretleriniñ "Zādegān" ḥaḳḳında taḳrīẓ ve tārīḫ-i iltifāt-āmizleridir:

Bu bir es̱er ki cihānda cihān ḳadar değeri
Bu bir es̱er ki zamānda zamān ḳadar ileri

Bu bir es̱er ki çemen-zār-ı bāġ-ı ʿirf ā ndır
Bu bir es̱er ki değer gül-sitāna verd-i teri

O āteşīn süḫan ü Mevlevī-nijād o Suʿūd
Ki ẕātı ʿaṣrımızın bir edīb-i müfteḫiri

Bu rütbe vaṣfına ḥācet mi var ki ʿālemde
Ẕeḳā-i ṭabʿına kāf ī değil midir es̱eri

Bu pāk deftere cemʿ oldu vālid ü velediñ
Güzel es̱erleri ʿālī süḫanları hüneri

Alıp da destine şöyle düşünmeli insān
Kemāl-i ḳudret-i ferzendi himmet-i pederi

Ḳulūba ṭarz-ı nevʾi baḫş-ı ẕevḳ ü şevḳ eyler
Ġıdā-yı rūḥ-ı edībān denilse yoḳ mu yeri

Ki yoḳ içinde o ḫāyīde köhne mażmūnlar
Ne ser ü ḳāmet ü ne zülf-i ejder ü ne perī

Füzūn ḳıl ʿömrünü yā Rabb bi-ḥaḳḳı Mevlānā
Cihānda görmeye aṣla meşāḳḳat ü kederi

Dīvān-ı Suʿūd-ı Mevlevī kim
ʿAvn-i Ḥaḳḳ ile ḫiṭām buldu
Tārīḫ-i tāmām-ı ***Zādegān'***ın
Ās̱ār-ı nesīm-i ʿaşḳ oldu (1333)

ZĀDEGĀN

DĪVĀN-I SUʿŪDÜ'L-MEVLEVĪ

Bismi'llāhi teyemmünen bi-ẕikri'l-Ḳadīmi ve muṣalliyen ʿalā Rasūlihi'l-kerīmi ve ālihī ve aṣḥabihī ve ehl-i beytihī ecmaʿīn

3.2. TEHLĪL

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ey kemāl-i ḫafāsı ʿayn-ı ẓuhūr /1/
Sensin ʿālemde nāẓır u manẓūr

2 Dil ü çeşm-i cihān saña ḥayrān
Sen niḳāb-ı ḥicāb ile mestūr

3 Sen göñüllerdesin göñüller de
Seni cūyunda bī-sükūn u fütūr

4 Ẓulmet-ābād yeʾs ü mātemdir
Ḥażretiñden olan göñül mehcūr

5 Saña muḥtāc aġniyā fuḳarā
Saña mecẕūb şāiḳ u meftūr

6 Olmayan var mı ẕātıña meclūb
Ḥayf olan mürdegāna senden dūr

7 Ḳıl ifāżā Suʿūd'a nūr-ı ḥayāt
Yā İlāhī bi-ḥaḳḳı sırr-ı ḥużūr

Kuruçeşme, 1 Kānūn-i Evvel 1337

3.3. TEVḤĪD

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün /2/
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Meẕhebim lā ilāhe illa'llāh
Mektebim lā ilāhe illa'llāh

2 Ṭālibim Ḥaḳḳ'ı başḳa şey bilmem
Maṭlabım lā ilāhe illa'llāh

3 Āsumānda mihr ü mehtābım
Kevkebim lā ilāhe illa'llāh

4 Her ne buldumsa neşʾeye dāir
Meksebim lā ilāhe illa'llāh

5 Bu cihānda benim enīs ü dilim
Hem lebim lā ilāhe illa'llāh

6 Bir mücelled kitāb-ı tevḥīdim
Miḳlebim lā ilāhe illa'llāh

7 Uymasam çoḳ mu her mizāca Suʿūd
Meşrebim lā ilāhe illa'llāh

1340

3.4. TEMCĪD

Mefāʿilün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Ṣafā-yı ḳalb ü lebim lā ilāhe illa'llāh
Ġıdā-yı rūz u şebim lā ilāhe illa'llāh

2 Cihān-ı rūḥuma ḥākim meāl-i ʿālīsi
Kitāb-ı münteḫabım lā ilāhe illa'llāh

3 Bu ders-ḫāne-i vaḥdetde eşhedü bi'l-lāh
Muʿallim-i edebim lā ilāhe illa'llāh

4 Mine'l-ezel sebeb-i feyż ü ʿayn-ı īmānım /3/
İle'l-ebed ṭalebim lā ilāhe illa'llāh

5 Bu çārsūda dīğer kār ile ʿalāḳam yoḳ
Yegāne muktesebim lā ilāhe illa'llāh

6 Suʿūd dem-keş-i bülbül-edā-yı tevḥīdim
Ḥadīḳa-i ṭarabım lā ilāhe illa'llāh

Sultanahmed, 2 Ağustos 1343 / 1926

ḲIṬʿA-İ TEHLĪLİYYE

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

Ey tecellīsi ḫıred-sūz ü cemāli pinhān
Sen göñüllerde göñüller de taḥarrīde seni
Āşikāre vü nihān ʿayn-ı ʿayān hep sensin
Ben ḳulum eyleme rüsvā eneiyyetde beni

1338

RUBĀʿĪ

Mefʿūlü Mef ā ʿīlü Mef ā ʿīlün F ā ʿ

İsterse bu dünyāya esāfil ṭolsun
İsterse bütün reng-i meʿālī ṣolsun
Ben neşve-i tevḥīdiñ ile mesʿūdum
Yā Rabbi saña ḥamd ü s̱enālar olsun

Topkapı, Teşrīn-i S̱ānī 1341

ḲIṬʿA-İ TEVḤĪDİYYE

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

Parlayıp āsumān-ı ḳalbimde /4/
Ḳamer-i lā ilāhe illa'llāh
Ola muḥyī-i cism ü cān Suʿūd

Es̱er-i lā ilāhe illa'llāh

2 Temmuz 1332

3.5. MEẔHEB-NĀME

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Ben çāker-i Āl-i Nebevīyim ʿAlevīyim
Sünnī Ḥanefī Muṣṭafavī Murtażavīyim
Ḥāşā ne Ḥurūfī ne de Şīʿī-i ġavīyim
El-minnetü li'llāh Müselmān-ı ḳavīyim

Taʿrīf edemem dildeki ḥubb-ı ezelīyi
Mevlā bilirim ẕāt-ı hümāyūn-ı ʿAlī'yi
Tafżīl ile tebcīl ederim ben o velīyi
El-minnetü li'llāh Müselmān-ı ḳavīyim

Ḳurʾān-ı mübīn şerʿ-i metīn muʿteḳadımdır
Peyġamberimiñ āl-i celīli senedimdir
ʿAşḳ-ı ezelī bāʿis̱-i feyż ebedimdir
El-minnetü li'llāh Müselmān-ı ḳavīyim

Bir yol bilirim ben ki o yoldur reh-i vuṣlat
Peyġambere evlādına ensālına ḥürmet
Bir başḳa ṭarīḳıñ olamam sāliki elbet
El-minnetü li'llāh Müselmān-ı ḳavīyim

Aṣḥāb-ı kirām-ı nebevī tāc-ı serimdir
Yārānı velī-niʿmetimiñ mu'teberimdir
Encālı faḳaṭ merdümek-i çeşm-i terimdir /5/
El-minnetü li'llāh Müselmān-ı ḳavīyim

ʿĀlemde Suʿūd olsa da biñ māniʿa her ān
Ṣarṣılmadı ṣarṣılmayacaḳ dilde bu īmān
Daʿvāma bu mıṣrāʿ ki benimdir ola bürhān
El-minnetü li'llāh Müselmān-ı ḳavīyim

7 Teşrīn-i Evvel 1340

3.6. ḲAṢĀİD [NAʿTLAR]

TAḲLĪD-İ FUŻŪLĪ-İ SÜḪAN-VER
DER-NAʿT-İ ḤAŻRET-İ PEYĠAMBER-İ EKBER
ʿALEYHİ VE ʿALĀ ṢALAVĀTU'LLĀHİ VE SELĀMİHĪ

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Sū-be-sū etme isāle ʿālem-i envāre ṣu /6/
Nūra serpilmez gözüm ancaḳ gerekdir nāra ṣu

2 Oldu peydā sīne-i Sīnā'da seyr et şerḥalar
Dāmen-i küh-sārı etmiş ṣanki pāre pāre ṣu

3 Geçdiği yerlerde cārī dāimā cūş u ḫurūş
Belli seyrinden ki ʿāzimdir viṣāl-i yāra ṣu

4 Mevc-i ġayretle muḥīṭ-ı rūḥ ṭūf ā n-ḫīz olur
Meylini cānāna bedʾinden beri iẓhāra ṣu

5 Gösterir her cūy her vādīde bir ṭarz-ı şitāb
Ṣāf bir ʿāyīnedir çeşm-i ulü'l-ebṣāra ṣu

6 Oldu ṣaḥrā-yı ḫayālim reşk-i Firdevs-i berīn
Bāġ-bān-ı dil verince zehre-i efkāra ṣu

7 Yād-ı zülf-i yār ile dīvāne göñlüm bī-sükūn
İʿvicācı olsa vādīniñ olur āvāre ṣu

8 Olmada mevc-āver-i ḫāṭır hevā-yı kākülü
Olmamaḳ mümkün mü bād esdikce ḫāre ḫāre ṣu

9 Ġamze āteş püskürür müjgān şerāre-pāş olur
Rūḫları serper faḳaṭ her āteşīn āzāre ṣu

10 Menbaʿ-ı raḥm olmasa çeşmi ḳurur naḫl-i emel
Gül açılmaz ebr-i nīsan dökmese gül-zāra ṣu

11 Her nigāhıñ eyliyor teskīn-sūz-ı iştiyāḳ
Verdiñ ey dīde saḳāke'llāh dil-i bīmāra ṣu

12 Rūze-dār-ı ḥasretim tefsīde-leb ḥayrān ü zār /7/
Ḳadr olurdu her şebim verse o māh ifṭāra ṣu

13 Māye-i ʿömr-ebed kān-ı beḳādır lebleri
Ondan içmiş Ḥıżr u ʿĪsā’lar daḫi yek-bāre ṣu

14 Etmese īcāb olurdu münʿadim āb-ı ḥayāt
Ravża-ı arş-iḥtivā-yı Seyyidü’l-ebrāra ṣu

15 Vaṣf olundu **ḳullü şeyʾin** ile ol demde kim
Maẓhar oldu pāy-būs-i Aḥmed-i Muḫtāra ṣu

16 ʿAyn-ı aʿyān menbaʿu’l-ʿirf ā n Muḥammed Muṣṭaf ā
Kim o menbaʿdan gelir aʿyāna ṣu enhāra ṣu

17 Şāhid-i ʿiṣmet-serā kim ġayret-i ʿaşḳ-ı ezel
Ol gül-i raʿnā için verdi hezārān ḫāre ṣu

18 **Raḥmeten lil-ʿālemīn**dir Ḥażret-i ḳudsī-demi
Cān bulur tesnīm-i lüṭfundan içen bī-çāre ṣu

19 Oldu sīr-āb-ı zülāl-i raḥmı dūzaḫlar daḫi
Vaḳt-i miʿrācında kim serpildi ḳalb-i nāra ṣu

20 Nāil olmuşdur ṣaf ā -yı cūşiş-i iḥsānına
Yer yer eylerken taḥarrī-i zemīn ġam-ḫˇāra ṣu

21 **Leẕẕeten li’ş-şāribīn** sırrı olur ṣūret-nümā
Neşʾe-i feyżinden erse sāġar-ı ser-şāra ṣu

22 Ẕātı ḥavż-ı vaḥdete fevvāre-i nevvāredir
Kim verir dil-teşne-gān-ı ʿaşḳa ol fevvāre ṣu

23 Kelle-i aʿdāsına düşdükce seng-i ḥār olur
Muʿcizinden eylese iẓhār seng-i ḫāre ṣu

24 Eyledi vaḳtā ki mihri ʿālemi reşk-i bahār
Geldi vādīlerde bülbüller gibi güftāra ṣu

25 Çaġlayanlardan çıḳan āvāzı gūş et ʿibret al
Cehr eder īmānını gūyā gelir iḳrāra ṣu

26 Ṣanma bī-maʿnā ṣadā-yı selsebīl ü cūy-bār
Naʿtını ezber şitāb etmekdedir tekrāra ṣu

27 Etdi imlā gözyaşım şādurvān-ı medḥini /8/
İşte tecdīd-i vuḍū-i ḳalb için aḫyāra ṣu

28 Yā Ḥabība'llāh yā rūḥa'l-vücūd-ı kāināt
Āb-ı tāb-ı ṭalʿatıñdır teşne-i dīdāra ṣu

29 Bāreka'llāh sensin ol aṣlı'l-uṣūl-ı mümkināt
Ebr-i cūduñdan ulaşdı s̱ābit ü seyyāra ṣu

30 Sensin ol ṣūret-nümā-yı Kibriyā-yı Ẕü'l-Celāl
Seyl-i şerʿiñ ṣaldı kūy-ı āteş-i inkāra ṣu

31 Oldu İbrāhīm'e ẓāhir cilve-i **berd ü selām**
Dest-i imdādıñ dökünce kūre-i eşrāra ṣu

32 Naġme-i Ḥaḳ'dır sesi şellāle-i Ḳurʾān'ıñıñ
Ondaki ṣāfiyyeti ḳādir midir iẓhāra ṣu

33 Eyledim dürdāne-i eşkimle icrā-yı s̱enā
Sāḥa-i medḥiñde döndü lüʾlü-i şeh-vāra ṣu

34 Yā Rasūla'llāh maḥrūru'l-füādım el-meded
Cürʿa-i lüṭfuñla iḥsān et **Suʿūd**-ı zāra ṣu

35 Yaḳdı yandırdı dil-i nā-kāmı kānūn-ı ḳażā
Aḳmadı bir ḳūşeden iṭf ā için bir pāre ṣu

36 Rūḥ germā-germ-i hicrān ten şerār-ālūd-ı ġam
Çeşme-i feyyāżıña düşdüm yetişdir nāra ṣu

37 Cān bilip bīmār-ı cürmüm mā-i ġufrān isterim
Sünnetiñdendir verilmek cān bilip bīmāra ṣu

38 İntisābım var bi-ḥamdi'llāh ulu dergāhıña
Çāk çāk olsam ḥarāretden demem aġyāra ṣu

39 Rūy-ı ber-ʿarş-ı sücūdum geldi hengām-ı ṣalāt
Gözlerimden serpilir miḥrāb-ı vech-i yāra ṣu

40 Ḫ˘āb-gāh-ı pākiñe olsun selām-ı bī-ḥisāb /9/
Tā ki baḫş eyler güşāyiş çehre-i ezhāra şu

Sultanahmed, 25 Ẕi'l-Ḳaᶜde 1345 / Mayıs 1346

ḲAṢĪDE-İ SEḤER
DER ĀSMĀN-I S̱ENĀ-YI ḤAŻRET-İ PEYĠAMBER
ᶜALEYHİ ṢALAVĀTU'LLĀHİ VE ĀLİHİ'L-AṬHER

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

1 ᶜArż-ı rū etdi yine dil-ber-i yektā-yı seḥer
Āh pek cez̠be-fezā ṭalᶜat-ı ḥüsnā-yı seḥer

2 Dest-i ḳudretle açıldı yine dāmān-ı ufuḳ
Mürg-i dil olsa revā zemzeme-pīrā-yı seḥer

3 Ḫaṭ mıdır çehre-i nevvārına āyāt-ı nücūm
Yoḳsa ḫurşīd midir zülf-i semen-sā-yı seḥer

4 Mihri ol mertebe rūşen bu tecellī-gehde
Her ne kim var ise müştāḳ-ı temāşā-yı seḥer

5 Dolaşır ayrılamaz kūy-ı viṣālinden şeb
Diḳḳat etdim o da bir ᶜāşıḳ-ı şeydā-yı seḥer

6 Naẓar et ḥamret-i gül-gūne-i ruḫsār-ı şafaḳ
Es̱er-i sūziş-i dīdār-ı dilārā-yı seḥer

7 Ṣanma rīzān oluyor boş yere bir ebr-i bahār
Olaraḳ dökmede gözyaşları cūyā-yı seḥer

8 Ṣanma gül-şende tehī āh şebān-gāh-ı hezār
Her ḥazīn nālede pinhān nice īmā-yı seḥer

9 Rāz-ı ḳalbi oña keşf etmek için ser-be-hevā
Ġoncalar her gece meşġūl-i temennā-yı seḥer

10 Cūşiş-i nūr-ı tecelliyi temāşā eyle

Aç gözüñ ḫ˘ābdan ey ġāfil-i maʿnā-yı seḥer

11 Ediyor leyle-i işrāḳ Rasūl'ü taʿḳīb /10/
ʿĀşıḳ olmuşdur o rūze şeb-i yeldā-yı seḥer

12 O gece gündüzüdür cümle-i maḫlūḳātıñ
Ondan aḫẕ etdi żiyā şem-i şeb-ārā-yı seḥer

13 Olmadan evvel onuñla müteşerrif bi'llāh
Şām-ı hicrān ile hem-reng idi sīmā-yı seḥer

14 Ġıbṭa-ı Leyle-i İsrā ki o ʿulviyyetde
Ḥażret-i F ā liḳ-ı ṣubḥ etmedi peydā-yı seḥer

15 Nūr-ı maḥżı görerek oldu ʿaraḳ-rīz-i ḥicāb
O zamāndan beridir ṣūret-i ḥamrā-yı seḥer

16 Şebi fikr et ki dem-i mevlid-i Faḫr-i ʿālem
Demeyim mi oña ben eşref ü aʿlā-yı seḥer

17 Bir düşün ẓarfı ki maẓrūfu Rasūl-i Ekrem
ʿAddolunmaz mı o bir āyet-i kübrā-yı seḥer

18 Āsumān-pāye eḥad-māye Ḥabīb-i Raḥmān
Lemeʿāt-ı ruḫı ṣayḳal-dih-i meclā-yı seḥer

19 Ḳurṣ-ı ḫurşīd-i ebed maşrıḳu'l-envār-ı ṣamed
Aḥmed ü emced ü enmūẕec-i maʿnā-yı seḥer

20 Ṣāḥib-i mihr-i nübüvvet ki onuñ ḥürmetine
ʿĀlemīn olmadadır maẓhar-ı ālā-yı seḥer

21 Nūr-ı mevvāc-ı risālet ki fürūġ-ı ẕātı
Bāʿis̱-i ḫilḳat-i mihr ü meh ü iḥyā-yı seḥer

22 Ḳāliʿ-ı ẓulmet-i işrāk ü ʿinād ü ıṣrār
Bedr-i Ḥaḳ merdümek-i aʿyun-i bīnā-yı seḥer

23 Şuʿle-i enfüs ü āf ā ḳ-ı ḥayāt-ı ʿālem
Faḫr-i sad-māh-ı şeb ü mihr-i dil-ārā-yı seḥer

24 Münderic muṣḥaf-ı hüsnüñde meʿānī-i ṣabāḥ

Müncelī maşrıḳ-ı şerʿinde mezāyā-yı seḥer

25 Derd-i hicrānı ile ḫaste mecānīn-i leyāl /11/
ʿAşḳ-ı cān-baḫşı ile şīfte Leylā-yı seḥer

26 Her zamān āyet-i evṣāfını ḥāvī aṣılır
Ṭāḳ-ı gerdūna bihīn levḥa-i ġarrā-yı seḥer

27 Allāh Allāh diyerek naʿtını tekrār eyler
Cümle mürġān-ı çemen vecd ile es̱nā-yı seḥer

28 Baḫş eder nükhet-i evṣāfı meşām-ı cāna
Cünbiş ü neşve-i būy-ı gül-i raʿnā-yı seḥer

29 Şeh-i ḳudsī-sipehā şems ü ḳamer bār-gehā
Ey eden lüṭfu dil-i tīrede peydā-yı seḥer

30 Gece gündüz der-i iḥsānıña yüz sürmekdir
Revişinden bilinir maḳṣad-ı aḳṣā-yı seḥer

31 Mūsī-i dil seniñ olduḳca Kelīm-i naʿtıñ
Mütecellī görünür sīnede Sīnā-yı seḥer

32 Tīre-gūn olsa ne ġam ḳasvet-i devrān ile rū
Nūr-ı ʿaşḳıñla göñül ʿayn-ı s̱üreyyā-yı seḥer

33 Sensin ey faḫr-i cihān maṭlab ü maḳṣūd-ı **Suʿūd**
Ne tevellā-yı felekdir ne tecellā-yı seḥer

34 Merḥamet ḳıl beni vaṣlıñla müşerref eyle
Etmeyim sāye-i luṭfuñda müdārā-yı seḥer

35 Ravża-ı pākiñe ṣad ṣalvele vü teslīmāt
Ola her ṣubh u mesā her şeb ü es̱nā-yı seḥer

12 Rebīʿü'l-Evvel 1328 - 11 Mart 1326

S̱ENĀ-GÜSTERĪ-İ KİLK-İ PERĪŞĀN
BERĀ-YI ḤAŻRET-İ NEBİYY-İ ẔĪ-ŞĀN
ʿALEYHİ VE ĀLİHĪ ṢALĀVĀTÜ'R-RAḤMĀN

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Eşktir kim jāle-āsā dīdeden rīzān olur /12/
Ġonca-i dil eşk-rīz olduḳca göz ḫandān olur

2 Cūy-bār-ı feyżdir ol girye kim her ḳatresi
Ġıbṭa-i bārān-ı pāk u ṣāf ī -i Nīsān olur

3 Eyledikce sīne-i bülbül dem-āġāz-ı nevā
ʿĀlem-i ervāḥ reşk-i gül-şen ü büstān olur

4 Bir İlāhī naġmedir ṣanma ṣarīr-i ḫāmedir
Nāy-zen rūḥāniyān ṭabʿım neşāid-ḫ˘ān olur

5 Baḫtiyār oldur ki rūḥunda füyūż-ı nev-bahār
Laḥẓa laḥẓa nāşir-i būy-ı gül ü reyḥān olur

6 Ehl-i dil taʿrīfine lāyıḳ odur kim sīnesi
Pür-ṭarāvet pür-ṭarab özge bahāristān olur

7 ʿĀlem-i ḳalbiñ bahārı bir zamān bulmaz fenā
Onda aḥḳām-ı ṭabīʿat dāimā siyyān olur

8 Eylemez teʾs̱īr zinde dillere **rayb'el-menūn**
Ḥādis̱āt-ı dehr gerçi muḥrib-i ebdān olur

9 Şübhesiz idrāk eder maʿnī-i insāniyyeti
Ol göñül kim vāye-dār-ı niʿmet-i īmān olur

10 Sāye-i elṭāf ü iḥsān-ı Rasūlu'llāh'da
Sīne-i müʾmin pür-iṭmīnān u pür-īḳān olur

11 Vāżıʿ-ı ḳānūn insāna o şāhen-şāh iken
Etmeyen īmān oña bilmem naṣıl insān olur

12 Aḥmed-i mürsel Nebiyy-i enbiyā Yār-ı Ḫudā
Kim vücūd-ı ʿālemīne ẕāt-ı pāki cān olur

13 Ol hümāyūn-pāye kim Ḳıṭmīr-i bāb-ı dergehi /13/
Ḫıṭṭa-i dāreyne istiḳlāl ile sulṭān olur

14 Ol veliyy-i niʿmet-i efḫam ki feyż-i raḥmeti

Ẕerreye baḫşende-i iḳbāl-i cāvidān olur

15 Muṣṭafā vü Müctebā kim nām-ı pāk ü aḳdesi
Ṣafḥa-i **Ümmü'l-Ḳitāb**-ı raḥmete ünvān olur

16 Ḥükmürān-ı ins ü cān kim bār-gāh-ı ʿizzeti
İlticā-gāh ü penāh-ı maġfiret-cūyān olur

17 Menbaʿ-ı raḥmet ki īmā etse bir kerre eğer
ʿĀlem-i dūzaḫ cināna ḥāiz-i rüchān olur

18 Maʿden-i luṭf u ʿināyet kim dilerse her zamān
Cümle mevcūdāt birden maẓhar-ı iḥsān olur

19 Ḳaṭre-bār olduḳca ebr-i nev-bahār-ı şefḳati
Şūre-zār-ı maʿṣıyet pür-zehre-i ġufrān olur

20 Maḥrem-i ḫalvet-serāy-ı Kibriyā-yı Ẕü'l-Celāl
Kim ʿulüvv-i ḳadri mā-fevḳ-i ʿulüvv-i şān olur

21 Ḥıyre-sāz-ı çeşm-i ḳudsiyyūn olursa çoḳ mudur
Vechi kim pertev-fürūz-ı nādī-i Yezdān olur

22 Āyet āyet onda ḥüsn-i Aḥmedīyi seyr eder
Her kimiñ kim muḳtedāsı Ḥażret-i Ḳurʾān olur

23 Etmeyenler iḳtidā ol reh-nümā-yı aʿẓama
Dem gelir muṭlaḳ zebūn-ı pençe-i ḫiẕlān olur

24 Ḥabbeẕā teʾlīf-i Rabbānī ki her bir ḥarfine
Āsumān ḥayrān zemīn ḥayrān zamān ḥayrān olur

25 Ḳaplasa dünyāyı reng-i ẓulmet-i küfr ü ʿinād
Ondaki nūr-ı cihān-ārā yine raḫşān olur

26 Muʿciz-i bāḳī-i ġarrā kim ilā **yevme't-tenād**
Muşt-ı saḫt-ı kelle-i aʿdā-yı bī-iẕʿān olur

27 Mümteziçdir menzil-i Ḳurʾān ü Ḳurʾān ü Rasūl
Çeşm-i ʿibretden bu sır yā Rab naṣıl pinhān olur

28 Naṣb-ı ʿayn eyle kitāb-ı ḥüsn-i faḫr-i ʿāleme /14/

Gördüğüñ maʿnā meāl-i ṣūret-i Raḥmān olur

29 Ezber etdim ben ki Furḳān-ı Kerīm-i vaṣfiñı
Bir ġazelle başlasam tefsīrine şāyān olur

30 Kākül-i şeb-gūnuna nūr-ı seḥer ḥayrān olur
Ṭalʿat-ı nevvārına meh-tāblar ḳurbān olur

31 Eyledikce bezm-i ünsünde ḫirām ol nāzenīn
Ḫālıḳ-ı kevn ü mekān gūyā-yı istiḥsān olur

32 Etse ger es̱nā-yı miʿrācında ol sūdan güẕār
Sākinān-ı arş ü ferş Allāhü ekber-ḫ˘ān olur

33 Ol ʿarūs-ı Kibriyā meyl-i tezeyyün eylese
Cāmesi rūḥ-ı revān tācı ṣaf ā -yı cān olur

34 ʿĀşıḳım maḥbūbuna Allāh'a āh oldum raḳīb
Dildeki sūz-ı ġarāma sözlerim bürhān olur

35 Yā Ḥabība'llāh ey rūḥ-ı vücūd-ı mümkināt
Mebḥas̱-i vaṣfıñda her ne söylesem noḳṣān olur

36 Ṭālibiñ Mevlā vü cümle ʿāleme maṭlūb sen
Bir muʿammāsın ki ḥalli ḫāric-i imkān olur

37 İḫtiṣār etdim ki tefsīr-i şerīf-i ḥüsnüñü
Keşf-i esrār eylemekden ḳorḳarım ʿısyān olur

38 Dil-şikeste ḫaste-i nālān-ı hecriñdir **Suʿūd**
Yalıñız iksīr-i enf ā sıñ oña dermān olur

39 Müstenīr-i mihriñ olmasa eğer ḥayf u dirīg
Şüphesiz dünyā vü mā-f ī hā baña zindān olur

40 El-amān ey ṣāḥib-i aʿle'l-merāḥim el-amān
Rūḥ-ı bīmārım faḳaṭ senden meded-cūyān olur

41 Mürde ḳalbim sāye-i ʿaşḳıñla kesb etsin ḥayāt /15/
Ey ki feyż-i raḥmetiyle ḳaṭreler ʿummān olur

42 Ravża-i pür-nūruña olsun selām-ı bī-ḥisāb

Tā ki diller cilve-gāh-ı vuṣlat u hicrān olur

Kuruçeşme, 22 Mayıs 1329

ḲAṢĪDE-İ ḤAYRET-İ ĠARĀM
DER ḤAḲḲ-I ḤAŻRET-İ SEYYİDÜ'L-ENĀM
ʿALEYHİ VE ĀLİHİ'Ṣ-ṢALĀTÜ VE'S-SELĀM

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ṭāir-i füsḥat-serā-yı āsumān-ı ḥayretim
Reh-rev-i ḥayret-fezā-yı lā-mekān-ı ḥayretim

2 Vüsʿat-i iḳlīm-i ḥayret ol ḳadar bī-intihā
Ṣanki bī-bedʾ ü nihāyet bir cihān-ı ḥayretim

3 Bir ṭaḥayyür kim pes ü pīşim nedir farḳ eylemem
Ġarḳa-i emvāc-ı baḥr-i bī-kerān-ı ḥayretim

4 Pīş-i endīşemde nūr-ı enver bir ʿālem görüp
Oldu medhūş-ı ṣaf ā Mūsā-yı cān-ı ḥayretim

5 Ḳayd-ı keyf ü kem görünmez dīde-i ḥaḳ-bīnime
Bāreka'llāh ʿārif-i sırr-ı nihān-ı ḥayretim

6 Merd-i vahdet-i perverim cānān ü cānı muṭlaḳa
Bir görür her-dem dü-çeşm-i rāz-dān-ı ḥayretim

7 Eyle mümted ān-be-ān endīşe-i efkārımı
Geçmesin bir laḥẓa Allāh'ım zamān-ı ḥayretim

8 Āferīn ey ṭabʿ-ı gevher-pāş-ı ʿulvī fikretim
Āferīn ey ḫāme-i muʿciz-benān-ı ḥayretim

9 Zīnet-ārā-yı kelām ol muṭṭaliʿ dīğerle kim /16/
Fehmolunsun tā kimiñçündür beyān-ı ḥayretim

10 Bir şehiñ ʿaşḳıyla ben kim ḫāme-rān-ı ḥayretim
Ḥaşre dek bitmez oḳunsa dāstān-ı ḥayretim

11 Yād-ı ʿulvīsiyle istiġrāḳım efzūn olmada

ʿĀlem-i vaṣfındadır ḳayd-ı ʿinān-ı ḥayretim

12 Ẕerreyim mecbūr-ı nūr-ı muṭlaḳ-ı rūḫsārıyım
Şemʿine pervāne-i bī-imtinān-ı ḥayretim

13 Nev-bahār-ı ḥüsnünüñ müştāḳ-ı raḥmet-ḫˇāhıyım
Bülbül-i şūrīde-ḥāl-i gül-sitān-ı ḥayretim

14 Maʿkes-i envār-ı ḳudsiyyet Muḥammed Muṣṭaf ā
Kim edā-yı naʿtına sāʿī zebān-ı ḥayretim

15 Feyż-i medḥiyle unutdum ʿacz-i fevḳa'l-ʿādemi
Cürʾetimden şerm eder bi'llāh lisān-ı ḥayretim

16 Ben kimim bir bende-i nā-çīz bir Ḳıṭmīr-i der
Bir muḥaḳḳar nā-kes-i pür-īn ü ān-ı ḥayretim

17 Vaṣf-ı maʿşūḳ-ı Ḫudā ḥaddim midir heyhāt kim
Derk-i farḳ-ı yek-dīğerde ser-kerān-ı ḥayretim

18 Ḫalıḳ-ı yektā onu āyīne-i ẕāt eylemiş
Ben bu sırra ḳarşı yā Allāh-ḫˇān-ı ḥayretim

19 Ḥaḳ bilir ẕāt-ı ʿaẓīmü'ş-şān-ı faḫr-i ʿālemi
Mā-ḥaṣal ol bābda ʿāciz-i revān-ı ḥayretim

20 Bir ġazel ṭarḥ eyleyim bārī berā-yı ʿarż-ı ḥāl
ʿĀlem-i ʿirf ā na olsun armaġan-ı ḥayretim

21 Ḥasretiñle sevdiğim girye-feşān-ı ḥayretim /17/
Her nefes āmāc-ı tīr-i cān-sitān-ı ḥayretim

22 Eşk-bārım yād-ı rūyuñla çü ebr-i nev-bahār
Āh bir ser-der-hevā-yı āsumān-ı ḥayretim

23 Cilve-i ḥüsnüñ beni ser-mest şeydā eyledi
Ḳīl ü ḳālim olmada bir bir nişān-ı ḥayretim

24 Ṣaḥve gelmek istemem tā intihā-yı vaḳte dek
ʿAyn-ı bīdārī baña ḫˇāb-ı girān-ı ḥayretim

25 İnşirāḳ-ı ṣubḥa minnet eylemem tā ḥaşre dek

Ḳadr iken mihr-i ḫayāliñle şebān-ı ḥayretim

26 Yā ḥabība'llāh yā ḫayra'l-beşer yā seyyidī
Ey ʿulüvv-i ḳadri bīrūn-i gümān-i ḥayretim

27 Sen o rūḥu'r-rūḥ-ı ʿālemsin ki idrāk-i füḥūl
Fehm-i ẕātıñda ser-ā-ser tercümān-ı ḥayretim

28 Ol vücūd-ı pāk-i aʿẓamsın ki eẕhān ü ʿuḳūl
Künhüñü idrākde ʿayn-ı lisān-ı ḥayretim

29 Sırr-ı ġaybu'l-ġaybsın sermāye-i īcādsın
Hep saña rāciʿdir el-ḳıṣṣa beyān-ı ḥayretim

30 ʿĀcizim vaṣfıñda ʿafv et yā Rasūla'llāh beni
Bir sezā-yı merḥamet ṣāf ī -cenān-ı ḥayretim

31 Ben yegāne şāʿir-i ḳudsī-beyān olsam daḫi
Baḥs̱-i evṣāfıñda zār ü nā-tüvān-ı ḥayretim

32 Bāb-ı iḥsānıñ ki etmiş merciʿ-i küll Ẕü'l-Celāl
Luṭf et Allāh ʿaşḳına ol sāye-bān-ı ḥayretim

33 Ẕilletim efzūn **Suʿūd**-ı tīre-ḥālim müẕnibim
Ḳayd-ı şerm-i cürm ile beste-dehān-ı ḥayretim

34 Sendedir her bir ümīdim luṭf et ey kān-ı kerem
Ṭalʿatıñla rūşenā olsun avān-ı ḥayretim

35 Ṭutmasın āyīne-i idrākimi gerd-i sūy
Olmasın aḥvālime dāir fiġān-ı ḥayretim

12 Kānūn-i S̱ānī 1320

ḲAṢĪDE-İ SEMĀʿ U DEVRĀN
DER NAʿT-I NEBİYY-İ ĀḪİRU'Z-ZAMĀN
ʿALEYHİ ṢALAVĀTU'R-RAḤMĀN

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Çeşm-i cānla cihāna baḳ yā Hū /18/
Devr-i Mollā Celāl-i Dīn'dir bu

2 İşte devrān semāʿ-zen olmuş
Döner ism-i Celāl ile her sū

3 Bezm-i ʿişret bezenmiş ʿālemde
Cürʿalar onda ʿaşḳ ile memlūʿ

4 Öyle tefsīde-leb ṭurup ṭurma
Ṭoldur iç işte cām işte sebū

5 Niʿmet-i neşʾeye olan maẓḥar
Çekmez ālām-ı dehrden ḳorḳu

6 Nev-bahāra naẓīredir meclis
Zīr ü bālā laṭīf-ter hoş-bū

7 Pür-güşāyiş ṭaraf ṭaraf güller
Ḫoş nümāyiş cihet cihet ṣad cū

8 Dem çeker her nihālde bülbül
Bāreka'llāh zihī dem-i dil-cū

9 Olaraḳ ney-demīde ḳudsiyyūn
Eyliyorlar ferişte-gān tek u pū

10 Buña bezm-i ilāhiyān denilir
Ḥażirūnu olur edīb ü nigū

11 Naʿt-ḫˇandır Rasūl-i Ẕīşān'a
Her lisān bunda ez-dem-i **ḳālū**

12 Rūḥ-ı ʿālem cenāb-ı faḫr-i rusul
ʿAyn-ı ḥaḳ'est Ẕāt-ı Ḥażret o

13 Nāzenīn-i ḥarem-serāy-ı Ḫudā /19/
Zīb-i ḥalvet ʿarūs-ı ḥacle-i hū

14 Dürr-i yektā-yı lücce-i tevḥīd
Tāb-ı fermā-yı dīde-i Ḥaḳḳ-cū

15 Gül-i raʿnā-yı gül-şen-i melekūt
Zīnet-ārā-yı ʿālem-i mīnū

16 Nūr-ı aʿẓam veliyy-i niʿmet kim
Dergehinde sipihr kedbānū

17 Ravża-i feyżi bir feżā-yı refīʿ
Āfitāb onda penbe şeftālū

18 Rūy-ı is̱bāta ṭalʿatı şuʿle
Derd-i işrāke ḥikmeti dārū

19 Naḳd-i cāna verirdi rūḥu'llāh
Dürr-nis̱ār olsa ol fem-i ḥaḳ-gū

20 Görse dīdārını Cenāb-ı Kelīm
Ṭūr'da eylemez idi tek ü pū

21 Ḥıżr içip etdi kesb-i ḳayd-ı ḥayāt
Çeşme-i feyż u raḥmetinden ṣu

22 Ol mübārek ṣudan bi-ḥaḳḳı H̱udā
Cān bulup Ādem etdi aḫẕ-ı vudū

23 Şerʿ-i vālāsı bir ḥiṣār-ı metīn
Oña Ḳurʾān'ı āhenin bārū

24 Titredir ʿarş ü ferşi isterse
Yed-i ḳudretdir ondaki bāzū

25 Yekke-tāz-ı feżā-yı ʿizzet ü ḳurb
Pehlevān-ı ḳażā ḳadar pehlū

26 Allāh Allāh ẓāhir-i ḥakdır
Bāṭın Lā ilāhe illā Hū

27 Şehida'llāh bulur o ṣūretden /20/
Mihrden māhā dek cihān mā-hū

28 Ḥasreti etdirir hezāra fiġān
Gül yüzünden bulur gülistān bū

29 Şafaḳ ṭalʿatı olunca ʿayān
Kibriyā der ʿibādına **ṣūmū**

30 ʿĪd olur ʿālem-i muḳaddesde
İltimaʿ etse ol hilāl-ebrū

31 Nice Leylā'ları eder Mecnūn
Mevcelense o leyle-i gīsū

32 Ey ḥabīb-i Ferīd-i Ferd ü Ṣamed
Ey ʿalā rütbet ü hümāyūñ-rū

33 Seni taḳdīs için zebān eşyā
Seni tefḫīm için lisān her mū

34 Ḳumrudur bār-gāh-ı ḳudsünde
Rūḥlar dem-be-dem çekerler Hū

35 Der-i lüṭfuñ maḳām-ı emn ü emān
Raḥmet-i Ḥaḳla cā-be-cā memlū

36 Bir siyeh-rū isem de ġam çekmem
Ki lehu'l-ḥamd melceim o ḳapu

37 Şefḳatiñden ümīdimi kesmem
Cünd-i yeʾs etse de hücūm u ġulū

38 Beni dūr etme iltifātıñdan
Ki füādım muḥabbetiñle ṭolu

39 Sāḥa-i midḥatiñde perrāndır
Mürġ-i cān hem-çü beççe-i teyhū

40 Dilerim āb ü dāne-i keremiñ /21/
Oña olsun bu sāḥada nīrū

41 Eyle arż-ı selām o şāha **Suʿūd**
Tā ki olsun ḳabāiḥiñ maʿf ū

42 Ola tā incilālā-yı güftārıñ
Ġıbṭa-fermā-yı sünbül ü şeb-bū

27 Mayıs 1331

ḲAṢĪDE-İ ʿAŞḲ-EṮER
DER MEDḤ-İ CENĀB-I PEYĠAMBER-İ EKBER
ʿALEYHİ ṢALAVĀTU'LLĀHİ ve ʿALĀ VE ĀLİHİ'L-AṬHER

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Cihāt-ı ʿāleme bir kerre ʿaṭf et çeşm-i imʿānı
Görürsün ʿaşḳdır mecmūʿa-i hestīniñ ʿünvānı

2 Ne ʿaşḳ ammā ki bādī-i naẓm ü intiẓām olmuş
Onuñla iktibās etmiş ʿavālim ḥāl-i ʿümrānı

3 Onuñ taʿrīfi aṣlā bir lisānda olmamış mümkün
Onuñ baḥs̱i esīr-i ḥayret etmişdir ḥakīmānı

4 O bir sırr-ı İlāhī'dir ḥallinden ʿuḳūl ʿāciz
O bir mihr-i ezeldir kim eder ervāḥı nūrānī

5 Teʿāla'llāh zihī lafẓ-ı İlāhī kim anıldıkca
Meʿālinden ẓuhūr eyler Muḥammed nām-ı ẕī-şānı

6 H̬ıred-sūz-ı beşerdir maʿni-i ḳudsīsi ol nāmıñ
Onuñ ẕikriyle ḳāim müʾminiñ mebnā-yı īmānı

7 Onu yād eylemek ʿaynıyla ism-i ẕātı anmaḳdır
Muʿallā nāmınıñ yādıyladır ancaḳ Müselmānı

8 Müsemmāsı o ism-i pākiñ ol sulṭān-ı aʿẓāmdır
Ki etdi ẕātını taḳdīs için Ḥaḳ h̬alḳ-ı ekvānı

9 Hümāyūn-sāye aʿẓām-pāye Maḥmūd-ı Aḥmed-māye /22/
Şeh-i lāhūt-i pīrāye celīs-i bezm-i Rabbānī

10 **ʿUlu'l-ʿazm**-i bülend-ʿünvān şehen-şāh-ı celīlü'ş-şān
Müşār-ı nükte-i Ḳurʾān meāl-i sırr-ı sübḥānī

11 Muḳaddes menzilet tenhā rev-i rāh-ı ulūhiyyet
Sebek-āmūz-ı vaḥdet kāşif-i esrār-ı pinhānī

12 Debistān-ı hüdānıñ ḫ˘āce-i dānā-yı ʿirfānı
Gülistān-ı Ḫudā'nıñ bülbül-i pākīze-elḥānı

13 O Faḫr-i ʿālem ü ādem Ḥabību'llāh-i aʿẓam kim
Felek maḥbūb-ı elṭāfı melek medyūn-ı şükrānı

14 O sulṭān-ı muʿaẓẓām ḳadr-i iḳlīm-i risālet kim
Ḳażā vā-beste-i emri ḳader meʾmūr-i fermānı

15 O yektā şehsuvār-ı ʿālem-i lāhūt kim lāhūt
Şeref buldu o dem kim oldu bir meydān-ı cevlānī

16 Ne ḫayret-baḫşdır fikr et dem-i miʿrācı kim olmuş
Eḥadden aḥmediyyet remziniñ bir şānlı bürhānı

17 O ʿālī bezme cālis oldu ol maḥbūb-ı muṭlak kim
ʿUlüvv-i ḳadrini idrāke māniʿ ʿacz-i insānī

18 Şümūl-i feyżi öyle bī-tenāhīdir ki her mevcūd
Onuñ minnet-keş-i lüṭfu onuñ leẕẕet-çeş-i nānı

19 O bir peyġamber-i Allāh-nümādır kim nümāyāndır
Cemālinden ʿuyūn-ı ibtiṣāra vech-i sübḥānī

20 Hezārān şükr ola ümmetliğiyle ḥāiz-i faḫrız
ʿİbādet eyleriz Allāh diye bā-naṣṣ-ı Ḳurʾānī

21 Gel ey kilk-i muvaḥḥid fażla süzdün iḥtirāz eyle
Der-i ʿālem-penāha ʿarż-ı ḥāliñ şimdidir ānı

22 Kelāmında onu bi'ẕ-ẕāt tavṣīf eylemişken Ḥaḳ
Ne mümkün mebḥaṣ-i medḥinde daʿvā-yı süḫan-dānī

23 Keram-kārā şefīʿā **raḥmeten li'l-ʿālemīn** şāhā /23/
Eyā bīçāre-gānıñ melcei ey merḥamet kānı

24 Naṣıl mümkün değilse medḥiniñ ḥaḳḳıyla īfāsı
Benim de ʿaczimin ol rütbe müşkil ʿarż u ityānı

25 Ben ol ālūde-i çirk-āb-ı ʿıṣyān şaḫṣ-ı rüsvāyım
Günāh-kārāne geçdi ʿömrümüñ ḳıymetli ezmānı

26 Nedāmetle żaraʿatla daḫīl-i lüṭfuñum fi'l-ḥāl
Göñül maḥcūb u ḫāif dīde pür-eşk-i peşīmānī

27 Bütün ümmīd-i ḳalbim sendedir ey ḳıbletü'l-ḥācāt
Bıraḳma deşt-i ḫüsrānda bu ʿāṣī-i perīşānı

28 Dāḫīlek yā şef ī ʿa'l-müẕnibīn irḥam lenā li'llāh
Suʿūd-ı ḫasteniñ destiñdedir dārū-yı dermānı

29 Żiyā bulsun göñül nūr-ı mübīn-i iltif ā tıñla
Ki ḥüsnüñdür iki ʿālemde ḫurşīd-i dıraḫşānī

30 Sezā-yı raḥm ʿabdim maẓhar-ı **ḳul yā ʿibādī** ḳıl
Sebīl-i raḥmetiñle eyle iḥyā ḳalb-i ʿaṭşānı

31 Bilirsin ḥālimi ʿarż ne ḥācet yā Rasūla'llāh
Baña mevlā değildir ʿālemiñ ḥükkām ü sulṭānı

32 Efendim sensin ancaḳ dād-gāhım bāb-ı luṭfuñdur
Saña memlūk-i ḫāṣım istemem āzād-ı yek-ānī

33 O demler kim eder **nefsī** nidāsıyla ʿumūm ef ġ ān
Miyān-ı ümmetānıñda baña ver cāy-ı mihmānī

34 Bi-ṣıdḳ-ı ẕāt-ı Ṣıddīḳ ü bi-ʿadl-i Ḥażret-i F ā rūḳ
Bi-ʿilm-i Şīr-i Yezdān ü bi-ḥilm-i pāk-i ʿOs̱mānī

28 Teşrīn Evvel 1319

3.7. NUʿŪT-I CELĪLE-İ NEBEBİYYEYİ MUTAŻAMMIN NEŞĀİD-İ SĀİRE

NAʿT-I ŞERĪF

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Cemāl-i aḳdesiñ mihr-i hidāyet yā Rasūla'llāh /30/
Ṭulūʿuñ mebde-i ṣubḥ-ı saʿādet yā Rasūla'llāh

2 Sen ol bürhān-ı ẕāt-ı Kibriyā maḥbūb-ı muṭlaḳsın

Ẓuhūruñla bilindi Rabb-i ʿİzzet yā Rasūla'llāh

3 Muʿẓamu'l-ḳadri mevle'l-ʿālemīnsin cümle maḫlūḳa
Saña maḫṣūṣdur ḥükm ü ḥükūmet yā Rasūla'llāh

4 Kemāl-i Ẕātıñı idrākden ehl-i ḫıred ʿāciz
Büyüklük yalıñız senden ʿibāret yā Rasūla'llāh

5 Taṣavvurdan muʿallādır seniñ ʿulviyyetiñ bi'llāh
Bu mebḥas̱de gelir eẕhāna ḥayret yā Rasūla'llāh

6 Edā-yı naʿt-ı pākiñde zebān-ı ḫalḳ ḳāṣırdır
Lisān-ı Ḥaḳḳ'a muḫtaṣṣdır o ḳudret yā Rasūla'llāh

7 Ḫudā-āgāh kim Mevlā-şināsım ehl-i tevḥīdim
Efendimsin benim ṣad şükr ü minnet yā Rasūla'llāh

8 Der-i lüṭfuñdan özge āsitāna intisābım yoḳ
Bi-ḥamdi'llāh baña kāfī bu devlet yā Rasūla'llāh

9 Benim derlerse iḥsān-ḫ˘āhdır bir vechile gitmez
Suʿūd ismindeki nā-çīz-i ümmet yā Rasūla'llāh

1 Şubat 1322

NAʿT-I CELĪL[82]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Vücūd-ı aḳdesiñ ʿayn-ı hidāyet yā Rasūla'llāh /31/
Seniñ mahiyyetiñ Ḥaḳḳ'dan ʿibāret yā Rasūla'llāh

2 Emīn-i ʿilm-i Ḥaḳḳ āyīne-i dīdār-ı muṭlaḳsın
Seni görmekle birdir Ḥaḳḳ'ı rüʾyet yā Rasūla'llāh

82 Bu eser, Sadalarım'da tahmis olarak yer almıştır. Eserin üst kısmında şu metin vardır: "Naʿt-ı celīl-i Ḥażret-i Risālet-Penāhī'yi tażammun yazmış olduğum es̱er-i faḳīrānem otuz seneden beri şeref-yāb-ı ülfet-i müstefīd-i fażīletleri olduğum şaʿir-i ʿafīf ü ḫalūḳ Ṭāhiru'l-Mevlevī Bey Efendi Üstādım ṭarafından ber-vech-i ātī şeref-i taḥmīse maẓhar buyurulmuştur" (Sâdâlarım, s. 15) [N.İ.]

3 Mücessem sırr-ı Yezdān'sın esās-ı dīn ü īmānsın
Vücūb-ı Ḥaḳḳ'a ẕātıñdır işāret yā Rasūla'llāh

4 Büyüklükden büyüksün her taṣavvurdan muᶜallāsın
Büyük vaṣfı saña etmez kif ā yet yā Rasūla'llāh

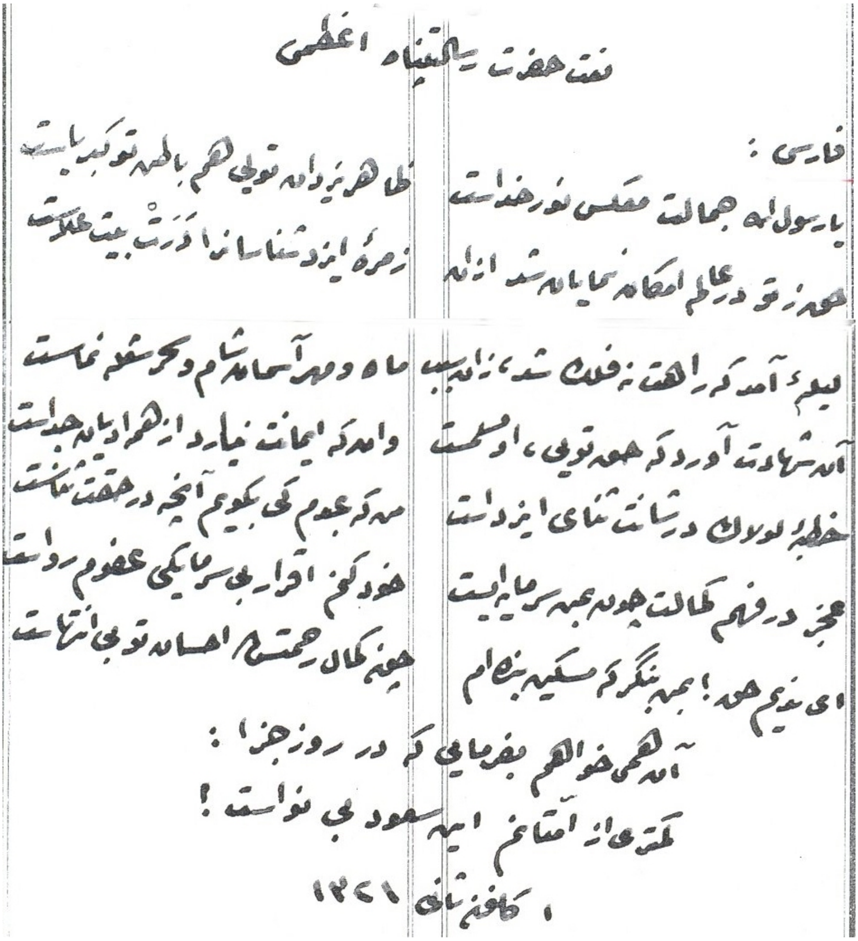
5 Ḥabīb-i Kibriyā'sın fehm eden māhiyyet-i ᶜaşḳı
Seni ġayr ez-Ḫudā farż etmez elbet yā Rasūla'llāh

6 Cihāna müstaḳıllen ḥükm-fermā olmaġa bi'llāh
Müreccāḥ bāb-ı lüṭfuñda esāret yā Rasūla'llāh

7 Benim sermāye-i faḫrım o ḫırrāna esārettir
Ḫudā ḥaḳḳıçün āzād etme lüṭf et yā Rasūla'llāh

8 Esīrimdir buyur kāf ī **Suᶜūd**'a rūz-ı maḥşerde
Ne ḥācet istemem bir başḳa niᶜmet yā Rasūla'llāh

11 Teşrīn-i S̱ānī 1319



NAʿT-I ŞERĪF-İ ḤAŻRET-İ PEYĠAMBERĪ

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 ʿUlüvv-i ẕātıña vardır yaḳīnim yā Rasūla’llāh /32/
Cemāliñdir benim nūr-ı mubīnim yā Rasūla’llāh

2 Dönüp miḥrāb-ı ebrūña alırsam çoḳ mudur tekbīr
Seniñ sāyeñde ben Allāh-bīnim yā Rasūla’llāh

3 Nasīb oldu yine idrāk-i ʿīd-i mevlid-i pākiñ
Ṣafā buldu yine ḳalb-i ḥazīnim yā Rasūla’llāh

4 Bi-ḥamdi'llāh sīnem maẓhar-ı e̱zvāḳ-ı īmāndır
Nevāl-i raḥmetiñden ḥiṣṣe-çīnim yā Rasūla'llāh

5 Ḥayāt-ı kāināt encāma erse bitse mevcūdāt
Yine bāḳīdir iclāliñ emīnim yā Rasūla'llāh

6 Cenāḥ-ı reʾfetiñdir mültecā-yı rūḥ-ı bīmārım /33/
Suʿūd'um bende-i zār ü kemīnim yā Rasūla'llāh

22 Rebīʿü'l-Evvel 1339

NAʿT-I ʿĀLĪ-İ ḤAŻRET-İ NEBEVĪ

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Çerāġ-ı bezm-i H̱udā Ḥażret-i Muḥammed'dir
Cihāna nūr-ı H̱udā Ḥażret-i Muḥammed'dir

2 Yegāne H̱ālıḳ-ı ʿālem Cenāb-ı Rabb-i Eḥad
Enīs ü maḥrem O'ña Ḥażret-i Muḥammed'dir

3 Şef ī ʿ-i her dü-cihān sırr-ı raḥmet-i Raḥmān
ʿArīf-i **s̱ümme denā** Ḥażret-i Muḥammed'dir

4 Ḥudūs̱-i kevn ü mekānıñ güzīde-bādīsi
O kān-ı mihr ü vef ā Ḥażret-i Muḥammed'dir

5 Sütūde-ẖulḳ celīlü's-siyer melīḥ ü necīb
Sezā-yı medḥ ü s̱enā Ḥażret-i Muḥammed'dir

6 Meāl-i nükte-i īmān ü şāhid-i Yezdān
Ẓuhūr-ı feyż-i ʿalā Ḥażret-i Muḥammed'dir

7 Medār-ı şems-i ḍuḥā ʿālemīne bedr-i dücā
ʿUyūna ʿayn-ı żiyā Ḥażret-i Muḥammed'dir

8 Bu kāināt bir āyīne-i İlāhī'dir
İçinde cilve-nümā Ḥażret-i Muḥammed'dir

9 **Suʿūd**-ı ser-be-sücūdum ḥużūr-ı nāmında

Emīr ü şāh baña Ḥażret-i Muḥammed'dir

4 Kānūn-i Evvel 1336

NAʿT-I GÜZĪN-İ RİSĀLET-PENĀHĪ

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Kitāb-ı Ḥaḳḳ'a maʿnā-yı ʿayānsın yā Rasūla'llāh /34/
Vücūd-ı ḫilḳate rūḥ-ı revānsın yā Rasūla'llāh

2 ʿUḳūl idrāk-i ẕāt-ı aḳdesiñ bābında āvāre
Ḥaḳīḳatde nihān-ender-nihānsın yā Rasūla'llāh

3 ʿĀvālim yümn-i dīdārıñla oldu maẓhar-ı envār
Şeref-pāş-ı zemīn ü āsumānsın yā Rasūla'llāh

4 Ḥayāt-ı kāinātıñ bāʿis̱-i ʿālīsidir ʿaşḳıñ
İlāhī maẓhar-ı iclāl-i ānsın yā Rasūla'llāh

5 Olanlar nüktedān-ı cilve-i **levlāk ü erselnāke**
Bilirler ḳadriñi Mevlā-nişānsın yā Rasūla'llāh

6 Ẓuhūruñdur eden iẓhār sırr-ı maḥż-ı tevḥīdi
Ẓuhūr-ı mihr-i Ḫallāḳ-ı cihānsın yā Rasūla'llāh

7 Seni rüʾyet eden çeşm-i baṣīret Ḥaḳḳ'a nāẓırdır
Bihīn mirʾāt-i Rabb-i **kün-fekānsın** yā Rasūla'llāh

8 Deriñ Allāhü ekber ḳıble-gāhımdır penāhımdır
Suʿūd'a ʿayn-ı īmān ü emānsın yā Rasūla'llāh

9 Esīr-i firḳatim bī-çāreyim muḥtāc-ı imdādım
Melāẕ ü melce-i bī-çāregānsın yā Rasūla'llāh

Ankara, 27 Ağustos 1342 / 1926

NAʿT-I GÜZĪN-İ CENĀB-I PEYĠAMBER-İ EKBER

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Kitāb-ı ḫilḳatiñ ʿünvānı sensin yā Rasūla'llāh /35/
Vücūd-ı kāinātıñ cānı sensin yā Rasūla'llāh

2 ʿİbāret bāṭınıñ Allāhü ekber maʿnā-yı Ḥaḳ'dan
Ḫudā'nıñ ẓāhir-i ẕī-şānı sensin yā Rasūla'llāh

3 Mükemmelsin ser-ā-pā yoḳ beşer beyninde bir mis̱liñ
Kemāl-i Kibriyā bürhānı sensin yā Rasūla'llāh

4 Meʿālīden ʿulüvv-i Ḥażretiñ maḳṣūddur ancaḳ
Teʿālā mülkünüñ sultānı sensin yā Rasūla'llāh

5 Naṣīb aldı beşer sāyeñde ẕevḳ-i ādemiyyetden
Veliyy-i niʿmet-i ʿirf ā nı sensin yā Rasūla'llāh

6 Der-i ʿālem-penāhıñ ḳıble-gāhımdır bi-ḥamdi'llāh
Suʿūd'uñ māye-i īmānı sensin yā Rasūla'llāh

Ankara, 1 Eylül 1342 / 1926

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Öyle cāẕibdir ki dīdārıñ olup ḥayrān saña
Kibriyā-yı lem-yezel ʿaşḳ eyledi iʿlān saña

2 Maʿraż-ı daʿvetde bezm-i vaṣla ẕāt-ı pākiñi
Lā-mekāndan gönderildi nāme-i Ḳurʾān saña

3 Nūr-ı mihr-i ṣubḥ-gāhından ʿayānen bellidir
Parlayıp ḳalbi getirmiş āsumān īmān saña

4 Ṣūretiñde maʿnī-i Raḥmān'ı ʿaynen farḳ eder
Vaḳf-ı enẓār eyledikce dīde-i imʿān saña

5 Pertev-i ruḫsār-ı sāmān-sūzunuñ meczūbudur
Rūḥ-ı ḳudsiyyūn bütün pervāne-i perrān saña

6 Ḥażretiñde müncelī Ḥaḳḳ'ıñ ṣıf ā t-ı raḥmeti
Yerde gökde **raḥmeten li'l-ʿālemīn** ʿünvān saña

7 Senden öğrendi beşer aḥkām-ı insāniyyeti /36/
Dāimā medyūn-ı şükrāndır olan insān saña

8 Eyleme maḥrūm-ı iḥsānıñ **Suʿūd**-ı bī-kesi
Çāker-i nā-çīzdir ey server-i ekvān saña

1333

NAʿT-I ḤAŻRET-İ RİSĀLET-PENĀH ʿALEYHİ ṢALĀVĀTÜ'L-İLĀH

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Yā Rāsūla'llāh ẕātıñ ʿayn-ı raḥmetdir seniñ /37/
Ḫāk-i pāyiñ Kaʿbe-i erbāb-ı vaḥdetdir seniñ
Cism-i pür-nūruñ mis̱āl-i vāḥidiyyetdir seniñ
Vaṣf-ı şānıñ ḫāric-i ez-vüsʿ u ṭāḳatdir seniñ
Çünki vaṣṣāfıñ Cenāb-ı Rabb-i ʿİzzetdir seniñ

2 Nūr-ı vechu'llāh rūyuñda ʿayāndır şübhesiz
Sırr-ı Ḥaḳ ẕāt-ı laṭīfiñde nihāndır şübhesiz
Āsitānıñ ḳıble-gāh-ı ins ü cāndır şübhesiz
Cümle maḫlūḳāt onda bende-gāndır şübhesiz
Bāb-ı iḥsānıñ deḫālet-gāh-ı ümmetdir seniñ

3 Dehre vaḥdāniyyeti iʿlām için Rabbü'l-ʿibād
Ẕāt-ı pāk-i bī-naẓīriñ baʿs̱ini ḳıldı murād
Kör çeşmān eylesin taṣdīḳde varsın ʿinād
Ḥaḳḳ ile tevʾemsin el-ḥaḳ ḥaḳsın ey ḳudsī-füād
Ḥāl ü ḳāliñ ḥāṣılı ḥaḳdır ḥaḳīḳatdir seniñ

4 Ẓāhiran gerçi beşersin lākin ey ʿulvī-liḳā
S̱ümme ḥāşā kim ki insāndır beşer demez saña
Öyle bir sırdır seniñ mahiyyetiñ ehl-i nühā
Ḥaḳ bilir bir nebze taʿyīnde bile ʿāciz şehā
Baḥs̱-i vaṣf u midḥatiñ mā-fevḳ-i ṭāḳātdir seniñ

5 Bī-kesim rencūr-ı ʿısyānım esīr-i firḳatim
ʿĀciz ü ās̱im **Suʿūd**'um aḥḳar-ı her ümmetim
Bunca cürmümle yine ümmīd-vār-ı şefḳatim

Ümmetimdensin buyur kāf ī baña bu ḥüccetim
Bir sözüñ bādī-i ġufrāndır şef ā ʿatdir seniñ

27 Kanūn-i Evvel 1316

NAʿT-I ḤAŻRET-İ RİSĀLET-PENĀH-I ʿĀLĪ-CĀH ʿALEYHİ VE ĀLİHĪ ṢALĀVĀTÜ'L-İLĀH

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Maḥż-ı kerem ü raḥmet-i Raḥmān'sın efendim /38/
Bī-çāreleriñ derdine dermānsın efendim
Ümmetleriñe ḥüccet-i ġufrānsın efendim
Dillerde nihān gevher-i īmānsın efendim
Hādī-i cihan server-i ẕī-şānsın efendim
Sen bādī-i ābādī-i devrānsın efendim

2 Bürhān-ı Ḫudā bāʿis̱-i iḥyā-yı cihānsın
Allāh'a ʿayāndır ki bu sır ʿayn-ı ʿayānsın
Āyīne-i Ḥaḳ kāşif-i esrār-ı nihānsın
Peyġamberimiz sevgilimizsin bize cānsın
Hādī-i cihān server-i ẕī-şānsın efendim
Sen bādī-i ābādī-i devrānsın efendim

3 Görmek seni bilmek seni aḳṣā-yı meṭālib
Bābıñda ḳul olmaḳ hele aʿlā-yı merātib
Nisbet saña her devlete her neşʾeye ġālib
Mihriñ o żiyādır ki değil āfil ü ġārib
Hādī-i cihān server-i ẕī-şānsın efendim
Sen bādī-i ābādī-i devrānsın efendim

4 El-minnetü li'llāh ki olduḳ saña ümmet
Bu devlet-i ʿuẓmā ile faḫr eyleriz elbet
Dergāh-ı hümāyūnuña etdikde deḫālet
Mümkün mü ki bir ferd ola maḥrūm-ı şefāʿat
Hādī-i cihān server-i ẕī-şānsın efendim
Sen bādī-i ābādī-i devrānsın efendim

5 Geldim der-i iḥsānıña bī-çāre Suʿūd'um /39/
Ümmetleriñiñ aḥḳarıyım pest vücūdum

Li'llāhi eyā şāh-ı rusul ṭālib-i cūdum
Yoḳ bār-gehiñden öte miḥrāb-ı sücūdum
Hādī-i cihān server-i ẕī-şānsın efendim
Sen bādī-i ābādī-i devrānsın efendim

Kuruçeşme, 28 Haziran 1319

LEYLE-İ CELĪLE-İ MEVLİDİ'N-NEBĪ ʿALEYHİ'Ṣ-ṢALĀTÜ VE'S-SELĀM

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ẓuhūruñ mebde-i ʿizz ü saʿādet yā Rasūla'llāh
Ṭulūʿuñdur ṭulūʿ-ı mihr-i ʿizzet yā Rasūla'llāh
Vücūduñ bir mis̱āl-i vāḥidiyyet yā Rasūla'llāh
Ḳudūmuñ āyet-i büşrā-yı raḥmet yā Rasūla'llāh[83]

2 Muḥammedsin eḥadsin aḥmediyyetle müeyyedsin
Tecellī-gāh-ı Raḥmān maʿkes-i dīdār-ı sermedsin
Şehen-şāh-ı bülend-ʿünvān ṣāḥib-i cāh ü emcedsin
ʿUlüvv-i ʿālemīn senden ʿibāret yā Rasūla'llāh

3 Zamān-ı mevlid-i pākiñ ki bir ān-ı tecellādır
Saʿādet feyż-i ḳudsiyyet gibi elf ā ẓa maʿnādır
Seni ḥāmilken ʿālem ʿarştan bi'llāh muʿallādır
Ki ẕātıñ ʿarşı da īcāda ʿillet yā Rasūla'llāh

4 Teʿāla'llāh bu vaḳt ol ān-ı mesʿūda müsādifdir
Cihān ser-tā-be-pā bir maḥşer-i feyż u leṭāifdir
Bütün aṣḥāb-ı ʿıṣyāna bu dem Allāh rāifdir
Yine geldi benimçün devr-i devlet yā Rasūla'llāh

5 Şeb-i Ḳadr ü ṣabāḥ-ı ʿīdi neyler zümre-i ʿuşşāḳ /40/
O demlerde seniñ dīdār-ı nūr-ı enveriñe müştāḳ
Seniñ mihriñle ḳāimdir ḥayāt-ı enfüs ü āf ā ḳ
Seniñ ʿaşḳıñla dāim ḫalḳ u ḫilḳat yā Rasūla'llāh

6 Seniñ ḳadr-i bülendiñ berterīn-i ḳadr ü ḳudretdir
Seniñ nūr-ı mübīniñ neyyir-i ḥaḳḳ u ḥaḳīḳatdir

83 Bu mıṣrāʿ-ı güzīn Ṭāhiruʾl-Mevlevī Bey Efendi Üstādımızıñdır.

Bihīn ʿünvān-ı ẕātıñ māye-i ʿaşḳ u muḥabbetdir
Seniñle faḫr eder dīn ü şerīʿat yā Rasūla'llāh

7 Amān ey melce-i ümmet melūl etme bu nā-çārı
Suʿūd-ı bī-kes ü pür-cürmü ʿāṣī-i siyeh-kārı
Ẓuhūr-ı luṭfuña vā-beste iḥyā-yı dil-i zārı
Şef ā ʿat yā Rasūla'llāh şef ā ʿat yā Rasūla'llāh

6 Mart 1326

NAʿT-I CELĪL-İ SEYYİDÜ'L-KĀİNĀT ʿALEYHİ ve ʿĀLİHİ EZKE'T-TAḤİYYĀT

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Maʿnī-i elfāẓ-ı ʿālem rūḥ-ı naẓm-ı kāināt
Yā Rasūla'llāh cemāl-i bā-kemāliñdir seniñ
Bāʿis̱-i iḥyā-yı Ādem maşrıḳ-ı nūr-ı ḥayāt
Yā Rasūla'llāh kemāl-i bī-zevāliñdir seniñ

2 ʿĀleme düstūr-ı insāniyyet iʿlān eyleyen
Ādem'i ẕevḳ-āşinā-yı ʿaşḳ u īmān eyleyen
ʿAḳlı ser-gerdān eden efkārı ḥayrān eyleyen
Ey kitāb-ı lā-mekān-ārā meāliñdir seniñ

Şevvāl 1339

ḲIṬʿĀ-İ NAʿTİYYE

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ufḳ-ı vaḥdāniyyetinden etdiñ Allāh'ıñ ṭulūʿ /44/
Ẓulmet-ābād cihāna eylediñ taʿmīm-i nūr
Neşve-i tevḥīdden diller ḳalırdı bī-naṣīb
Etmeseydi yā Rasūla'llāh eğer ẕatıñ ẓuhūr

10 Eylül 1340

KEẒĀ

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ẓāhir oldu Yā Rasūla'llāh ẓuhūruñdan ẓuhūr
Mihr-i Ḥaḳ'dır pertev-i tevḥīddir nūruñ seniñ
Raḥmet-i maḥż-ı ʿavālimdir vücūd-ı aḳdesiñ
Maşrıḳ-ı şems-i ḥaḳīḳatdir cemāl-i aḥseniñ

4 Teşrīn-i Evvel 1341

ḲIṬʿĀ-İ NAʿTİYYE

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ġubār-ı maʿṣıyetle cism-i zārım istitār etdi
Nesīm-i luṭfuñ eyler yā Rasūla'llāh bunu tebʿīd
Ḥudūdu aşdı ṭaşdı Nīl-i ʿısyānım amān şāhā
Der-i ʿālem-penāhıñdan şef ā ʿāt eylerim ümmīd

1 Eylül 1313[84]

ḲIṬʿĀ-İ MEVLİDİYYE

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ey şeb-i nevvār-ı mevlid ey ṣabāḥ-ı dāimī
Müstenīriñdir bütün envār ü esḥār-ı cihān
Olmasaydıñ müncelī āyīne-i imkānda sen
Nūr u ẓulmet tā ebed bi'llāh ḳalırdı bī-nīşān

12 Rebīʿü'l-Evvel 1329 - 1 Mart 1327

MİʿRĀCİYYE

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

---

84 Matbūʿan intişār eden ilk es̱erimdir. "Terakkī" risālesinde mündericdir.

Rüʾyet-i Ḥaḳ'dan baʿīd olsun dem-i mevʿūdda /45/
Yā Rasūla'llāh taṣdīḳ etmeyen miʿrācıñı
Milk-i lāhūtuñ o şāhen-şāhısın kim Kibriyā
Cevher-i ḥubbuyla tezyīn eylemişdir tācıñı

1 Ağustos 1325

DĪĞER

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Yā Rasūla'llāh miʿrāc-ı berīniñdir seniñ
Şāhid-i ḳudsī kemāl-i iʿtilā-yı ẕatıña
Her naẓarda ẕātını seyr eyledi lā-raybe fīh
Ẕāt-ı Ḥaḳ mirʾāt-ı vech-i ḥaḳ-nümā-yı ẕatıña

27 Recebü'l-Mürecceb 1337

3.8. NUʿŪT-I MEVLEVİYYE

ḲAṢĪDE-İ DER-MEDḤ-İ ḤAŻRET-İ MEVLĀNĀ VE TAʿRĪF-İ ḲUBBE-İ ḪAḌRĀ

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ḳonya mı manẓūr ufuḳdan başḳa bir dünyā mıdır /49/
ʿĀlem-i ṣūrī içinde gül-şen-i maʿnā mıdır

2 Tā uzaḳlardan nümāyān bir cihān ü feyż ü nūr
Maşrıḳ-ı ṣubḥ-ı ümīd-i ʿāşıḳ-ı şeydā mıdır

3 İncilāsı öyle kim lāyıḳ demek her-dem bahār
Miṡl-i gül-bāġ-ı İrem bir cāy-ı müsteṡnā mıdır

4 Bāġ ü rāġı öyle bir nüzhet-feżā kim seyr eden
Bir daha muḥtāc-ı geşt-i gül-şen ü ṣaḥrā mıdır

5 Cünbiş-i bād-ı ṣabāsı dil-nüvāz ü cān-feżā

Sū-yı cennetden mi peydā nefḥa-i ʿĪsā mıdır

6 Āb ü tābı artar eksilmez be-ḥükm-i Ẕü'l-Celāl
Varsa ḳānūn-ı ṭabīʿat bunda nā-peydā mıdır

7 Böyle ḳudsī mi idi evvel bu şehr-i dil-güşā
Bāʿiṡ-i iḥyāsı yoḳsa ḳubbe-i ḫaḍrā mıdır

8 Ḳubbe-i ḫaḍrā mıdır bu belde-i ʿulyāda yā
Reşk-i ʿarş-ı Kibriyā bir çetr-i gerdūnsā mıdır

9 Türbet-i vālā-yı Mevlānā mıdır ḫāk üzre yā
Ġıbṭa-i eflāk bir mebnā-yı ʿarş-āsā mıdır

10 Öyle mevc-ā-mevc kim envār-ı ṭāḳ-ı aḫḍarı
Añlaşılmaz vehleten sāḥil midir deryā mıdır

11 Ol ḳadar nevvār kim bālā-yı bām-ı dil-keşi
Farḳ olunmaz ḫāk-dān mı ʿālem-i bālā mıdır

12 Şems-i nev-ṭāliʿ mi ākis ḳubbe-i sebzīnine
Şuʿle-i tevḥīd yāḫūd pertev-i esmā mıdır

13 Kehkeşān mı fevḳ-i ṭāḳına şebān-geh lemʿa-pāş
Yā ʿuyūn-ı ḳudsiyān ol sūya tāb-efzā mıdır

14 Yā żiyā-yı ravża-i pür-nūruna nisbet ile /50/
Ṣubḥ-ı Firdevs-i berīn bir leyle-i zerḳā mıdır

15 Reng-i saḳfı tāb-ı ruḫsār-ı melāikden midir
Yā beyāż-ı dīde-i ḥūrān-ı ʿAdn-ārā mıdır

16 Ḥavl-i pākiñde o ṣāf ü ḫoş-nümā şādurvān
Selsebīl-i dil-rubā-yı **cennetü'l-meʾvā** mıdır

17 Öyle rūḥ-efzā ki eṭrāf ü binā-yı ezheri
ʿAḳla ṣıġmaz ḫuld mu yā bezm-i **ev-ednā** mıdır

18 Ḳıbletü'l-ervāḥdır lā-şekk ḥarīm-i aḳdesi
Kaʿbetü'l ʿuşşāḳ denmiş vaṣfına bī-cā mıdır

19 Ḳalb-i ehl-i maʿrifet mi bu maḳām-ı dil-güşā

Yā bihīn ārām-gāh-ı Ḥażret-i Mollā mıdır

20 Ḥayret-ender-ḥayretim ol nāzenīn-i Kibriyā
Ẕāt-ı Mevlānā mı yāḫūd āyet-i Mevlā mıdır

21 Ol cihān-ı feyż ü ʿirfān kim ġubār-ı pāyini
Sürme-i çeşm etmeyen nā-puḫteler bīnā mıdır

22 Ol muḥīṭ-i bī-kerān kim vüsʿat-i ʿirfānını
Baḥre teşbīh eylemekde ḫāme bī-pervā mıdır

23 İntihāsı yoḳ mu ebḥārıñ düşün inṣāf ile
Sāḥası idrāk-i Mevlānā ḳadar pehnā mıdır

24 Ol ki feyż-i maḥżıdır dünyāyı devvār eyleyen
Devre-i gerdūn teemmül eyle bī-maʿnā mıdır

25 Ḳuṭb-ı aʿẓam ġavs̱-i efḫamdır ki ẕāt-ı ekremi
Mihr ü māh ü āsumān her laḥẓa peyk-verā mıdır

26 Bir görünse ʿāleme zīr-i niḳāb-ı ʿaşḳdan
İns ü cān farḳ eylemez Mevlā mı Mevlānā mıdır

27 Mürdeler iksīr-i enfāsıyla buldıḳca ḥayāt
Farḳ olunmaz Ḥażret-i ʿĪsā mıdır Mūsā mıdır

28 Etse müştāḳānına bir kerre iẓhār-ı cemāl /51/
Farṭ-ı ḥayretden bilinmez **sīneler Sīnā mıdır**

29 Ḥükmü şāmil sākinān-ı cāy-gāh-ı ḳudse dek
Her velīniñ ḳuvveti böyle ḫıred-fersā mıdır

30 Bir peyemberdir onu inkār eden nā-puḫteler
Añlamam ben ḍoġrusu mülḥīd midir tersā mıdır

31 Kāinātıñ Mes̱nevī bir ḫ˘āce-i ʿirfānıdır
ʿAkl-ı küll maḥṣūlü dense emr-i nā-bercā mıdır

32 Bir fezā-yı bī-tenāhīdir kitāb-ı Mes̱nevī
Onda seyr et ibtidā vü intihā peydā mıdır

33 **Bişnev ez-ney** [85] iltifatı sālik-i āgāhına
Nāṭıḳ-ı maʿnā-yı tāmm-ı **ʿalleme'l-esmā** mıdır

34 Onu ḫatm et duymadıñsa neşve-i emr-i **kün**'ü
Yoḳsa dervīş olduğuñ bī-aṣl bir daʿvā mıdır

35 Ḍoġdu rengīn bir ġazel āfāḳ-ı vaṣfından dile
Müstenīr-i şems-i Ḥaḳ bir ġurre-i ġarrā mıdır

36 İntisāb-ı dergehiñ ebdāna cān-baḫşā mıdır
Ḥikmet-i baʿṡiñ ḳulūb-i mürdeyi iḥyā mıdır

37 Eylemek vażʿ-ı cebīn miʿrāc-ı sīm-i ḳabriñe
Zümre-i ʿuşşāḳ için tā ʿarşa istiʿlā mıdır

38 Ṭāifān-ı Kaʿbe-i kūyuñ eyā ḫünkār-ı ʿaşḳ
Bir de mecbūr-ı ṭavāf-ı Kaʿbe-i ʿulyā mıdır

39 Semt-i reʾs-i bende-gānıñdan semāya yükselen
Sikke-i pākīze mi iklīl-i istiġnā mıdır

40 Ben ki yüz sürdüm seniñ ḫāk-i der-i iclāliñe
Ḫalkdan iʿrāżım istiġnā-yı nā-bercā mıdır

41 Yā veliyya'llāh **Suʿūd**'u etme maḥrūm-ı naẓar /52/
Bendeñi ḫüsrānda ḳoymaḳ şānıña aḥrā mıdır

42 Vażʿ-ı gerdūn bī-ḥużūr u bī-sükūn etdi beni
Pīş ü pesden añlamam dünyā mıdır ʿuḳbā mıdır

43 ʿAkl u fikrim tār-mār esbābını bilmem faḳaṭ
Ḳasvet-i imrūze mi endīşe-i ferdā mıdır

44 Derd-i ġamla öyle maḥṣūrum ki idrāk eylemem
Ṣubḥ-ı Kānūn mu muḥāṭım yā şeb-i yeldā mıdır

45 Dergehiñde sāil-i bī-çāreyim ḳalb-i melūl
Ġayrdan bir şey mi bekler ol ḳadar rüsvā mıdır

---

85 Mesnevî-i Şerîfin başında geçen Farsça ifadedir. "*Dinle neyden*, nasıl şikayet ediyor, ayrılıkları nasıl anlatıyor"

46 El-amān ḫ˘ānem bi-ḳavl-i ʿAvnī-i ʿirf ā n-penāh
Bende-i nā-çīze lüṭf u merḥamet hengāmıdır

Kuruçeşme, 19 Mayıs 1329

ḲAṢĪDE-İ NŪR-EFŞĀN
BERĀ-YI ḤAŻRET-İ PĪR-İ ʿĀLĪ-ŞĀN
RAḌIYE ʿANHÜ'L-MENNĀN

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Mihr ü meh tenvīr eder āf ā ḳı yer yer rūz u şeb
Her biri bir cilve-i dīdāra maẓḥar rūz u şeb

2 Neşʾe-i ḫilḳatde olmuşlar ref ī ḳ-i yek-dīğer
Mihr Mevlānā'ya meh de Şems'e beñzer rūz u şeb

3 Mihr bir ḳalb-i münevver māh bir rūḥ-ı nezīh
Cism-i gerdūna olurlar sāye-güster rūz u şeb

4 Allāh Allāh āyet-i kübrā-yı vaḥdetdir bütün
Maʿni-i şems ü ḳamer Ḥaḳḳā ki aẓher rūz u şeb

5 Ḥüsn ü ʿaşḳa mihr ü māh olmuş ne parlaḳ bir miṡāl /53/
Müncezib yek-dīğere pür-zīb ü ziver rūz u şeb

6 Bāreka'llāh farḳ-ı hestī nūr-ı mihr ü māhdan
İktisā etmekde iklīl-i mücevher rūz u şeb

7 İncilā-yı mihr ü māh ondan ki olmuş her biri
Āsitān-ı pāk-ı Mevlānā'da çāker rūz u şeb

8 Mihr ü mehde var sükūn ü ḥālet-i vecd ü semāʿ
Farḳ eder ḥāli ḳılan diḳḳat ser-ā-ser rūz u şeb

9 Mihr şeyḫ ü ser-ṭarīḳat māh dervīşān nücūm
Mevlevī erkānını icrā ederler rūz u şeb

10 Mihr ü māha āferīn derbān-ı bāb-ı Pīr olup
Zāirān-ı ravżaya reh-berlik eyler rūz u şeb

11 Mihr-peyker māh-manẓar Ḥażret-i Mollā-yı Rūm
Kim cemāli dilleri tenvīr eder her rūz u şeb

12 Bir şehen-şeh kim ḥużūr-ı şevketinde mihr ü māh
Ser-fürū eyler olur ḫāke ber-ā-ber rūz u şeb

13 Farḳ-ı dervīşānına tābiş-fezādır mihr ü māh
Münkir-i iclālini eyler muḥaḳḳar rūz u şeb

14 Mihrden tā māha dek ʿālem o şāha bendedir
Ḥükm ü fermānı mutāʿ emri muḳarrar rūz u şeb

15 Mihr ü māhı istese bir demde eyler çāk çāk
Neşr-i nūr-ı ẕāt ile kişver-be-kişver rūz u şeb

16 Der-ʿaḳab iʿrāż ederler tāb-ı mihr ü māhdan
Maẓhar olsa zerreler envārına ger rūz u şeb

17 Mihr ü māhı neylesin ʿuşşāk-ı zārı kim ʿuyūn
Neyyir-i vechiyle pür-envār ü pür-fer rūz u şeb

18 Türbesinde mihr ü meh nevvār iki ḳandīldir
Munṭafī olmaz yanar tā vaḳt-i maḥşer rūz u şeb

19 Pāsbāndır dergehinde mihr ü meh aʿdāsına
Çekmede zer-ḳabża bir sertīz ḫançer rūz u şeb

20 Mevlevīlik bir cihān mihr ü meh tābendesi /54/
Merḳad ü dergehidir pāk ü muṭahhar rūz u şeb

21 Ḳubbe-i ḫaḍrāsı üzre nūr-ı mihr ü meh midir
Lücce-i raḥmet mi yā pür-mevc-i aḫḍar rūz u şeb

22 Mihr ü meh-tāb ruḫundan istināre etmese
Şuʿle görmek bir ḳula olmaz müyesser rūz u şeb

23 Lemʿa-i berk-i meḳālinden kināyet mihr ü māh
Tābiş-i mihr-i cemāliyle münevver rūz u şeb

24 Meṡnevī'si mihr ü Dīvān'ı meh-i raḫşende-ter
Ġarḳ-ı nūr eyler cihān-ı fikri yek-ser rūz u şeb

25 Mihr dīvānında el baġlar meh eyler arż-ı ḥāl
Baḥr-i maʿnāsında olmaḳçün s̱enā-ver rūz u şeb

26 Feyż-i mihr ü māh medḥiñden alıp reng ü żiyā
Neşr eder gül-zār-ı ṭabʿım būy-ı ʿanber rūz u şeb

27 Mihr ü māhā ḫusrev-i encüm sipāhā serverā
Ey ki mihr ü māhdan iḳbāli berter rūz u şeb

28 Sāde mihr ü meh değil çeşmān-ı ḳudsiyyūn bulur
Yümn-i pā-būsiñle ferr ü tāb-ı evfer rūz u şeb

29 Mihr ü māhın var ise maḥdūd-ı feyż u tābişi
ʿAdn-i ravżañ ṣad-hezār envāra maṣdar rūz u şeb

30 Reng-i mihr ü māhı müstes̱nā civār-ı kūyuñuñ
Vādī-i Eymen gibi dīdāra meşher rūz u şeb

31 Mihr ü māh dergāhıña saḳf ü cidār olmuş meğer
Türbet-i vālāña yā zer-dūz-i çāder rūz u şeb

32 Mihr-i hüsnüñ māh-ı ḳalbe incilā-baḫş olmasa
Ẕevḳ-i rüʾyetden ḳalır maḥrūm gözler rūz u şeb

33 Mihr ü māh-ı ʿaşḳ-ı ẓulmet-sūzuña oldum feżā
Bāreka'llāh sīne sırr-ı Ṭūr'a maẓhar rūz u şeb

34 Ḥasretim çoḳdan beri mihr ü meh-i dīdārıña /55/
Hecriñ olmaḳda **Suʿūd**'a girye-āver rūz u şeb

35 Mihr-i iḥsānıñla māh-ı rūḥuma baḫş et ṣaf ā
Hāle-i evhām içinde ḳaldı mużṭarr rūz u şeb

36 Tā ki mihr ü meh ṭulūʿ eyler gehī gāhī ġurūb
Tā ki hūy ü hāy olur emr-i muḳadder rūz u şeb

37 Mihr-i raḫşān-ı Ḫudā māh-ı münīr-i müctebā
Ḳubbe-i ḫaḍrāña olsun sāye-güster rūz u şeb

18 Mart 1331

ḲAṢĪDE-İ NĀYĀB
DER-ḤAḲḲ-I ḤAŻRET-İ PĪR-İ ᶜĀLĪ-CENĀB
RAḌIYE ᶜANHÜ'L-VEHHĀB

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Mevlevī-i çarḫı gör devr etmeğe meydān bulur
Feyż-i Rūḥu'l-Ḳuds Mevlānā ile imkān bulur

2 Çeşm-i ᶜibretle semāᶜ-ı kāinātı seyr eden
Sırr-ı Pīr-i Aᶜẓamı her ẕerrede pinḥān bulur

3 Müsteḳardır şemse baḳ mihr-i Celālü'd-Dīn'de
Māh da ol cāẕibeyle sāḥa-i seyrān bulur

4 Cā-be-cā ḳandīl aṣılmış Mevlevī dergāhıdır
Āsumān işte bu yüzden irtif ā ᶜ-ı şān bulur

5 Sū-be-sū ecrām bī-ārāmdır ṭurmaz döner
Mevlevīlik ᶜāleminde neşve-i devrān bulur

6 Kehkeşān gūyā ki ᶜaynü'l-cemᶜ teşkīl eylemiş
Her berīn ehl-i temāşā neşveden raḳṣān bulur

7 Sikke-pūş olmuş hilāl-i nev kemāl-i mihrden
Çehresi günden güne min-baᶜd nūr u ān bulur

8 Pey-rev-i āyīn-i Mevlānā'dır eşyā mā-ḥaṣal
Eyleyen tedḳīḳ ḫilḳatde uṣūl erkān bulur

9 Bir İlāhī salṭānatdır devlet-i Mollā-yı Rūm /56/
Sāyesinde zīr ü bālā fer bulur ᶜümrān bulur

10 Ser-ṭarīḳ-i dergeh-i Ḳuddūs-i Mevlānā Celāl
Kim cemālinde naẓarlar **ṣūret-i Raḥmān** bulur

11 Nāib-i ṣāḥib-Kitāb-ı Ḥażret-i Peyġamberī
Kim meḳālinde göñüller cünbiş-i Ḳur'ān bulur

12 Şehr-yār-ı pür-şükūh ü ẕī-celālet kim onuñ

Bende-i nā-çīzi ḥükm ü ḳuvvet-i şāhān bulur

13 Yüz süren şevket-serā-yı türbet-i vālāsına
Dest-ber-sīne nice şāhen-şehi der-bān bulur

14 Ṭāif ā n-ı Kaʿbe-i kūyu bi-ḥaḳḳı Kibriyā
Ol maḳām-ı ḳudsi ʿayn-ı Kaʿbe-i Sübḥān bulur

15 Lafẓ-ı cennetden ḥarīm-i dergehi maḳṣūddur
Māḥremān ol sūda ẕevḳ-i rüʾyeti her ān bulur

16 Gül-şen-i her-dem bahār-ı maʿrifetdir ravżası
ʿĀndelībi onda ʿāşıḳ-ı naʿt ü āyīn-ḫ˘ān bulur

17 Bāng-ı Mevlānā'yı gūş etdikce gāhī semʿ-i cān
Çār-küncü Ṭūr ẕātın Mūsī-i ʿümrān bulur

18 Neyleri gūyā dem-i enf ā s-ı Rūḥu'llāhdır
Diñleyen dil-mürdegān bir demde birden cān bulur

19 Ṣubḥ-dem etdikce tehzīz-i ḳulūb ism-i Celāl
Rūḥlar raḳṣān olur eşvāḳ cāvidān bulur

20 Ḥavl-i pāk-i dergehinde devr eden ehl-i semāʿ
Kendine her kūşede bir melce-i ġufrān bulur

21 Neylesin dehriñ bahār ü bāġını ʿuşşāḳ-ı zār
Ḥuld-ı kūyunda mevāsim ḥükmünü siyyān bulur

22 Mevce-sāz olsa cihān-ārā muḥīṭ-i himmeti
Ḳaṭre-i āvāre-ser māhiyyet-i ʿummān bulur

23 Feyż-i ebr-i lüṭfunu idrāk ederse ʿaḳl u ḥiss /57/
ʿĀlem-i imkānı ser-tā-ser bahāristān bulur

24 Cūy-bār-ı reʾfeti gül-zāra olduḳca revān
Nā-şüküfte ġoncalar būy-ı gül ü reyḥān bulur

25 Rūzgār-ı himmeti olsa vezān vaḳt-i şitā
Gül-sitānlar incilā-yı mevsīm-i Nīsān bulur

26 Ḥāṣılı ḥükm ü taṣarruf münḫaṣırdır ẕātına

İstese her mümteniʿ bir ṣūret-i imkān bulur

27 Yā veliyya'llāh-ı aʿẓam ey ḥabīb-i ʿirf ā n
ʿAcz iken kār-ı beşer medḥin naṣıl pāyān bulur

28 Bir gedā-yı āsitānıñdır seniñ iḳbāl ü cāh
Bāb-ı vālā-yı hümāyūnuñda āb ü nān bulur

29 Tīre-dil züḥḥād ister bulsun ister bulmasın
Ḳalb-i müʾmin beyt-i maʿmūruñda iṭmiʾnān bulur

30 Ḥamdü-lillāh müsteẓıll-ı sāye-i iḥsānıñım
Tāc-ı istiġnā olan faḫrıñla farḳım şān bulur

31 Levḥaşa'llāh müstenīriñdir semā-yı fikretim
ʿĀlem-i bālāya artıḳ ḥaḳḳıdır rüchān bulur

32 Reşk-i Firdevs eylemişdir ʿaşḳ- ı dīdārıñ beni
Şāhid-i maʿnā-yı ṭabʿım ḥūr-veş-i ʿüryān bulur

33 İsteyen olmaḳ temāşā-ger ʿarūs-ı medḥiñe
Ḥacle-i beytimde pür-zīb ü ṭarab mihmān bulur

34 Gül-şen-i evṣāfıñın kemter ḳaṣīde-ḫ˘ānıyım
Güfte-i şiʿrimde sāmiʿ naġme-i ʿirf ā n bulur

35 Niʿmet-i nisbetle böyle iftiḫār etdikce ben
Nezd-i Mevlānā'da kelāmım cāy-ı istiḥsān bulur

36 Vaṣfıñı īf ā bi-ḥaḳḳın müsteḥīl ammā yine
Gerçi ol vādīde ṭabʿım ḳudret-i cevlān bulur

37 Söz tamām oldu niyāz ü ilticā hengāmıdır /58/
İlticā bābında ʿāşıḳ maḳṣūdu āsān bulur

38 Ey ṭabīb-i cān u dil bīmār-ı hecriñdir **Suʿūd**
Yalıñız iksīr-i enf ā sıñ ile dermān bulur

39 Tā ki eksilmez cihāndan geh enīn-i iftirāḳ
Reh-neverdān gāh rāh-ı vuṣlat-ı cānān bulur

40 Merḳad-i pür-nūruñ olsun maṭlaʿ-ı mihr-i hüdā

Tā ki cānlar kām-ı ʿizz-i ḳurbet-i Yezdān bulur

13 Mart 1331

İSTİMDĀD EZ-CENĀB-I MEVLĀNĀ ḲUDDİSE SIRRUḤŪ TESDĪS-İ BEYT-İ ʿAVNĪ-İ MEVLEVĪ RAḤİMEHU'LLĀHÜ TEʿĀLĀ

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Uzandı leyle-i hicrān seḥerden yoḳ es̱er aṣlā
Bahārān geldi ḥayfā geçmedi hükm-i şeb-i yeldā
Pes ü pīşim ẓalām-ābād endūh oldu ser-tā-pā
Naẓar-gāhımda mevc-ā-mevc ẓulmetdir bütün eşyā
"Miyān-ı lücce-i miḥnetde ḳaldım bī-kes ü tenhā
Amān yā Ḥażret-i Mollā Celāle'd-Dīn Mevlānā"

2 Saña ben çāker-i dīrīneyim sen şāh u mīrimsin
Kemīne ẕerreyim ẕātıñ benim mihr-i münīrimsin
Veliyyü'n-niʿmetim pīrim penāhım dest-gīrimsin /59/
İki ʿālemde Mevlānā-yı Ẕī-şānım emīrimsin
"Miyān-ı lücce-i miḥnetde ḳaldım bī-kes ü tenhā
Amān yā Ḥażret-i Mollā Celāle'd-Dīn Mevlānā"

3 Muḫālif rūzgār esdi ṭutuldum dām-ı tezvīre
Kemend urdu yed-i nā-merd pāy ü dest-i tedbīre
Ḳırıldı göñlüm oldu cā-be-cā muḥtāc taʿmīre
Saña maʿlūmdur ḥālim ne ḥācet arż u taḳrīre
"Miyān-ı lücce-i miḥnetde ḳaldım bī-kes ü tenhā
Amān yā Ḥażret-i Mollā Celāle'd-Dīn Mevlānā"

4 Ezildim pençe-i ḳahrında baḫt-ı şūriş-i īcādıñ
Bunaldım ḳaʿr-ı tārında telāṭum-gāh-ı bīdādıñ
Mücessem levḥa-i taṣvīri oldum āh ü feryādıñ
Yetişmezse muḳarrerdir helākim dest-i imdādıñ
"Miyān-ı lücce-i miḥnetde ḳaldım bī-kes ü tenhā
Amān yā Ḥażret-i Mollā Celāle'd-Dīn Mevlānā"

5 Meded ey mesned-ārā-yı taṣarruf ġavs̱-i ʿālī-cāh /60/
Bu berzaḫdan ḫalaṣ et bende-i nā-çārıñı li'llāh
Ümīdim vuṣlat-ı mersā-yı iḥsānıñdadır her-gāh

ʿAdem deryāsı hevl-engīz keştī tār-mār eyvāh
"Miyān-ı lücce-i miḥnetde ḳaldım bī-kes ü tenhā
Amān yā Ḥażret-i Mollā Celāle'd-Dīn Mevlānā"

6 Ḳıyāmet-sāz-ı ṭūfān-ı şuūn enẓār-ı dehşetde
Şikeste fülk-i ḫāṭır tünd-bād iẓhār-ı ḳuvvetde
Dil-i bīmār çırpınmaḳda oḳyānūs-ı ḥayretde
Yetiş pīrim Suʿūd-ı zārı terk etme bu ḥāletde
"Miyān-ı lücce-i miḥnetde ḳaldım bī-kes ü tenhā
Amān yā Ḥażret-i Mollā Celāle'd-Dīn Mevlānā"

Sultanahmed, 1 Ẕi'l-Ḥicceti'ş-Şerīf 1345 - 1 Haziran 1346

DESTŪR

Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün

1 Ümmīd ü penāhımsın yā Ḥażret-i Mevlānā /61/
Meh-kevkebe şāhımsın yā Ḥażret-i Mevlānā

2 Ey server-i kilk-ārā ey tāc-ver-i yektā
Ey reh-ber-i bī-hemtā yā Ḥażret-i Mevlānā

3 Feyżiñle cihān memlū nūruñ ile pür her sū
Her dīdeye rūşen bu yā Ḥażret-i Mevlānā

4 Dervīş-i ġarībim ben endūh-ı naṣībim ben
Bī-ṣabr u şekībim ben yā Ḥażret-i Mevlānā

5 Elṭāfıña şāyān et iḥyā buyur iḥsān et
Ben nā-kesi insān et yā Ḥażret-i Mevlānā

6 Li'llāhi tecellī ḳıl luṭfuñla tesellī ḳıl
Bir sāfili ʿālī ḳıl yā Ḥażret-i Mevlānā

7 Bī-çāre **Suʿūd**-ı zār bīzār-ı ġam-ı aġyār
Ol bī-dile sensin yār yā Ḥażret-i Mevlānā

Mayıs 1332

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 ʿAyān olup baña sırr-ı cemāl-i Mevlānā
Semā-yı rūḥuma ṭoġdu hilāl-i Mevlānā

2 Bütün cihān gözüme vādī-i tecellādır
Ki dilde oldu hüveydā ḫayāl-i Mevlānā

3 Celāl-i Dīn-i Aḥad kāşif-i künūz-i ebed
Lisān-ı ḥaḳda budur vaṣf-ı ḥāl-i Mevlānā

4 Yegāne vāḳıf-ı sırr-ı Muḥammedī ki eder
Bu ḳavle ḥüsn-i şehādet meḳāl-i Mevlānā

5 Taḥayyür-āver olur sākinān-ı ʿarş bile
Kitāb-ı ʿulvī-i Mevlā meāl-i Mevlānā

6 Yegāne ġavs̱-i muʿaẓẓam ki dehre şāmildir
ʿUlüvv-i ʿāṭıfet-i bī-mis̱āl-i Mevlānā

7 Ḫudā'ya şükr-i hezārān ki oldu göñlümde /62/
Ġarīḳ-i neşve-i feyż ü kemāl-i Mevlānā

8 Kemāl-i ʿaşḳıma şāhid olur **Suʿūd** benim
Dilimdeki emel-i imtis̱āl-i Mevlānā

11 Ağustos 1320[86]

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

1 Bir merd-i maʿnevīyim dervīş-i Mevlevīyim
Şākird-i Mes̱nevīyim dervīş-i Mevlevīyim

2 Yoḳ minnetim zamāna yoḳ nisbetim şāhāna
Mūrāne çākerāne dervīş-i Mevlevīyim

---

[86] Bu es̱er-i faḳīrāne Ṭāhirü'l-Mevlevī Bey üstādımızdan Mes̱nevī-i Şerīf oḳuduğum avān-ı mesʿūde es̱nāsında yazılmışdı. Tārīḫ-i nazmından altı sene ṣonra lehu'l-ḥamd ve'l-minne Ḳonya'da ḥużūr-ı ḫudāvendigārımda şeref-i intisāb ve iktisāsı-yı sikke-i pākīze ile nāil-i emel oldum.

3 Mevlā'yadır niyāzım der-kār ġayra nāzım
Var çünki imtiyāzım dervīş-i Mevlevīyim

4 Miḥrāb ü ḳıble-gāhım Pīr-i cihān-penāhım
Ẓannetme pādişāhım dervīş-i Mevlevīyim

5 Ben böyle bir **Suʿūd**'um vāreste-i ḳuyūdum
Ḫ˘āhiş-ger-i şuhūdum dervīş-i Mevlevīyim

1 Ağustos 1333

İSTİĠĀŠE

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün

1 Dil-ḫasteyim şād et beni yā Ḥażret-i Mevlānā /63/
Vīrānım ābād et beni yā Ḥażret-i Mevlānā

2 Pīrim penāhımsın benim ümmīd-gāhımsın benim
Ḫurşīd ü māhımsın benim yā Ḥażret-i Mevlānā

3 Sensin yegāne şāh u mīr niʿme'l-muʿīn niʿme'l-emīr
Bīçāreyim ol dest-gīr yā Ḥażret-i Mevlānā

4 Hükmüñ muṭāʿ-ı kāināt sen ʿāleme ʿayn-ı ḥayāt
Lebrīz-i feyżiñdir cihāt yā Ḥażret-i Mevlānā

5 Allāh için pīrim meded şāh-ı cihān-gīrim meded
Pür-cürm ü taḳṣīrim meded yā Ḥażret-i Mevlānā

6 Dervīş-i nālāndır Suʿūd ġāyet perīşāndır Suʿūd
Muḥtāc-ı iḥsāndır **Suʿūd** yā Ḥażret-i Mevlānā

Eylül 1332

DESTŪR YĀ ḤAŻRET-İ MEVLĀNĀ

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 ʿAḳla ṣıġmaz kemāl-i Mevlānā
Maʿni-i ḥaḳ meāl-i Mevlānā

2 Cürʿa-nūş-ı ṣafā-yı tevḥīdiz
Dilimizde meḳāl-i Mevlānā

3 Neşʾe-yāb-ı cemāl-i cānānız
Pīrimizdir Celāl-i Mevlānā

4 ʿĀşıḳān bu ḥaḳīḳate Hū der
Ḥaḳḳ'adır ittiṣāl-i Mevlānā

5 Çāşni-senc-i leẕẕet-i ʿaşḳız
Olalı rūy-māl-ı Mevlānā

6 Ḥamdü-li'llāhi feyżi bāḳīdir /64/
Ebedīdir nevāl-i Mevlānā

7 İşte ez-cümle Şeyḫ Elīf-i ʿarīf[87]
Maẓhar-ı ḥāl ü ḳāl-i Mevlānā

8 Bāreka'llāh ẕāt-ı pākinde
Mütecellī ḫiṣāl-i Mevlānā

9 Sāyesi ey Suʿūd ola memdūd
Farḳımızda mis̱āl-i Mevlānā

25 Teşrīn-i Evvel 1336

ḲAṢĪDE-İ NEFĪSE-İ BERĀ-YI ḤAŻRET-İ PĪR-İ ʿĀLĪ-ŞĀN ʿAẒẒAMA'LLĀHU ẔİKRAHŪ VE DER-MEDḤ-İ ŞEYḪ BĀḲĪ-İ ZAMĀN ṬĀLE BEḲĀH

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ṣanma ʿālī gönlümüñ bir kimseden pervāsı var

[87] Südlüce'de kāin Ḥaṣīrī-zāde Dergāh-ı şerīfi post-nişīni ʿārif Mes̱nevī-ḫ˘ān ʿallāme-i ẕī-şān Şeyḫ Muḥammed Elīf Efendi Ḥażretleri.

Kimseden pervāsı yoḳ zīrā ki Mevlānāsı var

2 Sikkesi altında oldum maẓhar-ı emn ü emān
Dest-i iʿzāzımda menşūr-ı cihān-fermāsı var

3 Taḫt-ı istiġnāda maġbūṭ-ı şehen-şāhān olur
Bir ḳuluñ kim ẕāt-ı Mevlānā gibi mevlāsı var

4 Sāye-i luṭfuñda oldum nāil-i fevz ü necāt
Cā-be-cā rūḥumda ʿizz ü iʿtilā sevdāsı var

5 Olmasın mı iʿtilā sevdāsı rūḥ-ı zārda
Dergeh-i Mollā gibi bir melce ü meʾvāsı var

6 Öyle bir sulṭān-ı ẕī-şevket ki Mevlānā Celāl
Tā ḥarīm-i ḳalb-i dehre ḥükm ü istīlāsı var

7 Bir ṭarīḳ-ı ḫāṣṣ-ı ʿirf ā n kim ṭarīḳ-ı aḳdesi /65/
Sālik-ı nev-rāhınıñ eflāke istiʿlāsı var

8 Neyyir-i aʿẓām ki mā-fevḳu't-taṣavvur şuʿlesi
Ẕerre-i nā-çīziniñ ḫurşīde istiġnāsı var

9 Ḫıyre-sāz-ı dīde-i cāndır fürūġ-ı ṭalʿatı
Her dil-i ʿāşıḳda bir mihr-i ʿuyūn-ārāsı var

10 Mūsi-i bī-**len terānī**dir ki Ṭūr-ı ʿaşḳda
Rüʾyeti hem ṣoḥbeti hem de yed-i beyżāsı var

11 Āsumān-ı rūḥda ʿĪsā-yı her-dem zinde kim
Nuṭḳunuñ tā ḥaşre dek ḫāṣṣiyyet-i iḥyāsı var

12 Bāreka'llāh kātib-i vaḥy-i Rasūlu'llāh kim
Her kitābında Muḥammed Muṣṭaf ā ṭuġrāsı var

13 Maẓhar-ı sırr-ı peyemberdir ki ẕāt-ı ekremi
Mes̱nevī nāmında muʿciz āyet-i kübrāsı var

14 ʿĀşıḳ-ı nūr-ı risālet kim ġarāmiyyātınıñ
Her güzīn şaṭrında ḥüsn-i Aḥmedī maʿnāsı var

15 Pey-rev-i cünd-i rusul şāh-ı kirām-ı evliyā

Ḥāṣılı beyne'l-eʿāẓım vażʿ-ı müstes̱nāsı var

16 Ravża-ı feyyāżını gördüm de ḥayretle dedim
Bunda Allāh'ın tecellī-i ḫıred-fersāsı var

17 Bir gülistān kim ḥarīm-i bār-gāh-ı ezheri
Reng-i lāhūtīsi var būy-ı ḥayāt-efzāsı var

18 Eylesin ʿaṭf-ı naẓar Allāhü ekber-ḫ˘ān olur
Ġıbṭa-i ʿarş-ı muʿallā ḳubbe-i ḫaḍrāsı var

19 Ḥāliyā ol buḳʿa-i nevvāre ʿayn-ı Ṭūr'dur
Laḥẓa laḥẓa çeşm-i cāna nūr-ı nev-peydāsı var

20 Kaʿbe'ye f ā iḳ midir rifʿatde bilmem yalıñız
Beyt-i Maʿmūr'a mümās̱il hey'āt-ı ʿulyāsı var

21 Cennet-i aʿlā değil ammā ki ḫuld-ı münteḫab
Reşk-baḫş-ı ʿAdn-ı ṣubḥu leyle-i zerḳāsı var

22 Başḳa ʿālem başḳa bir ṣunʿ-ı celīl-i Kibriyā
Āsumānı var zemīn-i āsumān-pīrāsı var

23 Āsumāna ḳarşı etmez mi hemīşe iftiḫār /66/
Ol zemīn kim bihterīn bir kenz-i lā-yefnāsı var

24 Kenz-i lā-yefnāsı var Mevlā'sı Mevlānā'sı var
Ḥażret-i Mollā gibi mevlā-yı bī-hemtāsı var

25 Maẓhar-ı ism-i celāl ü kāşif-i sırr-ı cemāl
Mebḥas̱-i evṣāfınıñ ne ḥaddi ne iḥṣāsı var

26 Şāhbāz-ı evc-i ḥaḳ bürḳaʿ-ı güşā-yı vech-i ẕāt
Ẕātıdır kim lā-yuʿadd ās̱ār-ı vecd-efzāsı var

27 Bī-nihāyetdir o rütbe ḳudret-i ʿulviyyesi var
Her nesi vardır desem ondan daha aʿlāsı var

28 Devri bāḳī ḥükmü cārīdir ilā yevmi'l-ḳıyām
Her zamān bir nev-çerāġ-ı ḥāṣṣı bir meclāsı var

29 Şimdi Bāḳī-i ʿazīziñdir niyābet nevbeti

Onda merdān-ı Ḫudā'nıñ neşʾe-i maʿnāsı var

30 Rükn ü tims̱āl-i kemāli ḫān-gāh-ı Aḥmed'iñ
Ḳalb-i ʿālīsinde ʿaşḳ u maʿrifet deryāsı var

31 Vech-i lāmiʿ naẓrası nāfiẕ kelāmı dil-firīb
Ḥażretinde pāk ü cāẕib bir velī sīmāsı var

32 Mevlevī-i ced-be-ced müstaẓhir-i feyż-i ebed
Öyle kim ẕātında ḥüsn-i sīretin bālāsı var

33 Mürşīd-i çāker-nevāz ü şeyḫ-i ʿulvī-pāye kim
Gerden-i ḥūrāya lāyıḳ lüʾlü-i lālāsı var

34 Ġurre-i efkārı ḫaclet-sāz-ı rūy-ı mihr ü māh
Dürre-i güftārınıñ tāb-ı semā-peymāsı var

35 Ḫuldde raḳṣān-ı vecd eyler revān-ı ġālibi
Nāy-ı ṭabʿ-ı şūḫunuñ elḥān-ı cān-baḫşāsı var

36 Nāṭıḳ-ı bi'l-ḥaḳḳ edīb-i nükte-dān-ı Mes̱nevī
Öyle kim ẓulmet-zedā-yı cān ü dil enfāsı var

37 Etdi mihr-i midḥati tenvīr beyt-i fikrimi
Bir ġazel yazdım şu yolda maṭlaʿ-ı ġarrāsı var

38 Göñlümüñ ālām-ı hecr-i yārdan şekvāsı var /67/
Gerdiş-i eyyāmdan şekvāsı var daʿvāsı var

39 Yaḳdı taḥrīb eyledi bīçāreyi sūz-ı ġarām
Ne sükūna ṭāḳati ne ḳudret-i iṭfāsı var

40 Cevr-i cānān derd-i devrān şūr-ı sevdā ʿāşıḳda
Bunca bār altında iñler bir dil-i ḥassāsı var

41 Ḥāl müşkil merḥamet etmezse ḥāl-i rāzıma
İşte ḥālā bende celb-i merḥamet ḫülyāsı var

42 Vuṣlatından kesmedim ümmīd kesmem bir zamān
Çeşm-i efsūn-kārınıñ zīrā hezār īmāsı var

43 Mübtelāyım ḥüsnüne māḥī-i cānım olsa da

Rūḥ-ı sūd-ārāmımıñ ʿaşḳıyla istīnāsı var

44 Ey ʿalā-perdāz-ı ʿirf ā n ey cihān-dār-ı kemāl
Bir es̱ersin sende Mevlānā Celāl imżāsı var

45 Ḥilḳatiñde münderic tāb ü ṣaf ā -yı ʿaşḳ-ı Ḥaḳ
Āfitāb-ı ʿālem-ārāsın desem maʿnāsı var

46 Öyle nessāc-ı kemālāt ü maʿārifsin ki sen
Her ḳumāş-ı dil-keşiñde Mevlevī tamġāsı var

47 Şüphe etmem nāşir-i feyż ü kemāl-i Pīr'sin
ʿĀcize ol cürʾadan ṣun kim eliñde ṭası var

48 Geldi hengām-ı duʿā h̬āmūş ol ey kilk-i **Suʿūd**
Bār-gāh-ı Kibriyā'dan ḳalbiñ istidʿāsı var

49 Tā bahārān her sene dünyāya bah̬ş eyler ḥayāt
Tā gülistānıñ hezārān bülbül-i şeydāsı var

50 Tā ki bāzār-ı sitād ü dād-ı ehlu'llāhda
Ṭālib-i zād-ı hüdānıñ ah̬ẕı var iʿṭāsı var

51 Eylesin seccāde-i irşādı tezyīn Ḥażreti
Tā uṣūl-i h̬ilḳat üzre her şebiñ ferdāsı var

27 Teşrīn-i Evvel 1336

3.9. ḲAṢĀİD-İ ŞETTĀ

CÜLŪSİYYE DER-ḤAḲḲ-I SULṬĀN ʿABDU'L-ḤAMĪD H̬AN RAḤİMEHU'LLĀHÜ TEʿĀLĀ

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Berḳ urur dillerde nūr-ı nev-bahār-ı iftih̬ār /68/
Sīne-i millet ser-ā-ser lemʿa-zār-ı iftih̬ār

2 Sebz-ender-sebzdir şimdi maḳāmāt-ı ṣaf ā
Çār-künc ānen-fe-ānen bāde-h̬ˇār-ı iftih̬ār

3 Rūḥlar ervāḥ-ı ḳudsiyyūn gibi şādī-nümā
Dīdeler pür-tābiş-i mihr-i mesārr-ı iftiḫār

4 Münbasıṭ efkār her ferdiñ lebinde cūş eder
İbtisām-ı dil-güşā-yı bī-şümār-ı iftiḫār

5 Farṭ-ı şevḳinden becā rakṣān olursa ehl-i dil
Olmasa da her manẓara zīrā medār-ı iftiḫār

6 Çehre-i gerdūna ʿaṭf etdim nigāh-ı diḳḳati
Gördüm olmuş ṣubḥ-dem pür-iḥmirār-ı iftiḫār

7 Şems-i tābānda o rütbe incilā var kim gören
Ẓann eder bī-şüphe etmiş āşikār-ı iftiḫār

8 Yā ne dersin leyl-i pür-nūr-ı ṣabāh efrāsına
Kim semā eyler zemīn üzre nis̱ār-ı iftiḫār

9 Gördüğüñ her bir sitāre ṣanki bir ḳandīldir
Ḳudsiyān aṣmış budur Ḥaḳḳ'a şiʿār-ı iftiḫār

10 Rūz ruẓ-ı mesʿadet leyl leyl-i mefḫaret
Her-dem el-ḳıṣṣa dem-i revnaḳ-dis̱ār-ı iftiḫār

11 Vaḳt-i mesʿūd-ı cülūsudur şem-i rūşen-diliñ
Olsa çoḳ mu kāināta feyż-bār-ı iftiḫār

12 "Aḫter-i burc-ı saʿādet gevher-i dürc-i şeref" /69/
Rūḥ-ı millet maşrıḳ-ı şuʿle-nis̱ār-ı iftiḫār

13 Ḥażret-i ʿAbdü'l-ḥamīd-i Ḫan-ı S̱ānī kim onuñ
ʿĀleme rūz-i ḳudūmudur nehār-ı iftiḫār

14 Cism-i pür-sūd-ı hümāyūnuyla taḫt-ı salṭanat
Baḫtiyār ü kām-kār ü dem-güẕār-ı iftiḫār

15 Ẕāt-ı mebrūru'ṣ-ṣıf ā tıyla vücūd-ı memleket
Dāimā olsa revādır pür-mesārr-ı iftiḫār

16 İftiḫār-ı dīn ü devletdir ki ẕāt-ı aḳdesi
Sākinān-ı ʿarşa da elbet medār-ı iftiḫār

17 Zīb-i evreng-i ḫilāfet kim ġubār-i dergehi
Millet ü mülke zer-i ḫāliṣ-ʿayār-ı iftiḫār

18 Öyle sulṭān kim eder rūmālī-i ḫāk-i deri
Rūz ü zeb ḫurşīd ü māhı bī-ḳarār-ı iftiḫār

19 Kān-ı luṭf u maʿdelet kim rūzgār-ı reʾfeti
Olmada sermāye-i cūş-ı biḥār-ı iftiḫār

20 Ben ki bezm-i midḥatiñde kemterīn ḫˇānendeyim
Sözlerim āvāz-ı hāy-ı yār-ı yār-ı iftiḫār

21 Bā-kemāl-i mefḫaret bir nev ġazel ṭarḥ eyleyim
ʿĀlem-i eşvāḳa olsun yādigār-ı iftiḫār

22 İltif ā tıñdır şarāb-ı ḫoş-güvār-ı iftiḫār
İltif ā tıñla göñüller neşve-dār-ı iftiḫār

23 İltif ā tıñ revnaḳ-efzūd-ı bahār-ı iftiḫār
İltif ā tıñ mevce-sāz-ı cūy-bār-ı iftiḫār

24 Yād-ı ẕī-şānıñla göñlüm iktisāb-ı şevḳ edip /70/
Gül-sitān-ı sīnede olmuş hezār-ı iftiḫār

25 Pādişāhım Ḥaḳ ede müzdād sīt-i ʿadliñi
Bende-gān gördükce olsun ḫande-kār-ı iftiḫār

26 Hep saña dāir yazılsın ezber etsin ḳudsiyān
Şāʿirāna böyle biñ biñ ber-güẕār-ı iftiḫār

27 Ḥusrev-i ʿālī-tebārā āsumān-ḳadrā şahā
Ey cenāb-ı aʿẓamı şems-i medār-ı iftiḫār

28 Tābiʿiyyetle saña faḫrı ʿibādıñ dāimī
Devr-i ʿadliñdir zamān-ı intişār-ı iftiḫār

29 ʿAbd-i nā-çīz-i ḳadīmiñdir **Suʿūd**-ı ḫoş-süḫan
Bulsa çoḳ mu kendisinde iḳtidār-ı iftiḫār

30 Gül-nihāl-i şiʿri kim sāyeñde bulmuşdur nemā
Feyż-i medḥiñle olur pür-berg ü bār-ı iftiḫār

31 Baḥs̱-i vaṣlıñda tefevvuḳ eyledi bülbüllere
Bāreka'llāh h̬āme-i muʿciz-nigār-ı iftih̬ār

32 Fikret-i ʿulviyyetiñ lāl etmeseydi h̬amemi
Bir zamān ḳābil değildi ih̬tiṣār-ı iftih̬ār

33 Geldi hengām-ı duʿā bir muḳteżā-yı bendegī
Eyleyim tecdīd-i āyīn-i mesārr-ı iftih̬ār

34 Ber-devām olduḳca ʿörf-i mefh̬aret beyne'l-beşer
Ber-ḳarār olduḳca h̬ilḳatde şiʿār-ı iftih̬ār

35 Eylesin bi'l-ʿāfiye iclāliñi Rabbim efzūn
Milletiñ sāyeñde olsun bah̬tiyār-ı iftih̬ār

20 Ağustos 1320

CÜLŪSİYYE DER-ḤAḲḲ-I SULṬĀN VAḤĪDÜ'D-DĪN RAḤİMEHU'LLĀHÜ TEʿĀLĀ

Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

1 Biñ yaşa ey dīdelere ʿayn-ı nūr /71/
Görmedi ems̱āliñi çeşm-i dühūr

2 Ḥamd ola kim raḥmet-i Ḥaḳ cā-be-cā
Etdi ẓuhūruñla ber-ā-ber ẓuhūr

3 Her günümüz gitgide bir ʿīd olur
Mātem ü ġam demleri etdi mürūr

4 Geldi cülūsüñle müselmanlarıñ
Çehre-i meftūruna reng-i sürūr

5 Ḳadr günü çünki seni eyledi
Ḥażret-i Allāh veliyyü'l-ümūr

6 H̬ayr u ẓafer ẕātıña hem-rāh olur
Emr-i şerīʿatda getirme fütūr

7 Tābiş-i ʿadliñ ile olsa n'ola
Dīde-i aʿdāyı bed-endīş kūr

8 Hıżr gibi Ḥaḳ seni baʿs̱ eyledi
Böyle düşünmekdedir ehl-i şuʿūr

10 Oldu yek-āheng beşerle melek
Oldu yek-āvāz ferişteyle ḥūr

11 Ẕātıñı tebcīl ile tefḫīm ile
Etmededir cümlesi icrā-yı sūr

12 Vaṣf-ı hümāyūnuñ eder sū-be-sū
Ḫāṭıra-i dehre şu yolda ḫuṭūr

13 Nāib-i bi'l-ḥaḳḳ imāmü'r-rusul /72/
Pādişeh-i ʿādil-i ṣāḥib-ẓuhūr

14 Maşrıḳ-ı ümmīd Muḥammed Vaḥīd
Nāşir-i tevḥīd emīr-i vaḳūr

15 Merd-i metīn ḥāiz-i fikr-i rezīn
Nūr-ı mübīn ḳāliʿ-i eşrār ü şūr

16 Pey-rev-i Ṣıddīḳ-i Peyember-nihād
Nāil-i tevfīḳ-ı Ḫudā-yı Ġafūr

17 Merdümek-i aʿyün-i ʿOs̱māniyān
Ḥāmī-i dīn māḥī-i kibr ü ġurūr

18 Ehl-i ḳalem ehl-i ḥüküm ehl-i ḥāl
Nādire-dān tebʿa-nevāz ü ġayūr

19 Ẕī-şeref ü mecd-i metīn ü dilīr
Maẓhar-ı maʿnā-yı ḳaviyy ü şekūr

20 Mehbiṭ-ı ilhām-ı Ḫudā sīnesi
Çoḳ mu ḥaḳḳ olsa eden ondan ṣudūr

21 Ḳıbletü'l-āmāl-i cihān dergehi
Ondan alır feyżi inās̱ ü ẕükūr

22 Olsa becā peyk ṣabāḥ ü mesā[88]
Ġurre-i efkārına meh-tāb ü ḫūr

23 Etse revā zīb-i ser-i iftiḫār
Dürre-i güftārını insān ü ḥūr

24 Şevket ü şān bāb-ı hümāyūnuna
Bende-i dīrīne behīc ü faḫūr

25 Şevḳ-i cülūsu dil-i ehl-i dile
Verdi dem ü keyf-i **şarāb-ı ṭahūr**

26 Ey bütün efʿāli mehābet-nişān /73/
Ey der-i iclāli celālet-nüşūr

27 Berḳ-i tecellī-i ʿayān midḥatiñ
Şükr ola ḫāmem o celī nūra Ṭūr

28 ʿAfvıña fi'l-ḥāl ederim iltica
Mebḥaṡ-i medḥiñde çoḳ etdim ḳuṣūr

29 Ġāib edip zevcemi evlādımı
Ḳalmadı göñlümde beş aydır ḥużūr

30 Ḳaldım iki oğlum ile kimsesiz
Rūḥ-ı ġarībe geldi bu elem zūr

31 Ḫāne-i ecdādı gözüm görmedi
Oldu yuvam reh-güẕār-ı mār u mūr

32 Dalmış iken ḳaʿr-ı ġam ü miḥnete
Olmuş iken ġarḳa-i yeʾs ü fütūr

33 Yümn-i ṭulūʿuñla bugün ḥamd ola
Ṭoġdu yine fikrime mihr-i sürūr

34 Pādişehim ʿahdim ola dāimā
Eyliyeyim medḥiñe vaḳf-ı süṭūr

---

88 Dîvân'ın orijinal metninde müellif tarafından "ṣabāḥ ü mesā" ifadesinin üst tarafına alternatif bir ifade olarak "Leyāl ü seḥer" ifadesi de yazılmıştır. [N.İ.]

35 Nefʿī-i muʿciz-demi yād eylesin
Seyr edip eşʿārımı ehl-i şuʿūr

36 Geldi duʿā vaḳti el aç ey **Suʿūd**
Ḥaḳḳ'a niyāz et bi-ḫuşūʿ u ḥużūr

37 ʿÖmrü füzūn sāyesi memdūd ola
Tā güẕer etdikce sinīn ü şühūr

38 Devri ola devr-i ṣalāḥ u felāḥ /74/
Maḥv olup erbāb-ı nif ā ḳ ü şürūr

39 Tāb-ı ṣaf ā efʾide-i nāsdan
Olmaya bir laḥẓa zamānında dūr

10 Temmuz 1334

ḲAṢĪDE-İ ḤÜRMET Ü İḤTİRĀM DER ḤAḲḲ-I NĀẒIR-I ʿADLİYYE ʿĀRİF ḤİKMET PAŞA SELLEMEHU'LLĀHÜ TEʿĀLĀ

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Etdi ḥamd olsun tecellī pertev-i luṭf-ı İlāh
Nāẓır-ı ʿAdliyye oldu ʿĀrif-i Ḥikmet-penāh

2 Īnşirāḳ etdi yine mihr-i münīr-i maʿdelet
Ġarḳ-ı nūr oldu ser-ā-ser f ā tir ü muẓlim cibāh

3 Müjde ey dil sırr-ı **cāe'l-ḥaḳ** tecellī eyledi
Bāṭıl olsun ṭurmasın dārü'l-bevāre rū-be-rāh

4 Geldi her bir çehre-i yeʾs-āvere tāb-ı ümīd
Münḳalibdir ḫandeye el-yevm her bir femde āh

5 Gün gelir elbette ābādān olur Mıṣr-ı vaṭan
Yūsuf-ı ümmīdim olmaz bir zamān mevḳūf-i çāh

6 Ġıbṭa-i dārü's-selām oldu maḳām-ı ʿadl ü dād

Ol seniyyü'l-ḫilḳate olduḳda cāy ü cilve-gāh

7 Etse çoḳ mu teşne-gān-ı ʿadli dil-sīr-i ṣafā
ʿĀdil-i bi'ṭ-ṭabʿ bir āṣafdan olmaḳ dād-ḫˇāh

8 Ḥāliyā üssü'l-esāsı üstüvār ʿadliyyemiz
Vālid-i ʿālīsiniñ teʾsīsidir ṭābe s̱erāh

9 Öyle vażʿ etmiş ki bünyānın ḫalel-dār olmadı /75/
Ḫaylī ṣarṣılmışken āsīb-i sitemle gāh gāh

10 ʿAn-ḳarīb evvelki zīb ü şānı baḫş eyler oña
Sāye-i düstūr-ı ẕī-şān-ı ʿadālet iktināh

11 Mefḫaru'l-ebrār dīn-perver vezīr ibn-i vezīr
Ẕerre-perver zīnet-ārā-yı serīr-i ʿizz ü cāh

12 ʿĀrif-i esrār-ı īmān müʾmin-i ḥikmet-şinās
Ḥażret-i Paşa-yı ʿālī-ḳadr ü vālā-bār-gāh

13 Lemʿa-i efkārıdır ẓulmet-zedā-yı ufḳ-ı mülk
Tābīş-i güftārına olsun fedā ṣad mihr ü māh

14 Böyle tekrār eyliyor evṣaf-ı ẕāt-ı pākini
Ḳudsiyān eflākda yek-dīğere Mevlā güvāh

15 Mesned-ārā-yı necābet faḫr-i nesl-i Germiyān
Eşref-i aḫyār-ı dāmād-ı güzīn-i pādişāh

16 Rükn-i devlet rūḥ-ı tims̱āl-i celīl-i maʿdelet
İftiḫār-ı mülk ü millet münʿim-i ʿālem-penāh

17 Ḫānedānlıḳla eben-ʿan-cedd müşārün bi'l-benān
Bāb-ı lütfu kenz-i iḥsān ü kerem bī-iştibāh

18 Merd-i yek-reng-i cihān-bīn kim nüfūẕ-ı naẓrası
Ṣāneka'llāh ḫayrıñı baḫş-ı ʿuyūn-ı intibāh

19 Ḥaḳ-perest ü dād-fermā-yı müfaḫḫam öyle kim
Titredir erbāb-ı ẓulmü eylese bir dem nigāh

20 Maẓhar-ı tevfīḳdir ol rütbe etse ārzū

Dest-i ʿazminde olur ʿayn-ı ẕeheb ḫāk-i siyāh

21 Var teveccüh ol ḳadar beyt-i metīn-i ḳalbine
Kaʿbetü'l-āmāl-i ümmetdir desem olmaz günāh

22 Āsitān-ı feyż-baḫşāsı der-i iclāldir
Şemʿine pervāne olsa çoḳ mudur ikbāl ü cāh

23 İstiḳāmet ehline zīr-i cenāḥı mültecā /76/
Devr-i ʿadlinde şeḳā erbābı eyler āh ü vāh

24 Ey nesīl-i pāk-dāmen ey aṣīl-i müʾtemen
Ey vücūd-i pāki ḫalḳa bāʿis̱-i emn ü ref ā h

25 Sensin ol ser-dār-ı ecnād-ı fażīlet öyle kim
Ceyşi insāniyyet eṭrāfıñda olmuşdur sipāh

26 Ḥāl ü ḳāliñde o gūne neşʾe var teʾs̱īr var
Emriñe fermānıña der ins ü cān rūḥī fedāh

27 Daḫilān-ı nādī-i ʿirf ā nıña **büşrā lehüm**
Ḥālet-i ḥasret-keş-i dīdārıña vā-veyletāh

28 İltif ā t-ı devletiñle hem-ser-i Ṭūbā olur
Kişt-zār-ı dehrde nā-çīz ü ʿācīz her giyāh

29 Maẓharım ol neşʾeye her ān midād-ı ḫāmemi
Rūzgār-ı midḥatiñ cūşān eder mis̱l-i miyāh

30 Cevher-i vaṣlıñla zīnet buldu şiʿr-i dil-keşim
Etse lāyıḳdır onu kerrūbiyān zīb-i külāh

31 Geldi hengām-ı duʿā itmām-ı ḫidmet ḳıl **Suʿūd**
F ā riġ ol ḥaddiñ değil ʿummān-ı medḥiñde şināh

32 Tā ki cārīdir felekde intiẓām ü iḥtişām
Eylemez tā kim teġayyür emr ü aḥkām-ı İlāh

33 Tā ki iḫlāṣa muḳārin ḥācet-i erbāb-ı dil
Bār-gāh-ı Kibriyā'ya yükselir olmaz tebāh

34 Sāyesi memdūd ola ol āṣafıñ ʿömrü füzūn

Eylesin daᶜvātını ebrār vird-i ṣubḥ-gāh

35 Ḥażret-i Allāh ü Peyġamber muᶜīn olsun oña
Nāil-i imdād-ı ehlü'llāh ola her sāl ü māh

36 Her lisāndan şöhret-i ᶜadl ü ᶜulüvv-i ḫulḳını /77/
Gūş edip her-dem desin rūḥāniyān ṭāle beḳāh

1 Teşrīn-i S̱ānī 1336

BERĀ-YI MİDḤAT-İ HE'ĀT-I AᶜYĀN VE SER-KĀTİB-İ AᶜYĀN ḲAṢĪDE-İ RAḪŞĀN

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(Faᶜlün)

1 Zamān olur ki benim sīne āsumānım olur
Zamān olur ki şerār-ı dil aḫterānım olur

2 Zamān olur duyamam kendi nālemi kendim
Zamān olur ki feżā maᶜkes-i fiġānım olur

3 O mürġ-i bī-per ü bālım bu mürġ-zārda kim
Civār-ı sīne-i cānāne āşiyānım olur

4 O ᶜandelīb-i ġarīb-i bahār-ı sevdāyım
Ki ġonca-i leb-i dil-dār gül-sitānım olur

5 Derūn-i zārımı yaḳdıḳca şuᶜle-i ruḫsār
Seḥāb-ı kākül-i şeb-f ā m sāye-bānım olur

6 Līsān-ı ḥālime vāḳıf değilse de o perī
Gehī dü-çeşm-i füsūn-kārı tercümānım olur

7 Ne nükteler eder īmā o dīde-i fettān
Ḫudā alīm ki ḥayret-resān-ı cānım olur

8 Neler yapar baña ebrū denen o ḳavs-i belā
Taṣavvuru bile dehşet-res-i revānım olur

9 Ne dāmdır ki o gīsū-yı tār-ı müşg-efşān
Kemend-i fikr-i perīşān ü nā-tüvānım olur

10 Naṣıl emīn olayım mekr-i ġamzesinden kim /78/
Yegāne maḳṣadı taḫrīb-i ḫānümānım olur

11 Beyāna ṣıġmaz o meh-pāreniñ cef ā sı baña
Hele zebān-ı ḳalem gāh tercümānım olur

12 Ḥikāye eyleyebilsem o mācerāyı biraz
Caḥīm ḫāif-i nīrān-ı īn ü ānım olur

13 Hezār kerre o gül-rūya arż-ı ḥāl etdim
Dedim bu kār benim mūcib-i ziyānım olur

14 Ne söyledimse cef ā dan ferāġat eylemedi
Yazıḳ ki düşmen-i cānım o nev-civānım olur

15 Şikāyet eyleyeyim bārī bezm-i aʿyāna
Ẕevāt-ı ʿāliye belki meded-resānım olur

16 Ne bezm-i ḫāṣdır ol cā ki **rifʿat**-ı şānı
Taḥayyür-āver fikr-i daḳīḳa-dānım olur[89]

17 Ne nādī-i **şeref**[90] ü mecd kim ḥarīminde
Geçen zamānlarım eşref-i avānım olur

18 Müdām raḥmet-i Raḥmān'a **ḥāmid**im[91] ki benim
O dār-ı emn ü emānı der-i emānım olur

19 ʿUlüvv-i ḳadrde **f ā iḳ**[92] şümūs ü ecrāma
Ki **nūr**u[93] şām u seḥer şāhid-i ʿayānım olur

20 Bināsı gerçi zemīn üzredir faḳaṭ o zemīn

---

89 O zamanlar Meclis-i Aʿyān reisi bulunan Menemenli-zāde Rifʿat Bey Efendi Hażretlerine.

90 Birinci Reīs Vekīli müerriḫ-i şehīr ʿAbdurraḥmān Şeref Bey Efendi merḥūma,

91 İkinci Reīs Vekīli ʿAbdülḥaḳ Ḥāmid Bey Efendi'ye,

92 Aʿżādan F ā iḳ Bey Efendi'ye,

93 Aʿżādan Nūri Bey Efendi merḥūma,

Benim żiyālı mehābetli āsumānım olur

21 Keremde maẓhar-ı tām meāl-i **ḫayru'n-nās**[94]
Nice ẕevāt ki memdūḥ-ı mihr-bānım olur

22 Gelip bisāṭımıza etdiler bizi tenʿīm /79/
O dem ki yādı ṣaf ā -āver-i dehānım olur

23 Kemāl-i şevk ile tebcīl o rūz-i firūzu
Bihīn vaẓīfe-i şükrān ü imtinānım olur

24 Bu maẓhariyyet-i mesʿūdeye delīl faḳaṭ
ʿUlüvv-i himmet **müşṭāḳ**-ı nüktedānım olur[95]

25 Süḫan-şinās ü nikāt-āşinā ki vaṣfında
Cenāb-ı Nefʿī-i üstād hem-zebānım olur

26 Bu nev ḳaṣīde-i nādīde-i ʿuyūn-ārā
O ser-ketībe-i küttāba armaġanım olur

27 Pirince F ā tiḥa yazmaḳ ḳabīlidir ammā
Kemāl-i ḥürmet ü iḫlāṣıma nişānım olur

28 Żiyā-yı fikr-i daḳīki münevvir ü feyyāż
O rütbelerde ki ʿaynü'l-ḥayāt-ı cānım olur

29 Feżā-yı vaʿdi o füsḥat-serā ki bī-ġāyet
Vasīʿ o mertebe kim ḫāric-i gümānım olur

30 Leẕāiẕ-i himemi gül-be-şekker-i keremi[96]
Hemīşe tāb ü ṣaf ā -baḫş-ı āb ü nānım olur

31 Ey āfitāb-ı celī-şaʿşaʿa seniñ nūruñ
Benim enīs-i dilim hem-dem-i revānım olur

---

[94] Aʿżādan Ḫayri Bey Efendi merḥūma telmīḥdir.

[95] O zamān Meclis-i Aʿyān Başkātibi olan İsmāʿīl Müşṭāḳ Bey Efendi.

[96] O ṣıralarda ḥarb-i ʿumūmīniñ eñ şidetli devri olmaḳla erzāḳ ḳaḥtından nāşī pek çoḳ ṣıḳındılar çekiliyordu. Bu beyitlerdeki telmīḥāt erzāḳ tedārikine vesāṭet için mevāʿid de bulunan İsmaʿīl Müşṭāḳ Bey Efendi'ye vaʿdlerini taḫaṭṭur etmiş için īrād olunmuşdur.

32 Göñül-nevāzişiñe müncezib gözüm müştāḳ
Teveccühüñ sebeb-i maḥż-ı ʿizz ü şānım olur

33 Bu çekdiğim elem-i intiẓār yetmez mi /80/
Ne vaḳt ġāye-i eyyām-ı imtiḥānım olur

34 Hezār-ı dem-keşīyim gül-sitān-ı midḥatiñiñ
Ḥażīż-ı külḫan-ı ḫüsrān naṣıl mekānım olur

35 O dürr-nis̱ār ü cevāhir-şikār-ı maʿnāyım
Ki ṣayraf ī -i ḳażā tālib-i lisānım olur

36 Şeker-sitān-ı s̱enā içre ṭūṭī-i gūyā
Benim lisān-ı beyān-ı güher-feşānım olur

37 Kümeyt-i ḫāmeye feyż-i şitābı sen verdiñ
Bu yolda hangi cesāretli reh-zenānım olur

38 Tef ā ḫur ʿādetidir f ā risān-ı maʿnānıñ
Şu var ki deʾb-i edeb żābit-i ʿinānım olur

39 Muṣallī-i edebim muktedā ḫayālimdir
Ṣarīr-i kilk-i terim naġme-i ez̠ānım olur

40 Yayıldı ʿāleme ṣītım ne ḥaḳ ile bilmem
Ḥasūd münkir-i peyġamber-i beyānım olur

41 Belī demezse nerīmān-ı tabʿıma bed-gū
Başı berīde-i şemşīr-i cān-sitānım olur

42 Edince ḥarbe taṣaddī ġażanfer-i ḫāmem
Günüñ birinde ʿadüvv küşte-i sīnānım olur

43 Duʿāya başla **Suʿūd** elverir bu daʿvālar
Hüner-ver olduġuma şāhidim beyānım olur

44 O mīr-i muḥteremiñ sāyesi ola memdūd
Ḫudā bilir bu duʿā vird-i zebānım olur

20 Şubat 1334

/81/

Gümüşḫāne mebʿūs̱-i muḥteremi edīb-i ʿulvī-nijād Ḫalīl Nihād [Boztepe] Bey Efendi'nin ās̱ār-ı bāriʿa-i şāʿirānelerinden olup şeref-i tebyīżine maẓhariyyetle mufteḫir bulunduğum "Ağaç Ḳaṣīdesi" ʿünvānlı şāheser-i bedīʿalarından mülhem ḳaṣīde-i kemterānemdir:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Ṣanır dıraḫt-ı müzehher o nev-nihāli gören
O naḫl-i nāzı o nev-bāve-i cemāli gören

2 Ḥadīḳa-i emelinde bahār-ı feyżi bulur
O ḳāmet-i çemen-ārā-yı bī-ḥemāli gören

3 Şükūfe-zār arasında ṣanıp gül ibrişimi
Olur ġarīḳ-ı taḥayyür o yāl ü bālı gören

4 Ḫanımelinde yetişmiş kiras ẓann eyler
Dudaḳlarındaki reng-i laṭīf-i alı gören

5 Fidan gibi boyu ruḫsārı penbe şeftālu
Heveslenir s̱emerāt-ı viṣāle ḥāli gören

6 Yanaḳları o bütüñ söyledir ḫamūşānı
Aġız arar hele sīb-i ruḫunda ḫālı gören

7 A serv-i bāġ-ı melāḥāt hevā-perest olma
Ḫarāb olur ser-i zülfüñde iḫtilāli gören

8 Eder mi ʿaṭf-ı naẓar sāye-i ḫıyābāna
Güẕer-gehinde nümāyān olan ẓılāli gören

10 Semen dalından örülmüş ḫayāl eder şaşırır
Seniñ o sāḳ-ı beyāżıñda penbe şālı gören

11 Marīż-i ʿişve de olsa o dīde-i bādām
Yine odur dil-i ʿāşıḳdaki melāli gören

12 Dūçār-ı ḫār-ı ġamıñ bir göñül ḳıyās etsin
Nihāl-i gülde hezār-ı şikeste-bālı gören

13 Bi-ḥaḳḳı naḫl-i tecellī güzelsin ey dil-ber /82/

Kelīm olursa revā sendeki kemāli gören

14 O şiʿrsin ki ser-ā-pā bedīʿ ü maʿnī-dār
Ḫamūş-ı ḥayret olur ondaki meāli gören

15 Görünce beñzedecekdir Aġaç Ḳaṣīdesi'ne
O ḳadd-i dil-keş ü mevzūn-ı bī-mis̱āli gören

16 Evet o sebz ü muʿaṭṭar Aġaç Ḳaṣīdesi'dir
Ki sāye-bān aramaz ondaki ẓılāli gören

17 Aġaç Ḳaṣīdesi bir şāḫ-sār-ı ṣanʿatdır
Görürse onda görür meyveli ḫayāli gören

18 Aġaç Ḳaṣīdesi pür-berg ü bār-ı ḥikmetdir
Ġarīḳ-i neşve olur onda ıḫżılālı gören

19 Aġaç Ḳaṣīdesi āf ā ḳa oldu pertev-bār
Onu görür gibidir ġarra-i hilāli gören

20 O şāh-kār-ı bülend-i bedāʿati görsün
Cihānda yoḳsa eğer feyż-i irticāli gören

21 Ya görse mübdiʿini bilmek isterim ki nedir
O nev-bedīʿa-i ġarra-yı ʿālü'l-ʿāli gören

22 O mübdiʿ-i hüneri görmeden de vecde gelir
Nigāh-ı diḳḳat ile yazdığı meḳāli gören

23 Veliyy-i niʿmet-i ḥürriyyetim Ḫalīl Niḥād
Ki ẕātıdır beni şāyeste-i nevāli gören

24 Yed-i ḳażā baña etmişdi sell-i seyf-i ġażab
O oldu naẓra-i ūlāda insilāli gören

25 Ḥayāt-ı s̱āniye baḫş etdi cism-i maʿdūma
Felekde varsa benim baʿs̱i irtiḥāli gören

26 Tenessüm etmedi el-ān nesīm-i luṭfuyla
Dil-i nizār gibi derd-i intiḳāli gören

27 O mācerā-yı taḫaṭṭur daḫi felāketdir

Acırdı ḥālime neşʾemde inḫilāli gören

28 O oldu min-ṭarafi'llāhi Ḥıżr-veş mebʿūs̱ /83/
O oldu ḥaḳḳa iʿānet eden, ḍalālı gören

29 "Naṣıl edā edeyim ḥaḳḳ-ı nān-ı niʿmetini"
Naʿīm için ne desin dūzaḫ-ı nekāli gören

30 Velīyy-i niʿmet efendim ḳuṣūrumu ʿafv et
Benim gözümle faḳaṭ sendeki kemāli gören

31 Olur ḥużur-ı celīliñde vālih ü şeydā
Naṣıl ki vecde gelir bir melek-cemāli gören

32 Ḫudā bilir seni medḥ eylemek değil ḥaddim
Güler baña ḳalemimde bu iştiġāli gören

33 Yegāne maḥremi sensin ḥarīm-i ilhāmıñ
Seniñ yüzüñde görür nūr-ı lā-yezāli gören

34 Riyā değil şehida'llāh sözüm ḥaḳīḳatdir
Olursa sende görür aḥsen-i ḫıṣāli gören

35 Sütūde-sāyesini mültecā-yı fikr edinir
Hümā-yı ṭabʿ-ı bülendiñde şāh-bāli gören

36 Ḫulūs-ı ḳalb ile artıḳ duʿāya başla **Suʿūd**
Uṣandı sende bu mühtezz lisān-ı lāli gören

37 Ṣaf ā -yı bāl ile ʿālemde müstedām olsun
Yüzünde olmasın ās̱ār-ı infiʿāli gören

20 Mayıs 1349 / 1933

DĪĞER ḲAṢĪDE-İ ḤÜRMET Ü VEDĀD
BERĀ-YI ŞĀʿİR-İ ʿĀLİ NİHĀD

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Gird-bād-ı rūzgāra ser-fürū eyler nihāl /84/
İşte bundan ḳābil-i neşv ü nemādır her nihāl

2 İnḥirāf etmez tevāżuʿdan nigūndur ḳāmeti
Giyse de ḫayṭü'ş-şuʿāʿ-ı şemsden efser nihāl

3 Diḳḳat etseñ bī-ṭaraf bir cāmiʿ-i eżdāddır
Zāġa gāhī gāh olur bülbülere minber nihāl

4 Farḳ-ı ehl-i ilticāya sāye-sāz olmaḳ için
Şāḫ-sārıyla açar gūyā ki bāl ü per nihāl

5 Nūr-ı mihr olduḳca pertev-rīz berg ü sāḳıña
ʿArż eder enẓāra elvāḥ-ı rezāndır zer nihāl

6 Ebr-i Nīsān'dan alır sermāye-i ẕevḳ-i ḥayāt
Cām-ı sāḳī-i ʿalādan nūş eder kevs̱er nihāl

7 Bir ʿarūs-ı tāze-i pür-iḫtişāmı andırır
Mevsiminde zehre-dār olduḳca her dil-ber nihāl

8 Dest-i ḫayyāṭ-ı ṭabīʿatla dikilmiş cāmesi
Eyledikce iktisā bulmaḳda zīb ü fer nihāl

10 Ḥikmet-i īcāddan bāḥis̱ mücellid bir kitāb
Bī-ḥisāb evrāḳı ḥāvī özge bir defter nihāl

11 Dāyesi lālāsı mihr ü māhdır ṣubḥ ü mesā
Kesb eder günden güne elbette zīb ü fer nihāl

12 Sāḥa-i ḫaḍrāya naḫlistānı tercīḥ eylerim
Kāşkī olsa edīm-i ḫāk ser-tā-ser nihāl

13 Cenneti yād eyleyip fi'l-ḥāl **ṭūbā lek** derim
Nerde seyr etsem bülend ü tāze ḫoş-manẓar nihāl

14 Tirşe aṭlaslar giyinmiş bir güzel ḫāṭırlarım
Āh olduḳca bahār eyyāmı sebz ü ter nihāl

15 Bir ġazel ṭarḥ eyleyim ḥāżır musāʿidken zemīn
Öyle kim ṣansın gören nevreste bir aḫḍar nihāl

16 Olsa gül-bāġ-ı melāḥat sū-be-sū yek-ser nihāl /85/
Serv-i nāzım sen ṭururken gözlemem dīğer nihāl

17 Mihr ruḫsār u nihāl ḳaddiñe olamaz naẓīr
Olsa bi'l-farż ey perī gökler güneş yerler nihāl

18 Sāyeler ferş etdi gördüm rehgüẕār-ı pāyiñe
Lāle-zāra ġālibā iḳbāliñi gözler nihāl

19 Zīb-i būstān-ı bahāsın rūzgār-āşūbsun
Şüphesiz tābiᶜ hevā-yı ᶜaşḳıña ekẟer nihāl

20 Oldu teşrīf-i bahār-āmiziñ artıḳ āşikār
Neşr eder eṭrāfa zīrā būy-ı cān-perver nihāl

21 Olmasa beytü'l-ġazelde yer bulur muydu **Suᶜūd**
Şāᶜir-i ᶜĀlī Nihād'ıñ medḥine maẓhar nihāl

22 Ol ḫalīl-i ehl-i dil kim gül-şen-i endīşesi
Ravża-i cennet gibi yer yer çemen yer yer nihāl

23 Bir ḫıyābāndır ki vādī-i ḫayāl-i dil-keşi
Neşr eder ẓıll-ı münevver onda her ḫoşter nihāl

24 Yazdı naḫlistāna dāir nā-şinīde bir eẟer
Etse lāyıḳdır o şiᶜr-i enfesi ezber nihāl

25 Ṣubḥ-dem duydum ġuṣūn-ter-i lisānından onu
Beste vażᶜ etmiş ṣabā gāhī oḳur diñler nihāl

26 Uġradı ᶜaynu'l-ḥayāt naẓra-i talṭīfine
Buldu āb ü tāb olur elbette bār-āver nihāl

27 Ḥāliyā olduḳ da maᶜkes āfitāb-ı fikrine
Parladıḳca parladı oldu bülend-aḫter nihāl

28 Ey velī-niᶜmet seniñ ġars-i yemīn-i luṭfuñum
ᶜAdd olunmam ben de pek bī-sūd u müstaḥḳar nihāl

29 Cūy-bār-ı iltif ā tıñdır veren feyż-nümā /86/
Oldu seyr et çūb-ı ḫaşıñ ḫāme-i aḫḍar nihāl

30 Reng ü būyu bir zamān uçmuşdu naḫl-i ṭabᶜımıñ
Şöyle ṭursun reng ü bū olmuşdu ḫākister nihāl

31 Tenbiyet-baḫşā olup ebr u nesīm-i reʾfetiñ
Refte refte buldu ḳuvvet verdi berg ü ber nihāl

32 Āb-yārī-i ḫayāliñle yetişdi ḥāṣılı
Şūre-zār-ı ḫāṭırımda böyle bir ender nihāl

33 Sāye-i Ṭūbā-yı ṭabʿıñ Ḫuld-ı istiʿdādda
Mültecā-yı fikretimdir gözlemem dīğer nihāl

34 Geldi hengām-ı duʿā her ān lisān-ı ḥāl ile
Tā eder ḥamd ü s̱enā-yı Ḫālıḳ-ı ekber nihāl

35 Tā ki vāḳiʿdir ḫaḍāret devḥa-i āmālde
Tā olur gül mevsimi bülbüllere maʿber nihāl

36 Ḥaḳ füzūn etsin ṣaf ā -yı ḥāl ü şevḳ-i bāliñi
Pertev-i nuṭḳuñla bulsun dāimā zīver nihāl

20 Temmuz 1349 / 1933

Trabzon mebʿūs̱u edīb-i üstād İbrahim ʿAlāaddīn Bey Efendi ḥaḳḳındaki ḥürmet-nāme-i kemterānemdir:

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Ġıbṭa-i āfitābdır fikrim
Nūr-ı bī-iġtirābdır fikrim

2 Şuʿlesi ʿaks eder semāvāta
Reşk-i māh ü şihābdır fikrim

3 Gāh fevḳa'l-ʿalāya nāfiẕ olur
Bir hümāyūn-cenābdır fikrim

4 Cilve-gāh-ı meḥāsin-i ḫilḳat
Āsumānī kitābdır fikrim

5 Şiʿr-i berceste-i meʿālīdir /87/
Lāyıḳ-ı intiḫābdır fikrim

6 Diñlenir ʿāşıḳāne naġmeler
Bir İlāhī rebābdır fikrim

7 Bir zamān istitāra meyl etmez
Dil-ber-i bī-niḳābdır fikrim

8 Neşvesi ḳalb ü rūḥa sārīdir
Rūḥ-baḫşā şarābdır fikrim

9 Gece gündüz ḫayal-i canāna
Ṣanki bir cāme-ḫ˘ābdır fikrim

10 Naẓar etsin şu beyt-i maʿmūra
Kim ṣanırsa ḫarābdır fikrim

11 Şāh-ı gerdūn-ı riḳābdır fikrim
Özge şevket-meābdır fikrim

12 Geçse dārātı çoḳ mu Dārā'yı[97]
Reşk-i Afirāsyāb'dır[98] fikrim

13 Behmen[99] ü Erdşīr'i bend etse
Yeri var zer ṭınābdır fikrim

14 Gerçi her laḥẓa ben ḳocalmadayım
Bāreka'llāh şābdır fikrim

15 Añlarım zindegī-i tāmından
Ebediyyü'ş-şebābdır fikrim

16 Maʿrifet ehline ḳarīn olalı
Ne düşünsem sevābdır fikrim

---

97 İrân'ın Keyāniyān sülâlesinin dokuzuncu hükümdarı olan Keykubat'ın bir ismi. Bk. Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü. [N.İ.]

98 Büyük İskender'den önce yaşamış ve Keyhusrev tarafından öldürülmüş olan Mâverâünnehir Kralı Tûranlı bir yiğit, Alp Er Tunga. Bk. Ansiklopedik Dîvân şiiri sözlüğü. [N.İ.]

99 İrân mitolojisine göre İsfendiyâr'ın oğlu olan oğlu Erdeşir'in lakabıdır. Bk. Ansiklopedik Dîvân şiiri sözlüğü. [N.İ.]

17 Āşinā-yı ʿAlā-i Dīn olalı
Dem-be-dem feyż-yābdır fikrim

18 O semiyy-i Ḫalīl-i Raḥmān'a
Ḳarşı pür-incizābdır fikrim

19 Nisbetiyle o f ā żıl üstāda
Ḥāiz-i āb ü tābdır fikrim

20 Ẕātına ʿarż-ı ḥubb u ḥürmetde /88/
ʿĀrī-i pīç ü tābdır fikrim

21 O edīb-i güzīni andıkca
Mefḫaret-iktisābdır fikrim

22 Baḥs̱-i vasf-ı kemāl ü ḫulḳunda
Lāl ü ḥayret-niṣābdır fikrim

23 Müstenīr-i fażīleti olaraḳ
Māh-ı mihr intisābdır fikrim

24 Eylerim istināre fikrinden
Baña niʿme'l-meābdır fikrim

25 O sütūde-ḫıṣāle ḳarşı faḳaṭ
Mübtelā-yı ḥicābdır fikrim

26 Ki s̱enāsında ʿācizim cidden
Ġarḳa-i ıżṭırābdır fikrim

27 Ḳarşısında şuʿāʿ-ı fikretiniñ
Māil-i iltihābdır fikrim

28 Ey güzīn-i eʿāẓım-ı ḫilḳat
Şüphe yoḳ müsteṭabdır fikrim

29 Ki seniñ ḫāme-rān-ı midḥatiñim
Ḥiṣṣe-mend-i sevābdır fikrim

30 Feyż-i endīşe-i kemāliñle
Gerçi bālā şitābdır fikrim

31 Ne düşünsem ḥużūr-ı fażlıñda
Yine tahte't-türābdır fikrim

32 Sen hümā-yı dehā vü ʿirf ā nsın
Benim ancaḳ ẕübābdır fikrim

33 Ḥāṣılı bir fежā-yı maʿnāsın
O fежāda serābdır fikrim

34 Geldi vaḳt-i duʿā **Suʿūd!** ḫamūş!
Ẕāt-ı Ḥaḳḳ'a ḫiṭābdır fikrim

35 Tā ki vardır niẓām-ı ḫilḳatde /89/
Bunda bī-irtiyābdır fikrim

36 Dāim olsun ki iltif ā tından
Dāimā neşʾe-yābdır fikrim

22 Eylül 1933 / 1349

3.10. ĠAZELİYYĀT

ḤARF-İ ELİF

1
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ben oña ʿāşıḳ mıyım devrān ne nāz eyler baña /90/
ʿAḳlı olsa günde bin kerre niyāz eyler baña

2 Merd-i yek-rengim ben ol fertūte-i ṣad-āşinā
Hangi yüzle iddiʿā-yı imtiyāz eyler baña

3 Ḳarşıma hem-deng bir ehl-i hüner çıḳsın da gör
Ey diyen baḥs̱ ü cedelden iḥtirāz eyler baña

4 Şekve ṭāliʿden tenezzüldür ḥakīm-i ḫāmeme
Yoḳsa bir hecv ol ṭılısm-ı tārı bāz eyler baña

5 Ḍarbe-i kūpāl-i kilkimle olur ser-der-zemīn

Kim zebān-ı ṭaʿnı ʿālemde dırāz eyler baña

6 Sāye-i feyyāż-ı Mevlānā'da ḥaḳḳā ey **Suʿūd**
Şāhid-i bezm-i ḥakīḳat keşf-i rāz eyler baña

29 Kānūn-i Evvel 1325

2
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Nükte-i iʿcāz ṭoplanmış fem olmuşdur saña
Maʿni-i lafẓ-ı melāḥat tev'em olmuşdur saña

2 Zümre-i ʿuşşāḳdan cemʿiyyet-i ḫāṭır gidip
Sevdiğim gīsū-yı tār-ı pür-ḫam olmuşdur saña

3 Neşve-i rūḥāniyān nūr-ı naẓar būy-ı cānān
Ḥüsn-i āmīziş ile keyf ü kem olmuşdur saña

4 Ḥaḳḳ seni nūr-ı ṣabaḥu'l-ḫayrdan ḫalḳ eylemiş
Ṣonra aḫlāḳ-ı melāik hem-dem olmuşdur saña

5 Sırr-ı ʿaḳl-āşūbsun ey cevher-i ḥüsn ü edā /91/
Rūḥ-ı bīmārı **Suʿūd'**uñ maḥrem olmuşdur saña

Temmuz 1325

3
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Şeb-i hicrānda rūḥ-ı tār için f ā nūs nā-peydā
Enīn-i sīneden başḳa oña me'nūs nā-peydā

2 Cihān-ı ibtilāya ser-be-ser ʿaṭf-ı nigāh etdim
Fiġān kim ben gibi bir ʿāşıḳ-ı me'yūs nā-peydā

3 Zihī dāru'l-cünūn-ı ʿucbe bünyād-ı muḥabbet kim
Mecānīn bī-ḥadd Eflāṭūn u Cālīnus nā-peydā

4 ʿAceb kāfir-sitān-ı dīn-fezā-yı ḥayret-efzā kim

Ḫurūşān bang-ı tevḥīd ü dem-i nāḳūs nā-peydā

5 Ne bezm-i ibtilā kim bāde-nūşānı miyānında
Menāfī-i muḥabbet şīve-i maʿkūs nā-peydā

6 **Suʿūd**'um ben o merd-i ferd-i vaḥdet-ḫāne-i ʿaşḳım
Ki onda ʿār-ı bī-nām ü nişān nāmūs nā-peydā

30 Ağustos 1320

4
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Āsumān-ı ḳalb cāy-ı iʿtilā olsun saña[100]
Ey hümā-yı ʿaşḳ gel cismim ġıdā olsun saña

2 Māye-i ʿömr-i ḥaḳīḳīsin beni terk eyleme
Ḳaçma ey rūḥ-ı revān cānlar fedā olsun saña

3 Öyle yüksel ey dumūʿ-ı ṣāf-ı sevdā-iḥtivā
Kim temevvüc-gāh ʿarş-ı Kibriyā olsun saña

4 Cismimi āmāc-ı peykān eyle ey müjgān-ı yār
Ḫūn-ı pākim sermāye-i ʿayn-ı ṣafā olsun saña

5 Nār-ı ʿālem-sūz-ı hüsnüñ cismimi maḥv etse de /92/
Ġam değil bi'llāhi tek rūḥ āşinā olsun saña

6 Geçme sevdā-yı muḥabbetden göñül baʿde'l-ḥayāt
Bādī-i raḥmet ġarām u ibtilā olsun saña

23 Haziran 1320

5
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

100 Şāʿir-i meşhūr Celāl Paşa merḥūma naẓīredir.

1 Zaẖm-i ġamzeñ tā ebed bir yādigār olsun baña[101]
“Sīnede ṭursun o yāra ber-güẕār olsun baña”

2 “İsterim ki tīr-i dil-dūz-ı nigāhıñ ey peri”
En ṣoñuñda bādī-i ʿazm-i mezār olsun baña

3 Derd-i sāmān-sūz-ı ʿaşḳıñ mā-bihi'l-ʿömrümdür āh
“Māye-i ʿömrüm o derdiñ bī-şümār olsun baña”

4 “Öldürürseñ ḳabrime hāẕā şehīdü'l-ʿaşḳ yaz”
Tā dem-i maḥşer medār-ı iftiẖār olsun baña

5 Bend-i zülfüñden gülüm Rabbim beni ḳurtarmasın
“Ġıbṭa-i Manṣūr olur bir başḳa dār olsun baña”

6 “Olmaḳ ister dil mücāvir Kaʿbetü'l-ʿuşşāḳda”
Āsitān-ı ʿiṣmetiñ dārü'l-ḳarār olsun baña

7 Dil seniñ fikriñle etsin ʿarşa ṭoġru iʿtilā
“H̱āk-i rāhıñ olmaġa bir rūzgār olsun baña”

8 “Eylesin ser-nāme-i tebcīl-i nāmım ehl-i ʿaşḳ”
Sevdiġim ʿaşḳıñ kemāl-i iʿtibār olsun baña

9 “İştirāk etmek ne güç mīr-i Suʿūd'uñ şiʿrine”
“İşte ey Ṭāhir bu kez ʿacz āşikār olsun baña”

1319

6

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 ʿĀlem ẖüzn ü elem bir özge ʿālemdir baña
Şimdi seyr-i gül-sitān müstevcib-i ġamdır baña

2 Var iken dilde bu medhūş iḥtirāḳ-ı iftirāḳ
Cennete girsem bile ʿayn-ı cehennemdir baña

3 Bir mehiñ ʿaşḳıyla sūzānım ki nūr-ı ṭalʿatı /93/

---

[101] Üstād-ı nezīh Ṭāhiru'l-Mevlevī Bey Efendi ṭarafından şeref-i taştīre mazhar olan ġazel.

Şuʿle-i mihr-i münevverden de aḳdemdir baña

4 İftirāḳı öyle telḫ etdi şarāb-ı ʿömrümü
Kim bugün nūş etdiğim cām-ı ṣaf ā semdir baña

5 Derd-i ʿaşḳından şikāyet eylemem lākin **Suʿūd**
Bende varken bir dil-i ḥassās o tevʾemdir baña

12 Mayıs 1315

7
Şāʿir-i aʿẓam hümāyūn-dem ʿAvnī Bey Efendi merḥūmuñ bir bedīʿa-i ġarrāsını taḳlīd:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Salṭanatdır bāb-ı cānānda ḫadīm olmaḳ baña
ʿAyn-ı devlet f ā riġ-i ümmīd ü bīm olmaḳ baña

2 Şāhid oldum gözlerinde ibtisām ās̱ārına
Yāra ḳarşı pek bedihīdir besīm olmaḳ baña

3 Dil hevā-yı zülfünüñ āşüfte-i bī-çāresi
Cāna minnet tābiʿ-i sevḳ-i nesīm olmaḳ baña

4 Zaḫm-ı ḳalbe sevdiğim ʿaşḳıñ devā-yı maḥż iken
ʿAybdır bāzīçe-i dest-i ḥakīm olmaḳ baña

5 Eylemekdir rāh-ı vaṣlıñda seniñ maḥv-ı vücūd
Nāzenīnim maẓhar-ı ẕevḳ-i naʿīm olmaḳ baña

6 Çāşnī-senc-i nevāl-i Mevlevīyim ey **Suʿūd**
ʿAvnī-i üstādı vācibdir fehīm olmaḳ baña

13 Kānūn-i S̱ānī 1341

8
Şaʿir-i üstād müşārün ileyhiñ:

Nūr-ı ḥüsnüñle cihān Ṭūr-ı tecellādır baña

Her bün-i mū-yı tenim çeşm-i temāşādır baña

Maṭlaᶜıyla muṣadder ġazel-i ᶜālīsini taḳlīd:

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Nūr-ı ḥüsnüñ āfitāb-ı ᶜālem-ārādır baña
Ẕerreler ᶜaşḳıñla bir mihr-i tecellādır baña

2 Ben bu yolda sevdiġim zindāna düşmüş Yūsuf'um
Nīl-i aşḳıñ kām-ı mülk-i ümm-i dünyādır baña

3 Zülf-i tārıñ andırır reng-i siyāh-ı baḫtımı /94/
ᶜĀlemi tārīk eden bi'llāh o sevdādır baña

4 Firḳatiñle ṣanki oldum bir ḥazīn tims̱āl āh
Ṣūret-i hecrim, tees̱s̱ür şimdi maᶜnādır baña

5 Bu'd u ḥasret verdi bir ḥālet ki rūḥ u ḳalbime
Yeʾs-i hicrānıñla cennet ᶜayn-ı ġayyādır baña

6 Sāye-i kākülde görmek dīde-i maḥmūruñu
Rūḥ-perver cezbe-āver bir temāşadır baña

7 Mevlevīyim Mevlevīyim Mevlevīyim ey **Suᶜūd**
Mevlevīlik aᶜẓam-ı elṭāf-ı Mevlā'dır baña

Ankara Hapishanesi, 11 Teşrīn-i Evvel 1342 / 1926

9
Yine üstād-ı muaẓẓam müşārün ileyhiñ:

Mevc-i ṭūf ā n-ı ḳıyāmet çīn-i ebrūdur saña
Dūd-ı ḳurbān-ı dil-i Cibrīl gīsūdur saña

Maṭlaᶜ-ı celīsini ḥāvī ġazel-i güzīnini taḳlīd:

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Sūret-i ᶜaşḳ u melāḥat çeşm-i dil-cūdur saña
Dūd-ı tārīk-i dil-i maḥrūr-ı gīsūdur saña

2 Nūr-ı īmān-ı ḫalāiḳ revḥ-ı rūḥ-ı ḳudsiyān
Reng ü būdur ʿişvedir ārāyiş-i rūdur saña

3 Dūş olan her sīne maḥşer-ḫīz olur sevdāsına
Maʿnī-i rāz-ı ḳıyāmet zülf ü ebrūdur saña

4 Naġmeler āh u enīnler neşveler ümmīdler
Dāimā ey māh-ı ẓulmet-sūz mā-hūdur saña

5 Sende bir cūşiş ki var ey baḥr-i mevc-ā-mevc-i dil
Keştī-i çarḫ-ı felek bir pāre-i mūdur saña

6 Feyż-i Mevlānā Celālü'd-Dīn-i Rūmī ey **Suʿūd**
Zaḫm-ı hecre mübtelā olsañ da dārūdur saña

Keẕā, 15 Teşrīn-i Evvel 1342 / 1926

10
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Neşve-i mestāne ṭoplanmış nigāh olmuş saña /95/
Ḥālet-i sevdā-yı dil çeşm-i siyāh olmuş saña

2 Ḥüsn ü ān taḥlīl olunmuş nūr görmüş taṣfiye
Gerden olmuş sīne-i ʿaşıḳ penāh olmuş saña

3 Sevdiġim mihr-i ṣabaḥu'l-ʿīde beñzer ṭalʿatıñ
Dūd-ı ḳurbān-ı dil-i ʿālem güvāh olmuş saña

4 Ey peyām-ı vuṣlat-ı cānāne revḥ-ı rūḥsun
Āb ü tābı nev-bahārıñ zād-ı rāh olmuş saña

5 Pāre pāre olduñ ey āvāre göñlüm ġālibā
Sāye-i müjgān-ı cānān cāy-gāh olmuş saña

6 Verme ṣūret cilve-i ṣubḥ u mesāya ey **Suʿūd**
Pertev-i ʿaşḳ u emel ḫurşīd ü māh olmuş saña

Ankara Hapishanesi, 14 Teşrīn-i Evvel 1342 / 1926

11

Yine Ḥażret-i ʿAvnī-i lāhūtīyi taḳlīd:[102]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 O dem ki sīnede cūş u ḫurūş olur peydā
Hezār mevce-i reng ü nükūş olur peydā

2 Ḫayāl-i ġamzeñe dil-dāde olsa bir ʿāşıḳ
Gözüñde ʿaks-i ruḫuñ berḳ-pūş olur peydā

3 O ser-hoşum ki seniñ çeşm-i mestiñi nā-gāh
Görünce her ser-i mūyumda hūş olur peydā

4 Nis̱ār-ı neşve edince şarāb-ı laʿl-i lebiñ
Göñülde biñ heves-i ʿīş ü nūş olur peydā

5 Benim o ṭāliʿi düşkün ki seyr-i bāġ etsem
Şükūfe-zār-ı emelde vüḥūş olur peydā

6 Olunca vādī-i ʿAvnī'de naġme-senc **Suʿūd**
Ḥacer şecerde dil ü çeşm ü gūş olur peydā

Sultanahmed, 17 Eylül 1343 / 1927

12
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Reng-i ruḫsārıyla ol meh-rū ne āl etdi baña /96/
Ẓıll-ı tār-ı zülfünü dām-ı ḫayāl etdi baña

2 Şāhid-i ümmīdden bir dem bile kām almadım
Bī-vef ā biñ kerre īmā-yı viṣāl etdi baña

3 Ḥikmet-i ʿaşḳı bıraḳdı bī-ser ü sāmān beni
Derd-i mālī-ḫülyāyı gerçi māl etdi baña

[102] Taklîdi yapılan gazelin matla' beytine *Sadâlarım*'da yer verilmiştir. (*Sadâlarım*, s. 56) [N.İ.]

4 Kendi yaḳdı göñlümü ʿaşḳ-ı taḥammül-sūzuna
Hem yine bi'ẕ-ẕāt taḥmīl-i vebāl etdi baña

5 Şekl-i aʿdā seyyiātımdan olup sūret-peẕīr
Hep o yüzdendir ki īrās̱-ı melāl etdi baña

6 Cenneti bir dāne-i nā-çīze vermek ey Suʾūd
Kār-ı dirīndir pederden intiḳāl etdi baña

19 Mayıs 1344 / 1928

13
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Dem-be-dem bād-ı ḫazān ebr-i bahār aġlar saña
Āsumān aġlar nesīm-i bī-ḳarār aġlar saña[103]

2 Nā-be-hengām iġtirābıñ etdi giryān ḫilḳati
Bedr-i tābān mihr-i nev leyl ü nehār aġlar saña

3 Ben naṣıl yanmam naṣıl olmam seniñçün girye-nāk
Bī-zamān terk etdiğiñ dār u diyār aġlar saña

4 Servler ṭaşlar uf ū lüñden teess̱ür-yābdır
İḫtif ā -gāhıñ olan ḫāk-ı mezār aġlar saña

5 Kāinātı kendiñe aġlatdıñ ey ārām-ı cān
Belli her bir şey bugün bī-iḫtiyār aġlar saña

6 Oldu bir dīvāne hecriñle zavallı hem-seriñ
Bī-irāde bī-sükūn ü ıṣṭıbār aġlar saña

4 Teşrīn-i Evvel 1334

14
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Bir nefḥa ḳaldı ḫāṭıra cānāneden baña /97/

[103] Birinci ref ī ḳam merḥume içindir.

Her laḥẓa būy-ı zülfü gelir şāneden baña

2 Sevdā-yı çeşm-i yār ile dünyā gözümde yoḳ
Geldi gelen o dīde-i mestāneden baña

3 Bir neşᵓe var ki bāde-i laᶜlinde dil-beriñ
Gelmez o rūḥ biñ ṭolu peymāneden baña

4 Ey āşinā-yı ẕevḳ-i temāşāsı olduġum
Fırṣat düşer mi vaṣlıña bī-gāneden baña

5 Mādem şemᶜ-i ḥüsnüñe pervāneyim seniñ
Vādī-i sūz u tābda pervā neden baña

6 ᶜĀlemde bir ḥaḳīḳate dil-besteyim **Suᶜūd**
Geldi kelāl ṭoġrusu efsāneden baña

20 Teşrīn-i S̱ānī 1349 / 1933

15
Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Ḥamret-i fecr-i ezel reng-i ᶜiẕār olmuş saña
Nūr-ı ᶜayn-ı ḥūr çeşm-i dil-şikār olmuş saña

2 Bāġ-zār-ı ḫuldden bir deste sünbül ṭoplanıp
Sevdiğim gīsū-yı tār-ı müşk-bār olmuş saña

3 Nūrlar ẕerrātıdır mihr-i cemāl-i pākiniñ
Hüsn ü ān mecẕūb iki müştāḳ-ı zār olmuş saña

4 Bezmiñiñ nāy ü rebābı hūy u hāy-ı ᶜāşıḳān
Nāleler taḥṣīl-i ẕevḳe bir medār olmuş saña

5 Bir ṭarafdan nefḫ-ı rūḥ eyler leb-i ᶜĪsā-demiñ
Bir ṭarafdan ḳaṣd-ı cān etmek şiᶜār olmuş saña

6 Gerçi meyyāl-i ḫazān ᶜömrü **Suᶜūd**'uñ ey perī
Ḳalb-i zārı gül-şen-i her-dem bahār olmuş saña

28 Kānūn-i Evvel 1349 / 1933

ḤARF-İ BĀ

1
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ḥayretle dem olur ḳalırım zār ü beste-leb
Gāhī fiġān eder ṭururum her nehār ü şeb

2 Ḳalmaḳ diler gehī göñül āzāde-i elem
Baʿżan da ḫoş gelir baña her miḥnet ü taʿab

3 Gāhī düşüncelerle geçer çoḳ zamānlarım
Ġāh eylerim bu ḥālim için kendime ġażab

4 Şaʿirliğim ṭutar yazarım günde üç ġazel
Baʿżan üç ayda bir yazamam beyt-i münteḫab

5 Günde hezār renge girer merd-i aġrebim
Bilmem faḳat bu ḥālime kimdir nedir sebeb

2 Nisan 1317

2
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Kes̱īf ebr-i siyāh-ı ġam naẓardan āsumān ġāib
Ne rūz-i şeb-nümā yā Rabb ki ḫurşīd-i cihān ġāib

2 Ne reh kim reh-revān bī-tāb ü güm-kerde sürāġ olmuş
ʿAṭaş peydā fiġān bālā-reside āb ü nān ġāib

3 Göñüller yeʾs ile meşbūʿ gözler eşk ile memlūʿ
Meḫāfet sū-be-sū efzūn selāmetden nişān ġāib

4 Ẓalām etmiş cihāt-ı kāinātı öyle istīlā
Ṣanır insān ki olmuşdur zemīn ġāib zamān ġāib

5 Sem-ender-sem hevā fem bī-nevā ten ḫaste dil mecrūh

Nümāyān sū-be-sū dermāndegī tāb-ı revān ġāib

6 O bezm-i ibtilāda bāde-nūş-i yeʾs ü ḥırmānım /102/
Ki işkeste ḳadeḥ dem-beste ney pīr-i müġān ġāib

7 Dil-i saḫt-ı cihāna olmuyor teʾsīri feryādıñ
Bu nāliş-gehde olmuş ṣad-heẓar āh ü figān ġāib

8 Maʿāẕa'llāh zihī hengām-ı maḥşer-ḫīz ü şūr-engīz
Emeller bī-kerān maḳṣūd lākin ān-be-ān ġāib

9 Değil ʿālemde hīç bir kār düşvār ey **Suʿūd** ammā
Yazıḳ kim muġterib ehl-i reviyyet kār-dān ġāib

Eylül 1332

ḤARF-İ TĀ

1
Şāʿir-i ḥakīm Hersekli Ḥikmet Bey merḥūmu taḳlīd: /105/

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Yā Rab dilimi naḫl-i gül-i mihriñe bāġ et
Her bir şerer-i āhımı ol bāġa çerāġ et

2 Tā ẓāhir ola feyż-i hevā-yı ġam-ı ʿaşḳıñ
Gül-bāġçe-i sīnemi pür-lāle-i dāġ et

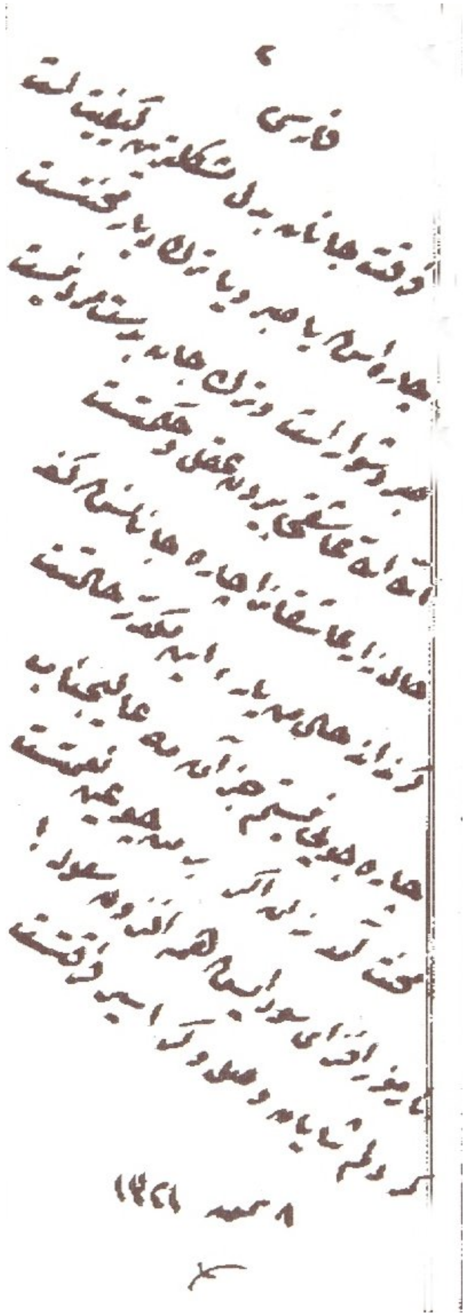
3 Rāġib değilim efser ü iklīl-i cihāna
Luṭfuñla beni pādişeh-i taḫt-ı ferāġ et

4 Minnet ise sermāye-i iḳbāl ü teʿālī
Öldür beni bī-minnet o zilletden ıraġ et

5 Telḫ-ābe ḫūr-ı ḥanẓal-i devr olma Suʿūd
Gül-şekker-i ḥikmet ile telẕīẕ-i dimāġ et

25 Kânûn-i Sânî 1325

2



3
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Vefāsız kāinātıñ ẕevḳ-i bī-encāmına nefret /106/
Bahār u ṣayfına nefret ṣabāḥ u şāmına nefret

2 Ṭabīʿat da mizāc-ı ʿaṣra uymuş ġālibā artıḳ
Şu müzʿic rūzgārıñ ḥāl-i bī-ārāmına nefret

3 Naṣıl ʿālem naṣıl sükkān-ı ʿālem āh yā Rabbī
Taḥayyür vaḥşete erbāb-ı kāmıñ kāmıña nefret

4 Nigāh-ı raḥm nā-peydā şemīm-i ʿātıfet nā-būd
Bu gül-zār-ı muḳassīde ṣafā evhāmına nefret

5 Lisān-ı rūḥ u vicdān ḳalmamış bi'llāh bir femde
Aḥibbā-yı kirāmıñ güftgū-yı ḫāmına nefret

6 Benī-nevʿimse eṭrāfımdaki eclāf ʿale'l-ıṭlāḳ
Baña vācibdir etmek ādemiyyet nāmına nefret

22 Haziran 1320

4
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Müşkil şey imiş belā-yı firḳat
Ālām-ı cünūn-fezā-yı firḳat

2 Her kim ki çeker belā-yı ʿaşḳı
Muṭlaḳ olur āşinā-yı firḳat

3 Etdi beni de şikeste-ḫātır
Eyvāh bu ibtilā-yı firḳat

4 Encāmı viṣāl olur mu yoḳsa
Maḥşer midir intihā-yı firḳat

5 Duymam bu söze cevāb sāde
Gūşa geliyor ṣadā-yı firḳat

6 Teşrîn-i Evvel 1315

ḤARF-İ S̱E

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Ünsiyyet-i nā-cins eder insāna ġam īrās̱ /109/
Mecnūn ile ülfet eder ʿaḳla elem īrās̱

2 Vācib bize iʿrāż ki ebnā-yı zamāndan
Soḥbetleri eyler ʿuḳalāya nedm īrās̱

3 Etmekdedir aḥvāl-i ḫıred-sūz-ı cihānıñ
Ehl-i dile yeʾs ü taʿab dem-be-dem īrās̱

4 Ey ġonca açıl neşve-dih-i bülbül-i cān ol
Ḫār-ı sitemiñ etdi o bīmāra ġam īrās̱

5 Mey-ḫāne-i ʿālemde **Suʿūd** āh n'olaydı
Peymāne gibi rūḥa ṣaf ā eylesem īrās̱

Eylül 1333

ḤARF-İ CĪM

Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

1 Cehl-i mürekkebdeki feyż-i revāc /115/
ʿAḳla verir ṭoġrusu yā iḫtilāc

2 Ḳaḥbe felekde hele baḳ ġayrete
Giydiriyor çirke-nişīnāne tāc

3 Düşme ḫayāle göñül ümmīdi kes
Ḫaste-i hicrāna bulunmaz ʿilāc

4 Rūy-ı zemīn ʿarṣa-i şūr u şiḳaḳ
Ḫalḳ-ı cihān mümteniʿu'l-imtizāc

5 Beste der-i maʿdelet ü merḥamet
Rāh-ı emel muẓlim ü pür-iʿvicāc[104]

6 Neşve ḫalel-dār göñül bī-ḳarār
Baḫt zebūn yār hevāī-mizāc

7 Nādire-gūyem ġazelimle Suʿūd
Eylesin erbāb-ı süḫan iḥticāc

15 Şubat 1332

CĪM-İ FĀRİSĪ

Şeyḫu'l-İslam-ı Esbaḳ Cemālü'd-dīn Efendi merḥūmuñ bir ġazel-i ʿārif ā nelerini taʿḳīb: /118/

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Ġāye-i maḳṣūda gel beyhūde ḫülyādan geç
Yed-i illā'ya ṣarıl mezlaḳa-i lā'dan geç

2 Būd u nā-būd ġamı neşʾveñi selb eylemesin
Cevher-i ẕātsın ey rūḥ bu sevdādan geç

3 Edegör ḳalbiñi āyine cemālü'llāha
Heves-i kākül ü ebrū-yı dil-ārādan geç

4 Varlıġıñ bir es̱er-i vehm ü gümāndır fikr et
Kendiñi bilmeġe cehd eyle heyūlādan geç

5 Kime secde ediyorsun bu kühen büt-gedede
Ṣūret-i Kaʿbe vü taṣvīr-i kelīsādan geç

6 Bende-i muḫlīṣ iseñ Ḥażret-i Mevlā'ya **Suʿūd**
Ḫavf-ı dūzaḫ taleb-i cennet ü ḥūrādan geç

---

104 Müellifin *Sadâlarım* isimli eserinde bu gazelin bir beyti daha mevcuttur: *"Ehl-i hevā nāil-i kām-ı ferāġ / Rind-i Ḫudā ġarḳ-ı yem-i iḥtiyāc"* (*Sadâlarım*, s. 63) [N.İ.]

Nisan 1326

ḤARF-İ ḤĀ

1
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Küsūfa uġradı ḥayf ā ki āfitāb-ı feraḥ /121/
Bıraḳdı ʿālemi ẓulmetde iġtirāb-ı feraḥ

2 Yazıḳ bugün bize bī-gāne oldu āh evvel
Dil-i nizārımıza vardı inciẓāb-ı feraḥ

3 Bu dār-ı ġamda eder girye ḫandeyi taʿḳīb
Değil naṣīb devām üzre iktisāb-ı feraḥ

4 Ḳadīmden beri kār-ı ṣaf ā da var noḳsān
Hele zamānede yoḳ kimsede nisāb-ı feraḥ

5 **Suʿūd** ders-i ġumūma müdāvimiz nā-çār
Oḳunmuyor bu sebaḳ-ḫānede kitāb-ı ferāh

Teşrīn-i Evvel 1334

2
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Seni gördükce gelir cismime bir ḳuvvet-i rūḥ
Ṣanırım ḥālet-i dīdārıñı māhiyyet-i rūḥ

2 Ne ḳadar cāẕibe var dīde-i rengīniñde
Görünür her biri ʿaynen gözüme ṣūret-i rūḥ

3 Laʿl-i can-baḫşıñı gördüm göreli farḳ etdim
Dār-ı dünyāda meğer mümkün imiş rüʾyet-i rūḥ

4 O ḳadar göñlüme girdiñ ki kesildim ben sen
Ẓāhir olmuş ikimizde güzelim vaḥdet-i rūḥ

5 Reng-i rūyuñdaki ṣāfiyyeti seyr etdikce
Bulurum neşʾe-i ʿaşḳıñla seniñ ṣafvet-i rūḥ

6 Ne için titriyorum ḥīn-i ṭulūʿuñda faḳaṭ
ʿAcabā herkesi lerzān mı eder ṭalʿat-ı rūḥ

7 Ḥıżr'a muḥtāc mıdır ʿālem-i f ā nīde **Suʿūd** /122/
Var iken āb-ı ḥayāt-ı lebiñe nisbet-i rūḥ

31 Kānūn-i Evvel 1354 / 1938

ḤARF-İ ḪĀ

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Cūyā-yı neşve zümre-i rindān şarāb telḫ /123/
Her sīnede ʿaṭaş es̱eri ẓāhir āb telḫ

2 Lez̠z̠et dedikleri hele bir şeyde ḳalmamış
Evżāʿ telḫ, telḫ nevaziş, ʿiḳāb telḫ

3 Varmış ḥalāveti denilir ʿālemin faḳaṭ
Bir loḳma nān için çekilen ıżṭırāb telḫ

4 Bī-cā değil ḫatādaki ışrārı cāhilin
Zīrā gelir dimāġ-ı ʿalīle ṣavāb telḫ

5 Murrü'l-mez̠āḳ çāşnī-i zindegī göñül
Şevḳ u ümīd münḳatıʿ ārām ü ḫˇāb telḫ

6 Her laḥẓa ben bu ḥāle esef eylerim **Suʿūd**
Geldi meşīb geçdi zamān-ı şebāb telḫ

Teşrīn-i S̱ānī 1334

ḤARF-İ DĀL

1
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün /126/

1 Ḫurūşān eşk-i rindān ḳahḳahā-yı bezm-i cem nā-būd
Ṣadā-yı sāz derd-engīz şevḳ-efzā naġam nā-būd

2 Seḥerler mūriṡ-i dehşet şebān ālūde-i vaḥşet
Ṣaf ā -yı ḫāṭır-ı ʿuşşāḳ hem meslūb hem nā-būd

3 Ne bezm-i ibtilā-yı ḥayret-efzādır bu ʿālem kim
Gidenler ṣanki nā-būde gelenler dem-be-dem nā-būd

4 Niçin mefḳūd olan esbāb-ı ẕevḳ u baḫtiyārī hep
Olaydı āh olmaz mıydı yā Rabb derd ü ġam nā-būd

5 Niçin maḥḳūm-ı dünyāyız neden meşġūl-i ferdāyız
Bu sırrı dergeh-i esrār-ı āşinā ehl-i ḥükm nā-būd

6 Ḥased ol rinde kim būd u nebūda iltif ā t etmez
Vaẓīfe eylemez olsa cihān nā-būd ʿadem nā-būd

7 **Suʿūd** esrār-ı aḥkām-ı meşīet aḳl-fersādır
Olur isterse bir demde cihān nā-būd ʿadem nā-būd

27 Şubat 1320

2
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Mehām-āmūz-ı ʿaşḳa güft-gū-yı nākesān bī-sūd
Ḫıred-fersūd-ı vaṣla hūy u hāy-ı īn ü ān bī-sūd

2 Ḥayāta kim baḳar varken ḥayāt-ı cāvidān-ı ʿaşḳ
Olur kerrūbiyāna ʿazm-i bezm-i ḫāk-dān bī-sūd

3 Hümā-yı āşiyān-sāz-ı meʿālī-zār-ı sevdāyım /127/
Benimçün baʿde-mā seyr-i zemīn ü āsumān bī-sūd

4 Bulunca feyż-i Rūḥu'l-Ḳudsü laʿl-i nāb-ı cānānda
Değil mi ey dil-i rūşen ḫayāl-i cism ü cān bī-sūd

5 Şeref-yāb-ı ʿurūc-ı ḳurb-ı dil-dār-ı ḥaḳīḳatsin
Göñül endīşe-i keyf ü kem-i kevn ü mekān bī-sūd

6 **Suʿūd**'um bende-i dirīne-i Mollā-yı Rūmī'yim
O yüzden ḥürr-i lā-ḳaydım baña ḥükm-i zamān bī-sūd

6 Mayıs 1321

3
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Çıḳar ḳalb-i esīr ü sīne-i āzāddan feryād
Duyulmaḳda ser-ā-ser şāddan nā-şāddan feryād

2 Debistāndır cihān biz ṭıfl-ı ebced-ḫ˘ān-ı bāzī-gūş
Edersen çoḳ değildir sīlī-i üstāddan feryād

3 Ne lafẓ-ı hūy u hāy engīzdir kim eylesen tedḳīḳ
Olur ẓāhir hemīşe maʿnī-i imdāddan feryād

4 Vuḳūf-ı īn ü āndır bāʿiṡ̱-i rencīdegī rūḥa
Zeḳāvetden fiġān ʿirf ā n-ı māder-zāddan feryād

5 **Suʿūd** etmem şikāyet sūz u tāb-ı sīneden ammā
Belā-yı bī-sükūn-ı ḫ˘āhiş-i feryāddan feryād

9 Haziran 1324

4
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Şu ʿulviyyet denen mevżūʿ u bī-cā lāfdan feryād
Ekābir ṣūretinde ḳad-nümā eclāfdan feryād

2 Ḥamiyyet öyle bir medlūl-i bī-mevżuʿ u maʿnā kim
Añıldıḳca gelir semʿ-i cihāna Ḳāf'dan feryād

3 Şeḳāvet şirret ü sirḳat gibi elf ā z ü maʿnāda
Kibār-ı ʿaṣra muḫtaṣṣ bī-ḥisāb evṣāfdan feryād

4 Teneffür çehre-i perçīn-i işmīzāz-ı muḳbilden /128/
Tevessüᶜ-yāb-ı istikbār olan ānāfdan feryād

5 Fiġān aḳvāl-i nā-merdāneden nādī-i nādānda
Zenāne şīve-i caᶜlī-i istiẓrāfdan feryād

6 **Suᶜūd** etmem şikāyet s̱ıḳlet-i iflāsdan lākin
Belā-yı iḥtikār zümre-i eṣnāfdan feryād

Eylül 1333[105]

5
Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

1 İḥticāb etdi yazıḳ mihr-i semā-yı ümmīd
Yine ẓulmetler ile ṭoldu feżā-yı ümmīd

2 O şeker-lebden alıp vaᶜde-i nūşīn-i kerem
Hep oña etmiş iken ḥayf binā-yı ümmīd

3 Bir daḳīḳa bile vuṣlatla be-kām eylemedi
Beni ol dil-ber-i şīrīn-i liḳā-yı ümmīd

4 Şeb-i yeldā-yı taḥassürde bunaldım ḳaldım
Sönecek gitgide ḫavfım bu, żiyā-yı ümmīd

5 Bir odur ᶜālem-i imkānda medār-ı faḫrım
Tükenirse yaşamam dilde ġıḍā-yı ümmīd

6 Sensin ancaḳ baña ey nūr-ı mübīn-i dil-dār
Bāᶜis̱-i münferid neşv ü nemā-yı ümmīd

7 Olmasañ göñlüme bi'llāh perīşān olurum
Vādī-i ġamda eğer rāh-nümā-yı ümmīd

8 Saña ey yār ebedī rūḥı **Suᶜūd**'un müştāḳḳ

[105] Müellifin *Sadâlarım* isimli eserinin bu bölümünde şu dipnot kayıtlıdır: "Ḥarb-i ᶜumūmīniñ en mużāyaḳalı zamānları" (*Sadâlarım*, s. 68) [N.İ.]

Sāye-i zülfüñ o bi-çāreye cāy-ı ümmīd[106]

7 Şubat 1334

6
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Yārımıñ gözleridir nūr-ı naẓardan maḳṣad[107] /129/
Oña ḥayretle nigehdir bu baṣardan maḳṣad

2 Çeşmi rāḥat mı görür zülfüne dil bağlayanıñ
Ġālibā kākülüdür dām-ı ḫaṭardan maḳṣad

3 Girye-i ʿāşıḳı bīçāreye cūşiş demidir
Bence taḳvīmde eyyām-ı maṭardan maḳṣad

4 Buʿd-ı hicrānıdır ol dil-ber-i āteş-ḫūyuñ
Dehşet-i maḥża olan rāh-ı saḳardan maḳṣad

5 ʿÖmrüñ iflāsı olunca ṣoñu bilmem ki nedir
Bu ticāret-gedede kār ü żarardan maḳṣad

6 Muḥteriż ḫasteye iḥżār-ı mezār etmek imiş
Şu lisānlarda gezen vaḳt-i Ḥıżır'dan maḳṣad

7 Olabildim bu ḳadar pey-rev-i üstād **Suʿūd**
ʿArż-ı ḳaḥṭ-ı hünerimdir bu ḳaderden maḳṣad

Eylül 1349 / 1932

7 /130/

---

[106] Müellifin *Sadâlarım* isimli eserinin bu bölümünde şu dipnot kayıtlıdır: "Bu ġazel, tārīḫ-i inşādında meclīs-i aʿyān kātib-i ʿumūmisi bulunan Müştāḳḳ Bey Efendiye taḳdīm olunmuşdu. O zamānlar da ḥüküm-ferma olan ḳaḥṭ ü ġalā dolayısıyla baʿżı erzāḳ esāmisi telmīḥātı vardır ki Mir Müşārün İleyh onları alacağına dāir mevāʿīd-i talṭīfkārānede bulunduḳlarından nāşī bir muḫṭıra olmaḳ üzere yazılmışdı." (*Sadâlarım*, s. 69) [N.İ.]

[107] Pek muḥterem Şeyḫ Remzi Efendi Ḥażretlerini taʿḳīben yazıldı.

1351/1932 senesinde pek sevdiği yegâne oğlunun irtihalini müteakip kemal-i teessüründen – vâ esef ki – müntehiran irtihâl eden ve İzmir'de oğlu ile bir günde bir mezāra defnolunan şâir-i nezih ve refîk Üstâd-ı fâzıl Tokâdîzâde Şekip Bey merhumun bundan yedi sekiz sene evvel nâmiku'l-huruf-i kemtere İzmir'den gönderdiği:

Naṣīb-i ʿaḳl u iẕʿānım teessür yeʾs nā-mahdūd
Değilmiş bir nefes şādī bu ʿömr-i telḫ için mevʿūd

Maṭlaʿ-ı ḥazīniyle muṣadder ġazel-i bedīʿ ü ġarrāya cevāb-ı kemter:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Şuūn bādī-i ḥayret cilve-i ḥikmet ḫıred-fersūd
Naṣīb-i ʿaḳl u idrāk-i beşer bir ʿacz-i nā-maḥdūd

2 Maʿāẕallāh göñül olsaydı ḫālī tāb-ı īmāndan
Ẓalām-ı yeʾs ü dehşinden olurdum muṭlaḳā nā-būd

3 Bilinmez kim bilinmek ʿillet-i tekvīn iken ḥālā
Neden her dīdeye vech-i ḥaḳīḳat olmuyor meşhūd

4 Ridā-yı zinde-gānī māniʿ-i ẕevḳ-i temāşādır
Bu berzaḫda nihān-ender-nihāndır çehre-i maḳṣūd

5 Geçip gitmekde feryād ü fiġānla ʿömrü aḥyārıñ
Ṣaf ā -yāb-ı dem-i imhāl ü fırṣat bir alay merdūd

6 Derim efʿāl-i ʿaṣrı seyr edip ifrāṭ-ı nefretle
Olaydım kāşkī aḥcārdan eşcārdan maʿdūd

7 **Suʿūd** ümmīd-i neşve ḳalmadı erbāb-ı vicdānda
Bu cennet-gāhda mecnūn olan eşḫāṣdır mesʿūd

8 Ḥużūr-ı aḳdes-i maʿnāya rehyāb-ı duḫūl oldu
Şekīb-i f ā żılı taʿḳlīd edince kilk-i ʿacz-ālūd

14 Teşrīn-i Evvel 1340

8
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(F ā ˤilātün) (Faˤlün)

1 Nev-be-nev fitneler eyler īcād
Gözleriñ fenn-i füsūnda üstād

2 ˤĀlem ˤālem olalı çeşm-i beşer
Görmedi böyle semāvī ṣayyād

3 Ebruvānıñ oña dem-sāz olmuş
Tīġı çekmiş yine gūyā cellād

4 Tīr-i müjgānıña āmācım āh
Eylesin göñlüme Rabb'im imdād

5 Başımı ṭaşlara ursam yeridir /131/
Leb-i şīrīniñe oldum Ferhād

6 Ey melek-çehre güzeller güzeli
Sendeki ḥüsn-i ezel māder-zād

7 Seyr eden gül yüzüñü bülbül olur
Çırpınır dem-be-dem eyler feryād

8 Leyl-f ā m olmasını kākülüñüñ
Cilve-i baḫtıma etdim isnād

9 Vādī-i Bāḳī-i üstādı **Suˤūd**
Etdi taˤḳīb bu ṭarz-ı inşād

17 Nisan 1937 / 1353

ḤARF-İ ẒĀL

Fāˤilātün Fāˤilātün Fāˤilātün Fāˤilün /133/

1 Mürg-i bīmār-ı ḫayāle ḳurb-ı cānāndır melāẕ
Bülbül-i şūrīdeye ancaḳ gülistāndır melāẕ

2 Sāyesinde īn ü ān-ı dehrden āzādeyim
Göñlüme kehfu'l-emān-ı ˤaşḳ u īmāndır melāẕ

3 Etmedim etmem bu ʿālemde Ḫavāricden hirās
Kim baña zīr-i livā-yı Şīr-i Yezdāndır melāẕ

4 Eylerim feryād Mevlānā diye şām u seḥer
ʿĀşıḳa dāreynde ancaḳ bu efġāndır melāẕ

5 Mültecāsı dergeh-i ʿālem-penāh-ı Pīr'dir
Ṣanma ey ġāfil **Suʿūd'a** ẓıll-ı sulṭāndır melāẕ

Teşrīn-i Evvel 1333

ḤARF-İ RĀ

1
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /136/

1 Görse Eflāṭūn daḫi endāmıñı mecnūn olur
Ḥüsnüñü seyr eyleyen mecnūnlar Eflāṭūn olur

2 Cān dayanmaz al al olduḳca ruḫsārıñ seniñ
Çeşmi ʿuşşāḳın gülüm elbette ġarḳ-ı ḫūn olur

3 Deste al mirʾātı baḳ bir kerre ʿaks-i rūyuña
Şübhe etmem sevdiğim göñlüñ oña meftūn olur

4 Ebr-i zülfüñ refʿ edip ruḫsārıñı etsen ʿayān
Āfitābım ben değil ʿālem buña memnūn olur

5 Merḥamet ḳıl Allāh için ʿāşıḳa cevr eyleme
Ḳalb-i maḥzūn cevr ile bir ḳat daha maḥzūn olur

6 Sen emīn ol dem-ā-dem saʿy ederseñ şübhesiz
İḳtidārıñ Ṣafvetī günden güne efzūn olur[108]

---

108 Gazelin tarihinden de anlaşılacağı vechile bu sözlerim eyyâm-ı tufuliyete aid âsâr-ı ma'sûmānemdendir. Mahlas baña peder-i merhumun yadigar-ı ta'limidir ki, sülüs ve nesh yazılarını teallüm ile icazet aldığım zamān vermişdi. Muahharan yazıda ve şiirde bu mahlası terk ettim.

17 Şubat 1313

2

Muʿallim Nācī Efendī merḥūmu taʿḳīb: /137/

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Çeşmimi giryān eden bir meh-veşiñ çeşmānıdır
Yandıġım āteş o şūḫuñ dūzaḫ-ı hicrānıdır

2 Sālib-i ārāmdır seyr eyleyeñ ruḫsārıñı
Küfr-i zülfü ehl-i ʿaşḳıñ düşmen-i īmānıdır[109]

3 Bir nigāhı ʿāşıḳı hem aġladır hem güldürür
Hem sebebdir derdine hem bāʿis̱-i dermānıdır

4 Mebḥas̱-i zülfün beyānında ḫaṭā etsem bile
ʿAcz ü taḳṣīrāt nevʿ-i ādemiñ bir şānıdır

5 El eliñ üstündedir tā ʿarşa dek derler, evet
Bir olur mu her kişi ʿālem hüner meydānıdır

6 Şāʿir-i ḳudsī-nevāyım Safvetī ās̱ārımın
Rūḥ-ı pāk-i Ḥażret-i Nācī de taḥsīn-ḫ̮ˇānıdır

29 Temmuz 1314

3

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḥikmet-i giryemi ger bilse Felāṭūn aġlar
Muṭṭaliʿ olsa benim ḥālime Mecnūn aġlar

2 Künc-i miḥnetde bu dem böyle perīşānlıġıma
Bezm-i mey āh çeker bāde-i gül-gūn aġlar

---

[109] Gazel o zamān *Terakki* mecmuasında intişar etmişti. Bu mısraʾ şu şekilde basıldı: "Fikr-i zülfü ehl-i ʿaşḳıñ düşmen-i sāmānıdır"

3 Öyle āvāre-dilim merd-i melāmet-zedeyim
Yoḳken insāna vef ā sı baña gerdūn aġlar

4 Leblerim ḫandeye meyl etse gehī āh yine
Cism-i zārım iñiler dīde-i maḥzūn aġlar

5 Ben naṣıl aġlamayım ḥālime her-gāh **Suʿūd** /138/
Ḥikmet-i giryemi ger bilse Felāṭūn aġlar

11 Mart 1317

4
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Gerçi ʿaks-i dīde-i maḫmūru çeşm-i terdedir
Ḥiss-i hicrānı faḳaṭ ḳalb-i elem-i perverdedir

2 Fikr meşġūl-i ḫayāl ü dil esīr-i intiẓār
Bārī ey ilhām sen söyle o meh-rū nerdedir

3 Hangi cāye nāzil oldu āyet-i raḥmet gibi
Niʿmet-i ḥüsnüyle şimdi āh kim perverdedir

4 Ey meh-i evc-i melāḥat bir daha eyle ṭuluʿ
Ḥāl-i ḥasretle bu şeb göñlüm cünūn-āverdedir

5 Maḥşere ḳaldıysa vuṣlat luṭf et ey ser-der-hevā
İşte mecbūr-ı cemāliñde değer maḥşerdedir

6 Bir peyām-ı luṭfuñu bekler **Suʿūd**-i ḫaste-ḥāl
Nūş-dārū-yı ümīdi ol leb-i şekkerdedir

22 Teşrīn-i S̱ānī 1319

5
Taʿḳīb-i Gazel-i Muʿallim Nācī Raḥimeḥullāh

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün

1 Göñlüm sihām-ı firḳatiñ mecrūḥ-ı bī-dermānıdır
Hicrān denen keyfiyyetiñ tims̱āl-i ḥāl ü şānıdır

2 Etmez o meʾyūs-ı devā bir laḥẓa ümmīd-i rehā
Kendinde bādī-i ṣaf ā ālāmıdır ḫüsrānıdır

3 Dārū budur da āşikār yā ṣabr u ʿazm-i mezār
Bir vaḳʿa kim hicrān-ı yār tedbīr onuñ giryānıdır

4 Yıḳsa şiḳāyet eylemem dil-ḫānemi seyl-i elem
Ẕāten o ḥüzn-ābād ġam vīrānlarıñ vīrānıdır

5 Ḥasretle āh ey nāzenīn yandı **Suʿūd** eyler enīn
İşte bu şiʿr-i āteşīn bir nāle-i vicdānıdır

25 Teşrīn-i S̱ānī 1335

6
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün /139/
(Faʿlün)

1 Ne bir enīs-i dilim var ne yār-ı cānım var
Leyāl-i tār-ı elemde faḳaṭ fiġānım var

2 Baḥarlar geçiyor da açılmıyor aṣlā
Taḥavvülāt ile bitmez dem-i ḫazānım var

3 Şikāyet etmiyorum maḳṣadım ḥikāyetdir
Melāl çoḳ ise de ṣabr-ı bī-kerānım var

4 Ne rütbe var ise ey ʿaşḳ dehşetiñ göster
Muḳābil āhım ile girye-i revānım var

5 Hücūm-ı ceyş-i elemle zebūn u zār olmam
Ḳaderle pençeleşir cism-i ḳahramānım var

6 **Suʿūd** daʿva-i merdī baña muvāfıḳdır
Ki dār-ı ʿaşḳda olduḳca nām ü şānım var

21 Mayıs 1320

7
Naẓīre-i ġazel-i mīr-i Ṭāhir-i üstād

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Feyż-i ʿaşḳıñla göñüller berter-i eflāk olur
ʿArşa istilā eder kim ki yoluñda ḫāk olur

2 Dil-sitānım baḫtiyār ol sīnedir kim ān-be-ān
İltiḳā-yı tīr-i müjgānıñ ile ṣad-çāk olur

3 ʿĀlem-i f ā nīde bi'llāh ḥiss eder ẕevḳ-i cenān
Hangi dil kim tāb-ı ruḫsārıñla āteş-nāk olur

4 Nār-ı dūzaḫ-sūz-ı hicrāna yananlar tā ebed
Dehşet-i hevl-i cehenemden bile bī-bāk olur

5 Bezm-i feyż-ā-feyż-i vaṣlıñda **Suʿūd**'uñ sevdiġim
Ẕevḳi bī-ḥadd öyle kim nā-ḳābil-i idrāk olur

2 Eylül 1320

8
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün /140/

1 Felāṭūnlar cidāl-ı mebḥaṡ-i ḥikmetde ḳalsınlar
Arisṭolar nizāʿ-ı lafẓ-ı māhiyyetde ḳalsınlar

2 Benim ey yār esās-ı ḥikmet ü māhiyyetim sensin
Ḥakīmān-ı ḳīl ü ḳāl-i ʿālem bidʿatde ḳalsınlar

3 Ṭulūʿ etsin ḫayāliñ āsumān-ı ḳalbe kim ey yār
Furūġ-ı rūḥuma rūḥāniyān ḥayretde ḳalsınlar

4 Sen ey nūr-ı mücessem şuʿle-baḫş çeşm-i imʿānken
Ne mümkün ʿāşıḳanıñ vādī-i ẓulmetde ḳalsınlar

5 Beni yaḳsın eritsin ʿaşḳ-ı ʿālem-sūz-ı cān-efrūz
Görenler ḥālimi ser-tā-be-pā dehşetde ḳalsınlar

6 **Suʿūd** ol ẕevḳ ile terk-i ḥayāt-ı müsteʿār etsin
Muḥibbān-ı cihān-ı bī-beḳā ṣıḥḥatde ḳalsınlar

28 Eylül 1320

9
Üstād ʿAvnī'niñ:

Ḫırāmān ol ki naḫl-i Ṭūr reftār etdi ṣansınlar
Yine mihr-i tecellī ʿarż-ı dīdār etdi ṣansınlar

Maṭlaʿ-ı bülendiyle muṣadder ġazel-i ʿālīsini taḳlīd:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Süzülsün çeşm-i mestiñ meyl-i güftār etdi ṣansınlar
Ḫudā nev-ḫāriḳa nev-ḥikmet iẓhār etdi ṣansınlar

2 Güher-pāş-ı kelām olsun leb-i muʿciz-demiñ bir dem
Duyanlar hātifi inşād-ı eş'ār etdi ṣansınlar

3 Ṭoġ ey ḫurşīd-i lāhūtī ki müştāḳān-ı dīdārıñ
ʿUmūmen ḥüsn-i muṭlaḳ neşr-i envār etdi ṣansınlar

4 Temevvüc eylesin zülf-i şeb-āmīz-i dil-āviziñ
Ḳażā bir fitne-i ḫ˘ābīde bīdār etdi ṣansınlar

5 **Suʿūd** olsun o zülfe öyle gerden-beste kim herkes /141/
Meşīet bir yeñi Manṣūr ber-dār etdi ṣansınlar

20 Eylül 1321

10
Yine ḥażret-i ʿAvnī-i üstādıñ:

Añlaşılmaz maʿnī-i levḥ-i süveydā başḳadır
Fehm olunmaz manṭıḳ-ı ʿuşşāḳ-ı şeydā başḳadır

Maṭlaʿlı ġazel-i celīline taḳlīd-nāme:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Söylenilmez sırr-ı ʿaşḳ-ı ʿālem-ārā başḳadır
Ḳālıb-ı taʿbīre ṣığmaz āh o maʿnā başḳadır

2 Merd-i nā-çīzi ene'l-Ḥaḳ-gūy bir Manṣūr olur
Reh-revān-ı ʿālem-i lāhūt-i sevdā başḳadır

3 Dīdede ʿaks-i ḫayāl-i yār etmekdir ẓuhūr
İnşirāḳ-ı ṣubḥ-ı bīdārān-ı yeldā başḳadır

4 ʿAḳl-ı Eflātūn'a cinnet-baḫş olur māhiyyeti
Meşreb-i şūḫāne-i ʿuşşāḳ-ı şeydā başḳadır

5 Şart-ı evvel terk-i cāndır vuṣlat-ı cānān için
Başḳadır ḳānūn-ı erbāb-ı temennā başḳadır

6 Fikr-i maḥdūd beşer keşfinde ʿācizdir **Suʿūd**
Lafẓ-ı pāk-i ʿaşḳda maʿnā-yı kübrā başḳadır

25 Kānūn-i Evvel 1320

11
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün /142/

1 Feżā-yı bī-ḥudūd-ı ʿaşḳ cevlān-gāhım olmuşdur
Hümā-yı lā-mekān seyrim ki bālım āhım olmuşdur

2 O merd-i ferd-i yek-rengim ki ʿālem āsitānında
Ḥaḳīḳī mürşidim ancaḳ dil-i āgāhım olmuşdur

3 Cihānı garḳ-ı nūr eyler şuʿā-ı fikr-i derrākım
Muḥabbet-i āsumān-ı fikretimde māhım olmuşdur

4 ʿUyūn-ārā-yı ʿālem ḫıyre-sāz-ı çeşm-i ādemdir
O vech-i pāk-i nūr-ı enver kim dil-ḫ˘āhım olmuşdur

5 Dü-çeşm-i ʿibretim görmekdedir dīdār-ı maḳṣūdu
Suʿūd ol demde kim vādī-i sevdā rāhım olmuşdur

27 Kānūn-i Evvel 1321

12
Yine Şāʿir-i aʿẓam ʿAvnī'niñ:

Mihr-i ẓulmet-sūz-ı ḥüsnüñ bī-niḳāb etsin ẓuhūr
Tā ki her bir ẕerrede bir āfitāb etsin ẓuhūr

Maṭlaʿlı ġazel-i nevvārını taḳlīd:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Feyż-i ḥayret-baḫş-ı laʿliñ bī-ḥisāb etsin ẓuhūr
Tā ki bezm-i sīnede ḥükm-i şarāb etsin ẓuhūr

2 Öyle ṣūret ver ki maʿnā-yı bülend-i ḥüsnüñe
ʿAşḳ-ı cān-efrūzu müşʿir biñ kitāb etsin ẓuhūr

3 Bir görün zīr-i niḳāb-ı ṭurradan Allāh için
Çehre-i meh-tābda reng-i ḥicāb etsin ẓuhūr

4 İḳtidār-ı çeşmiñi göster ʿuyūn-ı ʿibrete
Bir nigāhıñla hezāran pīç ü tāb etsin ẓuhūr

5 Nār-ı ʿālem-sūz-ı ʿaşḳıñla beni yaḳ öyle kim
Dīdeden her laḥẓa āteş-nāk āb etsin ẓuhūr

6 Geçme sevdā-yı muḥabbetden göñül baʿde'l-ḥayāt
Ḳabrde ās̱ārı mā-fevḳu't-türāb etsin ẓuhūr

7 Ey **Suʿūd** ister misin cūş-ı ḫurūş-ı ṭabʿ ile /143/
Kim ṣarīr-i ḫāmeden bāng-ı rebāb etsin ẓuhūr

6 Temmuz 1321

13
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Tīr-i nigehiñ cihān-sitāndır
Zülf-i siyehiñ belā-yı cāndır

2 Bir naẓra-i tünd-i infiʿāliñ
Şūr-efgen-i neşve-i revāndır

3 Çeşmiñ naṣıl āfet-i cihānsa
Ġamzeñ de o rütbe bī-īmāndır

4 Bir ḫande-i mest-i ʿişve-kārıñ
Yaġma-ger-i ṣabr-ı ʿāşıḳāndır
5 Ḳan aġladır ehl-i ibtilāya
Bilmem o dehān naṣıl dehāndır

6 Ey dil-şiken artıḳ eyle inṣāf
İnṣāf ki ḥāl-i dil yamāndır

7 Temmuz 1321

14
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 ʿĪş ü nūşu ey diyen ʿālemde ʿīd olsun da gör[110]
ʿĪdi sen bir kerre ol meh-rū bedīd olsun da gör

2 Hūy ü hāyı ʿaks eder bi'llāh ṭāḳ-ı ʿarşa dek
Göñlümü ser-mest-i gül-cām-ı ümīd olsun da gör

3 Gerçi maḥzūnum beni ṣanma faḳaṭ meʾyūs-ı ʿaşḳ
Sīnede eşvāḳı cānāndan nevīd olsun da gör

4 Ẓann edersin ʿālemi ṣubḥ-ı bahār ey dil saña
Leyl-i vuṣlat bāʿis̱-i şevḳ-ı cedīd olsun da gör

5 Mihr-i tabʿında güşāyiş görmüyorsañ ey **Suʿūd**
Yāra dāir bezmde güft ü şinīd olsun da gör

Ayasofya, 7 Teşrīn-i S̱ānī 1321

15

---

[110] Müellifin *Sadâlarım* isimli eserinin bu bölümünde şu metin bulunmaktadır: "Taʿkīb-i Ġazel-i Nedīm" (*Sadâlarım*, s. 76) [N.İ.]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /144/

1 Rūḥ-ı zārımda yine feryāda istiʿdād var
Ẕāten istiʿdād-ı feryād onda māder-zād var

2 Olmadım f ā riġ hevādan bir zamān göñlümde āh
Nerde olsam ḥayret-efzā biñ muḫālif bād var

3 Kim baña imdād eder bilmem bu mātem-ḫānede
Diñledim her sīnede āvāz-ı istimdād var

4 Ḥaḳ bilir ḫavf ü recā yoḳ neşve yoḳ ümmīd yoḳ
Dilde her bir ḥāle ḳarşı herçi-bād-ābād var

5 ʿĀlemiñ muʿtādı bīdād ü sitemdir ey **Suʿūd**
Ehl-i derde yalıñız Allāh'dan imdād var

Ayasofya, 25 Nisan 1322

16
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Cihānda daʿva-i ʿaḳla güvāh lāzımdır
Eğerçi ʿāşıḳ isen sūz u āh lāzımdır

2 Kenār-ı meʾmen-i vaṣla erişmek isterseñ
Biḥār-ı hecrde muṭlaḳ şināh lāzımdır

3 Çevirme cepheñi miḥrāb-ı ʿaşḳdan müʾmin
Ḫudā-perest olana ḳıble-gāh lāzımdır

4 Yeter bu ḫ˘āb-ı girān ey dil-i hevā-dārım
Seḥer zamānı ḳarīb intibāh lāzımdır

5 Ġınā-yı ḳalb ile ol ferd-i ʿālem-i tecrīd
Saña **Suʿūd** ne māl ü ne cāh lāzımdır

Kızıltoprak, 20 Ağustos 1322

17
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün /145/
(Faʿlün)

1 Muḥīṭ-i tār-ı elemde yanıp bunalmışdır
Göñül zavallısı pek nā-ümīd ḳalmışdır

2 Teeṡṡür etmese pāyān taṣavvur eyleyemem
Belā-yı firḳat-i yār ıṣṭıbārı almışdır

3 O çākerken ʿālem-i bālā-yı şevḳde fikrim
Bugün bi-ḥükm-i ḳader baḥr-i derde dalmışdır

4 Diyor teessüf edip şeyḫ ü şāb ḥālime āh
Yazıḳ şu gence ki pek bī-zamān ḳocalmışdır

5 Çe-sūd olsa da mümted sinīn ʿömr-i **Suʿūd**
Cihāna ḳarşı benim ḥürmetim azalmışdır

16 Mayıs 1323

18
Ḳoca Rāġıb Paşa merḥūmu taʿḳīb:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ṣanma ehl-i istiḳāmet ġam çeker ẕilletlenir
Müstaḳīm ol müstaḳīmān dāimā ʿizzetlenir

2 Cevher-ẕāt istitār etmekle olmaz kem-bahā
Āfitāb-ı ʿālem-ārā ebr ile zīnetlenir

3 Fikri eyler tenmiye cūy-ı revān-ı iltif ā t
Meyvesi eşcār-ı bāġın āb ile ḳuvvetlenir

4 Dostān mevcūd iken ġurbet vaṭandır ʿārife
Pāy-māl-ı düşmen olmaḳla vaṭan ġurbetlenir

5 Ḥāline dūzaḫ-nişīnānıñ eder cennetde āh
Riḳḳat-i ḳalbi olan ẓannetme kim rāḥatlanır

6 İẖtiyār-ı inzivā et rāḥat isterseñ eğer
Fikr-i ʿāşıḳ ʿālem-i vaḥdetde cemʿiyyetlenir

7 Feyż-i Rāġıb oldu ṭabʿımda nümāyān ey **Suʿūd** /146/
Fıḍḍa-i naẓmım bu ṭarz-ı ẖāṣ ile ḳıymetlenir

Bursa, 15 Teşrīn-i S̱ānī 1323

19
Bu da müşārün ileyhi taʿḳīben:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 İstiḳāmetdir ki şimdi bāʿis̱-i nefrīn olur
Kimde nā-mevcūd ise billāh ol bī-dīn olur

2 Pest-ẖilḳat ẓann ederler herkesi ḥikmet budur
Muḳbilān mirʿat-ı istiʿdādda ẖod-bīn olur

3 Seng-i şeb-reng eylemez aṣlā ḳabūl pīç-tāb
Ḳalb-i erbāb-ı hevā elbette pür-temkīn olur

4 Āb-ı ṣāfı titredir bād olsa da ġāyet ẖafīf
Bir nefesde ẖāṭır-ı ṣāfī dilān-ı ġamgīn olur

5 Pey-rev-i İblīs-i menḥūs olmaḳ insanlık değil
Nākese ıżrār-ı Ādem bādī-i telʿīn olur

6 Böyle bir maḥṣūl-i fikr-i ḥikmete el-ḥaḳ **Suʿūd**
Rūḥ-ı Rāġıb vecd ile ġūyende-i taḥsīn olur

Kuruçeşme, 14 Şubat 1322

20
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Nezīh ü pāk o emeller ki ḳalb-i zārdadır
Ḳader dedikleri düşmenle gīrūdārdadır

2 Şikeste-per ise de ʿandelīb-i fikr-i nizār
Tuḥaf değil mi ki ḥālā gözü bahārdadır

3 Zevāl-i ʿömre işāret iken ẓuhūr-ı şafaḳ
ʿUyūnumuz yine ferdāya intiẓārdadır

4 Ferāġ ü emni ne gördük ne duyduk ʿālemde /147/
Baña ḳalırsa bu ḥālāt hep mezārdadır

5 Ne yārdan ne de serden geçer mes̱el ise de
Ne serdedir ʿuḳalā-yı zamān ne yārdadır

6 Ne çāre ki āh ki düşdüñ bu ḫāk-i suflīye
Suʿūd dāmenimiz dest-i rūzgārdadır

Kuruçeşme, 15 Nisan 1324

21
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Çoḳlar bu cāy-ı ʿibrete bī-cā gelir gider
Maʿdūmdur ḥaḳīḳaten ammā gelir gider

2 Laʿbet-geh-i ʿacībdir ʿālem ki muttaṣıl
Seyre hezār ehl-i temāşā gelir gider

3 Görmüş iken ḥisābsız evżāʿ-ı bār da
İnsān bu dār-ı ḳasvete ḥālā gelir gider

4 Nevʿ-i beşer esīr-i meşīetdir olmasa
Reʾyiyle kim bu maḥbese āyā gelir gider

5 Ferdāya intiẓār eden ehl-i hevāya yuf
Gözler açılmadan nice ferdā gelir gider

6 Gör çehre-i ḥaḳīḳati bīnā iseñ eğer
Seyr et ki dehre lā-yuʿad aʿmā gelir gider

7 Ālāyişe ḳapılma ki dünyāya ey **Suʿūd**
Şekl-i beşerde ḫayl-i heyūlā gelir gider

2 Mayıs 1324

22
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Herkes bu ʿucbe ṣumʿada hāy u hūdadır /148/
Rāh-ı ṣevābı şām u seḥer cüst ü cūdadır

2 Leẕẕet-çeş-i ṣafā-yı mey-i erġuvān olan
Ẓannetme ey göñül hevesi reng ü būdadır

3 Geldi kelāl yāveleri istimāʿdan
Tā ki gürūh-ı bī-ḫibrān güft-gūdadır

4 Tedḳīḳ olunsa ḥiss-i derūn-i benī-beşer
Yek-dīğeriñ muḫālifi bir ārzūdadır

5 Efsūs o merd-i derde ki ʿālemde ey **Suʿūd**
Zeyr-i belā-yı mübrem ḥükm-i ʿaduvdadır

16 Mayıs 1324

23
Şāʿir-i ḥakīm Hersekli Ḥikmet Bey merḥūmu taʿkīb:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Göñlüm olalı kām-ver-i devlet-i dīdār
Her şiʿrim olur muḫṭıra-i niʿmet-i dīdār

2 Bir şuʿle-i cevvāle-i ʿaşḳım ki ezelden
Etmiş beni bī-tāb sükūn-ı ḳuvvet-i dīdār

3 ʿĀlem naẓarımda kesilir Ṭūr-ı meʿālī
Cūş-āver olunca dile ʿulviyyet-i dīdār

4 Biz dīde-i dil-dār ile yek-naẓra-i şevḳiz

Olsaḳ n'ola ḳāil-şüde-i vaḥdet-i dīdār[111]

5 Olsun ḳalemi pey-rev-i Ḥikmet ki **Suʿūd**'uñ
Etmiş onu gūyā-yı ḥikem-i ḥikmet-i dīdār

12 Haziran 1324

24
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /149/

1 Ben nihān olsam da ʿālemde yine nāmım ḳalır
Zinde-gānim erse encāma ser-encāmım ḳalır

2 Vāḳıfım ḳalmaz bu reng-i āteşīn-i gül-ruḫān
İḥtirāḳ-ı sīne-sūz-ı rūḥ-ı nā-kāmım ḳalır

3 Yāda geldikce geçen eyyām-ı tār-ı iftirāḳ
Farṭ-ı ḥayretden ne ümmīdim ne ārāmım ḳalır

4 Neşve-i imrūzdan bir gün gelir ḳalmaz es̱er
Ḳalsa ḳalsa yanıma hengām-ı ālāmım ḳalır

5 Bir ḥakīḳat ḳalmadı ḳalmaz nühüfte ey **Suʿūd**
Yañılız bī-sūd istifhām ü efhāmım ḳalır

8 Eylül 1324

25
ʿĀzīz ve muḥterem muḥibb-i muḫliṣim şāʿir-i bülend-fıṭrat Müstecābī-zāde ʿİṣmet Bey merḥūmuñ :

Cān henüz endīşe-i sevdā-yı ruḫsārıñdadır
Dīde ḥālā seyr-i ṭalʿat-gāh-ı envārıñdadır

Maṭlaʿıyla muṣadder ġazel-i ʿāşıḳānesini taʿḳīb:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

---

111 Müellifin *Sadâlarım* isimli eserinde bu gazelin bir beyti daha mevcuttur: *"Bi'llāhi çıḳar mest-i ḥużur-ı Ṣamedīye / Her kim ki olur bāde-keş-i ḫalvet-i dīdār"* (*Sadâlarım*, s. 80) [N.İ.]

1 Cān u dil ḥālā hevā-yı zülf-i zer-tārındadır
Dīde elʾān ibtilā-yı ʿaşḳ-ı dīdārındadır

2 Gözlerimde ʿaks-i teʾs̱ir-i nigāhı müncelī
Bir mehiñ kim reng-i baḫtım çeşm-i seḥḥārındadır

3 Mācerā-yı ʿaşḳı ḫāmem söylüyor bī-iḫtiyār
Leblerim gūyā onuñ vādī-i inkārındadır

4 Öyle müştāḳım ki erbāb-ı ġarām ü iştiyāḳ /150/
Göñlümüñ baḥs̱-i girān-ı ḥall-i esrārındadır

5 Gitdim elden gitmedi ümmīd-i vuṣlat bir zamān
Tā ebed fikrim yine daʿvā-yı ıṣrārındadır

6 Hāle-pūş-ı iḥticāb eyler hilāli reşkden
İncilā kim ṭalʿat-ı ḫurşīd-i ruḫsārındadır

7 Āh bir ser-der-hevā oldum zimāmı ḳalbimiñ
Rūzgārıñ muṭlaḳā eydī-i āzārındadır

8 Zindedir teʾs̱īr-i ʿulvīsiyle diller ʿİṣmet'iñ
Feyż-i ʿĪsā kim dem-i cān-baḫş-ı güftārındadır

9 Peyk-i nā-çīzim **Suʿūd** ol neyyir-i ʿirf ā na kim
Ḳuvve-i fevḳa'ṭ-ṭabīʿa rūḥ-ı eşʿārındadır

Kuruçeşme, 8 Kānūn-i S̱ānī 1324

26
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Gül-şen-i ḥüsnü o şūḫuñ reng reng ʿişvedir
Onda baḳ yek-dīğere her reng deng-i ʿişvedir

2 Ḳahramān ġamzeden ḫavf eyle kim ey dil seni
Ḳorḳarım bir gün şikār eyler peleng-i ʿişvedir

3 Tīġ-ı cān-āşūb-ı müjgānı müheyyā-yı sitīz

Varsa ol ḫūnī nigāhıñ ḳasdı ceng-i ʿişvedir

4 Ān-be-ān ben mübtelā-yı ʿaşḳ u şeydā-yı ġarām
Laḥẓa laḥẓa çeşm-i cānān bī-direng-i ʿişvedir

5 Bir zamān meşhūr bir ser-bāz iken göñlüm **Suʿūd**
Ḥāle baḳ şimdi esīr-i zār-ı çeng-i ʿişvedir

26 Şubat 1325

27
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün /151/
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Dem-keşānı bu demiñ ḫūnu mey-i nāb ṣanır
Ṭās-ı reʾs-i beşeri kāse-i pür-āb ṣanır

2 Öyle bir ʿālem-i ʿirf ā ndayız insān orada
Mebḥaṡ-i ʿiffeti efsāne-i aḥbāb ṣanır

3 Devre-i feyż ü teraḳḳīye erişdik seyr et
Ẕerreler kendini ḫurşīd-i cihān-tāb ṣanır

4 O ḳadar milletiñ idrāki teʿālī etdi
Ki der-i könne-i deyri yeni miḥrāb ṣanır

5 Muḳbil endīşe-i idbār ile nālāndır da
Ḥāle baḳ kendini bī-çāre ṣaf ā -yāb ṣanır

6 Ḳalmamış bir ḳafada cevher-i idrāk **Suʿūd**
ʿUḳalā şimdi edebsizliği ādāb ṣanır

Mart 1331

28
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ādeme bī-minnet olmaḳdan büyük devlet mi var
Bir düşün ʿālemde minnetden beter ẕillet mi var

2 Kendiñe gel eyle ey ġāfil teemmül ḥāliñi
Sende ʿacz-i muṭlaḳdan başḳa māhiyyet mi var

3 Dest-i f ū lād-ı ḳaderde zār bir bāzīçeyiz
Bükmeğe ʿāciz beşerde ol eli ḳudret mi var

4 Şöyle bir fikr et geçen eyyām-ı tār-ı ʿömrüñü
Tām bir neşʾeyle geçmiş onda bir sāʿat mi var

5 Ey hevā-dārān-ı iḳbāl-i zamān inṣāf edin
Laʿnet-i ḫalḳa siper olmaḳda da leẕẕet mi var

6 Meyli hep eşrāradır çarḫ-ı muḫanneṡ-perveriñ /152/
Ehl-i nāmūsa bu süflī cāyda rāḥat mı var

7 Bāb-ı Mevlānā'da bir nā-çīz çākersin **Suʿūd**
ʿĀşıḳa bundan muʿaẓẓam devlet ü niʿmet mi var

Nisan 1333

29
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Neşāid-ḫˇān-ı ʿaşḳ ol naʿra-i mestāne ṣansınlar
Ṭarab-gāh-ı dil-i pür-cūşuñu mey-ḫāne ṣansınlar

2 Ḥarīm-i beyt-i maʿmūruñda vaṣla reng ü ṣūret ver
O ʿişret-gāh-ı maʿnāyı yine vīrāne ṣansınlar

3 Gel ey mürġ-i revān cā ṭūt leb-i cān-baḫş-ı dil-berde
Gül-i bī-ḫārı şeydā bir hezāra lāne ṣansınlar

4 O rütbe būy-ı zülf-i yār ile āşūfte-ḥāl ol kim
Görenler cism-i zār ü nā-tüvānıñ şāne ṣansınlar

5 Lisānıñ çāşnī-i laʿlden hīç olmasın ḫālī
Seni her laḥẓa tā leb-ber-leb peymāne ṣansınlar

6 Süzül ey dīde-i maḫmūr-ı fıṭrī ʿişve-efşān ol
Olanlar nā-şinās-ı nükte ḳaṣdıñ cāna ṣansınlar

7 Beni bī-hūş-ı teʾsīr-i nigāh et ey perī-peyker
Temāşā eyleyenler vechimi dīvāne ṣansınlar

8 Ṣarīr-i kilk-i efsūn-kārı vādī-i muḥabbetde
Suʿūd ʿaks-i nevā-yı būse-i cānāne ṣansınlar

27 Kānūn-i Evvel 1331

30
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün /153/
(Faʿlün)

1 O māh-pāre enīn-i dili fesāne ṣanır
Melāl-i rūḥumu bī-cā vü bī-bahāne ṣanır

2 Naẓarlarındaki maʿnāya olmayan āgāh
Siyāh gözleriniñ ḳaṣdı cāna ṣanır

3 Onuñ vürūdunu gördükce bezm-i vaṣla göñül
Nesīm-i ṣubḥ-demi gül-şene revān ṣanır

4 Lebiñde mürġ-i emel sevdiġim mekān ṭutalı
Gören hezāra fem-i ġonca āşiyāne ṣanır

5 O insicām o tenāsüb o ḳadd-i mevzūnla
Ṭabīʿatım seni bir beyt-i şāʿirāne ṣanır

6 Olan seniñle benim īn ü ānıma vāḳıf
Felek **Suʿūd**'u yine çekdi imtiḥāna ṣanır

29 Kānūn-i Evvel 1331

31
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Çeşm-i efsūn-kārı kim revnaḳ-nümā-yı nāz olur
Nükteler ifhām eder gūyā süḫan-perdāz olur

2 Bir lisāndan her bir īmā-yı bedīʿ ü dil-keşi

Gāh ü gāhī tā ṣamīm-i ḳalbe ḥarf-endāz olur

3 Vādī-i inkārda zülfü hevā-dār olsa da
Ġamze baʿżan vaʿd ü vaṣlı māil-i incāz olur

4 Gül-sitān içre ḫamūş-ı reşk eder bülbülleri
Leblerinde mürġ-i dil ol dem ki lāne-sāz olur

5 Hem siper eyler beni tīr-i nigāha hem yine
Ruḫları bilmem neden perçīn-i işmīzāz olur

6 Nāil-i ʿizz-i ḥużūr-ı Nāilī olsa eğer[112] /154/
Ey **Suʿūd** elbet bu şiʿrim maẓhar-ı iʿzāz olur

1 Kānūn-i S̱ānī 1331

32
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Belā-yı ibtilāya düşmedik bir cān mı ḳalmışdır
Bu bismil-gāhda cān vermeyen ḳurbān mı ḳalmışdır

2 Ne mümkündür temāşā ṣaḥne-i bīdād-ı gerdūnu
Hücūm-ı giryeden göz açmaya imkān mı ḳalmışdır

3 Bisāṭ-ı ḫˇān-ı dünyāyı erāẕil eylemiş yaġma
Eʿālī-meşrebāna bunda āb ü nān mı ḳalmışdır

4 Ne feyż ümīd edersin bir alay nesnās-ı nākesden
Zamān ādemlerinde şemʿ-i ʿirf ā n mı ḳalmışdır

5 Ḫudā-nā-terselerden ḫalḳ lerzān ü hirāsāndır
Esāsen bizde şān ü cān mı vardır ḳan mı ḳalmışdır

6 Vef ā -ḫˇāh olma ebnā-yı zamāndan erseñ iʿrāż et
Bu vaḫşet-ḫānede ehl-i velā insān mı ḳalmışdır

7 Ḫazāndan müştekīsin yā ne beklersin bahārından

---

[112] Müellifin *Sadâlarım* isimli eserinin bu bölümünde şu dipnot kayıtlıdır: "Üstād-ı Şuʿarā Nāilī" (*Sadâlarım*, s. 84)[N.İ.]

Bu ḫāristānda ey dil bir gül-i ḫandān mı ḳalmışdır

8 Olur ḥammāllar da dem gelir ṣadr u vezīr elbet
Baḳıñ mīr ü efendi olmadıḳ nā-dān mı ḳalmışdır

9 **Suʿūd** efkār-ı ʿaṣra ẕillet-i meyli ḳabūl etmem
Maʿāẕa'llāh göñül bi-mez̲heb ü ʿirf ā n mı ḳalmışdır

11 Şubat 1331

33
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Maʿnā-yı çeşmi ṣūret-i eşʿāra ān verir /155/
Elbet o çeşme şāʿir-i bī-çāre cān verir

2 Biñ derd bī-devāya devāken baḳışları
Ḥikmet nedir ki dillere derd-i nihān verir

3 Bir nev-bahār-ı ḥüsndür ammā o gül-nihāl
Sevdāsı rūy-ı ʿāşıḳa reng-i ḫazān verir

4 Bir naẓra-i ġażūbu ḫarāb eyler ādemi
Bir ḫandesiyle zindegi-i cāvidān verir

5 ʿUşşāḳınıñ ḥayāt ü memātı elindedir
İsterse öldürür yine isterse cān verir

18 Temmuz 1318

34
Mes̱nevī-ḫˇān-ı bī-naẓīr ʿārif-i ḳudsī-żamīr Eş-şeyḫ Muḥammed Elīf Efendi Ḥażretleriniñ bir es̱er-i mürşidānelerinden istif ā ża:[113]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

[113] Ḥażret-i Şeyḫin ġazel-i ʿālīleriniñ maṭlaʿı: Ṣanma ʿālemdeki bir ḳūşe-i bī-ġam bulunur / Ḳūşe-i ġamda saña mūnis ü hem-dem bulunur.

1 Kāinātı araṣañ biñde bir ādem bulunur
Eks̱er nās da nesnās ile tevʾem bulunur

2 Ẓāhir olduḳda tecellī eder esbāb-ı ẓuhūr
Sen Süleymān ol esef çekme ki ḫātem bulunur

3 Ṭutagör şāh-reh-i vuṣlat-ı cānānı göñül
Her ḳadem seyrde ʿazm ehline süllem bulunur

4 Ṣaḳla sīneñde hemān rāz-ı nihān-ı ʿaşḳı /156/
Rūḥdan başḳa oña ṣanma ki maḥrem bulunur

5 Ḳābil-i neşve değildir dil-i miḥnet-i meʾlūf
O melānet-zedede ġam bulunur hemm bulunur

6 Benim ol ṣayref ī -i genc-i taḥazzün ki **Suʿūd**
Gözlerimde güher-i eşk dem-ā-dem bulunur

7 Faḫr-i ʿālī-naẓarān ḳuṭb-ı zamān Şeyḫ Elīf
Ki bize naẓīre-i pīrānesi elzem bulunur

8 Ne eder bendesi minnet felek-i bī-mihre
Ne de ẕātı gibi bir nūr-ı mücessem bulunur

9 Pey-rev oldum o süḫan-pīşeye ḳadr-i tabʿım
Ṣanırım ʿind-i şerīfinde müsellem bulunur

11 Nisan 1333

35
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Bu köhne mey-gedede ṣanma bir sif ā lim var
O ser-ḫoşum ki benim sāde ḳīl ü ḳālim var

2 Şu bezmden hele aġyār defʿ olup gitsin
Göñül seniñle nihānīce ḥasbiḥālim var

3 Çeker miyim feleğin ḳahrını bu rütbe faḳaṭ
Ḫudā bağışlasın evlād ile ʿiyālim var

4 Niçin edānī-i nādāna ser-fürū edeyim
Ne manṣıbım ne de endīşe-i zevālim var

5 Sipihre nāz ile bī-ḫavf ü iḥtirāz olalı
Biraz ḥużūr u sükūnum ṣaf ā -yı bālım var

6 **Suʿūd** Ḥażret-i Mollā-yı Rūm'a müntesibim
Benim o bende ki Mevlā-yı bī-mis̱ālim var

1 Ağustos 1332

36
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Göñül sūz-ı ġarāmı mübtelā-yı ān olandan ṣor /157/
Taḥayyür z̠evḳini cānānına ḥayrān olandan ṣor

2 Ne bilsin ten-perestān ḳadr-i tīġ-ı ġamze-i yārı
Onu merdāne rāh-ı ʿaşḳda ḳurbān olandan ṣor

3 Ṣorulmaz küşte-i zaḫm-ı firāḳa lez̠z̠et-i vuṣlat
O z̠evḳi sen şehīd-i ḫançer-i müjgān olandan ṣor

4 Süāl etmek ʿabes̱dir neşve-i tevḥīdi nā-ehle
Bu emri ṣāḥib-i īmān ü iṭmīnān olandan ṣor

5 Behāim añlamaz ḳadr-i ʿazīz-i ādemiyyetden
Eğer insān iseñ insānları insān olandan ṣor

6 **Suʿūd**'a ṣorma yāhu īn ü ānı būd u nā-būdu
O bī-cā sözleri bī-ʿaḳl u bī-iz̠ʿān olandan ṣor

1 Eylül 1332

37
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Reng-i gül-reşk-i ruḫu ḥāṣıl-ı ibrāmımdır
Yārımıñ mestī-i çeşmi es̱er-i kāmımdır

2 Āh cān-gāh sebeb oldu ḥuṣūl-i neyle
Ḥāṣılı her emelim zāde-i ālāmımdır

3 Ḫ˘āhiş-i būse eyle laʿl-i leb-i cānāndan
Beni dil-ḫaste eden fikr-i hevā rāmımdır

4 O gülüñ penbe-i ruḫsārına ḥayrān olmaḳ
Tatlı bir meşġale-i ṣubḥ-geh ü şāmımdır

5 Ben o peymāne-keş-i bezm-i ṣaf ā yım ki bu dem
Ṭās-ı ḫurşīd-i felek sāġar-ı gül-f ā mımdır

6 Rūḥ müştāḳdır[114] elbette o nādiye **Suʿūd** /158/
Her lāṭīf[115] ʿālemi kim esʿād-ı[116] eyyāmımdır

7 Ḥüsn-i ṭāliʿ ki beni ḫayra[117] ḳarīn etmişdir
Baʿd-ezīn zīb-i zebān-ı ʿuref ā nāmımdır

15 Kānūn-i S̱ānī 1334

38
Muḥterem İsmāʿīl Müştāḳ Bey Efendi'ye

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Pür-ihtizāz ḥayā bir ḥazīn beyānı olur
Muḥabbet ʿāleminiñ başḳa bir lisānı olur

2 Zamān olur ṭaleb-i vuṣlata dehān varmaz
O dil-nüvāz emeliñ dīde tercümānı olur

3 Enīn-i rūḥumu çoḳ görme bulma bī-maʿnā

[114] Bu ġazel Meclis-i Aʿyān kitābetine alındığım senenin ilk günlerinde yazılmışdır. Buradaki "Müştāḳḳ"dan maḳṣad o vaḳt meclisin başkitābetinde bulunan Müştāḳḳ Bey Efendi'dir.

[115] Meclisiñ Taḥrīrāt Müdīri ʿAbdüllāṭīf Ṣalāḥ Bey Efendi'ye telmīḥdir.

[116] Taḥrīrāt mümeyyizi Esʿad Bey merḥūma telmīḥ.

[117] Meclisiñ evrāk mümeyyizi Ḫayri Bey'e telmīḥdir.

Ne çāre sevdiceğim ḫasteniñ fiġānı olur

4 Meālini yalıñız āşinā-yı ḥāl añlar
Esīr-i ʿaşḳ olanıñ sūziş-i nihānı olur

5 O māh vaʿdini īf ā da ḫulf eder baʿżan
Ḳadeḥ-keşān-ı ġamıñ devr-i imtiḥānı olur

6 **Suʿūd** o demlere elbette cān ü dil müştāḳ
Ki ʿāşıḳıñ sebeb-i neşve-i revānı olur

13 Kānūn-i S̱ānī 1334

39
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün /159/

1 Ḥaḳīḳat perde-pūş-i iḫtif ā dır
Ḫıred enẓar için ʿayn-ı ʿamādır

2 Bilinmez künh-i Ṣāniʿ sırr-ı maṣnuʿ
Bu vādīde beşer laġzīde-pādır

3 Niçin geldim bu berzaḫda işim ne
Bu yolda hangi menzil müntehādır

4 Ẓuhūrum dem gelince iġtirābım
Naṣıl bir ḥayret-efzā mācerādır

5 Düşünmekle muʿammā ḥall edilmez
Bu mebḥas̱de ne söylense ḫaṭādır

6 Ḥayāta iʿtimād eyler mi āḳil
ʿAdem her kūşeden çehre-nümādır

7 İlāhī var olan sensin yoḳuz biz
Bu bir düstūr-i ḳaṭʿī-i beḳādır

8 Hidāyet ḳıl ṭarīḳ-ı müstaḳīme
Suʿūd'uñ ḥāli yoḳsa pek fenādır

12 Teşrīn-i Evvel 1340

40
Ḫastalıḳ maḫṣūlü:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Ḥayātda ne semāyım ne āfitābım var
Vücūd nāmına bir ḳabżacıḳ türābım var

2 Sitād ü dād-ı cihāna uyup da neyliyeyim
Benim de kendime maḫṣūṣ bir ḥesābım var

3 Belā kes̱īf ʿadū bī-amān benim ancaḳ
Hedef bu ṣavlate bir sīne-i ḫarābım var

4 Firāş-ı hecrde ẓannetme dil-şikeste beni /160/
Ṣaf ā -yı ʿālem-i lāhūta incis̱ābım var

5 Ḥużūr-ı ḫāṭırıma bir zamān ḫalel gelmez
Suʿūd Ḥażret-i Mollā'ya intisābım var

Kuruçeşme, Kānūn-i S̱ānī 1335

41
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 O māh-pāre ki ser-mest cāme-ḫ˘āba gelir
Ḥicāb-ı ʿalāimi dīdār-ı āfitāba gelir

2 İrādetim gider elden onuñ şu ḥāletini
Görünce dürlü heves ḫāṭır-ı ḫarāba gelir

3 Kemend-i tār-ı belādır o kākül-i şeb-f ā m
Temevvücü ne taḥaff ū ẓ ne ictināba gelir

4 Ḥayāt-ı tāze bulur āsumānda Rūḥu'llāh
O demde kim leb-i muʿciz-demi ḫitāba gelir

5 Ṣaf ā -yı vuṣlat olunca emel, şitāb gerek

Bu yolda ḳayd-ı elem ṣanma kim ḥisāba gelir

6 Nükāt-ı ḥüsnü meᶜānī-i ᶜaşḳı ḥāvīdir
Suᶜūd es̠erlerim elbette intiḫāba gelir

Kuruçeşme, Nisan 1337

42
Şāᶜir-i ḥikmet-şinās Hersekli ᶜĀrif Ḥikmet Bey Efendi merḥūmuñ:

Nīk ü bedi ṣanma ki benden gelir
Her ne gelirse saña senden gelir

Maṭlaᶜ-ı güzīniyle muṣadder ġazel-i belīġini taᶜḳīb:
Müfteᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün

1 Būy-ı vefā ṣanma çemenden gelir
Ḳoḳlarım ol ġonca-dehenden gelir

2 Zülfüne bağlandım o māhıñ başa
Her ne gelirse o resenden gelir

3 Bence odur zīnet-i bāġ ü bahār /161/
Ṣanma ki sünbülle semenden gelir

4 Bulma tehī naġme-i nāy-ı dili
Böyle ṣadā yār sevenden gelir

5 Ḥāmemi cānānedir inṭāḳ eden
Sen sözü vehm etme ki benden gelir

6 Olma ṣaḳın ey şeb vuṣlat-ı sabāḥ
Rūḥ u ṣafā rūḥuma senden gelir

7 Geldi yine cūşişe ṭabᶜ-ı **Suᶜūd**
Feyż oña deryā-yı süḫandan gelir

Kuruçeşme, Şubat 1336

43

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Pīş-i çeşmimde ne dem bir āfitāb eyler ẓuhūr
Setr için muṭlaḳ peyinde bir seḥāb eyler ẓuhūr

2 Vażʿ olunsa zīr-i būm-ı ṭāliʿ-i vārūnuma
Beyża-i ʿAnḳā derūnundan ġurāb eyler ẓuhūr[118]

3 Kimyā-yı ḳābiliyyet bende maʿkūsen ʿayān
Maʾden-i elmāsa el ṣunsam türāb eyler ẓuhūr

4 Olmuşum bir dūzaḫī baḫtıñ esīr-i ʿācizi
Cennet'e gitsem bu ḥāletle ʿaẕāb eyler ẓuhūr

5 Rişte-i ṭūl-i emelden de uzundur mācerā
Şerḥa olsam muḳtedir biñ bir kitāb eyler ẓuhūr

6 Şāhid-i ümmīdden bi'l-farż ṣubḥ-ı kāmda /162/
İstesem bīdārlıḳ çeşminde ḫ˘āb eyler ẓuhūr

7 Hep ser-i zülf-i siyāhındandır ol māhıñ **Suʿūd**
ʿĀlem-i endīşede ṣad pīç ü tāb eyler ẓuhūr

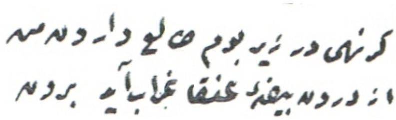
Merkez Efendi, 18 Haziran 1933 / 1349

44
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Çeşmiñ baña ḫaṣm-ı cān değildir
Ġamzeñ gibi bī-amān değildir

2 Cān-baḫş ise de nigāh-ı mestiñ
Bir vechile cānistān değildir

3 Boynumda vebāl-i tār-ı zülfüñ

118 Bu beyt, Üstād-ı dāhī ʿAvnī Bey merḥūmun:

beytinden mütercemdir.

Ammā o ḳadar girān değildir

4 Rūḥumdaki sırr-ı ṣāf-ı ʿaşḳıñ
Bir ṣūret ile ʿayān değildir

5 Çoḳ zār-ı nihān göñülde ammā
İfşā edecek zamān değildir

6 Dünyā evine yalan diyorlar
Bi'llāhi bu söz yalan değildir

7 Derlerse **Suʿūd**'a bunda mesʿūd
Düşmen sözüdür inan değildir

Ankara, Cebeci, 19 Teşrīn-i S̱ānī 1342 / 1926

45
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Ne salṭanatla ʿalāḳam ne pādişāhım var
Ne ser-bülend-i levendim ne de külāhım var

2 Felekle yoḳdur işim kendi ʿālemimde benim
Dem-i nehār ü şebim āfitāb ü māhım var

3 Cihān bozuldu diyorlar yıḳılsın isterse /163/
Benim bu işde ne daḫlim ne de günāhım var

4 Teessüfüm geçen eyyām-ı ʿömredir zīrā
Tamām ḳırḳ senelik māżī-i tebāhım var

5 ʿAdūya ḳarşı silāḥım taḥakküme siperim
Elimde tīr-i ḳalem dilde tīġ-ı āhım var

6 **Suʿūd** ḥākimiyim kendi kendimiñ reʾsen
Serāy-ı sīne-i ẕātımda taḫt-gāhım var

Kuruçeşme, Mayıs 1339

46
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Dil dergeh-i tende münzevīdir
Meydān-ı semāʿı cān evidir

2 Cemʿiyyeti inzivāda buldu
Ās̱ār-ı ẓuhūru muḥtevīdir

3 Allāh'a çıḳar reh-i niyāzı
Nā-ehl-i niyāz-ı dünyevīdir

4 Mevlā'sına vardır iʿtimādı
Her vechile mesnedi ḳavīdir

5 H̬āk-i ḳadem-i Celāl-i Dīn'im
Ẕerrem nice mihri müstevīdir

6 Ser-nāme-i nām-ı iftiḫārım
Dervīş Suʿūd-ı Mevlevī'dir

Sultanahmed, 12 Nisan 1343 / 1927

47
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Gerçi felek-i dil seniñ ʿummān-ı hicrānıñdadır
Dest-i ümmīdim faḳaṭ her laḥẓa dāmeniñdedir

2 Ẓulmet-i ḥasretle dünyālar baña zindān iken /164/
Gözlerim ḥālā yine sevdā-yı çeşmānıñdadır

3 H̬āṭırım gāhī olur işkeste ḳayd-ı şāneden
Rişte-i cemʿiyyeti zülf-i perīşānıñdadır

4 Gird-bād-ı ġam onu taḫrībe reh-yāb olmasın
Lāne-i mürġ-i ḫayālim ẓıll-ı müjgānıñdadır

5 Şām-ı ḥasretde keserdim ṣubḥ-ı vuṣlatdan ümīd
Olmasa muḥkem o maʿnālar ki peymānıñdadır

6 Mıṣr-ı maʿnā oldu sīr-āb-ı midādıñ ey **Suʿūd**
Feyż-i Nīl-i ümm-i dünyā ṭabʿ-ı cūşānıñdadır

Sultanahmed, 16 Nisan 1343 / 1927

48
Şāʿir-i dāhī ʿAvnī Bey Efendi merḥūmuñ:

Dil-dāre değil bir dil-i şeydā müteḥayyir
Envār-ı tecellāsına Mūsā müteḥayyir

Maṭlaʿ-ı ġarrāsıyla başlayan bedīʿasını taḳlīd:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Cānāna dil ü dīde-i dünyā müteḥayyir
Āşüfte beşer ʿālem-i bālā müteḥayyir

2 Dīdār-ı ḫıred-sūz-ı tecellāsına ḳarşı
Bī-reng ü fer envār, merāyā müteḥayyir

3 Pervāneyiz ol zülfe ki nūr-ı siyehiñden
Şeb maḥv-ı naẓar dīde-i ferdā müteḥayyir

4 Bir çeşme esīriz ki ẓılāl-i müjesinden
Başdan başa enzār-ı temāşā müteḥayyir

5 Bir kāküle bendiz ki hevā-yı şikeninden
Elf ā ẓ perākende vü maʿnā müteḥayyir

6 Ḥayretde bıraḳmışdı **Suʿūd**'u dem-i rüʾyet /165/
Bī-çāre o demden beri ḥālā müteḥayyir

Topkapı, Mayıs 1341

49
Yine şāʿir-i aʿẓam müşārün ileyhiñ:

Öyle mecnūnum ki bilmem düşdüğüm sevdā nedir
Ben kimim Leylā olan kimdir dil-i şeydā nedir

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Öyle maḥkūmum ki bilmem bāʿiṡ-i daʿvā nedir
Ben kimim ḥākim olan kimdir bu hūy u hā nedir

2 Cilve-i **raybe'l-menūn** ḥayret-fezā ol rütbe kim
ʿAḳlım almaz bir zamān żımnındaki maʿnā nedir

3 Ey viṣāl-i yek-demi şūriş-dih-i fehm ü ʿuḳūl
Ḥüsn-i mefrūżuñdaki reng-i füsūn-ārā nedir

4 Dilleri etdiñ siyeh-rūz-ı ẓalām-ı ibtilā
Küfr-i zülfüñde bu teʾs̱īr-i şeb-i yeldā nedir

5 Söylemişdim ben saña encām-ı kārı ey göñül
Şimdi şekvā baḫtdan bī-cā değil de yā nedir

6 İs̱r-i ʿAvnī'den döner mi Mevlevī-i dil **Suʿūd**
Dil ki farḳ eyler süḫandan maḳṣad-ı aḳṣā nedir

Sultanahmed, 4 Temmuz 1343 / 1926

50
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /166/

1 Ḥāl yoḳ ʿālemde bir māżī bir istiḳbāl var
Müddeʿā mı kim eder tekẕīb kimde ḥall var

2 Ḥālden dem urduġuñ her-dem hemān māżī olur
Ḥālde ʿazm ü şitāba öyle istiʿcāl var

3 Tām otuz üç sāl ben[119] etdim şikāyet ḥālden
Mebḥas̱-i şekvāya ās̱ārımda çoḳ ems̱āl var

4 Şimdi şekvā etdiġim her ḥāl māżīken yine
Nādī-i sīnemde ḥālā köhne ḳīl ü ḳāl var

5 Ḳudret-i tevḳīf yoḳ ellerde devrān pür-şitāb

[119] Yaʿnī on bir yaşımdan beri.

Var olan yoḳ başḳa bir lā-yüsʾel-i faʿʿāl var

6 Rabṭ ü bend et göñlüñü Allāh'a insān ol **Suʿūd**
Ādemiñ ẓannetme kim destinde istiḳlāl var

Sultanahmed, 2 Teşrīn-i Evvel 1343

51
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Ne āşinā-yı niyāzım ne dehre nāzım var
Ne mübtelā-yı hirāsım ne iḥtirāzım var

2 Ne rāḥatım edeli künc-i inzivāda ḳarār
Yanımda ḥüsn-i ṭabīʿat o dil-nüvāzım var

3 Ṣadāsı gāh semāvāta iʿtilā eyler
Benim göñül gibi sīnemde gizli sāzım var

4 Tehī mi seyr-i ʿacīb-i zamāna uymayışım
Ne ser-hoşum ne de mestāne ihtizāzım var

5 Yegāne secde-gehim ḳıble-gāh-ı istiġnā
Dīğer cihetlere ẓannetme kim niyāzım var

6 **Suʿūd** Ḥażret-i Mollā'ya bendeyim ḥürrüm
O çākerim ki mülūkāne imtiyāzım var

Mayıs 1338

52
Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün /167/

1 Semā-yı ümīdim benim tīre-ġūndur
Göñül bī-sükūndur gözüm ġarḳ-ı ḫūndur

2 Ne oldu bu dünyāya bilmem İlāhī
Ki **raybe'l-menūn** ḫalḳa dāġ-ı derūndur

3 Felek dest-i ḳudretde zār-ı zebūndur
Beşer ġarḳa-i gird-bād-ı şuūndur

4 Baḳıp ṣaçma bī-sūd güft ü şinīde
Ṣanır dehr-i insān ki dār'ül-cünūndur

5 Naṣıl olmayım leb-güşā-yı şikāyet
Başımda devāhī yaşımdan füzūndur

6 Faḳaṭ ʿavn-i Ḥaḳḳ'dır medār-ı tesellī
Buña iʿtimādım ḫalelden maṣūndur

Mayıs 1333

53
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Yārıñ raḥīḳ-ı vuṣlatı kevs̱er-nümūn olur
Yāḳūt laʿli çeşmime sāġar-nümūn olur

2 Raṭl-ı girān-ı ʿişve ile mest gözleri
Elmās-veş telemmuʿ eder fer-nümūn olur

3 Ṭūf ā n-ı ḫūna ġarḳ eder isterse ʿālemi
Müjgān-ı cān-güdāzı ki ḫançer-nümūn olur

4 Her laḥẓa eşk-rīz olurum baḳmaḳ istesem
Ḫurşīd-i şuʿle-dāra ki dil-ber-nümūn olur

5 Dil-ḫ˘āhem üzre eylese ol māh arż-ı rū
Cennāt-ı ʿāliyātda maḥşer-nümūn olur

6 Cān ü cihānı kākülüdür tār-mār eden
Āşūb u fitne hep oradan ser-nümūn olur

7 Ṭūr-ı süḫanda şimdi Kelīm'im ḳalem-i **Suʿūd** /168/
Firʿavniyāna dem-be-dem ejder-nümūn olur

Haziran 1337

54
Taḳlīd-i cenāb-ı ʿAvnī-i üstād

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Maḥşer günü vaḳt-i feraḥ ü rāḥatımızdır
Ferdā-yı ḳıyāmet dem-i emniyyetimizdir

2 Biz ʿāleme ifnā-yı vücūd etmeğe geldik
Yanmaḳ erimek şemʿa gibi ḥāletimizdir

3 ʿAḳla uyup eyvāh ki dīvāne kesildik
İdrāk bizim şāh-es̱er-i cinnetimizdir

4 Mecnūn'a ḫayālāt olalı dest-i hevesde
Leylā-yı emel şīfte-i vuṣlatımızdır

5 Perverde-i sulṭān-ı ġam-ı ʿaşḳ u hevāyız
İdbār ü melāmet sebeb-i devletimizdir

6 Bir kāküle dil bağlamışız ʿahd-i ezelde
Bir ʿuḳde bizim bāʿis̱-i cemʿiyyetimizdir

7 Her vaḳfesi bir ḥacca bedel ʿömre ṣaf ā dır
Kūyunda ṭavāf ol ṣanemiñ niyyetimizdir

8 Çoḳdan beri ʿuşşāḳıñı terk eylediñ ey māh
Sāyeñ bile dāmen-keş-i ünsiyyetimizdir

9 Ḳoydu bizi bir şekle ki ālām-ı firāḳıñ
İblīs bile ḫande-zen-i ṣūretimizdir

10 Pāyāna ʿaceb erdi mi bilmem şeb-i ḥasret
Bād-ı seḥeri perde-der-i ḫalvetimizdir

11 Mirʾat-ı tecellīde **Suʿūd** ān-ı emānı /169/
Maḥcūb-ı müdām naẓar-ı ḥayretimizdir

23 Haziran 1344 / 1928

55

Tanẓīr-i ġazel-i Ḥażret-i Şeyḫ Bāḳī-i Mevlevī:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Dīde-i dil-dār kim maḫmūr-ı ḫ˘āb-ı ʿaşḳ olur
Her nigāhı lāübālī bir ḫiṭāb-ı ʿaşḳ olur

2 Öyle ʿulvīdir meāl-i çeşm-i efsūn-kārı kim
Başlasam tefsīrine **ümmü'l-kitāb**-ı ʿaşḳ olur

3 Būse-ḫ˘āh olsam dehānından lisān-ı ġamzesi
Nükte-dān muʿciz-beyān ḥāżır-cevāb-ı ʿaşḳ olur

4 Gözlerinde farḳ edip maʿnā-yı vuṣlat yārımıñ
Vaḳf-ı ḥayret gözlerim pür-āb ü tāb-ı ʿaşḳ olur

5 Nūr-ı ḥüsnü lemʿa lemʿa mevce-ḫīz olduḳca āh
Farṭ-ı ḥayretden dil-i ʿalem ḫarāb-ı ʿaşḳ olur

6 Kākülünden gird-bād-ı fitne etdikce ẓuhūr
Ser-be-ser eczā-yı ten pür-ıżṭırāb-ı ʿaşḳ olur

7 Nādī-i vuṣlatda ol ārām-ı cānıñ rūḥuma
Laʿl-i gül-reng-i ṣaf ā -bahşı şarāb-ı ʿaşḳ olur

8 Vech-i vecd-engīz-i Bāḳī tā ebed mescūdudur
Hangi bir dil kim ezelden neşʾe-yāb-ı ʿaşḳ olur

9 Mihr-i ʿālem-gīr-i Mevlānā ile her-dem **Suʿūd**
Ẕerreler, Allāhü ekber, āfitāb-ı ʿaşḳ olur

Merkez Efendi Dergahı, 1 Nisan 1336

56
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün /170/
(F ā ʿilātün)

1 Çeşm-i cānāne ki hem-ḥālet-i ṣahbā görünür
Her nigāhı baña biñ cāmdan eḳvā görünür

2 Tāb-ı naẓẓāra-i cān-baḫşı ile mest olana
Ṣubḥ-ı maḥşer bile bir neşʾeli rüʾyā görünür

3 Yārdan ayrı düşüp ḳaldığım eyyām baña
Olsa biñ mihre müḳārin şeb-i yeldā görünür

4 Bu gidişle olamam ḥālline reh-yāb-ı vuṣūl
Baña ās̱ār-ı şuūnāt muʿammā görünür

5 Ṭurfe āyīne-i ʿālemde neler gördü **Suʿūd**
Hep ḫayāletse de gördükleri ḥālā görünür

20 Ağustos 1344 / 1928

57
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Sālik-i ṣāf-diliñ neşve-i cāvīdi olur
Bādī-i defʿ-i ġamı bāde-i tevḥīdi olur

2 Muḫtelifdir bu güẕer-gāhda reftār-ı beşer
Herkesiñ bir yolu bir fikri bir ümmīdi olur

3 Āh dünyā denilen maṣṭaba-i miḥnetde
Nāleler nāleleriñ bādī-i temdīdi olur

4 İltimaʿ eylese nā-gāh hilāl-ebrū
Rūze-dār-ı ġam-ı hecriñ o zamān ʿīdi olur

5 Ḥüsn-i ḫaṭṭ ḥüsn-i ṭabīʿat bize dād-ı Ḥaḳḳ'dır
Dem gelir nāmımızıñ bāʿis̱-i teʾbīdi olur

6 Açılır verd-i cinān gül-şen-i ṭabʿında **Suʿūd**
Her kimiñ Ḥażret-i Mollā gibi ḫurşīdi olur

Mart 1337

58
Ṭāhir-i üstādıñ Rūḥī-i Baġdādī'ye naẓīrelerini taʿḳīb: /171/

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Vādi-i Eymen-i vuṣlatda Kelīm isterler
Nādi-i ünsde insān-ı fehīm isterler

2 Yürü ey ṭālib-i Ḥaḳḳ cehd ile bī-ḫavf ü emel
Rāh-ı ʿirf ā nda ne ümmīd ne bīm isterler

3 Müstaḳil pādişeh ol kişver-i istiġnāya
Fi'l-ḥaḳiḳa orada şāh ü şehīm isterler

4 Oña mey-beste nedir ṭāliʿ-i erbāb-ı hevā
Yā niçin zülfüñü ey yār dü-nīm isterler

5 Bāde-i aşḳıñı ʿālemde içenler ebeden
Mest olurlar da ne kevs̱er ne naʿīm isterler

6 Rabṭ-ı cān eyle der-i Ḥażret-i Mollā'ya **Suʿūd**
Senden ol bābda iḳrār-ı ḳavīm isterler

7 Dāimā rāh-beriñ Ṭāhir-i üstād olsun
Kaʿbe-i maʿrifet-i Ḥaḳḳ'a ḫadīm isterler

10 Kānūn-i Evvel 1933

59
Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

1 Dil yine evvelki emellerdedir
Dīde elā gözlü güzellerdedir

2 Her ne ḳadar olsa da baldır ẓarīf
İncelik ammā yine bellerdedir

3 Sāzlarıñ naġmesine atma söz
Varsa bozuḳluḳ yine tellerdedir

4 Girse becādır yoluna işlerim /172/
Maṣlaḥatım münteḫab ellerdedir

5 Ḥüsn-i edā ḥüsn-i müeddā **Suʿūd**
Nükteli mażmūnlu gazellerdedir

20 Eylül 1345 / 1929

60
Ḥażret-i ʿAvnī-i üstādıñ:

Kām-ḫˇāhān-ı fenā kām nedir bilmezler
Nām-cūyān-ı ʿadem nām nedir bilmezler

Maṭlaʿıyla müzeyyen nādire-i ġarrāsını taḳlīd:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Şāh-bāzān-ı fenā dām nedir bilmezler
Ḫˇāst-gārān-ı beḳā nām nedir bilmezler

2 Neşʾe-mendān-ı muḥabbet ki olup müstaġraḳ
Farḳ-ı beyn-i seḥer ü şām nedir bilmezler

3 Ders-ḫˇānān-ı debistān-ı şühūd ü ʿirf ā n
Ḥikmet ü manṭıḳ ü evhām nedir bilmezler

4 Niʿmet-i vaṣl-ı şebān-gāha olanlar maẓhar
Miḥnet-i gerdīş-i eyyām nedir bilmezler[120]

5 Cān verirler nigeh-i mest ile cān almazlar
Dil-berān ʿāşıḳa ikrām nedir bilmezler

6 Kāfir-i ʿaşḳ seniñ gözleriñ ey nūr-ı naẓar
Ṣanma māhiyyet-i İslām nedir bilmezler

7 İs̱r-i ʿĀvnī'yi **Suʿūd** eylemeyenler taʿḳīb
Cilve-i şāhid-i ilhām nedir bilmezler

[120] Müellifin *Sadâlarım* isimli eserinde bu gazelin bir beyti daha mevcuttur: "*Sāye-i zülf-i siyāhında edenler ārām / Başḳa bir sāyede ārām nedir bilmezler*" (*Sadâlarım*, s. 101) [N.İ.]

25 Kānūn-i S̱ānī 1345 / 1930

61
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün /173/
(Faʿlün)

1 Bahār-ı gül-şen-i kūy-ı nigārı benden ṣor
Hezārıyım ben o bāġıñ bahārı benden ṣor

2 H̬urūş-ı fitne-i āh̬ir zamān ʿalāmetidir
Ḳıyām-ı ḳāmet-i mevzūn-ı yārı benden ṣor

3 Hevā-yı zülf ile pür-mevc ıżṭırāb-ı göñül
Ne gird-bāddır ol rūzgārı benden ṣor

4 Verir o mihr emel-i çeşme tāb, ḳalbi yaḳar
Naṣıl mües̱s̱ir o nūru o nārı benden ṣor

5 Serimde bādī-i vaṣlıñ h̬umārı peydādır
Ne rütbe telh̬ ü kerān ol h̬umārı benden ṣor

6 Esīr-i kākül-i tāra belā mübārek bād
Bu ibtilāyı o merdüm-şikārı benden ṣor

7 **Suʿūd** işiñ mi seniñ sūd-mend-i vaṣl olmaḳ
Ziyān verir saña ancaḳ o kārı benden ṣor

20 Teşrīn-i Evvel 1326

62
Berā-yı Āyīn-i Ḥażret-i Mevlānā Ḳuddise Sırruhū:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Nām-ı Mevlānā ki muṭribden ṣımāh̬-ārā olur
Mürde diller bir nefesle maẓhar-ı iḥyā olur

2 Naġme-i *Ḥaḳ Dost*'u gūş eyleyen ehl-i semāʿ
Yükselir her devrede eflāk ile hem-pā olur

3 Bir teʿālī-gāhdır dārü's-semāʿ-ı Mevlevī
Sālike tennūresi şeh-bāl-ı istiʿlā olur

4 Bang-ı naʿt-ı Seyyidü'l-Ebrārı ney tekrār eder /174/
Bī-ḥurūf u lafẓ her bir naġme bir maʿnā olur

5 Bezm-i ünsā-üns ḳurbe dāldır devr-i veled
İnbisāṭ ās̱ārı cānlarda o dem peydā olur

6 Ben ḳıyāmetden nişān görmem ḳıyām u çarḫda
Zīr ü bālā çünki ʿayn-ı cennet-i aʿlā olur

7 Per-güşā vü lā-mekān-peymā semāʿ erbābına
Rüʾyet-i dīdār için her ḳūşe bir meclā olur

8 Hū denir vaḳtā ki āyīniñ ḫitāmında **Suʿūd**
ʿArş-ı Raḥmān maʿkes-i gül-bāng-ı Mevlānā olur

1349 / 1342

63
Ḥażret-i ʿAvnī-i üstādıñ:

Yāra teʾsīr etmedi feryādlarla dādlar
Dād ü feryād etse lāyıḳ dādlar feryādlar

Maṭlaʿlı ġazel-i ġarrāsını taʿḳlīd:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Dilde māder-zād iken feryāda istiʿdādlar
Farṭ-ı ḥayretten kesildi sīnede feryādlar

2 Ġayretu'llāh'a ṭoḳunmaz añlamam ḥikmet nedir
Ḳaḥbe devriñ ehl-i derde etdiġi bi-dādlar

3 Ḫayl-i müjgānıñdan ey şāh-ı serīr-i ḥüsn ü ān
Ṣaff-şikāf ġamzeñ almış ġālibā imdādlar

4 Dilleri maġlūb-ı ʿaşḳ ü ibtilā etmekdesin

Öyle kim pīşiñde siyyān sengler fülādlar

5 Ebruvānıñ çeşm-i maḫmūruñdan almış ders-i nāz /175/
Birbirinden muḳtedir şākirdler üstādlar

6 Nev-be-nev meşġūl-i īcād-ı nigāh-ı ʿişvesin
Ṣayd-ı cāna olmasın ʿāid ṣaḳın īcādlar

7 Kāfir-i zülfüñ sebebdir ḳīl ü ḳāl-i ʿāleme
Hep gelir ondan ẓuhūra küfrler ilḥādlar

8 Bī-muḥābā ḳalʿ-ı küh-sār-ı vücūd etmek gerek
Vuṣlat-ı Şīrīn'iñi ümmīd eden Ferḥād'lar

9 Cevher-i ʿulvī-i insānī fenā bulmaz **Suʿūd**
Kār-gerdir ṣanma istibdādlar cellādlar

7 Haziran 1346 / 1930

Bu ġazeliñ ḳāfiyesinde faḳaṭ eczāsından ḫāric bir beyt:

Ḥacle-gāh-ı dehrde fi'l-ḥāl Ẕü'l-ḳarneyn olur
Duḫter-i ümmīd-i vaṭʿa elveren dāmādlar[121]

64

1315 sene-i hicriyyesi Şaʿbânü'l-Muazzamında Beşiktaş'da kâin Mekteb-i Hamîdî'den Şehâdet-nâme ile çıkdığım sırada Müdîr-i Mekteb-i Bahriye ferîkânından Şükrü Paşa merhûma bir kasîde-i medhiyye takdîm etmişdim. Bu *Dîvân*'ı yazarken eski defterlerimiñ birinde bulduğum o kasîdeyi *Dîvân*'a derc edilmeğe şâyân görmedim. Yalnız hâvî olduğu gazel-i âtîyi nakl etdim ki bu gazel o zamanlar intişâr etmekde olan *Musavver Terakkî* mecmuasına da derc edilmişdi. Buraya nakl ederken yalnız üç yerinde kelime tashîhi icrâ etdim. Gazelin yazıldığı sırada bi-ḥisâb-i hicrî on altı ve bi-ḥisâb-i mâlî on dört yaşında idim. İşte ġazel:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Żiyā verdi dile bir mihr-i enver

[121] Üstād-ı ʿAvnī'niñ ġazel-i bedīʿinde vāḳiʿ: "Başına teller ṭaḳınsın ḥacle-gāh-ı dehrde / Nev-ʿarūs-ı ārzūdan kām olan dāmādlar" beytine pey-revlik olmaḳ üzere yazılmışdı.

Ki yanında ḳalır meh-tāb bī-fer

2 Nigāhı reşk-baḫşā-yı ġazālān
Ḫirām-ı ʿişve-bārı rūḥ-perver

3 ʿİẕārı ġıbṭa-fermā-yı gül-i ter
Leb-i cān-perverīdir gül-be-şekker

4 Gören gīsūsunu der sünbülistān
Verir zülf-i laṭīfi būy-ı ʿanber

5 Fedā eyler idim cān ü cihānı
Viṣāli olsa bir kerre müyesser

65
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 ʿAvret değilim erim erim er
Bilsin beni varsa bilmeyenler

2 Baḫtımla olan mücādelātım
Bir vāḳıʿadır ki ḥayret-āver

3 Ey ḳaḥbe-i devr esīriñ olmam
Destiñde ne āl varsa göster

4 Evżāʿ-ı zenāne-i zamāne
Etmez ebeden beni musaḫḫar

5 Efʿāl-i muḫannes̱āne heyhāt
Göñlümde bulur ṣanır mısın yer

6 Mevlā'ya çıḳar reh-i niyāzım
Öğrenmemişim ṭarīḳ-ı dīğer

7 Ḥayretle baḳıp vücūh-ı ʿaṣra /177/
Her laḥẓa leb-i ḳażā gülümser

8 Dervīş Suʿūd-ı Mevlevī'yim
Allāh derim hemīşe ezber

Eylül 1345

66
Mefᶜūlü Mefāᶜilün Feᶜūlün

1 ᶜĀlem ne güzeldi bir zamānlar
Yeksāndı bahārlar ḫazānlar

2 Tenlerde ḥayāt vardı ol dem
Zindeydi bugünkü nā-tüvānlar

3 Devrānda mı bende mi taḥavvül
Yā Rabbi nedir bu īn ü ānlar

4 Her şeyde televvün ü tebeddül
Fi'l-ḥāl değişdi ḥāl ü şānlar

5 Pīrānda libās-ı nev-civānī
Ḳaḥbe revişinde nev-civānlar

6 Tefrīḳına muḳtedir değildir
Merd ü zene şöylece baḳanlar

7 Farḳ etmese ḥaḳlı yek-dīğerden
Etrāk ü Yehūdu Müslümānlar

8 Aḥkām-ı şuūn yürür yorulmaz
Kār eylemez āhlar fiġānlar

9 Bir menzile ey **Suᶜūd** bir gün
Elbet erişir bu kārbānlar

7 Mart 1347 / 1936

67
Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(Faᶜlün)

1 Naṣıl şikeste-dil olmam dem-i ḫazān geliyor
Ġarīb göñlüme biʾllāhi bu dem girān geliyor

2 Bahārım āh bu yıl geç gelip hemān gitdi
Fiġān ki vaḳt-i ḫarīf ol kederli ān geliyor

3 Ṣabā o dil-şikenimden peyām-ı nev yoḳ mu /178/
Viṣāl için baña söz verdiği zamān geliyor

4 Getir şu yolda baña bir nevīd-i cān-perver
Sevin **Suʿūd** sevin yār-ı dil-sitān geliyor

5 Niçin neden bu ḳadar nā-ümīd-i ʿāfiyetim
Buña cevāb olarak rūḥdan fiġān geliyor

6 Melāl-i firḳati bir bir tefekkür ettikce
Bugünkü ʿömr-i ḥazīnim baña yalan geliyor

7 Faḳaṭ beni yaşadan ʿaşḳ-ı pāk-i cānāndır
Evet o ʿaşḳ-ı **Suʿūd**'a ġıdā-yı cān geliyor

27 Ağustos 1320

68
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Gül görünce ḫāṭır-ı maḥzūnuma dil-ber gelir
Ġonca-i laʿlindeki rengīn tebessümler gelir

2 Būy-ı ṣāf-ı ʿaşḳını dest-i ṣabādan ḳoḳlarım
Āh ol nükhet meşām-ı cāna ġaşy-āver gelir

3 Geçdi yıllar geçmedi ḥālā bu sevdādan göñül
Mācerā-yı ʿāşıḳānem yādıma bir bir gelir

4 Çoḳ güzeller eyledi çeşm-i temāşādan güẕār
Miẟli cānānıñ cihāna añladım ender gelir
5 Ey şebāb eyyāmı ey hengām-ı iḳbāl-i ḥayāt
Fiḳrime geldikce siz çeşm-i ümīde fer gelir

6 Köhne sāl oldum nice eyyāmı seyr etdim **Suʿūd**
Her geçen günden gelen gün şüphesiz bed-ter gelir

1 Teşrīn-i S̱ānī 1349 / 1933

69
Edīb-i üstād ʿAli Ṣalāḥaddīn Bey Efendiniñ bir ġazellerine cevāb-ı nā-çīz: /179/

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Vechiñe ehl-i naẓar nūr-ı dil ü cān dediler
Āfitāb-ı emele maşrıḳ-ı tābān dediler

2 Beni dil-ḫaste eden çeşmiñe ey ʿayn-ı ḥayāt
Derd-i ʿuşşāḳa budur var ise dermān dediler

3 Öyle sürʿatle geçip gitmeñi eller görerek
Saña cānāne değil ʿömr-i şitābān dediler

4 Çoşdu birden bire esdikce hevā-yı zülfüñ
Ehl-i dil ḳalb-i ḫurūşānıma ʿummān dediler

5 Seyr edenler dem-i hecriñde perīşānlığımı
Olsa olsa bu olur ʿāşıḳa iḥsān dediler

6 A vef ā sız a sitem-kār a hevāyī-meşreb
Baña ʿāşıḳ saña da āfet-i sāmān dediler

7 Ne dedimse eylemem sūz-ı ġarāmı taṣvīr
Ben dururken ne için dūzaḫa nīrān dediler

8 Feyż-i inṭāḳ-ı Ṣalāḥī-i süḫan-verle **Suʿūd**
Ḳaleme hem-nefes-i nādire-gūyān dediler

20 Kānūn-i S̱ānī 1349 / 1934

70
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Çeşmān-ı sebz-f ā mı ki ʿayn-ı bahārdır
Her naẓrasında reng-i rebīʿ āşikārdır

2 Bir şiʿrdir o ḳāmet-i mevzūn-ı bī-mis̱āl
Berceste, dil-nişīn ü leṭāfet-nis̱ārdır

3 Laʿlinde naḳş-ı h̲aṭṭ-ı siyeh-f ā m-ı dil-nüvāz
Ser-sūre-i kitāb-ı güzīn-i ʿiẕārdır

4 Bir neşʾedir ki ẕevḳ-i temāşā-yı ṭalʿatı
Leẕẕetle imtidādına ʿömrüñ medārdır

5 Rūḥuñ eñ ince noḳṭasını eyliyor hedef /180/
Müjgānı ġamzesi ne ḳadar cān-şikārdır

6 Bi'llāh **Suʿūd** ḥüsn-i semāvīsi dil-beriñ
Şāyestedir muḥabbete pek tāb-dārdır

21 Kānūn-i Evvel 1936 / 1353

71
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Zümürrüd kām-ı çeşmiñ bir lisāndır
Semāvīdir bedīʿ ü dil-sitāndır

2 Nükāt ānıñı īmā eder hep
Hilāl-ebrūlarıñ muʿciz-beyāndır

3 Meḥāsin-i mebḥas̱de h̲aṭṭ-ı laʿliñ
Leṭāfetle müşārün bi'l-benāndır

4 Kitāb-ı āsumānīdir ki ey yār
Ulü'l-ebṣāra mefhūmun ʿayāndır

5 Yüzüñde rūşenā feyż-i bahārān
O mevzūn ḳadd-i nihāl erġuvāndır

6 Ser-ā-pā heyʾetiñle şiʿr-i tersin
Meāliñ zār-ı ḳalbe tercümāndır

7 H̲ayāl-i ḥüsnüñe olduḳca meʾvā

Suʿūd'uñ ḳalbi maġbūṭ-ı cināndır[122]

7 Kānūn-i S̱ānī 1937 / 1353

72
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Sāye-i zülf-i siyāhıñ tā ḥarīm-i cāndadır
Nūr-ı rūḫsār-ı beyāżıñ ṣafḥa-i vicdāndadır

2 Tāb-ı ġamzeñ şuʿle-dār etmiş göñül āfāḳını
Mihr-i ẓulmet-sūz-ı ʿaşḳıñ sāḥa-i īmāndadır

3 Bir kitāb-ı āsumānīdir ki vech-i dil-keşiñ /181/
Bence mecmūʿ-ı meḥāsin müstemirran ondadır

4 Laʿl-i nābıñdan żiyā-pāş ol feżā-yı rūḥuma
Tā bilinsin cilve-i ḥüsn-i ezel insāndadır

5 Etdiñ ey ḫurşīd-i sevdā ufḳ-ı sīnemden ṭulūʿ
Lemʿañı taṣvīr lākin ḫāric-i imkāndadır

6 Her ṣadāsı böyle vecd-engīz olur muṭlaḳ **Suʿūd**
Naġme-i nāy-ı ḥaḳīḳat ḫāme-i ʿirfāndadır

10 Kānūn-i S̱ānī 1353 / 1937

73
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Laʿli cānānıñ mis̱āl-i rūḥdur
Cilvesi insāna ʿömr-i Nūḥ'dur

2 Muṣḥaf-ı ruḫsār-ı pāki bi'l-vücūh
Ḥüsn-i ḫaṭla cā-be-cā meşrūḥdur

3 Ẓıll-ı müjgānıñda ārām eylesin
Mürġ-i cānım ey perī mecrūḥdur

---

[122] "Ne derlerse desinler herze-gūyān / Ġazel vādīsi vādī-i beyāndır" (Müstecābī-zāde ʿİṣmet)

4 Ḳaşlarıñdır ḥüsn-i maṭlaʿ şiʿrime
Ṭabʿım ey mihr-i emel memdūḥdur

5 Sen tebessüm eyledikce ey perī
Göñlüme bāb-ı ṣafā meftūḥdur

1 Şubat 1937

ḤARF-İ ZE

1
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün /182/

1 Biz mülk-i fenā içre ne şāhız ne gedāyız
Her ḥālde fāriġ-şüde-i ḫavf ü recāyız

2 Vaḥdet ile ünsiyyetimiz ṣanma tehīdir
Cemʿiyyet-i ḫāṭır ararız ehl-i nühāyız

3 Ẓāhir gözü maʿnā göremez ṣūretimizde
Gūyā leb-i cānānede güftār-ı vefāyız

4 Geh mey gibi revnaḳ-dih-i bezm-i cem-i şevḳiz
Geh ney gibi nālende-i teʾs̱īr-i hevāyız

5 İḫlāṣımıza vermede Allāh mükāfāt
Gūyā hedef-i ḳurba revān-ḫīz-i duʿāyız

6 Mesʿūduz o ḥāletle Suʿūd işte şebān-rūz
El-minnetü li'llāh rıżā-cūy-ı Ḫudā'yız

Bursa, 23 Teşrīn-i Evvel 1323

2
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 ʿAşḳız ki dil-i ʿārif-i maʿnāda nihānız[123]
Derdiz ki ten-i ʿāşıḳ-ı şeydāda nihānız

2 Geh neşve gibi rūḥ-nevāz ʿuref ā yız
Geh girye gibi çeşm-i temāşāda nihānız

3 Ümmīd gibi māye-i ʿömr-i beşerīyiz
Endīşe gibi ʿālem-i ḫülyāda nihānız

4 Vuṣlat gibi olsaḳ n'ola bādī-i meserret
Ḫande gibi laʿl-i leb-i gūyāda nihānız

5 Girdiñ o ḳadar sīne-i cānāna ki bī-bāk
Gūyā ḥarīm-i beyt-i muʿallāda nihānız

6 Farḳ etmiyoruz ḥaḳ bu ki maʿnāmızı biz de /183/
Yā Rabbi ʿaceb hangi muʿammāda nihānız

7 Aġyār Suʿūd olmadı āgāh bu sırra
Allāh bilir bāṭın-ı eşyāda nihānız

Kuruçeşme, 19 Teşrīn-i Evvel 1324

3
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Ḥamden li'llāh ki Mevlevīyiz
Ser-mest-i sülāf-ı Mesnevī'yiz

2 Birdir bize baḥr ü berde seyrān
Biz merd-i ṣadīḳ-ı maʿnevīyiz

3 Cevlān-gehimiz feżā-yı ʿirf ā n
Ẓāhirde eğerçi münzevīyiz

4 Dervīşleriz cef ā -yı devre
Ḳarşı ṭuracaḳ ḳadar ḳavīyiz

---

[123] Müellifin *Berg-i Sebz* isimli eserinde gazelin başında şu ifade geçer: "Tanẓīr-i ġazel-i Cenāb-ı Neşāṭī" (*Berg-i Sebz*, s. 50) [N.İ.]

5 Taḫtında livā-yı ḥamd-i Pīr'in
Müstaġnī-i şān-ı düvyevīyiz

Bursa, 6 Mayıs 1330

4
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Tārik-şüde-i rāḥat ü mehcūr-ı menāmız
Uyḳu yerine āh seḥer oldu ġıdāmız

2 Firḳat denilen hāile etdi bizi medhūş
Bir heykel-i cāmid gibi bī-tāb-ı kelāmız

3 Yek-sān buluruz mevt ile āmāl-i ḥayātı
Dil ḫaste dehen beste vü meʾyūs-ı ġarāmız

4 Oldu Ramażān'a müteṣadif dem-i hicrān /184/
Düzāḫdayız ammā yine mecbūr-ı ṣıyāmız

5 Rūze yalıñız cürmü yaḳarken niye bilmem
Biz cümle-i aʿżā ile suzān-ı müdāmız

6 Heyhāt ki miḥrāb-ı ḥaḳīḳīyi unutduḳ
Ḫāṭır için aḥbāba yine gerçi imāmız

7 Sevḳ-i ḳader atdı bizi zindān-ı firāḳa
Hangi deme dek kim bilir āmāc-ı ẓalāmız

8 Yek-rūzi-i hicrāna taḥammül edemezken
Şimden-geri aylarca ṭaleb-kār-ı selāmız

9 *El-leyletü celī* bize vird oldu bu şeb āh
Ey fecr görün müfteḳir-i luṭf-ı peyāmız

10 Aḥvālimizi bād-ı ṣabādan ḫaber alsın
Ol mihr-i emelden budur aḳṣā-yı ricāmız

6 Ramażān-ı Şerīf 1321 / 14 Teşrīn-i S̱ānī 1319

5
Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Seḥḥār gözlerin yine pür-incilā-yı nāz
Mestāne her nigāhı leṭāfet-nümā-yı nāz

2 Taḥrīk eder de āh perīşān olur göñül
Kāfir! siyāh zülfüñü gāhī hevā-yı nāz

3 Ruḫsār-ı tāb-nākıñı ey neyyir-i emel
Kākül müdür iḥāṭa eden yā ridā-yı nāz

4 Üstādı çeşm-i ᶜişve-feşān mıdır nedir
Ebrularıñda rāz ü meāl āşinā-yı nāz

5 Ṣorsam tebessüme şunu ᶜālemde gördü mü
Gül-f ā m lebleriñ gibi cāy-ı ṣaf ā -yı nāz

6 Kūyuñda her-dem olsa da biñlerce nev-niyāz
Sen etme ser-fürūña budur muḳteżā-yı nāz

7 Bir bāz-ı pür-ġurūr-ı ser-āzād iken Suᶜūd /185/
Oldum soñunda ḥayf şikār-ı hümā-yı nāz

7 Kānūn-i S̱ānī 1330

6
Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Reẕāilden müberrāyız cenāb-ı ᶜaşḳa meclūbuz
Perestiş-kār-ı maᶜşūḳuz ricālu'llāh'a mensūbuz

2 O rind-i baḫtiyārız ki bu ᶜişret-gāh-ı sevdāda
ᶜAraḳ-nūş-ı müdāmız nāẓır-ı dīdār-ı maḥbūbuz

3 Çemen-zār-ı muḥabbetde gül-i taṣvīrden geçdik
O merdān-ı elestiz kim Cemāl-i Ḥaḳḳ'a meczūbuz

4 Sürūşān-ı semāvāt ismimiz vird-i zebān eyler
Beyāż-ı ṣafḥa-i ᶜarş üzre bā-tebcīl-i mektūbuz

5 Suʿūd'uz biz muʿallā-ṭāir-i evc-i tecellāyız
Ġarībān-ı cihān ʿindinde gerçi ḥayli maʿyūbuz

21 Ağustos 1320

7

Meclîs-i Aʿyān kitâbetine ilk dâhil olduğum sıralarda -ki 1334 sāl-i mālīsine müsâdiftir- kātib-i umūmī bulunan İsmâil Müştāk Bey Efendi müf ī d bir kâide vaż' etmişdi. Öğle vaḳti kâtiblerin cümlesi bir yerde birleşir kendisi de oraya gelerek birlikde taâm ederlerdi. Baʿde'ṭ-ṭaâm -müttehaẕ usūle tevf ī kan- herkesi kendi mesleğine müteferriʿ istiḥżār ettiği bir şeyi okuyup bu vechile bir zemīn-i musâḥabe açılarak hoşca vakit geçirilir idi. O zamān meclîs-i a'yân encümen ḳalemi başḳatibi olup bi'l-āḫere kâtib-i umūmī taʿyīn edilerek ilgâdan sonra ba'zı mühimce meʾmūriyetlerde bulundukdan sonra 1930 Kānūn-i S̱ānīsinde füc'eten vef ā t eden Saʿdī Bey merḥūm bir gün o sıralarda şiddetle hüküm-fermâ olan erzâk u meʾkûlât kahtına dâir manzûmesini okudu. Nazm itibâriyle hoş-âyende idi. Birkaç gün sonra ben de o manzûmenin vezn ve kâfiyesinde biri ciddi biri hezlî iki gazel yazdım. Evvelce baña Harbiye levâzımından erzâk alacağına dâir va'adlerde bulunan başkatib Müştâk Bey'e verdim. Fevka'l-âde beğendi ve birçok zâta gıyâbımda bu şi'irleri göstererek hattā o zamān meclis riyâsetinde bulunan ve şi'r ve inşâ mebâhisinde hâiz-i kudret olan Menemenlizâde Rif'at Bey Efendi'nin hakk-ı hakîrânemde isticlâb-ı teveccühâtına vesîle oldu. Şu satırları geçmiş ve avdeti ihtimāli kalmamış olan sinīn-i güzeştenin bir hâtırası olmaḳ üzere kayd etdim. İşte gazeller:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Biz bu gül-şende ne būy-ı gül ne de ḫār isteriz
Rūḥumuz müştāḳtır yār-ı vef ā -kār isteriz

2 Şem ile bir ḳat daha zār ü perīşān olmaġa
Şāne ḳaydından berī zülf-i hevā-dār isteriz

3 Hem bulunmaz dīdemizde ẕerre-i tāb-ı nigāh
Hem ridā-yı ġāzeden āzāde ruḫsār isteriz

4 Geçmişiz neşv ü nemādan bāġ-zār-ı dehrde
Yalıñız bir sāye-i naḫl-i girān-bār isteriz

5 ʿAşıḳız gerçi ṣaf ā -yı meclis-i rindāneye

Meşreb-i ehl-i muḥabbetde faḳaṭ ʿār isteriz

6 Olmamışken bir zamān ḥāṣıl bizim maṭlūbumuz
Ḳatʿ-ı ümmīd etmeyiz fi'l-ḥāl tekrār isteriz

7 Bir daḳīḳa meyl-i vaṣl-ı yārdan vazgeçmeyiz
Bezmimizde şāhid-i maḳṣūdu her-bār isteriz

8 Bir Kelīm-i Ṭūr-ı maʿnāyken ḫamūş-ı ḥayretiz /187/
Ḫalıḳ-ı ilhāmdan yārā-yı güftār isteriz

9 Demdir ey vech-i ḥaḳīḳat-i bī-niḳāb eyle zuhūr
Ẓulmet-i hicrānda ḳaldıḳ nūr-ı dīdār isteriz

10 İs̱r-i Saʿdī-i süḫan-pirāye pey-revsin Suʿūd
Her zamān senden sebük-rūḥāne ās̱ār isteriz

20 Kānūn-i S̱ānī 1334

8
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Mest-i ʿaşḳız yārdan bir būse-i ḥār isteriz
Ḫasteyiz nevmīd ol dārūyu nā-çār isteriz

2 ʿAdd olunmaz nā-becā ṭūṭī şekerler çiğnese
Biz de gūyā bir leb-i laʿl-i şeker-bār isteriz

3 Geçmeyiz yād etmeden baḥs̱-i daḳīḳ-i vuṣlatı
Nāil-i kām olmağı tekrār tekrār isteriz

4 İḥtiyāc-ı şuʿle-efzūndur şebān-ı tīrede
Zümre-i rūşen-dilāndan nūr yā nār isteriz

5 Bir pirinç üzere hezār iḫlāṣ taḥrīr eyledik
Çeşm-i ehl-i maʿrifetden ḥüsn-i enẓār isteriz

6 Ṭıfl-ı ṣāmit şīrden maḥrūm olurmuş ey Suʿūd
Eyleyip meyl-i tebākī işte her-bār isteriz

20 Kānūn-i S̱ānī 1334

9
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Ne dil-rubūde-i dehriz ne f ā riġu'l-bālız
Ne ser-bülend ne der-ḳayd-ı bend-i āmālız

2 Bize metāʿ-ı ḥayātıñ taʿalluḳu cüzʿī
Bu çārsū-yı ʿacāibde ṣanki dellālız

3 Sitād ü dād-ı cihān gelmiyor ḥesābımıza
Ne tācir-i mütelāşī ne ḳābiżu'l-mālız

4 Reh-i s̱evābda rācil günāhdan nā-kām
Ḍalāldan müteḥāşī ḫulāṣa abdālız

5 Suʿūd böylece ʿālem denen şu melʿabede
Sürüklenir ṭururuz kendimizce ḫoş-ḥālız

14 Kānūn-i S̱ānī 1341

10
Naẓīre-i ġazel-i mīr-i Ṭāhir-i üstād /188/

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Biñ ẕillete bir ḥayāt değmez
Biñ miḥnete bir necāt değmez

2 Bī-ḥadd ü ḥisāb derd ü ḳahra
Bir neşve için s̱ebāt değmez

3 Bir devrine şāhidiz ki dehriñ
Mişvārıña iltif ā t değmez

4 ʿÖmr-i beşerī denen şu bī-sūd
Rüʾyāya demek sübāt değmez

5 Bir ḥāṣılı yoḳ emel yolunda

Bī-tāb ü tüvān vef ā t değmez

6 Dil verme Suʿūd naḳş ü renge
Dil verme ki kāināt değmez

20 Kānūn-i S̱ānī 1341

11
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Miḥneti ẕevk edinip terk-i fütūr eylemişiz
Kāmdan f ā riġ olup kesb-i ḥużūr eylemişiz

2 Yeter ey müddeʿī-i naḥnaḥa-zen lāf ü güẕāf
Çenberinden feleğiñ biz de mürūr eylemişiz

3 Sīnede ẕerre ḳadar ḫavf-ı caḥīmiñ yeri yoḳ
Cisr-i mevżūʿı selāmetle ʿubūr eylemişiz

4 Ḳīl ü ḳāl-i ʿuḳalā ninni gelir gūşumuza
Biz ki mecnūnlara taʿlīm-i şuʿūr eylemişiz

5 Ḥālden etmiyoruz bes̱s̱-i şikāyet zīrā
Baḫt-ı nā-sāzımıza ʿaṭf-ı ḳuṣūr eylemişiz

6 Ederek sāye-i zülfünde o māhıñ ārām
Dīde-āsā dili müstaġraḳ-ı nūr eylemişiz

7 Var ol ey ʿaşḳ seniñ neşveñ ile rūḥumuzu /189/
F ā riġ-i cennet ü müstaġnī-i ḥūr eylemişiz

8 Maẓhar-ı ḥālet-i ünsiyyetiz elbette Suʿūd
Şekl-i insānda lehu'l-ḥamd ẓuhūr eylemişiz

Ankara, 29 Teşrīn-i S̱ānī 1343 / 1926

12
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Dünyā-yı denī ḥuẓūra değmez
Bir neşʾe bu ṣad fütūra değmez

2 Bir laḥẓa ümīd-i istirāḥat
Biñ dürlü sitīz ü şūra değmez

3 Bir ḳaç günlük żiyā-yı iḳbāl
Ẓulmet-gede-i ḳubūra değmez

4 Maḥdūd ḥayāt için teferruʿun
H̱üsrān-ı dem-i nüşūra değmez

5 Maʿdūd zamān-ı h̲ˇāb ü mesti
Bī-ḥadd ü ḥisāb ümūra değmez

6 Bir ḳabża türābdır nihāyet
Eşkāl ü ṣuver ġurūra değmez

7 Bi'llāhi bu h̲arābe-zār-ı hestī
Endīşe-i nefh̲-i ṣūra değmez

8 Fikrimce Suʿūd būd u nā-būd
Bir h̲āṭıra kim h̲uṭūra değmez

25 Mayıs 1345 / 1928

13
Yine ʿAvnī-i lāhūtī'yi taʿḳīb: /190/

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Zamān geçdikçe yāra incizābım artar eksilmez
Ser-i zülfünden ammā pīç ü tābım artar eksilmez

2 Tekellüfsüz de olsa ḥāl ü ḳāli bezm-i vuṣlatda
Benim ol māh-rūdan ictinābım artar eksilmez

3 Maʿāẕallāh hengām-ı cehennem-sūz-ı hecrinde
Caḥīmī iḥtirāḳ u ıżṭırābım artar eksilmez

4 Ġarīḳ-i neşʾeyim āb-ı ḥayāt-ı laʿl-i nābından

Dem-i pīrīde de ẕevḳ-i şebābım artar eksilmez

5 Ḥulūl-i ʿaṣr ile mihr-i cihān noḳṣān bulur ammā
Benim nūr-ı mübīn-i āfitābım artar eksilmez

6 Suʿūd'um bende-i dīrīn-i Mevlānā-yı Rūmī'yim
Ṭarīḳ-ı ʿaşḳına ʿazm-i şitābım artar eksilmez

31 Temmuz 1344 / 1928

14
Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün

1 Ṭaleb-kārı yoḳdur meziyyet bulunmaz
Reẕīlet çoḳ ammā fażīlet bulunmaz

2 Ne isterseñ az çoḳ bulunmaḳda lākin
Bizim memleketde ʿadālet bulunmaz

3 Taḥarrīye ḳalḳışma bī-tāb olursun
Bu devr-i dilārāda rāḥat bulunmaz

4 Düşünseñ żarardır bütün kār u bārıñ
Bu bāzārda istiḳāmet bulunmaz

5 Geçen demleri etme aṣlā ṭaḫattur
Ki māżīye imkān-ı ricʿat bulunmaz

6 Suʿūd olma dil-beste elvān-ı ʿaṣra
Bu yüzlerde reng-i ḥaḳīḳat bulunmaz

26 Eylül 1348 / 1932

15
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün /191/
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Hedef-i tīr-i ġamız çille-keş-i dem-be-demiz
İñliyor deşt-i taḥassürde dil-i ġamzedemiz

2 Söndü ümmīd-i ṣaf ā oldu perīşān ḫāṭır
Ḳaldı bī-muṭrib ü sāḳī şu güzel mey-gedemiz

3 Geçen eyyām-ı sūrūru düşünüp ṭurmadayız
Bizi eğlendiriyor vesvese-i beyhūdemiz

4 Bunca miḥnetlerini ġamlarını çekmiş iken
Mebḥas̱-i ʿaşḳda ammā yine s̱ābit-ḳademiz

5 Ṭoğdu on s̱āniye ẓarfında şu beş beyt-i Suʿūd
Çekecek zaḥmet-i tanẓīrini luṭfen dedemiz[124]

12 Ağustos 1319

16
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Gül-zār-ı dehre vaḳt-i ḫazānında gelmişiz
Bülbülleriñ sükūt-ı zamānında gelmişiz

2 Esmiş hevā-yı neşve göñüllerde bir zamān
Biz mevsimiñ faḳaṭ güẕerānında gelmişiz

3 Maʿnāmız añlaşılmadı gitdi zamānede
Gūyā cihāna ġayb lisānında gelmişiz

4 Bir vechile düzelmedi āheng-i baḫtımız
Bilmem bu devre biz ne miyānında gelmişiz

5 Bir āyetiz ki ʿaşḳ denen ẕevḳ-i muṭlaḳıñ
Allāh bilir ḥaḳīḳati şānında gelmişiz

6 ʿĪd-i viṣāle muntaẓırız dem-be-dem Suʿūd
Heyhāt ʿālemiñ Ramażān'ında gelmişiz

27 Teşrīn-i Evvel 1350 / 1934

17

[124] Ḥażret-i Ṭāhir'iñ maẓhar-ı tanẓīri olmuşdur.

Üstād-ı süḫan Muḥyiddīn Rāif Bey Efendi'ye pey-revlik:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /192/

1 ʿĀlem-i ʿibretde bilseñ biz ne demler görmüşüz
Ḫande-i mestāneler eşk-i nedemler görmüşüz

2 Hūşyārānız bu bezm-i ser-nigūn peymānede
Laʿl-gūn zehr-ābeler gül-reng semler görmüşüz

3 Bir avuç ṭopraḳla iskāt eylemişdir rūzgār
Ġayẓ ü āteş püsküren biñlerce fem görmüşüz

4 Ser-be-ser gelmiş perīşānlıḳ hevā-dārānına
Öyle güzel öyle zülf-i ḫam necmler görmüşüz

5 Çāk çāk-ı zaḫm-ı hecriz ibtilā tims̱āliyiz
Āh ġayr-ı ḳābil-i taʿdād elemler görmüşüz

6 Eyleriz ḥālā temennī niʿmet-i dīdārını
Biz ki bir dil-ber yüzünden çoḳ sitemler görmüşüz

7 Maḥrem-i esrār-ı yārız şāh-rāh-ı ʿaşḳda
Ehline Beytü'l-Ḥarām olmuş ḥaremler görmüşüz

8 Bī-sükūn olsaḳ becādır farṭ-ı ḥayretden Suʿūd
Dīde-i nādīde-i cānānda nemler görmüşüz

9 Pey-rev olmaḳ Muḥyī-i üstāda cidden müstaḥīl
Baḥs̱-i taḳlīdinde lāl olmuş ḳalemler görmüşüz

24 Ağustos 1935 / 1351

18
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /193/

1 Maşrıḳ-ı mihr-i ezeldir sāḥa-i idrākimiz
Bir lisān-ı āsumānīdir lisān-ı ḫākimiz

2 Rūzgār-ı ʿaşḳa tābiʿdir tekeddür eylemez
Bī-kerān deryā-yı mevc-ā-mevc ḳalb-i pākimiz

3 Āteşīn teʾs̱īr-i enẓārıyla yārıñ yükselir
ʿĀlem-i bālāya ṭoġru āh āteş-nākımız

4 Çeşm-i ḳalb ondan görür ḥüsn-i güzīn-i dil-beri
Revzen-i āndır ser-ā-ser sīne-i ṣad-çākımız

5 Biz rıżā-yı Ḥaḳḳ'a vaḳf-ı cān ü vicdān etmişiz
Ḳīl ü ḳāl-i ḫalḳdan bi'llāhi yoḳdur bākımız

6 Teşne-gān-ı maʿrifet dil-sīr-i feyż olsun Suʿūd
Oldu gūyā-yı meʿānī ḫāme-i çālākımız

11 Kānūn-i S̱ānī 1352 / 1937

ḤARF-İ SĪN

1
Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün /198/

1 Nāfile yoḳ düşmüşe imdād-res
Düşme ḫayāle göñül ümmīdi kes

2 Bī-kese mesdūd ṭarīḳ-ı ümīd
Eyleme beyhūde şitāba heves

3 Mülket-i ʿālemde değişdi niẓām
Şimdi ḫayālince hümādır meges

4 Būmlara gül-şen-i dehr oldu cā
Nāle-künān bülbül esīr-i ḳafes

5 Olmada neẓẓāreye ḳasvet-fezā
Bāġda sünbül yerine ḫār ü ḫas

6 Dilde emel tende ferāġ oldu güm
Yeʾse dalıp gitmedeyim her nefes

7 Tesliyet-āver baña feryād iken
Ḳalmadı feryāda daḫi eski ses

8 Rūḥ ṣıḳılmaz mı bu ḥāle **Suʿūd**
Ṭoldu siyeh-diller ile pīş ü pes

10 Teşrīn-i S̱ānī 1333

2
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Bulmuyor nālelerim sāmiʿālarda maʿkes
Ḳalmadı sīnede evvelki heves eski nefes

2 Ḥażret-i Yūsuf'a ḥayru'l-ḫalef oldum lākin
Meskenim taḫt-geh-i Mıṣra müḳābil maḥbes

3 Diñlerim sīnemin ef ġ ānını teşbīh ederim
Kendimi bülbül-i şeydāya giriftār-ı ḳafes

4 Ülfet etdim o ḳadar nāle-i cān-gāh ile kim /199/
Baña feryād gibi gelmede şimdi her ses

5 Görmedi mihr ü vef ā ḳaḥbe felekden kimse
Kendiñi üzme göñül nāfile ümmīdiñi kes

6 Beni ebnā-yı zamān eylese tezyīf becā
Ne bilir ḳadr-i hümāyı bir alay mūr ü meges

7 Yetiş imdādıma ey ẓıll-ı Ḫudā Mevlanā
Bestedir luṭfuña ümmīd-i **Suʿūd**-ı bīkes

Sultanahmed, 20 Kānūn-i S̱ānī 1342 / 1926

ḤARF-İ ŞĪN

1
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün /202/

1 Ḫudā ceng-i maʿāşı sūr-ı pür āheng göstermiş
ʿĀrūs-ı ʿālemi insāna şūḫ u şeng göstermiş

2 Birer hey᾿etle herkes der-kemīn-i vaḳt-i furṣatdır
Merāyā-yı ḥavādis̱ kūşe kūşe ceng göstermiş

3 Nümāyān sunᶜ-ı dest-i vāḥid ammā cümle eşyāda
Ṣuver-i bend-i ḫalāiḳ naḳş-ı reng-ā-reng göstermiş

4 Eden ḫalḳa musallaṭ Sāmirī-i nefs-merdūdu
ᶜUyūnu māil-i ālāyiş-i nīreng göstermiş

5 Ümīdi kāinātıñ vuṣlat-ı kūy-ı ḥaḳīḳatdır
Ne çāre sāik-i taḳdīr rāhı teng göstermiş

6 Tecellī-i ṭabīᶜat feyż-i Rūḥu'l-Ḳuds-i ḥikmetle
Şeh-i ṭabᶜ-ı **Suᶜūd**'u āsumān-evreng göstermiş

26 Kānūn-i S̱ānī 1327

2
Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(Faᶜlün)

1 Nasībe-dār-ı cünūn olmamaḳ felāket imiş
Ben añladım delilik en büyük saᶜādet imiş

2 Ẕeḳā vü ḥiss hele mübrem belā imiş beşere
Edeb ḳuṣūr kemāl ü hüner ḳabāḥāt imiş

3 Zamānede urulur dem gehī ᶜadāletden
Merāḳ eder ṭururum görmedim ne ḥālet imiş

4 Yazıḳ ki etmemişiz iltică zamānında
Meğer penāh-ı bihīn sāye-i cehālet imiş

5 **Suᶜūd** farḳ ederek ḥāli ḥayrete düşdüñ
Yegāne düşmenimiz çünki ādemiyyet imiş

11 Temmuz 1333

3

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün /203/
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 ʿĀlemiñ devlet ü iḳbāline pīrāye imiş
Pāye-i cehl ü ḥamāḳat ne girān pāye imiş

2 Germī-i dād ü sitāde bu ticāret-gedede
Ḥiffet-i ʿakl ü edeb başlıca sermāye imiş

3 İstiḳāmet denilen derde giriftār olana
Āh ü feryād ile imrār-ı zamān gāye imiş

4 Küberādan ṣayılan ḫāne ḫarābān-ı zamān
Gerisine çeşm ü gedā-ṭıynet ü bī-vāye imiş

5 Eylemişdir beni müstaġnī-i ẓıll-ı iḳbāl
Āferīn ṭabʿıma cidden ki hümā-sāye imiş

3 Kānūn-i S̱ānī 1331

ḤARF-İ ṢĀD

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /206/

1 ʿĀlemiñ ʿizz ü ref ā hı zümre-i eşrāra ḫāṣ
Miḫnet ü endūh ü ġam merd-i vef ā -ger-dāra ḫāṣ

2 Cān fedā etdi saña ʿāşıḳ yine kām almadı
İltif ā tın dāimā ey dil-şiken aġyāra ḫāṣ

3 Hüsn-i sāmān-sūzuña maḫṣūṣ reng ü cāẕibe
Farṭ-ı meyl ü ibtilā da ḳalb-i mihr-ās̱āra ḫāṣ

4 Dīde var kim incilāsı ḳudsiyānı mest eder
Ṣanma feyż-i neşve yalñız şāʿir-i ser-şāra ḫāṣ

5 Olmadıḳ āşūblar iḥdās̱ eder her naẓrası
Ṣanki īcād-ı fiten ol çeşm-i efsūn-kāra ḫāṣ

6 Rūḥ-baḫş fikret-i erbāb-ı ʿirf ā ndır **Suʿūd**
Ṣāʿirāne nükteler kim ḫāme-i seḥḥāra ḫāṣ

16 Mart 1333

ḤARF-İ ḌĀD

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Tehī mi etmişim vech-i yārdan iʿrāż /208/
Semenderim edemem ḳurb-ı nārdan iʿrāż

2 Hevā-yı ʿişve midir bāʿis̱-i perīşānı
Neden yā etdin a göñül iʿẕārdan iʿrāż

3 Ne mümkün eyleye mürġ-i dil-i şikeste-cenāḥ
O zülf-i pür-şiken-i tār-mārdan iʿrāż

4 Onu ḫamūş-ı melāl eyliyor ḫazān yoḳsa
Eder mi bülbül-i cān nev-baḥardan iʿrāẓ

5 Gögüs veren bunalır tünd-bād-ı eyyāma
Onuñ için ederim rūzgārdan iʿrāż

6 Ṣaf ā -yı ḫāṭıra emn ü ḥużūra maẓhar olur
Eden zamānede bezm-i kibārdan iʿrāż

7 Girān gelir baña şimdi **Suʿūd** bār-ı ḥayāt
Elimde olsa ederim o bārdan iʿrāż

13 Mart 1333

ḤARF-İ ṬĀ

1
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün /210/

1 Vardır göñülde kākül-i cānāna irtibāṭ
Kesb eylemiş ġarīb, perīşāna irtibāṭ

2 Ẓulmet içindesin niye peydā mı eylediñ
Ey ṣubḥ-ı ʿömr leyle-i hicrāna irtibāṭ

3 Ey ḳalb-i zār göz göz olup ḳaldıñ işte āh
Āsān mıdır yā ḫançer-i müjgāne irtibāṭ

4 Bizden kesilme böyle neden sende var iken
Ey tīġ-ı yār tā ḥarem-i cāna irtibāṭ

5 Enẓārdan düşürdü beni ḥayf ey **Suʿūd**
Müşkil imiş o dīde-i fettāna irtibāṭ

12 Kānūn-i S̱ānī 1334

2
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ẓāhir vücūd-ı zārda ās̱ār-ı inḥiṭāṭ
Her mūy-ı cism etmede iẓhar-ı inḥiṭāṭ

2 Rūy u serimde ḫaylī televvün ʿayān iken
Mümkün müdür ki eyleyim inkār-ı inḥiṭāṭ

3 Vaḳt-i şebābdan ḳalan izler çizik çizik
Etmekdedir zamān zamān işʿār-ı inḥiṭāṭ

4 Ḳaḥbe zamāne kendine hem-deng ẓann edip
Etdi beni zebūn u giriftār-ı inḥiṭāṭ

5 Neşʾem ḳırıldı ḳalmadı eski heveslerim
Oldum dirīġ şimdi hevā-dār-ı inḥiṭāṭ

6 Āhenge uydu dinlenir oldu nefeslerim
Sīnem **Suʿūd** ṣanki naġme-zār-ı inḥiṭāṭ

5 Temmuz 1344 / 1929

ḤARF-İ ẒĀ

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün /212/

(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

1 Bir zamān dilde ẓuhūr etmedi ās̱ār-ı ḥuẓūẓ
Ḳaldı maḫf ī bize ᶜālemdeki esrār-ı ḥuẓūẓ

2 **Sicnidir** ehl-i kemālin bu cihān-ı f ā nī
Acırım ben olana bunda giriftār-ı ḥuẓūẓ

3 Er iseñ kendiñe gel düşme bu āteş-gedeye
Seni ey ġāfil-i āvāre yaḳar nār-ı ḥuẓūẓ

4 Bir avuç ḫākdır encām-ı naṣīb-i hestī
Lā-yuᶜad olsa daḫi sīnede miḳdār-ı ḥuẓūẓ

5 Ben **Suᶜūd** etmedeyim gerçi ḥayātımdan ār
Yoḳ derūnumda faḳaṭ şükür ola kim ār-ı ḥuẓūẓ

10 Kānūn-i S̱ānī 1334

ḤARF-İ ᶜAYN

Müfteᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün /214/

1 Āh ne cānān ne de cān muṭṭaliᶜ
Ḥāl-i dile kimdir olan muṭṭaliᶜ

2 Maḥrem-i hem-rāzım iken olmadı
Ḥāme bile gizli ᶜayān muṭṭaliᶜ

3 Ḥayf ki şerḥ etmiyor esbābını
Nāleme fi'l-ḥāl zebān muṭṭaliᶜ

4 Öyle nihān ḳalbde kim zār-ı ᶜaşḳ
Olmaz oña belki lisān muṭṭaliᶜ

5 Öyle ḫaf ī kim es̱er-i sūz-ı dil
Yalñız oña Rabb-i cihān muṭṭaliᶜ

6 Reşk eder ās̱ārıma elbet **Suᶜūd**
Olsa edībān-ı zamān muṭṭaliᶜ

13 Kānūn-i S̱ānī 1334

ḤARF-İ ĠAYN

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /216/

1 Āfitābım olmayınca bezme nūr-efgen çerāġ
Gözlerim görmez cihānı olsa biñ rūşen çerāġ

2 İltif ā t etmem faḳaṭ biñ fecr işrāḳ etse de
Bir gece ġam-ḫāneme ey māh olsañ sen çerāġ

3 Şuʿledir fikr-i cemāliñ ḳalb-i ḥasret-pervere
Leyle-i hicrānıñda yaḳmam nūr-ı ʿaynim ben çerāġ

4 Nār-ı sevdā dildeki eşvāḳı iḥrāḳ eylemez
Hīç olur mu şeb-revān-ı maḳṣada reh-zen çerāġ

5 Şemʿ-i bezm-i ehl-i maʿnāyım bu ʿālemde **Suʿūd**
Yanmaġa min-baʿd taʾlīm eylesin benden çerāġ

3 Kānūn-i Evvel 1320

ḤARF-İ FĀ

1
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün /219/
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Var mı bir kimsede ḥāl-i dile bā-rāy-ı vuḳūf
Söylesin bir bir eden var ise daʿvā-yı vuḳūf

2 Görmedim ḳalb-i muʿammāsını taḥlīl edeni
Gerçi bir ḫaylī naẓar etmede īmā-yı vuḳūf

3 Bu girān baḥs̱e ḳarışmazdı ḥakīm-i ġāfil
Kendisinde eğer olsaydı tecellā-yı vuḳūf

4 Cühelādır geçinen vāḳıf-ı ḥiss-i pinhān
Cehli īmā eder elbet buña īmā-yı vuḳūf

5 Ḥikmet-i emr-i maʿāşı daḫi etme tedḳīḳ
ʿAḳl u idrāke ziyāndır oña sevdā-yı vuḳūf

6 Yoḳ olan şīve-i taḳdīrden āgāh **Suʿūd**
Varsa ḳalbiñde çıḳar ẕerre-i ḫülyā-yı vuḳūf

15 Kānūn-i S̱ānī 1334

2
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 ʿÖmr-i bī-f ā ideye ṣarf olunan himmete yuf
Şaḫs-ı bī-ḳıymete ḳarşı edilen ḥürmete yuf

2 Cehl ü ġaflet ile teʾsīs olunan devlete ḥayf
Ẓulm ü ʿudvān ile teʾmīn ḳılınan şevkete yuf

3 Ṣoñu ḫüsrān ü meẕellet olan efʿāle dirīġ
İbtidāsında vaḳāḥat olan ünsiyyete yuf

4 İçi başḳa ṭışı başḳa eriniñ ʿavretiniñ /220/
ʿAṣrımızda yetişen her ere her ʿavrete yuf

5 Erẕel-i ʿömr denen ḥāl-i elīme nefret
Hele temdīdi için eylediğiñ ġayrete yuf

6 Ḳaḥbelik masḫaralık ḥikmet-i ʿaṣrıyye imiş
Bu derin felsefeye böyle geniş ḥikmete yuf

7 Pek yazıḳ geçdi **Suʿūd** eks̱er-i eyyām-ı ḥayāt
Bugünü bulmaḳ için çekdiğimiz zaḥmete yuf

6 Mart 1347 / 1932

ḤARF-İ ḲĀF

1
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün /223/
(Faʿlün)

1 Beyān-ı ḥāl-i dil-i nā-tüvāne ḥācet yoḳ
Güvāh cism-i żaʿīfim beyāna ḥācet yoḳ

2 Gül-i ümīdiñi soldurdu ṣarṣar-ı hicrān
Göñül şu ḥālde bīm-i ḫazāna ḥācet yoḳ

3 Baḥārı neyliyeyim āh bülbülüm uçdu
Hezārsız çemen ü gül-sitāne ḥācet yoḳ

4 Esīr-i mey değilim ḫūn-ı dil baña kāf ī
Şarāba minnet-i pīr-i müġāna ḥācet yoḳ

5 Kerem laḳırdısını levḥ-i fikrden sildim
Nigāh-ı nāz-ı ricāl-i zamāna ḥācet yoḳ

6 Bu imtinān baña bir loḳma nān içinse eğer
Felek o levm neme yetmez o nāna ḥācet yoḳ

7 **Suʿūd** ġāye-i iḳbāl istiḳāmetdir
Onuñ ki maẓharıyım başḳa şāna ḥācet yoḳ

9 Kānūn-i Evvel 1320

2
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Şöhretim ʿaks etse āf ā ḳa bence ḥükmü yoḳ
Dalmışım deryā-yı istiġrāḳa bence ḥükmü yoḳ

2 Vażʿ-ı gūnā-gūn-ı devre vaḳf-ı ḥayretdir lebim
Ḳādir olsam ʿālemi inṭāḳa bence ḥükmü yoḳ

3 Münkirān āf ā ḳına mihr olsam etmezdim ṭulūʿ /224/
Çıḳsalar fevḳa'l-ʿalā-yı ṭāḳa bence ḥükmü yoḳ

4 Üss-i ḥikmet-i maʿrifetdir sırr-ı vaḥdāniyyeti
İntisābıñ hikmetü'l-İşrāḳ'a bence ḥükmü yoḳ

5 Āsumānīyim beni açmaz hevā-yı ihtizāz
Şöhretim ʿaks etse de āf ā ḳa bence ḥükmü yoḳ

28 Kānūn-i S̱ānī 1323

3
Taʿḳīb-i vādī-i cenāb-ı ʿAvnī

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Nerde o dem-i neşve ki mestāne olurduḳ
Ser-şār-ı rahīḳ-i leb-i cānāne olurduḳ

2 Germī-i muḥabbetle şeb-i vaṣlda ey māh
Şemʿ-i ruḫ-ı dil-sūzuña pervāne olurduḳ

3 Müjgānıñ eğer etmese taʿdīl-i merāret
Teʾsīr-i nigāhıñ ile dīvāne olurduḳ

4 Bir ṣūret ile deyr-i şühūd içre görünsek
Allāh bilir ṭāif-i büt-ḫāne olurduḳ

5 Elden ele gezmekle eğer neşʾe bulaydıḳ
Bezm-i emele biz daḫi peymāne olurduḳ

6 Lāyıḳ değil insāna gedāyāna gedālık
Biz bende olaydıḳ yine şāhāne olurduḳ

7 Bī-nām ü nişānız o ḳadar kim işidilsek
Fi'l-ḥāl ʿadālet gibi efsāne olurduḳ

8 İḳbāl **Suʿūd** olsa idi ḳısmetimizde
Nāmūs denen devlete bī-gāne olurduk

12 Haziran 1344 / 1928

4

Bu da bir vādī: /225/

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Yār olsa ḫıred biz daḫi dīvāne olurduḳ
İdrāk denen miḥnete bī-gāne olurduḳ

2 Bir ḳaṭre-i Nīsān gibi düşdük leb-i māra
Bulsaḳ ṣadef ī āh ne dürdāne olurduḳ

3 Olsaydıḳ eğer tābiʿ aḥkām-ı zamāna
Nāmūs u fażīlet gibi efsāne olurduḳ

4 Bir ṣūretimiz var papaya ʿarż edebilsek
Ḳıssīs-i girān-pāye-i büt-ḫāne olurduḳ

5 İğrenmişiz ol rütbe kim milletimizden
İmkānını bulsaḳ abe çingāne olurduḳ

13 Haziran 1344 / 1928

5
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Yürür ḥükm-i İlāhī onda istiʿcāl yoḳdur yoḳ
Meşīetde faḳaṭ imhāl var ihmāl yoḳdur yoḳ

2 Budur kānūn-ı ḫilḳat inḳilāb-ābād ʿālemde
Perīşān olmayan cemʿiyyet iḳbāl yoḳdur yoḳ

3 Taṣarruf Kibriyā'nıñ mā-ḫalaḳ ʿāciz ḫıred ḳāṣır
Eyādī-i beşerde ḳudret-i efʿāl yoḳdur yoḳ

4 Bıraḳ māżīyi ḥāle baḳma istiḳbāle ḥāżır ol
Ḥayāt-ı dehr içinde müsteḳarr bir ḥāl yoḳdur yoḳ

5 İçinde olduġuñ her ḥāl māżīdir biraz ṣoñra
Cihānda ḥāliñ istiḳrārına ems̱āl yoḳdur yoḳ

6 **Suʿūd** Allāh'a teslīm-i zamān iḫtiyār etmek
Żārūrīdir ki ondan mā-ʿadā faʿʿāl yoḳdur yoḳ

16 Şubat 1344 / 1929

ḤARF-İ ḲĀF

1
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /230/

1 Derdi pek müşkil dil-i bīçāremiñ
Ḳalmadı tābı ten-i āvāremiñ

2 Semʿa ʿaks eyler fiġān-ı iftirāḳ
Her yerinden sīne-i ṣad-pāremiñ

3 Çoḳ taḥarrī eyledim esbābını
Āh kim yoḳdur devāsı yāremiñ

4 Vuṣlatı cisme verirdi nev-ḥayāt
Raḥmı yoḳ lākin o çeşm-i ḳaramıñ

5 Sözlerim rengīn olurdu Ṣafvetī[125]
Vaṣlına ersem o gül-ruḫsāremiñ

5 Teşrīn-i S̱ānī 1313

2
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Bir heykeliyim belā-yı ʿaşḳıñ
Ḥasret-keşiyim ṣaf ā -yı ʿaşḳıñ

2 Pāyānı ʿaceb olur mu bilmem
Ālām-ı cünūn-fezā-yı ʿaşḳıñ

3 İşte beni de şikār ḳıldı
Bir ṭuʿmesiyim hümā-yı ʿaşḳıñ

[125] El-yevm metrūk olan maḫlaṣdır.

4 Ḳarşı ṭuracaḳ cihānda kimse var mı
Fermānına pādşā-yı ʿaşḳıñ

5 El-ḳıṣṣa baña denilse şāyān
Ser-levḥası cān-fedā-yı ʿaşḳıñ

6 Bir ḥad buña ey **Suʿūd** yoḳ mu
Ölmek midir intihā-yı ʿaşḳıñ

25 Temmuz 1315

3
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /231/

1 ʿİşve mesḥūr-ı nigāh-ı ʿişve-kārıñdır seniñ
Nāz esīr-i ġamze-i mürd-i şikārıñdır seniñ

2 Allāh Allāh ḥayret-efzā sırr-ı ʿaḳl-āşūb kim
Ḫande ḥayrān-ı leb-i gevher-nis̱ārıñdır seniñ

3 Sen o meh-tāb-ı melāḥatsın ki ey nūr-ı naẓar
Ḥüsn ü ān efgende-i reng-i ʿiẕārıñdır seniñ

4 Sen o ḫurşīd-i ṣabāḥatsın ki nūr-ı nev-bahār
Sevdiğim bir mübtelā-yı bī-ḳarārıñdır seniñ

5 Māye-i ʿömr-i ḥaḳīḳī neşve-i fevḳa'l-ḫayāl
Āḥ rūḥum bir nigāh-ı neşve-dārıñdır seniñ

6 Leyl-i yeldā-yı firāḳı reşk-i aṣbāḥ eyleyen
Māye-i ʿömrüm ḫayāl-i zülf-i tārıñdır seniñ

7 Zindedir āb-ı ḥayāt-ı ʿaşḳ-ı pākiñle **Suʿūd**
ʿÖmrü varsa baḫşişiñdir yādigārıñdır seniñ

4 Eylül 1320

4
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Esrārına yoḳ vāḳıf olan ḥażret-i ʿaşḳıñ

Aḥkāmı velehzā-yı ḫired ḥikmet-i ʿaşḳıñ

2 Tesḫīr-i cihān etmeğe bir ẕerresi ḳādir
Fevḳinde ne ḳudret var ʿaceb ḳudret-i ʿaşḳıñ

3 Mevcūd iken onda ezeliyyet ebediyyet
Mümkün mü olur teşfiyesi ʿillet-i ʿaşḳıñ

4 Bir derd ṣanır ṭatmayan ammā ki devādır
Mecbūrī bilir ḥāletini leẕẕet-i ʿaşḳıñ

5 Tims̱āl-i meẕellet olur Allāh'ı da bilmez /232/
Bir dilde ki yoḳdur es̱er-i ʿizzet-i ʿaşḳıñ

6 ʿArşīlere daʿvā-yı tefevvuḳ eder elbet
Ol ser ki olur tā cevri devlet-i ʿaşḳıñ

7 Cibrīl'e de meydān oḳur elbette kemāhī
Ol rūḥ ki enmūẕecidir ḳuvvet-i ʿaşḳıñ

18 Kānūn-i S̱ānī 1319

5
Muḥibb u Üstādım Müstecābī-zāde ʿİṣmet Bey merḥūmuñ:

Oldu ʿaşḳ āteş-figen bünyādına ārāmımıñ
Leyle-i hicrān gibi pāyānı yoḳ ālāmımıñ

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Maṭlaʿlı ġazel-i güzīnini taʿḳīb:

1 Oldu hicrān ḥāil-i tārīki neyl-i kāmımıñ
Bir şeb-i yeldāya döndü her-demi eyyāmımıñ

2 Ufḳ-ı ümmīdimde artıḳ incilā as̱ārı yoḳ
Ġālibā maḥşer ṣabāḥı leyle-i ālāmımıñ

3 Maşrıḳında münḫasif āmāl-i vuṣlat ṣubḥumuñ
Levḥ-i fecriñde nümāyān reng-i ḥasret şāmımıñ

4 Herçi-bād-ābād gūyān-ı dem-güzār olmaḳdayım
Farḳ ederken hīçī-i māhiyyetin encāmımıñ

5 Etmiyor teʾs̱īr dil-dāra cihānı yaḳsa da
İḥtirāḳ-ı sīne-sūzı rūḥ-ı bī-ārāmımıñ

6 Çoḳ mu ās̱ārım olursa böyle ġarrā ey **Suʿūd**
Āfitābı fikr-i ʿİsmet ḫāver-i ilhāmımıñ

30 Teşrīn-i S̱ānī 1324

6
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün /233/

1 Ey nāle-i nihān es̱eriñ yoḳ mudur seniñ
Ey āteş-i derūn şereriñ yoḳ mudur seniñ

2 Ḳurtulmaḳ istedim beni ḥālā bıraḳmadıñ
Ey ʿaşḳ dilden özge yeriñ yoḳ mudur seniñ

3 ʿÖmrüm tükendi gitdi de ḥālā açılmadıñ
Ey baḫt-ı şeb-nümā seḥeriñ yoḳ mudur seniñ

4 Ġafletdesin yazıḳ yazıḳ ey muḳbil-i ʿanīf
Encām-ı kārdan ḥaẕeriñ yoḳ mudur seniñ

5 Dünyā denen şu maḳbere-i ıżṭırābda
Aḥvāl-i rūḥdan ḫaberin yoḳ mudur seniñ

6 Hem-nevʿimiñ kederleridir aġladan beni
İnsān efendi! Hīç kederiñ yoḳ mudur seniñ

7 Yazsın şu heft beyte naẓīre diyen baña
Bir başḳa yolda şiʿr-i teriñ yoḳ mudur seniñ

20 Mayıs 1324

7
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Derdini çekmedeyiz dāniş ü istiʿdādıñ
Uġrasın ḫışmına onlar daḫi istibdādıñ

2 İstiḳāmet denilen vehme giriftārız āh
Budur ancaḳ sebebi ettigimiz feryādıñ

3 Kāşkī olmasa idrāk ile ünsiyyetimiz
Ẕevḳini biz de sürerdik bu kühen bünyādıñ

4 Cehli ʿirf ā n ile tebdīle şitābān oluruz /234/
Yolunu öğrenebilsek o sitād ü dādıñ

5 Ṭālibi var ise idrāk ü ẕeḳāmız satılıḳ
Yoḳ lüzūmu bize bī-sūd metāʿ ü zādıñ

10 Haziran 1325

8
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Allāh'a iʿtimād ḳıl ehl-i yaḳīn iseñ
Maḫlūḳa minnet eyleme merd-i faṭīn iseñ

2 Maʿnī-şinās-ı ḳāide-i istiḳāmet ol
İnsānlıġıñ esāsı budur rāst-bīn iseñ

3 Ṭutsun cihānı şöhreti ḥüsn-i sülūkuñuñ
Ger ʿārif-i ḥaḳīḳat-i dīn-i mübīn iseñ

4 Muḳbil denen gürūh ile ünsiyyet eyleme
Bī-ḳudret-i taḥammül-i çīn-i cebīn iseñ

5 Ol meslek-i tecerrüd-i pākīde ber-ḳarār
Āzāde fikr-i ġāile-i ān ü īn iseñ

6 Herkes saña muḥabbet ile ser-fürū eder
Ṣıdḳıñla dehre ḳarşı güşāde-cebīn iseñ

7 Olsa ẕevi'l-ḥayāt bütün ḫaṣm-ı cāḥidiñ

Taḥvīl-i meşreb etme ʿazīzim metīn iseñ

8 Ayrılma is̱r-i pāk-i ʿAlī'den ṣaḳın **Suʿūd**
Eyle s̱ebāt ṣāḥib-i reʾy-i rezīn iseñ

27 Kānūn-i Evvel 1323

9
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün /235/
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Şāhı olsam yeri var kişver-i istiġnānıñ
Çāker-i kemteriyim Ḥażret-i Mevlānā'nıñ[126]

2 Mālikim öyle ki naḳdīne-i ser-bāzeye
Alamam bir pūla ālāyişini dünyānıñ

3 Çoḳ mudur uymadığım seyr-i ʿacīb-i devre
Geceden añlıyorum n'olduğunu ferdānıñ

4 Maẓhar-ı salṭanatım sāye-i Mavlānā'da
Baña kāf ī şerefi taḫt-geh-i ʿirf ā nıñ

5 Yüz sürüp bār-geh-i Pīr'e **Suʿūd** ol ḫāşiʿ
Añla maʿnā-yı ḥaḳīḳatini istiʿlānıñ

Tophane, 15 Şubat 1329

10
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ṣayd-ı ḳalb-i ʿāşıḳa her laḥẓa ḥāżır gözleriñ
Dil-sitānım! öyle bir ṣayyād-ı māhir gözleriñ

2 Müslümānım; şerr u şūrundan beni Ḥaḳ ṣaḳlasın
Bī-amān bir düşmen-i īmān o kāfir gözleriñ

126 Bu kelime, orijinal metinde "Mevlā" olarak yazılmıştır. Anlam bütünlüğüne ve vezne göre "Mevlānā" olması gerekmektedir. [N.İ.]

3 Rūḥa nāfiẕdir nigāh-ı pür-füsūn-ı ʿişvesi
Cān-rübā ü dil-şiken mekkār ü sāḥir gözleriñ

4 Her bir īmāsında var biñ maʿnī-i şiʿr-i bedīʿ
Nükte-pīrā ḫoş-edā gūyā ki şāʿir gözleriñ

5 Tīr-i müjgānıñ ederdi pāre pāre ḳalbimi
Olmasa āvāreye gāhī müẓāhir gözleriñ

6 Eyledi inṭāḳ ḫāmūş-ı taḥayyür ḫāmemi
Mürdeyi ʿĪsā gibi iḥyāya ḳādir gözleriñ

28 Teşrîn-i Evvel 1330

11
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /236/

1 Tecribet-gāhı olup efkār-ı mecnūnāneniñ
Āşinā lāyıḳ mı çeksin cevrini bī-gāneniñ

2 Her kişi bi'ṭ-ṭabʿ olur māil ʿazīzim dengine
Teşne-i ünsiyyeti dīvānedir dīvāneniñ

3 Olmaḳ isterseñ cihānda āşiyān-sāz-ı ḥużūr
Olma bāʿiẟ el-ḥaẕer taḫrībine bir lāneniñ

4 Sen sen ol dil verme dehriñ pertev-i iḳbāliñe
Cānı yanmışdır bu yüzden lā-yüʿadd pervāneniñ

5 Dāimī bir sākin-i mesʿūdunu göster baña
Nāmına dünyā denen köhne müsāfir-ḫāneniñ

6 ʿĀleme bizler değil min-baʿd bed-gūlar gerek
ʿAndelīb-i ter-zebānı bu mudur vīrāneniñ

7 Añlamaz luṭf-ı süḫandan ġayr-ı nāṭıḳlar **Suʿūd**
ʿİnd-i ḥayvānīde yoḳdur ḳıymeti dürdāneniñ

20 Kânûn-i Sânî 1332

12
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Cemʿiyyet-i dil oldu perīşān-ı firāḳıñ
Tā cān evine işledi peykān-ı firāḳıñ

2 Yaḳdı beni ol rütbe ki ḫākistere döndüm
Ey mihr-i emel āteş-i sūzān-ı firāḳıñ

3 Tā saḥne-i Firdevsi ṭutar dūd-ı siyāhı
Bir dil ki ola dāḫil-i nīrān-ı firāḳıñ

4 Tanẓīr edemez ḳatre-i nā-çīzini ebḥār
Bir gözdeki var eşk-i firāvān-ı firāḳıñ

5 Oldum yine müstaġraḳ-ı ṭūf ā n-ı taḥassür
Cūşān ü ḫürūşān yine ʿummān-ı firāḳıñ

6 Māhiyyet-i dehhāşını ġayyā vü caḥīmiñ
Gösterdi **Suʿūd**'a güzelim ān-ı firāḳıñ

14 Eylül 1335

13
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün /237/

1 Cūşān ü ḫurūşān yine ʿummān-ı celāliñ
Nūḥ-ı dili titretmede ṭūf ā n-ı celāliñ

2 Olsun saña ey cān-ı cihān! ʿīd mübārek
Ser-tā-ser ʿālem yine ḳurbān-ı celāliñ

3 Her kūşede biñ küşte-i tīġ-ı ġażabıñ var
Bī-ḥadd ü ḥisāb oldu şehīdān-ı celāliñ

4 Maʿmūreleri yaḳdı ḫarāb etdi eritdi
Seyyāle-i tāb-efgen-i nīrān-ı celāliñ

5 Lāyıḳ mı hezārān-ı gülistān-ı cemāliñ
Şūrīde vü ḫāmūş ola sūzān-ı celāliñ

6 Āvāre **Suʿūd**'u hele bī-hūş bıraḳdı
Ey mihr-i ebed-şaʿşaʿa elvān-ı celāliñ

18 Eylül 1335

14
Ḥażret-i ʿAvnī-i üstādıñ:

Āteş gibi tütseydi eğer nūr-ı tecellī
Ey zülf-i siyeh dūd-ı siyāhı sen olurduñ

Beyt-i ʿālīsi gibi ebyāt-ı ber-güzīdeyi muḥtevī olan ġazel-i bedīʿ ü ġarrāsını taʿḳīb:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Sırr olsa idi mihr güvāhı sen olurduñ
Cism olsa eğer nūr kemāhī sen olurduñ

2 Girseydi beşer şekline dīdār-ı ḥaḳīḳat
Ey reşk-i melek tāb-ı nigāhı sen olurduñ

3 Ḥüsn-i ezel etseydi şebān-gāh-ı tecellī
Muṭlaḳ o şebiñ pertev-i māhı sen olurdun

4 Āşūb-geh-i ʿaşḳıñ eyā zülf-i perīşān
Nūr-ı siyeh-i leyl-i siyāhı sen olurduñ

5 Maḥv-ı naẓarıñ olsa eğer mürg-i dil-i zār /238/
Ey dīde-i dil-dār penāhı sen olurduñ

6 Tīr-i müje īrāṡ-ı hirās eylese cāna
Ey ġamze-i ġammāz mübāhī sen olurduñ

7 Hicrān demi ey sevdiğimiñ ṭayf-ı ḫayāli
Ümmīd veren ḳalbime gāhī sen olurduñ

8 Bī-dād murād eylese ṣultān-ı muḥabbet
Ey sīne onuñ ʿarbede-gāhı sen olurduñ

9 Açsaydı fem-i şekvāyı ey berk **Suʿūd**'uñ
Āf ā ḳ-resān naġme-i āhı sen olurduñ

4 Haziran 1343 / 1927

15
Taʿḳīb-i Ḥażret-i Neşāṭī-i Mevlevī:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Olmayan hem-sefer-i rāh-neverdān-ı ġamıñ
Ne bilir ẕevḳ-i emel baḫşını seyrān-ı ġamıñ

2 Kūşe kūşe nice biñ ġamzede-i ʿaşḳıñ var
Yalıñız ben değilim ġarḳa-i ʿummān-ı ġamıñ

3 Sevdiğim añlamadım āh vef ā sız mı nesin
Ṣormadıñ ḥālini bir dem bu perīşān-ı ġamıñ

4 Hem-şuʿūr etdi beni Ḳays-ı cünūn-perver ile
Dilde ẓāhir olaraḳ neşve-i cūşān-ı ġamıñ

5 Ġamıña dūş olana āteş ü āb etmez es̱er
Bāreka'llāhü Teʿālā bu da iḥsān-ı ġamıñ

6 Ederim meşḳ-i ṣaf ā ġam-zedegān-ı devre[127]
Ben de üstādı kesildim bu debistān-ı ġamıñ

7 Rūḥ mesʿūd-ı Neşaṭī'den edip istimdād /239/
Mevlevī-neşʾe **Suʿūd** oldu ġazel-ḫ̮ˇān-ı ġamıñ

Ankara, 1 Kānūn-i Evvel 1342 / 1926

16
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

---

127 Ankara Hapishanesinde yazı hocalığı ederdim.

1 Yüzüñe zülfüñü niḳāb etdiñ
Beni mehcūr-ı āfitāb etdiñ

2 Ebruvānıñla dīde-i cāna
Nice īmā-yı pīç-tāb etdiñ

3 Ḳalbim olmuşdu beyt-i maʿmūruñ
Göz ucuyla yazıḳ ḫarāb etdiñ

4 Evvelā gizlenip sutūrumda
Beni sen ʿaşḳıña kitāb etdiñ

5 Şimdi de sīne-i żaʿīfimden
Yükselen āha inḳilāb etdiñ

6 Naġmeñe cilve-gāh iken ṣadrım
Bezm-i ġamda niçin rebāb etdiñ

7 Saña senden şikāyetim vardır
Göñlüme āh çoḳ ʿaẕāb etdiñ

14 Mayıs 1343 / 1927

17
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Bir ḥiss-i ʿacībiz dil-i ehl-i dile geldik
Bezm-i feleğe sevḳ-i muḥabbet ile geldik

2 Mecnūn gibi ḍarbu'l-mes̱el-i şūr-ı ġarāmız
Sevdā gibi gözden göze dilden dile geldik

3 Deryā iken evvel ederek cūş u tabaḫḫur /240/
Bārān gibi deryāya yine serpile geldik

4 Müsvedde-i cismi olaraḳ māil-i tebyīż
Varlıḳ denilen şekli biz ondan sile geldik

5 İs̱bāt-ı nevāmīs tecellī ede maḳṣūd
Ẓannetme bu nādī-i ġama nāfile geldik

6 Ser-mesṭ-i hevā-perver-i ʿaşḳız ki bu ḥāli
Bādī-i ḥayāt-ı ebediyye bile geldik

2 Mart 1344 / 1928

18
Tanẓīr-i ġazel-i Ḥażret-i Bāḳī[128]

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Şeb-i vuṣlatda māhdır çeşmiñ
ʿĀşıḳa ṣubḥ-gāhdır çeşmiñ

2 Sırr-ı īmāyı Ḥaḳ bilir ammā
Ġālibā secde-ḫāhdır çeşmiñ

3 Beni mest etdi bāde-i naẓarı
Ḥiṣṣe-yāb-ı günāhdır çeşmiñ

4 Her nigāhımda gözlerim ḳararır
Āfitāb-ı siyāhdır çeşmiñ

5 Kem naẓardan esirgesin Yaradan
ʿAyn-ı nūr-ı nigāhdır çeşmiñ

6 Diḳḳat etdim süzüm süzüm süzülür
Ḫaste-i dūd-ı āhdır çeşmiñ

7 Dām-ı mekr ü belā-yı zülfüñden
Mürġ-i cāna penāhdır çeşmiñ

8 Ḥükmürān-ı memālik-i dildir
Şāh-ı müjgān-ı sipāhdır çeşmiñ

9 Ṭāliʿ-i nāim-i **Suʿūd**'a seniñ /241/
Sebeb-i intibāhdır çeşmiñ

10 Şiʿr-i Bāḳī'de cilve-nāz oldu

---

[128] Dāru'l Fünūn F ā risī muʿallimi Şeyḫ-i Mevlevī.

Ḥüsn-i ṭabᶜa güvāhdır çeşmiñ

28 Haziran 1344 / 1928

19
Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

1 Biz rāh-ber-i ᶜaḳla uyup cinnete düşdük
Beyhūde yere bādiye-i vaḥşete düşdük

2 Ṣaḥrā-yı ᶜademden atlayıp mülk-i fenāya
Efsūs cehennem gibi bir cinnete düşdük

3 Evvelce ne ḥāletde idik şimdi ne olduḳ
Fikr et ki ne keyfiyyet ü māhiyyete düşdük

4 Ḳırḳ üç sene ẓarfında merāyā-yı ḳażāda
Aᶜṣār tecellīsi görüp ḥayrete düşdük

5 Bir keyfe esīr etdi bizi ḳaḥbe zamāne
Ol sevḳ ile meyḫāne-i ḥürriyyete düşdük

6 Bir bülbül-i bī-lāne gibi āh **Suᶜūd** āh
Gül-zār-ı vaṭanda elem-i ġurbete düşdük

1 Ağustos 1344 / 1928

20
Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

1 Tāliᶜimden siyāhdır zülfüñ
Leyl-i bī-subḥ-gāhdır zülfüñ

2 Diḳḳat etdim büküm büküm bürülür /242/
Ṣūret-i dūd-ı āhdır zülfüñ

3 Kes̱ret-i ḳīl ü ḳāle bāᶜis̱dir
Sebeb-i ṣad-günāhdır zülfüñ

4 Müslümānlar yanından ayrılmaz
Küfr-i īmān sipāhdır zülfüñ

5 Ṭaġıtırsañ olur perīşān-ḥāl
Çünki sevdā-penāhdır zülfüñ

6 Göz göz oldu göñül hevāsından
Gerçi zīb-i nigāhdır zülfüñ

7 Çeşmiñi manẓarımdan etdi nihān
Diyemem ḫayr-ḫ˘āhdır zülfüñ

8 Baḫt-ı ḫ˘ābīde-i **Suʿūd**'a seniñ
Mūcib-i intibāhdır zülfüñ

23 Şubat 1344 / 1928

21
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Rūḥ-ı tebessümüñ ile lerzende cān seniñ
Tāb-ı celāliñe dayanır mı cihān seniñ

2 Sen ḥüsn ü ān ile güzelim etme iftiḫār
Faḫr eylesin cemāliñ ile ḥüsn ü ān seniñ

3 Dil-ber mi verd-i ter mi bahār-ı emel misin
Māhiyyetiñ bilinmiyor ey nev-civān seniñ

4 Ben ḳoḳladıḳca almadayım būy-ı zülfüñü
Olsun fedā ʿiẕārıña bin gül-sitān seniñ

5 Kāfir beni esīr-i nigāh eylediñ yazıḳ
Hīç baḳmasın mı rūyuna bir Müslümān seniñ

6 Vāḳıf mısın **Suʿūd**'uñ ʿaceb ārzūsuna
ʿAşḳıñla etmek istiyor iʿlā-yı şān seniñ

27 Kānūn-i Evvel 1323

22
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /243/

1 Maşrıḳ-ı ṣubḥ-ı ezelden pertev almış gerdeniñ
Şuʿle-i cevvāleye dönmüş ser-āpā-yı teniñ

2 Böyle ẓulmetde ḳalır mıydım olurdum ġarḳ-ı nūr
Āh ben olsaydım ey rūḥ-ı revān pīrāheniñ

3 Ṭalʿatıñ fevḳa'l-ʿalā-yı ḥüsne çıḳsa vechi var
ʿİsmet-i Cibrīl'den pākīze-terdir dāmeniñ

4 Dāstān-ı ʿaşḳıñı etsem terennüm çoḳ mudur
Ben de oldum ʿandelībi ḫaylī dem ol gül-şeniñ

5 Vech-i cānānı gözet tekbīr-ḫˇān ol ey **Suʿūd**
Maʿbed-i ʿālemde Mevlānā imāmıñdır seniñ

2 Ağustos 1344 / 1928

23
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 İncilā-pīrā olunca āfitāb-ı ṭalʿatıñ
Ḳalmadı āf ā ḳ-ı ʿömrümde nişānı ẓulmetiñ

2 İbtisāmıñ rūḥ-baḫş-ı rūḥdur ʿuşşāḳıñı
Merg-i şādīye dūçār etmek mi bilmem niyyetiñ

3 Öyle bir neşʾeyle mestim vādī-i vuṣlatda kim
Ẕevḳini Rıḍvān'a baḫş etdim raḥīḳ-i cennetiñ

4 Ser-girān-ı bāde-i laʿlim bu ʿişret-ḫānede
Bence yoḳ maʿnāsı hūşyārī denen keyfiyyetiñ

5 Sırr-ı īmā-yı nigāh-ı yāra maḥremseñ göñül
Olmasın ḥiss ü ḫayālim de ḫabīr-i ḥāletiñ

6 Derd-i ʿaşḳı öyle pinhān et ḥarīm-i sīnede
Olmasın Loḳmān bile nabż-āşinā-yı ʿilletiñ

7 Ḥüsn-i sevdā-f ā mını gördükde cānānıñ **Suʿūd**
Bī-ḥurūf u ṣavt medlūlü kesildim ḥayretiñ

17 Şubat 1349 / 1934

24
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün /244/

1 Ey bād-ı ṣabā nefḥa-i cānān mı getirdiñ
Bir ḫaste-dile şemme-i dermān mı getirdiñ

2 Cānān ṭarafından mısın ey ḳāṣıd-ı ümmīd
Biñ ʿömre değer müjde-i pinhān mı getirdiñ

3 Ey maḥmil-i ṭaḳdīr o güher-pāre-i ḥüsnüñ
Tā cān evine ʿaşḳını mihmān mı getirdiñ

4 Bir vechile ey çarḫ seniñ devriñe uymam
Hengāme-i ḥācetde baña nān mı getirdiñ

5 Benden ṣaḳın ey leyl-i elem bekleme ikrām
Bezm-i eleme şevḳ-i firāvān mı getirdiñ

6 Ḥayretdeyim ey māder-i eyyām **Suʿūd**'u
Dünyā denilen tekyeye ḳurbān mı getirdiñ

25 Şubat 1348 / 1934

25
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Mıṣraʿ-ı āzāde-i muʿciz-beyāndır ḳāmetiñ
Sevgilim dillerde ʿulvī dāstāndır ḳāmetiñ

2 Çeşm-i naḳḳād-ı felek emsālini görmüş değil
Bir bülend-üslūb şiʿr-i dil-sitāndır ḳāmetiñ

3 İnsicāmı şīvesi maṭbūʿ ṭarzı dil-nişīn
Muḫteşem manẓūme-i pāk u revāndır ḳāmetiñ

4 Renk renk ezhār-ı ḥüsn ü ān ile pīrāye-dār
Nāzenīn nev-reste naḫl-i erġuvāndır ḳāmetiñ

5 ʿÖmrümüñ faṣl-ı ḫazānında yetişdirdimse de
Ġıbṭa-i bāġ-ı bahārān bir fidāndır ḳāmetiñ

6 Bir zamān dūr etme ẓıllından beni ey nev-nihāl
Rūḥ-ı maḥrūr-ı **Suʿūd**'a sāye-bāndır ḳāmetiñ

28 Kānūn-i S̱ānī 1352 / 1937

26
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /245/

1 Āsumānlardan güzeldir reng-i çeşm-i dil-keşiñ
Sevdiğim yoḳdur meḥāsin ʿāleminde bir eşiñ

2 Ben yetişdirdim seni ey nev-nihāl-i āteşīn
Sīne āteş-dānıdır ḥüsnüñ gibi bir āteşiñ

3 Sāḥa-i dil reşk-i Firdevs-i berīn olmaḳdadır
İnʿikās etdikce ẓıll-ı ḳāmet-i Ṭūbā-veşiñ

4 Eyledim ey ʿaşḳ cennet ẕevḳini dünyāda ḥiss
Olduğum vaḳt-i saʿādetden beri leẕẕet-çeşiñ

5 Dönmedi dönmez reh-i sevdā-yı cānāndan **Suʿūd**
Ḳalbini ey nā-kesān ister ḳırıñ ister deşiñ

14 Şubat 1352 / 1937

27
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Tābiş-i mihr-i ruḫuñdan müstenīrim müstenir
Bir zamān dūr olma āf ā ḳımdan ey bedr-i münīr

2 Sen tebessüm eyledikce rūḥ-ı ḳudsiyyūn güler
Cilve-i ḥüsnüñ eder bir demde yüz biñ cān esīr

3 Feyż-i dīdārıñla dūzaḫlar cinān-āmīz olur
Sen görünmezseñ eğer Firdevsler Dāru's-Saʿīr

4 Çeşmiñe olsun semālar ġamzeñe cānlar fedā
Māye-i ʿömr-i ebed biʾllāh o ḥüsn-i bī-naẓīr

5 Vechi vardır ʿālem-i bālāya verse iḫtilāl
Ḳāmetiñ ey nūr-ı Ṭūbā-sūz! bir sırr-ı ḫaṭīr

6 Bāl ü perdir ʿaşḳ yükseldikce ṭabʿım yükselir
Sāz-ı kilkiñ naġmesi oldu **Suʿūd** āf ā ḳ-gīr

15 Şubat 1937[129]

27[130]
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /246/

1 Ey melek āyīne-i lāhūta beñzer gerdeniñ
Ṣafvet-i ṣubḥ-ı cinānı añdırır nāzik teniñ

2 Ḳarşılaşdı nūr-ı dīdārıñ bu şeb meh-tāb ile
Bi'l-vücūh etdi tefevvuḳ tāb-ı rūy-ı aḥseniñ

3 Laʿl-i nābıñ ḫande-i gülden terekküb eylemiş
Şekl alıp būy-ı semen olmuş senin pīrāheniñ

4 Olsa lāyıḳ dāimā pervāz-gāhıñ ʿarş-ı dil
Hem-hevā-yı perr-i Cibrīl-i Emīn'dir dāmeniñ

5 Ey dehān-ı yār ʿĪsā-dem misin ḥayretdeyim
ʿĀlem-i idrāki mebhūt etdi iʿcāzıñ seniñ

6 Ḥüsn-i mihr-efrūz u cān-sūzuñ mücessem bir bahār
Bülbül-i rūḥu **Suʿūd**'uñ ʿandelīb-i gül-şeniñ

20 Şubat 1937 / 1352

---

[129] Bu gazel "Ra" harfine aid iken sehven buraya kaydedilmişdir.

[130] Müellif tarafından sehven mükerrer numaralandırma yapılmıştır. [N.İ.]

28
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Beni ser-mest-i gül-cām-ı ʿiẕār-ı müşk-bār etdiñ
Ḫazān-ı ʿömrümü ey ġonca-fem ʿayn-ı bahār etdiñ

2 Zemīn-ārā-yı fikrim oldu çeşm-i āsumān-f ā mıñ
Şeb-i tārīki mi ey meh-liḳā reşk-i nehār etdiñ

3 Dil-i ḥassāsı Mecnūn eyledi Leylā-yı dīdārıñ
Ne sāḥirsin ki bir hüşyārı sen dīvāne-dār etdiñ

4 Fedā olsun ḫıred idrāk o ḥüsn-i ḫānümān-sūza
Esāsen onları bi’ẕ-ẕāt çoḳdan tār-mār etdiñ

5 Binā-yı intiẓām-ı ḥāli yıḳdı ḳadd-i mevzūnuñ
Ḫayālimden o dem ey şiʿr-i müstes̱nā güẕār etdiñ

6 Ḥarām olsun ḫirāmıñ dīde-i aġyār-ı bī-mihre
Suʿūd’u genc eliñle sen ki mādem iḫtiyār etdiñ

10 Nisan 1937 / 1352

ḤARF-İ LĀM

1
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün /247/
(Faʿlün)

1 Ṣaf ī ri kesme devām et amān amān bülbül
Ki mest-i şevḳ u saf ā oldu semʿ-i cān bülbül

2 Medār-ı tesliyet olduñ şu leyl-i tenhāda
Göñülde var iken ālām-ı bī-kerān bülbül

3 Nedir o sendeki ḥüsn-i beyān-ı lāhūtī
Nedir o ṭavr-ı ḥazīn āteşīn-zebān bülbül

4 Sevin sevin buña zīrā ne maẓhariyyet kim
Seniñ fiġānıñı diñler bütün cihān bülbül

5 Esef esef buña kim iñlerim de şām u seḥer
Hebā olup gidiyor ettiğim fiġān bülbül

6 Teşekkür et saña dildāde çoḳ bu ʿālemde
Dirīġ yoḳ baña bir yār mihribān bülbül

7 Ederdim āh o gül-rūya belki ḥālimi arż
Olaydı bende eğer sendeki lisān bülbül

17 Nisan 1317

2[131]
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Ṣaf ā çoḳ olsa da esbāb meşrebimce değil
İçip içip ṣızan aḥbāb meşrebimce değil

2 Sözümden añlayacaḳ ehl-i iʿtilā mefḳūd
Peyemberim faḳaṭ aṣḥāb meşrebimce değil

3 İmāmet eyleyecek īḳtidārım olsa bile /248/
Bu iʿvicāclı miḥrāb meşrebimce değil

4 Şikeste-beste beyānāt-ı ḫ˘āceye ḳızarım
Efendi ṣanma ki ṭullāb meşrebimce değil

5 Kibār-ı ʿaṣra tekāpū edenleri sevmem
O gūne ʿādet ü ādāb meşrebimce değil

6 Vaṭan ḥikāyeleri çoḳ uzun gider ammā
Suʿūd mebḫas̱i iṭnāb meşrebimce değil

Bursa, 27 Teşrīn-i S̱ānī 1323

3

[131] Müellifin *Berg-i Sebz* isimli eserinde gazelin başında şu ifade geçer: "Tanẓīr-i Cenāb-ı ʿAvnī" (*Berg-i Sebz*, s. 26)

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ṭālib-i dīdāra özge Ṭūr-ı Sīnā'dır göñül
Ḫıyre-sāz-ı dīde-i ḥayrān-ı Mūsā'dır göñül

2 Beyt-i Maʿmūr-ı felek reşk etse lāyıḳ şānına
Kaʿbe-i Kerrūbiyān-ı ʿArş-ı Aʿlā'dır göñül

3 Onda biñ İdrīs ü ʿĪsā cā-nişīn-i ʿizz ü şān
Bir muʿaẓẓām āsumān-ı ʿālem-ārādır göñül

4 Bu'l-ʿaceb gencīne-i sırr-ı ʿaẓīm-i ẕātdır
Berterīn-i levḥ-i maḥf ū ẓ-ı muʿallādır göñül

5 Nüsḫa-i ḳudsiyye-i insāna olmuş münderic
Bir ḫıred-fersā muḥālü'l-ḥāl muʿammādır göñül

6 Vālihāne Ṭūr'a ben ʿazm eylemem olsam Kelīm
Sīne-i Sīnā'da pür-tāb-ı tecellādır göñül

7 Feyż-i ḫayret-baḫş-ı Mevlānā ile Ḥaḳḳ'a **Suʿūd** /249/
Bāreka'llāh maşrıḳu'l-envār-ı Mevlā'dır göñül

22 Eylül 1325

4
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 "Ḥarf-i recā zebānım ile āşinā değil"
Göñlüm kibār ʿilletine mübtelā değil

2 Nādān ile muḫālaṭadan öyle f ā riġim
Ḥattā selāmdan ḳaçarım merḥabā değil

3 Ḳarşıñdaki şu ādeme diḳḳatle baḳ felek
Yoḳ minneti semālara ḥattā saña değil

4 Ḥaḳḳ u ḥaḳīḳatiñ ḳulu ḳurbānıyım faḳaṭ
Her mācerāya ḥaḳ deyivermek becā değil

5 ʿĀlemde ḫaylī tecrübeler eyledim **Suʿūd**

Taʿbīr-i ādemī bize aṣlā revā değil

14 Mart 1328

5
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Nīm-mest ol gül-sitān-ı vuṣlata seyrāne gel
ʿAyn-ı şevḳ u neşvesin demdir ḥarīm-i cāna gel

2 Sīne ʿuryān kākül-i şeb-gūn ṭabīʿī tār-mār
Ġonca-leb meyyāl-i ḫande öyle ser-bāzāne gel

3 Gül gül olsun ruḫlarıñ tāb-ı mey-i billūrdan
Tāze tāze cilvelerle şūḫ u şen cevlāna gel

4 ʿİşve-perdāzāne süz çeşm-i füsūn-ās̱ārıñı /250/
Nāz ü şīveyle eğip serpūşuñu bir yana gel

5 Küfr-i zülfüñ rehzen-i dīn oldu ehl-i ḳıbleye
Artıḳ ey tersā-beçe Allāh için īmāna gel

6 Āh kāfir gelmedi raḥm etmedi feryādıma
Ey ḫayāl-i yār bārī dīde-i giryāna gel

30 Kānūn-i S̱ānī 1330

6
Şāʿir-i muʿaẓẓam ʿAvnī Bey Efendi merḥūmuñ:

Naḳd-i ʿömür kün-fekāndır rūḥ-ı ʿālemdir göñül
Nefḫ-i Raḥmānī gibi bir sırr-ı mübhemdir gönül

Maṭlaʿ-ı bercestesiyle muṣadder ġazel-i ʿālīsini taḳlīd:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Şāhid-i ilhām zīb-i ṣadr-ı ādemdir göñül
Bī-ḥiṣāb esrār-ı bezm-i ünse maḥremdir göñül

2 Çoḳ mu vaḥy-āmūz-ı ʿirf ā n olsa ehl-i bīnişe
Cebreīl-i ʿaḳla üstād-ı mükerremdir göñül

3 Ḥalle Rūḥu'l-Ḳuds-i idrākāt reh-yāb olmamış
Bir muʿammā bir İlāhī sırr-ı mübhemdir göñül

4 Māverā-yı ʿālem-i imkāna şāmil ḳuvveti
Taḫt-gāh-ı sīnede sulṭān-ı aʿẓamdır göñül

5 Müntehā-yı sāḥa-i taʿrīfe çıḳsa vechi var
Her ne eylerseñ taṣavvur ondan aḳdemdir göñül

6 Kimseler taṣvīre ḳudret bulmamış ammā **Suʿūd**
Şiʿr-i ʿAvnī-i süḫanverde müressemdir göñül

27 Haziran 1343 / 1927

7
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /251/

1 ʿĀlemiñ şekl-i aḫīri bildiğim heyʾet değil
Gerçi maʿnā hep o maʿnā ṣūret ol ṣūret değil

2 Öyle etmişdir tebeddül rüʾyet ü idrāk ü ḥis
Ṣanki māhiyyet-i eşyā eski māhiyyet değil

3 Bezm-i ʿīşıñ hercümerc-i ḥāżır-ı nā-sāzına
Vażʿ-ı bed-mestāne bāʿis̱ ġayrı keyfiyyet değil

4 Añlaşılsaydı bilinseydi bulurdum tesliyet
Neyleyim dīdār-ı ḥikmet ḳābil-i rüʾyet değil

5 Ḥayretiñdendir göñül ḥāşā tecellā-yı şuūn
Ġayr-ı mūnis ḥāṣılı bir manṭıḳī ḥālet değil

6 Etḳıyā-yı ʿaṣra nisbet eşḳıyā-yı māẓiye
Lāyıḳ-ı medḥ ü s̱enādır mūcib-i nefret değil

7 Devr elinden etmemek mümkün mü şekvā ey **Suʿūd**
İçdiğim ḫūn-i teḳāżādır benim şerbet değil

10 Mart 1348 / 1932

8
Bu da cenāb-ı ʿAvnī'yi taḳlīden:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Seyr-i ḥüsn-i dil-keş-i yāra ʿuyūn kāfī değil
Fehme zār-ı ʿaşḳını ʿaḳl-ı zebūn kāfī değil

2 İḥtirāḳ-ı bī-süḳūn-ı sīnemiñ iṭfā sına
Gözlerimden cūş eden ṭūfān-ı ḫūn kāfī değil

3 Cānı şeh-rāh-ı viṣālinde ni̱sār etmek gerek
Yalıñız cānāna bir meyl-i derūn kāfī değil

4 ʿAyn-ı maʿnā āsumānī bir beyān ister göñül /252/
Şerḥ-i mā-fi'l-bāle elfāẓ-ı mütūn kāfī değil

5 Nāle-i āfāḳ-gīr elzem ṭarīḳ-ı kāmda
Reh-neverd-i vuṣlata ṣabr u sükūn kāfī değil

6 Başḳa ʿālem başḳa bir dem başḳa ḥālet gözlerim
Rūḥumu taṭmīn için **raybe'l-menūn** kāfī değil

7 Öyle mecnūnum ki bir dil-ber yüzünden ey **Suʿūd**
Ḥālimi taʿrīfe taʿbīr-i cünūn kāfī değil

21 Eylül 1348 / 1932

9
Taʾḳīb-i vādī-i Ṭāhir-i üstād

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Ḥarīm-i sīneye ṣıġmış cihān mısın a göñül
Zemīn misin ʿacabā āsumān mısın a göñül

2 Nedir devāhī-i devre bu sell-i seyf-i hücūm

Yegāne dāver-i ṣāḥib-ḳırān mısın a göñül

3 Şuūnu kendiñe rām eylemek midir ḳaṣdıñ
Ḳaderle pençeleşir pehlevān mısın a göñül

4 Niçin o çeşm-i siyāhı görünce titrersin
Onuñ öñünde faḳaṭ nā-tüvān mısın a göñül

5 Meḥāsin āh meḥāsin deyip coşarsın hep
Ṭarīḳ-ı ʿaşḳda cūy-ı revān mısın a göñül

6 Ḥuṣūle gelmedi bir ḫ̮ˇāhişiñ bu āna ḳadar
Ḥużūr-ı yārda bī-nām ü şān mısın a göñül

7 Ben iḫ̮tiyār olaraḳ iḫ̮tiyārsız ḳaldım /253/
Bu türk-tāz nedir sen civān mısın a göñül

8 Cenāb-ı Ṭāhir-i üstāda ʿarż-ı ḥürmet için
Suʿūd'a min-ṭarafi'llāh lisān mısın a ġöñül

3 Teşrīn-i Evvel 1348 / 1932

10
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḥaḳ tecellī nümūd kendiñe gel
Arama ey **Suʿūd** kendiñe gel

2 Ḳudret-i ʿaşḳa muṭlaḳ īmān et
Oña yoḳdur ḥudūd kendiñe gel

3 Cān ü cānānı ayrıdır ṣanma
Olup ehl-i şuhūd kendiñe gel

4 Bulmasın yer ṣaḥīfe-i dilde
Ḳayd-ı būd u nebūd kendiñe gel

5 Ādem ol vaṣl-ı Ḥaḳ'sa maḳṣūduñ
Bī-şurūṭ u ḳuyūd kendiñe gel

6 Bezm-i vaḥdetde benlik elvermez
Eyle maḥv-ı vücūd kendiñe gel

7 Kaʿbe'dir ḳalbi müʾminiñ Kaʿbe
Oña vācib sücūd kendiñe gel

24 Şubat 1352 / 1937

11
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün /254/
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Dāġ-dār-ı firāḳ-ı yār göñül
Derd-i kākülñe tār-mār göñül

2 Ḳara sevdā mıdır nedir bilmem
Bir siyeh çeşm için figār göñül

3 Serde hicrān havāları eseli
Oldu bīmār u bī-ḳarār göñül

4 Belli aḥvāli pek diğer-gūndur
Buldu ḥasretle inkisār göñül

5 Hīç gelmez vef ā güzellerden
Etme beyhūde intiẓār göñül

6 Genc sevmekde iḫtiyārıñ yoḳ
Nerde sen nerde iḫtiyār göñül

7 Secde-gāhıñ meḥāsin-i ʿālem
Saña kāf ī bu iʿtibār göñül

8 Tām ṣadr-ı **Suʿūd**'a lāyıḳsın
Yaşa ey ehl-i ibtiṣār göñül

10 Nisan 1354 / 1938

11[132]
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Keştī-i çarḫ-ı felek batsa vaẓīfemde değil
Uluorta ḳaraya çatsa vaẓīfemde değil

2 Gird-bād-ı sitem baḥr-i ḳażādan şaşırıp
ʿUḳalā ʿaḳlını oynatsa vaẓīfemde değil

3 F ā riġ-i kām-ı cihānım cedel-i dād ü sitād
Herkesi birbirine ḳatsa vaẓīfemde değil

4 İḥtirāṣāt-ı esāfil hevesāt-ı eclāf
ʿĀlemiñ beynini çatlatsa vaẓīfemde değil

5 Ben ki dengi değilim f ā ḥişe-i devrānıñ
Ḳaḥbe tā kīrime el atsa vaẓīfemde değil

6 Kime etmiş ki vef ā şāhid-i iḳbāl-i zamān /255/
Baña da ḳaşlarını çatsa vaẓīfemde değil

7 Gevşedi rişte-i meylim zen-i dünyāya **Suʿūd**
Arḳa üstü öñüme yatsa vaẓīfemde değil

1 Haziran 1356 / 1940

ḤARF-İ MĪM

1
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün /257/

1 Ġarām-ı ʿaşḳ ile dil-ḫasteyim meʾyūs u giryānım
Firāḳ-ı yār ile ḥayf ā tükendi tāb u dermānım

2 Göñül maġmūm çeşmānımsa ḫūn-ālūdedir dāim
O māhıñ sāye-i ʿaşḳıñda meʾyūsum perīşānım

[132] Müellif tarafından sehven mükerrer numaralandırma yapılmıştır. [N.İ.]

3 ʿAceb ṭaşdan mıdır ḳalbi nigārıñ ben de bilmem kim
Benim feryādıma ḳarşı olur pür-ḫande cānānım

4 Baña zevḳ u ṣaf ā dan ṣormasın beyhūde yārānım
Mürūr eyler benim ef ġ ān ile giryeyle her ānım

5 Felek cismim ne çāre eylemiş ālām için taḫṣīṣ
Suʿūd-ı bī-nevāyım kūşe-i miḥnetde mühānım

14 Mayıs 1312

2
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Tims̱āl-i cünūn nümā-yı ʿaşḳım
Mecnūn gibi āşinā-yı ʿaşḳım

2 Olmaḳdadır ān-be-ān füzūn-ter
Eyvāh ki ibtilā-yı ʿaşḳım

3 Etmekde zamān zamān tezāyüd
Ṣavt-ı elemim ṣadā-yı ʿaşḳım

4 Ben ölsem eder devām ṣītım
Olmaz benim intihā-yı ʿaşḳım

5 ʿĀlemde budur medār-ı faḫrım
Bir merd-i revān-fedā-yı ʿaşḳım

27 Ağustos 1315

3
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün /258/

1 ʿAşḳıñla terk-i cān ü cihān etmek isterim
Bir başḳa dehre naḳl-i mekān etmek isterim

2 Esrār-ı ḥüsn ü ānıñı ölsem de söylemem
Rūḥum gibi tenimle nihān etmek isterim

3 Ben istemem sürūr-ı viṣāliñle ḫandeyi
Hicrān ġamıyla āh ü fiġān etmek isterim

4 Bildim ki celb-i şefḳatiñe yoḳdur iḥtimāl
Tīġ-ı cef ā ña ḳalbi nişān etmek isterim

5 Ancaḳ cihānda bāʿis̱-i faḫrım odur **Suʿūd**
Daʿvā-yı ʿaşḳa ḥaṣr-ı lisān etmek isterim

10 Teşrīn-i S̱ānī 1316

4
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Ey yār yetiş yetiş ḫarābım
Günden güne artıyor aẕābım

2 Sensiz yaşamaḳ baña güç oldu
Ḫˇāhiş-ger-i ān-ı iġtirābım

3 Ṣūretle bulur muyum tesellī
Maʿnāyadır ancaḳ inciẕābım

4 Muẓlim şeb-i ġamda pek bunaldım
Nevmīd-i ẓuhūr-ı māh-tābım

5 Mebnā-yı taḥammülüm yıḳıldı
Maġlūb-ı cuyūş-ı ıżṭırābım

6 Yeldā-yı taḥassürüñde ey māh
Ümmīd gibi kesildi ḫˇābım

7 Senden sañadır seniñledir hep
Diñle bu şikāyetim ḫiṭābım

8 Gitdiñ beni bī-nevā bıraḳdıñ /259/
Ey māye-i ʿömr-i pür-şitābım

5 Şubat 1319

5
Nābī merḥūmu taḳlīd:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Gül mevsimi görmezdi cihān gül-şen olaydım
Ṭoġmaz idi ḫurşīd seḥer-geh ben olaydım

2 Kimse göremezdi bir billūr-mis̱ālin
Ol āfet-i sīmīn-tene pīrāhen olaydım

3 Būs eyler idim pāyını ḥürmetle nihānī
Gül-cāme-i cānāna eğer dāmen olaydım

4 Bir laḥẓada biñ cāna bu rütbe ḳıyamazdım
Ey dīde-i cellād-nigeh ben sen olaydım

5 Müşkildi yine tīr-i ġam-ı hecre taḥammül
ʿĀlemde **Suʿūd** āh eğer āhen-ten olaydım

6 Temmuz 1321

6
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Bu kār-gāhda feryād iken benim kārım
Ne ʿucbe ḥāl ki feryāddan da bīzārım

2 Sükūt içinde zebānım zemāne ḫalḳı gibi
Daha bedende iken cān kesildi güftārım

3 Cevāb yoḳ ne bulursun ḥayātdan deseler /260/
Şu var ki kendi mi bulmaḳdır ancaḳ efkārım

4 Yazıḳ ne āḫirete ne bu ʿāleme yararım
Ḥużūr-ı Ḥaḳ'da budur işte en büyük ʿārım

5 Memāta ḳarşı tevaḥḥuş ḥayātdan nefret
Suʿūd işte bu icmāl-i ḥāl ü eṭvārım

8 Mart 1323

7
Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

1 Ben Rıżā-zādeyim rıżā-cūyum
Lākin āzāde-i tekā-pūyum

2 Ne hevā-dār zülf ü ebrūyum
Ne giriftār-ı ḳayd-ı gīsūyum

3 Merd-i ḥürrüm esārete gelemem
Nīk ü bed neyleyim budur ḫūyum

4 Ser-fürū eylemem der-i ġayra
Bāb-ı Ḥaḳḳ'a nihādedir rūyum

5 Reh-berim fikr-i rāz-bīnimdir
ᶜĀzim-i bāġ-zār-ı mīnūyum

6 Kendi derdimle ḳavrulur giderim
F ā riġ-i nabż-gīr ü dārūyum

19 Temmuz 1323

8
Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Ey melek-sīret ḳamer-ṭalᶜat semāvī ḫilḳatim
Feyż-i ᶜaşḳıñdan ᶜibāretdir benim māhiyyetim

2 Ben seni sevmekle bildim ḳadr-i ᶜömrü sevdiğim /261/
Āh sensin dār-ı f ā nīde ḥayātım ṣıḥḥatim

3 Sāye-i ᶜaşḳıñdadır fikrimdeki meyl-i ᶜalā
Şiᶜr-i maᶜnī-dār ḥüsnüñdür kitāb-ı ḥikmetim

4 Ṭoġduġuñ dem ufḳuma bildim nedir nūr-ı hüdā
Maḥż-ı şuᶜle oldu yer yer āsumān-ı fikretim

5 Ḥiss-i ʿulvī-i derūnum ḳābil-i ityān değil
ʿĀlem-i taḥrīre ṣığmaz mebḥaṡ-i ḳudsiyyetim

6 Merd-i yek-rengim bu vaḥdet-zār-ı sevdāda **Suʿūd**
Bir görür cānān ile cānı dü-çeşm-i ʿibretim

13 Ağustos 1320

9
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Feryād-ı rūḥ-ı zārıma dem-sāz bulamadım
Sāz-ı derūnuma uyacaḳ sāz bulamadım

2 Ey āfitāb-ı evc-i bahā ḫaste göñlüme
Bi'llāhi gözleriñ gibi hem-rāz bulamadım

3 Maʿnā-yı merḥamet eder īmā baḳışları
Ġamzeñ gibi ben onları ġammāz bulamadım

4 Gördüm bu dām-gāhda çoḳ bāz-ı dil-şikār
Heyhāt bir seniñ gibi şeh-bāz bulamadım

5 ʿÖmrüñ yegāne zīneti sevdādır ey **Suʿūd**
Bī-ḥiss-i ʿaşḳı lāyıḳ-ı iʿzāz bulamadım

20 Eylül 1321

10
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün /262/
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Vażʿ-ı gerdūna taḥammül edecek er değilim
İzdiḥāmı alamam ʿarṣa-i maḥşer değilim

2 Müḳbilān niʿmet-i iḳbāl ile faḫr etsinler
Ḥamdü-li'llāh ben ol niʿmete mazhar değilim

3 Ne ḳadar cāhil isem de ʿulemā ʿindinde

Cehlimi bilmeyecek mertebede ḫar değilim

4 Çoḳ mudur ülfet-i yārāndan edersem iʿrāż
Reh-i nā-reftede cevlāna heves-ger değilim

5 Yā ʿAlī der giderim cennet-i aʿlāya ḳadar
Emevīler ile bir laḥẓa ber-ā-ber değilim

6 Ṣıdḳıma Ḥażret-i Ṣıddīḳ ola şāhid yā Rabb
Pey-rev-i zümre-i aʿdā-yı peyember değilim

7 Bu zamānda olamam çāre ne mesʿūd **Suʿūd**
Ser-be-sehpā-yı laʿb dest-be-sāġar değilim

9 Kānūn-i S̱ānī 1323

11
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Taḳdīre bir dem uymadı tedbīrimiz bizim
Ḳābil mi ḥükm-i muṭlaḳa teʾs̱īrimiz bizim

2 Bī-iḫtiyār ādem olup geldik ʿāleme
Ḥayretdeyiz ʿaceb bu mu taḳṣīrimiz bizim

3 Yoḳ intisābımız şeh ü mīr-i zamāneye
Allāhü Ẕü'l-Celāl şeh ü mīrimiz bizim

4 Uysaḳ daḫi imām-ı girān-cān-ı mescide
Bir başḳa yoldadır yine tekbīrimiz bizim

5 Ġavġā ise murād-ı ʿadüvv elde ḫāmedir /263/
Ḳaṭʿ-ı zebān-ı münkire şimşīrimiz bizim

6 Olduḳ esīr-i ḳayd-ı cihān dūr iken **Suʿūd**
ʿĀlemle beyn-i fikr-i cihān-gīrimiz bizim

23 Nisan 1324

12

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 İmtinānım Ḥaḳḳ'adır maḫlūḳa minnet eylemem
ʿÖmr-i ḳıymet-dārımı vaḳf-ı meẕellet eylemem

2 Pek muḳaddesdir benim ʿindimde insāniyyetim
Şaḫsımı elbette pā-māl-i ḥaḳāret eylemem

3 Ḥaḳḳ'a şükr olsun İlāhī ādemim hem nevʿime
Yoḳsa da bir f ā idem bārī ḫasāret eylemem

4 Ḫāṭırımdan geçmemişdir muḳbilāna intisāb
Ḫayr olan bir cismi aṣlā şerre ālet eylemem

5 İrtif ā ʿ-ı ehl-i tezvīrāt ḥikmetse eğer
ʿAhdim olsun tā ebed tedḳīḳ-i ḥikmet eylemem

6 İstiḳāmet sālib-i rāḥatsa mā-dāmü'l-ḥayāt
Ey **Suʿūd** ʿālemde bir ān istirāḥat eylemem

21 Haziran 1324

13
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Cihānda āşṭī-i tāmı boş ḫülyāya beñzetdim
Ḥayāt-ı ʿālemi bir dāimī ġavġāya beñzetdim

2 Ne ḥāletdir İlāhī naġme-zār-ı kāināt icre
Ne gūş etdim ise feryād ü vāveylāya beñzetdim

3 Merāretle yazıḳ mihr-i şebābım iġtirāb etdi /265/[133]
Düşündüm de geçen eyyāmımı rüʾyāya beñzetdim

4 Ṭoġar biñ encüm-i bī-fer ü tāb ufḳ-ı ḥayātımda
Ṣabāḥ-ı ʿömrüme baḳdım şeb-i yeldāya beñzetdim

5 Bu muḥriḳ ıżṭırāb-ı sīnemi āh ey ḳamer-ṭalʿat

---

[133] Eserin orjinalinde sayfa numarası olarak "264" sehven yazılmamış, 263'ten 265'e geçilmiştir. [N.İ.]

Leyāl-i tār-ı hecriñde ġam-ı ferdāya beñzetdim

6 Zamān-ı vuṣlatında ẓannñ ederdim ʿālemi cennet
Avān-ı firḳatiñde her yeri Ġayyā'ya beñzetdim

7 **Suʿūd** özge naṣībim āhdır bezm-i muḥabbetde
Bi-ḥamdi'llāh vücūd-ı zār-ı rāzı nāya beñzetdim

8 Dem-i bāḳī-i Mevlānā ile gūyā-yı maʿnāyım
O Mevlānā ki ẕāt-ı pākiñi Mevlā'ya beñzetdim

9 Olunca ʿāşıḳāne rūy-māl-ı dergeh-i feyżi
O cāy-ı ḳudsu Ṭūr'a kendimi Musā'ya beñzetdim

14 Nisan 1326

14
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Nükhet-i zülf-i yārı pek severim
Getiren rūzgārı pek severim

2 Bulurum būy-ı ʿaşḳını gülde
O sebebden bahārı pek severim

3 Ediyor eşk-i çeşmimi tanẓīr
Şu revān cūy-bārı pek severim

4 Hem-demimdir leyāl-i hicrānda
Bülbül-i nāle-kārı pek severim

5 Cūşiş-i ḳalbimi eder tanẓīr /266/
Şu yem-i mevce-dārı pek severim

6 Açılınca ṭoġar ṣabāḥ-ı ümīd
Şeb-nümā zülf-i tārı pek severim

7 Bulunurken ḥużūr-ı cānānda
Girye-i zār zārı pek severim

8 Verse de fikrime perīşānlıḳ
Kākül-i tār-mārı pek severim

9 Ey **Suᶜūd** iẖtiyār elimde değil
Severim ben o yarı pek severim

20 Mayıs 1326

15
Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(Faᶜlün)

1 Piyāle ṣun baña bezmiñde mest olup ḳalayım
Ayaġıña düşeyim de şikest olup ḳalayım

2 O baẖtiyārlıġı isterim ḥużūruñda
Ḳıyām-ı ḥaşre ḳadar dest-best[134] olup ḳalayım

3 Teraḥḥum et baña ey yār bir Müselmānım
Künişt-i ġamda niçin büt-berest olup ḳalayım

4 Feżā-yı vaṣlda pervāza ḳudretim yoḳ mu
Neden zemīn-i taḥassürde pest olup ḳalayım

5 Cihān ü cān neme lāzım o baḥs̱den geçdim
Piyāle ṣun baña bezmiñde mest olup ḳalayım

12 Haziran 1326

16
Mefᶜūlü Mefāᶜīlün Mefᶜūlü Mefāᶜīlün /267/

1 Bī-ṣabr u sükūn göñlüm dīvāne midir bilmem
Neyli ᶜacabā vaṣl-ı cānāna mıdır bilmem

2 Bī-çāreyi cez̠b etmiş bir şemᶜa-i cān-efrūz
Yanmaḳdan uṣanmaz hīç pervāne midir bilmem

---

134 Bu ifade, sözlükte "dest-beste" olarak geçer, El bağlamış, eli bağlı anlamındadır. [N.İ.]

3 Aḥvālimi arż etdim hīç olmadı teʾs̱īri
Elf ā ẓ-ı ġama ol meh bī-gāne midir bilmem

4 ʿAyyūḳa çıḳar her-dem biñ naʿrā-i mestāne
Nāliş-gede-i gerdūn mey-ḫāne midir bilmem

5 Elden ele meclisde her laḥẓa dönen aḳdāḥ
Ṭās-ı sırr-ı insān mı peymāne midir bilmem

6 El-yevm olan mevcūd ferdā oluyor nā-būd
ʿÖmr-i beşerī bī-sūd efsāne midir bilmem

7 Bir ḫaylī metīn beytim var gerçi **Suʿūd** ammā
Maʿmūre midir ṭabʿım vīrāne midir bilmem

19 Teşrīn-i S̱ānī 1332

17
Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün

1 Dīvāneliğim ʿaşḳıñ ḥālātı mıdır bilmem
Feryādım o daʿvānıñ is̱bātı mıdır bilmem

2 Cennet denilen ʿālem ol ḥālet-i şevḳ-ā-şevḳ
Yā Rabbi dem-i vaṣlıñ lez̠z̠ātı mıdır bilmem

3 Maḳṣūd cehennemden nālende-i hicrānıñ
Miḥnetle güẕār etmiş evḳātı mıdır bilmem

4 Mesmūʿ gerek manẓūr ās̱ār ser-ā-ser hep
Bir mihr-i cihān-tābıñ ẕerrātı mıdır bilmem

5 Vuṣlat ile firḳatden şükrān ü şikāyetler /268/
Üftāde-i bīmārıñ ṭāmātı mıdır bilmem

6 Allāh nidāsıyla vech-i ḥüsne secde
Merdān-ı İlāhīniñ ṭāʿātı mıdır bilmem

7 Mevḳūf-ı ġarām olmuş aʿżā-yı **Suʿūd**-ı zār
Bir özge yed-i ḫayrıñ ḫayrātı mıdır bilmem

20 Teşrīn-i S̱ānī 1332

18
Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

1 Añlaşılmaz benim lisān-ı ġamım
Olmasa cā-be-cā nişān-ı ġamım

2 Söylenir oldu şimdi dillerde
Sū-be-sū āh dāstān-ı ġamım

3 Oldu kem-yāb-ı rāḥil-i ümmīd
Ġarḳa-i baḥr-i bī-kerān-ı ġamım

4 Olmadım behre-dār-ı ᶜömrümden
Özge tims̱āl-i īn ü ān-ı ġamım

5 Mers̱iye-gū-yı hecr ü miḥnet-i dil
Ḫ̮āme destimde tercümān-ı ġamım

29 Mayıs 1334

19
Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(Faᶜlün)

1 Bu bezm-gāh-ı elemde ġarīb ü dil-tengim
Şikeste ṣarṣar-ı hicrānla şevḳ u āhengim

2 Bıraḳdı nūr-ı ümīdimden eyleyip maḥrūm /269/
Ẓalām içinde beni ṭāliᶜ-i siyeh-rengim

3 Bozuldu gül-şen-i ᶜīşim ḳırıldı peymānem
Enīn ü āh yegāne çaġāne vü çengim

4 Ḳaderle pençeleşir bir zavallı mecnūnum
Ezildi cism-i żaᶜīfim tükenmiyor cengim

5 Ḳırılsa ben de olurdum zamānede maḳbūl

Şu baş belāsı olan ḳayd-ı vāhī-i nengim

6 **Suʿūd** neşve yoḳ ümmīd yoḳ derūnumda
Bu ḥāl-i müʾlim ile ṣanki ḫāk yā sengim

10 Haziran 1334

20
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Derūn-zārı yanıḳ bir zavallı insānım
Cihāna geldiğime her nefes peşīmānım

2 Ṣumūt-ı manẓara-i mātem-iḥtivāsıyla
Mezāra beñzedi ʿaynıyla beyt-i aḥzānım

3 Cihānda etmediği ḳalmadı baña baḫtıñ
Taṣavvuruyla bile pür-hirās ü lerzānım

4 Bu tengnā-yı muṣībetde ādem olduğuma
Kemāl-i nefret ile her zamān esef-ḫˇānım

5 Şuūn-ı ḥikmete ḳarşı ne çāre eyva'llāh
Şu var ki cilve-i Ḥaḳḳ'a **Suʿūd** ḥayrānım

11 Haziran 1334

21
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün /270/

1 Bütün maʿnā vü mefhūmuyla meʾyūsum perīşānım
Naṣıl imrār-ı eyyām eylerim kendim de ḥayrānım

2 Bozuldu gül-şen-i ʿīşim ḫarāb-ender-ḫarāb oldu
Yıḳıldı ḫānümānım yandı gitdi rūḥ-ı giryānım

3 Yazıḳ berg-i emel dest-i hevāda oldu āvāre
Ḫazāna uġradı pek bī-zamān faṣl-ı bahārānım

4 Urursam çoḳ değildir başımı ṭaşdan ṭaşa bi'llāh
Elim böğrümde ḳaldı gitdi elden āh cānānım

5 Gözümde ḳalmadı bir ẕerre ḳadr u ḳıymeti ʿömrüñ
Ḥayāt-ı f ā niyemden günde biñ kerre peşīmānım

6 Eder maʿṣūmlar feryād bezm oldu ḫarāb-ābād
Göñül maḥzūn ü ten ber-bād ḫaste ḳalb ü vicdānım

7 Şikeste bāl ü per mürġ-i ġarībim maḥv-ı hicrānım
Suʿūd-ı bī-kesim nālem de vīrān ben de vīrānım[135]

27 Mart 1334

22
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Cihāniyāndanım ammā cihāna uymamışım
Cihāna uymamışım īn ü āna uymamışım

2 Becā ʿadāvet ederse zamāne ehli baña
Ḫudā'ya şükr ola zīrā zamāne uymamışım

3 Beni ʿacūz felek gerçi iḫtiyār etdi /271/
ʿİnādıma yine pīr ü civāna uymamışım

4 Bu ders-ḫānede her gün bir imtiḥānım var
Faḳaṭ ne söyliyeyim ḫ˘ācegāna uymamışım

5 Mis̱āl-i berg-i ḫazānım sürüklenir ṭururum
Şu var ki cünbiş-i bād-ı ḫazāna uymamışım

6 Bütün semāʿ ü niyāzım Cenāb-ı Pīrimedir
Suʿūd gerdiş-i çarḫ-ı devāna uymamışım

27 Kānūn-i Evvel 1334

---

135 Bu gazelle bundan evvel mukayyed üç gazel refîkam merhûmenin bağteten vâki' olan fecîa-i irtihâline müsâdif eyyâm ve şuhûrda yazılmışdır. O zamana âid başka şi'irlerimde vardır. Sırası gelince derc edilecektir.

23
Mefᶜūlü Mefāᶜilün Feᶜūlün

1 Eyyām-ı viṣāl-i yārı andım
Efsūs o rūzgār-ı andım

2 Bir bülbül-i āşiyān-cüdāyım
Heyhāt ki nev-bahārı andım

3 Oldu yine ḫāṭırım perīşān
Cemᶜiyyet-i zülf-i tārı andım

4 Gül gördüm o nev-nihāl ṣandım
Vechindeki iḥmirārı andım

5 Baḳdım da ġurūba ṣoñ deminde
Rūyundaki iṣfirārı andım

6 ᶜAṭf-ı naẓar eyledim nücūma
Çeşmān-ı naẓar-şikārı andım

7 Bī-cā mı **Suᶜūd** enīn-i rūḥum
Bir ḥacle-nümā mezārı andım

20 Mart 1335

24
Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün /272/
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

1 Seni yād eylerim ṣaf ā bulurum
Yādıñı rūḥuma ġıdā bulurum

2 Bu vef ā sız cihānda yādıñda
Sevdiğim şemme-i vef ā bulurum

3 Her[136] ne görsem meḥāsine dāir
Onu ḥüsnüñle āşinā bulurum

4 Baḳarım āsumāna da gāhī
İziñi ṣanki rūşenā bulurum

5 Ḳamere eyledikce ʿaṭf-ı naẓar
ʿAksiñi onda rū-nümā bulurum

6 Ġālibā nūra inḳilāb etdiñ
Seni hep şuʾle hep żiyā bulurum

7 Ḳalb-i ġam-nākda ḫayāliñle
Dāimā meyl-i i'tilā bulurum

8 Firḳatiñle faḳaṭ ḫarāb oldum
Derdimi āh bī-devā bulurum

9 Geçen eyyām-ı ʿömrümü sensiz
Pek emel-sūz pek fenā bulurum

10 Söndü her bir heves göñülde **Suʿūd**
Yalıñız ḫ̮ˇāhiş-i bükā bulurum

30 Temmuz 1335

25
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Zamān olur ki sipihr-i leīme nāz ederim
Zamān olur o sitem-gerden iḥtirāz ederim

2 Dehānıma urulur dem olur ki mühr-i sükūt
Zamān olur ānı şekvā yolunda bāz ederim

3 Ḥużūr-ı Ḥaḳḳ'a eder iʿtilā sesim baʿżan
Bu maẓhariyyet ile kesb-i imtiyāz ederim

---

[136] "Her" kelimesi sadece "Sadalarım"da geçmektedir. Zādegān'da kanaatimizce sehven yazılmamıştır. (Sadalarım, s. 145) [N.İ.]

4 Şikeste-per ḳalırım geh zemīn-i pestīde /273/
O dem cebīnimi vażʿ-ı der-i niyāz ederim

5 **Suʿūd** raḥme-sezā bir zavallı insānım
Cünūn-ı ʿaḳl ile bī-vaḳfe türk-tāz ederim

7 Eylül 1335

26
Şâ'ir-i Mu'azzam Avnî Bey Efendi merhûmuñ:

Dirīġ o serv-i dil-ārāyı böyle bilmezdim
Belā-yı ʿālem-i bālāyı böyle bilmezdim

Matla-ı ulvîsiyle muṣadder bir bedîasını taklîd:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Dirīġ o zülf-i semen-sā-yı böyle bilmezdim
O āşiyāne-i sevdā-yı böyle bilmezdim

2 Şikenc-i ṭarrāya bī-tāb baġlanıp ḳaldı
Temāyül-i dil-i şeydāyı böyle bilmezdim

3 Füsūnla cez̲b-i ḳulūba tamām ḳādir imiş
O nāzenīn dil-ārāyı böyle bilmezdim

4 Şeb-i viṣālde vaḳf-ı taḥayyür etdi beni
Şedāid-i ġam-ı ferdāyı böyle bilmezdim

5 Türāba serdi ḳırıp bāl-i nāzik-i emeli
Felek dedikleri rüsvāyı böyle bilmezdim

6 Ẓalām-ı leyle-i yeldā ẓılāl-i baḫtım imiş
Suʿūd ben o heyūlāyı böyle bilmezdim

15 Teşrīn-i Evvel 1335

27
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Ḫazān şeklinde geçdi nev-bahārım /274/
Leyāl-i tīre ḥālinde nehārım

2 Ne mażīden şu demde behre-dārım
Ne istiḳbālden ümmīd-vārım

3 Ḳoşup gitmekdeyim ben bī-tevaḳḳuf
Muġaylān-zār lākin reh-güẕārım

4 Şebāb eyyāmı çoḳtan geçdi gitdi
Bugün ḳırk üç yaşında iḫtiyārım

5 Ḳırıḳ bāziceyim dest-i ḳaderde
Elimde yoḳdur aṣlā iḳtidārım

6 Didinmekden uṣandım çünki bī-sūd
Żarardır pīç ü tābım nerde kārım

7 Dil-i mehcūrum ister cāy-ı ārām
Suʿūd āvāre-i dār ü diyārım

24 Kānūn-i Evvel 1341

28
Yine taklîd-i Cenâb-ı Avnî:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Dār-ı vef ā da kimseyi deyyār bulamadım
Allāh için senin gibi dil-dār bulamadım

2 Ṣunduñ baña elinle şarāb-ı muḥabbeti
Mest oldum āh kendimi tekrār bulamadım

3 Bi'llāhi ḳarşısında füsūn-i cemāliñiñ
Nuṭḳum ṭutuldu cürʾet-i güftār bulamadım

4 Çeşmiñdeki meāl-i kerem vardır onda da /275/

Müjgān-ı dil-nüvāzıñı ġaddār bulamadım

5 Diḳḳatle baḳmamış nigehi ḫastedir diyen
Ben çeşm-i rūḥ-baḫşıñı bīmār bulamadım

6 Zülfüñ ṭaġıldı bende de ber-güşte oldu ḥāl
Ḥālā da ḥāl-i sābıḳı ey yār bulamadım

7 ʿAşḳ u hevā yolunda dolaşdım feżā feżā
Cāy-ı ḳarār-ı ḫāṭır olur dār bulamadım

8 Kāfir-sitān-ı ʿālemi gezdim ṭaraf ṭaraf
Aṣlā miyānıma göre zünnār bulamadım

9 Ḫāṭırladım güzāriş-i eyyām-ı ʿömrümü
Gördüm żarār netīcede bir kār bulamadım

10 Taḳlīd edince ʿAvnī-i üstādı ey **Suʿūd**
Şāʿirlere tefevvuḳu düşvār bulamadım

28 Kānūn-i S̱ānī 1341

29
Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

1 Āh geçen demleri ḫāṭırladım
Neşveli ʿālemleri ḫāṭırladım

2 Ġam da o demler de meğer ẕevḳ imiş
Ẕevḳ-nümā ġamları ḫāṭırladım

3 Ḫandeleri bülbül ederdi beni
Şimdi o gül-femleri ḫāṭırladım

4 Bir göz için dīdede peydā olan
Jāle gibi nemleri ḫāṭırladım

5 Cennet iken her ṭarafı ʿālemiñ
Ondaki ādemleri ḫāṭırladım

6 Geldi ḫurūşa dil-i deryā-naẓīr

Ṭalġalanan yemleri ḫ̮āṭırladım

7 Neşve-i imrūze beni aġladır /276/
Ṣanma ki mātemleri ḫ̮āṭırladım

4 Şubat 1341

30
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ṣubḥa baḳdım āfitāb-ı gerdeni ḫ̮āṭırladım
Mihr-i ufḳ-ārā ṭulūʿ etdi seni ḫ̮āṭırladım

2 Ḫ̮āṭırımda biñ ṣabāḥu'l-ḫ̮ayr neşve parladı
Nūra ġarḳ oldum o vech-i rūşeni ḫ̮āṭırladım

3 Dāmen-i sāmānı eylerdi şikāfı çāk çāk
Cism-i billūruñdaki pīrāheni ḫ̮āṭırladım

4 Ḳūy-ı vaṣlıñ **Vādi'l-eymen**'dir **Kelīm**-i ḳalbime
Gözlerim doldu o **Vādi'l-eymen**'i ḫ̮āṭırladım

5 Seyr edip eyyām-ı ʿömrümde ḫ̮azān ās̱ārını
ʿAndelībi olduġum bir gül-şeni ḫ̮āṭırladım

6 Sen kesildim ben beni ister iseñ ḫ̮āṭırlama
Sen beni ḫ̮āṭırlamazsañ ben beni ḫ̮āṭırladım

7 Bir cemāl-i yāra bir de kendime baḳdım **Suʿūd**
İttiḥāt-ı ʿulvī-i cān ü teni ḫ̮āṭırladım

9 Şubat 1341

31
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḥāle rāżı olaraḳ ḫ̮avf ü recādan geçdim
Baña sāyem yetişir ẓıll-ı hümādan geçdim

2 Etme ey ebr-i sitem ufḳumu pā-māl-i ẓalām
Nūr-ı ümmīde ḫalel verme żiyādan geçdim

3 Münkesir göñlümü ey vech-i ʿabūs-ı ṭāliʿ /277/
Bir de sen ḳılma keder-nāk ṣafādan geçdim

4 Cism-i hicrān-zedeme kendi hevāsı kāfī
Bu esāret-gedede āb ü hevādan geçdim

5 Diñlerim sīnemiñ efġānını ḫāmūş ḫāmūş
Geçdim ey ehl-i ṭarab nāy vü nevādan geçdim

6 Ele fırṣat geçirip eylemesinler de cefā
Ben eḫibbā-yı kirāmımda vefādan geçdim

7 Delerek bağrımı tesbīḥ gibi dest-i ḳader
Ben daḫi rişte-i ḳānūn-ı ḳażādan geçdim

8 Şimdi Mecnūn'a derim ḥażret-i üstād **Suʿūd**
O ḳadar lāf ü güẕāf-ı ʿuḳalādan geçdim

Ankara, 1 Haziran 1342 / 1926

32
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Bu bender-gāha geldim her nefesde bir żarar gördüm
Anüñçün ben de her bir ḥāli şāyān-ı ḥaẕer gördüm

2 Kitāb-ı ḥādiṡātı eyledim tedḳīḳ diḳḳatle
Ḥudūd-ı ʿaḳla ṣığmaz bī-ḥisāb efsāneler gördüm

3 Nigāh etdim merāyā-yı şuūna çeşm-i ḥayretle
Ser-ā-pā-yı vücūd-ı kevni pür-zaḫm-ı ḳader gördüm

4 Ḥikāyet mümkün olsa titredir sükkān-ı lāhūtu
Bu seyrān-gāh-ı ʿibretde neler gördüm neler gördüm

5 Temāşāsıyla insāniyyetinden iğrenir insān
Beşer şeklinde ıṣṭabl-ı felekde ḫaylī ḫar gördüm

6 Yine vażʿ-ı ġarībim ekmel-i evżāʿ imiş zīrā /278/
Kimi gördümse bezm-i ġamda kendimden beter gördüm

7 Tecāribden budur müʾlim ḥazīn maḫṣūl-i idrākim
Suʿūd ās̱ār-ı ʿaḳl u dānişi ʿayn-ı ḫaṭar gördüm

Ankara, 20 Haziran 1342 / 1926

33
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Beyt-i süḫanımda münzevīyim
Müstaġraḳ-ı ẕevḳ-i maʿnevīyim

2 Bir şiʿr-i basīṭ isem de şeklen
Mażmūn-ı kemāli muḥtevīyim

3 Erbābı için mübārek olsun
Ben f ā riġ-i kār-ı dünyevīyim

4 Çoḳdan dürülüp bükülmüşüm ben
Gūyā ki sicill-i münṭavīyim

5 Allāhdır istinād-gāhım
Bir müʾmin-i ḫāliṣ ü ḳavīyim

6 Bir şey değilim cihānda ancaḳ
Dervīş Suʿūd-ı Mevlevī'yim

Ankara, 8 Eylül 1342 / 1926

34
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Başḳa bir şeyle faḫra ʿār ederim
Mevlevīlikle iftiḫār ederim

2 Feleğe minnet eylemem ammā /279/
Pīrime arż-ı iftiḳār ederim

3 Rāzıma kimseler değil vāḳıf
Ney gibi gerçi āh u zār ederim

4 Kūşe-gīr-i semāʿ-ḫāne-i dil
Olaraḳ ẕikr-i Kird-gār ederim

5 Baña maʿnā gerek göñül lāzım
Ṣūrete ṣanma iʿtibār ederim

6 Germ ü serd-i cihānı hīçe ṣayıp
Luṭf-ı Mevlā'ya intiẓār ederim

7 Şāhid-i ārzūyu bir dem olur
Ben de elbette der-kenār ederim

8 Mevlevīyim **Suʿūd** tā-be-ebed
Mevlevīlikle iftiḫār ederim

Sultanahmed, 8 Şubat 1343 / 1927

35
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Zaḫm-ı ʿaşḳıñla çāk çāk oldum
Ḫāk isem de yoluñda ḫāk oldum

2 Cānımı yaḳdı sūz-ı hicrānıñ
Merḥamet sevdiğim helāk oldum

3 Seni bulmaḳ için mehālikden
Dāimā bī-füṭūr ü bāk oldum

4 Ṭaleb etdikce derdime dermān
Bu ne ḥikmet ki derd-nāk oldum

5 Cā-be-cā saçlarım aġardı **Suʿūd**
Rāh-ı sevdāda pīr [ü] pāk oldum

Sultanahmed, 9 Nisan 1343 / 1927

36
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /280/

1 Maẓhar-ı tevḥīd-i maḥżım lā demem illā derim
Dāmen-i illā'ya düşdüm lā desem ḥāşā derim

2 Yārdır maṭlūb u maḳṣūdum ne olsam neylesem
Mevlevīyim gāh Mevlā, gāh Mevlānā derim

3 Benliğimden insilāḫ etdikce farṭ-ı ẕevḳ ile
Gāh kendi kendime Mecnūn gehī Leylā derim

4 Çeşm-i cānla seyr edip bī-pīrehen cānānımı
Bir zamān Allāh dedim ḥālā derim ḥālā derim

5 Olmadım olmam bu ʿālemde esīr-i reng ü bū
Göñlüme şāhen-şeh-i iḳlīm-i istiġnā derim

6 Her bahār erdikce gül-şen-cūy-ı dil-dārım **Suʿūd**
Rūḥ-ı mehcūr u ġarībe bülbül-i şeydā derim

Sultanahmed, 13 Nisan 1343 / 1927

37
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Ne muḫālif ne muvāfıḳ ṭanırım
Ḥaḳḳı her ḳuvvete f ā iḳ ṭanırım

2 Ḥaḳ-perestānı bilā-istis̱nā
ʿİzzet ü ḥürmete lāiḳ ṭanırım

3 Fırḳaya tefriḳaya meyl edeni
İʿtiḳādımca münāfıḳ ṭanırım

4 Ey ḥaḳīḳat güneşi et ki ṭulūʿ
Seni gözler nice ʿāşıḳ ṭanırım

5 Ezelī şaʿşaʿaña göñlümü de
Ebedī ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ ṭanırım

6 Ādemim ādemi ʿālemde **Suʿūd**
Eşref-i cümle ḫalāiḳ ṭanırım

Kuruçeşme, Eylül 1337

38
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün /281/
(Faʿlün)

1 Bu ḫār-zārda gerçi duyulmaz āvāzım
O bülbülüm ki semālarda naġme-perdāzım

2 Gelir meşāmıma her laḥẓa būy-ı gül-şenimiñ
Göñül ṣanır ki açıldı o ġonca-i nāzım

3 Ḫayāl-i yār ile fikrim feżā feżā dolaşır
Ki tāb-ı ʿaşḳ u emel şāh-bāl-ı pervāzım

4 Hevā-yı ḳalbimi açsam nesīm-i ṣubḥ-deme
Olurdu rāh-ı muḥabbetde belki hem-rāzım

5 Nevā-yı sāz-ı dili diñlerim ḫamūş ḫamūş
Odur zemīn-i taḥassürde tesliyet-sāzım

6 **Suʿūd** dāma ṭutuldum ḳafes-nişīn oldum
Faḳaṭ maḳām-ı ferāġımda ʿayn-ı şeh-bāzım

Sultanahmed, 29 Nisan 1343 / 1927

39
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Gevherim gencīnedir ʿālemde fi'l-vākiʿ yerim
Āh lākin eydī-i nā-ehle düşmüş gevherim

2 Gerçi itlāf etmedi ḥabs etdi tażyīḳ eyledi
Taḥt-ı ḥükm-i şaḫṣ-ı ḫısset-pīşede ḳalmış zerim

3 Gerdīş-i eyyām vaḳf-ı pīç ü tāb etdi beni
Vażᶜ-ı pīç-ā-pīç ile zincīre ᶜaynen beñzerim

4 Kūşe-i ḳabrimde gūyā ṣubḥ-ı maḥşer gözlerim
Arta ḳalmışdır heyā-hāy-ı ḳıyāmetden serim

5 Vaḳtidir artıḳ açıl ey maşrıḳ-ı rūz-i ḥisāb
Nūr alır mihriñden ancaḳ ḳalb-i ẓulmet-perverim

6 Bülbülüm fevḳa'l-ᶜalāya ᶜaks eder naġmem **Suᶜūd**
H̬āk-i pestīde ḳırılmış olsa da bāl ü perim

Sultanahmed, 5 Mayıs 1343 / 1927

40
Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün /282/
(Faᶜlün)

1 Yolum ki Ḥaḳ yoludur inḥinā nedir bilmem
H̬udā deyip giderim mā-ᶜadā nedir bilmem

2 Ne varsa ḥükm-i ezelde odur vücūda gelen
Şuūnu h̬oş görürüm nā-becā nedir bilmem

3 Tebāyün-i reveş-i h̬alḳı ṣorma benden ki
Tecellī-i dem-i **ḳālū belā** nedir bilmem

4 Ḥaḳīḳatiñ sesini diñlerim h̬amūş h̬amūş
Bu bezm-i köhnede başḳa ṣadā nedir bilmem

5 Naṣıl ki bilmiyorum ibtidā-yı neşᵓetimi
ᶜAzīz cānım için müntehā nedir bilmem

6 O tācirim ki felekle sitād ü dādım yoḳ
Bu çārsūda ah̬ẕ ü ᶜiṭā nedir bilmem

7 **Suᶜūd** Ḥażret-i Mollā Celāl'e müntesibim
Benim o bende ki şāh ü gedā nedir bilmem

Sultanahmed, 22 Haziran 1343 / 1928

41

"Nedir bilmem" ġazeliniñ aṣlı şāʿir-i ḥakīm Hersekli ʿĀrif Ḥikmet Bey merḥūmuñdur. Veyispaşa-zāde şāʿir-i maġfūr-ı maġrūḳ ʿĀlī Rūḥī Bey merḥūm bu ġazeli tanẓīr etmiştir.

Bir āşinā-yı belāyım ṣafā nedir bilmem
Enīn-i ḳalbden özge nevā nedir bilmem

Maṭlaʿıyla muṣadder olan o naẓīreyi de ber-vech-i ātī taʿḳīb etdim:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Piyāle-nūş beḳāyım fenā nedir bilmem
O serḥoşum ki mey-i māsivā nedir bilmem

2 Sivāsı maḥż-ı ʿademdir beḳā Ḫudā'nıñdır /283/
Vücūdu bir bilirim mā-ʿadā nedir bilmem

3 Ṭabīʿatıñ sesini gūş edip derim Allāh
Bu naġme-gāhda başḳa ṣadā nedir bilmem

4 Fürūʿ rāciʿ iken aṣlına ʿale'l-ıṭlāḳ
Cihānda yād nedir āşinā nedir bilmem

5 Cünūn-ı ʿaḳla ṭutuldum melūl-i zār oldum
ʿAceb bu derd-i girāna devā nedir bilmem

6 **Suʿūd** zen değilim merd-i vādī-i edebim
Zamāne şīvesine iḳtifā nedir bilmem

7 Cenāb-ı Rūḥī-i maġfūru yād edip yazdım
Bu şiʿr-i pāk naṣıl bir terānedir bilmem

26 Haziran 1343 / 1927

41[137]
Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

1 Geh neşve gibi meclisi rindānda bulundum
Geh girye gibi ᶜālem-i hicrānda bulundum

2 Geh nūr gibi çeşm-i temāşāda göründüm
Geh ᶜaşḳ gibi sīne-i sūzānda bulundum

3 Bir vaḳt hezārān gibi güllerle sevişdim
Bir ḫaylī bahārānda gülistānda bulundum

4 Bir vaḳt ḫayālāt ile oldum mütelez̠z̠iz̠
Bir vaḳt ḥaḳīḳat diye efġānda bulundum

5 Oldu baña bādī-i belā Ḥaḳḳ'a ᶜalāḳam
Bī-şāibe Yūsuf gibi zindānda bulundum

6 Heyʾāt ki yārıñ baña yoḳ meyli ṣanırdım
Cürmüm budur işte oña bühtānda bulundum

7 Çeşminde olup şāhidi ās̠ār-ı vefānıñ /284/
Ẓıll-ı siyeh-i zülf-i perīşānda bulundum

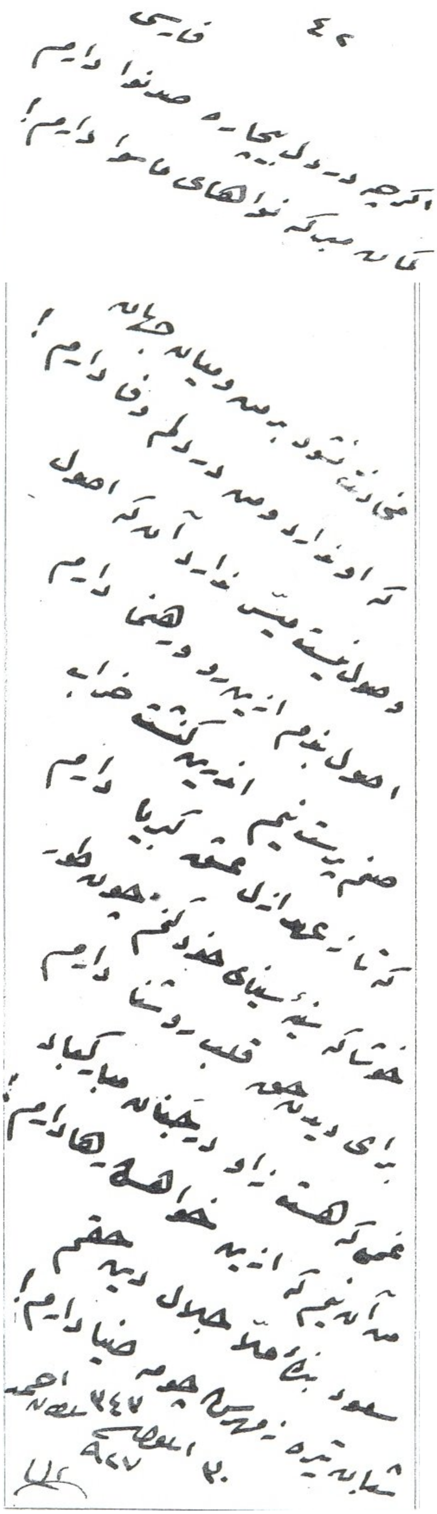
8 Terk etme ne mümkün o mehi ᶜahd-i ezelde
ᶜAşḳında s̠ebāt etmeğe peymānda bulundum

9 Ben bir es̠er-i muᶜteber-i Ḫālıḳ'ım ammā
Eyvāh **Suᶜūd** eydī-i nādānda bulundum

Sultanahmed, 26 Eylül 1343 / 1927

42

137 Müellif tarafından sehven mükerrer numaralandırma yapılmıştır. [N.İ.]


٤٢ فارسی
اگرچه در دل بیچاره صد نوا دایم

43
Şāʿir-i muaẓẓam ʿAvnī Bey Efendi merḥūmuñ ez-cümle: /285/
Ne ḫoş demişdi çekip cāmı sāḳī-i kāfir
Şarāba tevbe edersem eğer Müslümānım

Beyt-i bedīʿi gibi ebyāt-ı belīġayı ḥāvī ġazel-i ʿālīsini taʿḳīb:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Fürūġ-ı çeşmiñe ey nūr-ı dīde ḥayrānım
Tebāreka'llāh odur ʿayn-ı dīn ü īmānım

2 Gelir şımāḫıma Allāhü ekber āvāzı
Bu ʿīd-gāhda bir dest-beste ḳurbānım

3 Ṭutuldum āh ṭutuldum hevā-yı kākülüñe
Ḳırıldı rişte-i cemʿiyyetim perīşānım

4 Reh-i firāḳıña düşdüm ġarīb-i dār ü diyār
Adım adım ʿadem-ābāda ṭoġru pūyānım

5 Elimde ḳudret-i imkān mı var muḳāvemete
Ki rūzgārıñ elinde esīrdir cānım

6 Ne ḫoş demişdi giyip şapḳa dil-ber-i kāfir
Eğer başımdan atarsam bunu Müslümānım

7 Bu şekl ü ṣūret içinde **Suʿūd** nevʿ-i beşer
Ḫudā bilir eğer insān olursa ḥayvānım [138]

10 Teşrīn-i Evvel 1343 / 1927

44
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

[138] Bu mıṣrāʿ Ḥażret-i ʿAvnī-i üstādıñdır.

1 Ṣarṣar beni her ẖaṭvede merkūb-i ʿanūdum
Dūş-i feleğe bār-ı girān oldu vücūdum

2 Yerden yere düşmekden uṣandım bu revişle /286/
Hem-ḥālet-i erbāb-ı ḳıyām oldu ḳuʿūdum

3 Ṭā liʿ baña ḥāil kesilir her neye baḳsam
Maʿkūs bu mirʾāt-ı tecellīde şuhūdum

4 Bir f ā ideyi etmedi intāc benim-çün
Ḥayf ā ki cedel-ẖāne-i hestīye vürūdum

5 Encām-peẕīr olmadı baẖtımla cidālım
Ben pādişehim kāfile-i āh cünūdum

6 Medlūlü ʿaceb naẖs mıdır lafẓ-ı **Suʿūd**'uñ
Maʿnāmı henüz añlamadım ben ki **Suʿūd**'um

Hazret-i Merkez Mahallesi, 24 Mayıs 1344 / 1928

45
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ādemiyyetden uṣandım müştekī-i ẖilḳatim
Cān ü dilden tevbe-kār-ı cürm-i insāniyyetim

2 ʿÖmrümü etdim ṭarīḳ-ı istiḳāmetde hebā
Maẓhar-ı ʿafv olmasa çoḳ mu zamānen töhmetim

3 Cins-i āẖārdan gelirdim geşt-zār-ı ʿāleme
Gittiğim yerden eğer mümkün olaydı ʿavdetim

4 İnḳılāb-ı devre baḳdım dūr-bīn-i çeşm ile
Oldu her bir ṣūret-i maymūn medār-ı ḥayretim

5 Beñzeyip māhī-fürūşān-ı Yeḥūd u Ermen'e
Ser-be-ser aʿcūbe olmuşdur muʿaẓẓam milletim

6 El-vedāʿ ey neşve-i nāmūs-ı millī el-vedaʿ /287/
Ben ki ʿaṣrīyim seniñle munḳaṭıʿdır nisbetim

7 Ārzū-yı lā-yuḳālım ḥadden efzūnken **Suʿūd**
Olmuyor mümkün yazıḳ ḥālā ḳażā-yı ḥācetim

2 Haziran 1344 / 1927

46
Yine Üstâd Avnî'yi ta'kîb:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Eṭrāfıña baḳ ey eden inkār-ı cehennem
Her kūşede var lā-yuʿad ās̱ār-ı cehennem

2 Ġayyā gibidir nādī-i ebnā-yı zamāne
Aḳvāl mis̱āl-i şerer-i nār-ı cehennem

3 Ḳırpıḳ bıyıḳ insanlar ile ḫavf-ı telāḳī
Etmektedir ancaḳ beni bīzār-ı cehennem

4 Nisbetle o nā-puḫte eşirrāya ṣanırsın
Aḫyār-ı beşerdir bütün eşrār-ı cehennem

5 Cennet'de de görsem ḳaçarım onları der-ḥāl
Elbet olurum rāżī-yı nā-çār-ı cehennem

6 Birdir beni taʿcīzde onlar bulunursa
Bi'llāh der-i Firdevs-i berīn dār-ı cehennem

7 Ey ḳālıbı, ḳalbi ḳara eşḫāṣ-ı redīe
Rāciʿ size her nükte-i güftār-ı cehennem

Târîh-i tebyîz : 1 Ağustos 1344 / 1928
Târîh-i inşâd : 1337 Temmuz

47
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /288/

1 ʿĀrifim ẓannetme maʿrūfiyyet-i şān isterim
Kendimi taʿrīf için ḳarşımda insān isterim

2 Bī-ḳes ü dermāndeyim kāfir-sitān-ı ʿaşḳda
Yoḳ mu bir cān ḳurtaran bir ehl-i īmān isterim

3 Şeyḫden ḳıssīsden ebrārdan eşrārdan
Başḳa bir şey istemem bir nebẕe ʿirf ā n isterim

4 Seyr içindir gezdiğim dārü'ş-şif ā -yı ʿālemi
Ṣanma ey dil cinnet-i sevdāya dermān isterim

5 Lāf ile daʿvā-yı ʿaşḳ ey müddeʿī beyhūdedir
İşte meydān merd iseñ merdāne bürhān isterim

6 Ḫaylī demdir müjde-i ʿīd-i viṣāli beklerim
Yārdır maḳṣad ne ifṭār ü ne ḳurbān isterim

7 Bāb-ı Mevlānā'ya baş kesdim de cān buldum Suʿūd
Yalıñız ondan ʿināyet, ondan iḥsān isterim

Kuruçeşme, 22 Ağustos 1337

48
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Baḫt-ı siyāh ile şeb-i yeldāya beñzerim
Ser-geşteyim o rütbe ki dünyāya beñzerim

2 Ḫaṭṭ-ı cedīde döndü ḥayātım zamānede
İşkeste-beste nāme-i tersāya beñzerim

3 Ḳāfirler etmesin baña beyhūde kec naẓar
Āġūş açınca ben de çelīpāya beñzerim

4 Nā-cins ü cins kimseye yokdur mażarrātım
Ben şimdilik naṣībe-i ḫülyāya beñzerim

5 Deşt-i elemde ʿayn-ı serābım bugün faḳaṭ /289/
Bir dem gelir ḫurūş ile deryāya beñzerim

6 Yoḳdur **Suʿūd** ḥalle tüvānı zamāneniñ
Ser-tā-be-pā kitāb-ı muʿammāya beñzerim

26 Şubat 1344 / 1928

49
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Cenāḥ-ı reʾfet-i Mollā Celāl'e ilticā etdim
Bi-ḥamdi'llāh şād ü müsterīḥim iʿtilā etdim

2 Bulup ġayr-ı muvāfıḳ ḥāl ü devri sıdḳ u iḫlāṣa
Bütün āmāl-i istiḳbāl ü iḳbāli fedā etdim

3 Ḥaẕer vācib göründü ülfet-i nā-cinsden fi'l-ḥāl
Çekildim ḫāne-i ḳalbimde meyl-i inzivā etdim

4 Yazıḳ ʿömr-i ʿazīzi etmişim itlāf beyhūde
Ḥayātımdan utandım kendi kendimden ḥayā etdim

5 Zamāne şāhid-i bāzār-ı hercāīye dönmüştür
Bu yüzden eyledim iʿrāż ḳaṭʿ-ı merḥabā etdim

6 **Suʿūd** Allāhü ekber ḳıble-gāhım bāb-ı Mevlānā
İmām-ı aʿẓam-ı tevḥīde cāndan iḳtidā etdim

1 Kānūn-i S̱ānī 1339

50
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Çeşmiñdeki maʿnāya ṭutuldum
Allāh bir īmāya ṭutuldum

2 Müjgānlarıñıñ oldum esīri
Ġamzeñdeki feḥvāya ṭutuldum

3 Āsūde iken ḫuld-i ruḫuñda /290/
Eyvāh ki iġvāya ṭutuldum

4 Bir dāneye oldum mütemāyil
Dām-ı ġam-ı dünyāya ṭutuldum

5 Bir zülf-i siyāhın hevesiyle
Ḥayf ā ḳara sevdāya ṭutuldum

6 Rūşen şeb-i vaṣlında o māhıñ
Endīşe-i ferdāya ṭutuldum

7 Geldim de bu ʿālemde ne buldum
Beyhūde taḳāżāya ṭutuldum

8 Dīvāne **Suʿūd**'um edebiyāt
İsmindeki Leylā'ya ṭutuldum

1 Teşrīn-i Evvel 1347 / 1932

<u>51</u>
Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün

1 Ne ṣūf ī ne mey-ḫ˘ār-ı tūnī-mizācım
Ne şeyḫim ne muḥtāc-ı destār ü tācım

2 Beni Ḫālıḳ-ı ʿālem insān yaratmış
Behāimle mümkün müdür imtizācım

3 O dil-ḫūn-ı derdim ki cānān elinden
Şif ā -gāh-ı hestīde nā-būd ʿilācım

4 Cihāna zamān-ı zevālinde geldim
Nigūndur bu yüzden ser-i ibtihācım

5 Kesād-ı fażīletde bāzāra çıḳdım
Metāʿ-ı kemālim ki yoḳtur revācım

6 Reh-i Mevlevīde ḳalender **Suʿūd**'um
Lehü'l-ḥamd dārāta yoḳ iḥtiyācım

9 Mart 1348 / 1932

<u>52</u>
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün /291/
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 ʿAşḳa düşmüş vebāle uġramışım
Ben suḳūṭ-ı ḫayāle uġramışım

2 Āh ser-der-hevā-yı zülf olaraḳ
Bir büyük iḫtilāle uġramışım

3 Yārı gördükce mest olur ḳalırım
Ben de bilmem ne ḥāle uġramışım

4 Tesliyet gözlerim nigāhından
Ārzū-yı muḥāle uġramışım

5 Beni efsūn-ı ānı aldatdı
Pek yazıḳ iḥtiyāle uġramışım

6 Hep perīşānlığım bu yüzdendir
İbtilā-yı cemāle uġramışım

7 Derdimi şimdi añladım ki **Suʿūd**
ʿİllet-i ḳīl ü ḳāle uġramışım

4 Teşrīn-i Evvel 1348 / 1932

53
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün /292/

1 Çeşmān-ı sebz-f ā mıña ʿayn-ı sühā derim
Ebrū-yı mihr-bānıña māh-ı semā derim

2 Ruḫsārıñı ḳıyās ederim mihr-i ṭāliʿa
Dīdār-ı şuʿle-dārıña nūr-ı ṣaf ā derim

3 Yoḳlar ḫayālimi şeb-i hicrānda gāh gāh
Müjgān-ı dil-nüvāzıña ehl-i vef ā derim

4 Ḫulḳuñ nezīh şāibesiz ḫilḳatiñ güzel
Ancaḳ cihānda ḥüsn-i mücessem saña derim

5 Allāh esirgesin seni kem naẓradan hemān
Ben dād-ı Ḥaḳ cemāliñe sırr-ı Ḫudā derim

6 Diḳḳatle baḳma gözlerime öyle ey perī
Esrār-ı ḳalbe ṣoñra seni āşinā derim

7 Vermem vücūd ḫalḳ ne derse desin Suʿūd
Derdim ki ʿaşḳdır baña yoḳdur devā derim

29 Kānūn-i S̱ānī 1937

54
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Ben çeşm-i semā-f ā mıñı dünyāya değişmem
Dīdārıñı mihr-i ufuḳ-ārāya değişmem

2 Göñlüm o ḳadar oldu ki mesḥūr-ı ḥirāmıñ
Cennetde bile ḳaddiñi Ṭūbā'ya değişmem

3 Rūḥumda nümāyān olalı nūr-ı ḫayāliñ
Yādıñla geçen leylimi ferdāya değişmem

4 Teʾs̱īr-i şeker-ḫandeñ ile mest-i müdāmım
Laʿl-i lebiñi bāde-i ḫamrāya değişmem

5 Çoḳdan beri ʿaşḳım ile oldumsa da Mecnūn
Ey māh-liḳā ḥüsnüñü Leylā'ya değişmem

10 Mart 1927

55
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Sevimli çehreñe baḳdıḳca bī-ḳarār olurum
Gehī ṣaf ā bulurum gāh girye-bār olurum

2 Görünce her ser-i mūyum olur nigāh seni
Faḳaṭ niçin ʿacabā āh lerze-dār olurum

3 O laʿl-i nāb tebessümle mest eder beni de

O çeşm-i mest süzüldükce hūşyār olurum

4 Eserse bād-ı muḥabbet göñülde böyle eğer
Hevā-yı zülf-i siyāhıñla tār-mār olurum

5 Ḫazān-ı ʿömrü düşündüm bahār-ı vaṣlıñda
Gül-i ʿiẕārıña ḳarşı hezār-ı zār olurum

6 **Suʿūd** maẓhar-ı ʿaşḳım mine'l-ezel mā-dām
Zamān gelir ki murādımca baḫtiyār olurum

7 Nisan 1927

56
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /293/

1 Nev-bahār-ı ṭalʿatıñ zīb-i ḫazānımdır benim
Ḳadd-i mevzūnuñ nihāl-i erġuvānımdır benim

2 Laʿl-i nābıñdan meşām-ı cān alır būy-ı ḥayāt
Bāġ-ı gül-pīrā-yı ḥüsnüñ gül-sitānımdır benim

3 Şiʿrim ilhām-ı semāvīdir bu yüzden şüphe yoḳ
Çünki ey meh-pāre çeşmiñ āsumānımdır benim

4 Ṭoymadım ṭoymam ṣaf ā -yı gerden-i sīmīniñe
Ḥaḳ bilir sermāye-i şevḳ-i cenānımdır benim

5 Bir fürūġ-ı leyl-f ā mı var ki zülf-i tārıñıñ
Ṣubḥ-ı baḫtım pertev-i ʿömr-i revānımdır benim

6 Farṭ-ı ḥayretden hezār-ı nāṭıḳam ḫāmūş olur
Ḥālet-i vaṣlıñ zamān-ı imtiḥānımdır benim

7 Feyż-i dīdārıyla cānānıñ Kelīm oldum **Suʿūd**
Nār u nūr-ı imtizāc ṭarz-ı beyānımdır benim

19 Nisan 1353 / 1937

57

Aynîzâde muhterem Muhammed Ali Bey Efendi Hażretlerini ta'kîb:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Hestī denilen ṭurfe muʿammāya gücendim
Żımnındaki biñ dürlü heyā-hāya gücendim

2 Bir vechile yoḳ gerçi sözüm neşʾe-i ʿaşḳa
Bī-gāneleriñ verdiği maʿnāya gücendim

3 Tenvīre vef ā etmedi āf ā ḳ -ı firāḳı
Ben ṭoġrusu meh-tāb-ı şeb-ārāya gücendim

4 Tevlīd-i felāḥ etmedi bir kerrecik olsun
ʿĀlemdeki her leyle-i ḥublāya gücendim

5 Göñlümce benim bulmadı bir laḥẓa güşāyiş
Göstermedi bir gün baña ferdāya gücendim

6 Tems̱īl edeli dīde-i dil-dārı semāda
Allāh bilir necm-i Süreyyā'ya gücendim

7 Bir dem göñül incinmedi yārıñ müjesinden /294/
Maḫmūr nigāhındaki īmāya gücendim

8 Laʿl-i lebiniñ etmediği ḳalmadı rūḥa
Bi'l-ḫāṣṣa ol bāde-i ḫamrāya gücendim

9 Ketm eyleyemem bir de **Suʿūd** ehl-i hevānıñ
Ḥaḳ nāmına etdikleri daʿvāya gücendim

9 Kānūn-i Evvel 1352 / 1937

58

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Genclik çaġı geçdi zār oldum
İḫtiyār oldum iḫtiyār oldum

2 Geçen eyyām döndü rüʾyāya

Gözümü açdım eşk-bār oldum

3 Şafaḳ atdı aġardı mūy-ı serim
Ṣanki bir leyl idim nehār oldum

4 Ḳırḳa bāliġ sinīn-i ʿömrümden
Gerçi bir ḫaylī behre-dār oldum

5 Muḫtaṣar bir ḥikāyedir şimdi
O ḳadar yıl ki dem-güzār oldum

6 Ḥāṣılı ey **Suʿūd** māżīden
Ḥāle bir ṭurfe yādigār oldum

Kuruçeşme, Mart 1337

59
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 ʿĀşıḳım ḥüsn-i ezelden geçemem
Ben ḥayātımda güzelden geçemem

2 Gencdir baḥs̱-i muḥabbetde göñül
İḫtiyārımla cedelden geçemem

3 Emelim ʿaşḳ ile cān vermekdir /295/
Ölürüm de bu emelden geçemem

4 Leb-i cānānda tebessüm görsem
ʿUḳde-i ḳalbimi ḥālden geçemem

5 İnʿiṭāf etse gözüm gözlerine
Heves-i nā-be-maḥalden geçemem

6 Bilirim ḳārii yoḳ gerçi **Suʿūd**
Yine tanẓīm-i ġazelden geçemem

13 Kānūn-i S̱ānī 1354 / 1938

60

Baḳiyyetü's-selef Üstād-ı Celîl Edib Muhyi'd-Dīn Rāif Bey Efendinin bir bedīᶜalarını taḳlīden:

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Mācerā-yı ḳalbimiñ ḥayrānıdır cānlar benim
Derdime aġlar ṭurur her laḥẓa dermānlar benim

2 ᶜAşḳ vādīsinde çekmiş olduġum zaḥmetlere
Olsa vāḳıf āh eder ḥassās vicdānlar benim

3 Bir semā-yı ḥüsne meftūnum zemīn-i tīrede
Añlamaz ḥāl-i dilimden değme insānlar benim

4 Cünbiş-i bāl ü perimden ravḥ alır rūḥāniyān
Āsumān-ı vaṣla pervāz etdiğim ānlar benim

5 Nerde seyrān eylemiş ferzāne-i fikr ü emel
Vüsᶜat-i endīşemi almaz bu meydānlar benim

6 Herkesiñ H̬allāḳ-ı ḥüsn ü ᶜaşḳa bir īmānı var
Ẕerresi īmānımıñ olmaz bu īmānlar benim

7 Mihr-i ᶜirfān Muḥyī-i üstāda peyk oldum **Suᶜūd**
Müstenīrim olsa lāyıḳdır süh̬an-dānlar benim

1 Kānūn-i S̱ānī 1354 / 1939

ḤARF-İ NŪN

Otuz yedi senelik bir hāṭıra: /297/

ᶜOs̱mānlı Devleti'niñ Bāb-ı ᶜĀli denilen bir dāire-i ᶜālīsi vardı. Umūr-ı devlet orada temşiyet olunurdu. Bu dāire dāh̬ilinde maḳām-ı ṣadārate merbūṭ Dīvān-ı Hümāyūn dāiresi aḳlāmı mevcūd idi. "Beylikci" ᶜünvānlı bir müdīr-i ᶜumūmīniñ idāresinde idi. Beylikcilik makāmınıñ muᶜāvin-i evvel ve muᶜāvin-i s̱ānī olarak iki muᶜāvini olup muᶜāvin-i evvel Münīr ᶜİṣmetī Bey nāmında bir ẕāt-ı edīb ve ᶜafīf, muᶜāvin-i s̱ānī de pederim merḥūm ve maġfūr Rıżā Ṣafvet Bey idi. Meşrūṭiyyet tensīḳātında Münīr ᶜİṣmetī Bey

teḳāʿüd oldu. Peder merḥūm da yine o dāire dāḫilinde Ḳuyūd Oṭāsı mümeyyizliğine naḳl edilerek muʿāvin-i s̱ānīlik meʾmūriyyeti ilġā edildi. Pederle ʿİṣmetī Bey merḥūm bi'ṭṭabʿ sevişirler ve pekiyi ḥüsn-i āmīziş ederlerdi.

1315 Ramaẓān-ı Şerīfinde ben Mekteb-i Ḥamīdī'den yeñi çıḳmışdım. Daha evvelden beri şiʿr söylemeğe yeltenirdim. Kendimi, pederimiñ eḥibbāsına şāʿir diye bildirmek merāḳında idim. Şiʿr ve şāʿirden pekiyi añlayan ve arada bir manẓūm es̱erler vücūda getiren müşārün ileyh Münīr ʿİṣmetī Bey merḥūma bir ḳaṣīde-i medḥiyye yazdım. Bir aḳşam, Aḳsaray'da Sinekli Baḳḳal civārındaki ḳonağında kendisini ziyāret ederek ḳaṣīdemi ḥużūrunda oḳudum. Ṣūret-i maḫṣūṣada tebrīk ve taḳdīr edildim. Artıḳ iftiḫār ve meserretimiñ pāyānı yoḳdu. Senelerce bu maẓhariyyetle öğündüm ṭurdum. Bu dīvān-ı kemteri tebyīż ederken eñ eski es̱erlerimden biri olan o ḳaṣīdeyi gözden geçirdim. Maʿa't-teessüf miyān-ı Dīvān'a idḫāl edilemeyecek derecede ʿādī ve ṭıflāne buldum. Yalıñız ḥāvī olduğu ġazeli żararsızca gördüm. Bināen-ʿaleyh vesīle-i yād-ı māżī olmaḳ için o ġazeli nūn ḥarfindeki gazellere ser-nāme ittiḫāẕ ediyorum:

1
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Firḳatiñ verdi bahār-ı ʿömrüme reng-i ḫazān
Rāḥat olmaz tende rūḥum sensiz ey ārām-ı cān

2 Her günüm bir leyl-i ẓulmānī gibi eyler mürūr
Her-demim sensiz verir ey yār dūzaḫdan nişān

3 Rāh-ı ġamda ḳaldım aṣlā yoḳ enīs ü hem-demim
Öyle mecnūnum ki ḳuş ṭutmaz başımda āşiyān

4 Müntehā-yı vādī-i ʿaşḳa erişdim öyle kim
Mürġ bāl açmaz o vādiye erişmez kārbān

5 Cūy-ı ṭabʿım cūşa geldi bir ġazel ṭarḥ eyledim
Ṣafvetī [139] sīr-āb-ı feyż olsun bütün dil-teşne-gān

15 Ramazân 1315 / 1313

2

[139] Pederim merḥūmuñ ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı ikmālimde vermiş olduğu "Kesebethu" maḫlaṣımdır.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Ey baẖt reng-i leyl ile hem-dem misin nesin
Yeldā-yı ġam mı ṣūret-i mātem misin nesin

2 Bīmārsın ki şām u seḥer iñlemekdesin
Ey dil elemle derd ile tevʾem misin nesin

3 Ḥayretdeyim kemāliñe ey ḥüsn-i bī-bahā
Söyle melek mi ḥūri mi ādem misin nesin

4 Bir naẓrañ etdi sīne-i zārı cerīḥa-dār /299/
Ey çeşm-i yār ḳātil-i ᶜālem misin nesin

5 Her bir sözüñde var nice mażmūn-ı ibtilā
Bilmem **Suᶜūd** ᶜaşḳ-ı mücessem misin nesin

10 Nisan 1317

3
Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

1 Neyle āgāh edeyim ḥālime dil-dārımı ben
Naṣıl ifhām edeyim ḥāl-i dil-i zārımı ben

2 Aġlarım ḥiddet eder şiᶜr yazarsam ṣıḳılır
Edemem şerḥ oña bir vechile efkārımı ben

3 Mütecāhil görünür nükte-i güftārımdan
Oña ḥasr etmiş iken neṡrimi eşᶜārımı ben

4 Amān Allāh bu ne öldürücü istiġnā
Ne desem şefḳate meyl etdiremem yārımı ben

5 Çāre ne cānıma ḳaṣd etse daẖi ben severim
Ölürüm terk edemem āh o sitem-kārımı ben

1 Ağustos 1317

4
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Sen benim yār-ı dil-sitānımsın
Güzelim sevdiğim civānımsın

2 Gül-i rūyuñ ḫazān-resīd olmaz
Öyle bir gül-sitān-ı ānımsın

3 Baña ilhām-ı şiʿr eden sensin
Ḥākim-i ḳalb-i nükte-dānımsın

4 Şevḳ-i ʿömrüm seniñle ḳāimdir /300/
Mā-bihi'l-iftiḫār-ı cānımsın

5 Yaşarım rūḥ-ı iltif ā tıñla
Muḥyī-i cism-i nā-tüvānımsın

1 Temmuz 1318

5
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Binā-yı ʿömrü yıḳ ey ʿaşḳ teʾs̱īriñ metīn olsun
Anüñçün kesb-i ʿumrān baʿde-mā müşkil-terīn olsun

2 O rütbe sūz-ı baḫş ol ḳalbe kim teʾs̱īr-i nārıñla
Bütün maʿnā-yı güftārım ser-ā-pā āteşīn olsun

3 Beni ḳahrıñla öldür defter-i bī-dāda ilḥāḳ et
Bu vādīde s̱ebātım reşk-baḫş-ı sābiḳīn olsun

4 Bülend ol iʿtilā et dem-be-dem ey āh āteş-rīz
Yeriñ fevḳa'l-ʿalā cevlān-gehiñ ʿarş-ı berīn olsun

5 Baña öyle tecellī eyle kim ey mihr-i lāhūtī
Saña baḳtıḳca çeşm-i ʿibretim Allāh-bīn olsun

6 Benim sen dil-sitānım yār-ı cānım rūḥ-ı cismimsin
Göñül sensiz bu ʿālemde ne mümkün kām-bīn olsun

7 **Suʿūd** oldum ḫayāl-i Ṭāhir-i üstāddan mülhem
Bu nev-şiʿr-i güzīnim levḥa-i efkāra zeyn olsun

5 Teşrīn-i Evvel 1319

6
Üstād-ı bülend-iktidār Muʿalllim Nācī Efendi merḥūmuñ: /301/

Lāl olursun söylesem bir fıḳra bāb-ı sīneden
Bir ṣaḥīfe açsam aġlarsın rebāb-ı sīneden

Maṭlaʿ-ı bercestesiyle muṣadder ġazel-i belīġini taʿḳīb:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Āh edersin diñleseñ bir fıḳra bāb-ı sīneden
Bir terennüm duysañ aġlarsın rebāb-ı sīneden

2 Bir zamān hem-derdim olmuşduñ benim ey māh-rū
Āh añlarsın bu muḥriḳ ıżṭırāb-ı sīneden

3 Öyle yaḳdı nār-ı dūzaḫ-tāb-ı hicrānıñ beni
Sū-be-sū āteş çıḳar ölsem türāb-ı sīneden

4 Dil-ḫarābım ol ḳadar endīşe-i firḳatle kim
Ḫāme de işkestedir baḥs̱-i ʿaẕāb-ı sīneden

5 Ḳudret-i taḫrīb-i ʿaşḳı āh rüʾyet eyleseñ
Olsa bir revzen de mebnā-yı ḫarāb-ı sīneden

6 Âteşīn teʾs̱īri ḥāizsin neden ey şiʿr-i ter
Sen de mi yandıñ yaḳıldıñ sūz u tāb-ı sīneden

7 Vecde geldim ben de taḳlīde uzandım ey **Suʿūd**
Şiʿr-i Nācī'den o rūḥ-efzā şarāb-ı sīneden

15 Teşrīn-i S̱ānī 1319

7

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Biʾllāh uṣandı ṭoġrusu göñlüm ḥayātdan
Bīzārdır cef ā sına ḳarşı s̱ebātdan

2 Ḳırdı emel nihālini bād-ı elem bugün
Bir şemme-i ṣaf ā arama sāniḥātdan

3 Cānān seferde künc-i elemde muḳīm ben
Mehcūr dil ḥayāt-fezā iltif ā tdan

4 Mecrūḥ sīne tīr-i ġam-ı iştiyāḳdan /302/
Ümmīdler kesildi ḥuṣūl-i necātdan

5 Ancaḳ bu derde çāre olursa olur **Suʿūd**
Bī-çāre-gān devāsı ṭabīb-i memātdan

21 Teşrīn-i Evvel 1319

8
Taklîd-i Cenâb-ı Şeyh Ġālib:

Müstefʿilātün Müstefʿilātün

1 Cānāna ʿaşḳıñ iʿlān edersin
Ḳurʾān'a ey dil īmān edersin

2 Ṣad bāreka'llāh ey ʿaşḳ-ı mürşid
Īmān ü küfrü yeksān edersin

3 Dehşetli teʾsīr ey nār-ı firḳat
Giryeyle şiʿri siyyān edersin

4 Böyle eserseñ ey bād bir gün
Mebnā-yı ʿömrü vīrān edersin

5 Ey çarḫ-ı ẓālim bī-dād kāf ī
Bir ān içinde biñ ḳan edersin

6 Bīmār-ı ʿaşḳı mehcūr-ı cānān
Etmekle kesb-i ʿümrān edersin

7 Bulduñ mu neşve ḫaylī zamāndır
Rūḥ-ı ġarībi sūzān edersin

8 ʿĪd-i viṣāliñ ey māh uzarsa
Bi'llāh **Suʿūd**'u ḳurbān edersin

28 Kānūn-i Evvel 1319

9
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /303/

1 Yükselir her laḥẓa bir feryād ḳalb-i pākdan
Ṣormayıñ kim f ā riġ oldum ben de istidrākdan

2 Bir muʿammā-yı muḥālü'l-ḥāl göñül aḥvāli
Olsa bīrūn añlaşılmaz sīne-i ṣad-çākdan

3 Rūzgār etmiş oñu bāzīçe-i dest-i hevā
Tesliyetden urma dem mehcūrdur idrākden

4 Āh sensin ey semāvī ḥüsn-i sāmān-sūz āh
Selb eden ümmīd-i ārāmı dil-i ġam-nākdan

5 Bir esīr-i bī-mecāl etmiş beni devrān saña
Ḳıṣḳanıp ḥürriyyeti āzāde-i bī-bākdan

6 Merd-i derdim ey **Suʿūd** āvāz-ı nāy-ı ʿaşḳdır
Nāleler kim oldu peydā ḫāme-i çālākdan

22 Mayıs 1321

10
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Maṣūndur fikr-i cevvālim feżā-āsā tenāhīden
Alır mażmūn-ı ʿaşḳı levḥ-i maḥf ū ẓ-ı İlāhīden

2 Muʿallā-ṭāir-i evc-i tecellāyım muʿarrāyım
Bu süflī ḫāk-dān-ı īn ü ānda kām-ḫ˘āhīden

3 ʿAraḳ-nūş-ı müdāmım bezm-i ʿirf ā n-ı cibillīde
Sezādır dem urursam dāimā ʿirf ā n-penāhīden

4 Benim ol cān-fedā-yı rāh-ı vaṣl-ı yār kim aṣlā
Bu yolda yüz çevirmem eñ hirās-efzā devāhīden

5 **Suʿūd**'um ʿarş-ı seyrānım semāvī-meşrebim elbet
Maṣūndur fikr-i cevvālim feżā-āsā tenāhīden

9 Temmuz 1321

11
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün /304/

1 Çıḳar **Dārü's-selām**a dönme rāh-ı istiḳāmetden
Bu yolda iḥtirāz etme ṣaḳın seng-i melāmetden

2 Ḫamūşāne hemīşe rūy-ı ber-ḫāk-i tevāżuʿdur
Olan āgāh ʿālemde ḫamīr-i ādemiyyetden

3 Cihān dārü'l-cünūn-ı ʿaḳl-fersūd-ı seḳāmetken
Ḫıred ehli ne añlar bundaki iḳbāl ü devletden

4 Rehā-yāb-ı belā-yı būs-ı dāmān-ı müdārādır
O merd-i derd kim içmişdir iksīr-i ḳanāʿatdan

5 Yed-i ḳudretdedir mā-dām umūru cümle maḫlūḳuñ
Bulur mu ey **Suʿūd** insān olan ḫaẓ ʿabde minnetden

Bursa, 26 Teşrīn-i S̱ānī 1323

12
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 ʿAbde etmez imtinān ṭāʿat-ver-i maʿbūd olan
Eylemez meyl-i meẕellet merdden maʿdūd olan

2 Kāmil iẓhār-ı kemālāt etmemek mümkün müdür
Şems-i nevvār-ı felekde şuʿledir meşhūd olan

3 Ẓālimiñ elbette idbār u zevāli istenir
Gūştīndir ʿind-i ʿālemde beşer-fersūd olan

4 Dem gelir meyḫāne-i miḥnetde zehr-āşām olur
İnsilāb-ı neşve-i rindān ile mesʾūd olan

5 Ey **Suʿūd** ʿālemde her bir ḥāl nā-maḥdūddur
İstiḳāmetden hemīşe var ise maḥdūd olan

Bursa, 30 Teşrīn-i S̱ānī 1323

13
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün /305/

1 Denī ṭabʿa müdārā beklenilmez ehl-i ʿiffetden
Memāt evlādır elbet şaḫṣ-ı peste ʿarż-ı ḥācetden

2 Cihāna ḳarşı ükşāde-cebīn ü bī-teḫāşīdir
Eden aḫẕ-ı vużū āb-ı ḥayāt-ı istiḳāmetden

3 Sükūndan nefret etse dāhiyān ẓannetme vāhīdir
Gelir ḥāl-i ʿuf ū net āb-ı ṣāf ī ye sükūnetden

4 Teʿālīden murād ʿālemde kesb-i şān-ı ʿirf ā ndır
ʿİbāret ṣanma ʿulviyyet vuṣūl-ı ʿizz ü devletden

5 ʿAlī-sīret olan şeyn-i meẕelletden muʿallādır
Geçer ḥürriyyet-i vicdān yolunda ḫˇāb-ı rāḥatdan

6 Hüner vaḳti gelince bī-tevaḳḳuf etmedir is̱bāt
Ḳolaydır yoḳsa dem urmaḳ metānetden şecāʿatden

7 **Suʿūd**'um ben ʿulüvv-i fikr ü vicdānımla mesʿūdum
Söz açmam olsa da ḥaḳḳım necābetden aṣāletden

Kuruçeşme, 26 Kānūn-i Evvel 1323

14
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Kemāl-i ḥüsnüñe söz yoḳ faḳaṭ ġaddāre olmuşsun
Sitem-ḫū dil-şiken bir āfet-i mekkāre olmuşsun

2 Yeriñ fevḳa'l-ʿalā-yı ḥüsn iken ey kākül-i zer-tār
Nedendir söyle sen de ben gibi āvāre olmuşsun

3 Ne ḥikmet āh bilmem olmuyor teʾs̱īri feryādın
Ne yüzden ey dil-i dil-dār seng-i ḫāre olmuşsun

4 O mihr-i bī-vef ā dan çāre-cūy-ı derd-i hicrānsın /306/
Yazıḳ ey ḫāṭır-ı ẓulmet-nümā bī-çāre olmuşsun

5 Fiġān ey sīne bir meh-pāreniñ sūz-ı firāḳıyla
Ser-ā-pā şerḥa şerḥa āh pāre pāre olmuşsun

6 **Suʿūd** Allāh imdād eylesin ḥāliñ perīşāndır
Ṣaf ā -yāb-ı muḥabbetken bu dem ġam-ḫ̆āre olmuşsun

29 Kānūn-i Evvel 1323

15
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ḥamdü-lillāh sāye-i ʿālī-i Mevlānā'da ben
Ḫoş-nişīnim taḫt-ı ʿālī-baḫt-ı istiġnāda ben

2 Nādi-i tevḥīdde bi'ẕẕāt buldum neşveyi
Allāh Allāh bāde ben sāḳī de ben ṣaḥbā da ben

3 Dil ġarīḳ-ı lücce-i ʿummān-ı ẕikru'llāhdır
Gör ki müstaġraḳ da ben sāḥil de ben deryā da ben

4 Maʿraż-ı tefsīrde sırr-ı kitāb-ı vaḥdeti
Ḫuṭbe-ḫ̆ān-ı neşveyim kürsī-i istiʿlāda ben

5 ʿAbd-i maḥżım ṭālib-i dīdār-ı yārım ey **Suʿūd**
Ne esīr-i bādeyim ne ʿāşıḳ-ı seccādeyim

Bursa, 26 Haziran 1330

16
Nazîre-i ġazel-i Şeyḫ Bâkî:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Hicrān ġamıyla ḥāl perīşān zamān zamān
Cān nā-şekīb vuṣlat-ı cānān zamān zamān

2 Gāhī olur naṣīb-i temāşā-yı vech-i yār /307/
ʿĀşıḳ bulur göz açmaġa imkān zamān zamān

3 Günler geçer merāret-i firḳatle muttaṣıl
Şiddetlenir meşaḳḳat-i hicrān zamān zamān

4 Derd ü belā-yı çarḫ-ı sitem-ger cihān cihān
Ẕevḳ u ṣaf ā -yı ḫāṭır-ı insān zamān zamān

5 Eks̱er ṭolar meẓālim ile ṣaḥn-ı kāināt
Eyler ẓuhūr ġayret-i Yezdān zamān zamān

6 Herkes bu kār-gāhda etdiklerin bulur
Ṭurmaz döner **Suʿūd** bu devrān zamān zamān

7 Faḫru'l-eʿizze Ḥażret-i Bāḳī-i Mevlevī
İzhār eder kerāmet ü bürhān zamān zamān

8 Enf ā s-ı pāki eyledi inṭāḳ ḫāmemi
Olsam n'olur bu niʿmete şāyān zamān zamān

1 Şubat 1330

17
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Çāk çāk olsam daḫi ālām-ı istibdāddan
Cürʿa-nūş-ı miḥnet olmam zehr-i istimdāddan

2 Görmedim bir rūz-i rūşen ben şu miḥnet-ḫānede
Ḳalmadım āzāde-ser bir dem muḫālif bāddan

3 Cāy-ı ḫande yoḳ ki şād ü ḫande-rīz olsun göñül
Gördüğüm çīn-i cebīndir āşinādan yāddan

4 Diñle her feryāda bir feryāddır bunda cevāb
Ṣanki ʿālemler ʿibāret āhdan feryāddan

5 ʿUcbe bir dāru'ṭ-ṭarabdır bezm-i ʿālem ey **Suʿūd**
Dem-zen olsañ ṣuṣdururlar ḥikmet-i īcāddan

26 Mart 1331

18
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün /308/

1 Şākī göñül āşufte-ter-i kām-ı cihānsın
Bī-vaḳf ü sükūnet cereyān-ber-cereyānsın

2 Ḥālā gözüñü açmadıñ ey güm-reh-i ser-mest
Bir ṭurfe-edā ġāfil-i maʿnā-yı zamānsın

3 Ey gül-şen-i gerdūn ne ḳadar gülseñ açılsañ
Āḫir yine ġāret-zede-i dest-i ḫazānsın

4 Bir vaḳt için olsañ daḫi bülbüllere meʾvā
Encām ġurābān-ı siyeh-renge mekānsın

5 Ey fitne-i ber-pā seni ḫˇābīde ṣanırdım
Heyhāt ki bī-dār imişiñ pür-ġaleyānsın

6 Şūriş-dih-i iḳlīm-i ten āteş-zen-i sāmān
Sūz-efgen-i rūḥ āfet-i bī-raḥm ü emānsın

7 Bir ʿişve ile ḫadşe-res-i fikr-i taḥammül
Bir cilve ile raʿşe-fezā-yı dil ü cānsın

8 Zülfüñ ki olur düşmen-i cemʿiyyet-i efkār
ʿAyyār nigāhıñla oña dād-resānsın

9 Ey kilk-i **Suʿūd** olmadasın neyle hem-āvāz
Teʾs̱īr-dihi sīne-i şūrīde-dilānsın

16 Şubat 1331

19
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Pür-ṭanīn āf ā ḳ ʿaks-i nāle-i cān-gāhdan
Duyduġum sesler ʿibāret āhdan eyvāhdan

2 ʿİllet-i feryād-ı devri söylemek düşmez baña /309/
F ā riġ ol ey bī-ḫaber beyhūde istiknāhdan

3 Ḳaḫbe devrān kām-ı ehl-i dille istihzā eder
Ben daḫi geçdim anüñçün bunda her dil-ḫ˘āhdan

4 Ẓulmet olmuşdur naṣīb-i ufḳ-ı ḫāṭır ey göñül
Bir tecellī bekleme min-baʿd mihr ü māhdan

5 Semt-i reʾsim olsa da āmāc-gāh-ı rūzgār
Ḥaḳḳ'a şükr olsun ser-āzādım hevā-yı cāhdan

6 Rūḥumu hem-nevʿimiñ ālāmı iñletmekdedir
Başḳa bir maʿnā murād etmem bu āh ü vāhdan

7 Maḫlaṣ u müstaḫlişi nā-būd maẓlūmuñ **Suʿūd**
Ḥasteler nevmīd ʿināyet Ḥażret-i Allāh'dan

3 Eylül 1332

20
Nedīm-i tāze-beyāna pey-revlik:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Nev-bahārı andırırsın renkler būlarlasın
Reşk-i gül-şensin o sünbül-zār-ı gīsūlarlasın

2 Lebleriñden būse-çīn olduḳca oldum raʿşe-nāk
ʿĀḳıbet etdiñ beni bīmār dārūlarlasın

3 Rūze-dār-ı vaṣla ey māh-ı semā-yı ḥüsn ü ān

ʿĪd edersin her-demi bi'llāh o ebrūlarlasın

4 Ey kebūter-beççe mürġ-i dil esīriñdir seniñ
Eyledin gūyā şikār-ı bāz hūhūlarlasın

5 Gāh ġamzeñ selb eder dilden ümīd-i neşveyi
Gāh ʿayn-ı neşvesin çeşm-i süḫan-gūlarlasın

6 Vaḳf iken cānāna ey ʿömr-i şitābānım neden
Bī-tavaḳḳuf hem güẕārānsın aḳan cūlarlasın

7 Naġme-kār-ı şevḳsin ey bülbül-i ṭabʿ-ı **Suʿūd** /310/
Cā-be-cā hem-dem mi olduñ yoḳsa gül-rūlarlasın

12 Kānūn-i S̱ānī 1336

21
Baḳiyyetü's-selef ve ḫayru'l-ḫalef üstād-ı ġazel-serā Muḥyiddīn Rāif Bey Efendi'niñ bir bedīʿa-i ġarrālarını taʿḳīb:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Envār ḫurūşān dil-i sevdā es̱erimden
Ṣad fecr nümāyān ufḳ-ı şuʿle-verimden

2 Ecrām değil gökdeki āvāre żiyālar
Gūyā ki bir lemʿadır āh-ı seḥerimden

3 Maşrıḳlar olur ġarḳ ḥicāb-ı ebedīye
Şems-i ezele maẓhar olan tāb ü ferimden

4 Pür-şaʿşaʿadır ʿarş-ı meʿālīye ʿurūcum
Eflāk iñiler zemzeme-i bāl ü perimden

5 Ey mihr-i felek gül-şen-i vaṣlında o şūḫuñ
Bir ẕerre misin tābiş-i nūr-ı naẓarımdan

6 Hecriñ faḳaṭ ey yār ḳopardıḳca ḳıyāmet
Dem-beste olur ṣadr nihān-ı nālelerimden

7 Etdi beni tesḫīr es̱er-i dil-keş-i Muḥyī

Teʾs̱īri **Suʿūd** işte ʿayān şiʿr-i terimdir

23 Kānūn-i S̱ānī 1341

22
Ankara'da ilk sözüm:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Yārdan geçmem ser-i ḳūyumda aġyār olmasın
Nūra meylim var faḳaṭ pīrāmenim nār olmasın

2 Ṣanma ey ebr-i sitem neşv ü nemā ḳaydındayım
Fevḳ-i reʾsimden çekil sāyeñ baña bār olmasın

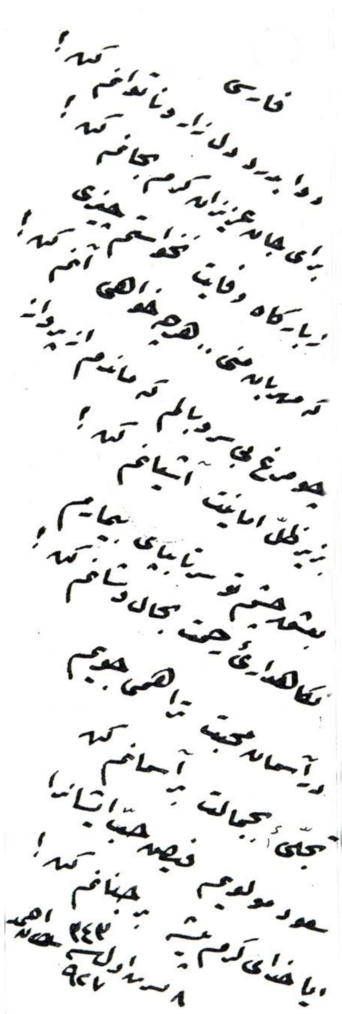
3 Beklenilmez ey şeb-i hicrān ṣabaḥıñdan vefā
Āh yalıñız ṭāliʿ-i ḫˇābīde bīdār olmasın

4 Tā-be-maḥşer rāżıyım ṣamt ü sükūn-ı ʿāleme
Tek lisān-ı kīnede yārā-yı güftār olmasın

5 Seyr-i gül-şenden hezārān kerre vaz geçdim **Suʿūd**
Gül ararken dāmenim rencīde-i ḫār olmasın

Cebeci, 26 Mayıs 1342 / 1926

23



24

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün /312/

1 Āteş alaraḳ şererlerinden
Yandım o mehiñ naẓarlarından

2 Çeşmiñdeki iḳtidāra ḥayret
Dünyā ṭutuşur es̱erlerinden

3 Gīsū-yı siyāhınıñ uzundur
Baḥs̱ eyleyemem hünerlerinden

4 ʿĀşıḳlarıñı hevā-yı zülfüñ
Ey yār ḳopardı yerlerinden

5 Ġamzeñde nedir bu vażʿ-ı dehhāş
Titrer dil ü cān ḫaṭarlarından

6 Erbāb-ı ḥased zamānı geldi
Maḥv olsunlar kederlerinden

7 Ehl-i süḫanıñ **Suʿūd** zīrā
Maʿdūdum muʿteberlerinden

Kānūn-i S̱ānī 1338

25
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Açmaz baña sır temāyülünden
Yandım o mehin teġāfülünden

2 Cellād nigāhı ḫaṣm-ı cāndır
Allāh'a ṣığın teḳābülünden

3 ʿĀlemde hezār ders-i ḥayret
Aldım naẓar-ı tecāhülünden

4 Mest oldu meşām-ı cān gelince
Bir nefḥa şikenc-i kākülünden

5 Ṭūl-i emele göñül ṭutuldu
Zülf-i siyehiñ teṭāvülünden

6 Sīnem o bahār-ı ʿaşḳdır kim
Cānān ḳoḳusu gelir gülünden

7 Cibrīl olur ḫamūş u bī-hūş /313/
Bir naġme işitse bülbülünden

8 Bir bāġda seyr eder ki rūḥum
Ser-ḫoş gülü būy-ı sünbülünden

9 Neşʾemde **Suʿūd** es̱er görülmez
Devr-i feleğin taḥavvülünden

6 Haziran 1344 / 1928

26
Nazīre-i ġazel-i Şeyḫ Bāḳī-i devrān:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Mis̱āl-i verd ü hezārım o gül-ʿiẕār ile ben
ʿAlāḳa-dār-ı mesārım dem-i bahār ile ben

2 O şūre-zāra göñül kūy-ı yāra māildir
Muḫālifim cereyānımda cūy-bār ile ben

3 Hevā-yı zülf-i semen-bū başımdadır her-dem
Sürüklenir ṭururum sevḳ-i rūzgār ile ben

4 Ṭaġıldı ʿaḳlım o gīsū-yı tāra baġlanalı
Ne çāre ṭoplanamam fikr-i tār-mār ile ben

5 Esīr-i siḥr-i nigāhım ki bī-ḳarār oldum
Füsūn ü cāẕibe-i çeşm-i ʿişve-kār ile ben

6 Açıldı ġonca-i şevḳim nesīm-i vaṣlıyla
Güşāde-meşrebim ās̱ār-ı mihr-i yār ile ben

7 Naẓīre ʿarżı ne ḥaddim ḥużūr-ı Bāḳī'ye
Semā zemīn gibiyim ol büzürg-vār ile ben

8 **Suʿūd** o Ġālib-i ʿaṣrıñ kemīne muḫliṣiyim
Ser-āmed-i şuʿarāyım bu iʿtibār ile ben

Kuruçeşme, 1 Mayıs 1336

27

Bu da Bāḳī-i ʿaṣra pey-revlik: /314/

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Nişāne ṣubḥ-ı ṣaf ā āfitāb-ı ʿaşḳıñdan
Nümūne ebr-i bahārān niḳāb-ı ʿaşḳıñdan

2 Feżāda bād-ı vezān ü çemende cūy-ı revān
Ḥuṣūle gelmede hep incizāb-ı ʿaşḳıñdan

3 Göñül dedikleri bir ṣafḥadır ḫıred-fersūd
Seniñ bedīʿ ü semāvī kitāb-ı ʿaşḳıñdan

4 Eder mi tā-be-ebed meyl ḫūşyārīye
İçip içip de ṣızanlar şarāb-ı ʿaşḳıñdan

5 Ḳuyūd-ı ʿaḳl u irāde ḳavāʿid-i temkīn
Aranmasa yeri var neşʾe-yāb-ı ʿaşḳıñdan

6 Ḫarābe-i dili vaṣlıñla eyle ābādān
Dirīġ-i merḥamet etme ḫarāb-ı ʿaşḳıñdan

7 Ṣabāḥa ḳarşı açılsa ḥicāb-ı pīreheniñ
Hezār mihr ṭoġar cāma ḫˇāb-ı ʿaşḳıñdan

8 Olur **Suʿūd** gibi maẓhar-ı dem-i Bāḳī
Naṣīb alan der-i devlet-meāb-ı ʿaşḳıñdan

10 Mayıs 1340

28
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Zāhide yüz ver yerinden oynadı cānım desin
Titresin taġşīş olundu naḳd-i īmānım desin

2 Ḥaddi varsa kāfir-i devriñ elinden ḳurtulup
Ḫˇāce-i dünyā-perest artıḳ Müselmānım desin

3 Dem-zen ol bā-şīve-i mestāne gīrūdārdan /315/

Ey muẖanneṡ-pīşe erkekler saña ẖanım desin

4 Bir gedā-ẖilḳatsin ey ser-gerde-i ẖayl-i cühūd
Bir alay mecnūn saña isterse sulṭānım desin

5 Māder-i eyyāma ḥayrānım neler tevlīd eder
Āh kim merdim gūyā kim derdi insānım desin

6 Ey **Suʿūd** ister misin üstād-ı ḥükm-i ʿaṣr ile
Faẖrı başdan bir yaña atsın da şeyṭānım desin

28 Haziran 1345

29
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ḫançer-i berrānıña Allāh fırṣat vermesin
Ḳaṣd-ı dīn ü ġāret-i īmāna ruẖṣat vermesin

2 Ders alıp tīġ-ı ḳażādan ḳorḳarım ebrūlarıñ
ʿĀlem-i kevn ü fesāda başḳa ṣūret vermesin

3 Ḫavfım oldur kim tecellī-sāz olup birden bire
Ṭalʿatıñ dünyālara ey māh dehşet vermesin

4 Rūḥ u ḳalb ü ḳālıba bi'ẕẕāt teʾṡīr eylesin
Gözleriñ müjgānıña bir laḥẓa nevbet vermesin

5 Ḥāl-i ġışşından olurken ẖānümānlar lerze-nāk
Dīde-i bīmārıña Rabb'im if ā ḳat vermesin

6 Kimse tefrīḳ etmemiş şiʿr u şuʿūruñ beynini /316/
Ḳīl ü ḳālim ey **Suʿūd** aḥbāba ḥayret vermesin

16 Kānūn-i S̱ānī 1346 / 1930

30
İbn-i Ḥażret-i Mevlānā Veled Çelebī Efendi Ḥażretleriniñ:

Geldikce nev-bahār cünūnum olur füzūn

Yıllarca eyledim bu tecellāyı āzmūn

1 Maṭlaᶜıyla muṣadder ve:

Yā Rab ne köhne sāl-i civān-meşrebim ki ben
Oldum varaḳ mis̱āli hevā ḥükmüne zebūn

Beyt-i laṭīfini ḥāvī yeni bir es̱er-i şāᶜirānelerini taᶜḳīb:

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Deşt-i hevāda Ḳays gibi olmuşum zebūn
Leylā-yı zülf-i yār baña reh-ber-i cünūn

2 Ḳar aldı kūḥ-sārımı oldum herem-nümā
Ḥālā göñül dedikleri mecnūnda yoḳ sükūn

3 Geldikce mevsimi ḳoşarım gül-sitānlara
Bāng-ı hezāra būy-ı güle mübtelā derūn

4 Bülbül o bülbül ü gül o gül ben o ben miyim
Heyhāt kim cevābı süāliñ keder-nümūn

5 Ḥayf ü dirīġ ḳıymetimi bilmedi felek
Pīr etdi elli yılda beni etdi ser-nigūn

6 Ṭū f ā n-ı inḳilābda bilmem ki var mıdır
Āsīb-i gird-bād-ı ḳażādan olan maṣūn

7 Kār etdi Ḥaḳḳ'a baġlanan encām-ı kārda
Ḥaḳ'dır **Suᶜūd** mā-ḥaṣal-ı ḥikmet-i şuūn

6 Mart 1348 / 1932

31
Üstād Bāḳī'yi taᶜḳīb: /317/

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

1 Naẖl-i gül-bāġ-ı ᶜiṣmet olmuşsun

Reşk-i Ṭūbā-yı cennet olmuşsun

2 Ḳoparır ḳāmetiñ ḳıyāmetler
Āsumānī bir āfet olmuşsun

3 Ḥüsn-i ḫaṭṭıyla cālib-i enẓār
Bir kitāb-ı melāḥat olmuşsun

4 Rūy-ı rengīn ü çeşm-i sebzīnle
Nev-bahār-ı leṭāfet olmuşsun

5 Dostumsun faḳaṭ baña ey yār
Düşmen-i ṣabr u ṭāḳat olmuşsun

6 Ne ḳadar göz ḳamaşdırır çehreñ
Nūr-ı ʿayn-ı muḥabbet olmuşsun

7 Şiʿr-i vecd-āver-i **Suʿūd** gibi
Maḥż-ı ḥüsn-i bedāʿat olmuşsun

25 Kānūn-i Evvel 1352 / 1936

32
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Ṣubḥ-ı ümmīde mihr-i ṭāliʿsin
Vech-i meh-tāba nūr-ı lāmiʿsin

2 Ḥüsn-i ruḫsār ü ān-ı çeşmiñle
Cilve-i ḥüsn ü ānı cāmiʿsin

3 Ebruvānıñla dīde-i cāna
Sevdiğim aḥsenü'l-meṭāliʿsin

4 Sevme güç sevmemek muḥāl seni
Belki sen de bu fikre kāniʿsin

5 Sensin ey meh yegāne metbūʿūm
Baña ṣūretde gerçi tābiʿsin

6 Şiʿr-i pāk-i **Suʿūd**'a ancaḳ sen
Bir bedīʿī meāl-i bāriʿsin

28 Kānūn-i Evvel 1936

33
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün /318/
(Faʿlün)

1 Semā-yı rūḥda mihr-i bedīdim olduñ sen
Ṭoġunca bāʿiṣ-i ʿömr-i cedīdim olduñ sen

2 Ne māh-pāresin ey necm-i dīde-i sebzīn
Leyāl-i tīrede nūr-ı ümīdim olduñ sen

3 Seni elimle yetişdirdim ey nihāl-i emel
Ḫazān zamānı gül-i nev-demīdem olduñ sen

4 Bütün seni düşünür muttaṣıl seni ararım
Müf ā d-ı nükte-i güft ü şenīdim olduñ sen

5 Bedīʿ ü dil-keş ü ġarrā meāl-i şiʿrimsin
Güzīde-zāde-i fikr-i sedīdim olduñ sen

6 O āfitāb-ı cihān-tābım ey şeb-i yeldā
Gelince ḳarşıma hen-gām-ı ʿīdim olduñ sen

7 Kānūn-i S̱ānī 1352 / 1937

34
ʿAli ʿİffet Bey Efendi'ye pey-revlik:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Duyduġum sesler ser-ā-pā şimdi güftār-ı cünūn
Oldu ʿālem ġāliba başdan başa dār-ı cünūn

2 Hey ne ḥāl-i ḥayret-efzādır ki yoḳ endāzesi
Herkesiñ beyninde var bir ḫaylī ās̱ār-ı cünūn

3 Dīde-i ʿibretle baḳ dārü'ş-şif ā -yı ʿāleme
Varsa ʿaḳlıñ ey ḫıred-mend etme inkār-ı cünūn

4 Ṣad-hezārān āferīn olsun hevā-dārānında
Rūzgārı ṭutdu būy-ı zülf-i zer-tār-ı cünūn

5 Fikr-i Eflāṭūn'a cinnet-baḫş olur māhiyyeti
Bir muʿāmmādır muḥālü'l-ḥāl bu esrār-ı cünūn

6 Ḥükmü sārī feyżi cārīdir de her sūdan yine
Kimseler etmez ne ḥikmetdir ki iḳrār-ı cünūn

7 Ḳıllet-i iẕʿānla farḳ etdim bu mübhem nükteyi
Artar eksilmez göñül küncünde esrār-ı cünūn

8 Ben de olmuşdum belā-yı ʿaḳl ile dīvāne-ser /319/
Bāreka'llāh eyledim fi'l-ḥāl izhār-ı cünūn

9 Bir zamānlar mest-i ser-şār-ı şarāb-ı ʿaḳl idim
Dense lāyıḳdır baña el-yevm hüşyār-ı cünūn

10 El-vedaʿ ey hūş ü idrāk el-vedaʿ ey ḥiss-i ʿār
Ben ṭaraf-dār-ı cünūnum ben ṭaraf-dār-ı cünūn

11 Şiʿr-i şūḫ-ı ʿİffet-i üstādı taḳlīden **Suʿūd**
İşte oldum bir hezār-āvāz-ı gül-zār-ı cünūn

21 Nisan 1937 / 1353

ḤARF-İ VĀV

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün /322/

1 Ṭūr-ı cihānda tābiş-i envār nev-be-nev
Mūsā-yı cānda cünbiş-i güftār nev-be-nev

2 Her sīne başḳa şekl-i tecellīye cilve-gāh
Ẓāhir ṣuverde cilve-i esrār nev-be-nev

3 ʿİbret-nümūd sırr-ı merāyā-yı kāināt
Her nāẓıra nümāyiş-i ruḫsār nev-be-nev

4 Ṣūret-peẕīr reng-i fenā ʿāşıḳ-ı nizār
Pīrāye-dār ḥüsn ü ṣaf ā yār nev-be-nev

5 Bir yanda maḥv olup gidiyor lā-yüʿad nüḳūş
Bir yanda rū-nümā yine ās̱ār nev-be-nev

6 Her şey kemāl-i ḥikmete bāriz nişān iken
Etmededir yine ḥükm-i iẓhār nev-be-nev

7 Bir ḳudret-i ʿazīmeyi her gördüġüñ saña
Eyler lisān-ı ḥāl ile takrār nev-be-nev

8 Her-dem **Suʿūd** ser-be-zemīn taḥayyürüm
Māʿrūż-ı lüṭf ü ḳahr-ı dil-i zār nev-be-nev

28 Nisan 1334

ḤARF-İ HĀ

1
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /324/

1 Bir devā eyle dil-i bīmāra Allāh ʿaşḳına
Sevgilim uşşāḳı yaḳma nāra Allāh ʿaşḳına

2 H̬ār-ı cevriñle seniñ göñlüm h̬arāb oldu yeter
Bir nihāyet yoḳ mudur āzāra Allāh ʿaşḳına

3 Nūr-ı dīdem ḳaçma pīş-i çeşmden raḥm et baña
Eyleme vech-i ümīdim ḳara Allāh ʿaşḳına

4 Ḥüsnüñü seyr eyleyen mümkün mü ʿāşıḳ olmamaḳ
Kim taḥammül eyler ol reftāra Allāh ʿaşḳına

5 İşte iḳrār eylerim ey yār esīr-i ʿaşḳıñım
Merḥamet eyle **Suʿūd**-ı zāra Allāh ʿaşḳına

1 Mayıs 1314

2
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Nedir bu reng-i ḫazān nev-bahār-ı ʿömrümde
Nedendir āh bu ẓulmet nehār-ı ʿömrümde

2 Beni nefes-be-nefes mevte eyliyor taḳrīb
Nedir bu mertebe sürʿat güẕār-ı ʿömrümde

3 Gözüm açılmayacaḳ mı bu ḫˇāb-ı ġafletden
Ṣabāḥ yoḳ mu benim leyl-i tār-ı ʿömrümde

4 Bahār geçdi ḫazān gelmek üzre de ḥālā
Çiçek açılmadı eşkūfe-zār-ı ʿömrümde

5 Beni bu rütbe nizār etmeden nedir ḳaṣdı
Felek ʿaceb ne bulur inkisār-ı ʿömrümde

6 Mart 1317

3
Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün /325/

1 Ey verd-i bāġ-ı ʿiṣmet ey dil-ber-i yegāne
Evṣāf-ı şān-ı ḥüsnüñ vird oldu her lisāna

2 Farṭ-ı ṣabāḥatıñla envār-ı ṭalʿatıñla
Maḥsūdsun bugün sen sükkān-ı āsumāna

3 Erdikce baḥs̱-i ḥüsnüñ her yerde gūş-ı cāna
Duymaḳdayım göñülde bir ḥiss-i f ā ḫirāne

4 Etmez miyim tef ā ḫur bir māha ʿāşıḳım ben
Zīnet verir ḫayāli efkār-ı şāʿirāna

5 Ancaḳ o işte sensin ey neyyir-i melāḥat
Reşk-āverim bugün ben ʿaşḳıñla ʿāşıḳāne

6 Gül-rūy-ı enveriñden ol rütbe müstenīrim
Sāyeñde minnetim yoḳ mihr ü meh-i cihāna

7 Biñ ṣubḥ biñ şafaḳ biñ meh-tāb biñ bedīʿa
Olsun fedā o çeşm-i mest-i żiyā-feşāna

8 Dünyāda bence sensin aḳṣā-yı cümle āmāl
Āmādeyim yoluñda her ān fedā-yı cāna

1 Ağustos 1317

4
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Çāk ederdim sīnemi sevdā-yı cānān olmasa
Ben olurdum muṭlaḳa cānān baña cān olmasa

2 Gözlerim müstaġraḳ-ı ẓulmet görürdü ʿālemi
Gözlerinde yārımıñ maʿnā-yı iḥsān olmasa /326/

3 Parlamazdı nūr-ı ümmīdim cihānda bir zamān
Gāh ü gāhī ol perī ḳarşımda tābān olmasa

4 Firḳate mümkün değil etmez ṭaḥammül ḳalb-i zār
Maḥv olur muṭlaḳ soñunda vaṣla şāyān olmasa

5 ʿĪd-i ekberden de ekberdir viṣāl ammā **Suʿūd**
Dilde āh endīşe-i ālām-ı hicrān olmasa

30 Ağustos 1317

5
Şāʿir-i meşhūr ʿAlī Rūḥī Bey merḥūmuñ:

Baḳıyor mu diye dil-ḫaste-i hicrān gözüme
Baḳıyor cān alıcı gözleri yan yan gözüme

Maṭlaʿlı ġazel-i laṭīfini taʿḳīb:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Bir nigehle edecek mi diye dermān gözüme
Çeşm-i ḫūn-ḫˇārına baḳdıḳca gelir ḳan gözüme

2 Ben diyorken o mehi ṣabr edeyim görmeyeyim
Müteṣādif oluyor gözleri her ān gözüme

3 Yoḳ mu ḥālā naẓar-ı merḥamet āh ey ḫūnī
Ne için baḳmadasın ḫışm ile yan yan gözüme

4 Yara-i ḫançer-i ġamzeñ ile iñler ṭururum
Ḫˇāb girmez dem-i hecriñde bu giryān gözüme

5 Etmişim ẕāti bu yolda ezelī vaḳf-ı vücūd
Reh-i ʿaşḳıñda görünmez güzelim cān gözüme

Göztepe, 7 Eylül 1322

6
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /327/

1 Etmez efkārım taḥavvül çekseler zincīre de
Her zamān āmādeyim taḳdīre de tekdīre de

2 Müslümān ḥüsn-i sülūk ü sīretinden bellidir
Ḳarşı ḳor Allāh yolunda ḥamle-i şimşīre de

3 Başḳa māhiyyetdedir mescid-nişīnān-ı zamān
Īʿtimād etme bülend-āvāz ile tekbīre de

4 Kūşe-i deycūr-i ġamdır cāy-ı erbāb-ı kemāl
İḫtif ā eyler güher zīr-i zemīn-i tīrede

5 Ẕilleti mümkünse erbāb-ı diliñ idbār ile
Ḫāke aks etmek olur ẕüll mihr-i ʿālem-gīre de

6 Bursa'yı iḥyā ederdim feyż-i şiʿrimle **Suʿūd**
Neyleyim ammā ḫayālim dāder ü hemşīrede

30 Teşrīn-i S̱ānī 1323

7
Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

1 Ṭabᶜ-ı dil-berde vef ā olsa da ḫoş olmasa da
O nezāket o edā olsa da ḫoş olmasa da

2 Ben onuñ zülf-i dil-āşūbuna ber-dār olayım
Ġamzesi rūḥ-fezā olsa da ḫoş olmasa da

3 Rüʾyetiyle buluyor neşve dil-i maḫzūnum
Ruḫları ḫande-nümā olsa da ḫoş olmasa da

4 Derd-i sevdāsına nā-çār alışdım o gülüñ
Baña min-baᶜd devā olsa da ḫoş olmasa da

5 Ġazelim neşve-i rüʾyetle ḥuṣūle geldi
Dil-pesend-i şuᶜarā olsa da ḫoş olmasa da

Kuruçeşme, 5 Kānūn-i S̱ānī 1323

8
Hersekli Ḥikmet Bey Efendi merḥūmuñ: /328/

Yoḳ ḳayd-ı māsivā dil-i ḳudsī-cenābda
Olmaz ḫaṭā ṣaḥīfe-i Ümmü'l-Kitāb'da

Maṭlaᶜlı ġazel-i ᶜālīsini taᶜḳīb:

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Var meyl-i iᶜtilā dil-i ᶜālī-cenābda
Cibrīl'dir ki Sidre'ye ṭoġru şitābda

2 Ḳıymet-şinās rūḥ olan er ṭurmaḳ istemez
Dünyā denen şu maḳbere-i ıżṭırābda

3 Cismiñde cān o cevhere beñzer ki bī-ḳuṣūr
Maḥkūmdur iḳāmete zīr-i türābda

4 Bir aṣldan ᶜibāret iken cümle kāināt

Bilmem bu tefriḳa ne için şeyḫ u şābda

5 Kibre sebeb nedir ki müsāvī şeh ü gedā
Dergāh-ı Kibriyā-yı ʿadālet-meābda

6 Ẓāhir olur ise beşeriñ gizli işleri
Seyr etmeli reẕāleti rūz-i ḥisābda

7 Siyyān cihānda rifʿat ü ẕillet Ḫudā bilir
Gördüñ hezār şeklini hengām-ı ḫ˘ābda

8 Ās̱ār-ı ʿaḳl u manṭıḳı kim kimden añlasın
Maḥẕūr var **Suʿūd** süāl ü cevābda

4 Mart 1324

9

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /329/

1 Ḳahramanlar baş eğer ṣāḥib-ḳırān-ı ġamzeñe
Ḳarşı gelmek pür-ḫaṭardır ḳahramān-ı ġamzeñe

2 Bir naẓarda ḳabż u basṭ-ı rūḥa vardır ḳudreti
Cān-sipārān ḥasret eyler cān-sitān-ı ġamzeñe

3 Fer veren ebrū mudur āyine-i ruḫsārıña
Māh-ı nevmī yoḳsa ṭāliʿ āsumān-ı ġamzeñe

4 Muṭlaḳā müştāḳıñ olmuşdur ki ebr-i nev-baḥār
Beñziyor ḳaṭrātı eşk-i ʿāşıḳān-ı ġamzeñe

5 Reh-zen-i dīndir esās-ı küfrdür müʾmin değil
Düşmesin kāfir daḫi nā-Müslümān-ı ġamzeñe

6 El-vedāʿ eyler cihān-ı ʿaḳl u idrāke **Suʿūd**
Olsa vāḳıf bir dem īmā-yı nihān-ı ġamzeñe

14 Mart 1324

10

Üstād-ı ʿirfānım Müstecābī-zāde ʿİṣmet Bey merḥūmuñ bir ġazelini taʿḳīb:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ne kesb etdik cihānda bir alay evhāmdan başḳa
Ne bulduḳ ʿālem-i āmālde ālāmdan başḳa

2 Bilinmez ḳadr-i ʿirfān kesb-i dāniş eñ büyük noḳṣān
Eren kimdir murāda cāhil-i bed-nāmdan başḳa

3 Ḫayāl-i emn ü rāḥat bence ḥālen ʿayn-ı cennetdir
ʿAzīzim yoḳ mu bir kārıñ bu fikr-i ḫāmdan başḳa

4 Bu dünyā ʿarṣa-i ġavġā-yı iḳbāl ü maʿīşetdir
Ne isterseñ bulursun āştī-i tāmdan başḳa

5 Dil-i vīrān o tenhā āşiyān-ı ḥüzn-i hicrān kim
Civārından geçen yoḳ miḥnet-i eyyāmdan başḳa

6 **Suʿūd** ol şāʿir-i zārım ki yoḳdur bezm-i hestīde /330/
Muvāfıḳ hem-demim maʿşūḳa-i ilhāmdan başḳa

11 Kānūn-i S̱ānī 1324

11
Taʿḳīb-i ġazel-i Şeyḫ Bāḳī-i Mevlevī

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Yārıñ nühüfte ṭalʿatı zīr-i niḳābda
Erbāb-ı ʿaşḳ ü neşve bütün pīç-tābda

2 Bir maḳṣad-ı muḳaddes için hāy u hūdadır
İslām u gebr u kāfir-ḫāne ḫarāb da

3 Rūşen-dilān-ı ehl-i naẓar umduġun bulur
Dāru'ṣ-ṣanem de Kaʿbe de her cāy u bābda

4 Çeşmān-ı ibtiṣāra odur ʿarż-ı rū eden
Encümde āsumānda meh ü āfitābda

5 Gül-şende bülbül eyler onu yād ile fiġān
Tekrār eder bu naġmeyi būm u ġurāb da

6 İnsān iseñ ol ʿārif-i esrār-ı **men ʿaraf**
Vahdetdir āşikāre bu faṣlü'l-ḫiṭābda

7 Aṣḥāb-ı vecd feyż-i **nefaḫnā**'yı farḳ eder
Enf ā s-ı pāk-i Şeyḫ Celāl intisābda

8 Gördüm nice bedāyi-i maʿnāyı ey **Suʿūd**
Ḥaḳḳā ki ol bihīn es̱er-i müsteṭābda

28 Kānūn-i S̱ānī 1325

<u>12</u>
- Bursa'da - /331/

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Sevḳ etdi Bursa'ya beni āb ü hevā yine
Çıḳdım bu yerlere yeniden āşinā yine

2 Geçmiş zamānlarım gelerek yāda göñlümü
Etdi iḥāṭa bir elem-i cān-rübā yine

3 Bulduñ beni bu yerde de ey baḫt-ı tīre-gūn
Verdiñ dil-i nizārıma bir ibtilā yine

4 Hüzn ü tees̱s̱ürüm naṣıl etmez ki iştidād
Örtüldü ebr-i miḫnet ü ġamla semā yine

5 Ey sāḥa-i fesīḥa-i ḥaḍrā bu ḥāl ile
Olmaḳdasın hemīşe leṭāfet-nümā yine

6 Sīrābısın o rütbe zülāl-i ṭabīʿatıñ
Saṭḥıñ deñiz gibi görünür cā-be-cā yine

7 Teʾs̱īr-i ḥükm-i seyl-i ḥavādis̱ midir olan
Nīlūfer revānıña cūşiş-fezā yine

8 Gāhī onuñ gibi olurum ben de pür-ḫürūş

Rūḥumda var o meyl-i cünūn-intimā yine

9 Māżīde mülhemim idiñ āh ey feżā benim
Etme dirīġ o lüṭfu bugün de baña yine

Çekirge, 14 Mayıs 1330

13
Mefᶜūlü Mefāᶜilün Feᶜūlün

1 Çeşmiñ yine bī-ḳarār-ı ᶜişve
Ey āfet-i cān-şikār-ı ᶜişve

2 Olmuş yine penbe penbe ruḫlar /332/
Ey verd-i ter-i bahār-ı ᶜişve

3 Bayġın yine her nigāh-ı mestiñ
Her ān ediyor ni̱sār-ı ᶜişve[140]

4 Var gelmek için o çeşm-i şūḫa
Besbelli ki ıżṭırār-ı ᶜişve

6 Ḳan aġladır ehl-i ibtilāya
Rūyuñdaki iḥmirār-ı ᶜişve

7 Olduḳca hele o kākül-i tār
Pür-mevce-i rūzgār-ı ᶜişve

8 Cemᶜiyyet-i ḳalb-i zārı eyler
Başdan başa tār-mār-ı ᶜişve

9 Ey mürġ-i hevāī-i sebük-rūḥ
Ey maṭlaᶜ-ı nūr u nār-ı ᶜişve

10 Āġūşuma gel civār-ı sīnem
Olsun saña reh-güẕār-ı ᶜişve

28 Kānūn-i S̱ānī 1330

140 Müellifin *Sadâlarım* isimli eserinde bu gazelin bir beyti daha mevcuttur: "*Āteş gibidir yaḳar cihānı / Her naẓra-i pür-şikār-ı ᶜişve*" (*Sadâlarım*, s. 180) [N.İ.]

14
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Bī-ḥisāb efsāne gūş etdim ḥamiyyet nāmına
Diñledim bir ḫaylī yāve istiḳāmet nāmına

2 Gördüm efʿāli ḫilāf-i şīve-i merdānegī
ʿĀleme düşmen kesildim ādemiyyet nāmına

3 Nāmzeddir ẕillete bir mūcib-i ḥükm-i zamān
Kimde bir şey varsa nāmūs u fażīlet nāmına

4 Tā esāsından onu taḫrīb ü imḥā etdiler
Bir nişāne ḳalmadı ʿirf ā n-ı millet nāmına

5 Nāfı çatlar gülmeden erbāb-ı ʿaḳl u ḥiḳmetiñ /333/
Bir alay lāf ü güẕāfa ḥüsn-i niyyet nāmına

6 Ben de ʿaṣrī ādem oldum insilāḫ etdim **Suʿūd**
Her neye māliksem idrāk ü meziyyet nāmına

30 Nisan 1333

15
Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün

1 Yaḳdı dil-i bīmārı şemʿ-i ruḫ-ı cānāne
Yanmaḳla yaḳılmaḳdan pervāneye pervāne

2 Bir laḥẓa gören yārı der-ḥāl unudur ʿārı
Ben de olayım bārī rüʾyet ile dīvāne

3 Bī-cā mı bu nālişler cevri ciğere işler
Hep bildiğini işler ammā ki o dürdāne

4 Luṭfunda leṭāfet var ḳahrında da leẕẕet var
Ḥüsnünde ne ḥālet var ḥayret verir insāna

5 Her-bār cef ā eyler ʿuşşāḳı fedā eyler

Aġyāra vef ā eyler ancaḳ bize bī-gāne

6 Laʿl-i leb-i gül-f ā mı erbāb-ı diliñ cāmı
Gīsū-yı dil-ārā mı mürġ-i emele nāle

7 Biñ ṣūret ile mālī maʿnā-yı ruḫ-ı alı
Her cilvesi maʿnālı her naẓrası mestāne

8 Firḳatle eder her ān bī-çāre **Suʿūd** ef ġ ān
Yoḳ mu ʿacabā pāyān bir dem ġam-ı hicrāna

25 Ağustos 1340

16
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün /334/

1 Güvenme ḥāl-i dehr-i bī-s̱ebāta
Seni taḳrīb eder her ān memāta

2 Ṣaf ā -yı vaḳti bil ʿayn-ı ġanīmet
Ġam-ı ferdā ile etme if ā te

3 Muḥabbet neşvesinden başḳa bir şey
Değil şāyeste baḥs̱ ü iltif ā ta

4 Beni ancaḳ bu dār-ı ibtilāda
Meḥāsin riştesi baġlar ḥayāta

5 Değer bir çeşm-i mest-i ʿişve-kārıñ
Nigāh-ı nāzı biñ ʿömr ü necāta

6 Sen ey sulṭān-ı ʿaşḳ-ı ʿālem-ārā
Sebebsin intiẓām-ı kāināta

7 Eder mihriñ göñülde bāreka'llāh
Dem-ā-dem ẓıll-ı hestīyi imāte

8 **Suʿūd**'u ṭalʿatıñdan etme mehcūr
O ẕerre münceẕibdir nūr-ı ẕāta

21 Kānūn-i S̱ānī 1341

17
Taḳlīd-i cenāb-ı ʿAvnī-i üstād

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Göñlümü ḳaṣd etme istīlāya Allāh ʿaşḳına
Girme kāfir Kaʿbe-i ʿulyā'ya Allāh ʿaşḳına

2 Ey ḫayāl-i zülf tār etdiñ yeter dünyāları
ʿĀrıż olma dīde-i bīnāya Allāh ʿaşḳına

3 Āh gösterme baña nūr-ı siyāh-ı kākülü /335/
Dönmesin rūzum şeb-i yeldāya Allāh ʿaşḳına

4 Küfr ü dīn yek-reng olup bir ṣūrete baġlanmasın
Başlama ey çeşm-i mest! īmāya Allāh ʿaşḳına

5 İnsilāḫ-ı pīrehenden ḳaṣdıñ ey billūr-ten
ʿAḳlımı vermek midir yaġmaya Allāh ʿaşḳına

6 Müstenīr-i mihr-i ʿAvnī'dir ḫayālim ey **Suʿūd**
Dönse çoḳ mu gül-şen-i maʿnāya Allāh ʿaşḳına

25 Şubat 1341

18
Muḥibb-i maġf ū rum Müstecābī-zāde ʿİṣmet Bey merḥūmuñ:

Çökmüş ẓılāl-i reng-i fenā gül-sitānlara
Göñlüm gibi bahār bürünmüş ḫazānlara

Maṭlaʿ-ı ḥazīniyle muṣadder ġazel-i bedīʿini taḳlīd:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Urmuş sevād-ı rūy-ı zemīn āsumānlara
Fikrim gibi semā da bürünmüş dumanlara

2 Bir ben miyim bu cāyda māżī-cüdā ġarīb

Herkes taḥassür etmede geçmiş zamānlara

3 Tims̱āl-i iġtirāb-ı şebāb eylerim ḳıyās
Baḳdıḳca artar āh melālim ḫazānlara

4 Bulmaḳ ümīdine ḳapılıp nev-bahārımı
Geldikce mevsimi ḳoşarım gül-sitānlara

5 ʿAṭf-ı nigāh edince gelir rūḥa infiʿāl
Bülbüllere çiçeklere cūy-ı revānlara

6 Ey ʿālem-i ʿadem-gede raḥm eylemez misin /336/
Bī-iḫtiyār içiñde fenā-yāb olanlara

7 Üstād-ı ʿiṣmeti yine yād eyledim **Suʿūd**
Pey-rev olup ḳopardıġı muḫriḳ fiġānlara

Teşrīn-i Evvel 1340

19
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Baḫtım ne rütbe olsa da ḥāil murādıma
Gelmez ḫalel Ḫudā'ya olan iʿtimādıma

2 Ben rişte-i tevekkül ile Ḥaḳḳ'a baġlıyım
Ḳūt verir şuūn-ı felek iʿtiḳādıma

3 Yoḳdur gözümde ẕerre ḳadar ḳadr ü ḳıymeti
Dünyā yerinden oynasa baḳmam ʿinādına

4 Çekmiş iken hezār ʿaẕāb ü cef ā yine
Uymaḳ zamāna gelmedi bir kerre yādıma

5 Fikrim tebeddül etmedi ḳahr-ı ʿadüvv ile
ʿAynıyla ṣādıḳım yine her ictihādıma

6 Merdim **Suʿūd** ḳaḥbe-i devriñ ne ḥaddidir
Etmek müdāḫale reviş ü iʿtiyādıma

Ankara, 22 Temmuz 1342 / 1926

20
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Ḥayātım geçdi hep ḫüsrān içinde
Göñül bir dāimī buḥrān içinde

2 O Yūsuf'dur ki ḳalmış rūḥ-ı giryān /337/
Esīr-i ibtilā zindān içinde

3 Dil-i derd-āşinā yād elde ḫāmūş
Hezār-ı zār ḫāristan içinde

4 Ne ḥāletdir İlāhī māh-ı ümmīd
Dem-ā-dem hāle-i hicrān içinde

5 Ne ḥikmetdir İlāhī vech-i ṭāliʿ
Girer bin ṣūrete bir ān içinde

6 ʿŪḳūl āvāre ḥikmet bir muʿammā
Beşer evhām-ı bī-pāyān içinde

7 ʿAvālim lā-yuʿad maḫlūḳ bī-ḥadd
Faḳaṭ nādircedir insān içinde

8 Bu keştī-i meşāḳḳ ü ibtilānıñ
Ki pūyān bī-kerān ʿummān içinde

9 Vürūd-ı mevc-i ġam küh-sār küh-sār
Ḥużūr-ı fikre yoḳ imḳān.. içinde

10 **Suʿūd**-āsā bu baḥr-i bī-ḥudūduñ
Bütün deryā-dilān ḥayrān içinde

Ankara, 18 Ağustos 1342 / 1926

21
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Müncez̠ibdir dīdeler dīdār-ı ʿālem-sūzuña

ʿAşḳ bir pervānedir ḥüsn-i cihān-efrūzuña

2 Ḳalbler yek-pāre āhen olsa da der-ḥāl erir
Eylese bir dem taʿalluḳ ġamze-i dil-dūzuña

3 Bir kitāb-ı āsumānīsin ki ey çeşm-i bedīʿ
Kimseler vāḳıf değildir maʿnī-i mermūzuña

4 Mā-verā-yı ʿālem-i imkāna şāmil cāẕibeñ
El-ḥased ey ḥüsn-i muṭlaḳ ṭāliʿ-i fīrūzuña

5 Eşref-i sāʿāt sensin ey zamān-ı vaṣl-ı yār /338/
Nūr-ı ṣubḥ-ı ʿīd serpilmiş seniñ her rūzuña

6 Ṣayrefī -i dehr taḳdīr-i bahā etsin **Suʿūd**
Varsa ḥadd ü ḳudreti ṭabʿ-ı süḫan meknūzuña

Topkapı, 1 Eylül 1340

22
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Her laḥẓa o yār-ı cān göñülde
Tāb-ı nigehi ʿayān göñülde

2 Ẓıll-ı müjesi laṭīf ü dil-cū
Āmālime sāye-bān göñülde

3 Fermān-beriyim ol dil-sitānıñ
Yoḳ başḳaca hükmürān göñülde

4 Biñ Baḥr-i Muḥīṭ cūş-ber-cūş
Seyr eyle şu bī-kerān göñülde

5 İfşā edemem neler neler var
Esrār-ı cihān cihān göñülde

6 Nirengi şu çarḫ-ı kīne-cūnuñ
Yer bulmadı bir zamān göñülde

7 Pīrāyesidir bahār-ı ʿaşḳıñ

Olmaz ebeden ḫazān göñülde

8 Hep nūru **Suʿūd** o māh-tābıñ
Geh ẓāhir ü geh nihān göñülde

Sultanahmed, 1 Şubat 1342 / 1927

23
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /339/

1 Sünbül-i zülfü dökülmüş çehre-i gül-f ā mına
Yārımıñ ruḫsārı dönmüş bir bahār aḳşamına

2 Baḫt-ı ḫˇāb-ālūdeyi bīdār görmek isterdim
Muntaẓırdır gözlerim her ān viṣāl eyyāmına

3 Ḳatlanır göñlüm reh-i vaṣlında her bir miḥnete
Çāre yoḳ cānāna söz verdim muḥabbet nāmına

4 Nerde ol demler o meclisler ki eylerdim fedā
ʿĀlemiñ biñ nādī-i iḳbālini bir cāmına

5 Gül-şen-i ʿaşḳ u vefā şimdi naṣīb-i zāġ ü būm
Cāy-ı āsāyiş mi var bülbüllerin ārāmına

6 Pek dilārā ṭoġduñ ey māh-ı feżā-pīrā bu şeb
ʿĀşıḳıñ girmek mi ḳaṣdıñ ḳalb-i sevda-rāmına

7 Dil muḥāṭ-ı ẓulmet-i hicrāndır olmaz kār-gir
Nūr u şuʿle tīregī-i leyle-i ālāmına

8 Mürġ-i cān bīmār-ı ḥasretdir perīşāndır **Suʿūd**
Neylesin ġafletle dünyānıñ ṭutulmuş dāmına

Sultanahmed, 3 Teşrīn-i S̱ānī 1343 / 1927

24
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Ḥarīm-i sīnede pinhān ḫayāl-i cānāne
Gelir meşāmıma būy-ı viṣāl-i cānāne

2 Hevā-yı zülfüñe düşdüm ḥayāt-ı nev buldum
Meāl-i cān ü cihāndır meāl-i cānāne

3 Şarāb-ı neşve ṣunar göñlüme süzüldükce
Benim o dīde-i āhū-miṡāl-i cānāne

4 Bu rūze-dāri-i būse ḥarāmdır bi'llāh /340/
Ḥelāl iken baña her-dem nevāl-i cānāne

5 Ṡübūt-ı ʿīd-i saʿīde **Suʿūd** ḳāil olur
Görünse ufḳ-ı emelde hilāl-i cānāne

Sultanahmed, Nisan 1343 / 1927

25
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Küfr-i zülfe baġlanıp dil ehl-i īmānım dese
Büt-perest-i ʿaşḳ-ı yār olsa Müselmānım dese

2 İçse de bir kerrecik āb-ı ḥayāt-ı neşʾeyi
Mest olup şeyṭāna ʿAzrāil-i cānānım dese

3 Sırr-ı īmā-yı nigāhından ṣorulsa çeşmine
Ḳaşların ḳaldırsa işte tīġ-ı berrānım dese

4 Bī-niḳāb etse tecellī görse Cibrīl-i Emīn
Titrese yā Rab emānetdir saña cānım dese

5 Ḫāliṣāne ʿāşıḳa şerḥ etse ḥissiyyātını
Yār kendi vechime kendim de ḥayrānım dese

6 Vaḥşetinden lerze-nāk olmazdı böyle mürġ-i cān
Ol perī gelse lisāna bende insānım dese

7 Tercümān-ı nükte-i güftār-ı cānāndır **Suʿūd**
Ḫāme-i iʿcāz-gū lāyıḳ süḫāndānım dese

29 Haziran 1344 / 1928

26
Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün /341/

1 Olsa bir dem ol perī-ṣūret-nümā āyīnede
Çeşm-i ehl-i dil ḳalırdı dāimā āyīnede

2 Kendini seyr etmeğe muḥtācdır ḫalḳ-ı ciḥan
Vechi var olsa naẓarlar cā-be-cā āyīnede

3 Tā ebed maḫf ī ḳalırdı dīdeden timṣāl-i ẕāt
Sırr-ı ḥikmet olmasaydı rūşenā āyīnede

4 Nefs-i ḫod-bīnim ṣalāḥa bir zamān meyl etmedi
Kendi ḥāli olmada meşhūd oña āyīnede

5 Nefretinden göz yumup iẓhār-ı işmīzāz eder
Görse ᶜaks-i ḳalbini ehl-i riyā āyīnede

6 Ḳubḥ-sūret ḥüsne mümkün mü tebeddül eylemek
Ḥükmü yoḳ etseñ hezārān iᶜtinā āyīnede

7 Dost görmekse ümīdiñ ey Suūdü'l-Mevlevī
Diḳḳat et vardır nigāh-ı āşinā āyīnede

20 Haziran 1344 / 1928

27
Naẓīre-i Şükrān-āmiz
-Bāḳī Efendi Ḥażretlerine-

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

1 Ṭoġdu bir ġarra-i ümmīd şeb-i ṭārımıza
İnᶜikās etdi o meh ṣafḥa-i efkārımıza

2 İltimaᶜ eylediği demde hilāl-ebrūsu

Ṣubḥ-ı ʿīd oldu nümāyān dil-i bīdārımıza

3 Es̱er-i mihri olup rūze-i hicrānda ʿayān
Nūrlar ṣaçdı yine leyle-i ifṭārımıza

4 Ramażān mı bizi ṭutmuş onu biz mi ṭutarız /342/
Fırṣat elverse ṣorardık bunu dil-dārımıza

5 Şerbet-i vuṣlatını cām-ı lebinden içelim
Nūş-dārū budur ancaḳ ten-i bīmārımıza

6 ʿAyn-ı niʿmet biliriz ṣoḥbet-i Bāḳī’yi **Suʿūd**
Aḥsen-i ṣūret odur maʿnī-i eşʿārımıza

25 Şubat 1344 / 1929 muṣādifen 15 Ramażānü’l-Mübārek 1347

28
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Būy-ı kes̱ret duyulur gül-şen-i vaḥdetde bile
Ṣāf bir manẓara yoḳ sāḥa-i ḥayretde bile

2 O ḳadar etdi tebeddül ki secāyā-yı beşer
Ḳaḥbelik ḥāleti var ehl-i kühūletde bile

3 Faḥş-ı ʿuryān o ḳadar yüzdeki diḳḳat edene
Görünür şāibeler çehre-i ʿiṣmetde bile

4 Ne taḥavvül ne tebeddül ne televvündür bu
Başḳalıḳ ḥiss olunur neşʾe-i ḫilḳatde bile

5 Kec naẓarlıḳ mı nedir bendeki ḥālet yā Rab
Değişiklik sezerim şeʾn-i ṭabīʿatda bile

6 Ḳalmamışdır ki şitābıñ ṣoñunu farḳ edeyim
Nāfiẕiyyetden es̱er naẓra-i diḳḳatde bile

7 Eski demler gelerek ḫāṭıra dil-ḫūn olurum /343/
Bir ḥalāvet bulamam yār ile ṣoḥbetde bile

8 Öyle bir ṣūrete ḳoydu beni devrān ki **Suʿūd**
Ṭanımam kendimi āyīnede rüʾyetde bile

30 Ağustos 1351 / 1935

29
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 O zīnetden muʿarrā ḥüsn-i sāde
Ṭabīʿī dil-nişīn pek fevḳa’l-ʿāde

2 Semāvī bir lisāndır çeşm-i sebzi
Nikāt-ı ān eder gūyā if ā de

3 Nigāhı cālib-i enẓār lākin
Ṣamīm-i ḳalbe teʾs̱īri ziyāde

4 Ne sāḥirdir o mīnā-f ā m gözler
Ki nāfiẕ etdiği emr ü irāde

5 Nihāl-i ḳadd-i mevzūnuñdan ey yār
Zemīn-i şiʿrim eyler istif ā de

6 Baña vaḳt-i heremde ṣanki ʿaşḳıñ
Güẕeşte ʿömrümü etdi iʿāde

7 **Suʿūd**’u ṭalʿatıñdır etme maḥrūm
Yüzüñden ṭāliʿi olsun güşāde

18 Kānūn-i Evvel 1353 / 1936

30
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ḳıyāmetler ḳopardı ḳāmetiñ eflāk-i sīnemde
Ṣabāḥ-ı maḥşer oldu ṣanki peydā ẖāk-i sīnemde

2 Benim fikrim ümīdim varlığım varım bütün sensin
Ḫayāliñden değer yoḳ sāḥa-i idrāk-i sīnemde

3 Güzīn tims̱āl-i ḥüsn-i muṭlaḳ ü ʿaşḳ-ı semāvīsin /344/
Yatar ẓıll-ı dil-efrūzuñ bisāṭ-ı pāk-i sīnemde

4 Ne āteş-tāb gülsün zīb-i faṣl-ı nev-bahār olduñ
Yetişdirdim seni gül-zār-ı āteş-nāk-ı sīnemde

5 **Suʿūd** erbāb-ı rüʾyet ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı dil-keş-i yārı
Oḳur maʿnā yüzünden ṣafḥa-i ṣad-çāk-ı sīnemde

13 Kānūn-i S̱ānī 1352 / 1937

31
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḫāriḳu'l-ʿāde ḥāl var sende
Dād-ı Ḥaḳ bir cemāl var sende

2 Şiʿr-i tersin bedīʿ u müstes̱nā
Bir semāvī meāl var sende

3 Sevdiğim belki ḥüsn-i muṭlaḳsın
Mütezāyid kemāl var sende

4 Gözleriñ ḥükmürān-ı rūḥumdur
Ḳudret-i bī-mis̱āl var sende

5 Ṣubḥ-ı ṭāliʿ misin ki ey gül-ruḫ
Tābiş-i al al var sende

6 Seni göñlümde ben yetişdirdim
Baña bir ittiṣāl var sende

7 Zülf-i cānān mıdır ḳalem! sebebi
Dāimā ḳīl ü ḳāl var sende

8 Naḳd-i ʿömrüñ **Suʿūd** o meh-rūdur
Ne menāl ne māl var sende

5 Şubat 1352 / 1937

32
Üstād-ı süḫan Muḥyiddīn Rāif Bey Efendi'niñ bir ġazellerinden istif ā ża:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün /345/

1 Göñül aġlar ṭurur ḥāle geçenler yāda geldikce
Ḫayāl-i nev-bahārım ḫāṭır-ı nā-şāda geldikce

2 O demlerde hezārān reşk ederdi bülbül-i ḳalbe
Olup ser-mest cām-ı ʿaşḳdan feryāda geldikce

3 Neler işrāb ederdi rūḥa çeşm ü ġamze-i cānān
Olurdu hepsi maʿnā ṣafḥa-i inşāda geldikce

4 Seḥer vaḳti görürdüm āfitābı reşkden dil-ḫūn
O meh-rū beyt-i fikre ṣūret-i maʿnāda geldikce

5 Bugün bunlar bütün māżīye ʿāid bir ḥikāyetdir
Ḳalem titrer müf ā d-ı mevḳiʿ īrāda geldikce

6 Ciğer-ḫūn-ı fütūr oldum şu dām-ı zindegānīde
Ḥisāb-ı intiḳālım pek biñ taʿdāda geldikce

7 Müsāfir-ḫāne-i ʿālemde istis̱ḳāle maʿrūżum
Budur encām-ı mihmānlar ḫarāb-ābāda geldikce

8 Yıḳılmış kāinātımdan es̱er gözler gözüm heyhāt
Şuūn ketm-i ʿademden sāḥa-i īcāda geldikce

9 Yazıḳ bī-tāb-ı derdim devr elinden ey **Suʿūd** ammā
Yaḳar eflākı nevbet āh-ı āteş-zāde geldikce

10 Ṭuṭar semʿ-i cihānı böyle biñ āvāze-i taḳlīd
Semālardan sevāniḥ Muḥyī-i üstāda geldikce

25 Nisan 1353 / 1937

33
Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün /346/

1 Zülfüñ ḳopardı ʿarbede etdi beni sevdā-zede
Erdik mi bilmem maḳṣada küfr oldu peydā Kaʿbe'de

2 Ey māh-ı gerdūn müşterī ʿālem yüzüñden serseri
Sensiz bu devriñ her yeri ser-tā-be-pā ẓulmet-gede

3 Çeşmiñdeki reng-i semā sebzīn ü ṣāfiyyet-nümā
Lākin ḳapılmam ben oña her bir nigāhı şaʿbede

4 Cānān mı ʿayn-ı cān mısın dillerdeki īmān mısın
Pīrāye-i vicdān mısın ḥayret bu feyż-i emcede

5 Gül-zār-ı ḥüsnüñden baña gelmez niçin būy-ı vef ā
Āh ey hezārān-āşinā cevriñ erişdi serḥade

6 ʿAşḳıñla oldum bī-vücūd vāreste-i şekl ü ḳuyūd
Sāyeñde ermişdir **Suʿūd** fi'l-ḥāl ʿömr-i sermede

17 Mayıs 1353

34
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Vaḳf-ı gūş etdim ṣadā-yı dil-güşā-yı ʿaşḳıña
Her hevāyı terk edip uydum hevā-yı ʿaşḳıña

2 Diñledim ʿuşşāḳdan āheng-sāz-ı ḥüsnüñü
Perde perde rabṭ-ı ḳalb etdim nevā-yı ʿaşḳıña

3 Çeşm-i mīnā-f ā mıñı gördüm ki ʿayn-ı revḥ-ı rūḥ
Eyledim teslīm-i cān ḥükm-i ḳażā-yı ʿaşḳıña

4 Biñ muḫālif rūzgār esdi teḫāşī etmedim
Herçi-bād-ābād düşdüm ibtilā-yı ʿaşḳıña

5 Gözleriñden gözlerim her ān nigāh-ı iltif ā t
Münʿaṭıfdır gözlerim necm-i semā-yı ʿaşḳıña

6 Derd-i şūr-engīz hūşyārīden elbet ḳurtulur
Ey perī dāḫil olan dārü'ş-şif ā -yı ʿaşḳıña

7 Sırrını yārıñ ḥarīm-i dilde iḫfā et **Suʿūd**
Rūḥdur maḥrem onuñla mācerā-yı ʿaşḳıña

29 Haziran 1354 / 1938

ḤARF-İ YĀ

1
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün /347/

1 Gel āteşīn sitemler ile yaḳma cānımı
Lāl etme sevdiğim süḫanıñla zebānımı

2 Hecriñle öyle iñlerim ey māh diñleseñ
Ḥayretle dest-ber-leb olurduñ fiġānımı

3 Dil-ḫasteyim o mertebe derd-i firāḳ ile
Dārü'l-ʿaẕābdır ṣanırım āşiyānımı

4 Bī-çāreyim esīr-i ġamım mest-i ḥayretim
Mecnūn da duysa ağlar idi dāstānımı

5 Kendimce ʿālemimde faḳaṭ ḫoş-demim **Suʿūd**
Biñ ān-ı ẕī-ṣafā ya değişmem zamānımı

20 Kānūn-i S̱ānī 1316

2
Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

1 Żabṭ-ı fiġān için yoḳ ʿuşşāḳıñ iḳtidārı
Mümkün değil göñülde sevdānın istitārı

2 Ben ġayret eyledikce taʿdīl-i yeʾs-i ḳalbe
Günden güne tezāyüd etmekde āh ü zārı

3 İşte bu şeb de etdim tā ṣubḥ olunca feryād
Geldi ḫayāle zīrā hengām-ı baḫtiyārī

4 Hengām-ı baḫtiyārī kim her demīdi bir ʿīd

Her laḥẓa seyr ederdi çeşm-i cemāl-i yārı

5 Cānān ile zamānım pek ḫoş güẕār ederdi
Yeksāndı bence dehriñ sermāsı nev-bahārı

6 Ḥayf ā ki şimdi oldum dil-ḫaste-i firāḳı /348/
Onsuz ḥayātımıñ yoḳ ʿindimde iʿtibārı

7 Oldukca hecri mümted ʿaşḳım eder teżāʿuf
Maḥkūk levḥ-ı dilde sevdā-yı pāyidārı

8 Bādī-i iftiḫārı ancaḳ odur **Suʿūd**'uñ
Ancaḳ odur **Suʿūd**'uñ bādī-i iftiḫārı

24 Kānūn-i S̱ānī 1316

3
Naẓīre-i ġazel-i mīr-i Ṭāhir-i üstād

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ṣaf ā -yı ḥālimi ṭāliʿ ʿadem-ābāda gönderdi
"Nüf ū ẕ-i ġam bilā-müddet onu ebʿāda gönderdi"

2 Ḳażāya ḳarşı taḳṣīrim nedir ecnād-ı ālāmı
Göñül mülkünde neşr-i cebr ü istibdāda gönderdi

3 Ṣorardım vālihāne āh bulsam sāiḳ-i ġaybı
Beni hestī-i mevhūma niçin feryāda gönderdi

4 Kitāb-ı cismime ḥükm-i meşīet ʿaşḳ-ı cān-sūzı
Ne ḥikmet ben de bilmem ġamla bir maʿnāda gönderdi

5 Yine sevḳ-i ṭabīʿī ḳalbimi bir zülfe bend etdi
Yazıḳ bir mürġ-i āzādı ḳader ṣayyāda gönderdi

6 **Suʿūd** īf ā -yı emriçün şu naẓm-ı ʿacz-i bürhānı
Muʿallā pīş-gāh-ı Ṭāhir-i üstāda gönderdi

11 Teşrīn-i Evvel 1319[141]

4
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /349/

1 Ben bilirken ʿaşḳıñı sīnemde īmānım gibi
Sen baña bī-gāne olduñ düşmen-i cānım gibi

2 Nūr-ı ümīdim iken terk eylediñ āf ā ḳımı
Uçduñ ey reşk-i melāik tāb-ı çeşmānım gibi

3 Ḳanmamışken luṭfuña mürru’l-meẕāḳ oldum yazıḳ
Geçdi ān-ı vuṣlatıñ ʿömr-i şitābānım gibi

4 Sevdiğim şimdi ḫayāliñdir ref ī ḳ-i mūnisim
Ben onu farż eyler oldum nūr-ı vicdānım gibi

5 Gün gelir sūz-ı derūnumdan olursun bā-ḫaber
Elde varken vāsıṭa feryād ü ef ġ ānım gibi

6 Pey-rev-i şiʿr-i Nedīm olmaḳ ümīdiyle **Suʿūd**
İşte yazdım bir ġazel fikr-i perīşānım gibi

22 Kānūn-i Evvel 1319

5
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Āh edersin sevdiğim duysañ enīn-i rūḥumu
Diñleseñ aġlarsın āheng-i ḥazīn-i rūḥumu

2 Sūz-nāk eyler seni bī-şübhe mümkün olsa da
Ḫāme taṣvīr etse ḥāl-i āteşīn-i rūḥumu

3 İmtidād-ı leyle-i hicrānıñ ey mihr-i emel
Yaḳdı taḫrīb etdi mebnā-yı metīn-i rūḥumu

4 Tīre baḫtım öyle kim mehcūrī-i nūr-ı ruḫuñ

141 Ḥisāb-ı Rūmī ile otuzuncu senede mahalle taḥrīr edildi. 10 Teşrīn-i Evvel 1349.

Giryeye ḥaṣr etdi çeşm-i dūr-bīn-i rūḥumu

5 Ol ḳadar medhūş ki ḥükm-i firḳatiñ Allāh bilir
Teng ḳıldı sāḥa-i ʿarş-ı berīn-i rūḥumu

6 Ḥayret aldı fikri de nā-çār geçdim ey **Suʿūd**
Yazmaḳ isterdim biraz ḥiss-i nevīn-i rūḥumu

14 Nisan 1320

6
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün /350/

1 Şemīm-i kākülünden ey ṣabā yārıñ nişān yoḳ mu
O şūriş-gāh-ı sevdādan baña bir armaġan yoḳ mu

2 Beni dūr eyledi ḥükm-i ḳader ẕevḳ-i temāşādan
Meşām-ı cāna olsun būy-ı müşk-i gīsuvān yoḳ mu

3 Gel ey mürġ-i ḫayāl-i yār ḳaçma pīş-i çeşmimden
Niçin uçduñ saña gül-zār-ı dilde āşiyān yoḳ mu

4 Ḫazān oldu bahārım ḥükm-i cān-sūz-ı firāḳıñla
Ḳaderde āh bilmem burc-ı vaṣla iḳtirān yoḳ mu

5 Zamānlar geçdi de ḥālā nevīd-i nevle gelmezsin
Şemīm-i kākülünden ey ṣabā yārıñ nişān yoḳ mu

25 Haziran 1320

7
Üstāẕü'l-üdebā Muʿallim Nācī Efendi merḥūmuñ:

Çalışdı gerçi zebān ḳalbe tercümān olalı
Beyāna ṣıġmadı ʿaşḳıñ belā-yı cān olalı

Maṭlaʿlı ġazel-i nefīs ve bedīʿini taḳlīd:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Ḳırıldı naẖl-i ümīdim dem-i ẖazān olalı
Bozuldu gül-şen-i ʿīşim o gül nihān olalı

2 Benim ḳadar kime zaẖm-āver oldu tīr-i firāḳ
Sihām-ı hecre dil-i ʿāşıḳān nişān olalı

3 Bütün seḥerleri ḳan aġlıyor ḳıyās ederim
Gözümden āteş-i ḥasretle dem revān olalı

4 Gören enīn-i mücessem ṣanır beni güzelim /351/
Taḥassürüñle işim rūz u şeb fiġān olalı

5 Cenāb-ı Nācī-i üstādı eyliyor taḳlīd
Suʿūd maẓhar-ı ilhām-ı ḳudsiyān olalı

8 Kānūn-i S̱ānī 1321

8
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Neşveyim ḥükm-i ṭabīʿat bī-ḳarār etmiş beni
Sırr-ı ẖilḳat şuʿle-i cevvāle var etmiş beni

2 Maẓhar-ı ʿaşḳım ki envār-ı kemāl-i ḥüsn-i yār
Reng reng olmuş nümāyān cez̠be-dār etmiş beni

3 Bülbül-i gül-bāġ-ı sevdāyım ki sevḳ-i rūzgār
Tā ezelden mübtelā-yı nev-bahār etmiş beni

4 Baẖtiyārım öyle kim āb-ı ḥayāt-ı ʿaşḳ-ı yār
Sermedī bir şevḳ ile pür-iftiẖār etmiş beni

5 ʿAşḳdır rūḥa medār-ı zinde-gānī ey **Suʿūd**
Ṣanmasın bī-gāneler sevdā nizār etmiş beni

9 Şubat 1322

9
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Etdi felek eğerçi vaṭandan cüdā beni
Sevḳ etdi bezm-i ḳudse mis̱āl-i duʿā beni

2 Ben cānişīn-i dār-ı selāmım cihāniyān
Yād etmesin dilerse ile'l-intihā beni

3 Neydi benim vaṭandaki āvāreliklerim
Açma amān ki aġladır ol mācerā beni

4 Mehcūr isem de ṣohbet-i aḥbābdan bugün /352/
Aʿdāyı görmemek ediyor pür-ṣaf ā beni

5 Yalñız bu cāy-gehde rıżā-cūyem ey **Suʿūd**
Āmālime muvaffaḳ ede Kibriyā beni

Bursa, 13 Teşrīn-i S̱ānī 1323

10
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Vaṭanda etmedi bir kerre baḫtiyār beni
Bugün de ġurbete sevḳ etdi rūzgār beni

2 Devām ederse bu ṭarẓ-ı muḫālefetde eğer
Eder bu beldede bir ḫaylī dem-güẕār beni

3 Ḫayāl-i vālid ü hemşīre vü birāderdir
Gelip hemīşe eden yāda eşk-bār beni

4 Gelir mi ḫāṭırıma yoḳsa şūre-zār-ı vaṭan
Ki īn ü ānı ile eyledi nizār beni

5 **Suʿūd** bāb-ı ʿAlī'niñ kemīne çākeriyim
Bu nisbetim eder elbet pür-iftiḫār beni

Bursa, 29 Teşrīn-i S̱ānī 1323

11

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Nā-gehān bir ḍarbecik ṣaḥrā eder deryāları
Süfle firʿavnīler ʿāciz mi ṣanır Mūsā'ları

2 Ḳuvveti ḳalbinde toplanmışdır erbāb-ı diliñ
Şāhid-i maḳṣūdudur żaʿfiyyet-i sīmāları

3 Nīk ü bed her ferd bir şey cüst ü cū etmekdedir /353/
Nerde Allāh'ım bu Mecnūn ḳullarıñ Leylā'ları

4 Ben değişmem bir zamān ḥürriyyet-i efʿālime
Verseler bi'l-farż taḥt-ı ḥükmüme dünyāları

5 İşte mesʿūdum ʿulüvv-i mesleğimle ey **Suʿūd**
ʿĀleme ḳarşı ḳazandım etdiğim daʿvāları

22 Eylül 1324

12
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Serāy-ı sīneyi terk eylemezdi cāna ḳalsaydı
İḳāmetden uṣanmazdı eğer mihmāna ḳalsaydı

2 Bir icbār eyleyen var ḥaḳ budur dünyāya ʿuḳbāya
Gelen gelmez giden gitmez idi insāna ḳalsaydı

3 Seni cāndan eden bīzār baḫt-ı kīne-ḫ˘āhıñdır
Yaşatmazdı hem öldürmez idi cānāna ḳalsaydı

4 Ḥużūr-ı ḫ˘āceye şükr et ki luṭf-ı Ḥaḳ ile çıḳdıñ
Ḳalırdıñ şübhesiz ḫāricde iş derbāna ḳalsaydı

5 Olurdum ben daḫi maʿdūd-ı mesʿūdān-ı ālemden
Saʿādet iktisābı dāniş ü ʿirf ā na ḳalsaydı

6 Atardım cān **Suʿūd** ʿālemde nūş-i cām-ı ṣahbāya
Eğer bir ḥālet üzre neşve-i mestāne ḳalsaydı

8 Kānūn-i S̱ānī 1324

13
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Fiġān gūyā bu çarḫ-ı bī-sütūnuñ rükn-i bünyādı /354/
Anüñçün nevḥa-ger her laḥẓa ḫalḳın şādı, nā-şādı

2 Esīr-i nāledir insān denen maḫlūḳ-ı bī-çāre
Beni tasdīḳ edersin eyleseñ daʿvā-yı āzādī

3 Duyup ʿaks-i enīniñ bir nidā-yı merḥamet ṣanma
Bu nāliş-gāhda taʿḳib eder feryād feryādı

4 Belā-keş sīnelerden yükselen āvāz-ı istimdād
Dem-ā-dem iñledir rūḥ-ı ġarīb-i girye-muʿtādı

5 ʿAzizim bence melʿūn-ı müebbeddir siyeh-rūdur
O nā-kes kim olur hem-cinsiniñ feryādına bādī

6 **Suʿūd** ārām nā-ḳābil bu vaḥşet-zārda zīrā
Enīniñ ḫandedir āhıñ ṣadā-yı şevḳdir adı

28 Kānūn-i Evvel 1326

14
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Etmesin ġaflet görenler çeşm-i siḥr-āgīniñi
Ġāib eyler bir naẓarda ʿaḳlını temkīnini

2 Ümmet-i ʿĪsā ise taṣvīr-i Meryem'den geçer
Seyr eden ehl-i temāşā ṣūret-i şīrīnini[142]

3 Deyre ʿazm etdikce böyle ol büt-i īmān-firīb /355/
Gebr u tersāya unutdursa gerek āyīnini

4 Ben naṣıl āşufte-i ruḫsārıñ olmam celb eder

[142] Müellifin *Sadâlarım* isimli eserinde bu gazelin bir beyti daha mevcuttur: *"Küfr-i zülfü gerden-i īmāna ḳat ḳat ḥalḳadır / Bend olan müslimleriñ ḥıfẓ eylesin Ḥaḳ dīnini"* (*Sadâlarım*, s. 191) [N.İ.]

Ḥüsn-i bī-mis̱liñ cihānıñ ḥayret-i taḥsīnini

5 Sen de inṣāf et ne mümkün olmamaḳ raʿşān-ı ẕevk
Gāh ü gāhī yād edip ey şūẖ vuṣlat ḥīnini

24 Kānūn-i S̱ānī 1330

15
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Zamān-ı feyż-resān-ı viṣāl gelmedi mi
Sinīn gelip geçiyor da o ḥāl gelmedi mi

2 Biraz sükūn ile diller ḥużūr kesb etsin
Bu ḳīl ü ḳālden artıḳ kelāl gelmedi mi

3 Tükendi ṣabrımız ey ʿādil-i ḳadīr ü ḳavī
Meẓālim ehline yevmu's-süāl gelmedi mi

4 Celāliñ ʿālemi yaḳdı ḳavurdu Allāh'ım
Henūz vaḳt-i ẓuhūr-ı Cemāl gelmedi mi

5 Benimsemiş feleği bir alay ẓalūm ü cehūl
Bu bī-ḥayālara ān-ı zevāl gelmedi mi

6 Bu ibtilā-geh-i miḥnetde neşve-cūyāna
Avān-ı fırṣat-ı defʿ-i melāl gelmedi mi

7 **Suʿūd** bahs̱ ne ḥaddiñ meşīet-i Ḥaḳ'dan
Saña bu emr-i muʿaẓẓam muḥāl gelmedi mi

3 Şubat 1331

16
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün /356/
(Faʿlün)

1 O ġoncanıñ ruẖuna reng-i āl gelmedi mi
Hezār-ı zāra dem-i ḳīl ü ḳāl gelmedi mi

2 Göñül nedir bu ḳadar rūze-dārī-i būse
Daha peyām-ı s̱übūt-ı helāl gelmedi mi

3 Gel ey enīs-i revān! Tā-be-key bu hecr-i elīm
Zamān-ı feyż-resān-ı viṣāl gelmedi mi

4 Neden revāyiḥ-i ezhārı cān-nevāz değil
ʿAceb bu gül-şene ol gül-nihāl gelmedi mi

5 Niçin ḥafīż-i taḥassürde böyle pūyānsın
Suʿūd fırṣat-ı defʿ-i melāl gelmedi mi

4 Şubaṭ 1331

17
Fātiḥ'de kāin Millet Kütüb-ẖānesiniñ müessis-i fażīlet-mendi üstād-ı şehīr ʿAli Emīri Efendi merḥūmuñ bir ġazel-i nefʿīsine naẓīre:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Düşme lisān-ı ẕillete ḥarf-i recā gibi
Ol münʿakis bu ḳubbeye bir ẖoş ṣadā gibi

2 Bād-ı semūm-i nefse uyup olma tünd ü saẖt
Oḳşa ḳulūb-i ẖalḳı nesīm-i ṣabā gibi

3 Zinhār atılma ḥufra-i kibr u ruʿūnete
Eyle nüfūẕ ḳalb-i cihāna żiyā gibi

4 Būd u nebūd ḳaydını maḥv eyle sīneden
Ol ṣāf ü pāk varsa ʿulüvvüñ semā gibi

5 Merdān-ı Ḥaḳḳ'a ḳaḥbe-i gerdūn-ı bī-vefā
Bī-gānedir görünse daẖi āşinā gibi

6 Āzāde-gānı Ḥażret-i Allāh ṣaḳlasın /357/
Yoḳdur bu dām-gehde belā ibtilā gibi

7 Pey-rev olup Emīrī-i üstāda ey **Suʿūd**
Buldum defāin-i ḥikemi kīmyā gibi

17 Mayıs 1332

18
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Mevsimi gelsin de gör feyż-i bahār-ı sīneyi
Gül açılsın da o dem gūş et hezār-ı sīneyi

2 Çeşm-i cānla şāhid-i maḳṣūdunu rūşen görür
Seyr eden Sīnā-yı bī-naḫl-i enār-ı sīneyi

3 Şuʿle-i dīdār görsün ey Kelīm-i dil gözüñ
Eyle diḳḳatle temāşā nūr u nār-ı sīneyi

4 Duysa Dāvūd-ı ḳażā vaḳf-ı ṣımāḫ-ı cān eder
Naġme-i ḳudsü edā-yı dil-şikār-ı sīneyi

5 Cilve-gāh-ı rūḥdur ḥaḳḳā ki miʿmār-ı ezel
Ḥüsn-i ṭarḥ etmiş binā-yı üstüvār-ı sīneyi

6 Perde perde bezm-gāh-ı ḳurba ʿaks eyler **Suʿūd**
Ṣanma bī-cā nāle-i bī-īḫtiyār-ı sīneyi

22 Mayıs 1332

19
Naẓire-i ġazel-i Şeyḫ Bāḳī-i üstād

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Ẓannetme bizi güm-reh-i rüsvāyız efendi
Biz müntesib-i Ḥażret-i Mollā'yız efendi

2 El-minnetü li'llāh ki **lā** ḳaydını ḳırdıḳ
Dil-beste vü cān-beste-i **illā**'yız efendi

3 Mevle'l-ʿuraf ā sikkesi altında lehu'l-ḥamd
Ser-tā-be-ḳadem ġarḳa-i nuʿmāyız efendi

4 Biz mevlevī-i ḫoş-dil ü āzāde-mizācız /358/
Çākerleriz ammā ki şeh-āsāyız efendi

5 Memlūküyüz encāl-ı Rasūlü'ṡ-ṡaḳaleyniñ
F ā riḳ-şüde-i maʿni-i **ḳurbā**'yız efendi

6 Evlād-ı ʿAlī çākeriyiz ṭālib-i ḥaḳḳız
Yār-ı suʿadā ḫaṣm-ı eşirrāyız efendi

7 Ḳuṭbu'l-üdebā Ḥażret-i Bāḳī-i ʿazīze
Bir muḫliṣ-i dīrīne-i ednāyız efendi

8 Feyż-i nefesi etmede her-dem bizi iḥyā
Hem-ḥāl-i **Suʿūd**-ı süḫan-ārāyız efendi

1 Kānūn-i Evvel 1332

20
Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün

1 Sensiz geçen eyyāmım ʿayn-ı şeb-i tār oldu
ʿĀlem baña hecriñle ey māh mezār oldu

2 Bī-reng çemen ezhār bülbül daḫi bī-güftār
Her ḳūşe ḫazān-āṡār gūyā ki bahār oldu

3 Mihr-i emelim eyvāh olmuş ebedī ġārib
Ḳısmet baña ẓulmetdir farż et ki nehār oldu

4 Etdi beni ser-tā-pā mātemlere müstaġraḳ
Deryā-yı felāket kim emvāc-niṡār oldu

5 İmdād-resānım yoḳ feyf ā -yı meṣāʿibde
Ḳaldı dil-i bīmārım bī-tāb güẕār oldu

6 İḥsānıña muḥtācım Yā Ḥażret-i Mevlānā
Dervīş-i ġarībiñ pek bīmār ü nizār oldu

1 Mayıs 1334

21
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün /359/
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Dem-i ḥasret ki pek medīd oldu
Rūḥ meʾyūs u nā-ümīd oldu

2 Ḥayf mebnā-yı cismime feleğin
Ḍarbe-i ḳahrı çoḳ şedīd oldu

3 Bülbülüm uçdu, gül-sitānımda
Sū-be-sū būmlar bedīd oldu

4 Düşdü ḳar kūh-sāra mevsimsiz
Cā-be-cā mūy-ı ser sef ī d oldu

5 Baña mātem naṣībe-i hestī..
Ṭut ki her ṣubḥ ʿayn-ı ʿīd oldu

6 Sensiz ey yār-ı cān! **Suʿūd**-ı nizār
Ṣanki bī-rūḥ bir ḳadīd oldu

27 Mayıs 1334

22
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Ārām u ḥużūra yer mi ḳaldı
Yükselmeye bāl ü per mi ḳaldı

2 Meftūr u ḫarāb ḫāṭırımda
Cemʿiyyetden es̱er mi ḳaldı

3 Dünyā denilen şu bezm-i ġamda
Bir görmediğim keder mi ḳaldı

4 Heyhāt ṣabā-yı ḫoş-vezāndan
Artıḳ alacaḳ ḫaber mi ḳaldı

5 Beyhūde ufuḳları ararsın
Ey göz ṭoġacaḳ ḳamer mi ḳaldı

6 Çeşmimde meḥāsin-i cihāna
Tāb ü heves-i naẓar mı ḳaldı

7 Kimden kime eyleyim şikāyet /360/
Āzāde-i derd ser mi ḳaldı

8 Bī-sūd **Suʿūd** cüst ü cūyuñ
Meydān-ı vef ā da er mi ḳaldı

8 Kānūn-i S̱ānī 1334

23
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Ne sāḳī var ne de meyḫāne ḳaldı
Elimde bir tehī peymāne ḳaldı

2 Naẓardan oldu pinhān āşinālar
Cihānda bir sürü bī-gāne ḳaldı

3 Bozuldu intiẓām-ı ʿīş ü ʿişret
Hemān bir naʿra-i mestāne ḳaldı

4 Çekildi gitdi merdān şimdi meydān
Dirīġ ü ḥayf nā-merdāna ḳaldı

5 Felek bir vażʿ-ı nā-bercā ṭaḳındı
Yazıḳ mürġ-i emel bī-lāne ḳaldı

6 **Suʿūd** oldu esās-ı neşve muḫtell
Göñüllerde ḥużūr efsāne ḳaldı

21 Ağustos 1341

2
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Sifle-perverlikte pek ferzāne gördüm ben seni
Hep eʿādī şemʿine pervāne gördüm ben seni

2 Dönmediñ bir laḥẓacıḳ göñlümce ey çarḫ-ı felek
Dāimā dil-ḫ˘āhıma bī-gāne gördüm ben seni

3 Var mı bilmem ẕevḳ-yāb-ı gerdeşiñ ey çarḫ-ı dūn /361/
Kendime her-bār miḫnet-ḫāne gördüm ben seni

4 Almadıñ mı hūşyārīden naṣīb ey ḳalb-i zār
Her zamān āvāre, hep dīvāne gördüm ben seni

5 Yoḳ mu bir maʿmūr vaḳtiñ ey gülistān-ı emel
Gördüğüm günden beri vīrāne gördüm ben seni

6 Ḫoş-nevāsın ey ney-i kilk-i **Suʿūdü'l-Mevlevī**
Bezm-i ünsā-ünsde bir dāne gördüm ben seni

20 Mart 1341

25
Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

1 Yār gelir neşve-i cūşān gibi
Ẕevḳ coşar sīnede ʿummān gibi

2 Ruḫları olmuş yine pür-reng ü bū
Öyle ki ʿaynıyla gülistān gibi

3 Gül-bün-i ʿiṣmet o nihāl-i emel
ʿAşḳım oña mihr-i bahārān gibi

4 Dīde-i bīmārına ḥayretdeyim
Her naẓarı derdime dermān gibi

5 Şuʿle-i dīdārına pervāneyim
Lemʿaları tābiş-i īmān gibi

6 Nūr-ı ġarāmıyla dil-i rūşenim
Mihr ü mehe ḥāiz-i rüchạ̄n gibi

7 Bil ki bu ʿālemde saña yoḳ **Suʿūd**!
Hem-süḫan ol çeşm-i süḫan-dān gibi

1 Mart 1336

26
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün /362/

1 ʿÖmrüñ dem-i nev-bahār-ı geçdi
Sāʿat nıṣfu'n-nehārı geçdi

2 Bāzīçe-i dest-i rūzgārım
Emvāc-ı ḫaṭar kenārı geçdi

3 Devr etdi baña ḥakāret ammā
Devriñ daḫi iʿtibārı geçdi

4 Elbette geçer ẓalām-ı ġam da
Dehriñ nice leyl-i tārı geçdi

5 Bülbüller öğünmesin cihānıñ
Biñ gül-şeni, ṣad hezārı geçdi

6 Bir geçmeyecek zamān mı vardır
Bezm-i ṭarabıñ hezārı geçdi

7 Geldi ḫalecān **Suʿūd**! ḳalbe
Ẓannetdim o dil-şikārı geçdi

Sultanahmed, 23 Haziran 1343 / 1927

27
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Tāb-ı ʿaşḳıñla eritdiñ bī-vücūd etdiñ beni
Var ol ey meh f ā riġ-i būd u nebūd etdiñ beni

2 Beste-i ʿaşḳım değil ḳaydımda hestī nīstī
Gözleri bağlı esīr-i bī-ḳuyūd etdiñ beni

3 Etdi cismim mū-be-mū ẓıll-ı siyāha inḳilāb
Āteş-i hicrāna yaḳdıñ ʿayn-ı dūd etdiñ beni

4 Kār-zār-ı kes̱rete sevḳ eyleyip bin mekr ile
Bir alay mecẕūba sālār-ı cünūd etdiñ beni

5 Gördüğüm elvān būḳalemūn imiş farḳ etmedim
Ẓann ederdim ḳābil-i feyż-i şühūd etdiñ beni

6 Küfr-i zülfüñ ṣaldı sevdālar dil-i şūrīdeme
Āh ey büt saḫra-i kibr ü cühūd etdiñ beni

7 Ser-nüviştim naḫs-ı tām-ı baḫtımıñ tims̱ālidir /363/
Bir naḳīż-i lafẓ ü maʿnā-yı **Suʿūd** etdiñ beni

16 Nisan 1344 / 1928

28
Naẓire-i ġazel-i Şeyḫ Bāḳī-i üstād

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Ẕerreyim āfitāb ʿayān olalı
Ceẕbe-dārım o mihre kān olalı

2 Ġarḳ-ı nūr oldu safḥa-i ḳalbim
Sīnem ol māha āsumān olalı

3 Gül-şene döndü yer yer āġūşum
Bülbül-i ʿaşḳa āşiyān olalı

4 Naẓarımda ḥayāt cānāndır
Neşʾesi rūḥda revān olalı

5 Sözümü pīr-i çarḫa diñledirim
Pey-rev-i şeyḫ-i nüktedān olalı

6 Vech-i Bāḳī'ye eylerim secde
Maẓhar-ı sırr-ı ʿārif ā n olalı

7 O **Suʿūd**'um ki feyż-i nev buldum
Muḫliṣ-i ġālib-i zamān olalı

8 Oluyor ḳudsiyān ile hem-dem
Ḫāme iḫlāṣa tercümān olalı

1 Nisan 1336

29
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Beyhūde bu güft-gū değil mi
Bī-sūd bu cüst-cū değil mi

2 Ben neyleyeyim bahār ü bāġı /364/
Cānāne güşāde-rū değil mi

3 Pervāne gibi dil-i heves-ger
Ondan yine kām-cū değil mi

4 Bir ḫande-i laʿl-i nūr-pāşı
Çāk-ı eleme ref ū değil mi

5 Sünbül diye ḳoḳlarım ṣaçından
Onda aranan da bū değil mi

6 Sāḳī! içelim ki dem bu demdir
Destiñde ṭolu sebū değil mi

7 Ḫ˘āhiş-ger-i būseyim lebinden
Mestāne bir ārzū değil mi

8 Bir kerre dumuʿ-ı çeşmi seyr et
ʿAynıyla mis̱āl-i cū değil mi

9 Yükselmededir **Suʿūd**! naġmeñ
Bālālara sū-be-sū değil mi

3 Teşrīn-i S̱ānī 1336

30

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ḳasvet almış ʿālemi bir şeyde leẕẕet ḳalmadı
İktisāb-ı şevḳe de göñlümde raġbet ḳalmadı

2 Şāhid-i bāzār-ı devre ibtilānıñ vechi yoḳ
Hīç bir ḥālinde evvelki leṭāfet ḳalmadı

3 Şimdi ḫaḍrā-i dimenden farḳı yoḳdur gülleriñ
Gül-şen-i ʿaşḳ u emelde eski ḥālet ḳalmadı

4 Ṭarz u ṭavrında behāim ḥāli meşhūd olmada /365/
Ġālibā nevʿ-i beşerde ādemiyyet ḳalmadı

5 Bir boġuşmaḳ bir didişmek bir heyā-hādır gider
Ḥāṣılı insān için künc-i ferāġat ḳalmadı

6 Bir kes̱īf ebr-i riyā etmiş iḥāta yüzleri
Ṣūret-i idrākde reng-i ḥaḳīḳat ḳalmadı

7 Ehl-i ʿirf ā n āh ġurbet der-vaṭan ḥālindedir
Ey **Suʿūd** artıḳ vaṭanda cāy-ı rāḥat ḳalmadı

20 Eylül 1348 / 1932

31
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Nerde ol demler ki ʿālem gül-şen-i āmāl idi
Gül-şen-i āmāl bülbüllerle māl-ā-māl idi

2 Böyle miydi āfitāb ü māh-tābıñ pertevi
Renkler ṣāf ü dilārā şuʿleler cevvāl idi

3 Dilleri tenşīd ederdi āb ü tāb-ı nev-bahār
Cūy-bār-ı bī-sükūn göñlüm ile hem-ḥāl idi

4 Bir hevā-yı ṣāf eserdi gül-sitān-ı ʿaşḳda
Öyle kim her nefḥası enf ā s-ı ḳudse dāll idi

5 Ṣafḥa-i gül-zārı şimdi ḳapladı hāşāk ü ḫār

Cā-be-cā manẓūr olan evvelce verd-i āl idi

6 Diñledim āhengini ḥālen ḥazīn buldum **Suʿūd**
Nāy-ı ḫāmem gerçi bir ḫaylī zamāndır lāl idi

1 Teşrīn-i S̱ānī 1346 / 1930

32
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Tāb alır gördükce çeşmim vech-i sevdā-f ā mını
Andırır dīdārı bir muḳmir bahār aḳşamını

2 Olsa ol meh-rūya nūr-ı bāṣıramdan bir libās /366/
Dīde-i aġyārdan setr etmeğe endāmını

3 Cā-be-cā tanẓīm edip gīsū-yı ʿanber-būyunu
Eyler istiḥżār gūyā mürġ-i cānıñ dāmını

4 Ey hilāl-ebrū melek! ey āfitāb-ı evc-i nāz
Sen ṭoġunca ufḳuma andım şebāb eyyāmını

5 Var mıdır ḥācet taḥarrī-i lüġāt-ı ʿişveye
Bir sözüñ ġayb etdirirken ʿāşıḳa ārāmını

6 Mācerā-yı ḳalbi taṣvir eyledi pīrāne-ser
Añlayanlar zīb-i gūş etsin **Suʿūd**'uñ nāmını

1 Teşrīn-i S̱ānī 1348 / 1932

33
Üstād-ı edīb ü fażīlet muḥterem Ḥüseyin Sīret Bey Efendiniñ bir ġazel-i bedīʿini taʿḳīb:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ġam yemezdim vuṣlat olsa derd-i hicrānıñ ṣoñu
Gösterir hicrān yine ḥayf ā ki buḥrānıñ ṣoñu

2 Ġayr-ı mūnis cilve-i **raybe'l-menūn** günden güne

Geldi mi bilmem nedir yā Rabbi dünyānıñ ṣoñu

3 Bizdedir her-dem taḥavvül yek-nesaḳdır ḥādis̱āt
Ān-ı dīğerdir yine ʿālemde her ānıñ ṣoñu

4 Germi-i dād ü sitādı mevsimi gelsin de gör
Muṭlaḳā bir ṣayfe müncerdir bahārānıñ ṣoñu

5 Varsa ʿaḳlıñ etme istiknāh-ı esrār-ı şuūn
Bunda ʿayn-ı vehm olur idrāk ü iẕʿānıñ ṣoñu

6 Geçme kendinden bu bezm-i ser-nigūn peymānede
Derd-i serdir her ne olsa ẕevḳ-i cūşānın ṣoñu

7 Hūşyār ol bir nefes ey mest-i maġrūr-ı hevā
İşte kānūn-ı ṭabīʿat işte insānıñ ṣoñu

8 Pey-rev olmaḳ Sīret-i üstāda ḥaddiñ mi **Suʿūd**
Ẕātıdır bī-şübhe merdān-ı süẖan-dānıñ ṣoñu

16 Teşrīn-i Evvel 1349 / 1933

34
Ġazel-i şūẖ-ı Nedim'i taʿḳīb: /367/

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Bir zamān bezm-i emelde hāy ü hūlar var idi
Şuʿleden mey nūr-ı lāmiʿden sebūlar var idi

2 Nerde ol demler ki ifrāṭ-ı ṣaf ā dan sīnede
Ketmi güç, ifşāsı müşkil ārzūlar var idi

3 Öyle nūr-ā-nūr idi āf ā ḳ şevḳ ü neşve kim
Mültemiʿ her kūşesinde māh-rūlar var idi

4 Bī-ḥurūf u ṣavt çeşm ü ġamze-i cānān ile
Beynimizde pek nihānī güft-gūlar var idi

5 Şāne-āsā bir zamān mevżūʿ-ı zülf-i yār idiñ
Āh ey dil sende rūḥ-efzā ne būlar var idi

6 Siḥr-i gīsūdan ḫalāṣıñ yoḳdu aṣlā çāresi
Onda āteş bağlamış cān-sūz mūlar var idi

7 Gözlerimden ḳıṣḳanırken dīde-i nādīdeñi
Ey hilāl-ebrū! seni gözler ʿadūlar var idi

8 Ben de taʿḳīb eyledim şiʿr-i Nedīm'i ey **Suʿūd**
Çünki vādīsinde ḫaylī rāh-cūlar var idi

18 Teşrīn-i Evvel 1349 / 1933

35
Bāḳī-i dāhīyi taḳlīd

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Pek penbe yine reng-i ruḫ-ı fecr-nümāsı
Ḫūn-ı dil-i ʿāşıḳ o gülüñ varsa ġıdāsı

2 Biñ bād-ı muḫālifle ber-ā-ber yine serden
Kākülleriniñ geçmedi bir dürlü hevāsı

3 Tīh-i ġam ü hicrānda olur tāb-ı ḫayāli
Gül-naḫl-i ümīdiñ sebeb-i neşv ü nümāsı

4 Ṣarṣılmadadır sīne-i billūruna ḳarşı
Göñlümde taḥammül denilen ḥāliñ esāsı

5 Mürġ-i dil eder miydi teḥāşī baḳışından /368/
Olsaydı o āhū-nigehiñ üns ü vef ā sı

6 Minnetle çekilmez mi ḫuṣūṣiyyeti seyr et
Aġyāra değil ʿāşıḳadır nāz ü edāsı

7 Çoḳdan beridir ayrılalı is̱r-i selefden
Ġayb etdi ġazel ẕevḳini Türküñ şuʿarāsı

8 Üstād-ı süḫan Ḥażret-i Bāḳī'yi beḳāda
Memnūn eder elbette **Suʿūd**'uñ bu sadāsı

26 Kānūn-i S̱ānī 1349 / 1934

36
Nedīm-i tāze-beyānı taʿḳīb

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Diñlerim söyler lisān-ı bülbül-i şeydā seni
Nefḥa-i bād-ı ṣabādan añlarım gūyā seni

2 Giydirilmiş cismiñe gül-berg-i ʿiṣmetden libās
Pāk-dāmensin melekler görmemiş hālā seni

3 Āsumānī nūrsun deryā-yı ḳalbe münʿakis
Māh ẓannetdim bu āb ü tāb ile cānā! seni

4 Çeşm-i şīrīniñde vardır bir fürūġ-ı sebz-f ā m
Necm-i ṭāliʿsin ki gözler dīde-i dünyā seni

5 Mümkün olsa ʿaksiñi tā cān evinde gizlerim
Ḳıṣḳanır göñlüm gözümden sevdiğim zīrā seni

6 Ḳoḳlamaḳ ḥaḳḳım değil mi penbe-i ruḫsārıñı
Ben yetişdirdim elimde ey gül-i raʿnā seni

7 Ṣafḥa-i rūḥumda ʿaynen münteḳışdır ṣūretiñ
Ḥāṣılı add etmişim bir şiʿr-i müstes̱nā seni

8 Bir **Suʿūd** isminde meftūnuñ olup cürʾet-nümā
Etdi taḳlīd ey Nedīm, ey şāʿir-i yektā seni

28 Kānūn-i Evvel 1352 / 1936

37
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /369/

1 Ẓıll-ı müjgānıñdadır mürġ-i ḫayāliñ lānesi
Rūḥ-ı müştāḳım fürūġ-i çeşmiñiñ pervānesi

2 İḫtiyārımla ṭutuldum cez̠be-i ruḫsārıña

ʿAşḳ-ı sāmān-sūzuñuñ sīnem tecellī-ḫānesi

3 Ben yetişdirdim seni ey ġonca-i gül-bāġ-ı dil
ʿAndelībi olsa lāyıḳdır göñül dīvānesi

4 Tāb-ı ġīsū-yı siyāhıñdan ṣıḳılsın mihr ü meh
Var mı zīrā onlarıñ fikrim gibi bir şānesi

5 ʿAşḳıñ olmuşdur **Suʿūd**'a tesliyet-sāz-ı cenān
Tīşe-i ġamdan yıḳılmışken emel kāşānesi

9 Kānūn-i S̱ānī 1352 / 1937

38
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Öyle bir rūḥ-ı mücessem cism ü cān seyr etmedi
Şöyle ṭursun cism ü cān, rūḥāniyān seyr etmedi

2 Çoḳ seyāḥat etdi iḳlīm-i meḥāsinde göñül
Öyle bir ḥüsn-i mücerred bir zamān seyr etmedi

3 Rāṣıd-ı çeşm-i baṣīret dūr-bīn-i ʿakl ile
Dīde-i cānān gibi bir āsumān seyr etmedi

4 Lāne eylerken taḥarrī mürġ-i mecrūḥ-ı ḫayāl
Ẓıll-ı müjgānında ṭutdu āşiyān; seyr etmedi

5 Bir bahār-ı dāimī rūḥum ki feyż-i ʿaşḳ ile
Onda ḫilḳatden beri bād-ı ḫazān seyr etmedi

6 Kimseler āyīne-i imkānda Allāh bir **Suʿūd**!
Yārımıñ bir mis̱lini gizli, ʿayān seyr etmedi

24 Kānūn-i S̱ānī 1937

39
ʿAvnī-i lāhūtīyi taḳlīden /370/

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Gerçi naẓm u nes̱r ile az dāstān söylenmedi
Ḳadd-i mevzūnuñ gibi şiʿr-i revān söylenmedi

2 ʿĀlem-i inşād-ı ẖilḳatde zamānlardan beri
Öyle bir berceste naẓm-ı dil-sitān söylenmedi

3 Söz açıldı ḥālet-i çeşm-i kebūduñdan faḳaṭ
Ondaki reng-i beḳā-yı cāvidān söylenmedi

4 Muṣḥaf-ı ruẖsārıñı tefsīr ile uġraşdılar
Şīve-i ẖaṭṭ-ı bedāʿat-iḳtirān söylenmedi!

5 Ehli demler urdu deryādan, semādan, arżdan
Hīç ḳalb isminde baḥr-i bī-kerān söylenmedi

6 Ḥāl-i dilden ey **Suʿūd** olsun mu maḥbūbān ẖabīr
H̱āki-i süflīye sırr-ı āsumān söylenmedi

26 Kânûn-i Sânî 1937

40
Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūl

1 O māh aġladı, çeşm-i cān aġladı
Göñül oldu mecrūḥ, ḳan aġladı

2 Boğuldukca laʿl-i Mesīḥā-demi
Semālarda kerrūbiyān aġladı

3 Görüp dīde-i sebz-f ā mında nem
Bütün kāfir ü Müslümān aġladı

4 Yaşardıḳca ʿayn-ı sühā gözleri
Zemīn aġladı āsumān aġladı

5 Görülmüş mü böyle ḥazīn manẓara
O nūr-ı naẓar bir zamān aġladı

6 Niçin eylediñ yārı ibkā **Suʿūd**
Bu yüzden hezārān cihān aġladı

1 Mart 1937

41
Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün /371/
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

1 Ṭoyamam seyre güzel gözleriñi
Mest-i gül-cām-ı ezel gözleriñi

2 Ey güzel yüzlü güzel gözlü güzel
Ṣanırım necm-i emel gözleriñi

3 Āh biñ ᶜömre değer bir naẓrañ
Ṭutarım rūḥa bedel gözleriñi

4 Ḳalmıyor elde görünce temkīn
Süzme raḥm et baña gül gözleriñi

5 Pek ḫuṣūṣī olaraḳ ḫalḳ etmiş
Ẕāt-ı Ḥaḳ ᶜAzz ü Celle gözleriñi

6 Āsumānlar görürüm onlarda
Sevmedim nā-be-maḥal gözleriñi

7 Nisan 1933

3.11. NEŞĀİD

1
İᶜLĀN-I MUḤABBET /372/

Mefᶜūlü Mefāᶜilün Feᶜūlün

1 Ey ḥüsn-i bedīᶜ ü pür-meᶜālī
ᶜUlviyyetiñe esīr eᶜālī

2 Olmuş mu cihān içinde manẓūr
Āyīne-i vechiñiñ mis̱āli

3 Görmüş mü ferişte-gān semāda
Bir öyle mücessem kemāli

4 Ḳābil mi taṣavvur u taḫayyül
Heyhāt! o sendeki cemāli

5 Nūr-ı seḥerīsi nev-bahārıñ
Taṣvīr edemez o vech-i ālı

6 Meh-tāb ü şümūsu āsumānıñ
Tanẓīr edemez o ḫaṭṭ-ı ḫāli

7 Bir ḫandeki vermemek ne mümkün
Biñ cānı, hezār ʿömr ü sālı

8 Bir cilve-nümā tekellümüñle
Ey levḥa-i ḥüsn-i lā-yezālī

9 Eñ ġamlı göñül olur bir ānda
Peymāne gibi feraḥla mālī

10 Rūyuñdaki reng-i sāf-ı ʿiṣmet
Rūḥum gibidir nezīh ü ʿālī

11 Çeşmiñdeki nükte-i muḥabbet
Ṣāfiyyet-i ʿaşḳımıñ meāli

12 Her ān o kemāl-i īn ü behcet
Fikrim gibi māil-i teʿālī

13 Seyr eyleyip āh o ebruvānı
Mümkün mü taḥammül iḥtimāli

14 Sevdim seni bir naẓarda sevdim
İḳrār ederim bugün o ḥāli

15 Çoḳdan beridir esīriñ ey yār /373/
Göñlüm gibi ḥürr-i lāübālī

16 Yoḳdur o ġarīb-i derd-mendiñ
Bir başḳa medār-ı iştiġāli

17 Ālām-ı firāḳa ṣabrı vardır
Etse bile bir zamān tevālī

18 Hengām-ı ṣabāḥ-ı vaṣlıñıñ āh
Eyler onu tesliyet ḫayāli

19 El-ḥāṣıl ey enīs-i rūḥum*
Ḳābil değil ʿaşḳıñıñ zevāli

8 Nisan 1320

2
İşte bu da bir enīn-i dildir

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Dünyāyı ṭutar fiġānı ḳalbiñ
Duymaz mı o ḥükmürānı ḳalbiñ

2 Raḥm etmeyecek mi āh ḥālā
İşte yanıyor mekānı ḳalbiñ

3 Eṭrāfa bahār-ı neşve vermiş
Heyhāt! dem-i ḫazānı ḳalbiñ

4 Bülbülleri diñledikce her-dem
Artar elem-i nihānı ḳalbiñ

5 Ḥiss eylediği melāli bi'llāh
Yoḳ söylemeğe lisānı ḳalbiñ

6 Āteşli bir āhdan ʿibāret
Hep vāsıṭa-i beyānı ḳalbiñ

7 Taʿrīfi için kelām mefḳūd
Dehşetlidir īn ü ānı ḳalbiñ

8 Bir ān-ı ṣaf ā ya artıḳ eyvāh
Mümkün değil iḳtirānı ḳalbiñ

9 Gāhī diyorum: ki sevmeyeydim
Destimde mi yā ʿinānı ḳalbiñ

10 Gāhī diyorum: düşünemem hīç
Yoḳdur buña da tüvānı ḳalbiñ

11 Yoḳ ḥāṣılı yoḳ ḫalāṣa imkān
Böyle geçiyor zamānı ḳalbiñ

12 Sen bārī meded-res ol **Suʿūd**'a /374/
Ey dīde! ey āsumānı ḳalbiñ

12 Nisan 1320

3
HEYHĀT!

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Māżīdeki incilāya heyhāt
Ḥālimde şu ibtilāya heyhāt

2 Sevdāma olan dem-i teʿālī
Hengām-ı ṣaf ā -fezāya heyhāt

3 Bī-neşve gelen şu nev-bahāra
Pek ṭatlı geçen şitāya heyhāt

4 Mümkün mü göñül baḳıp açılsın
Her zehre-i dil-güşāya? heyhāt

5 Gözler o yegāne verd-i nāzı
Heyhāt şu ḫūlyāya heyhāt!

6 Āheng-i sürūru oldu ef ġ ān
Ḫāmemdeki nev-edāya heyhāt

7 Evvelki o ḫande-i ṣaf ā ya
Şimdi bu ḥazīn bükāya heyhāt

8 Aġyārdaki ẓuhūra efsūs!

Dil-dārda iḫtifāya heyhāt

9 Aḥbābdaki vefāya nefret
Dilde heves-i velāya heyhāt

10 Süfliyyet-i ḥāl-i devre ṣad ḥayf
Fikrimdeki iʿtilāya heyhāt!

11 Gül-zār-ı şebābı etdi vīrān
Āsīb-i ġam-ı fenāya heyhāt

12 Ḳābil mi bu mācerā-yı tefhīm
Bī-gāneye āşināya heyhāt

13 Olsam da **Suʿūd** bārī dense
Her ḥālime bī-nihāye heyhāt

20 Nisan 1320

4
BİR ḪĀṬIRA /375/

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Olduḳ geçende yār ile ārāyiş-i bahār
Bir gül-sitānda eyledik ārām-ı pür-mesār

2 Her sūda müncelī idi bir neşve-i ḥayāt
İḥyā ederdi sāmiʿayı naġme-i hezār

3 Bir yanda dil-güşā nice ezhār-ı ḫoş-nümā
Bir yanda cān-fezā bir iki ḥavż-ı cūy-bār

4 Güllerle eylemişdi tezeyyün zemīnimiz
Ṣalḳım aġaçları bize olmuşdu sāye-dār

5 Ārām-gāhımız olaraḳ ṣaḥne-i çemen[143]
Tenhā idik o māh ile ḫālī idi civār

---

[143] Bu ifade, sözlükte "ṣaḥn-ı çemen" şeklinde geçmektetir. [N.İ.]

6 Ṣavt-ı hezār zemzeme-i cūy-bār ile
Teşkīl ederdi muṭṭarid āheng-i mūsiḳār

7 Bīrūn idi taṣavvur u taṣvīrden o gün
Mebẕūl idi leṭāfet-i gerdūn-ı bī-ḳarār

8 ʿĀlemdeki bedāyiʿi gördüm kemālde
Bir de o māha etdi naẓar ʿayn-ı ibtiṣār

9 Hīç ḳaldı hīç meḥāsin-i faṣl-ı bahār-ı nev
Ancaḳ o māh münferiden oldu āşikār

10 Vechinde müncelī idi feyż-i dem-i rebīʿ
Bayġın nigāhı eyler idi selb-i iḫtiyār

11 Hep baş eğerdi pāyına ezhār-ı nev-bahār
Maḥcūb ederdi gülleri ol āteşīn-ʿiẕār

12 Söz söyledikce göñlüm olurdu pür-inbisāṭ
Rūḥum gülerdi ḫandeler etdikce bā-vaḳār

13 Geçmişdi ḥadd ü ġāyeti göñlümdeki ṣafā
Ezhāra ḳarşı yār ile eylerdim iftiḫār

14 Mevḳīʿ laṭīf, yār refīḳ, ʿaşḳ baḥs̱imiz
ʿĀşıḳları bu ḥāl eder elbette baḫtiyār

15 Ḥayfā taḳarrüb eyledi hengām-ı iftirāḳ
Ḫurşīd çünki etmiş idi gözden istitār

16 Firḳat ġamıyla ḫüzn-i mesā etdi imtizāc
Āh eyledim, ġarīb garīb oldum eşk-bār

17 Ayrıldıḳ āh rūḥ u beden ayrılır gibi /376/
Olmaḳdayım şimdi ḫayāli ile dem-güẕār

18 El-ān medār-ı tesliyetim ol ḫayālidir
Yıllar gelip geçer.. yine göñlümde pāyidār

11 Mayıs 1318

5
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 ʿAḳla gelmezdi ki vaṣlıñ ṣoñu hicrān olsun
Böyle ḳārım gece gündüz benim efġān olsun

2 Hīç düşünmezdim o hengāmda kim eñ ṣoñra
Gözlerim farṭ-ı taḥassür ile giryān olsun

3 ʿĀşıḳ-ı ṣābir idim ben o zamānlar yazılan
Şu iki beyt-i ḥazīn ḥālime bürhān olsun

4 Saña ḳarşı onu da ʿarż-ı fedādan ḳaçmam
Emr et ey rūḥ-ı revān istediğin cān olsun

5 Eylerim her ne ki mümkünse bu yolda īs̱ār
Tek seni heftede bir görmeğe imkān olsun

6 Şimdi eyvāh bu ümmīdlerim oldu hebā
Yoḳ ki imkān-ı viṣāl āhıma pāyān olsun

7 Beni ol rütbe zebūn etdi ki bīdād-ı ḳażā
Gelmiyor neşʾe-i cüzʾī dile bir ān olsun

8 Aġlarım āh ederim kimseye ismāʿ edemem
Yoḳ refīḳim ki enīs-i dil ü vicdān olsun

9 Ḳalbimi öyle ḳırıp yıḳdı ki taʿmīri muḥāl
Dilerim çarḫ da encām-ı perīşān olsun

10 O melek-çehresiz ārām benimçün düşvār
Cāy-ı ārām delv-i gül-şen-i rıḍvān olsun

11 Neyleyim, neyle tesellī bulayım yā Rabbī /377/
Tābıñı dīdelerim böyle dem-efşān olsun

12 Saña ḳaldı işim ey Ḥażret-i Mevlā-yı Kerīm
Bir sebeb ḫalḳ buyur kim baña dermān olsun

25 Haziran 1320

6

ʿAŞḲ-NĀME[144]

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Ḫūn-ı dil olur ġıdāsı ʿaşḳıñ
Ġaddār o ḳadar hümāsı ʿaşḳıñ

2 Dermān ile eyliyor teġaddī
Fikr et nedir intihāsı ʿaşḳıñ

3 Yoḳ merḥameti şikārına hīç
Cān yaḳma ḫafīf ezāsı ʿaşḳıñ

4 Bir laḥẓada ḫānümānlar ifnā
Etmekdedir ibtilāsı ʿaşḳıñ

5 Öyle ezelī ki ḥalli düşvār
Ḥilḳat değil ibtidāsı ʿaşḳıñ

6 Ol rütbe ki imtidādı, olmaz
Maḥşer bile müntehāsı ʿaşḳıñ

7 Bir baḥs̱-i ḫıred-şiken ḫulāṣa
Esrār-ı veleh-fezāsı ʿaşḳıñ

8 Nerden geliyor nihāyeti ne
Kimdir emel-i ʿalāsı ʿaşḳıñ

9 Taʿrīfi için kelām mefḳūd
Mübhem sebeb-i esāsı ʿaşḳıñ

10 Ben ʿaşḳ dedikce vālihāne
Gūşa geliyor ṣadāsı ʿaşḳıñ

11 Sevdā denilince pīş-i çeşme
Ẓāhir oluyor liḳāsı ʿaşḳıñ

12 Bi'llāh ebedī esīriyim ben /378/
Rūḥumda bütün ḳuvāsı ʿaşḳıñ

---

144 Ṭāhir-i üstāda naẓīredir.

13 Tā kendimi bildiğim zamāndan
Esmekde oña havāsı ʿaşḳıñ

14 Lākin bu hevā hevā-yı ṣāf ī
Maḳṣūd değil fenāsı ʿaşḳıñ

15 Oldu dil-i zār-ı bī-sükūnum
Bir sāḥa-i iʿtilāsı ʿaşḳıñ

16 Gūyā ki ʿūyūn-ı girye-nākım
Bir maʿkes-i incilāsı ʿaşḳıñ

17 Gūyā ki ṣaḥīfe-i vücūdum
Cild-i elem-intimāsı ʿaşḳıñ

18 Bīmār tenim, melūl çehrem
Āyīne-i ḫod-nümāsı ʿaşḳıñ

19 Ḥālim ediyor şehādet işte
Mümkün müdür iḫtif ā sı ʿaşḳıñ

20 Şiʿrim oluyor ḫazīn ü muḥriḳ
Bir nāle-i iştikāsı ʿaşḳıñ

21 Biñ ḥāletine müṣādif oldum
Çoḳdur bilirim cef ā sı ʿaşḳıñ

22 Biñ dehşetini görüp geçirdim
Yoḳdur bilirim vef ā sı ʿaşḳıñ

23 Eyvāh bu ibtilā-yı cān-gāh
Eñ tīre-nümā belāsı ʿaşḳıñ

24 Dünyā naẓarımda oldu zindān
Dilde var iken żiyāsı ʿaşḳıñ

25 Etdi beni bir nefesde tesmīm
Hicrān denen ejdehāsı ʿaşḳıñ

26 Ārāmımı dest-i bāda verdi /379/
Āsīb-i ġam-ı fenāsı ʿaşḳıñ

27 Bir laḥẓada terk ederdim olsa
Cān verme eğer devāsı ʿaşḳıñ

28 Hep ḥüsnüñe ʿāid ey melek-rū
Gūş eyle bu mācerāsı ʿaşḳıñ

29 Bir ḫaylī zamān ref ī ḳim olduñ
Ol demdi dem-i ṣaf ā sı ʿaşḳıñ

30 Hem-bezmiñ iken dü-çeşm-i giryān
Bilmezdi nedir bükāsı ʿaşḳıñ

31 Hicrān denilince ben ṣanırdım
Bi'llāh onu ḫūlyāsı ʿaşḳıñ

32 Bilmem nerede o vaḳt-i şādī
Ol ṣafḥa-i dil-güşāsı ʿaşḳıñ

33 Heyhāt ki nev-bahār geçdi
Efsūs bugüne şitāsı ʿaşḳıñ

34 Bir ṣubḥ-ı ṣaf ā idi o demler
Ḥayf ā ki bugün mesāsı ʿaşḳıñ

35 Hecriñ beni etdi āh ey yār
Yeʾs-āver-i bī-nevāsı ʿaşḳıñ

36 Kim oldu sebeb bu iftirāḳa
Bence buna yoḳ rıżāsı ʿaşḳıñ

37 Sevmekle seni revā mı olsun
Göñlüm hedef-i cezāsı ʿaşḳıñ

38 Giryem mi değil nezīh ü ṣāf ī
Çeşmim mi değil semāsı ʿaşḳıñ

39 Ṣāfiyyet-i meylime mükāf ā t
Ḫüsrān mıdır iḳtiżāsı ʿaşḳıñ

40 Bir ben gibi cān-fedāya ḳarşı
Bilmem bu mudur sezāsı ʿaşḳıñ

41 Hep sendedir ey nihāl-i sevdā /380/
Dārū-yı ṣaf ā -fezāsı ʿaşḳıñ

42 Artıḳ beni ṭalʿatıñla şād et
Kim ancaḳ odur devāsı ʿaşḳıñ

43 İlhām eden ***ʿAşḳ-nāme*** oldu
Oldumsa naġam-serāsı ʿaşḳıñ

44 Bī-şübhe **Suʿūd**! o şiʿr-i üstād
Bir levḥa-i bī-bahāsı ʿaşḳıñ

45 Taḳlīdine ictisār gerçi
Cürʾetse de muḳteżāsı ʿaşḳıñ

14 Temmuz 1320

7
BİLDİĞİM ŞEYLER:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḥadd ü miḳdārımı raʿnā bilirim
Nefsimi cümleden ednā bilirim

2 Başḳa şey bilmiyorum muʿterifim
Yalıñız kendimi aʿlā bilirim

3 Yine ems̱ālime rüchạ̄nım var
Ḥālimi vażʿımı zīrā bilirim

4 Ḳızarım ben oña kim bilmez de
Der ne olsa yine illā bilirim

5 ʿAlima'llāh bu kühen büt-gedede
Ne Mesīḥā ne çelīpā bilirim

6 Ben bir Allāh ṭanırım ondan öte
Ne efendi ne de paşa bilirim

7 Bir de Peyġamber-i ʿāli-şānı
Şānī-i ḥażret-i Mevlā bilirim

8 Īn ü ānı baña ṣorma ḫ˘ācem /381/
Ne vaẓīfeñ bilemem yā bilirim

9 Dem-i **Ḳālū** da şunu fehm et kim
Ne bilirsem yine ḥālā bilirim

10 Vech-i cānāna baḳar da göremez
Nice erbāb-ı temāşā bilirim

11 Sū-i ẓannımsa günāhı bañadır
Çoḳ Müslümānları tersā bilirim

12 Ṭūr’a ʿazm eylemem olsam da Kelīm
Sīne-i müʾmini Sīnā bilirim

13 Ḥāledir raġbetim ʿālemde **Suʿūd**
Geçen eyyāmımı rüʾyā bilirim

14 Şekeristān-ı süḫanda ḫaylī
Hoş-nevā ṭūṭi-i gūyā bilirim

15 Lākin ey kilk-i ney-āheng seni
Hem-dem-i bülbül-i şeydā bilirim

20 Teşrīn-i Evvel 1325

8
BÜKĀ-YI RŪḤ[145]

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

1 Verdi o rütbe buḥrān ālām-ı intiẓārıñ
Taṣviri ġayr-ı mümkün ḥāl-i dil-i nizārıñ

2 Feyf ā -neverd-i hicrān, bīmār u sīne-sūzān

145 Birinci ref ī ḳam merḥūme içindir.

Mecnūn gibi perīşān oldu bu dil-figārıñ

3 Gitdiñ o dem ki āh ey rūḥ-ı revān elimden
Tims̱āli oldu beytim metrūk bir mezārıñ

4 Ḳalb-i ġarīb ü zārım neyle bulur tesellī
Pinhān bu dem naẓardan dīdār-ı şuʿle-dārıñ

5 Żabṭ-ı bükāya imkān belki olurdu ḥāṣıl
Bir ẕerresi bulunsa destimde iḫtiyārıñ

6 Bi'llāh ġıdā-yı maḥż-ı cānımdı her nigāhı
Ḥālā gözümde tāb-ı çeşm-i ṣaf ā -nis̱ārıñ

7 Encümden āsumāndan ṣormaḳdayım seni āh /382/
Verdi baña taḥayyür sürʿat ile güẕārıñ

8 Almaḳ için nevīdiñ bād-ı ṣabādan ey yār
Bī-ḫ˘āb dāḫilinde seyr eylerim bu dārıñ

9 Gül-bün-ṭırāz-ı dildiñ ey ġonca-i melāḥat
Sensiz olur mu ẕevḳi gül-şenleriñ bahārıñ

10 Ḳābil değil taḥammül ālām-ı iftirāḳa
Ṣarṣıldı tā esāsı mebnā-yı ıṣṭıbārıñ

11 Ümmīd-i vuṣlatıñla ey nūr-ı çeşm-i vicdān
Kaʿbe gibi muṭāfım olmaḳdadır civārıñ

12 Hecr āteşi o rütbe oldu baña mües̱s̱ir
Döndü ramāda sīnem destinde rūzgārıñ

13 Etdiñ füsürde bī-vaḳt evvel-bahār-ı ʿömrüm
Ṣolsun felek seniñ de gül-zār ü lāle-zārıñ

14 Āh ey **Suʿūd**-ı bed-baḫt ey sīne-sūz-ı firḳat
Hem-reng-i mātem oldu leyliñ dem-i nehārıñ

30 Mart 1334 Gecesi

9

ḤASBİḤĀL

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

1 Ne vażʿ-ı müʾlim İlāhī! ne inḥiṭāṭ-ı elīm
Ḳabūl eder mi benim māceerāmı ʿaḳl-ı selīm

2 Nedir bu başıma ṭārī olan belā-yı girān
Nedir bu cilve-i her-dem siyāh-ı baḫt-ı leʾīm

3 Eşimden ayrılıp oldum ġarīb ü āvāre
Bu tengnā-yı elemde ne yār var ne nedīm

4 Mezārdan beter ʿālem, girān ḥamūle-i ʿömr
Ḥayāt ʿayn-ı muṣībet, memāt mūris̱-i bīm

5 Ne māder u ne peder var, ne hem-serim mevcūd
Ne ḫāne ḳaldı elimde, ne maḥrem ü ne ḥarīm

6 Bütün saʿādetimi ʿāilemde bulmuşdum /383/
Beni ederdi ḥalīlem, çocuḳlarım tenʿīm

7 Yegāne māye-i şevḳim, refīḳa-i cānım
Gidince ben ḳalaḳaldım melūl ü zār u yetīm

8 Bu derd ile yaşamaḳ āh bence pek düşvār
Ki zehr-i mātemi etdi ḥayātımı tesmīm

9 Ġarīb ḳaldı, sefīl oldu üç ciğer-pārem
Cihāna gelmişiken bā-kemāl-i nāz ü naʿīm

10 Geçen zamānlarımı eyleyip bugün teẕkār
Bükā eder ṭururum, sīnem oldu ʿayn-ı caḥīm

11 Fiġān müfīd değil, āh ü girye pek bī-sūd..
Dimāġ ḫaste, beden ḫurde, ḫ˘āb ü rāḥat ʿadīm

12 Ferāġ ü emn temennī edip ṭururken ben
Nedir bu ḥālet İlāhī nedir bu emr-i ʿaẓīm

13 Bugünleri de ararsam n'olur benim ḥālim

Eyā Ḫudā-yı kerem-pīşe, ey İlāh-ı Raḥīm

14 Der-i emānda ḳulum, ilticāmı redd etme
Sezā-yı ʿāṭıfet ü ʿafv ola **Suʿūd**-ı saḳīm

7 Mayıs 1334

10
ḲĪL Ü ḲĀL

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Var ol ey ʿaşḳ! Baña cān gibisin
Sīnede neşve-i īmāñ gibisin

2 Ben seniñ ḫaste-dil ü mecrūḥuñ
Sen benim derdime dermān gibisin

3 Ḳaçma ey rūḥ-ı revānım! benden
Ne için ʿömr-i şitābāñ gibisin

4 Mis̱liñi görmedi çeşm-i ḫilḳat /384/
Ne meleksin, ne de insāñ gibisin

5 Ḥüsn-i muṭlaḳ mı nesin bilmiyorum
Ḥāṣılı cān gibi, cānān gibisin

6 Ne ḳadar cāẕibeli dīdeleriñ
Ḳurratü'l-ʿayn-ı sürūşān gibisin

7 Āh gīsū-yı siyāhıñla faḳaṭ
Bir belā-yı ser ü sāmān gibisin

8 Niye cemʿiyyete yoḳdur meyliñ
Niçin ey zülf! perīşāñ gibisin

9 Bellidir sīret-i küfr-āmīziñ
Ṣūretā gerçi müselmāñ gibisin

10 Saña ber-dār olanıñ vay başına!

Bir hevā-perver-i fettāñ gibisin

11 Ṭāliᶜim rengiñ ile hem-ṣūret
Baña sen leyle-i hicrāñ gibisin

18 Teşrīn-i Evvel 1341

11
Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Ḳarġalar bülbül kesildi ṣaḥne-i gül-zārda
Şimdi onlar ḫutbe-ḫ˘āndır minber-i eşcārda

2 Şāhid-i bāzāra döndü çehre-i şiᶜr ü edeb
Bikr-i fikriñ nāmı ḳaldı ṣafḥa-i eşᶜārda

3 Nev-bahār-ı maᶜrifet şekl-i ḫazān kesb eyledi
Ẓāhir ās̱ār-ı süḳūṭ efkārda güftārda

4 Eyledi efkār aḥrārāna yer yer inkişāf
Kimseler artıḳ değil ḳayd-ı ḥicāb ü ᶜārda

5 Mihr-i ḥürriyyetle süfliyāta geldi inkişāf
Belli efᶜāl-i ḳıyām ecnās-ı mūr u mārda

6 Gezmede beyne'r-ricāli ve'n-nisā elden ele /385/
Ḳalmadı bir maṣlaḥat taḥt-ı ridā-yı tārda

7 Herkesin gūyā ki ḥürriyyet elinde ḳalḳanı
Şimdi müstaᶜmel odur es̱nā-yı gīrūdārda

8 Şeyḫler keşşāf-ı ᶜavret ḫ˘āceler üstād-ı bāh
Başḳalıḳ var başḳalıḳ ebrārda aḫyārda

9 Çehreler meymūn şebāb ās̱ārı gün günden füzūn
İḫtiyār elden giderse çoḳ mudur her kārda

10 Tām baba-yı zamān olmaḳ uyanmaḳ vaḳtidir
Var iken fiᶜl-i teyaḳḳuż ṭāliᶜ-i bīdārda

11 Cennet-ābād-ı teraḳḳīdir cihān seyr et **Suᶜūd**

Ḥūr u ġılmān leb-be-leb esvāḳda bāzārda

1 Haziran 1338

12

Baḳiyyetü's-selef velī-sīretān-ı ümmetden olup 1348 sāl-i hicrīsinde raḥmet-i Raḥmān'a iltiḥāḳ eden Ḥācı Ḥüseyin Vaṣṣāf Bey Efendi ḥaḳḳında Gümüşḫāne mebᶜūs̱u şaᶜir-i bülend-fıṭrat, ḥāmī ve muḫliṣ-i muḥteremim Ḫalīl Nihād Bey Efendi, ġāyet ḳadir-şināsāne ve ᶜālī-naẓarane bir mers̱iye-i ḳıymet-dār taḥrīriyle neşr etmişlerdi. Bu bedīᶜ ve maᶜnī-dār şiᶜr-i vefā-kārāneyi taḳlīden ben de şu neşīdeyi ḳaraladım:

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(Fāᶜilātün) (Faᶜlün)

1 Āsumān-pāye bir aḫterdi Ḥüseyn
Mihr-i ᶜirfāndı münevverdi Ḥüseyn

2 Maẓhar-ı āyet-i nūr olmuşdu
Şemse her vechile beñzerdi Ḥüseyn

3 Olsa vaṣṣāfı melekler yaḳışır
Muḫliṣ-i Ḫālıḳ-ı ekber'di Ḥüseyn

4 İᶜtilā eyledi Allāh'a ḳadar
Çünki maḳbūl-i Peyemberdi Ḥüseyn

5 İltiḥāḳ etdi ricālu'llāha /386/
ᶜĀşıḳ-ı ṣādıḳ idi erdi Ḥüseyn

6 Ḥāli ᶜulvī idi cāẕib naẓarı
Bir melek çehreli dil-berdi Ḥüseyn

7 Hū dedi cennete uçdu gitdi
Bir sebük-rūḥ kebūterdi Ḥüseyn

8 Faḫr-i eslāf idi ḫayru'l-aḫlāf
Muḳbil-i Ḥaḳ'dı muvaḳḳardı Ḥüseyn

9 ᶜĀrif-i ekmel ü maḥmūd-ı kemāl

Merd-i ṣāfiyy ü muṭahhardı Ḥüseyn

10 Ḳaddesa'llāhü Teʿālā sırrah
Ḥāṣılı mürşid ü reh-berdi Ḥüseyn

11 Oña bir mers̱iye yazmış ki H̱alīl
Görse dost işte odur derdi Ḥüseyn

12 Ne H̱alīl, emced-i ṣıddīḳ Nihād
Ẕātına yār ü s̱enā-verdi Ḥüseyn

13 Etdi iʿlān-ı vef ā var olsun
Dedi ḥaḳḳında mücevherdi Ḥüseyn

14 Olaraḳ pey-rev o Üstād'a **Suʿūd**
Rūḥuña F ā tiḥa gönderdi Ḥüseyn

6 Kānūn-i S̱ānī 1345 / 1930

3.12. ḲIṬAʿĀT

1 /393/

Menşe-i kemterānem olan ve bi'ṭ-ṭabʿ el-yevm münderis bulunan Beşikṭaş'da vāḳiʿ Mekteb-i Ḥamīdī'niñ ders nāẓırı ve lisān-ı ʿOs̱mānī ve kitābet dersleriniñ muʿallim-i f ā żıl ü muḳtediri sebeb-i feyżim, üstād-ı ʿazīz ve muḥterem Ḥilmi Bey Efendi merḥūmuñ el-yevm ismini der-ẖāṭır edemediğim bir es̱er-i muʿtebereleri için yazdığım ḳıṭʿa-i taḳrīżiye:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bir es̱er yazdıñ ki ondan ḳāriīn
Şübhe yoḳ cidden olurlar müstef ī d

Bir es̱erdir kim onu vaṣf eylemek
Eylerim iḳrār-ı ḥaddimden baʿīd

Her gören bi'ṭ-ṭabʿ taḥsīn-ẖ˘ān olur
Çünki her saṭırında biñ ḥikmet bedīd

Ey **Suʿūd** eyle duʿā, ẕāt-ı H̱udā

ʿÖmrünü üstādımıñ ḳılsın mezīd

1 Kānūn-i S̱ānī 1313

2
Mez̠kūr Mekteb-i Ḥamīdī'niñ ʿArabī muʿallim-i f ā ẓılı üstād-ı muḥterem Muḥammed Bektaş Efendi merḥūmuñ teʾlīf-kerdeleri olan meşrūḥ ve muvażżaḥ "ʿĀvāmil"den bir nüsḫasını bu şākird-i ʿācize ihdā buyurdukları üzerine yazdığım ḳıṭʿa:

Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün

Muḥammed Efendi, o fażl-ı mücessem
Yeñi bir ʿavāmil getirdi vücūda

Naṣıl bir ʿavāmil ki her noḳṭasında
Faṣāḥat nemūde, belāġat nemūde

Teşekkür teşekkür o üstād-ı ekrem
Ki bir nüsḫasın etdi ihdā **Suʿūd**'a

4 Kānūn-i S̱ānī 1313

3
Bir ref ī ḳ-i bī-vef ā ya: /394/

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Gelirim ben diyerek vaʿd-i ḳavī vermiş idiñ
Bī-vef ā ! artıḳ utan, böyle midir ʿahde vef ā
Şimdiden ṣoñra yalan diñlemeye vaḳtim yoḳ
Nāfile ʿöz̠r beyān eyleme, etmem ıṣġā[146]

6 Nisan 1315

4

[146] Pederim merḥūmla birlikde Beyḳoz'a gitmişdik. Bu ḳıtʿayı çayırda yazmışdım. Meziyyeti işte bu ḫāṭıradan ʿibāretdir.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ḫāṭıra gelmez viṣāliñ bir zamān, Allāh bir
Sevdiğim! ʿaşḳıñla faḫr eyler velā-perver göñül
Rūy-ı āteş-tābıñı görmek gülüm! kāf ī baña
Ol şerefle ḫatm-i enf ā s eylemek ister göñül

15 Haziran 1313

5
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

O rütbe tīz geçdiñ āh ey hengām-ı mesʿūdī!
ʿİbāretsin naẓarda şimdi bir ṭatlı ḫayāletden
Yine lākin ḫayāliñ inşirāḥ-ı rūḥa bāʿiṡdir
Ḫudā bārī onu dūr etmesin çeşmān-ı ḥasretden

5 Haziran 1315

6
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Teklīf-i bezm-i cennet edilse bu şeb baña
Terk eylemem bu ʿālemimi, etmem iltif ā t
Allāh için terennümüñü kesme muṭribā!
Çaldıḳca sen göñüllere gelmekde nev-ḥayāt

26 Ağustos 1315

7
Bir resim teşekkürü:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ẕihnime menḳūş iken ẕāten ḫayāliñ dāimā
Bir de resmiñle tezeyyün etdi çeşm-i iftiḫār
Şübhesiz azdır ne dürlü arż-ı minnet eylesem /395/
Bence dünyālar değer bi'llāh bu ʿulvī yādigār

10 Teşrīn-i Evvel 1315

8
Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün)

Āh göñlümce nigāh eyleyemem sevdiğime
Āfitāba baḳanıñ gözleri zīrā ḳamaşır
ᶜĀşıḳıñ baẖtına bilmem ki delālet mi nedir?
O melek-rūya siyeh cāmeleri pek yaḳışır

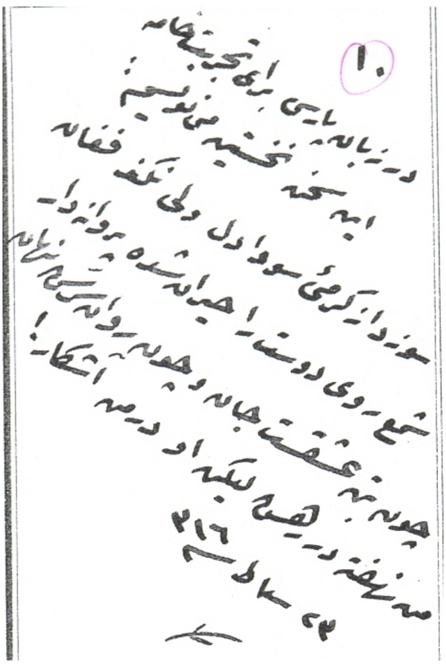
6 Mart 1315

9
Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

Bundan da bellidir güzelim! maḥż-ı rūḥsun
Raḳṣān eder revānımı nāzik tekellümüñ
Kerrūbiyān mı eyledi taᶜlīm onu saña
Ḫandān eder göñülleri her bir tebessümüñ

18 Kānūn-i S̱ānī 1316

10



11
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün /396/
(Faʿlün)

Ḳalem ḳalem şu tükenmez leyāl-i hicrānda
Benim enīs-i dilim, maḥremim, şefīḳimsin
Sen olmasan kime rāz-ı derūnu añladırım?
Yegāne derd-keşim, hem-demim, refīḳimsin

22 Şubat 1316

12
Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

Farṭ-ı muḥabbetimle öpsem dudaḳlarından
Göñlümce ben de olsam mest-i şarāb-ı ʿişve
Maḥṣūrdur ümīdim bir būseye bütün gün

Allāh için çekinme ey āfitāb-ı ʿişve

3 Temmuz 1317

13
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Olurken bir zamān ārām-gāhım nādi-i cānān
Mużīk-i kūşe-i firḳatde ḳalmış ḫasteyim şimdi
Sözümle bir zamān revnaḳ-fezā-yı bezm iken ḥayf ā
Melāl-i ḳasvet-i hicrān ile dem-besteyim şimdi!

31 Ağustos 1317

14
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Ḥayretdeyim metānetine ḳalb-i saḫtıñıñ
Ne āhıma teraḥḥum eder, ne fiġān bilir
Bārī sirişkimi döküyüm pīş-i çeşmiñe
Bīmār ḥālini yine bīmār olan bilir

16 Eylül 1317

14[147]
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Cef ā sı bir ṣaf ā dır, her ṣaf ā sı rūḥ-baḫşādır
O ʿālemdir ki ṣahrāsında seyyār olmayan bilmez
Ḫaf ī dir rūḥ-veş taʿrīfe yoḳdur ḳudret ü imkān
Muḥabbet bir belādır kim giriftār olmayan bilmez

17 Eylül 1317

15
Ref ī ḳ-i muḥterem Ḥaḳḳı Bey'e verdiğim fotoğrafa yazmışdım:

147 Müellif tarafından sehven mükerrer numaralandırma yapılmıştır. [N.İ.]

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

Size ḳarşı göñüldeki ḥürmet
ᶜAlima'llāh bī-nihāyetdir

Bunu tekrāra var mıdır ḥācet? /397/
Fażla söz belki ᶜayn-ı külfetdir

Eyledim işte resmimi taḳdīm
Bu da bir şāhid-i uḫuvvetdir

20 Eylül 1317

16
Yalı ḳomşum ve arḳadaşım Şef ī ḳ Bey'e verdiğim resmime yazılan:

Mefᶜūlü Mefāᶜilün Feᶜūlün

Göñlümdeki ḥüsn-i iḥtirāma
Resmim, saña ḳarşı ḥüccet olsun
Nezdiñde bu ṣūretim, birāder!
Bir ḫāṭıra-i uḫuvvet olsun

22 Eylül 1317

17
Nezdimde ḳalan fotoğrafa yazmışdım:

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

Sürᶜat-i seyr-i ḥayātı gösterir ᶜibretle baḳ
Yirmi yıllıḳ ᶜömrümüñ bir gündeki taṣvīrine
Geçmek üzre bir şebābıñ yādigārıdır baña
Vāsıṭa olsun ilerde dem-be-dem teẕkīrine

22 Eylül 1317

18
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Meleklerden mi öğrendiñ bu ṭarz-ı ḫāṣı cānānım
Ki raḳṣān-ı ṣaf ā etmekdedir ervāḥı güftārıñ
Baña şāʿir diyorsun sevdiğim lākin ḥaḳīḳatde
Mücessem şiʿr sensin her kelāmıñ rūḥu eşʿārıñ

17 Teşrīn-i Evvel 1317

19
Ḫastalık maḥṣūlü: /398/

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Pek bunaldım yine bī-tābi-i cismimle amān
Açıl ey şām-ı ġam-efzā! seḥeriñ yoḳ mu seniñ
Ne için böyle baṭāetle yürürsün bilmem
Ben gibi āh ki tāb-ı güẕeriñ yoḳ mu seniñ

22 Mart 1318

20
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Temāşā-yı cemālinden o māhıñ duyduġum ẕevḳi
Cihānıñ duymadım seyr-i gülistān ü bahārından
Fürūġ-i ṭalʿatıyla rūşenādır şimdi çeşmānım
Felek isterse dūr etsin beni feyż-i nehārından

9 Mayıs 1318

21
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Gülümsin gül-bünümsün nev-bahārımsın hezārımsın
ʿİbaretdir ḥayātım ẕevḳ-i sevdā-yı ʿiẕārıñdan
Esīr-i ʿaşḳıñım āzādelik geçmez ḫayālimden

Ḥayāt-ı tāze buldum ġamze-i merdüm-şikārıñdan

10 Mayıs 1318

22
Bir refīḳime:

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

İftiḫār eylemekdeyim görerek
Edebiyāta ben sizi māil

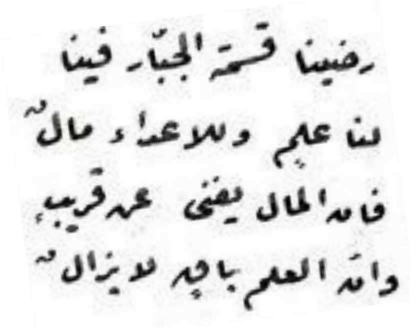
Bilirim ḳuvve-i ẕekāñızı ben
Bu değildir siziñ için müşkil

Çalışıñ ey refīḳ-ı muḥteremim
Oluñuz bir edīb-i ṣāḥib-dil

Saʿy ediñ, şāh-rāh-ı ġayretde
Size hīç bir şey olmasın ḥāil

Edebiyāt iftiḫār etsin /399/
Tā ebed ẕātıñızla el-ḥāṣıl

23
İmām ʿĀliyyü'l-Murteżā kerreme'llāhü vechehū ve raḍıya'llāhü Teʿālā ʿanhu Efendimiz Ḥażretleriniñ enfās-ı ḳudsiyelerinden olan:

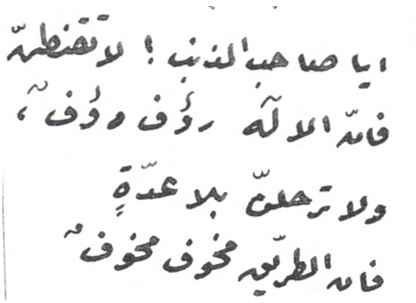

رضينا قسمة الجبّار فينا
لنا علم وللاعداء مال
فان المال يفنى عن قريب
وان العلم باق لا يزال

Ḳıṭʿa-i seniyyesinden istifāża:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Rāżıyız nisbet-i taḳsīmine maʿbūdumuzuñ
Ki bize ʿilm ʿaṭā eyledi aʿdāmıza māl
Māl bir müddet-i cüzʾiyye içindir ki biter
ʿİlm bāḳīdir anüñçün müteṣavver mi zevāl

Bu da İmām-ı hümām müşārün ileyhe mensūb:


أيا صاحب الذنب! لا تقنطنّ
فانّ الاله رؤف رؤف،
ولا ترحلنّ بلا عدّةٍ
فانّ الطريق مخوف مخوف

Ḳıṭʿa-i ḳudsiyyesinden müstef ī ż:

Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūl

Ṣaḳın ey güneh-kār! kesme ümīd
Ki Rabbü'lʿavālim Kerīm ü Raūf
Tehī dest-i ʿuḳbāya gitme faḳaṭ
Gözüñ aç ki yol hem uzun hem maḫūf

18 Kānūn-i S̱ānī 1318

24
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Niçin yükselmiyorsun āsumān-ı şiʿr ü ilhāma
Saña lāyıḳ mı ḳalmaḳ bir zemīn-i pest-i ḥayretde
Çıḳ ey mürġ-i ḫayālim! ʿālem-i ʿulvīde pervāz et
Yeter geşt ü güẕār artıḳ bu süflī ḫāk-i miḥnetde

8 Haziran 1318

25
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün /400/

ʿUlviyyet-i ẕāt-ı Kibriyāyı
Dil fikr ile gelmesin mi vecde
Gördüm ki ḥużūr-ı ʿizzetinde
Maʿbūd-ı cemāl ederdi secde!

29 Teşrīn-i S̱ānī 1319

26
Bir mecmūʿa-i eşʿārım için

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Yoḳdur bilirim es̱erlerimde
Tenşīṭ-ı ḳulūba ḳabiliyyet
Taḳdīmine cürʾetimden ancaḳ
Maḳṣūd teeyyüd-i muḥabbet

20 Eylül 1319

27
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Ḳarşımda ṭurub da gülme öyle
Aḥvālime ey ḫayāl-i cānān!
Dil-ḫaste ü derd-nāk-ı hecrim
Bīmār olan eylemez mi heẕeyān? [148]

28
Bebek bāġçesinde

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Naṣıl cevlān ederdiñ bunda pür-şevḳ ü ṣaf ā , heyhāt

---

[148] Şeyḫ Ġālib Dede Efendimiñdir.

O ʿālemler bütün māżīye olmuş münḳalib, ḥayf ā
Bugün ṣolmuş ser-ā-pā gülleriñ, bülbülleriñ uçmuş
Ġurāba mesken olmuşsun yazıḳ ey gül-şen-i sevdā

6 Şubat 1319

29
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Yine aldatdı bizi Mīr-i Ref ī ḳ
Bekledik işte bugün tā-be-mesā
Gözlerinden öperek ʿarż ederiz /401/
Ne zamān eyleyecek vaʿde vef ā

22 Şubat 1318

30
Bir ṭarab-kār arḳadaşıma:

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

ʿAvdiñde şekīb! var o ḳuvvet
Kim ḥükmü cihān-ı dilde dāir
Ervāḥı o naġme-i semāvī
Bir laḥẓada ḳabż u basṭa ḳādir

20 Nisan 1320

31
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Göñlümdeki iʿtilāya baḳdım
Dünyā naẓarımda ḳaldı ṣāfil
Sīnemdeki ʿaşḳ-ı ʿālem-ārā
ʿUlviyyetime delīl ü kāfil

28 Mayıs 1320

32
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Baña göster kemāl-i şiddetiñi
Ṭurma ey ʿaşḳ-ı ḫānümān-efrūz
Rūḥa cennet ṣaf ā ları veriyor
Kim demiş āteşiñ cehennem-sūz

2 Haziran 1320

33
Aḳşam

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

Göñlüm gibi ḳarardı rūy-ı semā-yı tābān
Rūḥum gibi ḳapandı gerdūn seḥāb içinde
Deryā ġarīḳ-i ẓulmet, sāḥil düçār-ı ḳasvet
Bir ben değil cevānib hep ıżṭırāb içinde

21 Haziran 1321

34
Mütefāʿilün Feʿūlün Mütefāʿilün Feʿūlün

Yine güldü rūḥ-ı maḥzūn şeref-i ref ā ḳatiñle
Baña nev-ḥayāt verdiñ yaşa ey enīs-i vicdān
O ḳadar zebūn idim ki elem-i tahassürüñle /402/
Güzelim! yetişmeseydiñ beni öldürürdü hicrān

9 Ağustos 1320

35
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Şuʿleñe yoḳ iḥtiyāc artıḳ uf ū l et ey göñül
Nūr ise maḳṣūd eğer ḳarşımda toġdu māh-tāb

Eyleme çeşmānımı tābıñla bī-tāb-ı nigāh
Nāẓır-ı dīdār-ı cānānım çekil olma ḥicāb

9 Ağustos 1320

36
Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

Etmiş bütün ḳuvāmı işġāl ᶜaşḳ-ı pākiñ
Gelmekde her nefesde cānān ṣadāsı cāndan
Ey yār! müstenīrim envār-ı talᶜatıñdan
Etmem ümīd-i şuᶜle meh-tāb-ı āsumāndan!

13 Ağustos 1321

37
Bir taṣvīre:
Mefᶜūlü Mefāᶜilün Feᶜūlün

Bir ḫāṭıradan ᶜibāret oldu
Geçmez dediğim zamān-ı vuṣlat
Sensiz bir ümīd, bir tesellī
Ancaḳ baña ey güzīde-ṣūret!

26 Eylül 1320

38
Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(Faᶜlün)

Medīḥa-gū-yı riyā olma ehl-i fısḳa ṣaḳın[149]
S̱enā-yı f ā sıḳ ile ᶜarş-ı Kibriyā titrer
Nefes dedikleri cezr-i ḥayātdır yā hū
Revā mı yoḳ yere etmek ḥayātı maḥv ü heder

5 Teşrīn-i S̱ānī 320

[149] Her ikisiniñ meāli de enf ā s-ı Mevlevīyeden mülhemdir. [38 ve 39 ḳıṭᶜaları kastediliyor. N.İ.]

39
Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

ʿAşḳ nedir añlaşılır şey değil
Añlamaġa añlayan ʿāşıḳ gerek
Ehl-i ġarāmım diyeniñ ḥāṣılı /403/
Derdimize derdi muṭābıḳ gerek!

5 Teşrīn-i S̱ānī 1320

40
Terceme[150]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

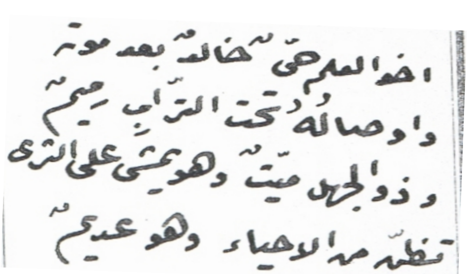
Vücūd-ı ehl-i maʿārif ġubār olsa daḫi
İle'l-ebed diridir ʿālem-i fażīletde
Faḳaṭ cehūla şeref var mı kim ḥayātından
Gezer yürürse de maʿdūmdur ḥaḳīḳatde

14 Teşrīn-i S̱ānī 1320

41
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

Donandı bezm-i ṭarab sāḳıyā piyāleyi ṣun
Amān bu ḥāl olur şey değil, büyük fırṣat

150


أخو العلم حي خالد بعد موته
وأوصاله تحت التراب رميم
وذو الجهل ميت وهو يمشي على الثرى
يظن من الأحياء وهو عديم

Bütün ṣaf ā larını ʿālemiñ fedā etmek
Bu meclis-i emel-efzāya cānıma minnet

15 Teşrīn-i S̱ānī 1320

42
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Geçmede sürʿat-i berḳiyye ile ān-ı ḥayāt
Yirmi üç oldu bu yıl gördüğümüz ʿīd-i saʿīd
Biri gitse diğeriñ gelmesine muntaẓırız
Bilmeyiz hīç ki taḳarrüb ediyor vaḳt-i baʿīd!

ʿĪd-i Ramażān 1322 / 20 Teşrīn-i S̱ānī 1320[151]

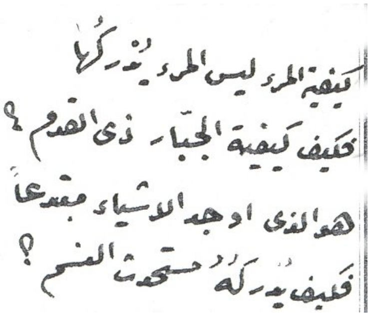
43
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bir nigāh-ı şefḳati biñ derd için dermān iken /404/
Sevdiğim hangi naẓardır çeşmiñi bīmār eden
ʿAyn-ı rüʾyetdir baña kem naẓradan olsun maṣūn
Tā beni müzdād ḳılsın dehri pür-envār eden

10 Kānūn-i S̱ānī 1320

44
Şīr-i H̱udā Seyyidü'l-evliyā ʿAliyyü'l-Murteżā kerreme'llāhü vechehū ve raḍıya'llāhü ʿanhu efendimize mensūb:

[151] Şuraya naḳl u taḥrīri tārīẖi: 24 Recebü'l-Ferd 1352 / 12 Teşrīn-i S̱ānī 1349


كيفية المرء ليس المرء يدركها
فكيف كيفية الجبار ذي القدم
هو الذي اوجد الاشياء مبتدعاً
فكيف يدركه مستحدث النسم

Ḳıṭʿa-i celīlesinden müstef ī żdir:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Hem-cinsiniñ ne olduğunu bilmiyor iken
Keyfiyyet-i Ḫudā'yı naṣıl añlasın beşer
Ḫallāk-ı Ẕü'l-Celāl'dir Allāh, biz ise
Maḫlūḳ-ı ʿāciziz, bunu bilmek bize yeter

21 Temmzu 1321

45
F ā risī'den tercüme[152]

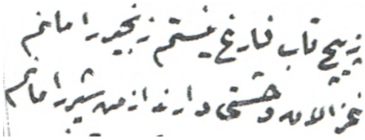
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Olmuyor ḥālī göñül bir laḥẓa pīç-tābdan
Ḥāl ü vażʿiyyetde ʿaynen beñzerim zincīre ben
Āhdān benden tevaḥḥuş eylese vardır yeri
Allāh Allāh vādi-i ʿaşḳında döndüm şīre ben

21 Temmuz 1321

46 /405/

152


ز پیچ تاب فارغ نیستم زنجیرا مانم
غزالان وحشی دانند شیرا مانم

Bir zamānlar Ḳuruçeşme telgraf-ḫanesinde meʾmūr olan ve el-yevm ḥāl ü şānı mechūlüm bulunan iḫvānımızdan Şevḳi Bey'iñ "Mirʾāt-ı Ḥaḳīḳat" ismiyle vücūda getirdiği bir es̱er-i menşūr için ḳıṭʿa-i taḳrīżiye:

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Şevḳī-i büzürg-vāra taḥsīn
Ḳim Ḥaḳ bilir aḥsenü'l-meās̱ir
ʿUlviyyet-i fikr-i tāb-nākı
"Mirʾāt-ı Ḥaḳīḳat"inde ẓāhir

12 Mart 1323

47
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Bī-f ā ide mücādele, bī-sūd iştiġāl
Yoḳdur bu kār-gāhda bir kār-ı dīğerim
Ne Ḫālıḳ'a, ne ḫalḳa sezā ḫayra sālikim
Her kim ṣorarsa ḥāl budur, böyle söylerim

8 Nisan 1323

48
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Maġbūṭ-ı ʿālem olsa revā istiḳāmetim
Bir müstaḳīm bende-i yār-ı peyemberim
Minnet Ḫudā'ya cevher-i maḥżım ki ey **Suʿūd**!
Ben ḫāk-i pāy-i Ḥażret-i Ṣıddīḳ-i ekberim

14 Nisan 1323

49
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

ʿİndimizde o ḳadar bir ki sürūr u mātem
Farḳı yoḳ meclis-i şādī ile beytü'l-ḥüznüñ

Dār-ı dünyāda mı, ʿuḳbāda mıyız, bilmiyoruz
Ne ʿaceb ḳaṣdı bu bārı bize taḥmīl edeniñ

8 Temmuz 1323

50
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün /406/

Ne ṣayyādım, ne ṣaydım, ḥāṣılı vāreste-i ḳaydım
Cihānıñ f ā riġim çoḳdan beri her bir hevāsından
Kitāb-ı ḥādis̱ātı eyledim ser-tā-be-pā tedḳīḳ
Nümāyāndır ʿadem her ṣafḥa-i ʿibret-nümāsından

20 Temmuz 1323

51
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Meʿānī-i suṭūr-ı kāinātı ezber et zīrā[153]
Ser-ā-ser ḥıfẓa–şāyān bir meāl-i ḥayret-efzādır
Oḳursañ dīde-i imʿān ile teslīm edersin kim
H̱udā'dan mā-ʿadā her şeyde buṭlān āşikārādır

27 Teşrīn-i Evvel 1323

51[154]
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

İʿtilā eyler dem-ā-dem ḳadr-i vālā-yı ʿAlī
Ḳīl ü ḳāl etdikce ḥaḳḳında H̱avāric-meşrebān
Ġam değil tevf ī ḳden olduysa ẓāhirde cüdā
Ẕātına hem-rāhdır tevf ī ḳ-ı Rabb-i müsteʿān[155]

---

153 Cenāb-ı Şeyẖu'l-Ekber'den mülhemdir. [Müellifin *Sadâlarım* isimli eserinde bu ḳıṭʿanın Farsçası da yer almaktadır. *Sadâlarım*, s. 208, N.İ.]

154 Müellif tarafından sehven mükerrer numaralandırma yapılmıştır. [N.İ.]

155 Enişṭem ʿAli ʿAṭaullāh Bey Efendi merḥūmuñ o ṣırada menḳūben bulunduğu Bursa niyābetinden Vāli Tevf ī ḳ Bey'iñ siʿāyetiyle Ankara niyābetine gönderilmesi üzerine yazılmıştır.

24 Kānūn-i Evvel 1323

52
Cenāb-ı Pīr-i Dest-gīrden:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

Cenāb-ı ʿaşḳı gördüm mest, derdi:
Belāyım ben, belāyım ben, belāyım!
Benim Mūsā ile soḥbet eden nūr
Ḫudāyım ben, Ḫudāyım ben, Ḫudāyım.

10 Kānūn-i S̱ānī 1323

53
Meāli Ḫayyām'dan menḳūldür /407/

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ṭut imām-ı mescidim, yā rāhib-i dārü'ṣ-ṣanem
Ben oyum, neysem ḳadīmen ḥālimi Allāh bilir
Eyleme ey zāhid-i bārid! baña taʿrīż kim
Yalıñız maʿnā-yı ḳīl ü ḳāli mi Allāh bilir

29 Kānūn-i S̱ānī 1323

54
Kez̠ā

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bir daha geçmez ele eyyām-ı ʿömr-i pür-şitāb
Göñlümü cünd-i elem lāyıḳ mı tārāc eylesin

Elverirken etme redd esbāb-ı ẕevḳ ü neşveyi
Āb ü tāb-ı mey seni deryā-yı mevvāc eylesin

Zer misin kim cismiñi eydī-i erbāb-ı ṭamaʿ

Ḫākdan ey mürde! baʿde'd-defn iḫrāc eylesin!

30 Kānūn-i S̱ānī 1323

55
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Bir dil-ber ile belki olur leb-be-leb-i ẕevḳ
Encām-ı taḥavvülde vücūdum ḳadeḥ olsa
Eczā-yı tenim münḳalib olduḳda hevāya
Bārī gelerek bir yere ḳavs-i ḳuzaḥ olsa

9 Mart 1324

56
Yine Ḫayyām'dan

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Ḳābil olsaydı eğer gelmez idim ʿāleme hem
Ebeden gitmez idim ṭurmaḳ olaydı mümkün
Bundan aʿlā ḥareket olmaz idi Ḥaḳḳā kim
Ne geleydim ne gideydim ne olaydım sākin

16 Mart 1324

57
Bu da öyle

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Ḫavf-ı dūzaḫ ṭaleb-i cennete mebnī herkes
Mescide ṣavmaʿaya deyr ü kelīsāya gider
/408/ ʿUref ā ḫavf ü ṭalebden olaraḳ müstaġnī
Kaʿbe-i maʿrifet-i Ḥażret-i Mevlā'ya gider

19 Mart 1324

58
Bu da Ḫayyām'dan

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

Gelişimden feleğe f ā ide melḥūẓ değil
Gidişimden olamaz cāh ü celāli müzdād
Ḥāṣılı öyle muᶜammā bu ki nā-ḳābil-i ḥall
Bu gelişden bu gidişden ᶜacabā neydi murād

24 Mart 1324

59
Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(Faᶜlün)

Beşer denen şu mesāvī muşaḫḫaṣı ecnād
Ḥużūr-ı Ḥaḳḳ'a giderse eğer bu heyʾetde
Görüp reẕāiliñ envāᶜını taḥayyür eder
ᶜUmūmu kendi gibi ẓann eden ḳabāḥatde

24 Mart 324

60
Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

Duyduġuñ her ses cihānda bir enīn-i ibtilā
ᶜİbret al meclisde rūḥānī ṭanīn-i cāmdan
Bir esāretden ᶜibāretdir ḥayāt-ı kāināt
Urma dem hüşyār iseñ āzādegī-i tāmdan

19 Kānūn-i S̱ānī 1324

61
Üstād-ı bülend-fıṭrat Müstecābī-zāde ᶜİsmet Bey merḥūma arż edilmişdi:

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Ey rūḥ-ı vücūd-ı fażl ü ʿirf ā n
Ey ḳuvvet-i cism ü cān-ı maʿnā

Nūşīnrevān-ı mülk-i idrāk /409/
Sulṭān-ı cihān-sitān-ı maʿnā

Pür-debdebe ḳahramān-ı elf ā ẓ
Pür-ṭanṭana kāmrān-ı maʿnā

Ser-ḫayl-ı dil-āverān-ı dāniş
Sertāc-ı bahādırān-ı maʿnā

Üstād-ı bülend-pāye ʿiṣmet
ʿAllāme-i rāz-dān-ı maʿnā

Sensin o süḫan-ver-i ġazenfer
Dādār-ı ḳażā tüvān-ı maʿnā

Kim ceyş-i midād-ı ḫāmeñ eyler
Her safḥayı bir cihān-ı maʿnā

Destiñde kilīd-i ḥıṣn-ı mażmūn
Ḥükmüñde ḫudāygān-ı maʿnā

Pūşīde-i taḫt-gāh-ı fikriñ
Nūr-ı meh-i āsumān-ı maʿnā

Der-bān-ı ḥarem-serā-yı ṭabʿıñ
Ḫurşīd-i żiyā-feşan-ı maʿnā

Fermān-ber-i fikret ü ḫayāliñ
Bī-tefriḳa ins ü cān-ı maʿnā

Her lemʿa-i nuṭḳ-ı dāhiyāneñ
Bir bāriḳa-i zebān-ı maʿnā

Her saṭr-ı bedīʿ naẓm u nes̱riñ
Bir meşher-i ḥüsn ü ān-ı maʿnā

Ās̱ār-ı behişt reşk-i ḫāmeñ

Maḥsūd-ı ferişte-gān-ı maʿnā

El-ḳıṣṣa meʿāli-i kemāliñ
Mā-fevḳ-i ʿulüvv-i şān-ı maʿnā

Meşġūldür edʿiyeñle dāim
Lafẓında bulan nişān-ı maʿnā

Mümkün ola tā ki her lisānda
Elf ā ẓ ile beyān-ı maʿnā

Bā-şevḳ ü mesārr ü ber-murādı /410/
Olsun diliñ āşiyān-ı maʿnā

Ḳılsın saña ḳudsiyān pey-ā-pey
Her lahẓa biñ armaġan-ı maʿnā

14 Şubat 1324

62
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Ḥaḳḳ'a bāṭıl ġalebe eyleyemez
Bir yere gelse cihānlar boşdur
Lāfa pāpūş bıraḳmaz ʿāḳil
Bıraḳan yā deli yā serḫoşdur

13 Mart 1325

63
Tażmīn-i mıṣrāʿ-ı ʿİṣmet

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Seyr eyle gāh ḫande, gehī girye eylerim
Sünnet çocuḳları gibidir ḥāl ü manẓaram
Bir beht-i bu'l-ʿaceb ile şām u seḥer **Suʿūd**
Ḥayrān-ı Ḥaḳḳ'a bāzi-i īn çarḫ-ı çenberim!

9 Ağustos 1325

64
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Olmadım ʿālemde ihsān-dīdesi bir kimseniñ
Deyn-i şükrāndan müberrāyım, bu kāf ī dir baña
Çekmeğe bār-ı ḥayātı kesb-i ḳudretse murād
Bir dilim ekmekle bir bardaḳ ṣu vāf ī dir baña

6 Teşrīn-i S̱ānī 1325

65
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

ʿĀcizāne kimseden taḳdīr ü taḥsīn beklemem
Olmadım olmam bu ʿālemde esīr-i iltif ā t
Vaḳfdır gūşum ṣadā-yı pākine vicdānımıñ
Diñlemem ʿayyūḳa çıḳsa hūy u hāy-ı kāināt

6 Teşrīn-i S̱ānī 1325

66
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /411/

Yoḳsa da bir dār-ı maʿmūrum şu mihmān-ḫānede
Ġam değil biñlerce beytim var metīn ü dil-nişīn
Ḫāne vīrān olsa da beyt-i dilim maʿmūredir
Reşk eder ʿumrān-ı fikr ü ṭabʿıma ʿarş-ı berīn

15 Nisan 1326

67
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ṣubḥuñ ey gerdūn-i dūn! tārīk-i leyl-i ġam gibi
Reng-i ṣāf-ı ʿaşḳımı mümkün mü tanẓīr eylesin
Ṭoġsun ol ḫurşīd-i lāhūtī de gün görsün felek

Ḳudsiyān dīdārına baḳdıḳca tekbīr eylesin!

26 Nisan 1326

68
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Seyr edip subḥu bugün ey āfitāb-ı Kibriyā
Yād ile buldum ṣaf ā feyż-i ṣabāḥ-ı ʿaşḳıñı
Çoḳ mudur kim müstenīr olmaḳdayım sāyeñde ben
Kendime kehfu'l-amān bilsem cenāḥ-ı ʿaşḳıñı

20 Nisan 1326

69
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Çeşm-i şūḫuñdan alır bi'llāhi tāb-ı neşveyi
Bāde kim meclā-yı ḳalbiñ ṣayḳal-ı nevvārıdır
Bir nigāhıñ biñ ḳadeḥden fażla ẕevḳ-efzā iken
Nūş-ı mey bezmiñde rūḥum bence Mecnūn kārıdır

11 Mayıs 1326

70
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bī-kerān ʿummān-ı sevdānıñ bulunmaz ṣāḥili
Diḳḳat et ey dil seni emvāc-ı ḥayret boġmasın
Sāye-i cānānda minnet eyleme rūz u şebe /412/
Āfitāb ü māh ister ṭoġsun ister ṭoġmasın

17 Mayıs 1326

71
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Gece gündüz ṭaġıdan gerçi benim ḫāṭırımı
O mehiñ kākül-i şeb-gūn u seḥer-ṭalᶜatıdır
Ġam değil olsa da ṣad-pāre bu yüzden göñlüm
Ẕevḳ onuñdur ki perīşānlığı cemᶜiyyetidir!

7 Haziran 1326

72

Bir muḫliṣ-i edīb ü erīb tarafından bu ᶜācizi talṭīfen ihdā buyurulan Fotoğrafa şükrāne-i maḫṣūṣ olarak yazılmışdır:

Mefᶜūlü Mefāᶜilün Feᶜūlün

Taṣvīriñe ey necīb-i emced
Tims̱āl-i kemāl dense şāyān

Taṣvīriñ eyā sütūde-ḫilḳat
Bir ṣūret-i pāk-i şān ü ᶜirf ā n

Bir rūḥ bulur nezīh ü ᶜālī
Baḳdıḳca oña ᶜuyūn-ı imᶜān

Taṣvīr değil o levḥa cidden
ᶜUlviyyete maᶜkes-i dıraḫşān

Ṣūret ise de o naḳş-ı ġarrā
Maᶜnā-yı mekārim onda pinhān

Ey mīr-i mükerrem ü mufaḫḫam
Ey ṣıhr-i bülend-ḳadr-i sulṭān

Olmuş değil ᶜālem içre manẓūr
Ẕātıñ gibi bir erīb-i ẕī-şān

Ḫulḳuñ gibi ḫilḳatiñde ekmel /413/
Cismiñ gibi ṣūretiñde insān

ᶜUlviyyetiñ öyle berterīn kim
Taṣvīr ü taṣavvura yoḳ imkān

Maḳsūd-ı edā-yı maḥmidetdir

Var bunda daẖi hezār noḳṣān

Etdi beni ber-güẕārıñ iḥyā
Pür-neşʾe kesildi ḳalb ü vicdān

Azdır bu bedīʿ-i yādigāra
Biñ böyle es̱er berā-yı şükrān

30 Teşrīn-i S̱ānī 1330

73
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

Tevellüd eylediğim gün bükāya başlamışım
O girye çeşm-i terimden silinmedi gitdi
Bu ḥāle āh naṣıl ben teessüf eylemeyim
Cihānda ḳıymet ü ḳadrim bilinmedi gitdi

25 Mart 1331

74
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

Ne ḳaldı sīnede neşve, ne dilde ʿaşḳ u emel
Zemīn-i şūrede hep ber-hevā olup gitdi
Bu dār-ı miḥnet ü ġamda mis̱āl-i berg-i ẖazān
Yazıḳ ki ʿömr-i ʿazīzim hebā olup gitdi

25 Mart 1331

75
merḥūme ref ī ḳamıñ yevm-i tedf ī ninde söylenmişdir: /414/

Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

Yaḳdı felek lāne-i şīrīnimi
Buldu yazıḳ neşve-i ʿömrüm zevāl

Mürġ-i ġarībim ki cihānda **Suʿūd**
Eyledi ṭāliʿ beni işkeste-bāl

24 Şubat 1334

76
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Söndü gitdi göñülde nūr-ı ṣaf ā
Serde dūd-ı felāketim ḳaldı
Aldı eṭrāfımı cünūd-ı ġumūm
Ne ḥużūrum, ne rāḥatım ḳaldı!

26 Nisan 1334

77
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Şeb-nümā bir setre-i hicrānla ol mihr-i emel
Çeşm-i ümmīdimden etdi sermediyyen iḥticāb
Bī-zamān bi'llāh beni öldürdü zehr-i firḳati
ʿĀlem-i hestīde gūyā ḫāka etdim inḳilāb

3 Mayıs 1334

78
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Ey ḳudret-i külliyyeyi inkār eden aḥmaḳ!
Bāzū-yı żaʿīfiñ mi eder ʿālemi tedvīr
Başdan başa bī-f ā idedir saʿy ü şitābıñ
Tedbīriñe uymazsa eğer şīve-i taḳdīr

12 Haziran 1335

79
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün /415/

Eden bulur sözü düstūr-ı muᶜteber ise de
Bu Kerbelā-yı muṣībetde etmeyen buluyor
Tehī mi gül-şen-i tende fiġān-ı bülbül-i cān
Hezār ġonca-i ümmīd açılmadan ṣoluyor

23 Temmuz 1334

80
Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

Cilve Ḥaḳḳ'ıñ, iᶜtirāż etmem cihānda kimseye
Herkesiñ bir ḥāli, her ḥāl ehliniñ bir ḳāli var
Salṭanat, ḳuvvet, taṣarruf hep onuñ, her şey onuñ
Ādemiñ ẓannetme kim destinde istiḳlāli var

15 Kānūn-i S̱ānī 1335

81
Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

Aḳar ṭurmaz mis̱āl-i çeşm-i ᶜāşıḳ
Ḥayāt enhārı ᶜaynen demᶜa beñzer
Erir var olduġundan iᶜtibāren
Vücūd-ı zār-ı ādem şemᶜa beñzer

22 Ağustos 1340

82
Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(Faᶜlün)

Muḥibb-i āl-i Rasūlüm, muḥibb-i āl-i Rasūl
Bu bābda ṭanımam īn ü ān ü būd u nebūd
O dūd-mān-ı celīle muḥabbetim muṭlaḳ
Olur mu baḥs̱-i muḥabbetde hīç şurūṭ u ḳuyūd

15 Teşrīn-i Evvel 1340

83
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Aḥkām u mebāḥiṡ-i ḳażānıñ
Başlı başına kitābı olduḳ
Ṭıfl-ı feleğiñ yazıḳlar olsun /416/
Bāzīçe-i inḳılābı olduḳ

Ankara Hapishanesi, 23 Haziran 1342 / 1926

84
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Edenlerden bulan yoḳ, etmeyenlerdir bulanlar hep
Ben işte bir miṡālim! etmeden seyr et neler buldum..
Şudur idrākimiñ ḳaṭ'ı, ḫıred-fersūd maḥṣūlü
Ḥayāt-ı ʿālemi bāzīçe-i dest-i ḳader buldum

Keẕā, 29 Haziran 1342 / 1926

85
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

Ḥayāt mevte ʿalāmet kemāl noḳṣāna
Cidāl-ḫāne-i ḫilḳatde hep budur düstūr
Nehār leyle olur müntehī bahāra şiṭā
Ẕevi'l-ḥayāt bu düstūra tābiʿ-i mecbūr

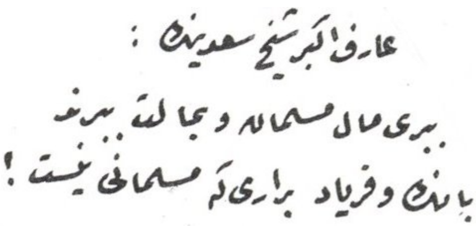
Keẕā, 1 Temmuz 1343 / 1926

86
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Leyle-i hicrān uzandı sevgilim ṣubḥ olmuyor
Nāleler teʾṡīrsiz, ḳalb-i felekde ṭuyğu yoḳ
Gözlerim şeb-tā-seḥer nūr-ı ṣabāḥ-ı vaṣlıñı
Ḥasret-i çeşm-i siyāhıñla gözümde uyḳu yoḳ

Keẕā, 9 Eylül 1342 / 1926

<u>87</u>


عارف اکبر شیخ سعدینک :
بانگ و فریاد برآرکه مسلمانی نیست !

ʿĀrif-i ekber şeyḫ Saʿdī'nin beyt-i ʿālīsinden mülhemdir.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Müslüman mālını fırṣatda çalıp çırparsın
Eylemezsin o zamān ġayret-i dīniyyeyi yād
Ez-ḳażā mālıña bir kimse faḳaṭ verse żarar
Müslümanlıḳda bu yoḳdur diye ḥāżır feryād

İstanbul, 1340

88
Bir laṭīfe-i maḥremāne: /417/

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

Görünce ufḳ-ı emelde hilāl-ebrūyı
S̱ubūt-i ʿīd-i saʿīde **Suʿūd** kāil olur..
Günāhdır o zamān rūze-dāri-i būse
Şuhūd ḥāṣıl olunca ṣıyām zāil olur

İstanbul Hapishanesi, 29 Ramazanü'l-Mübârek 1345

89
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

Miyān-ı yāra dāir söz açıldı
Ḳapıldım inceden ince ḫayāle
Miyānında bu baḥs̱iñ belli oldu
Sebebmiş ḳayd-ı gīsū ḳīl ü ḳāle

Keẕā, 25 Mayıs 1343 / 1927

90
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Gelen aġlar cihāna ḳāidedir
Gidene aġlanır bu da muʿtād
Ḥāṣılı ʿömr-i f ā ni-i beşerin
İbtidāsı nihāyeti feryād

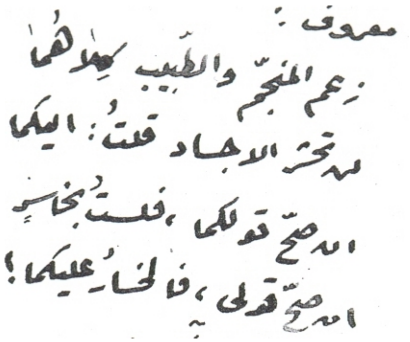
Kuruçeşme, 23 Kânûn-i Evvel 1336

91
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Bir gün gider elbette güvendikleriñ elden
Meydāna gelir gelmeyen idrāk u ḫayāle
Maḫlūḳa güvenme olur encām fenā-yāb
Allāh'a güvenmek gerek erbāb-ı kemāle

23 Kānūn-i Evvel 1344 / 1928

92
Şāʿir-i meşhūr Ebu'l-ʿAlā el-Maʿarrī'niñ ās̱ārından olduğu ʿālim-i şehīr müderris Şerefuddīn Efendi Ḥażretleri ṭarafından beyān olunan maʿrūf: /418/


معری :
زعم المنجّم والطبيب كلاهما
لن تحشر الاجساد قلت : اليكما
ان صحّ قولكما فلست بخاسر
او صحّ قولي فالخسار عليكما !

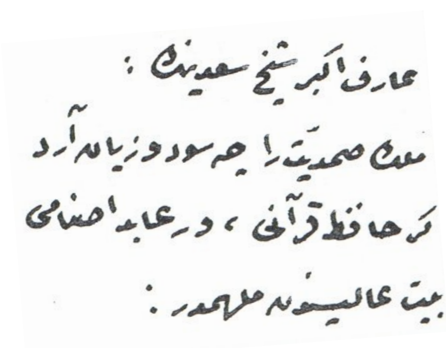
Ḳıṭʿasınıñ naẓmen meāli:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Ḥaşri inkāra ḳıyām etdi müneccimle ṭabīb
Dedim ey bī-ḫaberān sözleriñiz ʿayn-ı ḫaṭar
Ḳavliñiz ṭoğru çıḳarsa baña yoḳdur żararı
Ben eğer ḥaḳlı isem sizleredir kār-ı żarar

Kuruçeşme, 3 Haziran 1337

93


عارف اکبر شیخ سعدینك :
حق صمدیّت را چه سود و زیان آرد
گر حافظ قرآنی ، ور عابد اصنامی
بیت عالیسندن ملهمدر :

ʿĀrif-i ekber şeyḫ Saʿdī'nin beyt-i ʿālīsinden mülhemdir.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Cenāb-ı Kibriyā-yı Ḳādir'e sūd ü ziyān ermez
Dilersen ḥāfıẓ-ı Ḳurʾān ol, ister ʿābid-i eṣnām
Münezzehdir Ḫudā nefʿ u żazardan, sen düşün kendiñ
Muḫayyersin dilerseñ kāfir ol, ister iseñ islām

Keẕā, 1 Kānūn-i Evvel 1337

94
Kibār-ı ḫ˘āce-gāndan bir ẕāt-ı ʿālī-ḳadriñ enf ā s-ı müteberrikelerinden olan maʿrūf cümle-i mütercemeniñ şekl-i manẓūmu.

Mef ā ʿilün Mef ā ʿilün

Mesālikiñ budur gözüm,
Cihānda eñ münāsibi:
Ya olduġūñ gibi görün,
Ya ol göründüğüñ gibi!

Topkapı, 1339

95
Mebnī ʿale'l-ḥikāye: /419/

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Vaʿd-i tavẓīf ile müdīrāndan
Ṣūretā nāil-i merām olurum
Ortada fi'l-ḥaḳīḳa bir şey yoḳ
Ṣanki rüʾyāda iḥtilām olurum

6 Kānūn-i S̱ānī 1345 / 1929

96
Üstād-ı muḥterem Ṭāhiru'l-Mevlevī Bey Efendiniñ şeref-i tebyīżine maẓhar olduğum dīvān-ı güzīni ḥaḳḳında pek nā-çīz bir ḳıṭʿa-i taḳrīżadır.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Ās̱ār-ı bülendiñ seniñ ey Ṭāhir-i üstād!
Genc-i güher ü lüʾlü-i meknūn-i meʿānī

Her nükte-i zībendesi meclā-yı ḥaḳīḳat
Her lafẓ-ı ebed-zindesi maḳrūn-i meʿānī

Bir **siḥr-i mübīn**dir ki eder dilleri tesḫīr
Her ṣatr-ı güzīnindeki efsūn-ı meʿānī

Meşşāṭa-i kilk-i hüner ü maʿrifetiñle
Pür-rūḥ-ı ṣaf ā çehre-i maḥzūn-i meʿānī

Ḫum-ḫāne vü endīşeñe ādāb ile gelsin
İçmek dileyen bāde-i gül-gūn-i meʿānī

Bir bāde ki her cürʾası meşbūʿ-ı meʿālī
Bir bāde ki her ḳaṭresi meşḥūn-ı meʿānī

Allāh bilir ʿāşıḳ-ı ʿirf ā n ü kemāle
Her bir süḫanıñ dil-ber-i mevzūn-i meʿānī

Sensin bu ḥikem-ḫāne-i taḥḳīḳde el-ḥaḳ
Reşk-āver-i Soḳrāṭ u Felāṭūn-ı meʿānī

Eşʿār-ı nezīheñ ki bütün ḥırz-ı cenāndır
Elbette eder ḳārii meftūn-i meʿānī

Güftārıña etmiş sereyān nefḥa-i **bişnev** /420/
Etmiş o hevā ḳalbiñi Ceyḥūn-i meʿānī

Feyż-i naẓar-ı Pīr-i Cihān-gīr ile olmuş
Fikriñ es̱eriñ ʿālem-i meʾmūn-i meʿānī

Lāyıḳ demek ey pādişeh-i mülk-i fażīlet
Dīvānıña dīvān-ı hümāyūn-ı meʿānī

Tebyīż ile kesb-i şeref ü mefḫaret etdim
Olsun laḳabım kātib-i ḳānūn-ı meʿānī

Oldu ḳalem-i ʿācizi sāyeñde **Suʿūd**'uñ
El-minnetü li'llāh ki merhūn-i meʿānī

Hengām-ı duʿā geldi zamān ġayr-ı müsāʿid
Taṭvīl-i kelām etmeğe bīrūn-i meʿānī

Ḫurşīd-i seḥer-perver ü meh-tāb-ı şeb-ārā
Olduḳca żiyā-güster-i gerdūn-i meʿānī

Enf ā sıñı memdūd ede, eşvāḳıñı efzūn
Rabbü'l-ḳalem ü Ḫālıḳ-ı bī-çūn-i meʿānī

1 Teşrīn-i Evvel 1348 / 1932[156]

97
Esātiẕe-i üdebā-yı Os̱māniyyeden muḥterem ʿAlī Salāḥuddīn Bey Efendi ṭarafından luṭfen ihdā buyurulan "Aşḳıñ Sesleri" ünvānlı mecmuʿa-i ġarrā-yı edibāneleri ḥaḳḳında teşekkür-nāme-i nāçīzim.

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Üstādımızıñ ʿināyetinden
Oldum yine münbasıṭ kemāhī
Gelmekde baña bi-ḥaḳḳı Ḳurʾān /421/
ʿAşḳıñ sesi naġme-i İlāhī

12 Şubat 1347 / 1933

98[157]
Naẓm
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

ʿAks-i āhengiyle geldi göñlüme vecd-i nevīn
Ḥāki-i sevdā mıdır sineñdeki ʿūd-ı ḥazīn
Ṣanki destiñde seniñ ervāḥ-ı pāk-i ʿāşıḳān
Sevḳ-i mıżrābıñla eyler her biri başḳa enīn

31 Mart 1320

[156] Ḥażret-i Ṭāhir-i üstād ile bu sene tām yigirmi ḍokuza bāliġ sinīn-i ḥuḳūkumuzuñ ḫāṭıra-i f ā ḫiresi olmaḳ üzere şu sözler yazıldı.

[157] Bunlar da ḳıṭʿadır. Bence naẓm ıṭlāḳına hīç lüzūm yoḳdur. Ancaḳ is̱r-i eslāfa tebeʿan ser-levḥa olaraḳ ḳayd etdim. Fakaṭ ayrı süṭūn açmadım. Yaʿnī ḳıṭaʿāt miyānına ilḥāḳ ediyorum.

99
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ref ī ḳ-i mihribānım, hem-demimsin, rūḥ-ı cismimsin
Süveydā-yı cenānım, sürme-i çeşm-i ʿalīlimsin
Reh-i ʿaşḳ u emelde ḳūt-ı baḫşā-yı revānımsın
Ṭarīḳ-ı iʿtilāda reh-berim, niʿme'd-delīlimsin

Ḳonya Yolunda Pınarbaşı Civarı, 21 Mart 1326

100
Naẓm
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Vażʿiyyete baḳ ne şāʿirāne!
Ḥūrī mi şu duḫter-i yegāne?
Sürʿatle faḳaṭ niçin şitābı?
Yoḳsa uçacaḳ mı āsumāna?

24 Nisan 1320

101
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Ey ġamzesi dil-keş ü füsūn-kār
Ey dīdesi ḫıyre-baḫş-ı enẓār
Yaḳdı beni āteşīn nigāhıñ /422/
Yer ṭutdu göñülde āh o dīdār

19 Haziran 1320

102
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Pākdır neslim faḳaṭ etmem onuñla iftiḫār
Merd-i ʿālī-ḫilḳate vermez şeref seng-i mezār
Ḫānedānıñ senden etsin ibtidā erseñ eğer
Ādemiyyet böyledir.. ensāba etmez iftiḳār

14 Mart 1321

103
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ṣorma kim her ān niçin bir ḳayd-ı hüzne besteyim
Cinnet-i sevdāya düşdüm bende ben şāyesteyim
Nefḫ-ı cān-baḫş-ı Mesīḥā'ya bu dem yoḳ raġbetim
Derd-i hicrānla ḥayātından uṣanmış ḫasteyim

30 Temmuz 1321

104
Tażmīn-i mıṣrāʿ-ı ʿİṣmet-i üstād

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Nedir insān? bihīn bāzīçe-i dest-i meşīetdir
Veya emvāc-ı pey-der-pey vürūd-ı baḥr-i ḥayretdir
O deryānıñ, bu mevciñ baḥs̱-i idrākinde Allāh bir
ʿUḳūl āvāre-i feyf ā -yı bī-pāyān-ı ḥayretdir

27 Mart 1327

105
Bursa'da Karapınar'da /423/

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Ey cūy-ı revān ʿömrüm ile hem-güẕerānsın
Bī-vaḳf ü sükūnet cereyān-ber-cereyānsın
Bir şūre zemīnde ben aḳıp gitmedeyim sen
El-ġıbṭa ki bir sāḥa-i ḥaḍrāda revānsın

29 Haziran 1330

106
Eskişehir yolunda Karaköy İstasyonunda

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Cūları ḳalb-i ḫurūşān gibi pür-mevc-i hevā
Her nihāli ḳadd-i cānān gibi dil-cūy u ẓarīf
Fikr-i şāʿir gibi ʿulvī vü bedīʿ ü raḫşān
Şiʿr-i berceste gibi dil-keş ü rengīn ü laṭīf

1 Nisan 1326

107
Üstād-ı Ḥakīm Ferīd Bey Efendiniñ F ā risī bir ḳıṭʿa-i bercestelerinden müstef ā ddır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Evet! hengām-ı ʿīd ü mevsim-i ferḫunde demdir bu
Faḳaṭ bir naẓra-i imʿānla seyr et ḥāl-i dünyāyı
Ḫırāmān-ı ṣaf ā sın cāme-i f ā ḫirle ey nādān!
Ḳoyundan bir de gūş et mācerā-yı īd-i aḍḥā-yı

1348 / 1932

108
Bu da üstād-ı ekmel müşārün ileyhiñ dīğer bir ḳıṭʿa-i F ā risīlerinden tercümedir:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ḫidmetinden kāmiliñ nādānlara
Ḳıymet-i ʿirf ā na ermez bir żarar
Nā-tüvānlıḳ, yolculuḳ, bār-ı girān
Ādemi her-gāh eder muḥtāc-ı ḫar

1348 / 1932

109
Naẓm /424/

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(F ā ʿilātün)

Ey semāvī meleğim! ḥüsn-i mücessem güzelim!
Sevdiğim, ġonca-femim, reşk-i perī bī-bedelim!
Çoḳ zamān oldu ki mehcūr-i viṣāl ü emelim,
Yeter Allāh için olsun geliñiz, birleşelim!

10 Mayıs 1317

110
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Herkesiñ destindedir ʿālemde ẕill ü rifʿati
Denmiş ammā ben ḳabūl etmem bu nāḳış ḥikmeti
Ḥaḳḳ'ıñ iẕlāl etdiği ʿabd-i żaʿīf ü ʿācizi
Kimseniñ ʿālemde yoḳ iʿlāya ḥadd ü ḳudreti

5 Ağustos 1334

111
Ḳāimpederim ʿAdlī Efendi merḥūm ḥaḳḳında

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ḥażret-i ʿAdlī-i ṣāhib-dil ki merd-i rāhdır
Ḥażret-i Allāh şāhid, ʿārif-i bi'llāhdır
Ṣıhr-i pākimdir, medār-ı iftiḫārımdır benim
Şeyḫ-i deryā-dil, velāyet-perver-i āgāhdır

1 Ağustos 1337

112
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Faḫr eylediğiñ ʿaḳl seniñ ey ḳoca mecnūn
Fi'l-ḥāl daha kendini bilmez o ḳadar dūn
Māhiyyet-i ẕātiyyesini farḳ edemezken
İdrāk-i ḫaf ā yaya naṣıl muḳtedir olsun

10 Kānūn-i S̱ānī 1345 / 1930

113
Bundan beş on sene evvel "Göl Sāʿatleri"[158] ʿunvān-ı ġarībiyle bir mecmūʿa-i manẓūme görmüş ve münderecātı miyānında: /425/

Aḳşam yine aḳşam yine aḳşam
Göllerde bu dem bir ḳamış olsam

Beyt-i ʿacībine de müṣādif olmuşdum. Bu beyt-i acībü'l-maʿnā faḳīre şu ḳıṭʿayı söyletdi:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Aḳşamları gölde ḳamış olmaḳ ne demekdir?
Ṣuṣ, kendiñe gel, zırvalama ḫaste olursun!
Vaz geç bu ruṭūbetli temennīden efendim!
Gölden ḳamışa bir ṣu yürürse boġulursun!

1337

114
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Āhū, faḳaṭ āhū-yı ḥaremdir o melek-rū
Memnūʿ ise de ṣaydı faḳaṭ kendisi ṣayyād
Bir dürlü ḫalāṣıñ yolu yoḳ cāẕibesinden
Bir dāma ṭutulmaḳda göñül Ḥaḳ ede imdād

6 Mart 1350 / 1934

115
Bir ġazel-i kemterāneme inşād buyurduḳları ñaẓīre-i Ġālibāneye şükrāne-i faḳīrāne olmaḳ üzere ʿārif-i ʿālī-naẓar Şeyḫ ʿAbdü'l-Bāḳī Dede Efendi Ḥażretlerine taḳdīm etmiş olduġum ḳıṭʿa-i nāçīz:

Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün

[158] Ahmed Haşim'in ilk şiir kitabı, 1921 (Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyātı Tarihi (I-II)*, II/1162) [N.İ.]

Bāḳī-i süḫan-verden bir tuḥfe vürūd etdi
Elmās mı yā dürr-i şeh-dāne midir bilmem

Bir güfte ki ser-tā-ser vecd-āver ü cān-perver
Ḥātif sözümü şiʿr-i şeyḫāne midir bilmem

Her nükte-i iʿcāzı, her şīve-i mümtāzı
Şehbāz-ı meʿānīye bir lāne midir bilmem

Ḫāmem ki tehālükle şükrāna eder cürʾet /426/
Ammā ki bu vādīde ferzāne midir bilmem

İşkeste vü bī-revnaḳ biñ böyle s̱enā-nāme
Ol tuḥfeye lāyıḳ bir şükrāne midir bilmem

Kānūn-i Evvel 1332

116
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Biz yoḳuz, var olan hemān Ḥaḳ'dır
Ṣāḥibü'l-ḥükm ve'l-irāde O'dur
O bilir, hem O gösterir, O görür
ʿĀlimü'l-ġayb ü ve'ş-şehāde O'dur

1 Teşrīn-i Evvel 1351 / 1935

117
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

Olur hezār-ı dil-i bī-nevā perīşān-ḥāl
Kemend-i zülfüne cānān niẓām verdikce

Olur semā gibi yek-pāre nūr, bezm-i emel
Cemāli manẓara-i bedr-i tām verdikce

Ne gözleri eder ibkā o mihr-i ān, lebine

Gehī müsāʿade-i ibtisām verdikce

Gider selāmet-i ʿaḳlım da lāl olur ḳalırım
Baña o rūḥ-ı muṣavver selām verdikce

Suʿūd! vird-i zebānım, meāl-i güftārım
Odur, felek baña ḥaḳḳ-ı kelām verdikce

5 Teşrīn-i Evvel 1351 / 1935

118
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün /427/

(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

İnʿiṭāf-ı nigāhıñ āh ey māh
Baña bir cilve-i semāvīdir
Çeşm-i sebzīn ü rūy-ı rengīniñ
Çünki sırr-ı ʿalā-yı ḥāvīdir

11 Kānūn-i S̱ānī 1352 / 1937

119
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Onu ben nūr-ı nigāhımla büyütdüm, o benim
Es̱erimdir es̱erim, hem de güzīn şāh-es̱erim
Zāde-i ṭabʿıma baḳtıḳca ne ḥiss eylersem
Ṣafḥa-i ḥüsnünü gördükce onu ḥiss ederim

23 Kānūn-i S̱ānī 1937

120
Eskice Bir Ḳıṭʿa

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Bıyıḳ altından etsem ẖande çoḳ mu ḥāl-i efvāha

Ricāliñ şimdi tüysüzlükde şaḫṣı, ʿavreti birdir
Yazıḳ cāy-ı türāṣ̱ı etdiler pek bī-maḥall tebdīl
Benim günümle ebnā-yı zamānıñ ṣureti birdir

29 Haziran 1344 / 1928

121
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

Müfekkiremde seni besledim, büyütdüm ben
Bülend-zāde-i fikr-i sedīdim olduñ sen
Ḫazān-sitān-ı ḥayātımda, yādigār-ı bahār
Hemān yegāne nihāl-i ümīdim oldun sen

1 Şubat 1937

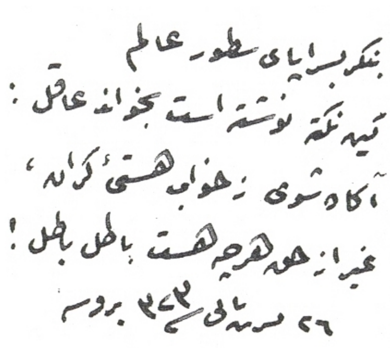
122
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Bāġ-ı her-dem bahār-ı sīnemde
Bir nihāl-i emel yetişdirdim
Bāreka'llāh zemīn-i fikrimde
Āsumānī güzel yetişdirdim

5 Şubat 1937 / 1352

3.13. RUBAʿİYYĀT

1 /428/
Şeyḫu'l-ekber Muḥyiddīn ʿArabī ḳuddise sırrıhu'l-ʿālī ḥażretleriniñ bir ḳıṭʿa-i şerīfelerinden mülhemdir:



2
Ḫ˘āce ʿAbdullāh Enṣārī ḳuddise sırruhū ḥażretleriniñ bir rubāʿī-i ʿirfānelerinden muḳtebesdir:[159]

(Ahreb)

Yoḳ başḳa işim, günāh ile müşteġilim
Memnūn değilim ḳabāḥatimden ḫacilim
Yā Rabbi beni feyżiñ ile sīr-āb et
Tā çirk-i vesāvisden ola pāk dilim

3
Keẕā:

(Ahreb)

Emriñ iledir refāḳat-i cān ü tenim
Nīk ü bede müstaʿid yaratdıñ bedenim
Sensin beni cürm etmeğe de ḳādir eden
Yā Rabbi nedir ḳabāḥatim bunda benim

1324

4
(Ahreb)

[159] Müellifin *Berg-i Sebz* isimli eserinde bu rubāʿīnin başında şu ifade geçer: “Cenāb-ı Ebū Saʿīd Ebu’l-Ḫayr Ḳuddise Sırruhūnuñ bir rubāʿīlerinden tercümedir.” (*Berg-i Sebz*, s. 32) [N.İ.]

Sen pādişeh-i ḳavī vü pür- saṭvet ü cāh
Ben ʿāciz ü nāçīz-i gedā-yı dergāh
Ḳullar bile redd etmiyor ehl-i faḳrı
Lāyıḳ mı ki redd eyleye bir şāhen-şāh

8 Mart 1324

5
Feylosof-i yegāne-i şarḳ ʿÖmer Ḫayyām'ıñ rubāʿiyātından muḳtebesāt:

(Ahreb) /429/

Varmış bir öküz gökde ki ismi pervīn
Bir dīğeriniñ yeri daḫī zīr ü zemīn
Taḥtında vü fevḳinde eşekler, hele baḳ
Bī-çāre öküzleriñ ederler āyīn

6
(Ahreb)

ʿAşḳıñ şerefi vücūd-ı ʿāşıḳ iledir
Īcāb-ı ṣaf ā ḳabūl-i ẕāiḳ iledir
Cūşānī-i baḥr-i maġfiret her laḥża
Allāh bilir günāh-ı f ā sık iledir

7
(Ahreb)

Ḫüşyār ile serḫoşuñ Ḫudāsı birdir
Mescid ile mey-ḫāne havāsı birdir
Ḥaḳdır aranan şu var ki herkes bulamaz
Her daʿvānıñ üssü'l-esāsı birdir

8
(Ahreb)

ʿİṣyān ile iştiġāl eder nefs-i ʿanūd

Ey rūḥ! faḳaṭ esef bunuñçün bī-sūd
ʿĀlemde güneh-kār eğer olsa nā-būd
Bī-mūcib olur maġfiret-i Rabb-i vedūd

9
(Ahreb)

Dünyāya gelip pāk mülevves̱ olduḳ
Ṣāf ī -dil iken derd-i elemle ṭolduḳ
Bir ġonca idik ṣanki açıldıḳ n'olduk
Pā-māl-i h̬azān olup ṣarardıḳ ṣolduḳ

10
(Ahreb)

Āh añlaşılır şey değil esrār-ı ezel
Ol ʿucbe muʿammāyı eden yoḳdur ḥall
Daʿvālarımız bütün pes perdededir
Ḳalkınca o perde söze ḳalmaz ki maḥall!

11
(Ahreb)

Büt-h̬āne vü Kaʿbe h̬āne-i ṭāʿatdir
Çāñ çalma terāne-i ʿubūdiyyetdir
Miḥrāb ü tesābīḥ ü kelīsā vü ṣanem /430/
Ḥaḳḳ'a ki nişāne-i ʿubūdiyyetdir

Mart, Nisan, Mayıs 1324

12
(Ahreb)

ʿÖmrümde nice rāh-ı mah̬ūfa ṣapdım
Mebnā-yı dili gāh yıḳıp geh yapdım
Encām olaraḳ nāil-i aḳṣā-yı murād
Ben dergeh-i Mollā'da külāhı ḳapdım

Ḳonya'dan ʿavdetde, Pınarbaşı, 31 Mart 1326

13
(Ahreb)

Yā ḥażret-i mevle'l-ʿuref ā Mevlānā
Ser-levḥa-i levḥ-i iʿtilā Mevlānā
Etdik der-i iḥsānıñı miḥrāb-ı sücūd
Ol bizlere Allāh-nümā Mevlānā

Pınarbaşı, 31 Mart 1326

14
(Ahreb)

Etdik dār-ı iḥsānıñı miḥrāb-ı sücūd
Etdir bize rāh-ı ʿaşḳda maḥv-ı vücūd
Dil-ḫānemizi feyżiñ ile sīr-āb et
Şeyʾen li'llāh emān eyā ṣāḥib-i cūd

Ḳaraḥisar, 31 Mart 1326

15
(Ahreb)

Biñ şükür ola lüṭf u kerem-i Mevlā'ya
Gönderdi beni ez-ser-i nev dünyāya
Mevlā ne demek olduġunu farḳ etdim
Ben bende olup Ḥażret-i Mevlānā'ya

Kuruçeşme, 12 Nisan 1326

16
(Ahreb) /431/

Ey mihr-i münīr-i Ḥaḳ-nümā Mevlānā
Ey nūr-ı Ḫudā şems-i hüdā Mevlānā
Eyle şeb-i aḥzānımı bir ṣubḥ-ı mesā

Şeyʾen li'llāh emān eyā Mevlānā!

21 Nisan 1326

17
(Ahreb)

Ey maşrıḳ-ı envār-ı hüdā Ḥażret-i Şems
Ey tāb-ı dih-i ṣubḥ-ı ṣaf ā Ḥażret-i Şems
Bıḳdım şu ẓalām-ı leyle-i hicrāndan
Li'llāhi ṭuluᶜ eyle eyā Ḥażret-i Şems

26 Nisan 1326

17[160]
(Ahreb)

Bir laḥẓada hüşyār iken mest oldum
Yükselmedeyim ṣanılmasın pest oldum
Pāyım yere baṣmaz oldu pāyem büyüdü
Cānān ile ol zamān ki hem-dest oldum

11 Mayıs 1326

18
Cenāb-ı Pīr-i dest-gīr efendimiziñ bir rubāᶜī-i celīl-i ᶜarif ā nelerinden mülhemdir:

(Ahreb)

Ser-mest-i şarāb-ı laᶜl-i gül-f ā mıñızım
Ḥayrān-ı leb ü çeşm-i dil-ārāmıñızım
Zehr-ābe veriñ şeker diye nūş edeyim
Ben rāmıñızım, rāmıñızım, rāmıñızım.

18 Mayıs 1326

160 Müellif tarafından sehven mükerrer numaralandırma yapılmıştır. [N.İ.]

19
(Ahreb) /432/

Sulṭānı olan kişver-i istiġnānıñ
Sulṭānı olur cümle şeh ü sulṭānıñ
Derseñ bulayım bu rütbe vālāyı
Gel bendesi ol Ḥażret-i Mevlānā'nıñ

20
(Ahreb)

Sen kān-ı kerem, kenẕ-i ʿaṭāsın pīrim!
Enmūzec-i raḥmet-i Ḫudā'sın pīrim!
İḥsānıña şāyeste buyur ben ḳuluñu
Hem Mevlā'sın, hem Mevlānā'sın pīrim!

21
(Ahreb)

Żucretde bıraḳdı beni nefes-i güm-rāh
Şām u seḥer eylemekdeyim yeʾs ile āh
Dervīşliğim ile ḥālime ʿaṭf-ı nigāh
Yā Mevle'l-ʿāşıḳīn şeyʾen li'llāh!

22
(Ahreb)

Ceyş-i ġam-ı dünyā ile mahṣurum āh!
Bī-tāb ü tüvān ḳaldım efendim eyvāh!
İmdādıña muḥtācım ʿināyet eyle
Yā Ḥażret-i Mevlānā şeyʾen li'llāh!

20 Kānūn-i Evvel 1326

23
(Ahreb)

Yeldā-yı firḳatiñ seniñ ey nūr-ı naẓar

Ẓulmetlere ġarḳ etdi beni ser-tā-ser
Bī-ḫ˘āb hücūm-ı giryeden çeşmānım
Bī-ṭāb vücūd, rūḥ u ḳalbim mużtarr

25 Mayıs 1334

24
(Ahreb)

Ey raḥmeti rāygān olan Allāhım!
Ey reʾfeti bī-kerān olan Allāhım!
Bārī ḳuluñū ḳahr yüzünden güldür /433/
Ḳahrında kerem nihān olan Allāhım!

6 Temmuz 1334

25
(Ahreb)

Yā Rabb! ne tecellī-i siyāhım varmış
Yā Rabb! ne ḳadar büyük günāhım varmış
Feryād imiş ʿālemde naṣībim, efsūs
Ben yoḳ imişim, fiġān ü āhım varmış

12 Temmuz 1334

26
(Ahreb)

Ey reʾfeti meşmūl-i cihān-ı şāhen-şāh!
Sensin baña dārında ümmīd ü penāh.
Bir boynu bükülmüş ḳuluñum iḥsān et
Yā seyyidenā Mevlānā şeyʾen li'llāh!

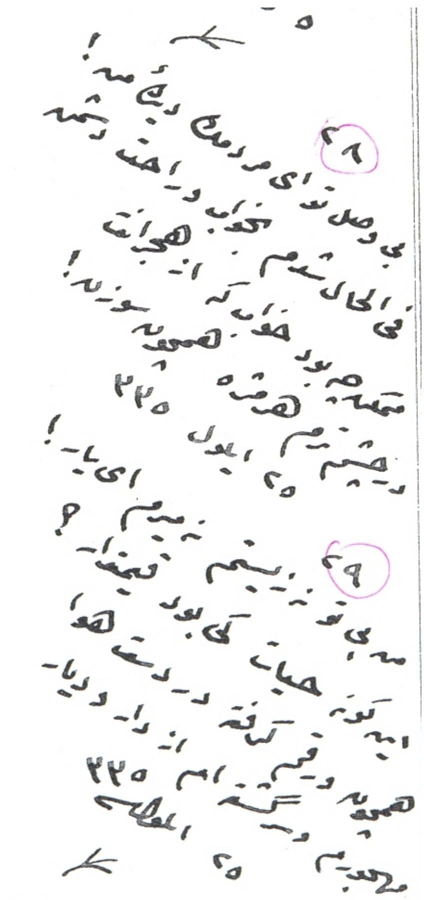
5 Kānūn-i S̱ānī 1335

27
(Ahreb)

Efsāne-i dehre ṣaḳın inanma ey **Suʿūd**
Zinhār heyūlāya er ol verme vücūd
Dünyā evine yalan denilmiş ṭoġru
Eṭrāfıña baḳ hep bu ḥaḳīḳat meşhūd

5 Kānūn-i S̱ānī 1335

28 - 29



29[161]

(Ahreb) /434/

[161] Müellif tarafından sehven mükerrer numaralandırma yapılmıştır. [N.İ.]

Çeşm-i siyehi etmede īmā-yı viṣāl
Ebrū-yı ġażab eylemede redd-i meāl
Bi'llāhi iki maʿnāya da hayrānım ben
Bir ṣafḥaya baḳ celāl, bir ṣafḥa cemāl

14 Kānūn-i S̱ānī 1336

30
(Ahreb)

Geh gizli geh āşikār feryād ederim
Bī-ṣabr u sükūn ʿaşḳ işidir, ʿaşḳ derim
Dünyāya ki ben ʿaşḳ yüzünden geldim
Bī-şübhe yine ʿaşḳ yüzünden giderim

15 Mart 1338

31
(Ahreb)

Bir ṭarż-ı ḫamūşānede gūyāyım ben
Bī-lafẓ u ḥurūf ʿayn-ı maʿnāyım ben
Ḥamden li'llāh ḫāk-i pāyim ammā
Ḫāk-i ḳadem-i Ḥażreti Mollā'yım ben

1 Mayıs 1341

32
(Ahreb)

Ey merdümek-i çeşm-i cihān Mevlānā
Nūr-ı naẓar-ı dīde-i cān Mevlānā
Sāyeñde güneş gördü gözüm ʿālemde
Ey şems-i tecellī-i ʿayān Mevlānā

Ankara, 20 Mayıs 1342 / 1926

33
(Ahreb)

Ey ʿilm-i İlāhī'ye emīn Mevlānā!
Nūr-ı naẓar-ı çeşm-i yaḳīn Mevlānā
Bī-çāre vü dil-şikesteyim imdād et
Ey bī-kes-i ġam-ḫ̬āra muʿīn Mevlānā

Ankara, 7 Temmuz 1342 / 1926

34
(Ahreb)

Bī-cürm ü ḳuṣūr u bī-sebeb maḥbūsum
Cürmüm: lekelenmemiş olan nāmūsum!
Yā Rabbi tecellī vü tesellī eyle
Bāzīçe-i dest-i ṭāliʿ-i maʿkūsum!

Ankara, 18 Ağustos 1342 / 1926

35
(Ahreb) /435/

Rūḥum bunalır yeʾs ile eyvāh derim
Ṣabrım ṭutuşur yanıḳ yanıḳ āh derim
Encām olaraḳ ser-be-zemīn teslīm
Allāh der Allāh der Allāh derim

Ankara, 15 Eylül 1343 / 1926

36
(Ahreb)

Miʿmār-ı ġamıñ ḳalbimi iʿmār etdi
Sīnemde nevīn-i neşʾe bīdār etdi
Cān oldu baña derd-i nihān-ı ʿaşḳıñ
Ben yoḳ idim evvel, o beni var etdi

20 Kānūn-i S̱ānī 1342 / 1927

37
(Ahreb)

Ey ḳaḥbe felek seniñle kārım yoḳdur
Elvānıña meyl ü iʿtibārım yoḳdur
Ehliñ değilim bıraḳ benim dāmenimi
Mādem seniñle gīrūdārım yoḳdur

26 Kānūn-i S̱ānī 1343 / 1927

38
(Ahreb)

Ey şāh ü emīr Muṣliḥu'd-dīn Merkez!
Ey ḳuṭb-ı kebir Muṣliḥu'd-dīn Merkez!
Dergāhıña baġlıdır yed-i iḫlāṣım
Ey Ḥażret-i Pīr Muṣliḥu'd-dīn Merkez!

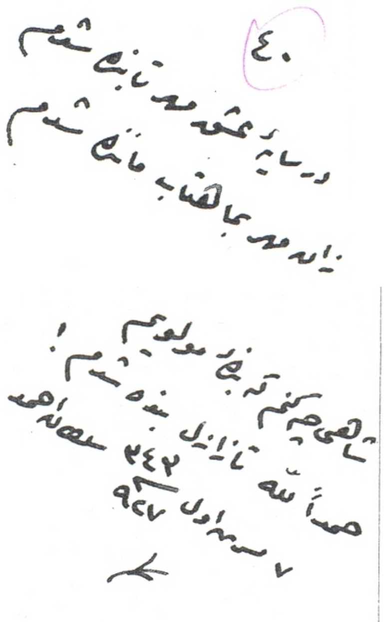
1 Mayıs 1339

39
(Ahreb)

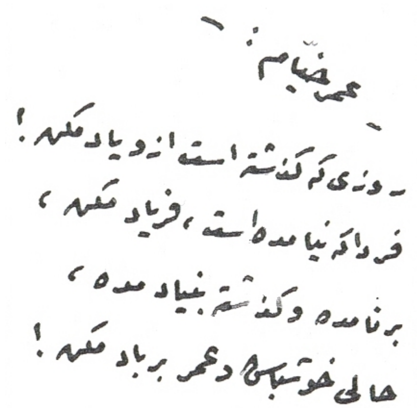
Firḳat-zedeyim vuṣlat ile şād eyle
Bir mürġ-i ḳafes-nişīnim āzād eyle
İḥsānıña merbūṭ ümīd-i ḳalbim
Yā Ḥażret-i Merkez! baña imdād eyle

16 Nisan 1343 / 1927 Sultanahmed

40



41



Tercümesi:
(Ahreb)

Geçmiş günü sil ḫāṭıradan yād etme
Ferdā daha yoḳ ortada feryād etme

Geçmişle henüz gelmemiş demler için
Vehme düşerek ḥāliñi ber-bād etme

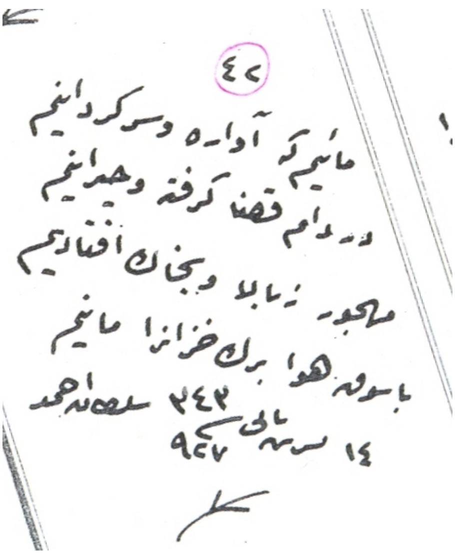
Sultanahmed, 9 Teşrīn-i S̱ānī 1343 / 1927

41[162]
(Ahreb)

ʿUnṣurla mīzāc elinde rüsvā olduḳ
Bāzīçe-i inḳılāb-ı dünyā olduḳ
Mādem yine sırr olcaḳdıḳ encām
Pinhān iken ol niye peydā olduḳ

Sultanahmed, 11 Teşrīn-i S̱ānī 1343 / 1927

42



43
(Ahreb) /437/

Yā Rabbi ẕünūb u mā-ceramı afv et
Bī-cā vü ḳabīḥ-i müddeʿāmı afv et

162 Müellif tarafından sehven mükerrer numaralandırma yapılmıştır. [N.İ.]

Ben afvına lāyıḳ değilim ẓann ederim
ʿAfvıñla bu nā-revā ḫatāmı afv et

Sultanahmed, 31 Kānūn-i S̱ānī 1343 / 1927

44
(Ahreb)

Mevlānā şāh-ı evliyādır bi'llāh
Bir sırr-ı ʿaẓīm-i Kibriyā'dır bi'llāh
Vādī-i ḥaḳīḳatde Ḫudā-cūyāna
Dergāh-ı celīli mültecādır bi'llāh

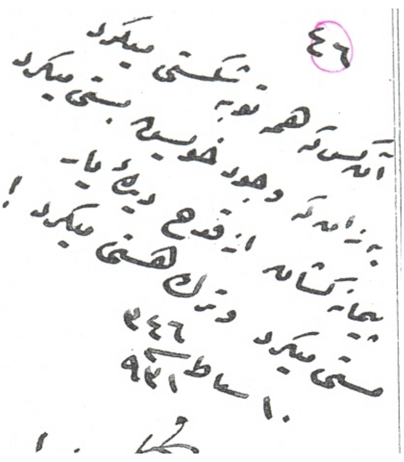
24 Teşrīn-i Evvel 1336

45
(Ahreb)

Gördüm göreli dehri perīşān gördüm,
Gün geçdi maʿmūrunu vīrān gördüm
Bir ḫaylī temāşāda bulundum ancaḳ
İḳbālini idbārını yeksān gördüm!

15 Nisan 1344 / 1928

46



47
(Ahreb)

Ey çeşm-i ümīde māh olan Mevlānā!
Ey merdümde nigāh olan Mevlānā!
Bir bende-i dermāndeyim imdād eyle
Bī-çārelere penāh olan Mevlānā!

9 Teşrīn-i S̱ānī 1349 / 1933

48
(Ahreb)

Ḥayretdeyim açdım açalı gözlerimi
Dünyā ne tuḫaf manẓara-i ʿibretmiş
Ḥaḳḳā ki ṭaleb-kārına her şey mevcūd /438/
Maʿdūm olan ancaḳ burada rāḥatmış

1 Kānūn-i S̱ānī 1349 / 1934

49
(Ahreb)

Elvāḥ-ı şuūn nuḳūş-ı ʿibretdir hep
Her ṣafḥası māżīye ʿişāretdir hep
Tedḳīḳ edecek olsañ eğer ser-tā-ser
Tārīḫ tekerrürden ʿibāretdir hep

17 Kānūn-i Evvel 1351 / 1935

50
(Ahreb)

Çeşmān-ı semā-f ā mına baḳdım ḳaldım
Ben manẓara-i ṣunʿ-ı Ḫudā'ya daldım
Dīdārıña ḳarşı iḫtiyārım gitdi
Ḥayrān ḥayrān hezār tekbīr aldım

51
(Ahreb)

Gül-naẖl-i ümīdim gibi ey verd-i emel!
Fikrimde yetişdiñ saña mess etmedi el!
Allāh esirgesin naẓardan zīrā
Günden güne ḥüsnüñde bedāʿāt ekmel!

31 Kānūn-i S̱ānī 1352 / 1937

52
(Ahreb)

Ḫūy-gerde ruẖuñdan içdiğim āb-ı ḥayāt
ʿĀlemde baña geldi elez̠z̠-i lez̠z̠āt
Ben Çeşme-i Ḫıżr'a iltif ā t etmem
Peymāne-i laʿliñde iken rūḥ u necāt

18 Temmuz 1353 /1937

53
(Ahreb) /439/

Mevlā seni öğmüş de yaratmış ey māh!
Ruẖsārıña reng-i nūr ḳatmış ey māh!
Bi'llāh o güzel çehreyi dest-i ḳudret
Envāʿ-ı bedāʿatle donatmış ey māh!

1 Temmuz 1354 / 1938

3.14. MÜFREDĀT – METĀLİʿ – MEṢĀRİʿ

1 /442/
Tercüme[163]

163

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Var henüz ʿaḳlım biraz geç benden Allāh ʿaşḳına
Ṣun o ḫālī cāmı sāḳī dīde-i mestāneñe
1315

2
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Olmaz olur mu dehrde her şey olur biter
Bilmem ki īn ü āna niçin etmeli keder
1316

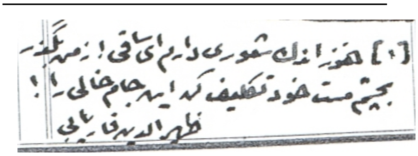
3
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Firḳat-keşīdeyim işim elbette āh olur
Hicrān deminde ʿāşıḳa ḫande günāh olur
1317

4
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ey kitāb-ı ḥüsn ü ān! Şiʿri baña meşḳ eylediñ
Defter-i eşʿārımı bir maʿkes-i ʿaşḳ eylediñ
1321

5
Terceme[164]



164

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Miḥnet-i eyyāmdan bī-ḥāṣılān āzādedir
Rūzgār ancaḳ eder naẖl-i girān-bārı şikest
1326

6
Küçük oğluma:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

Suʿūd'uñ ḫāṭır-ı bī-intiẓārı
Celāle'd-dīn ile bulsun niẓāmı
1333

7
Ḳızım Suʿād'a: /443/

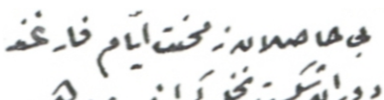
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Vechiñe ẖande yaḳışdı, gül ḳızım!
Gül ḳızım, bülbül ḳızım, sünbül ḳızım!
1338

8
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ḥażret-i Mollā-yı Rūm'uñ dergeh-i feyżiñde biz
Sikke-pūş u ẖırḳa-ber-dūşuz, İlāhī çākeriz
1335

9



Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Bitdim, tükendim etmedi derdim devā ḳabūl
Sūz-ı taḥassür etmeyecek inṭıf ā ḳabūl
1335

10
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Kimden ṣorayım o yār-ı cānı
Ben ḫākīyim āh o āsumānī
18 Ağustos 1335

11
Kuruçeşme'deki cedd-mānde yalımızı es̱nā-yı terkimde bilā-iḫtiyār lisānımdan ṣādır olmuşdur:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün)

Bir bināyım ki yıḳılmış temelim
Ṭopraḳ altında nihāndır emelim
1334

12
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Ben ṣabr ederek miḥnetiñe etmedim ef ġ ān
Sen de pek uzandıñ yeter ey leyle-i hicrān!
Ankara, 20 Mayıs 1342 / 1926

13
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Ḳānūn-ı Ḫudā kitāb-ı ekber
Etmiş onu kāināt ezber
Ankara, 10 Ağustos 1342 / 1926

14
Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

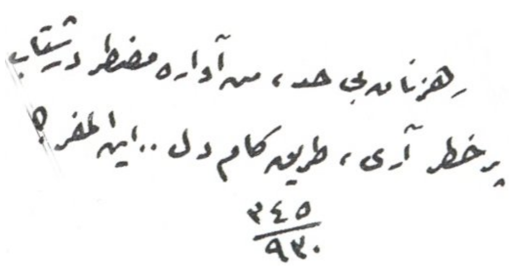
Genc sevmekde iḫtiyārıñ yoḳ
Nerde sen nerde iḫtiyār göñül[165]
1337

15
Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün /444/

Tefvīż-i umūr eylerim Allāh'ıma her-gāh
Er-rızḳu ᶜale'llāh tevekkeltü ᶜale'llāh
Sultanahmed, 1 Şubat 1342 / 1927

16
Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

Bu ḥayret-gehde yüz biñ renge girdik
O deryāyız ki ṭūf ā nlar geçirdik!
1345 / 1930

17


18
Ferd
Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

[165] Lām harfinin 11. gazelinde geçen 6. beyit. [N.İ.]

Meded yā bāz-ı eşheb ġavs̱-ı Muḥyi'd-dīn-i Geylānī

19
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ḥālet-i mestāneden çeşmiñ rehā-yāb olmasın
Tek füsūn īcādına kendinde ḳudret bulmasın
16 Kānūn-i Evvel 1346 / 1930

20
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

ʿUyūnuñ sāḥa-i tedḳīki ṭardır
Görünmez perde ardında ne vardır
5 Mayıs 1348 / 1932

21
Esātiẕe-i üdebādan şāʿir-i f ā żıl ʿAli Ṣalāhuddīn Bey Efendi'niñ es̱er-i güzīn-i şāʿirāneleri olan "ʿAşḳıñ Sesleri" ʿunvānlı mecmuʿa-i ġarrānın es̱nā-yı muṭālaʿasında tahaṭṭur olunmuşdur:

Maṭlaʿ
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Ḥaṭṭā buña Cibrīl-i Emīn'dir ki muhaḳḳiḳ
ʿAşḳıñ sesi Ḥaḳḳıñ sesidir ḥayya ʿale'l-ḥaḳḳ
13 Şubat 1348 / 1933

22
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün /445/

Çehār-erkān-ı dīn, yār-ı Peyember
Ebū Bekr u ʿÖmer, ʿOs̱mān ü Ḥayder

23
Bir söz:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Emelimdir bu ki ebnā-yı zamānıñ yā Rab
Görmeyim yüzlerini ṣubḥ-ı ḳıyāmetde bile!

24
Bu da öyle:
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Gül-ġonca-i ümmīde güşāyiş demidir bu
Ey mihr-i emel! ṭoġ ki bahār ʿālemidir bu

25
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Cāndan ayrılmaḳla birdir senden ayrılmaḳ baña
Sen kesildim ben, ne mümkün benden ayrılmaḳ saña

3.15. ŞARḲIYYĀT

1
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /449/

Ettiğim īmāyı aṣlā çaḳmadı
Bir ḳadeh olsun o meh-rū çaḳmadı
Bunca ibrām u niyāza baḳmadı
Bir ḳadeh olsun o meh-rū çaḳmadı

26 Kānūn-i S̱ānī 1312[166]

2
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

[166] Eñ evvel yazdığım manẓūm sözlerdendir. Ems̱ālini *Dīvān*'a almasam da bunu düzgünce bulduğum için derc etdim.

Firāḳıñla yanar ḳalb-i ḥazīnim
Görün Allāh için ey nāzenīnim!
Çıḳar eflāka feryād ü enīnim
Görün Allāh için ey nāzenīnim!

Gözüm görmez cihānı āh sensiz
Gecem bī-ḫ˘ābdır ey māh! sensiz
Ṣabāḥım şām olur bi'llāh sensiz
Görün Allāh için ey nāzenīnim!

1 Eylül 1313

3
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bir baḳışda rūyuna ey meh-cemāl
ʿAḳl u fikrim nā-gehān buldu zevāl
Añladım ās̱ār-ı ʿaşḳındır bu ḥāl
Göñlümü cez̠b etdi ol ruḫsār-ı āl

Nār-ı dūzaḫdan da muḥriḳ nār-ı ʿaşḳ
Bende oldu rū-nümā ās̱ār-ı ʿaşḳ
Eñ ṣoñunda eyledim iḳrār-ı ʿaşḳ
Göñlümü cez̠b etdi ol ruḫsār-ı āl

5 Mart 1315

4
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün /450/

Ḫasteyim, maḥṣūr-ı endūh u ġamım
Olmuyor ḫālī kederden bir demim
Rūz u şeb derd-i elemle tevʾemim
Ben de şaşdım kim ne bed-baḫt ādemim

Gāh hicrān cismimi eyler ḫarāb
Gāh vuṣlatdan duyar rūḥum az̠āb
Ān-be-ān artar göñülde ıżṭırāb
Ben de şaşdım kim ne bed-baḫt ādemim

21 Nisan 1315

5
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Eylediñ biñ kerre īmā-yı viṣāl
Etmediñ bir defʿa olsun imtis̱āl
Firḳatiñ etdi beni āzürde-ḥāl
El-amān ṣad el-amān ey meh-cemāl

Bir nihāyet yoḳ mu istiġnālara?
Vaḳf-ı ġūş et āh ü vāveylālara
Merḥamet ḳıl ʿāşıḳ-ı şeydālara
El-amān ṣad el-amān ey meh-cemāl

4 Temmuz 1315

6
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Cismimiñ her cüzʾünü etdi iḥāta dūd-ı ġam
Dil perīşān, sīne sūzān, dīde pür-eşk-i elem
İçdiğim ḫ̮ūn-ı cef ā , ekl etdiğim zehr-i sitem
On sekiz yıllıḳ ḥayātımdan peşīmānım bu dem!

Eñ ḳavī bir düşmen-i cān oldu cānānım baña
Oldu bir bār-ı girān cismimdeki cānım baña
Etmesin hīç tesliyet behhūde yārānım baña
On sekiz yıllıḳ ḥayātımdan peşīmānım bu dem!

3 Mart 1315

7
Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūl /451/

Ḫ̮arāb etdi ḥasret beni ey güzel
Gel Allāh için böyle nāz etme gel
Beni eyleme āh dūr-i emel

Gel Allāh için böyle nāz etme gel

Firāḳıñla olmaḳda ḥālim yaman
Nihāyet ver artıḳ bu cevre, amān
Gözüm ḳaldı yollarda ḫaylī zamān
Gel Allāh için böyle nāz etme gel

5 Temmuz 1315

8
Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūl

Göñül sāriḳı bī-amān gözleriñ!
Güzel! pek yaman pek yaman gözleriñ!
Döker günde biñlerce ḳan gözleriñ!
Güzel! pek yaman pek yaman gözleriñ!

Semāvīliğinden midir ey nigār!
Ki her bir nigāhıñ seniñ şuʿle-vār
Müṣādif olan şübhe etmem yanar
Güzel! pek yaman pek yaman gözleriñ!

19 Temmuz 1317

9
Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

Gözleriñiz gözleri bī-tāb eder
Gözlüğünüz dīdelere şuʿle-ver
Lebleriñiz göñlüme sihr etdiler
Ḥiss-i mücessemsiñiz ey gül-nihāl!
Şiʿr-i müzeyyensiñiz ey meh-cemāl!

Nīm-i nigehle beni cez̠b ettiñiz
Āh faḳaṭ sürʿat ile gittiñiz
Firḳatiñizle beni incitdiñiz
Bir daha görmek diliyor gözlerim
Ṣubḥ u mesā rāhıñızı gözlerim

7 Nisan 1317

10
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün /452/

Mücessem rūḥsun, tims̱āl-i ānsın
Yamansın pek yamansın pek yamansın!
Belā-yı cān ü āşūb-ı cihānsın
Yamansın pek yamansın pek yamansın!

Dilārāsın, semāvīsin, meleksin
Muṭarrā, nev-şüküfte bir çiçeksin
Güzellik ʿāleminde şimdi teksin
Yamansın pek yamansın pek yamansın!

4 Ağustos 1317

11
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

Çıḳar da şāneyi, zülfüñ çözülsün
Gözüñ teʾs̱īr-i ʿişretden süzülsün
Göñül, ḳarşıñda ḥayretden üzülsün
Bıraḳ bir ḳat daha olsun perīşān

Baña pek şāʿirāne geldi ey yār!
Perīşān zülf ile mestāne eṭvār
Bakıp ḳalsın bu ḥāle çeşm-i bīmār
Bıraḳ bir ḳat daha olsun perīşān

5 Eylül 1317

12
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Göñlüm şeb-i ġamda pek bunaldı
Ol mihr-i ümīd nerde ḳaldı?
Ḥasret yine iḫtiyārım aldı
Ol mihr-i ümīd nerde ḳaldı?

Artıḳ ebedī mi şām-ı hicrān
Yoḳ mu seḥeri nevīd-i cānān?
Gün görmeyecek mi çeşm-i giryān? /453/
Ol mihr-i ümīd nerde ḳaldı?

1 Kānūn-i Evvel 1319

13
Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūl

Ḫazān-ı firāḳıñ taḥammül-güdāz
Bahār erdi artıḳ gel ey verd-i nāz!
Meşām-ı ümīdim açılsın biraz
Bahār erdi artıḳ gel ey verd-i nāz!

Cihān mihr-i ḥüsnüñ gibi rūşenā
Seniñçün hezārān terennüm-serā
Semā pür-leṭāfet, zemīn dil-güşā
Bahār erdi artıḳ gel ey verd-i nāz!

23 Nisan 1320

14
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

Dem-i hecriñde ey dil-dār-ı ferdim!
Refīḳ-i mūnisimdir āh-ı serdim
Ġarībim gerçi yoḳ hem-ḥāl ü derdim
Refīḳ-i mūnisimdir āh-ı serdim [167]

Odur nūr-āver-i yeldā-yı hicrān[168]
Odur şemʿ-i ḥazīn-i beyt-i aḥzān
Onuñla tesliyet bulmaḳda vicdān

[167] Bu mıṣrāʿ üstād-ı irfānım Müstecābī-zāde ʿİṣmet Bey merḥūmuñdur.

[168] Şarḳınıñ tanẓīmi ṣırasında ʿİṣmet Bey Merḥum Midilli adasında menfī idi. Yine o ṣırada dayım ʿĀrif Bey merḥūm orada meclis idāre baş kātibi idi. O vāsıṭa ile şarḳımı ʿİṣmet Bey merḥūma irāe ettirdim. Bu mıṣrāʿda vāḳiʿ "Yeldā" kelimesi evvelce "Tārīk" idi. Merḥūm bunu "Yeldā" şeklinde taṣḥīḥ etmiş. Yaʿnī mıṣrāʿı bir ṭarz-ı maʿnī-dāra ifrāġ eylemiş idi.

Ref ī ḳ-i mūnisimdir āh-ı serdim

Olur imdād-res ḳalb-i ḥazīne
Onu maḥrem bilir her sırra sīne
Verir ṣūret-i nihānī her enīne[169]
Ref ī ḳ-i mūnisimdir āh-ı serdim

10 Haziran 1320

15
Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün /454/
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

Yine mi ḫaste-i hicrān olduñ
Söyle göñlüm niye nālān olduñ
Yine bīmār ü perīşān olduñ
Söyle göñlüm niye nālān olduñ

Kimseler görmeyecek mi seni şād
Bu ne girye bu ne bitmez feryād
Ben de bilmem kimi eylersin yād
Söyle göñlüm niye nālān olduñ

16 Ağustos 1320

16
Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

Rūḥumuñ ᶜaşḳ gibi hem-demi var
Çeşmimiñ girye gibi tevʾemi var
Sīnemiñ āh gibi maḥremi var
Şeb-i hecriñde de yalñız değilim

Gözyaşından alırım būy-ı vef ā

---

[169] ᶜİṣmet Bey merḥūm bu mıṣrāᶜı bil-ḫāṣṣa taḳdīr buyurmuş ve zīrine nefis ve bedīᶜ ḫaṭṭıyla: "*Bu söz cidden sezā biñ āferīne*" mıṣraᶜ-ı ber-cestesini ᶜilāve ederek iᶜāde eylemişdir. Yirmi sekiz yıl ṣoñra vesīle-i yād-ı raḥmet oldu. Zavallı şāᶜir-i f ā żıl! Cenāb-ı Ḥaḳ revān-ı pākiñi ḳarīn-i Ḥażret-i Ḥassān buyursun.

Aġlamaḳla bulurum başḳa ṣaf ā
Āh cān-gāhım olur cāna ġıdā
Eğlenir böylece āvāre dilim

17 Ağustos 1320

17
Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün /455/

Güzelsin, meleksin, semāvī-edāsın
Bütün heyʾetiñle melāḥat-nümāsın..
Mücessem leṭāfet, müressem bahāsın
Faḳaṭ bī-vef ā , bī-vef ā , bī-vef ā sın!

Bahār-ı ṣabāḥatda bir verd-i tersin,
Ṣabāḥ-ı bahārāna bādī-i fersin
Muṭarrā, muṣaff ā, güzīde gühersin
Faḳaṭ bī-vef ā , bī-vef ā , bī-vef ā sın!

5 Temmuz 1321

18
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Niçin evvelce baña yār olduñ?
Yār idiñ de niye aġyār olduñ?
Neden ey yār! dil-āzār olduñ
Niçin ey şūḫ! sitem-kār olduñ

Yazıḳ ey dīde-i seḥḥār yazıḳ!
Etdi cevriñ beni bīmār, yazıḳ
Yazıḳ ey ṭāliʿ-i bī-dād! yazıḳ
Yine hem-reng-i şeb-i tār olduñ

2 Kānūn-i S̱ānī 1224

19
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

Belā-cūsun, hevā-yı der-bedersin
Göñül! pek bī-sükūn, pek bī-ḥaẕersin
Perīşānlıḳda Mecnūn'dan betersin
Göñül! pek bī-sükūn, pek bī-ḥaẕersin

Gehī deryā gibi cūşān olursun
Geh āteş-pāş bir volḳan olursun
Gehī maʿmūr, geh vīrān olursun
Göñül! pek bī-sükūn, pek bī-ḥaẕersin /456/

Kitāb-ı ḥüsne muḥkem iʿtiḳādıñ
Bedīhī emr-i ʿaşḳa inḳıyādıñ
Faḳaṭ āvārelikdir iʿtiyādıñ
Göñül! pek bī-sükūn, pek bī-ḥaẕersin

11 Eylül 1329

20
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

Firāḳ āteşleriyle yandı cānlar
Yıḳıldı, söndü bir çoḳ ḫānümānlar
Saña kār etmedi bunca zamānlar
Bükālar, nāleler, āh ü fiġānlar

Sen ey meh! āsumānī bir belāsın..
Göñül taḫrībine pek mübtelāsın
Naṣıl bir āfet-i ser-der-hevāsın
Bilirler zülfüñe ber-dār olanlar

21 Teşrīn-i S̱ānī 1333

21
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bī-ḥużūr u bī-sükūn etdiñ beni
Ey ġam-ı hicrān! zebūn etdiñ beni
Āh, tims̱āl-i cünūn etdiñ beni
Ey ġam-ı hicrān! zebūn etdiñ beni

Sīne vīrān-ḫāne, cān vaḳf-ı ʿaẕāb
Ṣabra ḳudret yoḳ, göñül pür-ıżṭırāb
Ḫasteyim, fikrim perīşān, ten ḫarāb
Ey ġam-ı hicrān! zebūn etdiñ beni

24 Mayıs 1334

22
Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūl /457/

Ayırdı felek āh senden beni
Unutmam unutamam faḳaṭ ben seni
Unutsam bile ḳayd-ı cān ü teni
Unutmam unutmam faḳaṭ ben seni

Baña gerçi birdir ḫazān ü bahār
Görünmekde yek-reng leyl ü nehār
Ḥayātım müşevveş, göñül bī-ḳarār
Unutmam unutmam faḳaṭ ben seni

Bütün ḫāṭıramda geçen demlerim
Añar her zamān aġlarım iñlerim
Unutsañ da sen ey perī-peykerim
Unutmam unutmam faḳaṭ ben seni

1 Mart 1335

23
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Sevgilim, cānım, cihānımsın benim
Māh-tābım, āsumānımsın benim
Nev-bahārım, gül-sitānımsın benim
Nev-nihālim, nev-civānımsın benim

Cünbişiñ rūḥ-ı şebābı tāzeler
Nār-ı ʿaşḳı lerzişiñ yelpāzeler
Sāz-ı ḳalbimden çıḳar āvāzeler
Hep seni söyler.. lisānımsın benim

16 Nisan 1343

24
Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün (Faᶜlün)

ᶜAşḳıñı göñlüme şāyān bilirim
Seni cānān bilirim, cān bilirim
Vaṣlıñı derdime dermān bilirim
Seni cānān bilirim, cān bilirim

Neye baḳsam yine göñlüm sende, /458/
Ne bahārānda ne de gül-şende
Bulurum būy-ı vef ā būseñde..
Seni cānān bilirim, cān bilirim

Baña güldüñ ṣu başında derede
Gülüyorken baḳıyorduñ yere de
O zamāndan beri görsem nerede
Seni cānān bilirim, cān bilirim

25 Nisan 1343

25
Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

Gencelir göñlüm seni gördükce āh ey şīve-kār
İḫtiyār olsam bile ḳalmaz elimde iḫtiyār
Būy-ı zülfüñ tāzeler āmālımı leyl ü nehār
İḫtiyār olsam bile ḳalmaz elimde iḫtiyār

Sen de yād eyler misin bilmem geçen ᶜālemleri
Ben untamam gülleri sünbülleri şeb-nemleri
Böyle bir bir ḫāṭıra geldikce vuṣlat demleri
İḫtiyār olsam bile ḳalmaz elimde iḫtiyār

27 Nisan 1343 / 1927

26
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Ḥüsnüñü ʿaşḳıma şāyān buldum
ʿAşḳıñı derdime dermān buldum
Seni cānān ṭanıdım, cān buldum
ʿAşḳıñı derdime dermān buldum

Ey melek-çehre güzeller güzeli /459/
Baḫtiyārım seni sevdim seveli
Göñlümüñ ḥāṣılı sensin emeli
ʿAşḳıñı derdime dermān buldum

1 Şubat 1344 / 1929

27
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bezm-i vūṣlatdır bu ey müzʿic fiġān!
Ḥasbiḥāl-i ʿaşḳa etme iḳtirān
Cān ü cānāna müsāidken zamān,
Ḥāil olma, bir dem olsun ver amān

Nerdesin āh ey zimām-ı iḫtiyār
Gitdiñ elden ben de ḳaldım bī-ḳarār
Dīde-i cānānı etdiñ eşk-bār
Sākin ol ey girye! artıḳ bir zamān..

Eylül 1319

28
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

Bugün göñlümce artıḳ baḫtiyārım
Nemā buldu yine ṣolmuş bahārım
Becādır her cihetle iftiḫārım
Şeref-yāb-ı mülāḳāt-ı nigārım

ʿAdem-ābāda gitsin ān-ı ḥasret

Ḥulūl etdi dem-i cān-baḫ̮ş-ı vuṣlat
Hemān ḥiss etdiğim ẕevḳ u meserret
Şeref-yāb-ı mülāḳāt-ı nigārım

Mart 1321

29[170]
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün /460/

Gitdikce güzelleşmededir reşk-i ʿiẕārıñ
Tims̱ālisin ey ruḫ̮ları gül! feyż-i bahārıñ
Sensin sebebi dildeki āheng-i mesārıñ
Tims̱ālisin ey ruḫ̮ları gül! feyż-i bahārıñ

Hem-reng-i sühā çeşmiñi etdikce temāşā
Bir şuʿle-i sebzīn ile parlar dil-i şeydā
Günden güne ḥüsnüñde bedāʿat naẓar-ārā
Tims̱ālisin ey ruḫ̮ları gül! feyż-i bahārıñ

2 Kānūn-i S̱ānī 1352 / 1937

30
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Āh bī-sāiḳ ü bādī sevdim
Seni ben ġayr-ı irādī sevdim
Mütevālī, mütemādī sevdim
Seni ben ġayr-ı irādī sevdim

Doyamam seyre güzel gözleriñi
Ṣanırım gül leb-i cān-perveriñi
Bir görüşde ruḫ̮-ı rengīn-teriñi
Seni ben ġayr-ı irādī sevdim

2 Nisan 1353 / 1937

---

170 Nedīmāne bir terennüm.

31
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Bī-vef ā ! ʿömrüme beñzersin pek
Saña güç ders-i vef ā öğretmek
Çekmişim ṭoğrusu beyhūde emek
Saña güç ders-i vef ā öğretmek /461/

Gösterip biñ reviş-i istiġnā
Baña etdiñ ne ḳadar cevr ü cef ā
Sevdiğim! bir yere gelse dünyā
Saña güç ders-i vef ā öğretmek

25 Temmuz 1353 / 1937

3.16. TĀRĪḪLER

1 /464/
Bāb-ı ʿĀlī'de Dīvān-ı Hümāyūn Ḳalemi meʾmūrlarından ref ī ḳ-i ʿazīz-i ḳadīmim ḫaṭṭāṭ-ı şehīr ʿİsmāʿil Ḥaḳḳı Bey Efendi birāderimiñ müteverrimen irtiḥāl eden hemşīre-i maġf ū resine tārīḫ-i vef ā t:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Görmeden müddet-i ʿömründe henüz yirmi[171] bahār
Ḥacle-gāh oldu yazıḳ bir güle künc-i maḳber

2 Duḫter-i tāzeñ iken gitdi zamānsız, efsūs
Aġlar elbette buña her dil-i riḳḳat-perver

3 Öyle ḥūrī gibi evlādı edince ġāib
Ne olur bir düşün āvāre pederle māder

4 Versin Allāh o elem-dīdelere ṣabr-ı cemīl

[171] Metnin orijinalinde "yigirmi" olarak yazılan kelime, vezin gereği olarak "yirmi" şeklinde okunmuştur. [N.İ.]

Ola merḥūmeye de gül-şen-i Firdevs maḳarr

5 Eyledim riḥletini farṭ-ı esefle tevrīḫ
Yansın erbāb-ı vef ā şemᶜa gibi söndü seḥer (1319)

26 Şubat 1317

2
El-yevm müteḳāid Şirket-i Ḫayriye ḳapudānlarından muḥibb-i muḫliṣim ᶜAzīz Bey Efendi'ye lıḥye tārīḫi:

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

1 Bāreḳa'llāh ᶜAzīz eyledi ᶜizzetle küşād
Sālik-i rāh-ı eᶜizze olaraḳ lıḥyesini

2 Sünnet-i Ḥażret-i Peyġamberi icrā eyledi
Açdı şehr-i Ramażān'da çü şafaḳ lıḥyesini

3 Dilerim kim o şeref-mende müyesser olsun
Āb-ı zemzemle kirāren yıḳamaḳ lıḥyesini

4 Bir duᶜā eyledi tārīḫini işᶜār, **Suᶜūd**
Mīr-i ᶜAzīz'iñ müteyemmin ḳıla Ḥaḳ lıḥyesini[172] (1321)

10 Teşrīn-i S̱ānī 1319

3
Ḳıymet-dār, vef ā -kār ve insāniyyet-şiᶜār eniştem Türşīci-zāde ᶜAli ᶜAṭā'ullāh Bey Efendi merḥūma pāye tārīḫi: /465/

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

Mīr-i ᶜAlī pāye-i İstanbul'a verdi revnaḳ
Bāᶜis̱ oldu bu ḫaber cünbiş-i nāy-ı ḳaleme
Refᶜ-i dü-dest ile oldum güher-efşān-ı duᶜā

[172] On sene ṣoñra Mīr-i mümā-ileyh bir cild ḫastalığına bināen lıḥyesini tıraşa mecbūr oldu.

Pāye pür-yümn ola Monlā-yı feżāil-şīme (1322)

27 Eylül 1320

4
Ḳudemā-yı meşāyiḫ-i Ḳadriye ve Naḳşiye'den muḥibb-i ḫāṣṣü'l-ḫāṣım ʿārif-i āgāh Şeyḫ Süleymān Ṣāfī Efendi merḥūmuñ ʿālem-i viṣāle iʿtilāsı tārīḫi:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Deryā-dil-i yegāne Süleymān-ı ḥaḳ-şinās
Cisr-i cihāndan etdi selāmet ile mürūr

2 Şeyḫ-i kemāl-perver ü ṣāfī-nihād idi
Bulmuş idi mücāhede-i faḳr ile ḥużūr

3 Sittīn sāl dergeh-i Yaḥyā-yı Pīr'de
Olmuşdu ser-ṭarīḳ-ı reşādet bilā-ḳuṣūr

4 Bir şeb ḥużūr-ı Pīr'de meşġūl-i ḫˇāb iken
Miʿrāc sırrı eyledi birden bire ẓuhūr

5 Terk-i şebāb-ı cism ile rūḥ-ı mücerredi
Deryā-yı raḥmete atlayıp oldu ġarḳ-ı nūr

6 Tārīḫ-i intiḳālini iʿlām için **Suʿūd**
Çıḳdı dedi bir ehl-i muḥabbet: **Hüve'l-ġafūr (1327)**

16 Ağustos 1325

5 /466/
Vilādetimi sürūr u cevr içinde tervīḫ eylemiş olan peder-i maġfūrumuñ ʿālem-i bālāya şehper-güşā-yı irtiḥāl olmasına giryān ü sūzān yazdığım tārīḫ:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ḥaḳīḳatde gelendir küşte bismil-gāh-ı dünyāya
Giden maẓhar olur bir zindegī-i ḥayret-efzāya

2 Bilen sırr-ı vücūdu cān için ifnā-yı cism eyler

Teemmül ḳıl dem-ā-dem müncezibdir ḳaṭre deryāya

3 Libās-ı ʿāriyetden farḳı var mı cism-i insānıñ
Bu maʿnā-yı görürsün diḳḳat eyle zīr ü bālāya

4 Yeter ḫˇābidegī ey dil uyan artıḳ ṣabāḥ oldu
Nedir farḳa çalış ʿömr-i beşerden maḳṣad u ġāye

5 Sem-ender-sem hevā-yı māsivā ʿālem fenā-ālūd
Beḳā maḫṣūṣ-ı muṭlaḳ Ḥażret-i Ḫālıḳ-ı Teʿālā'ya

6 Giden āzāde-i ḳayd ü taʿalluḳ nāil-i vuṣlat
Esīr-i miḥnet-i hicrān ḳalan efsūs ferdāya

7 Tefekkürle güẕār-ı bā-şitāb-ı ʿömr-i bī-sūdu
Yine daldım melāl-engīz biñ sūzişli ḫülyāya

8 Otuz yıllıḳ sitād ü dād kāmyāb-ı ḥayatımdan
Ḳalan bir āh-ı āteş-nāk ancaḳ elde sermāye

9 Naṣıl āh etmeyim bir vālid-i müşfiḳden ayrıldım
O gitdi bāġ-ı ʿAdn'e ben atıldım çāh-ı ġayyāya

10 Vücūdu rūḥuma bi'llāh medār-ı zindegāniydi
Onu ġāib edince beñzedim ḥayf ā ki mevtāya

11 Benim hem vālid-i pākim idi hem şeyḫ u üstādım
Girāndır ḥaḳḳı bende iḳtidārım yoḳdur īf ā ya

12 Melek-sīretdi ehlu'llāh idi insān-ı kāmildi /467/
Medār-ı faḫr idi ehl-i teberrā vü tevellāya

13 Selefden yādigār-ı muḥteremdi dest-i aḫlāfa
Fażīlet-mend idi maẓhardı el-ḥaḳ ḫulḳ-ı aʿlāya

14 Rıżā-yı Ḥaḳḳ'a vaḳf-ı cism ü cān etmişdi el-ḥāṣıl
Dil-āgāhāne vü merdāne gitdi bezm-i ʿuḳbāya

15 Bu süflī ḫāk-i miḥnetden olup nefretle rū-gerdān
Hümā-yı rūḥ-ı pāki bāl açıp yükseldi bālāya

16 **Suʿūd** eyler şu mıṣrāʿ-ı güher miʿrācını işʿār

Rıżā-yı pāk-dil ṣafvetle ʿāzim oldu Mevlā'ya (1329)

26 Rebīʿü'l-Evvel 1329 / 14 Mart 1327 Pazartesi

6

Cān ü cihān-āferīniñ bu ʿabd-i żaʿīfe birinci iḥsānı olan oġlum Muḥammed Rıżā ṭavvel'allāhü ʿumrahū ve zāde feyżehūnuñ tārīḫ-i vidādeti:

Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün

1 Ḫudā-yı kerem-pīşe Ḫallāk-ı ʿĀlim
Suʿūd'u übüvvet ile ḳıldı mesʿūd

2 Bir oġlum tulūʿ etdi el-ḥamdü-li'llāh
Ola ʿömrü efzūn ü iḳbāli memdūd

3 Firāḳı pederle göñül münkesirken
Tesellī için baḫş olundu bu mevlūd

4 Nigāh eyledikce bu maʿṣūma şimdi
Baña gelmede vālidim ṣanki mevcūd

5 Salāḥ ü kemālāt-ı cedd-i güzīni
Tamāmıyla olsun cebīninde meşhūd

6 O yatdıḳca olsun muʿammer bu nev-zād /468/
Bi-cāh-ı Rasūl-i Aḥad ẕāt-ı maḥmūd

7 Cenānımda cā buldu tārīḫ-i tāmı
İlāhī Muḥammed Rıżā bād mesʿūd (1329)

25 Recebü'l-Ferd **1329 /** 9 Temmuz 1327
Cumartesi Eẕānī Sāʿat 8

7

Şeyḫu'l-İslām ʿĀrif-i be-nām Muḥammed Cemālü'd-dīn Efendi merḥūmuñ s̱āniyen maḳām-ı meşīḫatı teşriflerine tārīḫ:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

İltimāʿ etdi Cemālü'd-dīn-i Ḥaḳ
Titresin min-baʿd erbāb-ı ḍalāl
Çār-yār olsun muʿīn ü nāṣırı
Şeyḫu'l-İslām oldu mevlānā Cemāl (1330)

Ağustos 1328

8
Şirket-i Ḫayriye ḳapudānlarından muḥibb-i muḫliṣim Rıżā Bey merḥūmuñ nev-zādı için tārīḫ-i vilādet:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ḥaḳ bu yıl Mīr-i Rıżā'ya etdi bir ferzend ʿaṭā
Eyle tebrīk ü duʿā ey ḫāme-i gevher-feşān
Çıḳdı bir tārīḫ-i ġarrā maḳdem-i mesʿūduna
Ṭoġdu ʿAdnān Bey meh-āsā dāim olsun çoḳ zamān (1321)

27 Nisan 1320

9
Kuruçeşme'de yalı ḳomşumuz ḳurenādan ʿĀrif Bey merḥūmuñ kerīmesine vilādet tārīḫi:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

Ḳalem bu şevḳ ile sen de cevāhir-efşān ol
Kemāl-i şevḳ ile tebrīke eyle istiʿcāl
Firişte-gān dedi tārīḫ, māh-veş-i dehrī
Münīre Ḫanım Efendi münevver etdi bu sāl (1322)

27 Nisan 1321

10 /469/
Bāb-ı ʿĀlī'de Dīvān-ı Hümāyūn dāiresi müdīr muʿāvin-i s̱ānīsi olup baʿde'l-ʿazl Telefon İdāresine muḥāsebeci taʿyīn edilerek bi'l-āḫere maʿzūlen vef ā t eden ʿAvnü'd-dīn Bey merḥūmuñ kerīme-i nev-zādına tārīḫ-i tevellüd:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Oldu ẓāhir ufḳ-ı ʿAvnī'den bu yıl bir mihr-i nev
Şuʿle-pāş olsun cihāna dāim ol nūr-ı naẓar
Buldu cā göñlümde tārīẖ-i ṭulūʿ-ı enveri
Verdi vechi kāināta maḳdem-i ʿAvniyye fer (1331)

4 Teşrīn-i Evvel 1329

11
Bebek Ḥammāmına tārīẖ-i inşā:

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün

Āteşden āfetden Ḫudā her laḥẓa ḥıfẓ etsin hemān
Maʿmūr görsün dīdeler her ān bütün aḳsāmını
Çıḳdı bugün bir ehl-i dil tārīẖ-i cevher söyledi
Kesb etdi ṭarz-ı dil-nişīn seyr et Bebek Ḥammāmını (1322)

5 Eylül 1320

12
Pek muḥretem eniştem Türşīci-zāde ʿAlī ʿAṭā'ullāh Mollā Bey Efendi merḥūmuñ irtiḥāl-i elīmine yazdığım tārīẖ:

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Hem-ḫıṣāl ʿAlī ʿAṭā'ullāh*
Bu sene oldu nāil-i dil-ḫ˘āh

2 Nefret etmişdi bezm-i f ā nīden
Etdi ʿazm-i beḳā o merd-i İlāh

3 Beni evvelce irtiḥālinden
Dil-firībāne eyledi āgāh

4 Ne ḥazīn mācerā bu kim çıḳmış
Ḫānesinden ʿale's-seḥer nā-gāh

5 ʿAvdeti muntaẓır iken aḳşam
Ḥayf ancaḳ gelen peyām-ı siyāh

6 Hātife cāy-gāhını ṣordum
Dediler: müjde, buldu vuṣlat-ı rāh

7 Heşt bāb-ı cinān açıldı **Suʿūd**
Ḳurb-ı Ḥayder ʿAlī'ye oldu penāh

8 Ben de yazdım bu tām tārīḫi /470/
Ḫuld'e gitdi ʿAlī ʿAṭā'ullāh (1332)

26 Teşrīn-i S̱ānī 1329 Pazartesi

13
Ḥażret-i Merkez dergāh-ı ʿālīsi şeyḫ-i seniyyü'l-ḫıṣāl Eş-şeyḫ Aḥmed Mesʿūd Efendi Ḥażretleriniñ ʿālem-i cemāle iʿtilāsı ḥaḳḳındaki tārīḫlerim:[173]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Şeyḫ-i Merkez ki şeh-i kişver-i istiġnādır
Oldu tārik-şüde-i daġdaġa-i būd u nebūd
Eder işʿār şu söz ḥādis̱e-i rıḥletini:
Eyledi meyl-i beḳā Ḥażret-i Aḥmed Mesʿūd (1332)

14
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Şeyḫ-i deryā-dil cenāb-ı Aḥmed-i Mesʿūd kim
Oldu Hüve'llāh-gūyān ʿāzim-i bezm-i viṣāl
Mıṣraʿ-ı cevherle tervīḫ eyledim miʿrācını
İltiḥāḳ etdi muḥīṭ-i vaḥdete Aḥmed bu sāl (1332) Rebīʿü'l-Evvel

Şubat 1329 / Rebīʿü'l-Evvel 1332

173 Bu tārīḫiñ es̱nā-yı inşādında ḳāim pederimiñ birāderi bulunan merḥūm bi'l-āḫere ḳāim pederim olmuşdur. Rāḳimu'l-ḥurūf ʿācizü'l-yevm müşārün ileyhiñ dāiresinde bulunmakdayım.

15
Merḥūm müşārün ileyhiñ ref ī ḳası ḳāim vālidem Ṣıddīḳa H̱anım merḥūmeniñ irtiḥālı tārīẖi:

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

Ṣıddīḳa H̱anım etdi gül-zār-ı ʿAdn'e rıḥlet[174]
Āġūş açınca zevc-i mesʿūd-ı ẕī-kemāli
Meydān-ı evliyāda tekbīr ile oḳunsun
Maġf ū re lafẓı oldu tārīẖ-i intiḳāli (**1332)**

Mart 1330

16 /471/
Pek muḥterem teyzem Zeyneb Bedriyye H̱anım Efendiniñ zevc-i muḥteremi ʿAlī ʿAṭā'ullāh Bey merḥūmdan üç ay ṣoñra irtiḥāline şu tārīẖi söylemişdim:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Faẖru'l-muẖadderāt idi teyzem ḥaḳīḳaten
Zaẖm açdı irtiḥāl-i ḥazīni cenānıma

Zevc-i ʿalī-ẖıṣāli kenārında kevs̱eriñ
Ol kān-ı ʿiṣmete dedi: gel ṭurma yanıma

Üç ay içinde buldu ümīd-i cenānını
Derdi: beni ulaşdırıñ ārām-ı cānıma

Aḥlāfa ʿibret olsa becādır şu ḥāl kim
Şād oldu ʿāzimim diyerek āşiyānıma

Tārīẖ-i tām yazdı üç iẖlāṣ ile **Suʿūd**
Yā Rabbi cāy ʿAdn ola Bedriyye H̱anıma (1332)

10 Mayıs 1330

---

[174] Bu tārīẖler ṣanduḳaları üzerine ẖaṭṭ-ı destimle yazılaraḳ taʿlīḳ edilmişdir.

17
İkinci oġlum Ḥüseyn Celālü'd-Dīn Niẓāmī'ye tārīḫ-i vidādet:

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün

El-ḥamdü-li'llāhi'l-Kerīm oldum dü-ferzende peder
Bā-luṭf-ı Mevlā her biri aḫyārdan maʿdūd ola

Oġlum Rıżā kim vālid-i ẕī-şānımıñ hem-nāmıdır
İlk ʿömrümüñ maḥṣūlüdür ʿömrü hemān memdūd ola

Ṭoġdu bir oġlum da bu yıl imdād-ı ehlü'llāh ile
ʿÖmrü bu nev-zādıñ daḫi efzūn ola, pür-sūd ola

Ḫāmem kemāl-i ṣıdk ile oldu güher-pāş-ı duʿā:
Yā Rab Celālü'd-Dīn Niẓāmī şād ola, mesʿūd ola (1335)

7 Muḥarremu'l-Ḥarām **1335 /** 22 Teşrīn-i Evvel 1332
Cumartesi Gündüz Saʿāt 3 Ġurūbī

18
Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün /472/

Yazdım ikinci oġluma cevherle tārīḫ-i ṭulūʿ:
Seyyid Celālü'd-Dīn Niẓāmī şād ola mebrūk ola (1335)

19
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Yazdı tārīḫ-i vilādet vālidiñ oġlum saña
Ehl-i idrāk ol Celālü'd-Dīn Niẓāmī Bey, yaşa (1335)

20
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Rabbimiñ lüṭfuña biñ şükr olsun
Bu ikinci veled-i şīrīnim

Ḫāmeden çıḳdı bir aʿlā tārīḫ:
Gün gibi ṭoğdu Celālü’d-Dīn’im (1335)

21
Üstād-ı edeb ve fażīlet, şāʿir-i bülend-fıṭrat Müstecābī-zāde ʿİṣmet Bey Efendi, Müddeʿ-i ʿumūmī bulunduğu Isparta’da şūriş-gāh-ı ʿālemi terk ederek ebediyyete iltiḥāḳ etdi. Bu ḫaber-i elīmi İstanbul ġazeteleri bir iki saṭır bayağı sözle ancaḳ luṭfen iʿlān edebildiler. Hālbuki merḥūm vaḳtiyle bu ġazeteleriñ eks̱erinde muharrirlik etmiş idi. ʿİṣmet, fıṭratıñ ender yetişdirdiği dühāt-ı maʿrifetden idi. Tā küçük yaşımdan beri ās̱ār ü efkārından pek çoḳ müstefīd olmuş biʾl-āḫere kendisiyle muʿārefe peydāsıyla envār-ı kemālātından bir ḫaylī zamānlar istināre etmişdim. El-ḥāṣıl irtiḥālinden dolayı tees̱s̱ürātım pek büyük ve memleketimizde öteden beri bu gibi aṣḥāb-ı ʿirfān ve feżāile ḳarşı gösterilen lā-ḳaydīden nāşī nefret ü istikrāhım da o ḳadar vāsiʿdir. /473/ Merḥūmuñ irtiḥālinden senelerce ṣoñra bizim Ṭāhiru’l-Mevlevī Bey Efendi “Maḥfil” nāmıyla bir mecmūʿa-i şehriyye çıḳardı. Burada ṭaraf-ı ḥaḳīrānemden yazılmış “Müstecābī-zāde ʿİṣmet Bey” ser-levḥalı bir ḳaç maḳāle vardır. Şu ḳıṭʿa da müşārün ileyhiñ tārīḫ-i irtiḥālini gösterir.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

Bir İlāhī edīb-i kāmil idi
Vāṣıl oldu Ḫudā’ya ʿİṣmet Bey
Oḳu bir Fātiḥā’yla tārīḫin:
Rıḥlet etdi beḳāya ʿİṣmet Bey (1335)

30 Nisan 1333 Tārīḫ-i İnşād

22
Mülġā Bāb-ı ʿĀlī’niñ menşe-i kemterānem olan Dīvān-ı Hümāyūn dāiresinde ḫuṭūṭ-ı mütenevviʿa muʿallim-i şehīri ḫaṭṭāt-ı zerrīn-enāmil muḥterem Ḥācı Kāmil Efendi üstādımızıñ “Reīsü’l-Ḫaṭṭātīn” ʿunvān-ı mefḫaretini iḥrāz etmesi üzerine yazdığım tārīḫ:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ḥażret-i üstādımız şāyeste-i iʿzāzdır
Bir mükemmel levḥadır gūyā ki bir ḫaṭṭ-ı nefīs

İftiḫār etse becādır baʿde-mā kilk ü devāt

Ehl-i ḫaṭṭa oldu ser-defter o ẕāt-ı ḫoş-nüvīs

Ḫame-i şākird yazdı cevherīn tārīḫini:
Oldu ḫaṭṭātīn-i kevne Ḫ˘āce-i Kāmil reīs (1333)

31 Kānūn-i S̱ānī 1330

23 /474/
Mülġā Bāb-ı ʿĀlī'de āmedcilik meʾmūriyyetinde bulunan Ṣubḥi Bey Efendi'niñ ṣadāret müsteşārlığı vekāletine taʿyīn olunmasına yazdığım tārīḫdir:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

Ṣabāḥu'l-ḫayra erdi Bāb-ı ʿĀlī
Tenevvür etdi çeşm-i iftiḫārı

Lehu'l-ḥamd oldu Ṣubḥi Bey Efendi
Vekāletle ṣadāret müsteşārı

Maḳāmıñ ehlidir ẕātı bi-ḥaḳḳın
Vekālet bence emr-i iʿtibārī

Maʿiyyet-perver ü ʿālī-naẓardır
Sezādır medḥ u teḳrīme şiʿārı

Bu tevcīh-i vecīhe pek sevindim
Unutdum germ ü serd-i rūzgārı

Hezār-ı fikr ü ṭabʿım aldı gūyā
Ḫazān vaḳtinde būy-ı nev-bahārı

O dem tertīb-i tārīḫe uzandım
Berā-yı minnet ü şükrān-güẕārı

İki mıṣrāʿ geldi etdi tehzīz
Benān-ı ḫāme-i muʿciz-nigārı

Suʿūd eyler ḥużūra arż u taḳdīm
Kemāl-i şerm ile ol yādigārı

Edip idrāk-ı nūr-ı ṣubḥı müjde
Şereflendi maḳām-ı müsteşārı (1333)

20 Şubat 1330

24 /474/[175]

Beşikṭaş'da kāin ve el-yevm münderis Mekteb-i Ḥamīdī'niñ birinci rüşdiye ṣınıfında bulunduġum 1311 tārīḫinden beri ref ī ḳ-i şef ī ḳim olan -mülġā Aʿyān aʿżāsından Bebek'de muḳīm F ā iḳ Bey Efendi Ḥażretleriniñ maḫdūm-ı mükerremleri- Dāmād Ref ī ḳ Bey Efendi'nin tevʾem olaraḳ ḳadem-nihāde-i ʿālem-i vücūd olan iki necl-i necībi için vilādet tārīḫleri:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bāreka'llāh ey ref ī ḳ-i muḥterem
Şān ile iclāl ile olduñ peder

Meymenetle etdi ḥamd olsun ẓuhūr
Bir ṣadef icre iki dürr ü güher

Ṭoġdu tevʾem ufḳdan şems ü ḳamer
Etdi ser-tā-pā ʿuyūnu şuʿle-ver

Dūde-i Sulṭān Murād'a şeb-çirāġ
Yaʿni ol nev-zād iki nūr-ı naẓar

Mıṣraʿın bir güzīde öyle kim
Dīde-pīrā şāh-beyt ü şāh-eser

Mihr ü meh-āsā İlāhī ʿālemi
Eylesinler tā ebed pür-nūr u fer

Naġme-senc ol ile tevrīḫa şitāb
Demdir ey kilk-i **Suʿūd**, ey ney-şeker

Ol iki meh-pāreniñ işrāḳını
Lafẓ-ı **tārīḫ-i ṭulūʿ** işʿār eder (**1326**)

175 Müellif tarafından sehven mükerrer numaralandırma yapılmıştır. [N.İ.]

25
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bāreka'llāh kim übüvvetle temāyüz eyledi
Ṣıhr-i şāhen-şāh ref ī ḳ-i emced ü ʿālī-ṣıf ā t

Zevc-i pāk-i F ā ṭıma Sulṭān-ı ẕī-şān kim odur
Bir bedīʿ u muẖteşem şiʿr-i belīġ-i ẖoş-nükāt

Ṣulb-i pākinden iki necl-i necīl etdi ẓuhūr
Mihr ü meh gūyā ber-ā-ber ḳıldı tenvīr-i cihāt

Tā ebed yā Rab Muḥammed'le ẖadīceʿĀ ʾişe /475/
ʿĀfiyet, ṣıḥḥatle bulsunlar hemān kām-ı ḥayāt

Maḥfel-i ʿirf ā nda cā bulsun şu tārīẖim **Suʿūd**
Cilve-gāh-ı neyyireyñ oldu cihāt-ı kāināt (1326)

Tārīẖ-i İnşād 1 Mayıs 1331

26
Bu da Mīr-i Müşārün ileyhiñ dīğer maẖdūm-ı mükerremlerine tārīẖ-i vilādetdir:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Semiyy-i duẖter-i faẖr-i risālet F ā ṭıma Sultān
Çerāġ-ı dūde-i ʿOs̱māniyān-ı maʿdelet-fermā

Meʿālīde, mekārimde o güher-pāre-i ʿiṣmet
Miyān-ı Āl-i ʿOs̱mān'da müşārün bi'l-benān ḥaḳḳā

Aṣālet ẕātına maẖṣūṣ u iclāl emrine münḳād
Diyānetle, feṭānetle cihānda ḥāṣılı yektā..

Mufaẖẖam hem-seri Mīr-i Ref ī ḳ-i Mevlevī-ẖaṣlet
Ki ẖalḳ etmiş onuñ da ẕātını Allāh müstes̱nā

Dil-i rūşen żamīri mehbiṭ-i ilhām-ı Rabbānī
Leb-i iʿcāz-gūyı rūḥ-baẖş-ı ḳālıb-ı maʿnā

Necābetde, vef ā kārīde, el-ḥāṣıl feżāilde
Ḫudā şāhid naẓīrin görmemişdir dīde-i dünyā

Ḫulāṣa Ḥażret-i Sulṭān-ı ʿĀlī-şān mücevherdir
Nezīh ü muḥterem zevci ise dürdāne-i raʿnā

O zevceyn-i güzīndirler ki bir devlet-serā icre
Desem şāyeste ʿayn-ı neyyireyn-i ʿālem-i bālā

Tecellī-i Ḫudā-yı ẕü'lʿaṭāya oldular maẓhar /476/
İki necl-i necīle bir üçüncü oldu revnaḳ-zā

Bi-ḥamdi'llāh ẓuhūra geldi sırr-ı pāk-i Furḳānī
Feʿazzeznā bi-s̱ālis̱ ḥükmü oldu incilā-pīrā

Cenāb-ı Mīr esrār-āşināya eyledi tebşīr
Ḳudūm-i necl-i pāki ʿālem-i maʿnāda Mevlānā

Bu devlet her ḳula olmaz müyesser, başḳa ḥāletdir
Bu ṭıfl-ı nāzenīn bir yādigār-ı Ḥażret-i Mollā

Ḫudā ḳılsın muʿammer vālideyn ü aḳrabāsıyla
Bi-ḥaḳḳı āl-i Yā-sīn ü bi-ʿizzi nükte-i Ṭā-hā

Gelip bir Mevlevī tārīḫ-i cevher-pāşını yazdı:
Ṭulūʿ etdi Celālü'd-Dīn Muḥammed nūr-ı maḥż-āsā (1334)

17 Nisan 1332

27
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Bāreka'llāh ref ī ḳ-ı ẕī-şāna
Erdi feyż-i Celīl-i Mevlānā

Oldu bir dürr-i şāhvāre ṣadef
Ol muḥibb-i nebīl-i Mevlānā

Ṭoġdu iclāl ile Celālü'd-Dīn
Yaʿni necl-i necīl-i Mevlānā

Maḳdem-i saʿdına budur tārīḫ
Ber-güẕār-ı cemīl-i Mevlānā (1334)

20 Nisan 1332

28 /477/

Ḥalḳalı Zirāʿat Mektebi müdīri olup baʿde'l-ʿazl Zirāʿat Müfettişi olduḳdan ṣoñra Müteverrimen genc iken irtiḥāl eden teyze-zādem Türşīci-zāde Aḥmed Muḫtār Bey merḥūmuñ nev-zādı ve benim südoġlum ve oġlum Celālü'd-Dīn'in südḳardaşı olan ʿAli ʿAṭā'ullāh Bey'iñ vilādetine ḥīn-i tevellüdünde yazdıġım tārīḫ:

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Muḫtār ki yār u yāverimdir
Ġāyetle ʿazīz dāderimdir

Bir vālidi vardı kim muʿaẓẓam
Ḫalḳan ḫuluḳan necīb ü ekrem

Vechinde ʿulüvvu müncelīdi
Nāmı gibi kendi de ʿalīdi

Üç sāl oluyor o ẕāt-ı ʿālī
Mevlā'sına eyledi teʿālī

Öyle bizi yaḳdı kim firāḳı
Taʿrīf edemem o iḥtirāḳı

Ammā ki Ḫudā edip tecellī
Maḫdūmunu eyledi tesellī

Muḫtār Bey'iñ nezīh ü dil-keş
Ṭoġdu bir oġulcuġu ḳamer-veş

Nāmı ile ceddiniñ o nev-zād
Tevsīm olunup edildi isʿād

Ey necl-i ʿAṭā ʿalī-ḫıṣāl ol
Ceddiñ gibi ṣāḥib-i kemāl ol

ʿİffet ile kāināta şān ver
Ecdādıña ʿömr-i cāvidān ver

Var ol pederiñle, māderiñle /478/
Hemşīreñ ile, birāderiñle

Tārīḫ-i vilādetiñde ezber
Ṭoġdu iki mıṣraʿ-ı mücevher

Ḥamd eylese ān-be-ān eḥaḳdır
Muḫtār'a ʿAlī ʿaṭā-yı Ḥaḳ'dır (1334)

10 Mayıs 1332

29
Pek sevgili birāder-zādem Aḥmed ʿAli Bey ṭavvela'llāhü ʿumrühūnuñ vilādet tārīḫleri:

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Bāreka'llāh ufḳ-ı Nūrī'den
Yine bir māh-ı dil-ārā ṭoġdu
Geldi bir müjde yazıldı tārīḫ
Seyyid Aḥmed ʿAli Mollā toġdu (1337)

20 Kānūn-i Evvel 1332

30
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Bāreka'llāh beyt-i Nūrī'de
Nūr-ı Ḥaḳ oldu incilā-pīrā

Geldi bir oġlu dār-ı dünyāya
Gözü aydın, ʿazīz ede Mevlā

Müjde-i maḳdemiyle nev-zādıñ /479/
Oldu göñlüm ġarīḳ-i nūr-ı ṣaf ā

ʿÖmrünü, feyżini füzūn etsin
Ḥaḳ Teʿālā bi-ḥaḳḳı Mevlānā

Ḫ˘āheri ʿĀişeyle birlikde
Bulalar ʿāfiyetle neşv ü nemā

Bir iki sözle çıḳdı tārīḫi:
Ṭoġdu Aḥmed ʿAlī hilāl-āsā (1337)

20 Kānūn-i Evvel 1332

31
Sulṭān Muḥammed Reşād Ḫan merḥūmuñ Yalova'da Reşādiye ḳaryesinde yaptırtdığı çeşme için Şāʿir-i Muḥterem Meḥmed ʿĀkif Bey Efendi üstādımızıñ emr ü işʿārıyla yazdığım tārīḫdir ki bi'l-āhere yine ʿabd-i ʿācize s̱ülüs̱ ḫaṭṭ ile yazdırılıp maḥalline ḥak etdirilmişdir:

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

Pādişeh-i bahr u ber Ḥażret-i Sulṭān Reşād
Maẓhar-ı tevf ī ḳ-i Ḥaḳ, ṣāḥib-i rüşd ü sedād

Ḫayra muḳārin bütün himmet-i şāhānesi
Nāil-i ecr-i cezīl eyleye Rabbü'l-ʿibād

ʿAyn-ı kerāmet ki yapdırdı bu nev çeşmeyi
Ḫalḳı zülāl-i kerem eyledi iḥyā vü şād

Mıṣraʿ-ı ātīde tārīḫ-i güher-zā çıḳar:
Ey ʿaṭaş ehli ṣalā işte sebīl-i Reşād (1335)

32 /480/
Teyze-zādem Türşīci-zāde Aḥmed Muḫtār Bey merḥūmuñ hīç umulmadıḳ bir ḫastalıḳla hīç umulmayan bir dem-i ḥayātında uf ū l-i fecīʿine yazdığım tārīḫ:[176]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

[176] Maḥfil mecmūʿasında bu tārīḫiñ iki beytiyle ber-ā-ber bir maḳāle neşr etmişdim.

Bī-amān pençe-i ḳahrında verem ʿilletiniñ
ʿĀḳıbet oldu şehīd āh zavallı Muḫtār

Āh o ṭağlar gibi insān ne ḳadar tīz eridi
Raḥima'llāh ġafara'llāh zavallı Muḫtār

ʿÖmrüm olduḳca bu f ā ciʿ, bu ḥazīn ḥādis̱eyi
Aġlarım yād ile her-gāh; zavallı Muḫtār

Mevt-i dil-sūz-ı ġarībānesini tevrīḫan
Hātif-i ġayb dedi: Vāh zavallı Muḫtār (1338)

10 Eylül 1336 / 27 Ẕi'l-Ḥicce 1338

33
Beşikṭaş'da kāin Yaḥyā Efendi Dergāhı denmekle meşhūr buḳʿa-i mübārekeniñ post-nişīn-i şehīri baḳıyyetü's-selef ebrār-ı ehl-i sünnetden ve Naḳşibendi Tarīḳatınıñ ḳudemā-yı meşāyıḫından Ḥasan Ḫayri Efendi Ḥażretleriniñ ʿālem-i bāḳīye rıḥletine yazdıġım tārīḫ:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ḥażret-i Ḫayrī-i āgāhıñ revān-ı ekmeli
Maẓhar-ı vaṣl-ı İlāhīdir buña şekk istemez

Bir ṣadā-yı hātif ī ḥīn-i vef ā tında dedi:
Raḥmetü'llāhi ʿaleyke eyyühe'ş-şeyḫü'l-eʿazz (1338)

34 /481/
Mollā Gürānī'de kāin Pīr Muhammed Paşa nām-ı dīğer Ḳoruḳ dergāhı post-nişīni ve ḳāim pederlerim Şeyḫ Aḥmed Mesʿūd Efendi merḥumuñ küçük ve ʿAdlī Efendi merḥūmuñ büyük birāderi ḳudemā-yı meşāyıḫ-ı Sünbüliyye'den ẕākir-i bi'llāh Es-seyyid Muḥammed Ẕeḳāī Efendi merḥūmuñ tārīḫ-i irtiḥāli:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Mevḳūf idi eẕkār ile tevḥīde vücūdu
Yetmiş sene sırran ü cihāren dedi Allāh

Tekbīr ile tārīḫi sünūḥ eyledi ḳalbe

Allāh diye gitdi Ẕeḳāī-i dil-āgāh (1343)

1 Rebīʿü'l-Evvel Ṣalı **1343**

35
Henüz genc iken fücʾeten irtiḥāl eden şāʿir-i ẖalūḳ Yaşar Şādī Bey merḥūma yazdıġım tārīẖ:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

İḥticāb etdi naẓarlardan, faḳaṭ
Nāmı dillerde yaşar bī-iştibāh

Aġladım tārīẖini yazdım **Suʿūd**
Şādi-i şāʿir de gitdi āh āh (1341)

Merḥūmuñ rūz-i uf ū lü: 14 Ẕi'l-Ḳaʿde 1341
29 Haziran 1339 Cumʿa

36
Ṭabīb-i edīb, f ā żıl-ı ʿaf ī f Doktor ʿĀrif ī Paşa merḥūmuñ fecīʿa-i żiyāʿına tārīẖ:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Eyledi teslīm-i cān emr-i Ḥakīm-i Muṭlaḳ'a
ʿĀrif ī Paşa'ya geldikde nidā-yı hātif ī

Ẕikr-i ism-i Ḥayy ile ḳayd etdiler tārīẖini /482/
Göçdü eczā-ẖāne-i dehriñ ṭabīb-i ʿārifi (1343)

37
Üstād-ı ekber Ḳażıʿasker Muṣṭafa ʿİzzet Efendi merḥūmuñ zamānımıza ḳalan ṣoñ tilmīẕ-i maʿrifeti olan üstād-ı ẖaṭṭ Ḥācı ʿİlmī Efendi merḥūmuñ irtiḥāli tārīẖi:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ġāib etdi şeyẖ-i ʿāli-ḳadrini erbāb-ı ẖaṭṭ
Oldu bir noḳṣān daha ṭārī cihān-ı ṣanʿata

Pīr-i nūrānī-ser el-Ḥācc ʿİlmi-i rūşen-żamīr
Besmeleyle Hū deyip ʿazm etdi bezm-i vuṣlata

Mefḫar-i eslāf idi, ser-levḥa-i aḫlāf idi
Ẕātı bir tims̱āl idi el-ḥakk ʿulüvv-i ḫilḳate

Ḥüsn-i ḫaṭṭ ü ḫulḳ-i ḥüsn etmişdi onda ictimaʿ[177]
Dāll idi ās̱ārı destinde kemāl-i ḳudrete

Rıḥletinde geldi şākirdāna böyle bir nidā:
ʿİlmī-i üstād gitdi ḳurb-i Rabb-i ʿizzete (1342)

38

Pederim merḥūmuñ ʿulūm-i ʿArabīye'de üstād-ı mücīzi bu nāmıḳu'l-ḥurūf-ı kemteriñ de kendisinden ilk besmele-keş taʿlīm aldığı muʿallim-i dāhīsi bulunan eʿāẓım-ı ʿulemā-yı İslāmiyeden İstānbulī Ḫ˘āce Ḥāfıẓ Muḥammed Esʿad Efendi merḥūmuñ żiyāʿına tārīḫ-i nā-çīz:

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Göçdü Esʿad Efendi vā ḥayf ā
Ravvaḥa'llāhü rūḥahu'l-ezkā

Bir cihān-ı kemāl idi merḥūm
Cāmiʿu'l-fażl enver ü esnā

Mefḫariydi kirām-ı eslāfıñ /483/
Çünki ḫayru'l-ḫalef idi ḥaḳḳā

Ḥüsn-i tertīl-i naẓm-ı Ḳurʾān'da
Ferd idi ferd o āyet-i kübrā

ʿİlm-i dīnde fünūn-ı şettāda
Ẕātı olmuş idi imām-ı hüdā

Sinni vāṣıl olup s̱emānīne
Eyledi ʿazm ü vuṣlat-ı Mevlā

---

[177] "ü" bağlacı orijinal metindeki virgül işaretinin yerine konulmuştur. [N.İ.]

Oḳu tārīḫini teeṡṡürle:
İrtiḥāl etdi Esʿad-ı ʿulemā (1341)

28 Ağustos 1338

39

Zamānlarını idrāk ile müşerref olduġum ẕevāt-ı ʿāliyeniñ eʿāẓımından, Südlüce'de kāin ḥaṣīrī-zāde dergāh-ı şerīfi post-nişīn-i ʿirf ā n-ı rehini mefḫarü'l-eslāf ḫayru'l-aḫlāf Meṡnevī-ḫ˘ān-ı ʿāli-şān eş-Şeyḫ Muḥammed Elīf Efendi Ḥażretleriniñ ʿālem-i viṣāle iʿtilāsı ḥaḳḳında yazdıġım tārīḫ:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Şeyḫ-i ḳudsī-dem Elīf-i Muḥterem
Merd-i ferd üstād-ı ders-i Meṡnevī

Mefḫarü'l eslāfdır olmuş idi
Çünki Mevlānā-yı Rūmī pey-revi

Bir büyük te'līf-i Rabbānī idi
Maʿni-i tevḥīdi ḥaḳḳā muḥtevī

Maẓhar-ı envār-ı ʿaşḳu'llāh idi
Dilleri tenvīr ederdi pertevī

Ḳıldı neşr-i maʿrifet altmış sene[178] /484/
ʿĀleme hem māddī hem maʿnevī

Nūr-ı ẕātı farḳ edip ʿayne'l-yaḳīn
Tār geldi çeşmine dünyā evi

Eyledi dārü'l-viṣāle iʿtilā
Perr ü bālı ʿaşḳ u īmān-ı ḳavī

Buldu cā miʿrācını tervīḫ için
Beyt-i ātī ey **Suʿūd**-ı Münzevī[179]

[178] Müşārün ileyh irtiḥālinde seksen iki, seksen üç yaşlarında bulunuyorlardı.

[179] Ben o zamān istiḳlāl-zede olarak Sulṭānaḥmed'de bulunuyordum.

Bezm-i üns ü ülfete niʿme'l-celīs
Oldu ehl-i dil Elīfü'l-Mevlevī (1345)

28 Cümāde'l-Āḫire **1345** (3 Ocak 1927)

40
Ḥabs-ḫāne-i ʿumūmī alektiriḳ meʾmūru eḥibbā-yı ḳadīmeden Ṣāim Bey'iñ nev-zādına tevellüd tārīḫi:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Receb'iñ ṭoġdu yedinci gecesi
Ṣāim'iñ ufḳuna ġarrā bir meh

Bir güzel oġlu cihāna geldi
Maẓhar-ı ʿāfiyet olsun her-gāh

Nāmına dendi Muḥammed Orḥan
Müslümān olduġuna ismi güvāh

Cedd-i aʿlāsı Ṣoḳullu merḥūm
Zīb-i tārīḫ-i selef, ṭābe s̱erāh

Ebeveyniñle muʿammer olasın
Şād ü mesʿūd bi-vaḳf-i dil-ḫ˘āh

Çıḳdı bālāya bu tārīḫ, oḳuyan
Dedi: Orḫan saña Māşāallāh (1345)

41 /485/
Ḳızım Ṣıddīḳa Suʿād ṭālet ʿumruhā ve ʿiffetühāya söylediğim vidādet tārīḫleri:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Ḥamdü-li'llāh Teʿāle'l-Vehhāb
Luṭf-ı Mevlā ile şādım müjde

Cümle ḫīşānıma tebşīr ederim

Verdi Allāh murādım, müjde

Geldi āġūşuma Ṣıddīḳa Suʿād!
Duḫter-i pāk-i füādım müjde

İki tekbīr ile tevrīḫ etdim
Meh gibi ṭoġdu Suʿādım müjde! (1339)

1339 Cümāde'l-ʿŪlā

42
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Bir ḳızım geldi cihāna ederim Ḥaḳḳ'a teşekkür
Dilerim mecd ü şerefle onu meşḥūn ede Rabbim

Mıṣraʿım maḳdem-i mesʿūduna tārīḫ-i güherdir
Ṭoġdu Ṣıddīḳa Suʿād ʿömrünü efzūn ede Rabbim (1339)

Ān-ı vilādeti: 1 Şubat 1337 Pazartesi Gecesi Ez̠ānī saʿāt: 1

43
Oġlum Muḥammed Rıżā tavvela'llāhü ʿumrahū ve zāde feyżehūnuñ ḥıfẓ-ı Ḳurʾān-ı Mübīn'e bedʾi tārīḫi:

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Ḥıfẓ-ı Ḳurʾān'a başladı oġlum
Rabbim etsin s̠ebāt ü şevḳ iḥsān

Bāreka'llāh bu bedʾ-i mesʿūda
Oldu tārīḫ: Ḥāfıẓ-ı Ḳurʾān (1340)

44 /486/
El-yevm [Hicrī 1353] İslām ve Türk Müzesi Müdīri bulunan f ā żıl-ı be-nām İbnü'l-Emīn Maḥmūd Kemāl Bey Efendi Ḥażretleriniñ mülġā Bāb-ı ʿĀlī Dīvān-ı Hümāyūn

Beylikciliğine bi-ḥaḳḳın taʿyīn olunmaları o zamān meclis-i aʿyān kātiblerinden olan nāmıḳu'l-ḥurūf-ı kemtere şu tārīḫi söyletmişdi.

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

Tebrīk maʿrażında bir f ā żıl-ı be-nāmı
Kilk-i **Suʿūd**-ı kemter yazdı bu beyt-i tāmı

Min-baʿd oña denilmek lāyıḳ maḳām-ı Maḥmūd
Buldu Kemāl ḥaḳḳā beylikcilik maḳāmı (1339)

45
Birāder-zādem Muhammed Ḥasan Rıżā'nıñ [Tavvela'llāhü ʿumrahū ve zāde feyżehū] vilādet tārīḫleri:

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

Etdi tecellī yine pertev-i mihr-i ṣaf ā
Kevkeb-i nāhīdeniñ nūru ile cā-be-cā

Dāderimiñ zādesi ay gibi etdi ṭuluʿ
ʿÖmrünü efzūn ede Ḫālıḳ-ı ʿarż u semā

Maḳdem-i mesʿūdudur cümlemize maḥż-ı ḫayr
Etdi ẓuhūr evvelā yümn-i ḳudūmu baña

Oldu iki ceddiniñ nāmına bādī-i yād
Meslek ola kendine is̱r-i selef dāimā

Vālidesi, vālidi, dāderi, ḫˇāherleri
Bād muʿammer **Suʿūd** bā-heme-i aḳrabā

Söyledi bir gün çıḳıp ʿamcası tārīḫini
Geldi bi-vech-i ḥasen müjde Muḥammed Rıżā (1346)

46
Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün /487/

Yine ufḳ-ı Nūrī'den El-ḥamdü-lillāh
Mis̱āl-i ḳamer oldu bir nūr-ı lāmiʿ

Bu tārīḫ-i tāmım çıḳar bedre şānı
İkinci Muhammed Rıżā oldu ṭāliʿ[180] (1346)

Tārīḫ-i Ḳudūmu:
12 Şaʿbānü'l-Muʿaẓẓam / 4 Şubat 1343 / 1928 Cumartesi Gecesi

47
Ḳāim pederim merd-i Ḫudā maġfū r-leh Eş-Şeyḫ Ḥasan ʿAdlī Efendi merḥūmuñ tārīḫ-i irtiḥāli:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Hū deyip ʿAdlī Efendi **İrciʿī** fermānına
Lücce-i ġufrānına cān atdı Rabb-i erḥamıñ

Yādigār-ı zümre-i eslāf Şeyḫ-i pāk idi
Ḥāl ü ḳāli dāll idi ṣıdḳa o ẕāt-ı ḫoş-demiñ

Merkez-i tevḥīdde merdāne pā-ber-cā idi
Ṣāf ü ḫāliṣ ümmettindendi Rasūl-i Ekremiñ

Mā-sivādan ol ḳadar etmişdi ḳaṭʿ-ı rābıṭa
Bir idi ʿindinde ḥükmü neşʾeniñ derd ü ġamıñ

Söyledi dāmādı ḥüzn-i tām ile tārīḫini
Vardı gitdi ḥayf bir mīzān-ı ʿadlī ʿālemiñ (1347)

İrtiḥāli 7 Recebü'l-Ferd Cumʿa Gecesi
21 Kānūn-i Evvel 1344 / 1928

48
Bu da müşārün ileyhiñ cevherīn tārīḫ-i rıḥletidir: /488/

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

İrciʿī emri vārid olduġu dem
Etdi "Yā Hayy" deyip hemān ricʿat

---

[180] Birinci Muḥammed Rıżā benimkidir. Ṭāle ʿumruhumā.

Sālikāne yazıldı tārīḫi
Şeyḫ ʿAdlīmiz eyledi rıḥlet (1347)

49
Baḳıyyetü's-selef etḳıyā-yı ʿuşşāḳ-ı ümmetden El-ḥācc Ḥüseyin Vaṣṣāf Efendi merḥūmuñ ʿālem-i beḳāya iʿtilāsı tārīḫ:

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Daʿvet-i Ḥaḳ'la bir velī-sīret
Lāḥıḳ oldu girām-i eslāfa
"Maẓhar-ı ʿizz-i vaṣl"dır tārīḫ
İʿtilā-yı Ḥüseyn Vaṣṣāf'a (**1348**)

50
Mücevher

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

İlāhī ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ idi, insān-ı kāmildi
Maḳām-ı ḫāṣṣ-ı ünse rāḥil oldu Ḥażret-i Vaṣṣāf
Çıḳar tārīḫ-i cevher-dār-ı bir muḫliṣ lisānından
Bu dem ʿizz-i viṣāle nāil oldu Ḥażret-i Vaṣṣāf (1348)

51
Bostancı'da vaḳiʿilk mekteb müdīr-i muḥteremi eʿizz-i iḫvānımdan Reʾfet Bey birāderimiñ zāde-i nev-ṭuluʿu Esʿad Ḳadri Bey ṭavvela'llāhu ʿumrahūnuñ vilādetine tārīḫ:

Tām

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Ṭoġdu göz nūru gibi necl-i necīl-i Reʾfet
Dense lāyıkdır oña Leyle-i Ḳadr'iñ bedri
Şeş cihet etdi bu tārīḫ ile tebrīk u duʿā:
Esʿad-ı ḫulḳ ola dünyāda İlāhī ḳaderi (1347)

52 /489/

Dīvān-ı Hümāyūn Beylikci Muʿāvin-i Evvelliğinden mütekāʿiden irtiḥāl-i dār-ı beḳā eden Münīr ʿİṣmetī Bey Efendi merḥūmuñ tecdīden inşā etdirdiği Yūsuf Paşa civarında vāḳiʿ ḳonaġınıñ ḫitām-ı inşāsına:

Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün

Mīr ʿİṣmetī-i dānā ol ẕāt-ı kerem-pīrā
Etdirdi nevīn inşā bir ḫāne-i ʿālī-ṭāḳ
Mesʿūd ḳıla sübḥān, sükkānına bā-iḥsān
Tārīḫ oña bī-noḳṣān "Yā Ḥāfiż Yā Rezzāḳ" (1319)

53

Ḫātimetü'l-Muḥaddisīn mefḫar-i ehl-i yaḳīn nūr-i ʿayn-i müʾminīn ser-tāc-ı kāmilīn -Bābān-zāde- Aḥmed Naʿīm Bey Efendi, Cümāde'l-Āḫireniñ ikinci günü ṣalāt-i ẓuhru edā ederken rekʿat-i s̱āniyeniñ secde-i evvelinde ʿālem-i rāz ü ḥaḳīḳate şehper-güşā-yı irtiḥāl oldu. Müşārün ileyhiñ viṣāl-i ḳurba maẓhariyyetle ḥayf ā ki bizim boynumuz büküldü. Firāḳ-ı ṣūrīsi ehl-i İslām için ġayr-ı ḳābil-i telāf ī bir żiyāʿ olan mebrūr-ı müşārün ileyhiñ naʿş-ı pāk ü muṭahharı, irtiḥāliniñ ferdāsı Ṣalı günü ikindi namāzı vaḳtinde F ā tīḥ Cāmiʿ-i Şerifine getirildi. Ḳable'ṣ-ṣalāt yüzlerce īmān-ı ḫāliṣ eṣḥābı tarafından müteʿaddid ḫatemāt-ı şerīfe oḳundu. İkindiden ṣoñra bir cemāʿat-i kübrā ḥużūriyle namāzı ḳılındı. Beş yüzden eksik olmayan ʿaynı cemāʿat, maġf ū r-ı müşārün ileyhi omuzları üzerinde Edirne Ḳapısı Ḳabristānına īṣāl etdiler. /490/ Sünnet-i Seniyye-i Muḥammediyye vechile defn ü taḳbīr olundu. Bütün ḥāfız̤-ı meşāhir mevcūd idi. Bir saʿāte yaḳın tilāvet-i Ḳuʾān ile iştiġāl olundu. Evvelce ḥażırlanan ḫatemāt-ı şerīfe duʿāsıyla beraber daʿavāt-ı ḥüsne refʿ-i bār-gāh-ı icābet ḳılınaraḳ pek ḥazīn faḳaṭ pek ʿulvī bir ḫidmetden dönüldüğü ḥissiyle ʿavdet olundu. Faḳīr de o miyānda iktisāb-ı ecir için bulundum. Müddet-i ʿömrümde, o günkü ḥissiyāt-ı rūḥāniyye ile pek az cenāze teşyīʿinde bulunduğumu söyleyebilirim. Diyebilirim ki ḥüzn içinde bir inbisāṭ, ḥāṣılı taʿrīfi ġayr-ı mümkün bir ḥāl-i ḥayretde idim. Bu ḥāl, müşārün ileyhiñ ʿulüvv-i mertebesine bence eñ büyük delildir. Maʿa-mā-f ī h o deryā-yı fażl u kemāliñ ʿulüvv-i mertebesi ẕāten delilden müstaġnīdir. Çünki secdede teslīm-i emānet etmişdir. Büyüklüğe bundan büyük delil olur mu? Maġf ū r-ı ʿālī-şānıñ intiḳāline rūḥ-ı pākinden istiġās̱e maʿrażında ʿācizāne ve müteżarrıʿāne ātīdeki tārīḫleri yazdım:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilātün

Emīn-i ʿilm-i risālet-penāh, vāris̱-i aṣḥāb
Teveccüh eyledi daʿvet gelince bāb-ı Naʿīm'e

Naᶜīmi gitdi cihānıñ naᶜīmsiz ḳalaḳaldıḳ
Ne rütbe aġlasaḳ az bī-zamān şitāb-ı Naᶜīm'e

Ol ehl-i ḥāl ü fażīlet bizi yetīm bıraḳdı
Yaḳıldı yandı göñüller bu iġtirāb-ı Naᶜīm'e

Melek-ḫıṣāl, sebük-rūḥ merd-i Ḥaḳ idi bi'llāh
Ḥudūd yoḳdu kemālāt-ı bī-ḥisāb-ı Naᶜīm'e

Namāz içinde göçüp gitdi ḳurb-i pāk-i Ḫudā'ya /491/
Şaşırdı ᶜālem-i bālā bu incizāb-ı Naᶜīm'e

Suᶜūd! muḫṭıra-i intiḳālidir şu niyāzım:
Naᶜīm-i ḫuld-ı beriñ cāy ola Cenāb-ı Nāᶜim'e (1353)

54
Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

Tām es̱nā-yı edāsında ṣalāt-ı ẓuhru
"İrciᶜī" emri erişdikde o ḳudsi nefese
Bir muḥaddis̱ dedi miᶜrācına tārīḫ, **Suᶜūd**!
Hū deyip göçdü Naᶜīmü'l-es̱eri Firdevs'e (1353)

55
Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

Yine bir ᶜālim-i ᶜirf ā n göçdü
Ḥādis̱ oldu yine bir emr-i ᶜaẓīm

Āh ᶜallāme-i devrān gitdi
Ḳaldıḳ efsūs bu yüzden de yetīm

Bir daha mis̱li vücūda gelmez
Māder-i dehr bu vādīde ᶜaḳīm

Onu öğmüş de yaratmışdı Ḫudā
Ṣūret ü sīreti maṭbūᶜ u selīm

Bir sebük-rūḥ melek-manẓar idi
Āh beyne'l-beşer ems̱āli ʿadīm

O ne īmān, o ne iṭmiʾnāndı
Ne büyük rūḥ idi ol rūḥ-ı şehīm

Faḫru'l-eslāf idi, ḫayru'l-aḫlāf
Dāhi-i efḫam ü üstād-ı ḥakīm

Müddet-i ʿömr-i nezīhinde bütün
Etdi dünyāya meʿālī taʿlim

ʿİzz-i iḫlāṣ-ı Rasūlüllāh'a
Maẓhar etmişdi onu Rabb-i Raḥīm

Bir muḥaddis̱di ṣadūḳ u ezkā
Oña eylerdi fażīlet taʿẓīm

İşte **Tecrīd-i Ṣarīḥ'**i ebedī /492/
Rütbe-i fażlına bürhān-ı ḳavīm

Bā-ḫuşūʿ öğle namāzında iken
Cānı cānānına etdi teslīm

Yaşadı pāk, vefāt eyledi pāk
Bāreka'llāh zihī feyż-i kerīm

Rūḥ-ı ʿālīsini ḳılsın her ān
Niʿmet-i raḥmet-i Raḥmān tenʿīm

İki tekbīr ile tārīḫi tamām:
Uçdu Allāh diye Rıḍvān'a Naʿīm (1353)

56
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

İntiḳāl eyledi beḳāya Naʿīm
Ḳaddese'llāhü sırrahu'l-esʿād

Ediyorken ṣalāt-ı ẓuhru edā

Sāciden ḳıldı ʿazm-i ḳurb-i Aḥad

Ġıbṭa ey ḥāżırān-ı bezm-i ḳuds
Arañızda o f ā zıl u emced

Ne büyük maẓhariyyet Allāh'ım
Bu tecellīye ḥayretim bī-ḥadd!

Tām tārīḫidir bu miʿrācıñ
Cümle-i maẓhar-ı Naʿīmü'l-ebed (1353)

Cennet-mekānıñ rūz-i intiḳāli:
2 Cümāde'l-Āḫire 1353 Pazartesi
13 Ağustos 1350 / 1934

Yevm-i Defni:
3 Cümāde'l-Āḫire1353 Ṣalı
14 Ağustos 1350 / 1934

Tārīḫ-i tevellüdleri 1289 olduġuna naẓaran bu sene sinīn-i ʿömr-i nezīhi 63'e bāliġ olmuş ve mensūb-i ḫāṣṣü'l-ḫāṣṣ bulunduġu Cenāb-ı Faḫrü'l-Enbiyānıñ müddet-i ʿömr-i humāyūn-ı risālet-penāhīlerine yetmiş idi.

57 /493/
Aʿyān meclisindeki rüf ā ḳa-yı ḳalemiyemiñ eñ ʿazīz ve ḳıymet-dārı el-ḥāletü hāẕihī Ödemiş'de avuḳatlıḳ eden necīb arḳadaşım Celāl Beyiñ kerīme-i nev-zādına yazdıġım vilādet tārīḫi:

Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

Sevgili ḳıymetli ref ī ḳim Celāl
Oldu übüvvetle daḫi kām-bīn
Buldu şu tārīḫ cenānımda cāy:
Müjde bu yıl ṭoġdu Emīne Güzīn (1340)

58
Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün

Ref ī ḳ-i necīb ü edībim Celāli
Peder ḳıldı Allāh bir nev-nihāle

Saʿādetle ṣıḥḥat birer dāye olsun
Bu nev-zād-ı maʿṣūme-i meh-cemāle

Mürüvvātın idrāk ile vālidini
Meserretle baḳsınlar aḥf ā d ü āle

Derūnum ṣaf ā larla ṭolsun İlāhī
Olup ben de şāhid uzaḳdan bu ḥāle

Çıḳar şeş cihetden ṣadā-yı ẓuhūru
Emīne Güzīn ṭoġdu müjde Celāl'e (1340)

Kuruçeşme, 18 Mart 1338

3.17. ĀS̱ĀR-I MÜTENEVVİʿA[181] /494/

1313 [1896] senesinde vuḳūʿa gelerek Os̱manlı ordusunuñ ġalebe-i kāmilesiyle netīce-pez̠īr olan Yunan Ḥarbinde o zamānlar Dīvān-ı Humāyūn Beylikci muʿāvin-i evveli bulunan Münīr ʿİṣmetī Bey merḥūm "Terāne-i Ḥarb" ʿunvānıyla bir muḫammes yazmış ve bestelenerek intişār etmiş idi. Ben o zamān henüz çocuḳ sayılacaḳ bir müteşāʿir idim. O es̱eri taḳlīden ātīdeki muḫammesi yazmışdım. Bir müddet ṣoñra "Türkü" nāmıyla intişār eden haftalıḳ mecmūʿa ile neşr olundu. Ḳıymetinden nāşī değil, ḳıymetli bir ḫāṭıra olduğu için dīvān-ı kemterānemiñ bu ḳısmına ser-levḥa maḳāmında naḳl etdim:

Bir Os̱manlı neferi lisānından:

1
TERĀNE-İ ḤARB

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ḥaḳ yolunda tārik-i cān ü cihān derler bize
Ḳorḳmayız düşmenden aṣlā ḳahramān derler bize
Vermeyiz aʿdāya meydān bī-amān derler bize
Ṣavleti dehşetli bir şīr-i jıyān derler bize

[181] Bu bölümdeki bazı manzumeler, Gazeliyyât, Kıtaât, Tarihler gibi Dîvân'ın asıl bölümlerinde boş yer kalmadığı için müellif tarafından son sayfalara eklenmiştir. [N.İ.]

Faḫr edersek çoḳ mudur O̱smāniyān derler bize
*

Nuṣreti vaʿd eylemişdir bizlere ẕāt-ı Ḫudā
Sūre-i **innā fetāḥnā** pek büyük şāhid buña
Biz de bu vaʿde bināen açdıḳ aʿdāya ġazā
Ḥamdü-lillāh vaʿd-i Ḥaḳ oldu hem-ān-dem rū-nümā
Düşmeni ḳahr eyledik, ṣāḥib-ḳırān derler bize
*

Sen ne ṣandıñ bizleri ey ḫaṣm-ı bī-inṣāf ü dīn /495/
Bir hücūm eyler iseñ biz, sen değil titrer zemīn
Arḳadaşlar eyledi hep dönmemek üzre yemīn
Sen de erseñ gel bizimle yüz yüze ceng et hemīn
Yıldırım ḥālinde bir āteş-feşān derler bize
*

Müddet-i cüzʾiyyede çoḳ belde tesḫir eyledik
Düşmen-i bed-ḫ̌āhı yer yer ḳahr ü tedmīr eyledik
Her hücūm etdikce ismu'llāhı teẕkīr eyledik
Cāhidū fermānını ḥaḳḳıyla tefsīr eyledik
Aldığı fermān ile ʿāmil olan derler bize
*

Şānlı şāhen-şāhımız tebrīke şāyāndır bugün
Ehl-i īmān maʿnevī neşveyle ferḥāndır bugün
Düşmen-i bed-ḫ̌āh ber-bād-ı perīşāndır bugün
Cümle-i O̱smāniyān'a pek büyük şāndır bugün
Şimdi herkes ḳahramānān-ı zamān derler bize

1 Mayıs 1313

2
MÜSELLES̱ /496/

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Destimde piyāle-i münevver
Göñlümde ṣaf ā temevvüc eyler
Mey-ḫāneye döndü āşiyānım
*

Müstaġraḳ-ı iltif ā t-ı yārım
Müstaġni-i ẕevḳ-i nev-bahārım
Reşk-āver-i ʿīd her zamānım
*

Hicrānla, sitemle ülfetim yoḳ
Bādī-i elem meşaḳḳatim yoḳ
Maġbūṭ-ı gürūh-i ʿāşıḳānım
*
Ḥālimde olursa bir tebeddül
Cānānımı eylerim taḫayyül
Yādıyla geçer ġam-ı nehārım
*
Ey ḫāme! saña hezār taḳdīr
Efkārımı eylediñ de taṣvīr
Olduñ bugün işte tercümānım

20 Nisan 1315

3

BEYḲOZ ÇAYIRINDA /497/

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Bir genīş sāḥa-i ḫaḍrā, vasaṭında dere var
Meşcere üç ṭarafı, ötmede biñlerce hezār

Mevcelenmekde dere bād vezān olduḳca
Ṭaşıyor bir ṭarafından ṣoḳulup ṭolduḳca

Bir ṭaḳım ḫalḳ oturup eğleniyor sāḥilde
ʿİş ü nūş etmekdedir bir ṭaḳımı dāḫilde

Ötede ḳoşmada oynaşmada yer yer eṭf ā l
Biri de ḫande eder bunlara bir ṭıfl-ı dü-sāl

Çıḳıyor bir sürü āheste çayırdan bayıra
Sāḥilinden dereniñ bir baḳıñız şu çayıra!

Geleginden çıḳıyor diñle ḳoçaḳ dik bir ses
Keçilerden de duyulmaḳda faḳaṭ onlar pes

Meliyor bir ḳuzucuḳ annesini ġayb etmiş
Annesi ḳarşıdaki ṭarlaya ṭoġru gitmiş

Öyle bir levḥa bu kim rüʾyet edenler bayılır
Ṣoñra luṭfuyla nesīmiñ yine der-ḥāl ayılır

Sevmemek böyle behiştī yeri ḳābil mi olur
Bu güzel levḥada ḥaẓ bulmayacaḳ dil mi olur

1 Mayıs 1315

4
O BĪ-VEFĀYA

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Ey dil-şikār! kesdi firāḳıñ tüvānımı
Selb etdi ḫˇāb ü rāḥatımı, yaḳdı cānımı
Bir ān-ı mātem etdi baña her zamānımı
Teng etdi ḥāṣılı başıma āşiyānımı
*
Lāyıḳ değil miyim güzelim bir selāmıña
Şāyeste olmadım o gibi bir peyāmıña
Allāh için gel eyle vef ā vaʿd-i tāmıña
Terk eyle de teġāfülü, diñle fiġānımı
*
Verdim göñül saña, bu ʿaceb bir ḫaṭā mıdır
Sevmek seniñ gibi meleği nā-becā mıdır /498/
İnṣāf sevdiğim! bu tecāhül revā mıdır
Uġruñda ben fedā ediyorken revānımı
*
ʿAşḳıñ ne rütbe derd ise de bulmayım rehā
Āzāde etmesin beni ol derdden Ḫudā
Nāz eyle sen, güzellere zīrā odur sezā
Her ān niyāza ḥaṣr edeyim ben zebānımı

14 Haziran 1315

5
ḲARINDAŞIM

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Minicik, az ṣarışın çehre, ḳararmış eller
Ḳaşları belli belirsiz, naẓarı ḥüzn-āver

Gözlere diḳḳat edilse görülür nūr-ı ẕekā
O ẕekā kim onu bād-ı ḥased etmez iṭf ā

Gerçi söz diñlemeyip baʿżı zamānlarda biraz
Yaramazlıḳ eder ammā ki değildir ḥaylāz

Gece gündüz çalışır dersden aṣlā bıḳmaz
Ders çoḳ olduğu demler oṭasından çıḳmaz

Onu mektebde muʿallimleri taḳdīr eyler
Nāmını medḥ ü sitāyīş ile teẕkīr eyler

O ḥazīn çehreye, çeşmāna olunsa diḳḳat
Çarpar ol dem göze bir ḥālet-i maḥrūmiyyet

Anamız eyledi üç sāl oluyor, ġaybūbet
Ḥaḳ Teʿālā ede müstaġraḳ-ı lutf u raḥmet

İşte ondan beri geldi çocuġa ol ḥālet
Āh gördükce onu ḳalbe gelir bir riḳḳat

Çünki yek-dīğere etmiş bizi merbūṭ Ḫudā
Öyle bir rābıṭa kim hīç bozulmaz aṣlā

Ḥāṣıl olduḳ ikimiz bir peder ü māderden
Olmuşum ol küçücük şaḫṣa büyük dāder ben

ʿÖmr ü ʿirf ā nını efzūn ede her ān Allāh /499/
Olsun erbāb-ı fażīlet ile dāim hem-rāh

Yaġmasın bāġçe-i ʿömrüne bārān-ı keder
Görsün envāʿ-ı mürüvvātını dāderle peder!

1 Temmuz 1315

6

ḤÜCRE-İ ŞĀʿİR

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḳosḳoca bir oṭa ammā ki niẓāmı mefḳūd
Biñ ġarābet oluyor her ṭarafında meşhūd

2 Her iki kūşede çökmüş iki eski minder
Yıpraşıḳ kirli ġılāfı lekelenmiş yer yer

3 Bir geniş ḳaryola ṣaġda baş ucunda ḳonsol
Tozdan olmuş üzeri yanları altı yol yol

4 Bir kütüb-ḫāne ṭurur ṣolda derūnu memlū
Öyle kim eski yeni dürlü es̱erlerle ṭolu

5 Çār dīvārına çoḳ levḥa olunmuş taʿlīḳ
Ġālibā baʿżısını ṣāḥibi etmiş tenmīḳ

6 Ki merāḳı var idi ṣanʿat-ı ḫaṭṭa ġāyet
Ṭıfl iken saʿy ile taḥṣīline etdi raġbet

7 Kim ki dünyāda neye cidden ederse ġayret
Onu taḥṣīle muvaffaḳ olacaḳdır elbet

8 Edelim maḳṣada ʿavdet olunurṣa diḳḳat
Oṭanıñ bir ṭarafı ḫaylī sezā-yı ḥayret

9 Görülür ki büyücek bir ḳanepe ṣolda ṭurur
Bir kaġıt bir ḳalem elde biri orda oṭurur

10 Düşünür dest-be-ser.. gāh yazar gāh bozar
Gāh sākin oṭurur baʿżı da şiddetle ḳızar

11 O sükūnet o düşünmek o tuḫaf ḥiddetler /500/
Bir yere ṭoplanaraḳ şiʿr teşekkül eyler

17 Temmuz 1315

7

EY DİL-ŞİKĀR! ṬUR![182]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Etmekdeyim nigāhıña baḳ intiẓār, ṭur!
Öyle selāmsız edilir mi güẕār, ṭur!
Şemsiye açma etme amān istitār, ṭur!
Olmaz bu ḥāl-i rūyuñu setre medār, ṭur!
Lāyıḳ mıdır baña bu ḳadar iġbirār, ṭur!
Bī-çāre bir fenādayım ey dil-şikār, ṭur!
*
Etmiş iken yoluñda bütün varımı fedā
Ḥālā teraḥḥum eylemiyorsun yazıḳ! baña
Hangi ḳuṣūrum etdi bu ḳahra beni sezā?
ʿAfv eyle kim mürüvvetiñe etdim ilticā
Allāh için gel öyle firār etme et vef ā
Bī-çāre bir fenādayım ey dil-şikār, ṭur!
*
Bunca niyāza ḳarşı sezā mı bu rütbe nāz?
Bunca niyāza merḥamet etmez misin biraz
Ol pür-ġażab nigāhlar, ol vażʿ-ı cān-güdāz
Etdi şikeste ḫāṭırı, ḳalbim pür-ihtizāz
Lāyıḳ mıdır bu mertebe ʿāşıḳdan iḥtirāẓ
Bī-çāre bir fenādayım ey dil-şikār, ṭur!
*
Ben muntaẓır iken nice demdir viṣāliñe
Ḳanmış iken bu yolda olan ḥasbihāliñe
Bilmem bugün ne oldu sebeb infiʿāliñe
Raḥm etmediñ bu ḫaste-dil-i bī-mecāliñe /501/
Bārī ṭoyunca bir baḳayım meh-cemāliñe
Bī-çāre bir fenādayım ey dil-şikār, ṭur!
*
Terk etmeyip ʿinādı ederseñ yine firār
Bünyād-ı ḫāṭırım olur işkeste, tār-mār
Nādim olup ṣoñunda faḳaṭ etseñ iʿtiẕār
Aṣlā ḳabūl edip de oña etmem iʿtibār
Gel girmesin miyāneye İblīs-i bed-şiʿār
Bī-çāre bir fenādayım ey dil-şikār, ṭur!

---

[182] Muʿallim Nācī Efendi merḥūmu taḳlīden.

25 Teşrīn-i S̱ānī 1315

8
KIZILṬOPRAḲ TEFERRÜC-NĀMESİ

Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūl

Semā ṣāf, ġāyetle ẖoş bir havā
Güneş baḥre vermiş mükemmel cilā

Hubūb etmede bād, ġāyet ẖaf ī f
Zemīn āsumān dīde-pīrā, laṭīf

Göñül bir tenezzüh edip ārzū
Güzel bir maḥal eyledim cüst-cū

Ḳızılṭopraġa gitmek ister idim
Bütün gün bu ümmīdi besler idim

O yerdir benimçün ḥazīn muẖṭıra
Görünce ṣabāvet gelir ẖāṭıra

Küçükdüm, yaşım belki beş var idi
Cihān çeşmime bir ṣaf ā -zār idi

Oṭurdum o cāy-ı ṣaf ā da dü māh /502/
Çabuḳ oldu ḥayf ā o demler tebāh

Mürūr eyledi tām on üç sene
Unutmaḳ faḳaṭ mümkün olmaz yine

Bir aḥbāb ol semte gitmiş idi
Muḳaddem beni daʿvet etmiş idi

Dedim: bir ziyāret ne külfet olur
Gidersem oña ẖoşca soḥbet olur

Ḫulāṣa bu cevlāna verdim ḳarār
Ki bādī-i ẕevḳ oldu encām-ı kār

*

Çıḳıp köprüye biraz erken vapur
Dedi bir ṣaḳallı efendi: buyur

Meğer ol diyen ẕāt meʾmūr imiş
Görenler ṣanırdı onu bir ibīş

Birāderle birlikde girdik hemān
Oṭurduḳ vapurda epeyce zamān

Vapur mu desem yoḳsa ṣal mı oña
Ki her ḥāli ḥayret getirdi baña

Ṭuran ṭaşları ṭurmayıp hep geçer
Aḳı ḳarayı insān onda seçer

Gelip vaḳti ḳalḳdı hele köprüden
Gelin ẓannederdi onu seyr eden

Yarım sāʿat etdi deñizde şenā
Nihāyet ʿayān oldu Ḥaydar Paşa

Ne ḥāletse çıḳdıḳ vapurdan hele
Birāderle birlikde hem elele

Vapurda sıcaḳdan yanıp çatladıḳ
Tiren bekliyormuş hemān atladıḳ

Bitince girenler, biri çaldı çan /503/
Tiren oldu der-ḥāl rāha revān

Ḳızılṭopraḳ oldu hemān rū-nümā
O yerlerle çıḳdım o dem āşinā

Sitasyonda etdi tavaḳḳuf ḳıṭar
Şitāb eyledik ḫārice pür-mesārr

*

Göründü o aḥbābımıñ ḫānesi
Ne ḫāne, meğer bülbülān lānesi

Bināsı güzel, mevḳiʿi dil-rübā
Oña ḳaṣr-ı cennet denilse becā

Taḳarrub edip eyledik daḳḳ-ı bāb
Açıldıḳda etdik duḫūla şitāb

Bize muntaẓırmış meğer ol ref ī ḳ
Odur her cihetle ref ī ḳ-i şef ī ḳ

Vef ā -kārdır hem ḫoş eṭvārdır
Baña tām fikrimce bir yārdır

Gelip dāderiyle maʿan yanıma
Saf ā lar bıraḳdı dil ü cānıma

Hemān baʿde'l-īf ā -yı resm-i selām
Verildi muṣāf ā ta germī-i tām

Baña etdiler ṣad-hezār iḥtirām
Bunu söylemekden teşekkür merām

O es̱nāda bir ḫ˘āce etdi ẓuhūr
Görünce onu rūḥa geldi fütūr

ʿAcāyib, biçimsiz, tuḥaf ḫ˘ācedir
Ki merde caket, zenne ferrācedir

Ne ḫ˘āce, becādır desem ḳoncolos /504/
Faḳīrim der ammā ki aftos piyos

Yutar dāimā f ā iż-i bī-ḥisāb
Ne ḫavf-ı İlāhī, ne ḫavf-ı ʿaẕāb

Girip köşke çökdü hemān mindere
Geçeydi n'olurdu yedi ḳat yere

Faḳaṭ soḥbete biz devām eyledik
O es̱nāda bir de ṭaʿām eyledik

Ḫulāṣa o gün tā-be-vaḳt-i mesā
Görüp eyledik kendimizce ṣaf ā

Ona geldi sāᶜat ḳıyām eyledik
Hemān ᶜavdete ihtimām eyledik

Ṣıḳındı çekildi dönüşde biraz
Ki etdi vapur seyrde çoḳca nāz

Göründü hele Rūmeli sāḥili
Gece birde geldik eve ḥāṣılı

*

Kerem eyle ey sāḳī-i ẖoş-edā
Lebāleb ṭolu bir ḳadeḥ ṣun baña

Ki zaẖm-ı teni mey tedāvī eder
Bu yorġunluḳ ancaḳ onuñla gider

10 Haziran 1315 Penç-şenbe

9
SÜRŪR-I ᶜĀŞIḲĀNE

Mefᶜūlü Mefāᶜilün Feᶜūlün

1 Dil olmuş iken rehīn-i firḳat
Oldum yine kāmyāb-ı vuṣlat
Pür-neşve kesildi rūḥ-ı giryān

2 Yazmaz idi kilk-i nā-tüvānım
Sākit idi ẖaylī dem zebānım
Söyletti beni viṣāl-i cānān

3 Yādıñla ṣaf ā bulur ẖayālim /505/
Fikriñ ile defᶜ olur melālim
Ey ẕevḳ-i viṣāl imtidād et

4 Sensin benim āşinā-yı rūḥum
Vardır saña ibtilā-yı rūḥum
Ey ᶜaşḳ dem-ā-dem izdiyād et

5 Sākiye şarāba raġbetim yoḳ

Bī-gāne olanla ülfetim yoḳ
ʿĀşıḳlarıñ ʿaşḳdır ref ī ḳi

6 Maʿşūḳuma vardır iḥtirāmım
Sevdāsına da o rütbe rāmım
Bi'llāh bu sözlerim ḥaḳīḳī

26 Nisan 1316

10

Pederimden ṣoñra s̱ülüs̱ ne nesḫ ḫaṭlarını kendilerinden temeşşuḳ etdiğim -esāsen pederimiñ de üstād-ı muḥteremi Reīsü'l-Ḫaṭṭāṭīn Muḥsinzāde ʿAbdullāh Bey Efendi merḥūmuñ ʿālem-i beḳāya irtiḥāli ḥaḳḳındaki mers̱iyemdir:[183]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

Dirīġ tuʿme-i mevt oldu Mīr-i ʿAbdullāh
Dirīġ ü āh o vücūd-ı mükerrem oldu tebāh

Ḳalem-tirāş-i ecel kesdi ḫāme-i ʿömrün
Naẓīri yoḳ iken ʿilm-i ḫuṭūṭda, eyvāh

Bize ḥayātı onuñ mūcib-i tef ā ḫur idi
Büküldü ḥādis̱e-i rıḥletiyle boynumuz āh

O bir ẓiyā-yı semāvī idi sönüp gitdi
Uf ū lü ḳalbimizi ġarḳa-i ẓalām etdi

*

Edeb, fażīlet ü ʿiffet, kerem, kemāl-i ḥayā /506/
Onuñ olurdu mübārek yüzünde cilve-nümā

O cism-i muḥtereme eylemiş idi taḫṣīṣ
Bütün mekārim-i aḫlāḳı ẕāt-ı pāk-i Ḫudā

Ḫudā güvāh ki nūr-ı ḥaḳīḳat-i īmān

---

[183] Üstād-ı edīb müşārün ileyh baḳıyyetü'l-eslāf ve güzīde-i aḫlāf bir ẕāt-ı velī-sīret olup 17 Ağustos 1315'de irtiḥāl etmişdir.

Temevvüc eyler idi çehresinde bedr-āsā

Kelāmı ʿayn-ı edeb, maḥż-ı istiḳāmet idi
Nezīh ü pāk idi ḥaḳḳā vücūdu ser-tā-pā

Hemīşe ister idi, vāṣıl oldu Mevlā'ya
Bize dirīġ mülāḳāt ḳaldı ferdāya

*

Bütün daḳāiḳ-i ilm-i ḫuṭūṭa vāḳıf idi
Edīb ü kāmil idi, nükte-dān ü ʿārif idi

O ḥall ederdi bizim cümle müşkilātımızı
Ki ṣadr-ı muḥteremi menbaʿ-ı maʿārif idi

Kemāl ü aḥsen-i aḫlāḳa bir nümūne idi
Ḫulāṣa ekmel idi, zübde-i leṭāif idi

Muḥabbetiyle tef ā ḫur ederdi yārānı
Vücūdu muḥterem-i cümle-i tavāif idi

O gitdi gerçi, göñülden muḥabbeti gitmez
Çerāġ-ı şöhreti de tā ebed uf ū l etmez

*

Güzīde-i ʿuref ā , ẕī-feṭānet üstādım
Ḫazīne-i edeb ü istiḳāmet üstādım

Medār-ı terbiyetim, mürşid-i dil-āgāhım
Veliyy-i niʿmetim, ehl-i kerāmet üstādım

O dem ki eylediñiz irtiḥāl-i dār-ı beḳā
Benim de başıma ḳopdu ḳıyāmet üstādım

Baña bu āna ḳadar gelmedi emīn oluñuz
Firāḳıñızdan eşedd bir melālet üstādım

Vücūduñuzla naṣıl faḫr eder isem her-bār
Żiyāʿıñız o ḳadar oldu mūriṡ-i ekdār

*

Ḫitām-ı ʿömre ḳadar muṭlaḳ eylerim feryād
Beni rehīn-i elem etdi rıḥlet-i üstād

Ḥayāt geçse de sūz-ı firāḳı geçmeyecek
Mürūr-ı vaḳt ile olmaḳda büsbütün müzdād

Faḳaṭ ne rütbe fiġān eyleseñ giden gelmez /507/
Taġayyür eylemez aḥkām-ı emr-i Rabb-i ʿibād

Bizim vaẓīfemiz ancaḳ o ẕāt-ı muḥteremi
Lisān-ı raḥmet ile her-dem eylemekdir yād

Eyā Ḫudā-yı kerem-pīşe, ey İlāh-ı Raḥīm
Revān-ı pākiñi ḳıl gül-şen-i cinānda muḳīm

17 Ağustos 1316 Tārīḫ-i İnşād

11
Bir zamānlar Kuruçeşme polis meʾmūru olup bi'l-āḫere ḳomiserlikle memleketi olan Eğin ḳażāsına giderek orada irtiḥāl eden süḫan-ver ü ʿirf ā n-perver muḥibbim Ḫarābī maḫlaṣ Muḥammed ʿAli Efendi merḥūma mektūb-i manẓūm:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

İşte yazdım size naẓmen mektūb
ʿArż-ı kālā-yı meveddet maṭlūb

Dedim elbet bu da maḳbūle geçer
O siziñ defter-i mechūle geçer

İşte ol fikr ile aldım ḳalemi
ʿAcele ḳağıda çaldım ḳalemi

Tāze bir şevḳ Suʿūd'a geldi
Böyle bir nāme vücūda geldi

Neşve-yāb etdi beni mektūbuñ
O güzel ḫaṭṭ-ı metīn üslūbuñ

Şiʿrler maẓhar-ı taḳdīr olmuş
Nāmeme bāʿis̱-i teẕkīr olmuş

İşte cidden buña memnūn oldum
Şevḳ u şādī ile ṭaşdım ṭoldum

Ḫoş değildir bilirim ās̱ārım
Diñlenilmez o ḳadar güftārım

Sen ki ol sözleri taḳdīr etdiñ
Nūr-ı taḳdīr ile tenvīr etdiñ

Ben daḫi sevmeğe oldum mecbūr
Çünki şāʿirleriñ ʿādeti budur

Gözlerim şimdi biraz rāḥatdır
Bu ṣalāḥa naẓarıñ āletdir

Doḳtor Esʿad beni öğütmüş idi /508/
"Oḳuma, yazma!" diye ötmüş idi

Bu sözü diñlemedim aṣlā ben
İnḥirāf eylemedim meslekden

Ḫaḳḳ'a tevfī ż-i umūr etmiş idim
"Ḥażret-i Ḫālid"e de gitmiş idim

Ḥüsn-i tedbī re de germī verdim
Şükr ola şimdi murāda erdim

Doḳtor Esmeryan'a gitdim baḳdı
Gözüme bir iki gözlük ṭaḳdı

Bunda yoḳ mis̱li.. bahālı, ehven
Çāresiz kim gelecek Berlin'den

Geldiğinde yazılarıñı yazarım[184]
ʿAcele etme ṣaḳın ha, ḳızarım!

---

[184] Vezin kusuru vardır.

Şu meāl işte saña meşḳ olsun
Ḥükmünü diñler iseñ ʿaşḳ olsun

ʿĀciliñ pāyine dāmen dolaşır
Giden āheste maḳāma ulaşır

Şeyḫimiz eyledi iblāġ-ı niyāz
Neyleyim çillesi çoḳ himmeti az

Mīr-i Ḫayrī-i süḫan-ārāya
Ẕāt-ı mollā-yı vefā-pīrāya

Pedere; Ḥażret-i ʿİffet babaya
Şūḫ u şen ehl-i nezāhet babaya

Eyledim ʿaşḳ ile teblīġ-i selām
Oldular cümlesi de şād u be-kām

Hepsi de eylediler arż-ı ḫulūṣ
Nūri de etdi selām-ı maḫṣūṣ

Burada gerçi ḥavādiṡ çoḳdur
Hepsini yazmaġa ḳudret yoḳdur

Yazarım ṣoñra mufaṣṣal nāme
Şimdilik ḫaylī yoruldu ḫāme

Şimdilik şunları taḥrīr edeyim /509/
En mühim şeyleri teẕkīr edeyim:

Bir üçüncü mecīdi aldı peder
Bu beşāret seni mesrūr eder

Ḳış ḥulūl etdi, ṣaf ā lar bitdi
Bu sene yaz demi erken gitdi

Gezmelerde seni pek çoḳ andıḳ
Sūz-ı firḳat ile cidden yandıḳ

Lākin ümmīd kesilmez Ḥaḳ'dan
Ḫalḳ eder de sebebi, geç erken

ʿAvn ü luṭfuyla yine birleşiriz
Umarım kim bu sene birleşiriz

Gece gündüz ederim böyle duʿā
Ḥasretiñ çünki girān geldi baña

Destiñi ḫāṣṣaten būs ederim
Muñtaẓır nāmeñe hem dīdelerim

Bāḳi ol gül-şen-i ṣıḥḥatde muḳīm
Müşkiliñ ḥall ede Mevlā-yı Kerīm

20 Eylül 1316

12
İsmāʿīl Ṣaf ā merḥūmuñ bir mıṣrāʿını tażmīn:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Beynimizde üns ü ülfet buldu ol rütbe kemāl
Şimdi cānānımla olduḳ rūḥ u cisme bir mis̱āl
Ben oña bir ʿāşıḳ-ı bī-çāre-i şūrīde-ḥāl,
Ol baña dil-dār-ı müşfiḳ; bādi-i şādī-i bāl
Göñlümüzle rūḥumuz birlikde, hem-ḥiss ü ḫayāl
Bir ḥayāt olduḳca ayrılmaḳ bize artıḳ muḥāl /510/
Ben onu terk eylemem, terk eylemez cānān beni

2 Şubat 1316

13
ḲURUÇEŞME'DE BAHĀR U MEH-TĀB

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

Boġaziçi ne de ḫoş cāy-ı şāʿiriyyetdir
Ki heyʾetiyle bugün ġıbṭa-baḫş cennetdir

Bahārı, ṣayfı, şitāsı, ḫazānı, meh-tābı
Ḫulāṣa her demi, bir ān-ı ẕī-leṭāfetdir

Ġurūbu girye-nümādır, ṭulūᶜu şevḳ-efzā
Ẓalām-ı şāmı ḥazīn, ṣubḥu pür-şeṭāretdir

O yer laṭīfdir ammā bütün mevāsimde
Bahārı başḳaca bir ᶜālem-i saᶜādetdir

Ne ṣaḳlayım oranıñ ᶜāşıḳım bahārına ben
Bütün ümidim o maᶜşūḳa āh vuṣlatdır

Gelir bahār, uyanır ḥiss-i şāᶜirānem evet
Bahār mevsimi enmūzec-i tabīᶜatdır

Eğer ḳamer var ise ḫoş olur leyāl-i rebīᶜ
Bütün cihān o zamān ᶜālem-i melāḥatdir

Boğaziçinde temāşā-yı māh-tāb faḳaṭ
Ḥazīn göñüllere müstevcib-i meserretdir

*

O dem ki māh ufuḳdan olur eşiᶜᶜa-nis̱ār
Benim de göñlüme bir lemᶜa-i mesārr ṭoġar

Havā güşāde, deñiz sākin, āsumān berrāḳ
Zamān zamān gelir eṭrāfdan ṣadā-yı hezār

Ṭabīᶜatıñ bu zamānki leṭāfeti eyler
Ref ī ḳ dillere biñ ẕevḳ-i maᶜnevī īs̱ār

Meḥāsini severim, māh-tāba meftūnum
Baña o çünki eder yār-ı cānımı iḫṭār

O yār-ı cān ki benim neşve-sāz-ı rūḥumdur
Fedā fedā oña biñ mihr ü meh-i şaᶜşaᶜa-dār

Benim bahār ü hezār, āfitāb ü meh-tābım
Bütün odur, oña maᶜṭūf yazdıġım eşᶜār

Onuñladır şerefi bence her zamānıñ āh /511/
O olmayınca baña her ṣabāḥ leyle-i tār

Onu ṭaḫaṭṭur edip māh-tābı yād etdim[185]
Ḫayāl-i ḥüsnü beni etdi neşve-dār-ı bahār

21 Şubat 1316

14
ḲURUÇEŞME ṬAĠLARINDA

Peder-i ekrem ü muḥteremime taḳdīme-i nā-çīz

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(Faᶜlün)

1 Menekşe gülleri yer yer güşāde ḫoş-manẓar
Baḳın baḳın ne ḳadar ḫoş-nümā şu ṣalḳımlar

2 Göñülde şevḳ uyanır inᶜiṭāf edince baṣar
Çayırlara bayılır adam eyledikce naẓar

3 Bu ḫoş manāẓırı gördükce dil ṣanır ki bahār
Bütün bedāyiᶜini bunda eylemiş iẓhār

4 Eder dimāġı muᶜaṭṭar revāyiḥ-i ezhār
O zehreler ki her ān başḳa būy eder īs̱ār

5 Biraz uzaḳda görünmekde baḥr-i mevc-āver
Verir bu cāy-ı ṣaf ā ya leṭāfet-i dīğer

6 Ṭuluᶜu bir düşünüñ böyle cāy-ı nüzhetde
Leṭāfeti bıraḳır ehl-i ẕevḳi ḥayretde

7 Hele ġurūb bu yerde ġarīb-i ᶜālemdir
Ġurūb kim baña īrās̱-ı ḥüzn eden demdir

8 Yavaş yavaş ḳararır arż u āsumān yek-ser

[185] Pek ādī olan bu manẓūmu ancaḳ bir ḫāṭıra-i şebāb olması dolayısıyla ḳayd etdim. Yoḳsa *Dīvān*'a yazılacaḳ şey değildi.

Ẕevi'l-ḥayāta gelir bir sükūn-ı ḥüzn-āver

9 Döner ağıllarına hep aḳın aḳın sürüler /512/
Ḳoyun keçi ḳuzu oğlaḳ ḥazīn ḥazīn meler

10 Zamān zamān ötüşürler uzaḳda isḥaḳlar
Bütün cihāna eder ʿaks-i bāng-ı "Yā Ḥaḳ"lar

11 Melāl içinde bu dem ẕevḳ ḥiss eder göñlüm
ʿAmīḳ-i baḥr-i ḫayāle dalar gider göñlüm

12 Derim sükūnetimi kimse etmesin iḫlāl
Derim amān ḳalayım böyle bir zamānlar lāl

13 Faḳaṭ o dem ki ṣımāḫa gelir sadā-yı eẕān
Vaẓīfe vaḳti ḥulūl etdiğin eder iʿlān

14 Bir uyḳudan uyanırmış gibi ḳıyām ederim
Ḫudā'ya ḳulluġumu arża ihtimām ederim

15 Bi-nām-ı Ḥaḳ ki ibādetdeki o ḳudsiyyet
Eder derūnuma iḫṭār neşve-i cennet

16 Bütün ʿalāyıḳı dūr eyleyip ḫayālimden
Ne feyżler alırım Rabb-i Ẕü'l-Celāl'imden

21 Nisan 1317

15
BĀRĀN

Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün

O neydi demīnden havāda leṭāfet
Behişti o hengāmda kim arardı
Faḳaṭ etdi birdenbire kesb-i ẓulmet
Ufuḳlar nişān verdi şebden.. ḳarardı

*

Amān öyle kes̱retle düşdü ki bārān
Ḳıyās etdim olmaḳda Ṭūf ā n-ı s̱ānī
Devām etdi bir sāʿat ol ḥāl-i buḥrān
Elem-baḫş bir reng ṣardı cihānı
*
Hele şimdi yükseldi muẓlim seḥāib
Ḳapanmış iken göñlüm artıḳ açılmadı
Semādan silindi o reng-i meṣāʿib
Bedel ẓulmete nūr-ı raḥmet saçıldı..
*
Cihāndır bu eyler dem-ā-dem taḥavvül /513/
Girer biñ tuḥaf renge bir ān içinde
Bu aḥvāli etdikce baʿżan taḫayyül
Bıḳar.. ṭurmamaḳ ister insān, içinde!
*
Ḥaḳīḳat bu kim bence devriñ saf ā yoḳ
Bahār u ḫazānında.. hīç bir deminde
Ne vaḥşet ki meşrebce bir āşinā yoḳ
Düşün ṭur bütün gün sükūn ʿāleminde!

19 Mayıs 1317

16
ṬAṢVĪR-İ YĀRA ḲARŞI

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Ey şekl-i mücessem-i melāḥat
Reşk etse becā saña ṣabāḥat
Ey levḥa-i ān-ı ẕī-leṭāfet!
Ḥayrān saña ḥüsn ü ān ü behcet
*
Şāhāne ṭuruş.. o ḳadd-i mevzūn
Bilseñ ne ḳadar da şāʿirāne
Seyr eyleyen olmasın mı meftūn
Sevdā ṣaçıyor bütün cihāna
*
S̱ābit naẓarı baʿīde maʿṭūf
Leblerde ḫaf ī f bir tebessüm
Dāndān-ı laṭīf nīm mekşūf
Gūyā mütemāyil-i tekellüm

*

Taṣvīr mi, nūr mu, nedir bu?
İnsān mı ya ṣāḥici melek mi? /514/
Ādem olamaz bu rütbe dil-cū
Yāḫūd ki yegāne-i felek mi?

*

Eñ ekmeli ey kemāl-i ḥüsnüñ
Beñzer saña yoḳ cihānda bir nūr
Teʾmīn ederim miṡāl-i ḥüsnüñ
Olmuş değil ʿālem icre manẓūr

2 Mayıs 1317

17
ŞİKĀYET

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Bir ḥüzn-i bī-meāl ile geçmekde her-dem
Bir ḍīḳ sīne-sūz ile her laḥẓa tevʾemim
Olsam daḫi bilinmeyecek rāz-ı mübhemim
Kendim de bilmem āh niye böyle pür-ġamım
Nefret bu bī-ḥużūr ḥayātıñ beḳāsına!

*

Eyyām-ı ʿömr yirmiyi etmekdedir güẕār
Etmem faḳaṭ bu müddeti bir gün gibi şümār
Bī-sūd geçdi miḥnet ile āḥ, zār zār
Māżīden elde işte ḳalan: hīç, yādigār
Nefret bu bī-ḥużūr ḥayātıñ beḳāsına!

*

Çekdim güzelleriñ nice ḳahr u cef ā sını
Heyhāt görmedim biriniñ de vef ā sını
Yazsam kitāb olurdu göñül mācerāsını
Çekmekden ʿālemiñ pek uṣandım belāsını
Nefret bu bī-ḥużūr ḥayātıñ beḳāsına!

*

Sevdim, sevilmedim; ne ciğer-sūz ibtilā
Etdim de görmedim ne tuḥaf kimseden vef ā /515/
Herkesde bir televvün ü her serde bir hevā
Mefḳūd bunca ādem içinde bir āşinā
Nefret bu bī-ḥużūr ḥayātıñ beḳāsına!

*

Min-baʿd-i tevbe.. kimseye emniyyet eylemem
Ebnā-yı nevʿimiz ile ünsiyyet eylemem
Küsdüm cihāna, neşvesine raġbet eylemem
Meʾlūf-i firḳatim.. taleb-i vuṣlat eylemem
Nefret bu bī-ḥużūr ḥayātıñ beḳāsına!

*

Mā-dām yoḳ beḳāya bu ʿālemde iḥtimāl
Mā-dām her ne olsa da encāmıdır zevāl
Āḥvāl-i devrden diline gelmesin kelāl
Kāfī şikāyet, elverir artıḳ bu ḳīl ü ḳāl..
Terk et **Suʿūd**! herkesi kendi hevāsına

4 Temmuz 1317

18

BİR GÜZEL !

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ser güşāde, gözde bir gözlük, nigehler berḳ-vār
Zülf ü ebrūlar muṭarrā.. ruḫları pür-iḥmirār

Ḫandeye āmāde lebler gül gibi pür-inkişāf
Her süḫan pür-ʿişve, her ṭavr-ı tekellüm bā-vaḳār

Öyle bir āhū ki biñ şīri urur bir laḥẓada
Öyle bir ṣayyād kim her gün eder biñ dil şikār

Ṣunʿ-ı Ḥaḳḳ'ıñ aʿẓamı, nūr-ı Muḥammed'dir o māh
Şuʿlesinden müstenīr olmaḳ faḳat müşkildir āh!

19

BENDEN DAHA BAḪTİYĀR RESMİM /516/

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Yer ṭutdu civār-ı sīnesinde
Gül-çīn-i viṣāl-i yār resmim

Ḥüsnüñ yatıyor ḫazīnesinde
Benden daha baḫtiyār resmim
*
Būs eyledi destini o yārıñ
Oldu şeref-i ḳabūle maẓhar
Manẓūru bugün o dil-şikārıñ
Göñlüm buña şimdi ġıbṭa eyler
*
Ben dūrda, resm-i cism-i zārım
Pīş-i naẓarında şimdi yārıñ
Fikriyle o levḥ-i baḫtiyārıñ
Ammā yine ben de baḫtiyārım
*
Ammā düşünülse eñ ziyāde
Resmim yine baḫtiyār benden
Pīşinde o oldu da nihāde
Mehcūrum ben o gül-bedenden*

25 Eylül 1317

20
MĀŻĪ İÇİN BİR ĀH-I TAḤASSÜR

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

Güẕeşte demlerimi eyledikce gāh ḫayāl
İçin için geliyor ḳalbime ġarīb melāl
Düşün, gül, aġla, taʿaccüble yād ḳıl, fi'l-ḥāl
İçinde vāḳıʿa var kim sürūra, ẕevḳe misāl
İçinde vāḳıʿa var kim kederle māl-ā-māl
Faḳaṭ vaḳāyıʿ-ı ṭıflāne āh āh o ḥāl
Bütün ḥikāyeleri pür-ṣaf ā vü pür-āmāl!
Niçin mürūrda etdi o demler istiʿcāl /517/
Bu bir süāl ki mühtezz, ḥazīn, acıḳlı süāl
O neşʾeyi bulabilsem ḫayāli rūz ü leyāl
Olur benim için eñ ṭatlı, eñ sütūde ḫayāl
Zihī teṣavvur-ı bāṭıl, zihī ḫayāl-i muḥāl

22 Mart 1318

21
NİDĀ-YI CENĀN

Yār-ı cānım, birāder-i vicdānım ḫoş-elḥān şīrīn-lisān Ḥāfıẓ Taḥsīn Bey Efendi'ye:

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Ey ḥāfıẓ-ı pāk-i muʿciz-elḥān
Densin saña faḫr-i ehl-i Ḳurʾān
Gūş eyleyen olmasın mı giryān
Cāmidleri aġladır o feryād
*
Ḳurʾān daḫi faḫr eder seniñle
Pür-vecd edā-yı rūşeniñle
Āvāz-ı ḥazīn ü aḥseniñle
Bülbüllere şimdi sensin üstād
*
Biñ şiʿr değer bir āh-ı tīziñ
Bir titrek edā-yı neşve-ḫīziñ
Bir beste-nevā-yı naġme-rīziñ
Sad ḳalb-i ḫarābı eyler ābād
*
Aḥcāra lisān verir fiġānıñ
İnsānı ḫamūş eder zebānıñ
Ḥaḳḳıyla o maʿnevī ṣadānıñ
Teʾs̱īri olunmaz āh taʿdād
*
Taḥsīn! Yaşa, ḫ˘āce-i cihānsın
Bir ḳāri-i maʿnevī lisānsın
Ḥāmi-i ḫayāl-i şāʿirānsın
Her laḥn-ı teriñ zemīn-i inşād
*
Bādī-i ṣaf ā -yı rūḥumuzsun
Tābende żiyā-yı rūḥumuzsun
Var ol ki ġıdā-yı rūḥumuzsun /518/
Ẕevḳiñ ola ṣubḥ u şām müzdād

20 Haziran 1319

22

BİR DİL-ŞİKĀRA

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

Semā-yı ʿömrü bütün ḳapladı seḥāb-ı melāl
Ḥayātdan duyarım bir nidā-yı istiṣḳāl
Niçin niçin ḳalayım böyle bī-güşāyīş bāl
Gülüm açıl ki açılsın bahār-ı şiʿr ü ḫayāl
*
Neden melāl ile mevḳūf-ı intiẓār olayım
Yazıḳ değil mi baña böyle zār zār olayım
Görün de şöyle biraz māil-i mesārr olayım
Gülüm açıl ki açılsın bahār-ı şiʿr ü ḫayāl
*
Dimāʿ ḫaste-i ġam, dīde giryeye māil
Bu ḥāl ile baña oldu ḥayāt pek müşkil
Ṭulūʿuña mütevaḳḳıf güşād-ı ġonca-i dil
Gülüm açıl ki açılsın bahār-ı şiʿr ü ḫayāl
*
Tebessümüñdedir ümmīd-i ibtisāmım āh
Ḥalāvet-i süḫanıñ söyledir beni bi'llāh
Zamānlar oldu ki ḫāmūş-ı ḥasretim ey māh
Gülüm açıl ki açılsın bahār-ı şiʿr ü ḫayāl
*
Muḥabbetiñ baña sermāye-i tef ā ḫur iken
Revā mı böyle bıraḳmaḳ beni esīr-i miḥan
Görün şu ẓulmeti refʿ et semā-yı ʿömrümden
Gülüm açıl ki açılsın bahār-ı şiʿr ü ḫayāl

28 Haziran 1319

23
TERBĪʿ /519/

Mef ā ʿilün Mef ā ʿilün Mef ā ʿilün Mef ā ʿilün

Seniñ esīr-i ʿaşḳıñım muʿaḳḳab ḫayāliñim
Evet seniñ fütāde-i cemāl-i bā-kemāliñim

Dūçār-ı yeʾs ü miḥnetim ġarīb ü bī-mecāliñim
"Baña terāḥḥum eyle kim yoluñda pāy-māliñim"
*
Naṣıl belā bilir misin başıñda mı belā-yı ʿaşḳ
Ne ḥāle ḳoydu baḳ beni o muḥriḳ ibtilā-yı ʿaşḳ
Emān ey āfet-i cihān ten olmadan fedā-yı ʿaşḳ
"Baña terāḥḥum eyle kim yoluñda pāy-māliñim"
*
Ġumūm-ı ḥasretiñ ile dil-i nizār ḫastedir
Teʾs̱īrāt-ı dem-be-demle ḫāṭırım şikestedir
İʿāde-i meserretim bir iltif ā ta bestedir
"Baña terāḥḥum eyle kim yoluñda pāy-māliñim"
*
Niçin cef ā ñı çekmeyim o da benim için ṣaf ā
Bıraḳma büsbütün de tek cef ā ederseñ et baña
Niyāzım ancaḳ inʿiṭāf-ı yek nigāh-ı āşinā
"Baña terāḥḥum eyle kim yoluñda pāy-māliñim"
*
Suʿūd-ı zārıñım seniñ belā-keş-i muḥabbetim
Ḥazīn ü girye-perverim sezā-yı raḥm u şefḳatim
Seniñ ġamıñla ḫasteyim dūçār-ı yeʾs ü miḥnetim
"Baña terāḥḥum eyle kim yoluñda pāy-māliñim"

1 Temmuz 1319

24
MAVİ GÖZLÜ GÜZEL /520/

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Bi'llāh o dīde-i semāvī
Biñ nükte-i āsumānı ḥāvī
"Ārām-rübā-yı nāẓırūndur"
*
Sāḥir mi nedir o çeşmi māvī
Her naẓrası āteşīn fehāvī
"Pek baḳma muḥarrikü'l-cünūndur"
*
Īmāsı laṭīf ü lāübālī
Geh luṭf-nümā, gehī celālī
Lerzende eder dil-i metīni

*

Her bir nigeh-i ṣaf ā -meāli
Etdi beni neşvelerle mālī
Göñlümde var işte kām-bīni

*

Seyr eyleyen almasın mı tekbīr
Etmekde żiyā-yı berḳi tanẓīr
Her laḥẓa nigāh-ı bī-ḳarārı

*

Ben ummaz idim bu rütbe teʾs̱īr
Bir ānda naṣıl da etdi tesḫīr
Ḳalbi, o ḥiṣār-ı üstüvārı

*

Ey nūr-ı naẓar! ḫayāl-i çeşmiñ
Etdi bu şeb-i siyeh-nümāda
Dil-ḫānemi ġarḳ-ı nūr-ı yek-ser

*

Manẓūr değil mis̱āl-i çeşmiñ
Bi'llāh laṭīf-i fevḳa'l-ʿāde
Her dīdeyi vaḳf-ı ḥayret eyler

5 Temmuz 1319

25
Üstād Ṭāhirü'l-Mevlevī Bey Efendiniñ bir ġazel-i maʿnī-dārını taḫmīs:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūl /521/

Bī-mihr ü vef ā bir mehi andı yine ḳalbim
Āh eyledi, çırpındı, ṭıḳandı yine ḳalbim
Her cevrine ḳatlandı, dayandı yine ḳalbim
"Nisyāna atıp etdiği andı yine ḳalbim
Bilmez gibi ʿaşḳı oña ḳandı yine ḳalbim"

*

Şimden geri bī-çāreye imdād ede Allāh
Kim deşt-i elem oldu oña ḥayf güẕer-gāh
Çekdiklerine żaʿfı sebeb olmada eyvāh
"ʿAşḳ āfet-i cān olduġu maʿlūmu iken āh
Bilmem ne ümīd etdi, ne ṣandı yine ḳalbim"

*

ʿÖmrüm benim ʿālemde bütün ʿaşḳ ile ḳāim

Ben kendimi bildim bileli dilde o dāim
Beyhūde baña olmasın aḥbāb ki lāim
"Ḳābūsa ṭutuldu ṣanırım ṭāliᶜ-i nāim
Sevdā ḫalecānıyla uyandı yine ḳalbim"

*

Oldu yine deryā gibi dehşetle ḫurūşān
Gözyaşlarıdır şiddet-i sevdāsına bürhān
Bir derde dūçār oldu ki nā-ḳābil-i dermān
"Bir zülfe dil-āşüfte olup oldu perīşān
Cemᶜiyyet-i ḫāṭırdan uṣandı yine ḳalbim"

*

Olmuş baña ne ġarḳ-ı meserret bütün ᶜālem
Ben sūziş-i hicrān ile müstaġraḳ-ı mātem
Rū zerd, beden ḫaste, dü-çeşmim ise pür-nem
"ᶜAşḳıñ hedef-i tīri olup ṣaḥne-i sīnem /522/
Bir yāra ile ḳana bulandı yine ḳalbim "

*

Üç şāᶜir-i sevdā-zede olduḳca hem-āvāz
Elbette ortaya çıḳar bir naġme-i şeh-nāz
Ḳıl sen de **Suᶜūd**! ᶜarż-ı merām-ı dile āġāz
"Ṭāhir olayım naġme-i niᶜmet ile dem-sāz:
Bir āteş-i dil-sūz ile yandı yine ḳalbim"

22 Ağustos 1319

26
MÜTECEDDİDĀNE SÖYLENİŞ

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

Ne ḳadar da sevimli çehreñ var
Seniñ ey āfet-i cihān dil-ber
Belli tesḫīr-i dilde behreñ var
O edālar o lerziş-i reftār
Her dil ü çeşmi vaḳf-ı ḥayret eder

*

Seni görmek ḫazān deminde baña
Yine evvel bahārı andırdı
Göz ucuyla o etdiğin īmā
Dilde bir çoḳ emel uyandırdı

*

Müstenīr etdi dīdemi bi'llāh
Nūr-ı çeşmiñ ki pek semāvīdir
Añladım añladım o nīm nigāh
Bī-nihāye nikātı ḥāvīdir

*

Saña insān demek değil cāiz
İnsān olmaz bu heyʾātı ḥāiz
Söyle Allāh için nesin söyle?
Ḥūr-ı cennet misin nesin böyle?
Mis̱liñi görmedim cihānda seniñ
Nūr-ı nevvār ser-be-ser bedeniñ /523/

28 Ağustos 1319

27
EYVĀH

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

ʿAzm-i sefer eyliyormuş ol māh
Teşyīʿine ḳıl şitāb ey āh
Senden oluyor göñül meded-ḫ˘āh
Zīrā vaṭanıñ ġarībi oldum

*

Ey baḫt! sevin murāda erdiñ
Āmālimi dest-i bāda verdiñ
Faḫr et ki yine meyāna girdiñ
Rūz-i sitemiñ ḫarībi oldum

*

Bir heykeliyim ġam ü ʿaẕābıñ
Bīzār-ı ġarāmıyım şebānıñ
Artıḳ bu tükenmez ıżṭırābıñ
F ā rīġ-şüde-i şekībi oldum

*

Bezminde iken celīs-ber-dem
Göñlümle iken sürūr-i tevʾem
Firḳat beni etdi ġarḳ-ı mātem
Gül-zār-ı ġam ʿandelībi oldum

*

Dil nerde o dil-şikār nerde

Bülbül nerede, bahār nerde
Āmāl, **Suʿūd** olunca mürde
Ben de ölümüñ ḳarībi oldum

15 Teşrīn-i S̱ānī 1319

28
NEVĪD-İ CĀNĀN /524/

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

"Ḫoş geldiñ eyā berīd-i cānān"
Verdiñ baña nev-ümīd-i dermān
Olduḳda bu iltif ā ta şāyān
Buldum yine bir ṣaf ā -yı vicdān
Mürde-dile nev-ḥayāt geldi
*
Ben bekler iken ölümden imdād
Firḳatle ederken āh ü feryād
Vaḳtā ki erişdi Ḫıżr-ı dād
Dil oldu belā-yı ġamdan āzād
Fikre emel-i s̱ebāt geldi
*
Ey ān-ı firāḳ-ı ẓulmet-ārā
Artıḳ açıl, oldu mihr peydā
Nūḥ eyleyecek futūḥ-ı maʿnā
Ṭūf ā n-ı ʿaẕāb bitdi zīrā
İşte ḫaber-i necāt geldi
*
Mażmūnunu ehl-i ʿaşḳ işitsin
ʿĀlem baña şimdi ġıbṭa etsin
Mümkün mü bu neşve ġayrı bitsin
Nāmı elemiñ mezāra gitsin
Cānāneden iltif ā t geldi

17 Teşrīn-i S̱ānī 1319

29
MUḪAMMES

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Naṣıl ifhām edeyim ḥālimi, bi'llāh muḥāl
Saña ey nūr-ı mücessem, saña ey māh-cemāl
Şu ḳadar bil ki benim, var ise Mecnūn'a mis̱āl
Faḳaṭ etmem dil-i Mecnūn gibi Leylā'yı ḫayāl
Sensin ancaḳ güzelim göñlüme aḳṣa'l-āmāl

*

Seni gördü, seni sevdi, saña baġlandı göñül
Yalıñız ḥüsn-i ciğer-sūzuñ için yandı göñül /525/
Cürʿa-i ʿaşḳı eliñden içerek ḳandı göñül
İşte şimdi yine ḥasretle seni andı göñül
ʿAcabā sen daḫi olduñ mu benimle hem-ḥāl

*

Ebediyyen saña merbūṭum eyā mis̱l-i melek!
ʿAşḳımı eyledi dest-i ezelī sīneme ḥak
Etse īcād nice hāileler ḳahr-ı felek
Yanacaḳ, maḥv olacaḳ da yine muṭlaḳ sevecek
Faḫr eder dil seniñ olduḳca yoluñda pā-māl

*

Hangi bir luṭfuñu taʿdād edeyim? nā-mahṣūr
İltif ā tıñla beni kendiñe etdiñ mecbūr
Gerçi bir vaḳtler olsam daḫi vaṣlıñdan dūr
Eder elbette ḫayāliñle göñül defʿ-i fütūr
Var iken neşve-i ʿaşḳıñ oña gelsin mi melāl

*

Seni görmekle göründü baña dīdār-ı necāt
Seni sevmek ile bildim ne imiş ẕevḳ-i ḥayāt
Saña baġlandı göñül etdi o dem meyl-i necāt
Onu ḳurtardıñ ölümden güzelim! bi'd-defeʿāt
Yaşa, biñler yaşa ey māye-i ʿömr ü iḳbāl

22 Teşrīn-i S̱ānī 1319

30
YOḲDUR OLAMAZ NAẒĪR-İ ḤÜSNÜÑ /526/
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Māh eyledi işte ʿarż-ı dīdār
Yoḳ tābı sönük sönük żiyā-dār
Demdir, çıḳalım ki seyre ey yār!
Olsun o da müstenīr-i ḥüsnüñ!
*
Ey mihr-i ümīd ü nūr-ı ṭalʿat
Bir başḳa żiyāya var mı ḥācet
Etmezdi bu şeb ṭulūʿa cürʾet
Olsaydı ḳamer ḫabīr-i ḥüsnüñ!
*
Bir nūr-ı bedīʿ-i maʿnevīdir
Göñlüm de ġarīḳ-i pertevidir
Mażmūn-ı kemāli muḥtevīdir
Her nükte-i dil-peẕīr-i ḥüsnüñ
*
Şiʿrim saña olmasın mı dāir
Ḥüsnüñdür eden **Suʿūd**'u şāʿir
Ey ṣunʿ-ı bedīʿ-i Rabb-i Ḳādir!
Yoḳdur olamaz naẓīr-i ḥüsnüñ

25 Teşrīn-i S̱ānī 1319

31
NİYĀZ

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Artıḳ ebedī mi leyl-i firḳat
Yoḳ mu baña bir ṣabāḥ-ı vuṣlat
Ey mihr-i ümīd ü nūr-ı ṭalʿat
Bir dem daha ḳıl ṭulūʿ, luṭf et
*
Peymāneñi bir zamān unutma
Vaʿd-i keremi amān unutma
Söz vermiş idiñ hemān unutma
Bir dem daha ḳıl ṭulūʿ, luṭf et
*
Lāyıḳ mı bütün ḫayāl ḳalsın /527/
Māżī niye bī-mis̱āl ḳalsın
Ne ḫandeye iḥtimāl ḳalsın
Bir dem daha ḳıl ṭulūʿ, luṭf et

*

Oldu bu firāḳ-ı nā-gehānī
Bī-çāre **Suʿūd**'a merg-i ānī
Baḫş et oña ʿömr-i cāvidānī
Bir dem daha ḳıl ṭulūʿ, luṭf et

1 Kānūn-i Evvel 1319

32
TAḪMĪS-İ FUŻŪLĪ-İ SÜḪAN-VER

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Amān ey naḫl-i emel! dūr-i bahār etme beni
Leyl-i firḳatde hem-āheng-i hezār etme beni
Geçme ʿömrüm gibi bī-ḥiss-i mesār etme beni
Gitme ey rūḥ-ı revān! hecr ile zār etme beni!
Yandırıp firḳate bī-ṣabr u ḳarār etme beni!
*
Sensiz ārām-ı dil-i zārıma düşvār olacaḳ
Āh bī-çāreñe şimden geri kim yār olacaḳ?
Ḥaste dil büsbütün āvāre vü bīmār olacaḳ
Gitme ey rūḥ-ı revān! hecr ile zār etme beni!
Yandırıp firḳate bī-ṣabr u ḳarār etme beni!
*
Etme maḥrūm-ı naẓar dīdemi ey nūr-ı nigāh
Şemʿ-i ümmīdimi söndürme yazıḳdır bi'llāh
Emelimsin baña sensiz yaşamaḳ güç gelir āh
Gitme ey rūḥ-ı revān! hecr ile zār etme beni! /528/
Yandırıp firḳate bī-ṣabr u ḳarār etme beni!
*
Niʿmet-i vaṣlıñ ile gerçi göñül māl-ā-māl
Ṭoymadım āh yine beklerim ey māh-cemāl
Geçen eyyām-ı saʿādet bütün olsun mu ḫayāl
Gitme ey rūḥ-ı revān! hecr ile zār etme beni!
Yandırıp firḳate bī-ṣabr u ḳarār etme beni!
*
Ey **Suʿūd**, ey siper-i tīr-i firāḳ-ı cānān
Sen de ol şimdi Fużūlī ile hem-sūz-ı fiġān
Oḳu aġla bu ḥazīn maṭlaʿı rūzān ü şebān

Gitme ey rūḥ-ı revān! hecr ile zār etme beni!
Yandırıp firḳate bī-ṣabr u ḳarār etme beni!

18 Kānūn-i S̱ānī 1319

33
TESDĪS

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Leyl-i ḥasretde bunaldım yine bī-yār u ref ī ḳ
Cān perīşān ü ḥazīn, ḳalb ise żīḳ-ender-żīḳ
Āh sevdādır eden rāḥat ü nevmi taʿvīḳ
Onu sen derd-i cünūndan edemezsin tefrīḳ
Meyl-i ḫˇāba beni ey bī-ḫaber, etme teşvīḳ
Su uyur, düşmen uyur, ḫaste-i hicrān uyumaz [186]
*
Buña firḳat denilir lāf götürmez aṣlā
Yeter ey ḫˇāce! değil ḥāl-i dilim nuṣḥa sezā
Bende var öyle hevā kim oña giryende devā
ʿĀlemimde beni terk eylemedir maḥż-ı şif ā
Duymadıñ mı sen eyā herze-fürūş-ı bī-cā
Su uyur, düşmen uyur, ḫaste-i hicrān uyumaz
*
Gerçi rüʾyāda göreydim diye bir ān olsun /529/
İsterim dīdelerim ḫˇāba şitābān olsun
Mümkün olmaz bu daḫi ʿaşḳıma bürhān olsun
Tek o dildārı tefekkür için imkān olsun
Beʾs yoḳ ḫˇāb daḫi uġruna ḳurbān olsun
Su uyur, düşmen uyur, ḫaste-i hicrān uyumaz
*
Hangi bisterde yatar āh o perī-zāde ʿaceb?
Görüyor mu bu elem-dīdeyi rüʾyāda ʿaceb?
Gāh ü gāhī getirir mi beni de yāda ʿaceb?
Yoḳsa hep söz mü idi vaʿdleri sāde ʿaceb?
Görme aḥvālimi ey hecrden āzāde, ʿaceb!
Su uyur, düşmen uyur, ḫaste-i hicrān uyumaz

---

[186] Mıṣrāʿ Şeyḫ Ġālib Dede Efendi merḥūmuñdur.

*

Uyusun ol gül-i nev-ḫīz-i emel ṣıḥḥat ile
Ben de feryād edeyim şām u seḥer ḥasret ile
Bir zamānlar uyumazken emel-i ṣoḥbet ile
Şimdi de necm-şümārım elem-i firḳat ile
Baña rāḥat yüzü düşvār ki bu ʿillet ile
Su uyur, düşmen uyur, ḫaste-i hicrān uyumaz

*

Ninni gelsin sözüm ol nergis-i fettān uyusun
Şimdi yorġundur o şevḳ-i dil ü vicdān uyusun
İñleyim derd ile ben, yār ise ḫandān uyusun
Baḫt-ı nāim gibi aġyār da her ān uyusun
Āh mümkün mü bu mecnūn u perīşān uyusun
Su uyur, düşmen uyur, ḫaste-i hicrān uyumaz

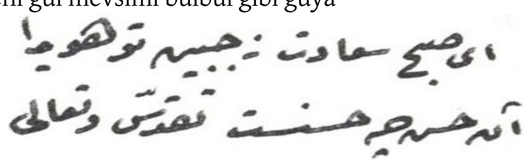
27 Kānūn-i Evvel 1319

34

TAḪMĪS-İ BEYT-İ CELĪL-İ ḤAŻRET-İ MEVLĀNĀ ḲUDDİSE SIRRUHU’L-AʿLĀ /530/

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Etdi şeb-i tārīkimi reşk-āver-i ferdā
Meh-tāb-ı ḫayālimiñ seniñ ey dil-ber-i yektā
Etdiñ beni gül mevsimi bülbül gibi gūyā



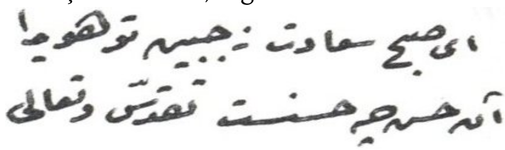
*

Ḳurʾān gibi bī-miṡl ü bahā, Kaʿbe-veş ʿālī
Dīdār-ı ḥaḳīḳat gibi her ān müteʿālī
Pīşinde bütün secde-güẕār ehl-i meʿālī



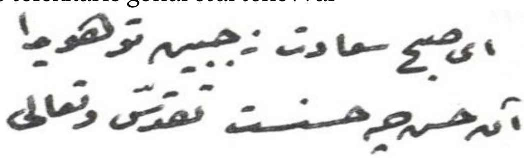
*

Ḫurşīdleri tābişine etmede ḥayrān
Meh-tāblar ol şuʿleye pervāne-i perrān
Müştāḳ-ı temāşāsı melekler, değil insān



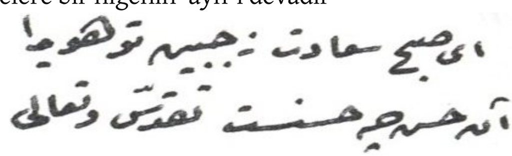
*

ʿUlviyyeti nā-ḳābil-i taṣvīr ü taṣavvur
Ḳudsiyyeti fikri ediyor ġarḳ-ı taḥayyür
Bir kerre tefekkürle göñül etdi tenevvür



*

Ruḫsārıña miḥrāb-ı emel dense revādır
Allāh bilir ḳıble-i erbāb-ı hüdādır
Dil-ḫastelere bir nigehiñ ʿayn-ı devādır



21 Mayıs 1320

<u>35</u>

TEMENNĪ-İ NEVMĪDĀNE /531/

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Merg-cūyı gözlerimden āşikār, öldür beni
İstiyor olmaḳ şehīdiñ rūḥ-ı zār öldür beni
Ẕāten ömüşdür baña dünyā mezār öldür beni
Ṭurma Allāh ʿaşḳına ey tīġ-ı yār! öldür beni

*

Terk-i cān etmek yoluñda bence aḳṣā-yı emel
İsterim ölmek seniñçün gelmeden mevʿūd ecel

Değmesin cism-i nizāra başḳa ḫançer, başḳa el
Ṭurma Allāh ʿaşḳına ey tīġ-ı yār! öldür beni

*

Hem yaşatmaz, hem de öldürmez beni gerdūn-i dūn
Ṣabrım eksilmekdedir, ālāmım olduḳca füzūn
Büsbütün dest-i felekde olmayım artıḳ zebūn
Ṭurma Allāh ʿaşḳına ey tīġ-ı yār! öldür beni

*

Cismimi bī-rūḥ görsün de inansın kāināt
Etdiğim daʿvā-yı ʿaşḳıñ olsun is̱bātı memāt
Göñlümüñ ṣafiyyetinden eylemem meyl-i ḥayāt
Ṭurma Allāh ʿaşḳına ey tīġ-ı yār! öldür beni

*

İsterim fevtim için çeşmānıñ olsun jāle-ver
Yād olunsun geh tees̱s̱ürle Suʿūd-ı ʿaşḳ-es̱er
Rūḥ-ı mehcūrum bu yolda şād-kām olmaḳ diler
Ṭurma Allāh ʿaşḳına ey tīġ-ı yār! öldür beni

26 Mayıs 1320

36

BEYHŪDE EMEL

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Nereden geldiñ ey perī! böyle?
Seni Rıḍvān mı atdı cennetden?
Söyle Allāh için güzel! Söyle /532/
Ne çıḳar dāimā sükūnetden

*

Şād-kāmım tenezzülüñle seniñ
Pīş-gāh-ı ḥazīnime ey māh
Ḳorḳdu rūḥum teḳābülüñle seniñ
Oña sīneñ olur mu cāy-ı penāh

*

Oḫ ey āfet-i cihān dil-ber
Ne ḳadar da sevimli çehreñ var
Belli tesḫīr-i dilde behreñ var
Nuṭḳ-ı ḥāliñ bunu beyān eyler

*

Uçma ey mürġ-i āsumān-pervāz
Lāne olsun saña civār-ı dilim
Gel seniñle şu cāy-ı tenhāda
ʿAşḳa dāir ḥikāye söyleşelim

27 Hazirān 1320

37
ḲĪL Ü ḲĀL

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Kimseyi kendime ben rām edemem
Mācerā-yı dili ifhām edemem
Āh dīvāneyim ārām edemem
Getir ey sāḳi-i derd-āzāde
İḥtiyācım meye fevḳa'l-ʿāde
*
Zehr ile cām-ı ḥayātım ṭoldu
Göñlümüñ ġonca-i şevḳi ṣoldu
Ḳaṭre-i bādeye muḥtāc oldu
O olur ḳalb-i ẖarāb-ābāda
Baẖş-ı ʿümrān edecek dünyāda
*
Ṭoldur ey sāḳi-i gül-çehre! amān.. /533/
Ḳalmadı beklemeğe işte zamān
Dem bu demdir içelim biz de hemān
Ben saña ṣormuyorum seccāde
Of! ey muġbeçe bāde bāde
*
Rind-i maʿnā idim evvelce yine
Şimdi elf ā z ile ṭoldu sīne
Yoḳ faḳaṭ bir diyecek böylesine
Getir ey sāḳi-i derd-āzāde
İḥtiyācım meye fevḳa'l-ʿāde

20 Haziran 1320

38

İʿTİRĀF

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ey mücessem şiʿr-i lāhūtī-edā! sevdim seni
Maʿni-i sevdāña oldum āşinā sevdim seni
Fikrim etdi vehleten meyl-i ʿalā, sevdim seni
Nā-gehānī bir göründüñ, bī-riyā sevdim seni
İşte iḳrār eylerim ey meh-liḳā! sevdim seni
Yoḳ faḳaṭ hīç bir ümīdim muṭlaḳa sevdim seni
*
Mesti-i çeşmānıñ etdi göñlümü miḥver-i ʿaşḳ
Göz ucuyla eylediñ āzādeyi mecbūr-i ʿaşḳ
Rū-nümā aḳvāl ü efʿālimde ḥükm-i şūr-i ʿaşḳ
İʿtirāfımdan ṣıḳılma çünki dil mecbūr-i ʿaşḳ
Oldu sīnem ṭalʿatıñla evc-i nūr-ı enver-i ʿaşḳ
Müstenīr etdiñ beni ser-tā-be-pā.. sevdim seni
*
Dīde ḥayrān seyr-i gül-rūy-ı bahār-ās̱ārıña /534/
Mürġ-i dil beste kemend-i kākül-i zer-tārına
Gūş-i cān mevḳūf her ān şīve-i güftārıña
Āh nā-ḳābil ṭaḥammül cān-rübā eṭvārına
Ḥāṣılı yandım yaḳıldım ḥüsn-i pertev-bārıña
Bī-irāde, bī-sükūn u inṭif ā sevdim seni
*
Ṣavfet-i sevdāma işhād eylerim çeşmānıñı
Gösterir māhiyyet-i ʿaşḳım ʿulüvv-i şānıñı
Hangi dil eyler taḥammül seyr edip müjgānıñı
Ḥayret etmez mi gören dīdār-ı nūr-efşānıñı
Sevdiğim! maʿẕūr gör, mirʾāt-i ḥüsn ü ānıñı
Bir görüşde iḫtiyār oldu hebā, sevdim seni
*
Muʿcizāt-ı ḥüsnüñe çoḳdandır īmān eyledim
Meyl-i ḳalb-i ṣāfımı ammā ki pinhān eyledim
Şimdi ṣabrım ḳalmadı teşrīḥ-i vicdān eyledim
Ṭalʿatıñla iktisāb-ı neşve-i cān eyledim
ʿİllet-i sevdāña düşdüm kesb-i dermān eyledim
Ey nigāh-ı nāzı biñ derde devā, sevdim seni

29 Temmuz 1320

39
TAḪMĪS[187]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Göñlümü hecriñ ḳadar bir ibtilā incitmedi
Girye de teskīn-sūz-ı firḳate kār etmedi
Āh lākin ẕevḳ-i rūḥānī-i vaṣlıñ bitmedi
"Gitdiñ ey ārām-ı cān! ammā ḫayāliñ gitmedi
Būyuñu şemm eyliyor her-dem meşām-ı cān senin"

ʿAşḳ-ı pākiñ dāimī bir ber-güẕārıñdır baña /535/
Māye-i cān fikr-i ḥüsn-i cān-şikārıñdır baña
Hem-dem-i her ān ḫayāl-i zülf-i tārıñdır baña
"Yād-ı ʿıṭr-ı ḥüsn ü ānıñ yādigārıñdır baña
Ḳaldı ey gül! başdıġıñ yerlerde būy-ı dāmeniñ"

29 Ağustos 1320

40
TAḪMĪS[188]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Baña taʿn eyler aḥvāl-i dili farḳ etmeyen ġāfil
Fiġān kim rūḥa dāir mācerāyı söylemek müşkil
Göñülde fikr-i dīğer yoḳ seni ṭālib, saña māil
Benim iḳbāl-i ʿömrüm sāye-i ḥüsnüñdedir ḥāṣıl
Ġınā verdi baña feyż-i ġarāmıñ kām-ı dünyādan
*
Ġumūm-ı derd-i hicrāna taḥammül gerçi pek düşvār
Eder zehr-ābe-i telḫi ḥayātımdan beni bīzār
Görürken çeşm-i giryān kāinātı āh ḳasvet-zār
Ḫayāliñdir enīs-i rūḥ-ı mecrūḥum yine ey yār
Zamānlar geçdi ben ḳurtulmadım ḥālā bu sevdādan

4 Eylül 1320

187 Ser-āmedān-ı muʿāṣırīn-i üdebādan Muḥammed Celāl Bey merḥūmuñ bir ḳıṭʿası.

188 Ḳıtʿa, üstād-ı edib Müstecābī-zāde ʿİṣmet Bey Efendi merḥūmuñdur.

41
MURABBAʿ

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Teneffür iʿtiyād ü ibtilādan
Hezārān el-amān derd ü belādan
Uṣandım vażʿ-ı gerdūn-ı dü-tādan
Bi-ḥaḳḳın fāriġim ẕevḳ ü ṣafādan

2 Cihānda ārzū-yı baḫtiyārī /536/
Benim fikrimce emr-i iʿtibārī
Gözüm siyyān görür mehd ü mezārı
Anüñçün geçmişim her bir hevādan

3 Mizācım uymuyor ṭabʿ-ı cihāna
Müḫālif reʾyim ārāy-ı zamāna
Nigāh etmem zemīne āsumāna
Müberrāyım nüzūl ü iʿtilādan

4 Ġarībim ṣūretā ẕillet-nümāyım
Faḳaṭ maʿnen meʿālī iḥtivāyım
Evet sertāc-ı ehl-i iʿtilāyım
Baş eğmem ġayra Ẕāt-ı Kibriyā'dan

5 Semāvī-meşrebim merd-i refīʿim
Suʿūd'um ṣāḥib-i reʾy-i bedīʿim
Hemān fermān-ı vicdāna muṭīʿim
Göñül vārestedir ḫavf ü recādan

11 Temmuz 1323

42
TAṢVĪRİ TAṢVĪR

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Taṣvīrine baḳ o gül-nihāliñ

Tims̱āl-i kemālidir cemāliñ
Fevḳinde taṣavvuruñ, ḫayāliñ
Ḫūrşīd-i bahā-yı bī-bahādır
*
Seyr eyle şu tengi-i dehānı
Bī-lafẓdır ondaki meʿānī
Söylemeğe muḳtedir cihānı
ʿAşḳım gibi gizli bir ṣadādır
1319

43 /537/
Müstecābī-zāde ʿİṣmet Bey Efendi merḥūmuñ bir mıṣrāʿ-ı güzīnini tażmīn:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Cihān bir maḥşer-i sevdā ki ser-tā-ser ġarām-efzūd
Ser-ā-pā derd ile lebrīz, yer yer ibtilā-ālūd
Bütün mevcūd ʿāşıḳ, ʿaşḳ bir mevcūd-ı nā-meşhūd
Esāsından ḫaber mefḳūd, ferʿinden es̱er maḥdūd
Nedir māhiyyeti hüsnüñ? taʿaşşuḳdan nedir maḳṣūd
Niçin feryādlar bī-cā, nedendir giryeler bī-sūd
Muʿammāsın muʿammā halliñe reh-yāb olan nā-būd
Bilinmek iḥtimāliñ yoḳdur ey rāz-ı ḫıred-fersūd

18 Mart 1325

44
Pek sevgili ve ḳıymetli enişṭem Türşīcizāde ʿAlī ʿAṭā'ullāh Mollā Bey Efendi merḥūmuñ biñ üç yüz otuz iki sāl-i hicrīsi Muḥarreminiñ sekizinci ve 1329 sāl-i mālīsi Teşrīn-i S̱ānī'nin yigirmi ṭoḳuzuncu Pazartesi günü, Taḳsim'de kāin Alman Ḫasta-ḫānesinde taḥt-ı tedāvīde bulunan maḫdūmu Aḥmed Muḫtar Bey'i ziyaret ve istifsārı es̱nāsında füc'eten irtiḥāl etmesi, vef ā t-ı pederden beri az çoḳ inṭif ā ya yüz ṭutan te's̱īrāt-ı ḳalbiyemi yeñiden teşdīd etdi. Pederim ḳadar sevdiğim ve ḥürmet etdiğim bu büyük ẕātıñ vef ā tına mers̱iye yazmaḳ bed-baḫtlığını da ḥiss etdim. Ne diyeyim? Burada en belīġ tercümān-ı ḥissiyātım sükūtdur!
İşte nevḥa-i ḳalbim olan mers̱iye:

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Var ṭabīʿatda farṭ-ı ḥüzn ü bükā
Muttaṣıl aġlıyor zemīn ü semā /538/
Bād ser-keş, seḥābeler tārīk
Muḥtecib mihr, simsiyāh eşyā
Gördüğüm hep manāẓır-ı mātem
Duyduğum hep enīn-i girye-fezā
Ṣanma ṣarīr, ṣadā-yı āh ü fiġān
Eylemiş cevvi yer yer istīlā
Beñzi uçmuş ʿumūm mevcūduñ
Ḳalmamış bir ṭarafda reng ü żiyā
Belli ḥāl-i cihān diğer-gūndur
Bu taḥavvül değil faḳaṭ bī-cā
Ṭutuyor kāināt mātemini
Gitdi ḥayf ā ʿAliyy-i nūr-liḳā
Ravvaḥa'llāhu rūḥahū ebeden
*
Mihr-i ʿirf ā n ʿAlī ʿAṭā'ullāh
Bī-zamān etdi iġtirāb eyvāh
Bilemem ki niçin, naṣıl ḳıydı
O vücūda ecel denen güm-rāh
O sebük-rūḥ cism-i ʿulvīye
Mesken olmaḳ revā mı ḫāk-i siyāh
Āh el-ān inanmıyor göñlüm
Naṣıl oldu bu f ā ciʿa nā-gāh
Lāneden ayrılıp da zinde vü şen
Dönmemek bir düşün ne hāile, āh
Allāh Allāh kendi olmuşidi
İrtiḥāl-i ḥazīnine āgāh
Baña etmişdi vāżıḥan işrāb
Mevt, kendince öldüġün dil-ḫ˘āh
Ravvaḥa'llāhu rūḥahū ebeden
*
Ne mülūkāne ḥāli vardı onuñ
Ḥürmetin celb ederdi dünyānıñ
İstiḳāmet, ʿulüvv-i ṭabʿ u ẕeḳā
Oña bir baḫşişiydi Mevlā'nıñ
Ḳaldı bī-gāne hep ḥayātında /539/
Lafẓ u maʿnāsına müdārānıñ
Birdi ḳalb ü lisānı Allāh bir
Muḳtedāsıydı ḥaḳ-perestānıñ
Nūr-ı īmān olurdu lemʿa-feşān
Cebhesinde o kāmil insānıñ

Yaralar açdı sīneme hecri
Öyle kim yoḳ yolu müdāvānıñ
Yanmayan var mıdır uf ū lüne āh
O münevver vücūd-ı ẕī-şānıñ
Ravvaḥa'llāhu rūḥahū ebeden
*
ʿAdle ʿāşıḳdı, ẓulme düşmen idi
Ḥākim-i pür-vaḳar ü ẕī-fen idi
Ṭoġru sözlüydü, ṭoġru özlü idi
Merd-i faʿʿāl ü pāk-dāmen idi
Ḳaddi bālā vü heyʾeti ġarrā
Ḳalbi ṣāf ü ʿuyūnu rūşen idi
Maẓharıydı bülend maḥlaṣınıñ
Ḫalḳı ʿālī vü ḫulḳu aḥsen idi
Ser-be-pā rūḥ-ı maḥż idi gūyā
Mütebessimdi her zamān şen idi
Bī-kesāna cenāḥı melceʾ idi
Sāye-ḫ˘āhāna ẓıllı meʾmen idi
Sīnesi ʿadl ü ḥaḳḳa mesken idi
Ravvaḥa'llāhu rūḥahū ebeden
*
Onu yād eyleyip zamān aġlar
Nev-bahār ü dem-i ḫazān aġlar
Oña āh eyler āsumān ü zemīn
Oña ḥattā ferişte-gān aġlar
Var ise kimde ḥiss-i insānī /540/
O büyük ādama, inan aġlar
Acımışdır vef ā tına aġlar
Yalıñız ṣanma yār-ı cān aġlar
Ṣorma rūḥ-ı melūlümü artıḳ
Ebediyyen eder fiġān, aġlar
İşidir sāmiʿam tekellümünü
Ḳalb-i zārım coşar, hemān aġlar
Gözlerim hep ḫayālini arayıp
Laḥẓa laḥẓa, nihān nihān aġlar
Ravvaḥa'llāhu rūḥahū ebeden
*
Cān-fedā-yı reh-i Şerīʿat'dır
Umarım nāil-i şehādetdir
Rūz-i mātem, meh-i Muḥarrem'de
İrtiḥāli buña delāletdir
Āl-i maẓlūmuna İmāmiye'niñ

İltiḥāḳ eyledi, ne devletdir
Yā İlāhī ʿAlī ḳuluñ ṣanırım
Lāyıḳ-ı raḥmet ü ʿināyetdir
Rūḥunu maġfiretle sīr-āb et
Şāhidim; bir muvaḥḥid ümmetdir
Yeter ef ġ ān **Suʿūd**! ḫāmūş ol
Kār-ı Mevlā hemīşe raḥmetdir
Luṭf-ı Rabb-i Raḥīm ile merḥūm
Şüphesiz maẓhar-ı selāmetdir
Ravvaḥa'llāhu rūḥahū ebeden
El-f ā tiḥā

3 Kānūn-i Evvel 1329

45
BURSA'DA ṢAḤRĀYA ḲARŞI /541/

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Geçen demler gelip her laḥẓa yāda
Verir biñ ḥüzn ḳalb-i nā-murāda
Bu ḥāle girye-nākım pek ziyāde
Ki ʿömr-i nāzenīnim gitdi bāda
Ḳalan dilde ḥazīn bir āh sāde

2 Ne bed-baḫtım ne merd-i baḫtiyārım
Yed-i ḥükm-i ḳażāda bī-ḳarārım
Aḳıp gitmekde ʿayn-ı cūy-bārım
Elimde yoḳdur aṣlā iḫtiyārım
Bütün metbūʿumuñ emr ü irāde

3 Bürünmüş kisve-i sebzīne ṣahra
Zümürrüdler ṭaḳınmış ṣanki her cā
Baḳılsa her ṭaraf bir şiʿr-i ġarrā
Faḳaṭ hep ẓıll-ı zāil hepsi rüʾyā
Bekā yoḳ kāināt-ı bī-beḳāda

4 Ḫazān var iʿtimād etmem bahāra
Güvenmem leyle müncerdir nehāra
Aḳar ṭurmaz ḳapılmam cūy-bāra

Baş eğmem āb ü ḫāke nūr u nāra
Yüzüm ancaḳ der-i Ḥaḳḳ'a nihāde

Baña bāzār-ı hestī içre ġāyet
Revāc-ı cehl olur bādī-i ḥayret
Biraz etmek için ʿālemde rāḥat
Olurdum ṭālib-i humḳ u cehālet
Çıḳaydı cehl ile ʿirf ā n mezāda

Bursa, 17 Haziran 1330

46

MUḪAMMES /542/

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Sevmedim ās̱ārını efkār-ı mecnūnāneniñ
Olmadım dil-beste-i ünsiyyeti bī-gāneniñ
Bence ʿālī ḳıymeti maʿmūreden vīrāneniñ
Farḳı yoḳ ʿindimde bir külbeyle bir kāşāneniñ
Olmayınca būy-ı vaṣlından es̱er cānāneniñ

*

Āh söyletme beni zīrā uzundur mācerā
Ḳalmadı derd ehline ḥayf ā enīs ü mültecā
Ḳīl ü ḳāl-i nā-kesān oldu fütūr-āver baña
ʿĀlemiñ biñ meclis-i iḳbāline olsun fedā
Neşve-baḫşā bir demi bir nādi-i rindāneniñ

*

Uymadım uymam zamānıñ ṭavr-ı bī-āhengine
Ben ki merdim ḳaḥbe-i devriñ ṭutulmam çengine
Gevherim olmam müsāvī kūhsārıñ rengine
Her kişi ʿālemde lāyıḳdır ʿazīzim! dengine
Ẕevḳ-yāb-ı ülfeti dīvānedir dīvāneniñ

*

Görmüşüz ʿālemde çoḳ erbāb-ı zīb ü iḥtişām
Her biri el-yevm kem-yāb-ı fenādır bi't-tamām
Ādemi ihlāk eder ḳayd-ı nümāyiş, meyl-i nām
Her fürūzañ pertev-i iḳbāline zinhār olma rām
Bāʿis̱-i iṭf ā -yı ʿömrü şemʿadır pervāneniñ

*

Gün gelir nisyān edersin gördüğün rüʾyāları

Pīş-i çeşmiñde olur cūşān ʿadem deryāları
Ṭut ki tesḫīr eylediñ ser-tā-be-ser dünyāları
Bir avuc ṭopraḳ nihāyet ḥall eder daʿvāları
Dāimī bir sākini yokdur bu mihmān-ḫāneniñ
*
İnḳılāb-ābād ḳılmış dehri taḳdīr-i vedūd /543/
Bunda her mevcūd kesb eyler yeñi şekl-i vücūd
Ḥāṣılı ʿālem o ʿişret-gāh kim ʿibret-nümūd
Belki bir ṭas ḳafadır kim bilir aṣlı **Suʿūd**
Bezmde elden ele devr eyleyen peymāneniñ

31 Kānūn-i Evvel 1332

47
SER-NÜVİŞT /544/

Birinci refīḳam merḥūme Rābiʿa ʿAdviye'niñ henüz genc yaşında irtiḥāline yazdığım merṡiye:

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1
Eyvāh yıḳıldı āşiyānım
Eyvāh kül oldu ḫānümānım

Ben neyliyeyim bu ḫāk-dānı?
Ḫāk oldu dirīġ āsumānım

Daldı elemiñ, meṣāibiñ tā
Aʿmāḳına rūḥ-ı nā-tüvānım

Artıḳ yaşamaḳ baña sefālet
Dünyādan uṣandı cism ü cānım

Bir laḥẓa içinde oldu kem-yāb
Sermāye-i neşve-i cenānım

Etdi beni ḥāṣılı: perīşān
Ġaybūbet-i zevce-i civānım

ʿĀlemde bükā imiş naṣībiñ
Ey çeşm-i ʿalīl-i ḫūn-feşānım

Geldi demi, ṭurma eşk-rīz ol
Muḥtāc-ı ṭaḳaṭṭuruñ, revānım

Efsūs mezāra ḳondu zevcem
Oldu baña da mezār ʿālem

2
Rüʾyā mısın ey ḥayāt rüʾyā?
Ey leyl! bu ne acıḳlı ferdā?

Eyvāh eyvāh nerde māżī
Nerde o zamānki ṭatlı dünyā?

Dün ḫ̮ande iken naṣīb-i ʿömrüm
Şimdi bu ne girye-i belāyā

Yā Rab! bu ne sürʿat-i taḥavvül
Yā Rab! bu ne dehşet-i merāyā

Evvel ne idim bugün ne oldum /545/
Pīşimde ne ḥālet oldu peydā

Dün ʿāile ṣāḥibi iken ben
Oldum bugün işte bī-ser ü pā

Efsūs cüdā düşüp eşimden
Ḳaldım reh-i yeʾs ü ġamda tenhā

Bülbül uçup āşiyān yıḳıldı
Gūşumda faḳaṭ ṣadāsı ḥālā

Üç yavrucuġumla hem-enīnim
Bī-ṣabr u sükūn dil-i ḥazīnim[189]

3
Çoḳ sille yedim yed-i ḳaderden
Ayrıldım māder ü pederden*

Kem-yāb-ı fenā olup aḳārib

[189] Vālidesinden elli günlük iken mehcūr olan ḳızım Refiʿa üç ay ṣoñra oña iltiḥāḳ etmişdir.

Biñ dürlü fecīʿa geçdi serden

Ammā ki ʿiyālden cüdāyī
Rūḥa acı geldi her kederden

Beş günde o nūru ġaib etdim
Ufḳumda nişāne yoḳ seḥerden

Ḥāk-i siyeh icre oldu pinhān
Nerden ṭoġacaḳ o māh nerden

Taḥtında defīne-i ümīdim
Göñlüm naṣıl ayrılır o yerden

Her-dem duyarım ṣafīr efsūs
Mürġ-i emel-i şikeste-perden

Beytim yıḳılıp sefīl ḳaldım
Bıḳdım bu ḥayāt-ı der-be-derden

Mahrūm-ı saʿādet oldum eyvāh
Tims̱āl-i felāket oldum eyvāh

4 /546/
Ḳıymetli refīḳa-i ḥayātım
Medlūl ü meāl-i sāniḥātım

Nūr-ı naẓarım, enīs-i rūḥum
Hem-z̲evḳ ü ġam ü tees̱s̱ürātım

Aldırdım elimden, āh şimdi
Bir oldu ḥayāt ile memātım

Yā Rab bu ne ser-güz̲eşt-i muẓlim
Hep leyl kesildi kāinātım

Bi'llāh bu fecīʿa ḳarşısında
Ṣarṣıldı taḥammülüm, s̱ebātım

Cidden bu ḥayātdan uṣandım
Her-dem müteheyyi-i memātım

Ol māh mezārda yatarken
Artıḳ baña ʿayb olur ḥayātım

Yā Rab! kerem ü ʿināyet eyle
Evlādımı sen ḥimāyet eyle

5
Gelmez idi ḫāṭır u ḫayāle
Ġadri eceliñ o nev-nihāle

Lāyıḳ mı bu kim ṣolup ṣararsın
Bir ġonca erişmeden kemāle

Cellād-ı ḳażā naṣıl da ḳıydı
Bir öyle ferişte-i cemāle

Raḥm etmedi Ḫālıḳ'ım, ne işdir
Ḥālimdeki ʿacz ü ibtihāle

Yükselmedi mi tażarruʿātım
Dergāh-ı refīʿ-i Ẕü'l-Celāle

Kim yaḳdı derūn-zārı, ḳoydu
Evlādım ile beni bu ḥāle

Gitmekde irādetim elimden /547/
Baḳdıḳca Rıżā ile Celāl'e

Ḳundaḳda olan Refīʿacıḳ, āh
Şām u seḥer eyledikce nāle

Lebbeyk demez misin İlāhī
Ol yavrucaġıñ nedir günāhı

6
Her şey o, faḳaṭ o yār nā-būd
Lāne ṭuruyor, hezār nā-būd

Var dīdede ḫ˘āhiş-i temāşā
Dīdār-ı ṣafā-nis̱ār nā-būd

Āheng-i felek yerinde ammā

Āheng-i dil-i nizār nā-būd

Ṣubḥ oldu cihān gülüp açıldı
Cānānda o iḳtidār nā-būd

Būyı geliyor meşām-ı cāna
Heyhāt ki zülf-i tār nā-būd

Göñlüm ebedī esīri, lākin
Nā-būd o dil-şikār nā-būd

Ben neyliyeyim bu ʿömrü artıḳ
Hem neşʾe-i rūḥ-ı zār nā-bud

Bir şeb beni etdi kim iḥāṭa
Onda ebeden nehār nā-bud

Ey baḫt! sevin murāda erdiñ
Ümmīdimi dest-i bāda verdiñ

7
Terk eyledi bülbül āşiyānı
Efsūs, ġam aldı gül-sitānı

Mātem-zede oldu yavrucaḳlar /548/
Bīkes pederiñ de yandı cānı

Gül ṣoldu, şükūfeler bozuldu
Andırdı bahārımız ḫazānı

Şīrīn yuvamız yıḳıldı gitdi
Ṣayyād-ı ḳażā elinde; ānī

Yoḳdur bu şeb-i elīm-i hecriñ
Bir ṣubḥ-ı ṣaf ā ya iḳtirānı

Āteşler içindedir vücūdum
Çoḳ görme bu etdiğim fiġānı

Bi'llāh başıma gelen felāket
Aġlatmada pīri, nev-civānı

Ey bār-geh-i celīl-i ḳudsī
Bī-çārelerin̄ der-i emānı

Lāyıḳ mı idim bu imtiḥāne
Bilmem ki nedir olan bahāne

8
Bir cevher-i ferd-i ʿiṣmetimdi
ʿĀlemde o her saʿādetimdi

Cānımdan ʿazīz ü muḥteremdi
Vicdānım idi, fażīletimdi

Gördükce onu ṣaf ā bulurdum
Bir levḥa-i ẕī-leṭāfetimdi

Baḳdıḳca oña ḥayāt alırdım
Āyīne-i ṣāf-ı ʿibretimdi

Ben kendimi kendisinde buldum
Gūyā o benim ḥaḳīḳatimdi

Evlādına mihr-bān, baña yār
Hem-şevḳ ü şerīḳ-i miḥnetimdi

Onsuz bu ḥayātı neyleyim ki /549/
Rūḥum idi, ʿayn-ı ḳuvvetimdi

Her şeyim iken o gitdi elden
Lā-şey olaraḳ yaşar mıyım ben

9
Ey yār! yetiş, yetiş, ḫarābım
Günden güne artıyor ʿaẕābım

Sensiz yaşamaḳ baña güç oldu
Mahsūs benim de iġtirābım

Muẓlim şeb-i ġamda pek bunaldım
Nevmīd-i ẓuhūr-ı māh-tābım

Mebnā-yı taḥammülüm yıḳıldı

Maġlūb-ı cüyūş-ı ıżṭırābım

Yeldā-yı taḥassürüñde ey māh
Ümmīd gibi kesildi ḫ˘ābım

ʿĀlem naẓarımda ẓulmet-ābād
Gūyā mütevāri-i türābım

Her ān müteneffir-i ḥayātım
Her-dem mütenekkir-i şebābım

Mevtiñdir olan bu ḥāle bādī
Ey māye-i ʿömr-i pür-şitābım

Lāyıḳ mı idi bu yaşda rıḥlet
Bi'llāh beni bitirdi firḳat

10
Maʿmūre-i ḳalbim oldu vīrāne
Artıḳ bulamam bu derde dermān

Rūḥum ʿAdiviyye! nerdesin, gel /550/
Seyr et ki beni ne yaptı hicrān

Zülf-i siyehiñ miṣāli oldu
Cemʿiyyet-i ḫāṭırım perīşān

Gözyaşlarımı eliñle gel sil
Tā kim bulayım ṣaf ā -yı vicdān

Bi'llāh ʿadem saña yaḳışmaz
Ey neşve-i maḥż-ı rūḥ-ı giryān

Yalñız ne için beni bıraḳdın
Hīç ayrı olur mu cān ü cānān

Mihriñ dile şuʿle-i emeldi
Sensiz baña ʿālem oldu zindān

Evlādımızıñ büküldü boynu
Ez-cümle buña dayanmıyor cān

Bir ḫaylī zamān nedīmiñ oldum
Ḥayf ā ki bugün yetīmiñ oldum

11
Hem-fıṭrat ü hem-serim idiñ sen
Hem-ḥāl ü ber-ā-berim idiñ sen

Ḳāim idi varlığım seniñle
Kim rūḥ-ı muṣavverim idiñ sen

Ṭopraḳ niye ḫˇāb-gāhıñ olsun
Ārāmiş-i bisterim idiñ sen

Sensiz başıma cihān yıḳıldı
Tāc-ı ser ü serverim idiñ sen

Şevḳ-āver-i cān idi ḫirāmıñ
Ṭāvūs-ı melek-perim idiñ sen

Bir beyt ikimizden oldu ḥāṣıl /551/
Bir mıṣraᶜ-ı dīğerim idiñ sen

Sende görünürdü her ümīdim
Mirʾāt-ı münevverim idiñ sen

Pīrāye-i nev-bahār-ı ᶜömrüm
Gül-zār-ı müzehherim idiñ sen

Göñlümde ḳalan acıḳlı bir yād
Hecriñ beni etdi işte ber-bād

12
Sīnem, güzelim! seng-i mezārıñ
Rūḥum da ġarīb türbe-dārıñ

Göñlüm seni bir zamān unutamaz
Her laḥẓa mülāẓım-ı civārıñ

Üç zāde-i ᶜiṣmetiñdir ey yār
Göz nūru mis̱āli yādigārıñ

Sen ölmediñ ey şehīde-i pāk

Yükseldi revān-ı baḫtiyārıñ

Allāh'ıña eylediñ tavaṣṣul
Yoḳdu bu cihāna iʿtibārıñ

ʿArşīlere verdi vecd ü ḥayret
Ḳurb-i eḥadiyyete güẕārıñ

Şāyestedir ittiḫāẕ ḳılsam
Çeşmānıma tūtiyā ġubārıñ

Lākin beni yaḳdı iftirāḳıñ
Ḥükmü geçecek değil bu nāzıñ

Artıḳ açıl ey ṣabāḥ-ı maḥşer /552/
Hicrān-zede rūḥ vuṣlat ister

13
Ey kūre-i ġam, müẕābıñ oldum
Ey sehm-i belā! muṣābıñ oldum

Cismim ṭoludur mebāḥiṡiñle
Ey derd ü elem! kitābıñ oldum

Ey çarḫ-ı cef ā -şiʿār ü ġaddār
Vaḳf-ı sitem ü ʿaẕābıñ oldum

Ol sen de benim gibi perīşān
Ben çünki seniñ ḫarābıñ oldum

Ey mihr-i emel! dirīġ ü eyvāh
Bir şāhid-i iġtirābıñ oldum

Sensiz gözüme girer mi uyḳu
Yıllarca ref ī ḳ-i ḫ˘ābıñ oldum

Encām, seni elimle gömdüm
Ben de ʿaynı türābıñ oldum*

Ey leyl-i ebed ẓalām-ı ḥasret
Bīdār-ı cünūn-niṣābıñ oldum

Maḥv oldu metānet ü taḥammül
Yā Rab! saña eylerim tevessül

14
Bir lāne-cüdā hezār-ı zārım
Hem-reng-i ḫazān dem-i bahārım

Meʾvā-yı ġurāb gül-sitānım
Pür-naġme-i būmdur civārım

Ol rütbe zebūn-ı derd-i hecrim
Āh etmeğe yoḳdur iḳtidārım

Bī-fikr ü şuʿūr u bī-sükūnum
Bī-tāb-ı güẕār ü bī-ḳarārım

Her-dem cereyān mis̱āl-i Ceyḥūn /553/
Çeşmān-ı ḫazīn-i girye-bārım

Āmāc-ı sihām-ı iftirāḳım
Mehcūr-ı ṣaf ā -yı vaṣl-ı yārım

Ẓulmetde, naẓīr-i leyl-i yeldā
Vaḳf-ı şafaḳ ü dem-i nehārım

Bilmem ki naṣıl bulur tesellī
Bīmār ü ġarīb rūḥ-ı zārım

Māżīdeki incilāya heyhāt!
Fi'l-ḥāl şu ibtilāya heyhāt!

15
Ḍarb-ı mes̱el-i felāket oldum
Nevmīd-i ḥużūr u rāḥat oldum

Bī-ḫīş ü tebār ü bī-ḳarīnim
Bī-ṣabr u sükūn u ṭāḳat oldum

Göz açmaġa ḳalmadı mecālim
Tims̱āl-i belā-yı ḥasret oldum

Feyf ā -yı ġam oldu cāy-gāhım

Mehcūr-ı ṣaf ā -yı cennet oldum

Mecnūn gibiyim demek de söz mü
Nādīde miṡāl-i cinnet oldum

Üç yavrucuġum elimde yañlız
Serkeşte-i deşt-i ḥayret oldum

Māhiyyet-i ḫilḳatim değişdi
Yeʾs ü ġamdan ʿibāret oldum*

Bīdārı vü ḫˇābım oldu siyyān /554/
Ben düşmen-i istirāḥat oldum

Boynum bükülüp ġarīb ḳaldım
Bī-çāre vü nā-şekīb ḳaldım

16
Pā-māl-i ʿadem ḫayāl-i ümmīd
Rū-māl-i zemīn nihāl-i ümmīd

Bir ḍarbe-i ḳahr ile ḳırıldı
Efsūs ki perr ü bāl-i ümmīd

Bir bād eserek ṣarardı, ṣoldu
Pür-zīb ü ṣaf ā cemāl-i ümmīd

Āsīb-i ḳażā ile bozuldu
Bezm-i ṭarab iştimāl-i ümmīd

Eyvāh benimçün oldu nā-būd
Dünyāda her iḥtimāl-i ümmīd

Güç ṣabr bu ḥāle, çāre düşvār
Müşkil şey imiş zevāl-i ümmīd

Billāh geliyor baña fesāne
Efvāhda ḳīl ü ḳāl-i ümmīd

Mātemden ʿibāret oldu bence
Mefhūm-i emel, meāl-i ümmīd

Ümmīdim idiñ benim sen ey yār
Sensiz yaşamaḳ bir emr-i düşvār

17
Gerçi nice biñ ḳabāḥatim var
Bī-ḥadd ü ʿaded cināyetim var

Besbelli ki müsteḥaḳḳ-ı teʾdīb
Cānī imişim, iṭāʿatim var

Ammā ki ne rütbe mücrim olsam
Peyġamberime muḥabbetim var

Yā Rab! Beni ṭoġrusu çoḳ ezdiñ /555/
Senden saña çoḳ şikāyetim var

Maʿṣūmlarıñ nedir ḳuṣūru
Taʿyīn edemem, ġabāvetim var

Fermān ü irāde hep seniñdir
Ben kim beşerim, ne ḳuvvetim var

ʿAfv eyle ḳuṣūrumu İlāhī
ʿĀciz ḳuluñum, ḍalāletim var

Destimde ne iḫtiyār mevcūd
Ne ṣabr u sükūna ḳudretim var

Muḥtāc-ı ḥimāyetim İlāhī
Rācī-i ʿināyetim İlāhī

18
Yā Rabbi! maḳāmı cennet olsun
Her laḥẓa ġarīḳ-i raḥmet olsun

Zevcem ʿAdiviyye-i şehīde
Yā Rabbi! saña emānet olsun

Eyle onu maẓhar-ı tecellī
Dil-sīr-i naʿīm ü rāḥat olsun

Kām almadı ʿömr-i bī-vef ā dan

ʿAdn icre be-kām-ı niʿmet olsun

Şāyeste-i luṭf u raḥmetiñdir
Yā Rabbi! Ḳarīn-i Ḥażret olsun

Bir müʾminedir nezīh ü maʿṣūm
Şāyān-ı nigāh-ı raḥmet olsun

Bir muḫliṣa-i Muḥammedī'dir
Maẓhar-şüde-i şef ā ʿat olsun

Ḥaşr eyle bizi yine ber-ā-ber
Hicrāna o dem nihāyet olsun

Firdevs-i berīn mekānı olsun /556/
Bezm-i ḳuds āşiyānı olsun*

Tārīḫ-i tevellüdü	: 11 Cümāde'l-ʿŪlā 1304 Cumartesi
Tārīḫ-i vef ā tı	: 11 Cümāde'l-ʿŪlā 1336 Cumartesi
Sāl-i Mālī ile tārīḫ-i vef ā tı	: 23 Şubat 1334
Tārīḫ-i defni	: 24 Şubat 1334 Pazar
Tārīḫ-i itmām-ı ser-nüvişt	: 15 Mart 1334

Ey ḳāri-i müdrik! eyle inṣāf
Ẓannetme ki bir terānedir bu
Allāh'a ḳadar ramādı ṣāʿid
Bir sūz-ı dile nişānedir bu

48
SEVGİLİ ÇOCUḲLARIMA

Rıżā, Celāl, Ref ī ʿa ber-ā-ber ağlaşalım.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Bükā imiş bize emr-i muḳadder, ağlaşalım
Zavallı māderiñiz girye ister, ağlaşalım
O mihr-bānı edip yād-ı ezber ağlaşalım
Rıżā, Celāl, Ref ī ʿa! ber-ā-ber ağlaşalım

*

Bu bezm-i köhnede maʿkūs imiş tecellīmiz

Enīn ü giryedir artıḳ bizim tesellīmiz
Ne çāre böyle imiş ḥükm-i baẖt-ı süflīmiz
Rıżā, Celāl, Ref ī ʿa! ber-ā-ber aġlaşalım

*

Yıḳıldı lāne-i şīrīnimiz, ġarīb olduḳ
Bozuldu gül-şenimiz, zār ü nā-şekīb olduḳ
Ṣaf ā -yı ʿömrden efsūs bī-naṣīb olduḳ /557/
Rıżā, Celāl, Ref ī ʿa! ber-ā-ber aġlaşalım

*

Zavallı māderiñiz ḳuş gibi uçup gitdi
Beni siziñle ber-ā-ber bugün yetīm etdi
Bütün saʿādetimiz āh maḥv olup bitdi
Rıżā, Celāl, Ref ī ʿa! ber-ā-ber aġlaşalım

*

O nūr-pāre-i āmāle pek yazıḳ oldu
Bahār-ı ʿömrü zamānsız fenā bulup ṣoldu
Yine ẖayāli ile işte gözlerim ṭoldu
Rıżā, Celāl, Ref ī ʿa! ber-ā-ber aġlaşalım

*

Güzīde gevher-i ʿiṣmetdi, mihr-bānımdı
Yegāne rābıṭa-baẖşā-yı ẖānümānım idi
Siziñ o māderiñizdi, benim de cānım idi
Uf ū lüne o mehiñ hep ber-ā-ber aġlaşalım

21 Mart 1334

49
ENĪN

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

Dil āteş-nāk, sīne maḥv-ı hicrān
H̱arāb-ābād ġam cism-i perīşān
Yuvam vīrān, derūnum beyt-i aḥzān
Ciğer-gāhımda pinhān ṣanki nīrān
Peşīmānım ḥayātımdan peşīmān

*

Ebed ẓulmet leyāl-i tār-ı ḥasret
Bütün ḥiss etdiğim ālām-ı firḳat
O bīmārım ki bence ʿayn-ı cinnet /558/
Velev bir laḥẓa ümmīd-i if ā ḳat

Bulunmaz derdime efsūs, dermān
*
Eşimden ayrılıp āvāre oldum
Yetīm ü bī-kes-i ġam-ḫ˘āre oldum
Üç evlādım ile bī-çāre oldum
Ḳırıldım āh, pāre pāre oldum
Esāsından kül oldu ṣabr u sāmān
*
Bütün şevḳ-i şebābım bitdi gitdi
Emel bitdi göñülde neşve bitdi
Beni ṭāliʿ esīr-i mātem etdi
Bu ḥāl-i nā-be-mevsim cāna yetdi
Değil yañlız gözüm, rūḥum da giryān
*
Belāya uġradım ḥükm-i ḳaderle
Muhāṭım yeʾs ile, derd ü kederle
Dil eyler ḥasbihāl ebr-i seḥerle
Bu şeb de işte geçdi nālelerle
Uyanmaz uyḳudan ḥayf ā ki cānān
*
Müsāvīdir ḫazānım, nev-bahārım
Ḳarīn-i yek-diğer mehd ü mezārım
Şikeste-bāl ü per mürġ-i nizārım
Suʿūd-ı bī-kes ü pür-inkisārım
Bu ʿālemde naṣībim yeʾs ü ḫüsrān

3 Nisan 1334

50
ZİYĀRET

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Geldim seni ziyārete giryān ü lerze-nāk
Ḥālā ṣaġım, niçin şaşarım olmadım helāk
Her yerde hep seni ararım ey vücūd-ı pāk
Dil nā-ümīd hangi yola etsem insilāk
Allāh için açıl açıl āh ey ridā-yı ḫāk
*
Ey şevḳ-i maḥż-ı cān! baña sensiz ḥayāt, ʿayb /559/
Beyhūde īn ü ān-ı ḥayāta s̱ebāt, ʿayb

Sensiz baña temenni-i ʿömr-i necāt ʿayb
Sensiz devām-ı deydene-i kāināt ʿayb
Göñlüm olurdu şād, cihān olsa çāk çāk

*

Sensiz görür mü āh! bu dünyāyı gözlerim?
Ümmīd-i rüʾyetiñ ile bālāyı gözlerim
Şebler geçip gider.. yine ferdāyı gözlerim
Nevmīd olunca neşʾe-i aḫrāyı gözlerim
Maḥv-ı belā-yı firḳat için mevtden ne bāk?

*

Mürġ-i şikeste-bāl ü perim, zār ü nā-tüvān
Çiftim uçup yıḳıldı, ḫarāb oldu āşiyān
Her-dem ʿadem ʿadem diye etmekdeyim fiġān
Bir yol bulunsa ḳurbuna olsan onuñ revān
Mevt-i nezīh ü pākine de etsem iştirāk

*

Bī-çāreyim, esīr-i ġamım, mest-i ḥayretim
Eyvāh bir mücessem-i yeʾs ü melāletim
Aġyārı, yārı eyledi giryān felāketim
Bi'llāh **Suʿūd**, ḳalmadı bir şeyʾe raġbetim
Ancaḳ enīn ü giryeye var dilde inhimāk

14 Nisan 1334

51
Merḥūme refīḳamıñ tārīḫ-i irtiḥāli: /560/

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

Yā Rabbi mezār-ı pāki olsun
Ebrāra muṭāf ilā-nihāye

Ḳıymetli refīḳa-i ḥayātım
Yükseldi o ḫākdan semāya

Billāh o şehīde-i ʿafīfe
Lāyıḳ idi ḥürmet ü s̱enāya

Şeyḫ ʿAdli Efendi duḫteri kim
Tims̱āl idi ʿismet ü bahāya

Üç yavru bıraḳdı genc gitdi
Her ḳalb yanar bu mācerāya

Ḳundaḳda bıraḳdığı Ref ī ʿa
Dünyā denilen şu Kerbelā'ya

Dört māh ḳadar olup müsāfir
Āġūşuna gitdi ilticāya

Bir muẖlisa-i Muḥammedīdir
Yā Rab ola maẓhar-ı ḥimāye

Çıḳdı iki mıṣraʿı **Suʿūd**'uñ
Tārīẖ, bu hicret-i ʿalāya:

Rūḥ-ı ʿAdiviyye ḳıldı miʿrāc
Dergāh-ı celīl-i Kibriyā'ya (1336)

52
NEVḤA

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

Ḥayātım hep seniñ yādıñla mālī
Göñül senden değil bir laḥza ẖālī
Bütün sensin medār-ı iştiġāli
Seni yoḳdur unutmaḳ iḥtimāli
*
Baña sen hem-dem-i şevḳ ü kederdiñ
Lebimde ẖande, gözde eşk-i terdiñ
Beni bir gün ararsın, āh derdiñ
O günler eyliyor artıḳ tevāli
*
Ne çāre şīve-i ḥükm-i ḳadermiş
Bu ʿālemde naṣībim derd-i sermiş
Ser-ā-pā miḥnet ü yeʾs ü kedermiş /561/
Kitāb-ı ʿömrümüñ muḥriḳ meāli
*
Esāsından bozuldu intiẓāmım
Yıḳıldı lāne-i āmāl ü ḳāmım
Mis̱āl-i yeʾs ü ẖüsrān oldu nāmım

Unutdum şevḳi, ümmīdi, ḫayāli
*

Suʿūd āvāre-i deşt-i belādır
Dem-ā-dem girye-nāk-ı ibtilādır
Ser-ā-pā ẓulmet ü mātem-nümādır
Onuñ sensiz geçen her māh ü sāli

24 Temmuz 1334

53
TAḤASSÜR

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Rüʾyet ümmīd ederek bir daha dünyāda seni
Ararım gizlice meh-tāb-ı şeb-ārāda seni
Geh semālarda, gehī sāḥa-i ġabrāda seni
Ararım, hep ararım zīrde, bālāda seni
*
Baña her şekl-i dil-ārā seni iḫṭār eyler
Her güzel şey güzelim! ḥüsnüñü teẕkār eyler
Rūḥuma bād-ı seḥer būyuñu īs̱ār eyler
Bulurum ḥisde ḫayālātda, maʿnāda seni
*
Lemʿa-i vechiñi taṣvir eder ezhār-ı bahār
Seni her laḥẓa terennüm eder eşʿār-ı bahār
Ṣanırım senden ʿibāret bütün ās̱ār-ı bahār
Duyarım zemzeme-i bülbül-i gūyāda seni /562/
*
Müncelī āh, meḥāsinde meāl-i ḥüsnüñ
Munṭabıʿ levḥ-i bedāyiʿde kemāl-i ḥüsnüñ
Bence ḳābil değil ey yār! zevāl-i ḥüsnüñ
Oḳurum her es̱er-i dil-keş ü garrāda seni
*
Mihriñi sīnede hem-ḳuvvet-i īmān bulurum
Derd-i hicrāna ḫayāliñ ile dermān bulurum
Ḥasretiñle ölürüm, yādıñ ile cān bulurum
Ederim ḥiss ḍarabāt-ı dil-i şeydāda seni

28 Eylül 1335

54
TERBĪᶜ-İ MIṢRAᶜ-I ŞEYḪ ĠĀLİB DEDE EFENDİ

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Neşʾe-i ḳalbim, sevdā-yı cenānımsın benim
Sevgilimsin māye-i ᶜömr-i revānımsın benim
Rāz-ı ᶜaşḳım ṣūret-i sırr-ı nihānımsın benim
Gizlesem de āşikār etsem de cānımsın benim

2 Ben saña beyhūde mi iᶜlān-ı sevdā eylerim
Zīr ü bālā şāhidim elbette daᶜvā eylerim
Varsa ṭuysun ṭuymayan ẓannetme pervā eylerim
Gizlesem de āşikār etsem de cānımsın benim

3 Rūzgār etmiş beni ser-der-hevā-yı kākülüñ
Bāġ-ı sīnem dāimā pür-būy-ı zülf-i sünbülüñ
Sen açıldıñ gül gibi ben de kesildim bülbülüñ
Gizlesem de āşikār etsem de cānımsın benim

4 İster olsun ḫāil ister olmasın pīrāheniñ
Yek-vücūduz her zamān tims̱āliyiz cān ü teniñ /563/
Ölme var, ayrılma yoḳdur sen benimsin, ben seniñ
Gizlesem de āşikār etsem de cānımsın benim [190]

5 Gerçi bir ḫaylī zamāndır ᶜālem-i firḳatdeyim
Gāib etdim kendimi bilmem ne māḥiyyetdeyim
Sevgilim ancaḳ seniñle fikren ünsiyyetdeyim
Gizlesem de āşikār etsem de cānımsın benim

Sultanahmed, 25 Nisan 1343

55

---

[190] Müellifin *Sadâlarım* isimli eserinde bu terbiᶜin bir dörtlüğü daha mevcuttur: "İmtizāc-ı āteşīnim manẓarımdan bellidir / İrtibāṭım zülfüñe vażᶜ-ı serimden bellidir / Ḥissimi iḫf ā ne mümkün gözlerimden bellidir /Gizlesem de āşikār etsem de cānımsın benim" (*Sadalarım*, s. 230) (Ayrıca Bk. Muhsin Kalkamış, *Şeyh Galib Dîvânı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1994, s. 217) [N.İ.]

BİR ḲAṢĪDE MUḲADDİMESİ

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Ṭūṭi-i ṭabʿa şeker çiğneyecek dem geldi
Yine ʿīd-i Ramaẓān ol dem-i ḫurrem geldi

Bülbül-i nāṭıḳa dem çekse dem-ā-dem yeridir
Bu sene ʿīd bahārān ile teʾvem geldi

Yine hengām-ı civānī-i felek etdi ḥulūl
Ḫˇābdan mevsim-i bīdāri-i ʿālem geldi

Tirşe, mor ḫāreli bir cāme giyip aṭlasdan
Dehriñ āġūşuna bir dil-ber-i gül-fem geldi

Bu sene ʿālem-i ʿīdiyye yed-i ḳudretden
Reng-i raʿnā-yı rebīʿiyle müressem geldi

Bayram oldu güzelim gel, öpüşüp ḳoḳlaşalım
İşte ümmīd-i ḳudūmuñ ile neşʾem geldi

Onu gönderdi baña sevḳ-i hevā-yı zülfüñ /564/
Şevḳ-i şūrīdeyi gördüm ki muḳaddem geldi

Seyre şāyān mı değil bezme o māhıñ gelişi
Gözleri sürmeli, kākülleri pür-ḫam geldi

Ṣubḥ-ı ʿīd olduġunu mihr-i ruḫundan bildim
Baña dil-dār değil, nūr-ı mücessem geldi

Kuruçeşme, 1337 Ramażān-ı Şerīf

56
TAŻMĪN-İ BEYT-İ CENĀB-I ʿAVNĪ

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

Dil-teşne tīġ-ı ʿudvān taḫrīb-i ḫānümāne
Biñlerce āh şekvā çıḳmaḳda āsumāne

Her kūşe bir ḫarābe, biñ būm-ı şūme lāne
Aşdı ḥudūd-ı ʿaḳlı efʿāl-i nā-kesāne
Rīzān dimā-i ehl-i nāmūs, bī-bahāne
Gūyā cihān değil bu, bir ḳanlı selḫ-ḫāne
Bir nāle-i taẓallüm gūşumda her terāne
Mefhūm-i ʿadl ü reʾfet bir aṣlı yoḳ fesāne
"Sīmürġ-i maʿdeletden ben görmedim nişāne
Ey ḫˇāce! sen görürseñ benden selām söyle"

57
ḤASBİḤĀL

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

ʿÖmrüñ dem-i nev-bahārı geçdi
Sāʿat nıṣfu'n-nehārı geçdi*

Ḥālā ṭuruyor gözümde perde
Yoḳ mu ʿacaba devā bu derde

Ḳurbān gibi bağlı dest ü pāyım
Ben bī-ḥareket ü bī-nevāyım

Ḳoşmaḳda zamān, ḥayāt rüʾyā /565/
Ben ṣanki ḥikāyeyim ser-ā-pā

Her laḥẓa süḳūṭ içindeyim de
Vehm etmedeyim vücūdu zinde

Ġaflet yaḳamı bıraḳmıyor hīç
Çeşmim bu suḳūṭa baḳmıyor hīç

Bilmem ne için cihāna geldim
Cehlimle bu imtiḥāna geldim

Lākin bu da söz müdür, gelen kim
Gelmek, gitmek; ne ḥāl, ben kim

Bir bilmece kim bu reft ü āmed
Yoḳ ḥalline yol; ḫafī müebbed

Nerden gelirim, bidāyetim ne
Ṭurmaz giderim, nihāyetim ne

Maḫṣūs gidiş.. faḳaṭ geliş? āh
Allāh bilir bu sırrı Allāh

Mart 1341

58
SAʿDĪ'den

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

1 Naḳl eder şeyḫ-i mükerrem "Saʿdī"
Pīr ü üstād-ı muʿaẓẓam "Saʿdī"

2 Ḳurtarıp ṭaġda gezerken bir ẕāt
Bir büyük ḳurdun elinden bir şāt

3 Aldı gitdi eve ol ḳurbānı
Etmeden bir gececik mihmānı

4 Vażʿ edince bıçaġı gerdenine
Ḳoyunuñ erdi ḫazān gül-şenine

5 Müstemendāne edip istimdād
Böyle eylerdi zavallı feryād

6 Ḳurd elinden beni ḳurtarmış iken
Başımıñ ḳurdu kesildiñ reʾsen

20 Ağustos 1340

59
ḪĀṬIRA /566/

İḳāmet-gāhım olan[191] sāḥil-ḫāneniñ ḫarāb rıḫtımında bir ṭaḳım tüccār gemileri resen-bend olurlar. Bunlarıñ eks̱eri ʿOs̱mānlıdır. Geçenlerde bir Cumʿa ṣabāḥı bu gemilerden biriniñ, tām penceremiñ ḫiẕāsına teṣādüf eden direğinde yeñi iʿmāl edilmiş büyük bir ʿOs̱mānlı sancağı müşādif-i naẓar-ı taʿẓīmim oldu. Bu ʿālemde gördüğüm şeyleriñ ne olduğunu farḳ etmeğe başladığım günden beri lā-yezāl bir muḥabbet-i ʿaşḳ-āmīz ile sevdiğim bu şānlı, sevimli sancaġıñ, dünyādaki güzellikleriñ eñ güzeli olan manẓarası, havānıñ o günkü leṭāfetiyle büsbütün mütezāyid bir ḥüsn-i ʿuyūn-ārāyı ḥāiz idi. Baḳdım, baḳdım. Baḳdıḳca müteḥassis oldum. Bu temāşā-yı müştāḳāne beni ber-vech-i ātī inṭāḳ eyledi:

EY CİLVELİ SANCAḲ

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Aʿṣār u ḳurūn şāhid-i ʿādil ki muḥaḳḳaḳ
Tevḥīde ʿalem, rāyet-i İslām'sın ancaḳ
Müʾmin olana farżdır altıñda bulunmaḳ
İḳbāliñi ḥıfẓ eyleye her şāibeden Ḥaḳḳ
Rūḥum titirer üstüñe ey cilveli sancaḳ
*
Rengiñ şafaḳ-āmīz, hilāliñ de münevver
Vermekde sitāre oña bir revnaḳ-ı dīğer
Şekliñ ne ḳadar cāẕibeli, rūḥlu, dil-ber
Doymaz ʿalima'llāh temāşāya melekler
Rūḥum titirer üstüñe ey cilveli sancaḳ
*
Her Cumʿa günü pīş-i nigāhımda ʿayānsın /567/
Gūyā ki baña muḫbir-i mīʿād-ı eẕānsın
Sen salṭanat-ı Aḥmed-i Muḫtār'a nişānsın
ʿUşşāḳ bilir ḳıymetiñi, māye-i cānsın
Rūḥum titirer üstüñe ey cilveli sancaḳ
*
Bir vechile idbār değildir saña lāyıḳ
Görmek diler ʿOs̱mānlı elinde seni ʿāşıḳ
Sensin bize maʿşūḳa-i cān, yār-ı muvāfıḳ
Bir ḥāl taṣavvur edemem mihriñe f ā iḳ
Rūḥum titirer üstüñe ey cilveli sancaḳ
*
Her laḥẓa gelir ḫāṭırıma zümre-i ecdād
Māder, eb ü ced, cedd-i ced ü ʿāile, evlād

[191] O zamānlarda..

Hep ẓıll-ı ẓalīliñde o ervāḥ, o ecdād
Ṭoġmuş, yaşamış; bunları bir bir ederek yād
Rūḥum titirer üstüñe ey cilveli sancaḳ
*
Rengiñ niye uçmuş, saña lāyıḳ mı bu ḥālet
Çehreñ niye maḥzūn, o ne sūzişli melālet
Mevʿūd, teʿālī ʿalem-i Ḥaḳḳ'a.. nihāyet
Allāh ḥimāye edecekdir seni elbet
Rūḥum titirer üstüñe ey cilveli sancaḳ

Kuruçeşme, 27 Teşrīn-i S̱ānī 1336

60
NİYĀZIM /568/

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

Sevimli şehrimiz, ey ḥırz̠-ı cānı İslām'ıñ
Sitanbul, ey ebedī dil-sitānı İslām'ıñ
H̱alīfe merkezi, cān-ı cihānı İslām'ıñ
Emīn ol üstüñe titrer revānı İslām'ıñ
H̱udā bıraḳmasın ey belde! yād elinde seni
*
Seḥerleriñdeki envār mihr-i īmāndır
Ufuḳlarıñdaki sesler ṣadā-yı Ḳurʾān'dır
Saña medīne-i tevḥīd dense şāyāndır
Bu rifʿate sebeb-i maḥż-ı āl-i ʿOs̠mān'dır
H̱udā bıraḳmasın ey belde! yād elinde seni
*
Birer nişāne-i tevḥīddir mināreleriñ
Birer çerāġ-ı İlāhī bütün sitāreleriñ
Ḳubūr içinde nühüfte ʿiẓām-pāreleriñ
Muvaḥḥidīnine ʿāiddir eks̠eri beşeriñ
H̱udā bıraḳmasın ey belde! yād elinde seni
*
Beş altı ʿaṣır şehādet eder bu daʿvāma
Maḳarr u cilve-geh olduñ livā-yı İslām'a
Ez̠ān ṣadāları kāf ī merāmı ifhāma
Cevāmiʿiñ ṭuruyor ḳarşı küfr ü evhāma
H̱udā bıraḳmasın ey belde! yād elinde seni

*

Şu ābidāt kimiñ? āfitāb ü māh bilir,
Semā, zemīn bilir, insān bilir, giyāh bilir
Göñül seni bütün İslām için penāh bilir /569/
Ḥarīmiñi bütün İslām'a dād-gāh bilir
Ḫudā bıraḳmasın ey belde! yād elinde seni

*

Müselmān oğlu Müselmān, sütūde ecdādım
Anam, babam, babası, ceddi, zevcem, evlādım
Derūn-i ḫākiñe mevdūʿ; bunları yādım,
Becā değil mi, sükūnet bulur mu feryādım
Ḫudā bıraḳmasın ey belde! yād elinde seni

*

Muvaḥḥidīne vecībe duʿā-yı ʿOs̱mānī
Beḳā-yı dīne ʿalāmet beḳā-yı ʿOs̱mānī
Seniñle kāim esās-ı binā-yı ʿOs̱mānī
Seniñ de bāʿis̱-i şānıñ livā-yı ʿOs̱mānī
Ḫudā bıraḳmasın ey belde! yād elinde seni

*

Semālarıñda melekler, feżālarıñda havā
Meşāciriñde hezārān ṭuyūr naġme-serā
Şu gül-şeniñdeki güller, şu bülbül-i şeydā
Eder bu mıṣraʿı tekrār ü ʿan-ṣamīmi duʿā
Ḫudā bıraḳmasın ey belde! yād elinde seni

Kuruçeşme, 1 Mart 1337

61
YĀD-I ḤAZĪN /570/

Beynimizde yigirmi beş seneden ziyāde bir müddet-i medīdeden beri bilā-inḳıṭāʿ bir muḥabbet ve meveddet-i müteḳābile mevcūd olup bu mücellediñ eks̱er ṣaḥāifinde nām-ı girāmīsi muḥarrir bulunan, Yeniḳapu Mevlevī-ḫānesi ṣoñ pots-nişīn-i ʿārifi, şāʿir-i f ā żıl, şeyḫ-i rūşen-dil Seyyid Muḥammed ʿAbdülbāḳī Dede Efendi beş altı sene evvel şu mücelled-i ẓarīfi baña ihdā ederek dīvān-ı perīşānımı yeñiden bu deftere tebyīż etmemi tenbih ü tevcīh buyurmuşdu. Eski dīvānım için luṭfen taḥrīr etmiş olduğu taḳrīż-i belīġ ü tārīḫ-i bedīʿ yine ser-nāme-i faḫr u teberrük olmaḳ üzere başladığım tebyīż işini geçende bitirmişdim. Kendisine ʿarż u irāe ile luṭf-ı vāḳıʿa tekrār teşekkür etmek taṣavvurunda bulunduğum es̱nāda vā-esāf ā ki dīdār-ı Bāḳī naẓarlardan istitār etdi. Ḥużūr-ı ṣoḥbetine cān ataraḳ rūḥumuzu taġdiye ve tesliyeye meʾlūf olduğumuz bu baḳiyyetü's-selef merd-i ẓarīf-i Mevlevī, yigirmi üç gün oluyor ki, dārü'l-

Mevlevīye merbūṭ muḥibbān ḫāmūş-gāhında, bānī-i āsitān Kemālī Aḥmed Dede Ḥażretleriniñ ḥayātında inzivā buyurmuş olduğu maḥall-i maḫṣūṣadaki kūşe-i rāḫ-revīde münzevīdir.

Bāḳī'ye herkes yandı ve ağladı. Cenāzesinde dört yüzü mütecāviz erbāb-ı muḥabbet mevcūd idi. Füc'eten irtiḥāli ise dīğer-gūn bir ḥādiṡe-i ciğer-sūz oldu; yaşınıñ henüz elliden /571/ fażla olmaması merāret-i iftirāḳı büsbütün tezyīd etdi.

Müşārün ileyh dād-ı Ḥaḳ bir istiʿdād-ı māder-ẓād ile şiʿriñ her nevʿinde bi'l-ḫaṣṣa tārīḫ söylemekde āṡār-ı iʿcāz gösterir daḳīḳa-dān ve bülbül-dehān bir şāʿir-i ḥassās idi.. Çoḳ inḳilābāta maʿrūż oldu. Boyandığı rengler onu bilinmez ḥallere getirdi, faḳaṭ her zamān ʿulüvv-i fıṭratı bāḳī idi.. Bināen ʿaleyh beḳāya muʿteḳid göñüllerde o dāimā bāḳī ḳalacakdır. Żiyāʿ-ı fecīʿini tevrīḫ etmek baña maʿnen de mādden de pek müşkil geldi. Şiddet-i teeṡṡürüm, dimāġımı faʿaliyyetden menʿ eylediği gibi, mevcūdiyyet-i rūḥāni-yeniñ taḳdīr edebileceği bir şey yazabilmeme de ḳudret-i şāʿiriyyetim kif ā yet etmedi. Her ne ḥāl ise şikeste beste söylediğim şu tārīḫleri ʿazīz ve ḫāliṣ bir yār-ı cānıñ mücerred sāl-i irtiḥālini buraya ḳayd etmiş olmaḳ için terḳīm ediyorum:

1
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Şemsi ġāib olunca devrānıñ
Ufḳu reng-i siyāh-ı ġam bürüdü
Bir muḥib geldi söyledi tārīḫ:
Şeyḫ Bāḳī-i Mevlevī yürüdü (1353)

2
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Rıḥletiñ ey güzīde-i ḫilḳat
Etdi ḳalb-i ḫalāiḳ-i me'yūs
Dedi nālān olup lisān-ı ḳażā: /572/
Gitdi Bāḳī-i nükte-senc efsūs (1353)

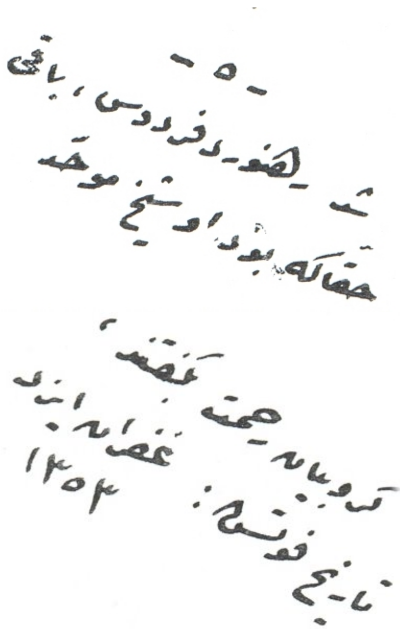
3
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Çıḳdı bir āh-ı taḥassür ile tārīḫi tamām:
Gitdi Mevlā diyerek rūḥ-ı revān-ı Bāḳī (1353)

4
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

Suʿūd! muḫṭıra-i intiḳālidir şu sözüm:
Ṭarīḳ-i ʿaşḳda Bāḳī beḳāya erdi bu sāl (1353)

5



Şu saṭırlarıñ yazıldığı tārīḫ:
18 Ẕi'l-Ḥicce 1353
23 Mart 1351 / 1935

Merhūmuñ rūz-i vef ā tı: 24 Ẕi'l-Ḳaʿde 1353 ve 28 Şubat 1935 / 1350
Penç-şenbe Aḳşam Aḳsaray'da Edhem Pertev Eczā-ḫānesinde
Yevm-i defni: 26 Ẕi'l-Ḳaʿde ve 2 Mart Cumʿa-irtesi

62 /573/

Edīb ü nezīh pāk-zād-ı muḥterem Ḫalīl Nihād Bey Efendi'niñ aḫīran Büyük Ada'da iştirā buyurduḳları ḳaṣr-ı şīrīn ü dil-nişīn için yazdığım tārīḫ:

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Bāreka'llāh ḳaṣr-ı ḫoş-bünyād
Dār-ı ilhām-ı şāʿir-i üstād

Mevkiʿi dil-güşā, bināsı laṭīf
Alır esdikce rūḥ ondan bād

Giden ādem derūn-i ravżasına
Bāġ-ı Dārü's-Selām'ı etmez yād

Mütecessim bahārdır der isem
Eylemez hīç kimse istibʿād

Ki onuñ āb ü tābı zāil olur
Bunda her laḥẓa incilā müzdād

Beyt-i ʿulyā-yı ẕī-şeref ki budur
Mesken-i Ḥażret-i Ḫalīl Nihād

O sütūde-süḫan-ver-i yektā
Ki edip ḳudsiyāndan istimdād

Ḥaşr olur da yine tamām olmaz
Her lisān etse vaṣfını taʿdād

Merd-i ferd-i vaḥīd olduġuna
Cümle maḫlūḳu eylerim işhād

Görmedi bir mis̱ālini devrān
Olalı ẓāhir ʿālem-i īcād

Ola beyt-i şerīf-i ḥürmetine
Ḫāne-i ḳalbi raḫneden āzād

Adada şimdi āşiyān ṭutdu
O hezār-ı edeb, mübārek-bād

Baʿde-mā naġme-sāz olup orada
Edecekdir ḥazīn göñülleri şād

Ḳalbi mesrūr, ḫānesi şen ola
"Bi'n-nebiyyi vü ālihi'l-emcād"

Yazdı tārīḫ Ebu's-suʿūdoġlu
Beyt-i bercestedir nihād-ābād (1345)

1 Temmuz 1936

63
ḲAṢĪDE-İ ḤUBB U VİDĀD BERĀ-YI ḤĀŻRET-İ ḪALĪL NİHĀD /574/
Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

Göñlüm olup der-beder-i rūzgār
ʿĀşıḳ-ı pīrāne-ser-i rūzgār

Āh bir āhūya uruldu, oña
Etdi iṣābet naẓar-ı rūzgār

Öyle bir āhū-yı ḥarem kim onu
Ṣayd edemez şīr-i ner-i rūzgār

Ḥüsnünü seyr eylese mecnūn olur
ʿĀḳil-i ṣāḥib-i fikr-i rūzgār

Böyle yapar levḥa-i taṣvīrini
Naḳş-nuvīs-i ṣuver-i rūzgār

Gözleri nūr-ı baṣar-ı rūzgār
Ḳaşları devr-i ḳamer-i rūzgār

Dām-ı ḳażā saçlarınıñ her teli
Her müje ṭīr-i ḳader-i rūzgār

Ġamzeleri, ġonca-i laʿl-i lebi
Mā-ḥaṣal-ı ṭāb-ı fer-i rūzgār

Gāh ü gehī penbeleşen ruḫları
Reşk-i zamān-ı seḥer-i rūzgār

Çözdü ṣabā zülf-i şeb-āmīzini
İşte budur şāh-es̱er-i rūzgār

Būy-ı ṣaf ā ḳapladı her kūşeyi
Esdi nesīm-i ẓafer-i rūzgār

Oḳşadı pīrāhenini dest-i bād
Geldi ẓuhūra hüner-i rūzgār

Nefḥa-i pestānı alıp, eyledi
Ṣabrımı zīr ü zeber-i rūzgār

Seyr ederek levḥa-i dīdārını
İşte dedim şiʿr-i ter-i rūzgār

Duydu o gül-niẖal emel küftemi
Ṣuṣ dedi ey bī-ẖaber-i rūzgār

Git adaya baḳ ne imiş ora gör /575/
Şiʿr-i ter-i muʿteber-i rūzgār

Şāʿir-i üstādı ziyāret ile
Sen daẖi ol kām-ver-i rūzgār

Sāye ṣalınca ada āf ā ḳına
Oldu o yer müfteẖir-i rūzgār

Gül-şen-i kūyunda olurdu hezār
Olsa eğer bāl ü per-i rūzgār

Etse teṣādüf nigeh-i lüṭfuna
Gevher olur her ḥacer-i rūzgār

Laʿl-i midādıyla değil hem-bahā
Tā-be-ebed sīm ü zer-i rūzgār

Ṣayrafi-i ṭabʿına merbūṭdur
Rişte-i dürr ü güher-i rūzgār

Ḳavrayamaz vüsʿat-i idrākini
ʿAḳl-ı żaʿīf-i püser-i rūzgār

Olmadı maᶜkes hele bir mis̱line
Āyine-i bu’l-ᶜiber-i rūzgār

Şāᶜir-i ẕī-şān-ı hümāyūn-süḫan
Lāyıḳ-ı tāc ü kemer-i rūzgār

Rūḥ-ı revān ḳurretü’l-ᶜayn melek
Merdümek-i çeşm-i ter-i rūzgār

Zīnet-i gül-bāġ-ı edeb ḫāmesi
Naḫl-i s̱emer-der-s̱emer-i rūzgār

Fażl ü edeb cenneti Ṭūbā’sıdır
Ṣanki o kilk-i hüner-i rūzgār

Olsa eğer şiᶜr yine mevżūᶜ, olur
Naḫle-i Sīnā, şeçer-i rūzgār

Remy-i sihām etse olur laḫt laḫt /576/
Sīne-i saḫt ü ciğer-i rūzgār

Münḫaṣıran ḳabża-i destindedir
Ḳudret-i defᶜ-i żarar-ı rūzgār

Ufḳ-ı s̱enāsında göründü yine
Maṭlaᶜ-ı mihr-i değer-i rūzgār

Ey ḳalemi naġme-ger-i rūzgār
Ḫāme değil ney-şeker-i rūzgār

Āb-ı midādıñla olur munṭaf ī
Yaḳsa cihānı şerer-i rūzgār

Beytiñe mażmūn-ı ṣaf ā cān atar
Onda bulunmaz keder-i rūzgār

Midḥatiñe ᶜömrümü vaḳf eylesem
Olmasa vāḳiᶜ güẕer-i rūzgār

Maḥşer olur da yine olmaz tamām
Vaṣfıñ eyā tāc-ı ser-i rūzgār

Mertebe-i menziletiñ ḥāṣılı
Ḫāric-i vehm-i beşer-i rūzgār

Geldi duʿā demleri el aç **Suʿūd**
Ṭoġdu hilāl-i seḥer-i rūzgār

Ḫıfẓ-ı İlāhī'de ola dāimā
Ẕātı maṣūnu'l-ḫaṭar-ı rūzgār

Bezmine bir vechile yol bulmasın
Ḳāfile-i şūr ü şer-i rūzgār

Hem de şecer-nāme-i rengīnine
Ermeye zaḫm-ı teber-i rūzgār

18 Temmuz 1353 / 1936

64 /577/

Eñ büyük İslām şāʿiri olan Meḥmed ʿĀkif Bey irtiḥāl etdi. Senelerce evvel burada istirāḥati selb edilerek Mıṣr'a çekilmiş, orada Prens ʿAbbās Ḥalīm Paşa merḥūm ṭarafından iskān ve iʿzāz edilmişdi. Paşa-yı müşārün ileyhiñ irtiḥālinden ṣoñra da ʿiyāl ü encālı ṭarafından ʿayn-ı iʿzāz ve iḥtirāmātda devām edildi. Nihāyet ḳoca şāʿir-i üstād orada ḫasta oldu. Tedāvi ve tebdīl-i havā için vaṭanına getirildi. Yine o ḫānedān-ı insāniyyet-nişān ṭarafından Nişānṭaşı'nda kāin "Ṣıḥḥat Yurdu" denilen ḫasta-ḫānede tedāvī etdirildi, ʿAlemḍaġı'ndaki çiftlikde ve Heybeliaḍa'daki ḳaṣr-ı muḥteşemde istiʿāde-i ṣıḥḥati için çalışıldı. Emekler müs̱mir olmadı. Çünki şāʿiriñ ḫastalığı istisḳā-yı baṭn idi. Büyük pederim Vahdetī Efendi merḥūmu ve büyük ḳāim pederim Şeyḫ Nūru'd-dīñ Efendi merḥūmu da bu ḫastalık ifnā etmişdir. Bināen ʿaleyh ʿĀkif'iñ baṭnından beş altı defʿā ṣu alındıḳdan ṣoñra nihāyet üstād-ı edeb ve maʿrifet uf ū l etdi. Beş ay ẓarfında kendisini iki defʿa ziyāret edebilmişdim. Birinci ziyāretimde kesb-i ʿāfiyet edeceğini pek ümīd etmişdim. İkinci defʿa olaraḳ Rıżā ve Celāl ile birlikde gidişimde yanından nevmīd olarak çıḳdım. Ertesi gün de vef ā tı ḥādis̱esi vuḳuʿ buldu. Cenāze namāzı Bāyezīd Cāmiʿ-i Şerīfinde ḳılındı. Bir cemm-i ġaf ī r mevcūd idi. Edirneḳapısına götürüldü. Yār-ı cānı Aḥmed Naʿīm Bey Efendi merḥūmuñ başucuna defn edildi.

/578/ Şāʿir-i müşārün ileyh ile rubʿ aṣırlıḳ bir ḥuḳūk vardı. Kuruçeşme'de oṭurduġumuz demlerde yaz geceleri ṣabāhlara ḳadar oṭurduġumuz mükerreren vāḳiʿdir. Hele yalımızıñ rıḫtımından merḥūmuñ bir deñize atılışı vardı ki hīç gözümüñ öñünden gitmez. ʿĀkif bir ḫaylī seneler Ḥalḳalı Zirāʿāt Mektebi'nde kitābet muʿallimliği

etmişdi. Teyze-zādem Muḫtar Bey merḥūm o mektebde müdīr iken bir yaz Ramāżānı bizi ifṭāra daʿvet eylemişdi. ʿĀkif de mevcūd idi. İmāmetiyle bir terāvīḥ namazı ḳılmışdıḳ ki leẕẕet ü leṭāfeti bir laḥẓa ḫāṭırımdan çıḳmaz. Merḥūm aḥsen-i ḳırāata ve aḥsen-i aṣvāta mālik bir ḥāfıẓ-ı Ḳurʾān idi. Bu, kendisiniñ ekber-i fażāilidir. Çünki, be-nām-ı ülemādan çoḳ büyük şāʿirler gelmiş ise de şarḳ ve garbıñ bütün ʿulūm ve fünūnundan behre-dār ve elsine-i müteʿaddideye vāḳıf olmaḳla beraber ḥıfẓ-ı Ḳurʾān ile de mümtāz bulunmaḳ hīç bir ʿOs̱mānlı şāʿirine müyesser olmamışdır. Cenāb-ı Ḥaḳ rūḥ-ı revānını maẓhar-ı iḥsān buyursun āmiñ. Merḥūmuñ ʿaẓīmet-i şānına lāyıḳ bir tārīḫ yazabilmek benim ḥaddim değildir. Ancaḳ bir şey yazmış olmaḳ için şu sözleri ḳaraladım:

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

İrtiḥāl etdi ʿĀkif-i üstād
Ola Yā Rab maḳāmı Dār-ı Selām

Tercümān-ı lisān-ı hātif iken
Sözünü kesdi gerdiş-i eyyām

O İlāhī dehā ki eylerdi /579/
Ḫalḳa ḥaḳḳ u ḥaḳīḳati iʿlām

Dense lāyıḳ peyember-i şuʿarā
Āsumāndan alırdı çünki peyām

Ekl ü belʿa ḥarīṣ olan ṭopraḳ
Onu da çekdi sīneye encām

Gerçi başda ṭaşındı tābūtu
Fevtine ağladı ḫavāṣṣ u ʿavām

Sağlığında bilinmedi ḳadri
Böyledir bizdeki uṣūl ü niẓām

O büyük ādamıñ vef ā tıyla
Şiʿr ü sanʿat ḥayātı buldu ḫitām

Geldi bir müʾmin eyledi tevrīḫ
Gitdi efsūs şāʿir-i İslām (1355)

DĪĞER ḲIṬʿA-İ TĀRĪḪİYE

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Ne büyük şāʿir-i vaḥy-āver idi
Oña üstād-ı süḫandı hātif
Bir ḥazīn āh ile yazdım tārīḫ
İrtiḥāl etdi beḳāya ʿĀkif (1355)

İrtiḥāli : 13 Şevvāl 1355 ve 27 Kānūn-i Evvel 1936 Pazar: saʿāt gece 8
Defni : 14 Şevvāl 1355 ve 28 Kānūn-i Evvel 1936 Pazartesi

Muḥterem Şeyḫ Remzi Efendi Ḥażretleriniñ de merḥūm ḥaḳḳında nefīs bir tārīḫleri var ki defter-i münteḫabātıma yazdım. Şurada müşārün ileyhden işitdiğim fıḳra-i vāḳıʿayı yazmadan geçemiyorum:

ʿUmūmuñ yeñi şapḳa giydikleri esnāda Remzi Efendi de ṣarıḳ iksā etmişlerdi. Bir gün ṣarıḳla /580/ Üsküdār iskelesinden vapura binerken ʿĀkif Bey merḥūma teṣādüf etmişler. ʿĀkif arḳadan Şeyḫ Efendiyi görünce: "Yevme tebyażżu ruūsün ve tesveddü ruūs" demiş. Şeyḫ Efendi başında ṣarıḳ olmasından nāşi beyāż ve ʿĀkif'iñ şapḳadan dolayı başı tabīʿī siyāh rengde görünürdü. Raḥmehu'llāhü Teʿālā raḥmeten vāsiʿaten.

66
Ḳıṭʿa - 123[192]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Yetişdirdim seni aġyāra raġmen ey semen-sīmā
Tef ü tāb-ı nigāhımla dü-dest-i ihtimāmımda
Ne parlaḳdır gözüm maʿnā-yı çeşm-i āsumān-f ā mıñ
Ki ʿaynen müncelīdir her nefes-i rūḥ kelāmımda

9 Mart 1937

67

[192] Müellif, *Dīvān*'ın 427. sayfasında son bulan *Kıṭaʿāt* bölümündeki numaralandırmadan devam etmiştir. [N.İ.]

Ḳıṭʿa - 124

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Faʿlün)

Marīż-i ʿişve mi, mest-i şarāb-ı neşve midir
Neden bu mertebe ey māh! gözleriñ maḫmūr
Olunca ġayr-ı irādī müṣādif-i naẓarım
Süzüldü, parladı, etdi cenānımı mesḥūr

9 Mart 1937

68
Rā ḥarfine ẕeyl - Ġazel 74 /581/

Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

Cinnet-i ʿālemde bir ādem mi var
Ādeme layıḳ hele ʿālem mi var

Oldu cihān velvele-gāh-ı devāb
Semʿa mülāyim gelecek dem mi var

Añlamıyor kimse meziyyet nedir
Bunda girān maʿni-i mübhem mi var

Müşmeiz olmaḳda olan leb-be-leb
Cām-ı ḥaḳīḳatde ʿaceb sem mi var

Ben değilim ḥāl-i dile muṭṭaliʿ
Onda ne var neşʾe mi var ġam mı var

Aġlamasın yār yazıḳdır **Suʿūd**
Çeşmine ʿaṭf-ı naẓar et nem mi var

4 Mart 1937

69
Ḳıṭʿa - 125

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

Nūr-ı mevvāc-ı nigāhımla yetiştirmişken
Ey nihāl-i çemen-ārā-yı melāḥat! seni ben
Mürġ-i cān nāle-künān ẓulmet içinde nī-tāb
Cilve-i baḫt ile mehcūr olalı sāyendeñ

21 Temmuz 1353 / 1937

70
Ḳıṭᶜa - 126

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

Ey ᶜaraḳ-rīz-i ᶜārıż-ı ḥamrā
Bir gül-i jāle-dāra dönmüşsüm
Āb ü tābı bedīᶜ ü müstes̱nā
Bāġ-ı her-dem bahāra dönmüşsüm

21 Temmuz 1353 / 1937

71
Şāᶜir-i muḥterem ᶜAli ᶜİffet Bey Efendi'ye taḳdīme-i nā-çīz: /582/

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

Dense lāyıḳ nümūne-i iᶜcāz
Ḥażret-i ᶜİffet'iñ ġazellerine

Yeridir etse daᶜva-i rüchḥān
Her biri ᶜālemiñ güzellerine

Kisve-i ṭabᶜ pek yaḳışdı **Suᶜūd**
Ḥüsn-i maṭbūᶜ-ı bī-bedellerine

Dilerim: ḳadr-i nā-s̱enā-sānıñ
Geçmesin nā-sütūde ellerine

O Mesīḥā-nefes süḫan-veri Ḥaḳ
Nāil etsin bütün emellerine

Mürde diller bulur ṣaf ā -yı ḥayāt
Sāz-ı şiʿriñ dokunsa tellerine

25 Haziran 1937

72
Üç senelik bir ḳıṭʿa - 129

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Etmişim nefret felekden ādemiyyet nāmına
Düşmedim bir dem vef ā ummaḳ ḫayāl-i ḫāmına
Celḳasından bir zamān göñlüm teleẕẕüẕ etmedi
Ḳaḥbe devriñ ḳīrimi biñ kerre ṣoḳdum a...

30 Haziran 1938

73
"Hā" ḥarfine ẕeyl /583/
Ġazel 35[193]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Āvāre göñül küfr ile īmān arasında
Sevdā-yı ser-i zülf ile çeşmān arasında

Titrer ṭururum zār ü perīşān ü hirāsān
Tīr-i nigeh ü ḫançer-i müjgān arasında

Seyr etmedi bir böyle perī dīde-i dünyā
Çoḳdan beri cemʿiyyet-i insān arasında

Ḫallāḳ-ı meḥāsin onu öğmüş de yaratmış
Yūsuf gibidir ḥüsn ile iḫvān arasında

---

[193] Şeyḫu'l-İslām Yaḥyā Efendi merḥūmuñ bir ġazelini taʿḳīben.

Tā ṣubḥ-ı ezelden beri bir rābıṭa mevcūd
Endīşem ile ʿārıż-ı cānān arasında

Olmuş ebedī māye-i īmān baña ʿaşḳı
Pinhān ederim rūḥ ile vicdān arasında

Beytü'l-ġazelim olsa revā mıṣraʿ-ı ḳaddi
Ben buldum onu bunca süḫan-dān arasında

Cemʿiyyeti gör zāde-i ṭabʿında **Suʿūd**'uñ
Ḳalmışsa da evrāḳ-ı perīşān arasında[194]

2 Temmuz 1354 / 1938

74
Ḳıṭʿa -130

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bir fürūġ-ı sebz-f ā mı var ki çeşm-i mestiñiñ
Tābiş-i rengīnine meh-tāblar ḥayrān olur
Öyle bir bārīk ü cāẕib ḥüsne māliksin ki sen
Sevgilim! Nāmūs-ı ekber ʿaşḳıña ḳurbān olur

13 Şubat 1939

75 /584/
Çoḳ ḳıymetli ve pek insāniyyetli muḥibbimiz Ḫayri Beyiñ geçen ṣabāḥ namāzını edāyı müteʿāḳib fücʾeten irtiḥāline yazdığım tārīḫ:

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Ḫayri Bey etdi ʿazm-i dār-ı beḳā
Rūḥu buldu ṣaf ā -yı ʿizz-i hużūr
Raḥmet-i Ḥaḳḳ'a maẓhariyyetiniñ

[194] Bu ġazeliñ maṭlaʿı yigirmi senelikdir. Dīğer beyitleri ḫāṭırdan çıḳmışdı. Bugünlerde yeñiden meydāna getirildi.

Tām tārīḫi lafẓ-ı **El-maġf ū r (1357)**

3 Kānūn-i S̱ānī 1939 / Defni ve inşād tārīḫi

76
Anḳara'da ve İstanbul'da bir saḳf altında felāket günleri geçirmiş olduğumuz ḳıymetli, f ā żıl ve merd ref ī ḳimiz Enver Bey merḥūmuñ mes̱āne iltihābından müteess̱iran geçen sene Evḳāf Ḫasta-ḫānesinde vuḳūʿ-ı irtiḥāline bir buçuḳ yıl ṣoñra yazabildiğim tārīḫ:

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Mihr-i ʿirf ā ndı bī-zamān söndü
Raḥmet etsin ġanī ġanī Allāh
Çıḳdı bir nāle-i ḥazīn tārīḫ:
Enver'i ġāib eyledik eyvāh

İnşād tārīḫi: 20 Kānūn-i S̱ānī 1354 / 1939

77
"Rā" ḥarfine ẕeyl /585/
Ġazel 75

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Gözleriñ āşinā-yı rūḥumdur
Her nigāhıñ ġıdā-yı rūḥumdur

Ebruvānıñ muṭāf-ı vicdānım
Ḳıble-i ḥaḳ-nümā-yı rūḥumdur

Ẓıll-ı sevdā-fezā-yı müjgānıñ
Sevgilim! mültecā-yı rūḥumdur

Hedef olduḳca titrerim ammā
Tīr-i gamzeñ ṣaf ā -yı rūḥumdur

Seni bī-iḫtiyār ben severim

Bu benim ibtilā-yı rūḥumdur

ʿAşḳıñı tā ṣamīm-i ḳalbimde
Gizlerim, mācerā-yı rūḥumdur

Būs-i laʿlinde bulduġum neşʾe
Ebediyyen ġıdā-yı rūḥumdur

Meyelānım nihāl-i ḳāmetiñe
Bāʿiṡ-i iʿtilā-yı rūḥumdur

ʿĀşıḳım, ʿāşıḳım **Suʿūd**, benim
Sözlerim hep nevā-yı rūḥumdur

14 Nisan 1939

78
TAŻMĪN
Ḳıṭʿa - 131

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Tāb-ı naẓẓāramla serpildi nihāl-i ḳāmetiñ
Ben yetişdirdim seni ey gül-bün-i bāġ-ı emel
Gözleriñ ʿayn-ı ḥayātım, rūḥ-ı rūḥumdur benim
Senden ey cān! munḳatıʿ ḳılmaz beni illā ecel!

10 Mart 1939

79
Bu da bir şarḳıya beñzer nesne: /586/

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Severim ben seni cidden severim pek severim
Seni gördükce geçer varsa içimde kederim
Geleceksin diyerek cān evimi müjdelerim
Seni gördükce geçer varsa içimde kederim
*

Ne güzelsin, seni öğmüş de yaratmış Mevlā
Gözleriñden dökülür ḳalbime nūr-ı sevdā
O ḳadar göñlüme girdiñ ki çıḳaramam aṣlā
Seni gördükce geçer varsa içimde kederim

1 Nisan 1939

80
"Hā" ḥarfine ẕeyl:
Ġazel 36

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

ʿĀşıḳ olmuşdur tebessüm pertev-i esnānıña
Münceẕibdir dāimā mihr-i sabāḥ-ı ānıña

Āsumānī sırr-ı ḫilḳatdir naẓarlar değmesin
Bir baḳışda iḫtiyār elden gider çeşmānıña

Ḫavfa düşmüş, çīn-i ebrūdan, ṣığınmış mürġ-i cān
Sevdiğim redd etme luṭf et sāye-i müjgānıña

Rāst-ı bünyān-ı meʿānī görsün etsin intiḳāl
Ḳāmet-i Ṭūbā-naẓīriñden, ʿulüvv-i şānıña

Rengden, būdan ʿibāret bir nihāl-i nūrsun
Reşk eder gül, yāsemin ḥüsn-i bahār-efşānıña

Bir semā-yı ān için tertīl naẓm etdiñ **Suʿūd**
Vaḳf-ı gūş eylerse lāyıḳ ḳudsiyān elḥānıña

20 Nisan 1939

81
Ḥarf-i "Rā"dan /586/[195]
Ġazel 76

Üstād Yaḥyā Kemāl'i taʿḳīb

195 Müellif tarafından sehven mükerrer numaralandırma yapılmıştır. [N.İ.]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

ʿĀşıḳıñ ṣanma seri ḥālet-i dīğerle döner
Yañılız bāde-i laʿl-i leb-i dil-berle döner

Ben o peymāneden içdikce raḥīḳ-i vūṣlat
Ṣanki ʿömr-i güẕerān tāze emellerle döner

Seyr eden onda görür raḥmet-i fecr-i ezeli
Reng-i ruḫsārını Ẓannetme ki sāġarla döner

Nerdedir nerde o demler o ṣaf ā lar ki henüz
Devr o günlerdeki āheng-i ser-ā-serle döner

Şübhesiz dāire-i şiʿr ü edeb şimdi **Suʿūd**
Feyż-i endīşe-i Yahyā-yı süḫan-verle döner

Fikridir gül-şen-i maʿnā o güzīn üstādıñ
Ki temāşāya giden böyle gül-i terle döner

6 Haziran 1939

82
Ḳıṭʿa - 132

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Çāşnī-senc-i muḥabbet olmayan insān değil
Böyle ādam var mıdır ʿālemde bilmek isterim
ʿAşḳsız yoḳdur ḥayātıñ ḳıymeti aṣlā **Suʿūd**
Ber-ḥayāt olduḳca ben sevmek sevilmek isterim

1 Haziran 1355 / 1939

83
Ḥarf-i "Hā"dan
Ġazel 37

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Yayılır neşʾe-i güftār göñülden göñüle
Açılır ṣafḥa-i esrār göñülden göñüle

Ḥarf ü ṣavtıñ yeri yoḳ ʿālem-i maʿnāda gözüm
Edilir nükteler iẓhār göñülden göñüle

Ġam değil olsa bütün elsine mevḳūf-i sükūt
Yol açıḳdır yine hemvār göñülden göñüle

Cilve-i çeşmine ḥayretdeyim ey nūr-ı naẓar /587/
Ulaşır pertevi her-bār göñülden göñüle

Kendini bulmaḳ için bezm-i muḥabbetde **Suʿūd**
Girdi tekrār-be-tekrār göñülden göñüle

1 Mart 1940 / 1356

84
Üstād-ı f ā żıl İbnü'l-Emīn Maḥmūd Kemāl Bey Efendi'niñ aḫīran Mıṣr'a ʿazīmet ve selāmet ve ʿāfiyetle ʿavdetine yazdığım ḳudumiyye-i şükrān-āmīz:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bārekaʾllāh gitdi geldi bā-kemāl-i ʿāfiyet
Fikrime fi'l-ḥāl cemʿiyyet getirdi ʿavdeti

Yā İlāhī bāʿiṡ-i yümn ü ṣaf ā olsun müdām
Ḥażret-i İbnü'l-Emīn'e ümm-i dünyā vuṣlatı

2 Mart 1356 / 1940

85
F ā żıl celīlü'l-ḫıṣāl İsmāʿīl Ṣāib Efendi merḥūma tārīḫ-i irtihāl:

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Bir cihān-ı kemāl olup ġāib
Geldi ebrāra ḥüzn-i nā-maḥṣūr
İrtiḥāl etdi Ṣāib İsmāʿīl
Tām tārīḫi: F ā żıl-ı mebrūr (1359)

Üstād-ı ekmel müşārün ileyhiñ rūz-i irtiḥāli:
13 Ṣaferu'l-ḫayr 1359 ve 23 Mart 1940 / 1356 Cumʿa-irtesi
Yevm-i tedf ī ni: 14 Ṣafer Pazar

Ḥażret-i Merkez Cāmiʿ-i Şerīfi miḥrāb ḥiẕāsında pederi merḥūmuñ ḳurbuna defn olunmuşdur. İkindi namāzında Bāyezīd Cāmiʿ-i Şerīfi'nde namāzı edā edildikden ṣoñra defnine bir cemaʿat-i kübrā ṭarafından el üstünde getirildi. Raḥimehu'llāhu Teʿālā raḥmeten vāsiʿaten.

86 /588/
Baḳiyyetü's-selef aḫyār-ı ricālden ve meclis-i aʿyān aʿżā-yı kirāmından F ā iḳ Bey Efendi merḥūmuñ ʿālem-i beḳāya intiḳāline yazdığım tārīḫler:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Rūḥ-ı aʿyān idi, tims̱āl-i kemāl ü ʿirf ā n
Ḥażret-i F ā iḳ ola maẓhar-ı ġufrān-ı ebed
Geldi bir, bir daha dünyāya naẓīri gelmez
Oldu tārīḫ-i vef ā tı "Ġafara'llāhü Eḥad" (1360)
*

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Yādigār-ı zümre-i eslāf, nūr-ı ʿayn iken
İḥticāb etdi naẓardan ḥayf bir ehl-i kemāl
Çıḳdı bā-ḥüzn ü tees̱s̱ür tām tārīḫi **Suʿūd**
Ḳıldı F ā iḳ Bey Hüve'l-Bāḳī beḳāya irtiḥāl (1360)

Müşārün ileyhiñ ān-ı rıḥleti 16 Aʿustos 1941 Cumʿā-irtesi Sāʿat 2:35, Sinni 95
Penceremiñ ḳarşısında medf ū ndur.

87

Ḳāim-birāder-i muḥteremim Şeyḫ Nūrullāh Bey Efendiniñ kerīmesi sevgili ḳızımız Āsumān Ḫanımıñ tevellüdüne on altı sene ṣoñra yazdığım tārīḫ-i nā-çīz:

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

Bāreka'llāh, bint-i Nūrullāh
Etdi tenvīr-i āşiyān, ṭoġdu

Ṭorunu Ḥażret-i Ẕekāyī'niñ
Bularaḳ ẕikr-i Ḥaḳla cān ṭoġdu

Müjdeler olsun ey ulü'l-ebṣār
Nūr-ı ᶜayn-ı ilāhiyān ṭoġdu

Büyüsün ṣıḥḥat ü saᶜādetle
Mihr-i tābende-i cihān ṭoġdu

Çıḳdı bā-neşᵓe-i tām tārīḫi
Gözümüz aydın Āsumān ṭoġdu (1344)

88 /589/
Ḥażret-i Merkez ḳuddise sırruhu'l-eᶜizzu Cāmiᶜ-i Şerīfi'ne, muḥterem Sedād Bey Efendiniñ himmet-i tensībiyle sekiz yıldan beri Ramażān-ı Şerīf es̱nāsında her gece bulunaraḳ müeẕẕinlik vaẓīfe-i şerīfesini ṣadā-yı lāhūtīsiyle bi-ḥaḳḳın ḥüsn-i īf ā eden Kemāleddīn Mevlevī'niñ aḫīran irtiḥāl-i müessifine yazdığım ḳaıṭᶜa-i tārīḫiyye:

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(F ā ᶜilātün) (Faᶜlün)

Ḫālıḳ-ı Erḥāmına cānını ᶜarż etdi Kemāl
Maẓhar-ı raḥmet-i Raḥmān olur inşāᵓallāh
Söz arardım dem-i fevtinde berā-yı tārīḫ
Dedi efvāh-ı melāik oña **"Maġf ū r-i İlāh"**

1362 15 Rebīᶜü'l-Āḫir
20 Nisan 1359 / 1943

Tifo aşısı netīcesinde ḫasta olduğu tārīḫ (17 Nisan) ḫasta-ḫāneye götürüldükde ḳapıdan girerken (Emān Yā Muḥammed) gül-bāngıyla irtiḥāl etmişdir. Cenāzesi morġdan

ikindi vaḳti Bāyezīd Camiʿine getirilerek oradan ʿaẓīm bir cemāʿatle Merkez Efendi ḥaẓīresine pederi ḳurbuna defn olunmuşdur.

89 /590/
Baḳiyyetü's-selef ḫˇāce-gān-ı Naḳşīyyeden merd-i ferd Ḫalūḳ Ṣabri Bey merḥūmuñ tārīḫ-i irtiḥāli:

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

Allāh'a ricʿat etdi Ṣabrī-i Naḳş-bendī
Terk-i hüviyyet etdi Ṣabrī-i Naḳş-bendī

Fermān-ı "**İrciʿī**" den ḥaẓẓ u naṣīb alınca
Der-ḥāl icābet etdi Ṣabrī-i Naḳş-bendī

Ṣıddīḳ neşʾesinde merd-i ṭarīḳ-i ḥakdı
Ḥaḳḳ'a ʿazīmet etdi Ṣabrī-i Naḳş-bendī

Kes̱ret-gehi cihāndan z̲evḳ almadı nihāyet
Cennet'de ʿuzlet etdi Ṣabrī-i Naḳş-bendī

Beyt-i fenā-yı hādim, dārü'l-viṣāle ʿāzim
Öldü, iṣābet etdi Ṣabrī-i Naḳş-bendī

Ẓuhru edā içindi gerçi ḳıyāmı ammā
Miʿrāca niyyet etdi Ṣabrī-i Naḳş-bendī

Dīdār-ı Ḥaḳ'da nūr-ı maḳṣūdunu görünce
Fi'l-ḥāl ḥayret etdi Ṣabrī-i Naḳş-bendī

Aḫyārdandı el-ḥaḳḳ ʿömründe her nefesde
Ḫayra delālet etdi Ṣabrī-i Naḳş-bendī

Hicrānla ḫaste düşdü, vuṣlat demi gelince
Kesb-i if ā ḳat etdi Ṣabrī-i Naḳş-bendī

ʿĀlemde bī-taġayyür ḳırḳ sāldır **Suʿūd**'a
Bez̲l-i muḥabbet etdi Ṣabrī-i Naḳş-bendī

Tārīḫi çıḳdı vāḥid: "Ġufrān-ı ḥayy-ı vācid" (1362)
İşʿār-ı vaḥdet etdi Ṣabrī-i Naḳş-bendī

23 Nisan 1359 / 1943

90 /591/

Peder-mānde muḫliṣ ve mūnis-i ḳadīm bi-ḥaḳḳın yār ve nedīm mebʿūs̱-i muḥterem ressām Şevket Bey merḥūmuñ Ḥiṣār'daki bāyīsine giderken vapurda fücʾeten irtiḥāl-i elīmi üzerine söylediğim tārīḫ:

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Fücʾeten vāh Şevket-i ressām
Dār-ı ʿuḳbāya eyledi rıḥlet
Çıḳdı bir ḫāme-i tees̱s̱ürden
Tām tārīḫi: "Rıḥlet-i Şevket" (1363)

91

Muṣṭaf ā Şevket merḥūmuñ irtihālinden bir gün evvel Anḳara'da irtiḥāl etdiği ġazetelerde görülen Üstād-ı ḥakīm Ferīd Bey Efendi merḥūma da şu tārīḫi yazabildim:
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

ʿArşa çıḳdı revān-i pāk-i Ferīd
Olur elbette maẓhar-ı iḥsān
Raḥmet-i Ḥaḳḳ'a ilticā birle
Oldu tārīḫ-i tām "El-Ġufrān" (1363)

Bu iki muḫliṣ ve üstād-ı ḳıymet-dārıñ żiyāʿlarından dolayı ḥiss etdiğim tees̱s̱ürāt cidden tahammül-sūz bir şekildedir. Ferīd Bey merḥūm seksen yaşını mütecāviz idi. Faḳaṭ ʿilm ü iḥāṭası gencleriñ çoḳ fevḳinde bir gevher-i ferīd idi. Şevket Bey merḥūm ise henüz yetmiş yaşını bulmamış bir ṣanʿat-kār-ı vaḥīd idi. Cenāb-ı Ḥaḳḳ her ikisini de maẓhar-ı iḥsān ve ġufrān buyursun. 25 Recebü'l-Ferd 1363

Bu da Ferīd-i maġf ū ruñ mücevher tārīḫ-i irtiḥālidir: /592/

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Yine bir ʿālem-i ʿirf ā n göçdü
Yine üzdü bizi bir yeʾs-i şedīd

Bir güherdi o da gitdi elden
Ḥaḳḳ'ı buldu bu sene ẕāt-ı Ferīd (1363)

92
Şeyḫ-i Mes̱nevī-ḫ˘ān, baḳıyyetü's-selef f ā żıl-ı ʿāli-şān Remzi Dede Efendi merḥūmuñ cevherīn tārīḫ-i intiḳāli:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Mes̱nevī-ḫ˘ān ü veliyyü'l-ʿirf ā n
ʿĀlem-i raḥmete pervāz etdi
Buldu cā dilde şu tārīḫ-i güher
Şeyḫ Remzi dede göçdü gitdi (1363)

*

Dīğer tārīḫ-i mücevher:

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(F ā ʿilātün) (Faʿlün)

Mes̱nevī-ḫ˘ān ü kān-ı ʿirf ā ndı
ʿÖmrünü emr-i ʿaşḳa vaḳf etdi
Şeş cihetden gelir nevā-yı firāḳ
Şeyḫ Remzī-i Mevlevī gitdi (1363)

Şeyḫ-i müşārün ileyh Üsküdar'da Selimağa Kütüb-ḫānesi müdīri iken bundan beş sene evvel Anḳara Kütüb-ḫānesine taṣnīf meʾmūru taʿyīn edilerek oraya naḳl edildi. Geçen sene teḳāʿüd olaraḳ yine orada istiḫdām edilmekde idi. Nihāyet ḫasta düşerek berā-yı tebdīl-i havā memleketi bulunan Ḳayṣeri'ye gitdiği istiḫbār edilmişdi. Orada intiḳāl eylediği bir ay evvel ġazetelerde oḳundu. Bir ẕāt-ı nādiru'l-vücūd idi. İrtiḥāli ʿālemde ṭoldurulmaz bir boşluḳ ḥāṣıl etmişdir. Ḥuḳūk-ı ḳadīme ve muḥabbet-i müteḳābilemiz var idi. Terceme-i Ḥāli, Maḥmūd Kemāl Bey Efendi'niñ (Ṣoñ ʿAṣrıñ Türk Şaʿirleri) ismindeki es̱er-i mebrūresinde mündemicdir. Yalıñız tārīḫ ve vef ā tını ġazeteyi bi'ẕ-ẕāt oḳumadığım için taḥḳīḳ edemedim. Cenāb-ı Ḥaḳḳ raḥmetine müstaġraḳ buyursun. Āmīn.
3 Muḥarremü'l-Ḥarām 1363

93 /593/

Aḳra-ı zamān, ferd-i ferīd-i devrān ḥāfıẓ-ı ʿāli-şān imām-ı esbaḳ-ı şehriyārī ḥāfıẓ Necātī Efendi ḥażretleriniñ yeñi ṭulūʿ eden ḥafīdi Ḥasan Ferruḫ'a vilādet tārīḫ-i cevherīni:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Bi-ḥamdi'llāh Necātī-i melek-ḫaṣlet ḥafīdiyle
Mübeşşer oldu, iḥsān aldı sū-yı Ḥayy-ı Muṭlaḳ'dan

Güher tārīḫi müşʿir bir duʿā çıḳdı lisānımdan
Ḥasan Ferruḫ ṭulūʿ etdi ʿatāya cānib-ı Ḥaḳ'dan

10 Muḥarremü'l Ḥarām **1364**
Yevm-i Tevellüdü

SONUÇ

Suûdü'l-Mevlevî'nin hayatını, eserlerini, edebî kişiliğini ve *Dîvân*'ını incelediğimiz bu çalışmamızda ulaştığımız bilgileri şu şekilde özetleyebiliriz:

Suûdü'l-Mevlevî, 1882-1948 tarihleri arasında İstanbul'da yaşamış Mevlevîliğe müntesip hattat ve şâir bir zâttır. İlim ve sanat erbabı insanlar yetiştiren ve memur geleneğine sahip bir aileye mensuptur. Uzak dedelerinden başlayarak kendisine kadar gelen silsilede şeyhulislâmlar, kazaskerler, kadılar, âlimler vardır. Dedesi Vahdetî Efendi dönemin ünlü hattatlarındandır.

Suûdü'l-Mevlevî'nin şiir ve edebiyat merakı henüz on iki yaşlarında iken başlamıştır. Edebî kişiliğinin oluşmasında babası Rıza Safvet Bey'in teşvik ve taltiflerinin çok büyük etkisi olmuştur. Ailesinin yanında Mevlevî dostlarının ve İstanbul'un ilim ve kültür ortamının da edebi kişiliğine katkıları olmuştur.

Beşiktaş'lı Nûrî Efendi, Hacı Kamil Efendi, Reisü'l-Hattâtîn Muhsinzâde Abdullah Bey ve İsmail Hakkı Bey gibi dönemin ünlü hattatlarından hat dersleri alarak kendisini bu sahada da yetiştirmiştir.

İlk manzumeleri döneminin süreli yayınlarından olan *Türkü, Musavver Terakkî, Beyan-ül Hak ve Mahfel*'de yayımlanmıştır. 1900'lü yılların başında tanıştığı Tâhirü'l-Mevlevî'nin de etkisi ile Mevlevî dervişi olmuştur. Mevlânâ ve *Mesnevî* sevgisi *Dîvân*'ında ayrı bir yer tutmuştur. Kendisini bir Mevlevî bendesi, bir mesnevî şakirdi sayan Suûdü'l-Mevlevî, *Dîvân*'ının kaside bölümünün bir kısmında "Nu'ût-ı Mevleviyye" adıyla özel bir bölüm de tertîb etmiştir. Ondaki Mevlânâ ve mesnevî aşkı bu bölümde daha bir yoğun işlenmiş, manzûmelerinde "semâ", "ney", "sikke" gibi Mevlevî motiflerini sık sık kullanmıştır.

Suûdü'l-Mevlevî, Dîvân şiirinin çoktan gerileme dönemine girip çöküşe geçtiği bir dönemde yaşamış olsa da selefin tarzını takip eden bir *Dîvân* şâiridir. Klasik şiirimizin güzel örnekleriyle dolu *Zâdegân* isminde müretteb bir dîvân bırakmıştır. Müellifin kendi hattıyla yazdığı bu *Dîvân*, yine el yazması olan *Berg-i Sebz* ve *Sadâlarım* isimli eserlerindeki bütün manzumeleri de muhtevîdir. Şiirlerinin tamamına yakınında "Suûd" mahlasını kullanmıştır. Çok az şiirinde olsa da "Safvetî", "Dervîş Suûd Mevlevî", "Suûdü'l-Mevlevî", "Suûdü'l-Münzevî", "Ebussuûdoğlu" mahlaslarını da kullanmıştır.

Suûdü'l-Mevlevî, kasîde, gazel, rübai, mesnevî, kıt'a, nazm, müfred, matla', mısra', murabba, terbi', şarkı, muhammes, tardiye, tahmis, müseddes, tesdis, terci-i bend, terkib-i bend nazım türlerinde 800'den fazla manzume vücûda getirmiştir. *Dîvân*'ının yarısına yakınını teşkil eden gazellerinin çoğunda aşk konusunu işlemiştir. *Dîvân*'ın baş kısımlarında yer alan münâcât ve tevhidler, na't-ı nebevîler, Mevlânâ ve Mevlevîlikle ilgili kasideler, gazeller, kıt'alar, rubâiler, kimi yerlerde beşerî aşkla mezcedilmiş olsa bile, şiirlerinde dini muhtevâ ve dînî motifler mevcuttur. Suûdü'l-Mevlevî, Türkçe'nin

yanında sayıları az da olsa Farsça ile de manzum eserler vermiştir. Bütün şiirlerinde aruzu kullanmıştır. Diğer şâirlerimizin benimseyip çokça kullandıkları vezinleri tercih etmiş ve 21 değişik vezin kalıbı uygulamıştır. Rubâilerini ise Ahrem'e göre daha ahenkli sayılan Ahreb kalıplarıyla yazmıştır. Fûzûlî, Neşâtî, Nailî, Nâbî, Nedîm, Şeyh Gâlib gibi büyük isimlerden ve döneminin söz ustalarından birçoğunun şiirlerinden ilham alarak kendi şiirlerini inşâ etmiştir. En çok örnek aldığı şâir Yenişehirli Avni Bey olmuştur.

Suûdü'l-Mevlevî, eserlerinde ayet ve hadis iktibaslarına, Mevlevî motiflerine, deyimlere, atasözlerine, Dîvân edebiyâtının meşhur mazmunlarına, mitolojik kahramanlara yer vermiştir. Telmihleri ve tarihi motifleri başarıyla kullanmıştır.

Osmanlı döneminde yirmi yıl Dîvân-ı Humâyûn'da encümen katipliği yapan Suûdü'l-Mevlevî, Dîvân'daki görevinden başka, medreselerde yazı ve usûl-i tahrîr muallimliğinde de bulunmuştur. Osmanlı Devleti'nin yıkılıp Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması hengâmında açıkta kalınca Tâhirü'l-Mevlevî'nin çıkardığı *Mahfil* mecmuasının Bâbıâlî caddesindeki bürosunun bir köşesinde hattatlıkla geçimini sağlamıştır. Şapka kanunu ve diğer inkılaplar aleyhine İstanbul'dan Ankara'ya gönderilen imzasız mektupların kendisine ait olduğu iddia edilerek, İstiklal Mahkemesi'nce yargılanmış ve 10 sene hapse mahkum olmuş ise de bir sene Ankara Cebeci Hapishanesi'nde ve bir sene de İstanbul Sultanahmed Hapishanesi'nde mevkûf kalmıştır.

1930'da Fatih'te Millet Kütüphanesi'ne memur tayin olunmuş, buradaki memuriyetinden sonra da hayatının son yıllarında Merkez Efendi Camii'nde de görev yapmıştır. 1948'de vefat eden Suûdü'l-Mevlevî, Merkez Efendi Camii haziresine defnedilmiştir. Torunları şu anda Kadıköy, Suadiye ve İstanbul'un değişik yerlerinde yaşamaktadırlar. *Zâdegân* isimli *Dîvân* da şairin yaşayan torunlarından Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu'nun özel koleksiyonunda bulunmaktadır.

Yakın dostlarından İbnülemin Mahmud Kemal, Suûdü'l-Mevlevî'yi şu satırları ile özetlemektedir: "Ebussuûd'un hafîdi Suûd, okur-yazar vasfına bihakkın lâyık olan erbâb-ı dânişdendi. Tarz-ı kadîmde her istediği vâdide nazma muktedir ve sülüs, celî ve dîvânî yazılarda mahir idi. Mütedeyyin, müstakim, müeddeb, mütevâzı, hodfuruşluktan müctenib bir merd-i necîbdi."

Şiir, hat ve *Mesnevî* ile bütün bir hayatını süsleyen Suûdü'l-Mevlevî, hakkında daha önce bir çalışma yapılmadığı ve eserleri de bugüne kadar yayımlanmadığı için tanınma imkânına sahip olamamıştır. Bu çalışmamızın, 19. yüzyılın son çeyreği ile yirminci yüzyılın ilk yarısında yaşamış hattat bir şâirin ve müretteb dîvânının tanınmasına katkıda bulunacağını ümid ediyoruz.

EKLER



Resim 1
Suûdü'l-Mevlevî'nin dedesi, Hattat Mehmet Şevket Vahdetî.
Fotoğraf arkasındaki yazı:
Büyük dedemiz Hattat Vahdetî Efendi Merhum (Celâleddin)
(Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



Resim 2
Suûdü'l-Mevlevî, babası ve kardeşi ile birlikte.

Fotoğraf arkasındaki yazı:
Ortadaki büyükbabam Rıza Savfet Bey, Babam M. Suûd Bey, Amcam Ahmed Nûri Bey merhumlar. (Celâleddin)
(Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



Resim 3
Suûdü'l-Mevlevî'nin 1918'de vefât eden ilk eşi Adviye Râbiâ Hanım.

Fotoğraf arkasındaki yazı:
Adviye Râbia, Vâlidem, İlk evlilik Seneleri (Celâleddin)
(Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



Resim 4

Suûdü'l-Mevlevî, Konya seyâhatiyle, Mevlevî sikkesini giyerek Mevlevî olmuştur.

Fotoğraf arkasındaki yazı:
Konya seyahat-i mes'ûdesi hâtırası. 30 Mart 1326 [1910] Salı
(Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



Resim 5
Suûdü'l-Mevlevî'nin oğulları Celâleddin ve Mehmed Rıza Beyler,
Suûdü'l- Mevlevî, kızı Sıdîka Suad ve İkinci eşi Sâide Hanım.
(Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



Resim 6
Fotoğraf arkasındaki yazı:
Babam Süud Yavsi Ebussuudoğlu ve arkadaşları, 1934 yılı.
Südlüce Hasırîzâde Dergâhında
1.Süud Yavsi Ebussuudoğlu merhum
2.Tahir Olgun
3.Ş. Remzi Efendi
4.Ş. Zâhir Efendi
5.Ş. Bâkî Efendi (Baykara)
6.Edebiyat Muallimi Baha Kahyaoğlu
7.Kitapçı ve Ziraatçı Hulusî Karadeniz merhumlar
(Küçük oğlu Celâleddin Yavsı)

(Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



Resim 7
Fotoğraf arkasındaki yazı:

Tasvîr-i Humâyunum
2 Mayıs 1939/1355
Ebussuûdzâde
Târîh-i tevellüdüm:
2 Receb 1299

(Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



Resim 8
Suûdü'l-Mevlevî'nin Millet Kütüphanesi'nde çalıştığı yıllar.
Fotoğraf arkasındaki yazı:
1 Ağustos 1934 Kütüphanede müze önünde

(Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



Resim 9

Suûdü'l-Mevlevî'nin hayatının son dönemlerinde imamlık yaptığı Merkez Efendi Câmii ve Türbesi. Resim 11 ve 12'deki evleri, caminin hemen yanında bulunmaktadır. (Fotoğraf: Necati İşler)



Resim 10

Suûdü'l-Mevlevî'nin mezar kitâbesi (Fotoğraf: Necati İşler)

Hak Subhânehû ve Teâlâ Hazretleri bu hângâh-ı âlî bendesi hattât ve şâir Ebussuûdzâde Suûdü'l-Mevlevî kuluna ve bi'l-cümle ehl-i îmâna rahmet eylesin. Bi-hurmeti Sûreti'l-Fâtihâ. 1299
Süud Yavsı Ebussuudoğlu
1948

Not: Bu fotoğrafımıza Diyanet İslam Ansiklopedisi'nin "Suud Yavsi Ebüssuudoğlu" maddesinde yer verilmiştir. https://islamansiklopedisi.org.tr/suud-yavsi-ebussuudoglu (Erişim: 12.02.2022)



Resim 11
Suûdü'l-Mevlevî'nin Kuruçeşme'deki yalılarından sonra taşındıkları evleri. Vefatından sonra da çocukları 1963 yılına kadar bu evde oturmuşlardır. Şu anda bu ev ve arazisi Merkez Efendi Vakfı'na bağışlanmıştır.

(Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



Resim 12
En geride duran Celâleddin Bey, gülümseyen çocuk ise Hasan Adli Bey.
Fotoğraf arkasındaki yazı: Merkez Efendi, Nisan 1963, Kapıönünde, Güle güle!

(Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



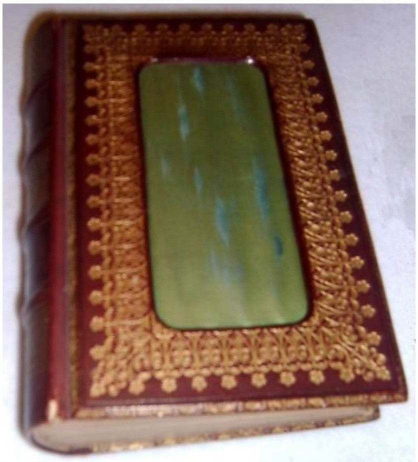
Resim 13
Suûdü'l-Mevlevî'nin oğulları ve kardeşi Ahmed Nuri Bey, aileleri ile birlikte.
Fotoğraf arkasındaki yazı: Kurban Bayramı ziyaretimde amcam ve ağabeyim gurubu. Nuri Yavsi Ebussuudoğlu ailesi, Rıza Yavsi Ebussuudoğlu ailesi, Celâleddin Yavsi Ebussuudoğlu ailesi (Suadiye, Amcamın Köşkü, 10 Ağustos 1954 Salı)
Foto: Celâleddin

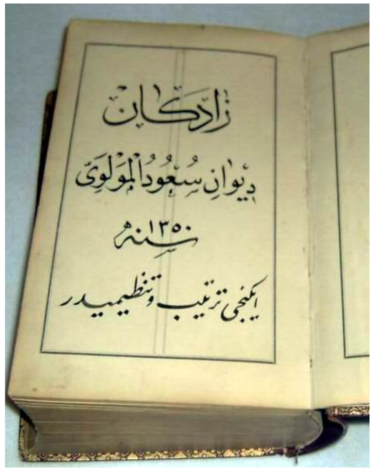
(Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



Resim 14
Suûdü'l-Mevlevî'nin kızı Sıddîka Suâd Hanım, Heybeliada sanatoryumunda göğüs hastalıkları mütehassısı olarak görev yapmış ve orada vefat etmiştir.

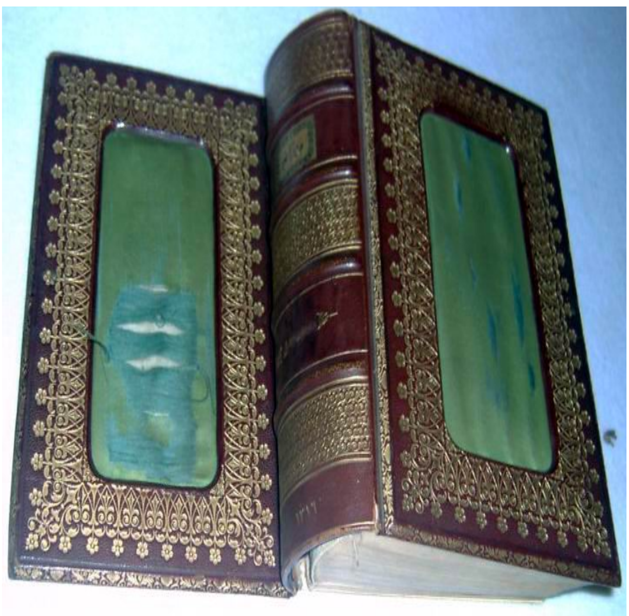
(Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)





Resim 15

Resim16

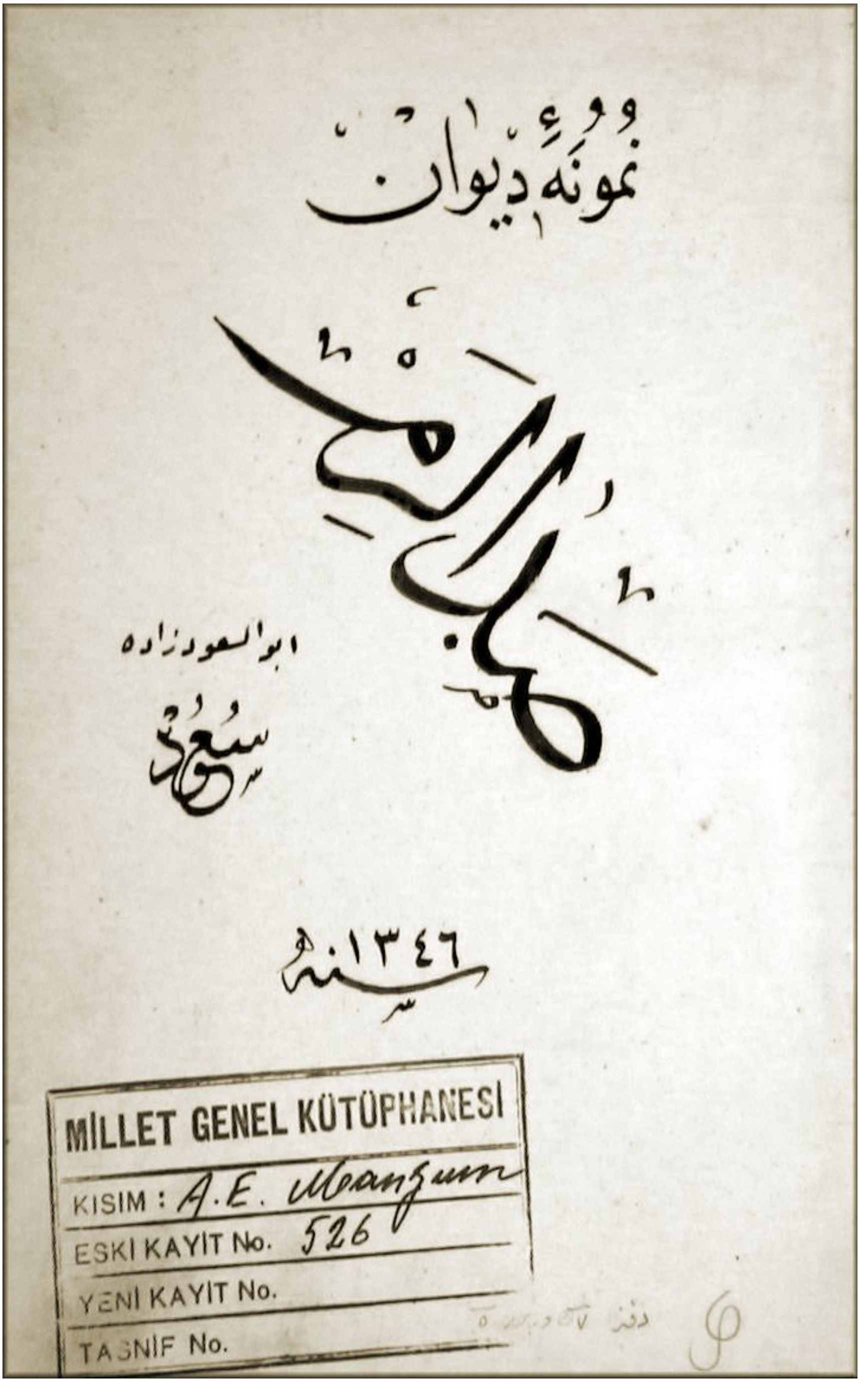


Resim 17

Zâdegân (Dîvân-ı Suûdü'l-Mevlevî)
Torunu Hasan Adlî Yavsi Ebussuudoğlu'nda bulunan *Dîvân*'ı. Bu defter, Suûdü'l-Mevlevî'ye Yenikapı Mevlevîhânesi son potsnişîni ve kadîm dostu Seyyid Muhammed Abdülbâkî Dede Efendi tarafından hediye edilmiştir.
(Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



Resim 18
Berg-i Sebz, İ.Ü. Nadir Eserler, İbnülemin, No: 3088; 1913 yılında Mahmud Kemal İnal'e hediye edilen eser.


نمونۀ دیوان

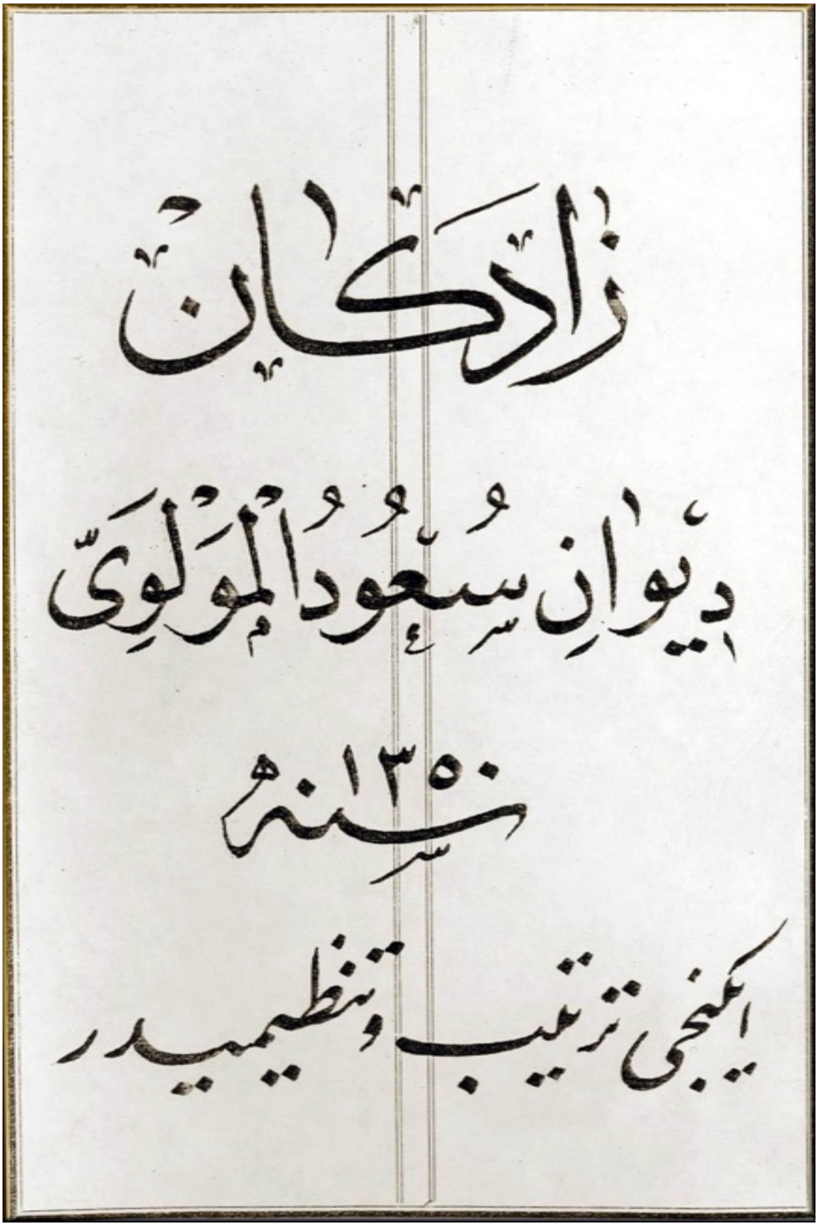
صدالرم

ابو السعود زاده

سعود

سنه ١٣٤٦

Resim 19
Sâdâlarım, Millet Ktp, Manzum, No: 526



زادگان

دیوان سعود المولوی

١٣٥٠

سنه

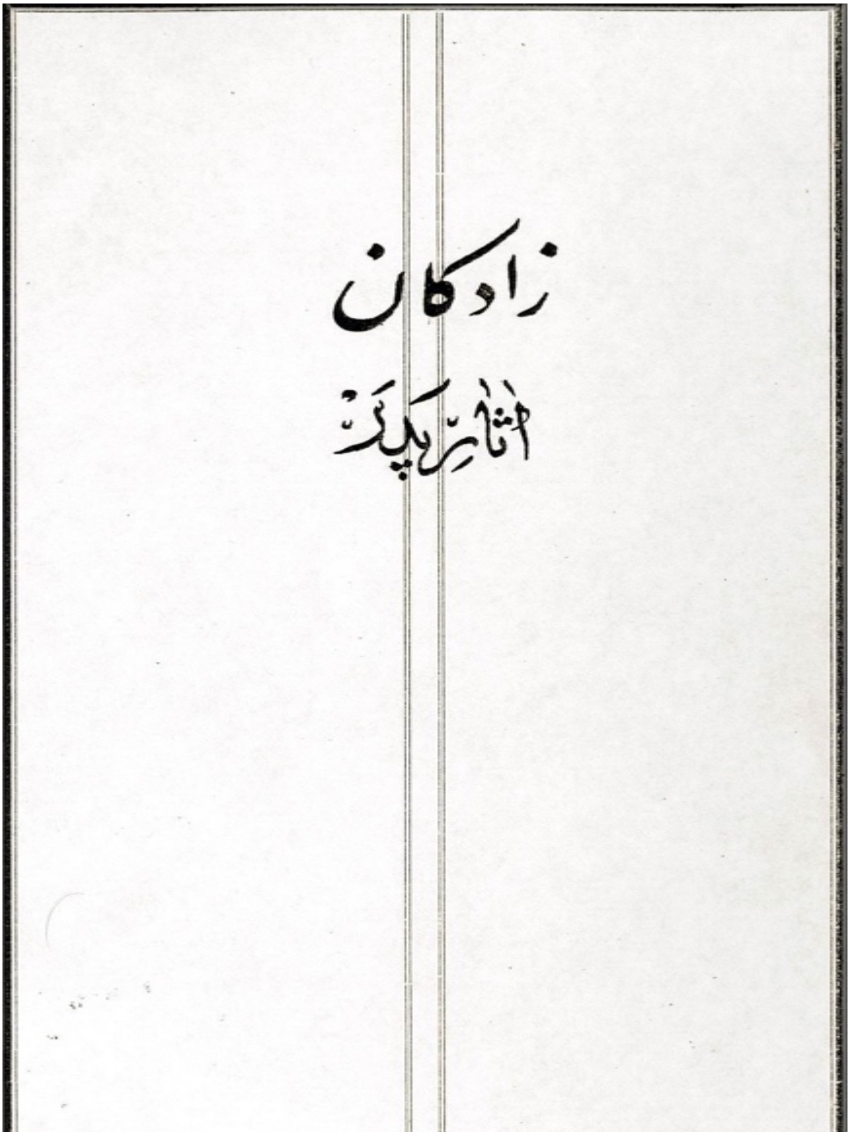
ایکنجی ترتیب و تنظیمیدر

Resim 20

Zâdegân - Dîvân-ı Suûdü'l-Mevlevî

Torunu Hasan Adli Bey'de bulunan Dîvân

(Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)


زادگان

آثار پدر

Resim 21

Suûdü'l-Mevlevî, babası Rıza Safvet Bey'in eserlerini de Zâdegân'a dercetmiştir.

(Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)


زادكان

ديوان سعود المولوى

بسم الله تيمناً بذكره القديم ومصلياً على رسوله الكريم
وآله واصحابه واهل بيته اجمعين

— تهليل —

Resim 22
Zâdegân'ın "Mukaddeme" ve "Âsâr-ı Peder" bölümlerinden sonra gelen ilk sayfası. (Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



Resim 23



Resim 24
Suûdü'l-Mevlevî'nin, dedesi Vahdetî'nin ve Babaannesi Şerife Âişe Sıddîka Hanım'ın mühürleri ve mühür baskıları. (Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



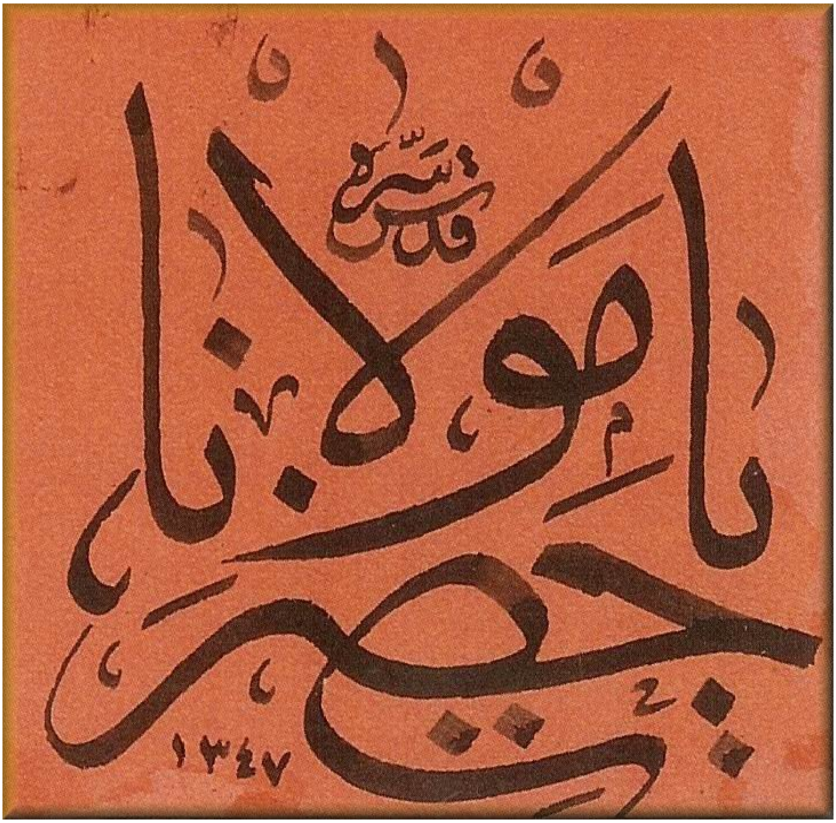
Resim 25
Suûdü'l-Mevlevî'nin hat takımı. (Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



Resim 26
Suûdü'l-Mevlevî'nin Kelime-i Tevhîd hattı. (Refia Kerra Atasagun Koleksiyonu)



Resim 27
"Ketebehû Suûdü'l-Mevlevî, Hurrira fî Medîneti Bursa, Sene 1332 Hicrî"
(Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



Resim 28
"Yâ Hazret-i Mevlânâ Kuddise Sırruhû"
Torunu Hasan Adli Bey'in verdiği bilgilere göre küçük kağıtlara yazdığı bu hatları bayramlarda yakınlarına ve misafirlerine hediye edermiş. Adli Bey de, Suûdü'l-Mevlevî'nin bu geleneğine uyarak "Yâ Hazreti Mevlânâ" hattını şahsıma hediye etmiştir. (Necati İşler Koleksiyonu)



Resim 29
"*Rızâ Safvet Vahdetî*" (Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



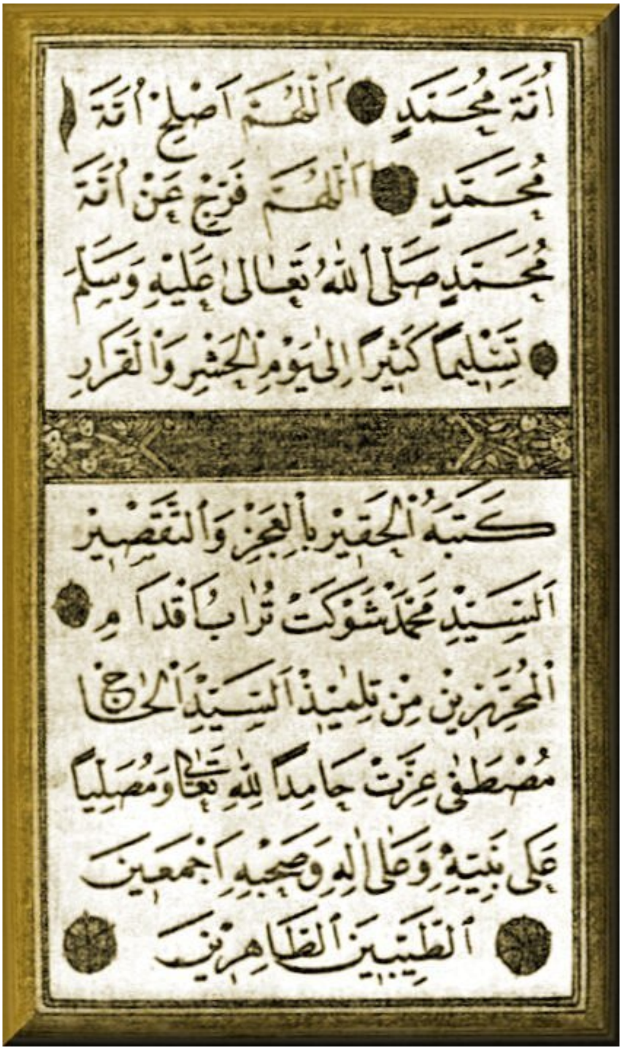
Resim 30
"*Es-Seyyid Celâleddîn Nizâmî*" (Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



Resim 31
"Yâ Hazret-i Şeyh Sultân Mûsâ Muslihiddin Merkez"
(Hasan Adli Yavsi Ebussuudoğlu Koleksiyonu)



Resim 32
"Meded Yâ Hazret-i Sıddîk-i Ekber Radiyallâhu Anh"
(İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Hattatlar*, s. 374)



Resim 33
Suûdü'l-Mevlevî'nin dedesi Vahdetî'ye ait bir eser.
(Şevket Rado, *Yirminci Yüzyılda Türk Hattatları*, s. 214)



Resim 34
"Yâ Hazret-i Şeyh Seyyid Sultan Abdü'l-Kâdir Geylânî"
Suûdü'l-Mevlevî'nin dedesi Vahdetî'ye ait bir eser.
(Şevket Rado, *Yirminci Yüzyılda Türk Hattatları*, s. 213)



Resim 35
Suûdü'l-Mevlevî'nin dedesi Vahdetî'ye ait bir eser.
(İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Hattatlar*, s. 435)

1 Hafız Mehmet Efendi - 1542 (müezzin, iranlı)
2 Hasan Can Çelebi 1490 - 1567 (Yavuz'un nedimi, Mısr seferine katıldı, Yavuz kollarında öldü (1520), Enderunda musiki hocası olarak çalıştı.)
3 Hoca Sadettin Efendi 1536 - 1599 (22. Şeyhülislam (1598) ve tarihçi, III.Murat'ın hocası,'Hace-i Sultani' diye anıldı, devlet işlerinde etkili oldu, Haçova zaferi (1596-III.Mehmet) Tac üt-tevarih'i (Hoca Tarihi) yazdı, Hocazadeler Kanunu)
4 Hocazade Mehmet Efendi 1568 - 1615 (24. Şeyhülislam, 1601-02 ve 1608-15))
4 Hocazade Mehmet Esat Efendi 1570 - 1625 (26. Şeyhülislam, 1615-22 ve 1623-25 de iki kere, Mide kanserinden ölen I.Ahmedin cenaze namazını 22.11.1617'de sarayın Sahn Divanhanesinde kıldırdı,damadı II.Osman'ı hacca gitmekten vazgeçirmek için fetva verdi, II.Osman (Genç) bu fetvaya uymayınca öldürüldü)
5 EsatEfendizade EbuSaitMehmetEfendi 1593 - 1662 (29. Şeyhülislam, 1644-46, 1652 ve 1654-55 üç kere, Eyüp'te gömülü)
6 Ebusaitzade Feyzullah Efendi 1630 - 1698 (47.? Şeyhülislam) (1690-92 ve 1692-94), Sakız'a sürüldü)
7 Feyzullahefendizade Mehmet Efendi - 1748
5 Akile Hanım (Ukeyle Hanım, Nikah mihri 600 bin altın olarak belirlenmiş)
+II. Osman 1603 - 1622 (16.Padişah 26.2.1618-19.5.1622, Genç Osman ayaklanmada öldürülen ilk padişah)
6 Şehzade Mustafa
6 Zeynep Sultan
5 SadettinzadeMehmetEsat Efendi'nin Kızı
+Ebussuudz. Mehmet Efendi 1588 - 1639 (Anadolu (1630) ve Rumeli(1637) kazaskeri, IV.Murat dönemi)
6 [2] Mehmet Sadık Efendi 1620 - 1672 (kadı)
+[1] Fatma Hanım
7 [4] Ahmet Efendi 1639 - 1680 (molla)
+[3] Emetullah Hanım
8 Behaizade - 1716 (molla, Bahaizade Yahya Sadettin Efendi)
+Bosnavi İsa Efendi'nin Kızı
9 Abdullah Efendi - 1750 (kazasker)
10 Mehmet Arif Efendi - 1789 (kadı)
+Şerife Sueda Hanım - 1813
11 Mehmet Selim Efendi (molla)
12 Sadettin Mehmet Efendi 1803 - 1867 (kadı)
+Hatice Peyker Hanım - 1890
13 Şerife Ayşe Sıdıka Hanım - 1903
+Mehmet Şevket Efendi 1833 - 1871 (hattat, Vahdeti)
14 Fatma İnayet Hanım - 1866
14 Rıza Saffet Bey 1856 - 1906
+Emine İnşirah Hanım - 1902
15 Fatma Saadet Hanım 1896 - 1940
+Gelenbevi Hasan Baki Kunt - 1947
16 Mazhar Kunt 1923 -
16 Azra Kunt 1928 -
+Erdoğan Çaplı
*2fache Ehemann von Azra Kunt:
+Aydın Gün
17 Mehmet Gün
*2fache Ehefrau von Rıza Saffet Bey:
+Rafia Rukia Hanım - 1887
15 Mehmet Suud Yavsı Ebussuudoğlu 1882 - 1948
+Sayide Hanım 1887 -
16 Suat Ebussuudoğlu - 1981
*2fache Ehefrau von Mehmet Suud Yavsı Ebussuudoğlu:
+Adviye Hanım 1886 - 1917
16 Mehmet Rıza Yavsı Ebussuudoğlu 1911 - 1967
+Saime Hanım 1914 - 1960
17 Nüket Ebussuudoğlu 1941 -
17 Nüzhet Ebussuudoğlu 1946 -
+Bekir Özalp 1944 -
18 Hakkı Özalp 1975 -
17 Mehmet Ebussuudoğlu 1948 -
+Leylifer
18 İrem Ebussuudoğlu 1981 -
18 Erdem Ebussuudoğlu
16 Celaleddin Yavsı Ebussuudoğlu 1916 - 1981
+Samiye Gülçelik 1927 - 1992
17 Adli Ebussuudoğlu 1952 -
+Sabahat Çılgın 1957 -
18 Emre Ebussuudoğlu 1997 -
17 Adviye Ebussuudoğlu 1955 -
+Hayri Yılmaz 1955 -
18 Zeynep Yılmaz 1981 -
17 Kerra Ebussuudoğlu 1961 -
+Faruk Atasagun 1956 -
18 Deniz Atasagun 1991 -
15 Ahmet Nuri Ebussuudoğlu 1887 - 1962 (Mühürdar)
+Emine Nahide Hanım 1889 - 1976
16 Ayşe Fatma Tüzzehra Ebussuudoğlu 1918 - 2001 (mali 4.3.1334 hicri 1336)
+Süleyman Reşat Sagay 1910 - 1981
17 Mehmet Eren Sagay 1944 -
+Marie Claude Santals 1945 -
18 Esat Selçuk Sagay 1974 -
*2fache Ehefrau von Mehmet Eren Sagay:
+Melek Feryal Özbaşaran 1955 -

Belge -1
Suûdü'l-Mevlevî'nin Şeyhülislâm Ebussuûd Efendi'ye ittisal eden şeceresi.
Refia Kerra Atasagun'dan temin edilmiştir.

16 Ahmet Ali Ebussuudoğlu 1919 - (mali 29.11.1335)
+Hale Acar 1924 -
17 Ahmet Can Ebussuudoğlu 1956 -
+Alev Seferoğlu 1959 -
18 Ali Ebussuudoğlu 1995 -
17 Halil Ebussuudoğlu 1959 -
+Arzu Aran 1965 -
18 Serra Ebussuudoğlu 1991 -
16 Hatice Nimet Ebussuudoğlu 1922 - (22.5.1338 mali)
+Mustafa Müfit Erenli 1916 -
17 Mehmet Hayri Erenli 1946 -
+Nihan Akgün 1958 -
18 Hüsnü Murat Erenli 1979 -
17 Eyyübe Oya Erenli 1948 -
+Abdullah Zühtü Sezer 1946 -
18 Ela Didem Sezer 1972 -
+Kerem Epikmen 1970 -
18 Suut Selim Sezer 1975 -
16 Hasan Ebussuutoğlu 1928 - 2001
+Reha Güzelaydın 1929 -
17 Ayşe Nur Ebussuudoğlu 1952 -
+Levent Binat 1948 -
18 Ayşe Aslı Binat 1973 -
+Orhan Atabay 1971 -
*2fache Ehemann von Ayşe Nur Ebussuudoğlu:
+Salvatore di Natale 1939 -
*2fache Ehefrau von Hasan Ebussuutoğlu:
+Vasiliki Liontu 1924 -
17 Bora Ebussuutoğlu 1964 -
+Aylin Durukan 1968 -
18 Hasan Ebussuutoğlu 1997 -
16 Abdullah Hayri Ebussuutoğlu 1930 -
+Zeynep Sabar 1944 -
17 Ahmet Rıfat Ebussuutoğlu 1964 -
17 Emine Neylan Ebussuutoğlu 1965 -
+Taner Özdeş 1963 -
18 Cem Özdeş 1990 -
18 Emre Özdeş 1992 -
17 Mustafa Sinan Ebussuutoğlu 1975 -
*2fache Ehefrau von Abdullah Hayri Ebussuutoğlu:
+Şenel Titiz 1939 -
11 Mehmet Rıza Efendi - 1823 (kadı)
+Şerife Zahide Hanım - 1840
10 Ayşe Hanım - 1813
+KavakiluzadeRaşid Efendi - 1823
9 Abdürrahim Efendi
10 Ahmet Efendi
11 Lebibe Hatun - 1812
10 Abdullatif Efendi
9 Abdurrahman Efendi
9 Abdulazizi Efendi
7 Mesut Efendi 1648 - 1680
7 Abdülbaki Efendi 1663 - 1705
+Hoca Esseyid Osman Efendi'nin Kızı
4 Hocazade Abdülaziz Efendi 1575 - 1617 (Rumeli kazaskeri)
+Ebuss.Mustafa Efendi'nin Kızı
5 [1] Fatma Hanım
+[2] Mehmet Sadık Efendi 1620 - 1672 (kadı)
5 Bahai Mehmet Efendi 1601 - 1653 (32. Şeyhülislam (1650-51 ve 1652-53), devrinin önemli şairlerinden 'Divan')
6 [3] Emetullah Hanım
+[4] Ahmet Efendi 1639 - 1680 (molla)

Belge -2
Belge -1'deki şecerenin 2. sayfası.
Refia Kerra Atasagun'dan temin edilmiştir.

SAHIŞ DİZİNİ [1]

---

[1] Bu dizin, *Zâdegân*'da geçen şahıs isimlerinden seçme yapılarak hazırlanmıştır. Sayfa numaraları *Zâdegân*'ın transkripsiyonlu metninde "/250/" şeklinde gösterilen orjinal sayfa numaralarıdır.

KAYNAKÇA

Abdulbâkî, Muhammed Fuâd. *el-Mu'cemü'l-Müfehres li-Elfâzi'l -Kur'âni'l-Kerîm*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1984.

Aclûnî, İsmail b. Muhammed. *Keşfu'l- Hafâ ve Muzîlu'l- İlbâs Amme'ş-tehera mine'l-Ahâdîsî alâ-Elsineti'n-Nâs.* 2 Cilt . Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1351.

Ahmed b. Hanbel. *el-Müsned.* 6 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.

Akkuş, Metin. *Nef'î Dîvânı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1993.

Arı, Ahmet. Mevlevîlikte Bir Hanedanlık Kurucusu, Sâkıb Dede ve Dîvânı Ankara: Akçağ Yayınları, 2003.

Aşkar, Mustafa. *İskilipli Şeyh Muhyiddin Yavsî, Hayâtı, Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı.* Ankara: Verâ Yayınları, 1996.

Banarlı, Nihad Sami. *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi.* 2 Cilt. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 2001.

Buhârî, Muhammed b. İsmâil. *Sahîhu'l- Buhari*, Beyrut: Dâru İbn-i Kesir, 2002.

Bursalı Mehmed Tâhir. *Osmanlı Müellifleri.* 2 Cilt. İstanbul: Maarif-i Umumiye Matbaası, 1333.

Can, Şefik. *Mesnevî Tercümesi*. Ankara: Ötüken Yayınları, 6. Baskı, 2003.

Cebecioğlu, Ethem. *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. Ankara: Anka Yayınları, 2. Baskı, 2004.

Dayıoğlu, Server. *Galata Mevlevîhanesi*. Ankara: Yeni Avrasya Yayınları, 2003.

Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi Yayınları, 19.Baskı, Ankara, 2002.

Dilçin, Cem. *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983.

Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü, 16.163.580 No'lu Sicil Dosyası.

Erkoç, Ethem. *İskilipli M. Atıf Hoca Hayatı Düşünceleri ve İdamı*. Çorum: Çorum Belediyesi'nin Kültür Yayını, 2016.

Güngör, Zülfikâr. *Tâhirü'l-Mevlevî (Olgun) Hayatı Eserleri ve Dînî Edebiyatla İlgili Şiirleri.* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1994.

İşler, Necati. *Suûdü'l-Mevlevî, Hayatı, Eserleri ve Divanı (Zâdegân)*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005.

İşler, Necati. *"20. Yüzyıl Dîvân Şâiri Hattât Suûdü'l-Mevlevî ve Dîvânı (Zâdegân)". İlahiyat Araştırmaları Dergisi* 11 (2019) 79.

İşler, Necati. “Hattât ve Şâir Mehmed Rıza Safvet Bey'in (1857-1911) Hayatı ve Şiirleri (Âsâr-I Peder)”. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/1 (June 2021), 469-499.

İnal, İbnülemin Mahmut Kemal. *Son Asır Türk Şâirleri.* 3 Cilt. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1970.

İnal, İbnülemin Mahmut Kemal. *Son Hattatlar*. İstanbul: Maarif Basımevi, 1955.

İpekten, Haluk -İsen, Mustafa. *Basılı Dîvânlar Kataloğu*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1997.

İpekten, Haluk. *Nâilî Dîvânı.* Ankara: Akçağ Yayınları, 1990.

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvanlar Kataloğu. 4 Cilt. İstanbul: M.E.B. Kütüphaneler Genel Müdürlüğü Tasnif Komisyonu, Milli Eğitim Basımevi, 1967.

Kalkışım, Muhsin. *Şeyh Galib Dîvânı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1994.

Tatçı, Mustafa - Akkuş, Mehmet - Kasap İsmail. *Divan-ı Vassaf*. İstanbul: Kırkambar Kitaplığı, 2012.

Kaya, Bayram Ali. *Neşâtî.* İstanbul: Şûle Yayınları, 1998.

Kocatürk, Vasfi Mahir. *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Edebiyat Yayınevi, 1964.

Köprülü, Fuad. *Edebiyat Araştırmaları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1999.

Kutlar, Fatma Sabiha. “Sa’dî ve Dîvânçesi”, *Türkoloji Dergisi*, 2003, c. XVI, S. 2, s. 193-219.

Macit, Muhsin. *Nedîm Dîvânı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1993.

Mengi, Mine. *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.

Olgun, Tahir. “Acı Bir Kayıp: Hattât ve Şâir Suûdü’l-Mevlevî” *İslam Yolu (Dînî, İlmî, Ahlâkî Haftalık Gazete)*, Yıl 1, Sayı 4 (İstanbul, 28 Ekim 1948).

Pala, İskender. *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*. İstanbul, 2003.

Pala, İskender. *Dîvân Edebiyatı*. İstanbul: Ötüken Yayınları, 1999.

Rado, Şevket. *Yirminci Yüzyılda Türk Hattatları* y.y.: Yayın Matbaacılık Tic. Lid. Şti., ts.

Suûdü’l-Mevlevî. *Berg-i Sebz*. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, İbnülemin Mahmud Kemâl İnal Bölümü, Nr. 3088.

Suûdü’l-Mevlevî. *Divançe*, Beyazıt Kütüphanesi Millet Manzum No: 309/1.

Suûdü’l-Mevlevî. *Gazeliyât*. Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz FB 628.

Suûdü’l-Mevlevî. *Gazeliyât*. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler, Yer Numarası: 894.35-1.

Suûdü'l-Mevlevî. *Külliyât-ı Dîvân-ı Avnî* (Elyazması). Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Bölümü, No: 4356.

Suûdü'l-Mevlevî. *Sadâlarım (Nümûne-i Dîvân)* (Elyazması), Fatih Millet Ktb., Ali Emirî Ef., Manzum, Nr. 526.

Suûdü'l-Mevlevî. *Sadâlarım*. Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 1821.

Suûdü'l-Mevlevî. *Zâdegân (Dîvân-ı Suûdü'l-Mevlevî)* (Elyazması), Torunu Hasan Adlî Yavsi Ebussuudoğlu'nda bulunan Dîvân, İstanbul.

Suûdü'l-Mevlevî. "Şeyhu'l-İslâm Ebu's-Suûd Efendi Merhumun Terceme-i Hâli-I". *Beyânü'l-Hak (Dînî, Edebî, Siyâsî, Fennî Haftalık Gazete)* S. 43, 5 Ramazan 1327/ 7 Eylül 1325, s. 933.

Suûdü'l-Mevlevî. "Şeyhu'l-İslâm Ebu's-Suûd Efendi Merhumun Terceme-i Hâli-II". *Beyânü'l-Hak*. S. 44, 12 Muharrem 1327/ 11 Kânûn-i Sânî 1325, s. 943.

Suûdü'l-Mevlevî. *Beyânü'l-Hak* S. 76, 1 Ramazan 1328/ 23 Ağustos 1326, s. 1462.

Suûdü'l-Mevlevî. *Beyânü'l-Hak*. S. 138, 18 Zi'l-Hicce 1329/ 28 Teşrin-i Sânî 1327, s. 2471.

Suûdü'l-Mevlevî. "Aşk-nâme", *Beyânü'l-Hak*. S. 76, 1 Ramazan 1328.

Suûdü'l-Mevlevî. "Tarih-i Kadim İçin Mersiye". *Beyânü'l-Hak* S. 138, 18 Zi'l-Hicce 1329.

Suûdü'l-Mevlevî. *Şair Mustafa Zekâi*. İstanbul: C.H.P. Şehremini Halkevi Neştiyatı, Osmanbey Matbaası, 1941.

Şentürk, Atilla. *Tahir'ül Mevlevi Hayatı ve Eserleri*. İstanbul: Nehir Yayınları, 1991.

Şevkânî. *el-Fevâidü'l-Mecmua*. Beyrut: y.y., 1987.

Tanpınar, Ahmed Hamdi. *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2. Baskı, 1956.

Top, Hüseyin. *Mevlevî Usûl ve Âdâbı*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2001.

Tökel, Dursun Ali. *Dîvân Şiirinde Mitolojik Unsurlar (Şahıslar Mitolojisi)*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2000.

Turan, Lokman. *Yenişehirli Avni Dîvânı'nın Tenkitli Metni, Tahlili ve Encümen-i Şuarâ'dan Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatına Geçiş*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum, 1999.

Uludağ, Süleyman. *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2001.

Yavsı Ebüssüudoğlu, Süud, *Şâir Mustafa Zekâi*, C.H.P. İstanbul, Şehremini Halkevi Neştiyatı. İstanbul: Osmanbey Matbaası, 1941.

Yüksel, Gökçe Seren. *Suûd Mehmed Yavsî Efendi Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkidli Metni*. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Muğla, 2010.

Zerkeşî, Bedruddin Muhammed b. Abdullah. *et-Tezkiretü fi'l-ehâdîsi'l-Müştehera*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1986.

https://islamansiklopedisi.org.tr/suud-yavsi-ebussuudoglu (Erişim: 12.02.2022)

Suûdü'l-Mevlevî, Osmanlı'nın son dönemine, Cumhuriyet'in ise ilk yıllarına şahit olmuş hattat ve şair bir zattır. Edebi kişiliğinin oluşmasında babasının, Mevlevî dostlarından Tahirü'l-Mevlevî'nin ve İstanbul'un ilim ve kültür ortamının katkıları olmuştur. Dönemin ünlü hattatlarından dersler alarak kendisini hat sanatında yetiştirmiştir. Osmanlı döneminde yirmi yıl encümen katipliği yapan Suûdü'l-Mevlevî, medreselerde yazı muallimliğinde de bulunmuştur. Millet Kütüphanesi ve Merkez Efendi Camii'nde görev yapmıştır. Suûdü'l-Mevlevî, "Encümen-i Şuara" adı altında bir araya gelen şairler topluluğunu takip etmiştir. Bu topluluğun kuvvetli şairlerinden Yenişehirli Avnî'yi örnek almıştır. Suûdü'l-Mevlevî'nin bütün şiirlerini toplayan tek eseri *Zâdegân*'dır. Şiirlerinin tamamına yakınında "Suud" mahlasını kullanmıştır. Pek çok gazel ve kaside yazmıştır. *Zâdegân*'da 806 adet manzume vardır. Bu manzumelerden 389 adedi gazeldir. Mevlânâ ve Mesnevî sevgisi *Zâdegân*'da ayrı bir yer tutmaktadır.

OKU OKUT
YAYINLARI

ISBN-13: 978-605-74416-8-3
9 786057 441683